

שבוע פרשת שופטים

(24 – 30 August 14)

כ"ח מנחם אב – ד' אלול תשע"ד

ספרי' – אוצר החסידים – לויבאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מלויבאוויטש

•

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

סניף אה"ק כפר חב"ד

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתים לבריאה

הי' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו (מנץ החמה, או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין בזמן התפילה, כמנהג ישראל שמניחים תפילין ומתפללים בהם. (משיחת י"א שבט תשכ"ח)

וְאַהֲבַת אֶת יי אֱלֹהֶיךָ, בְּכָל לִבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מַאֲדְךָ. והיו הדברים האלה, אשר אנכי מצוה היום, על לְבָבְךָ. וְשָׁנַנְתָּם לְבָבְךָ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וְקִשְׁרָתָם לְאוֹת עַל יָדְךָ, וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. וְהָיָה אִם שָׁמַעַתְּ שְׁמִעוּ אֶל מְצוֹתַי, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם, לְאַהֲבָה אֶת יי אֱלֹהֵיכֶם וּלְעֲבֹדוֹ, בְּכָל לִבְבְּכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מִטֶּר אֲרֻצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה וּמִלְקוֹשׁ, וְאֶסַּפְתִּי דִּגְגְךָ וְתִירְשְׁךָ וְיִצְהַרְךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשִׂדְךָ לְבַהֲמֹתֶיךָ, וְאֶכְלָתוּ וְשִׂבְעוּ. הַשְׁמִירוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם, וּסְרַתְם וּעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְחָרָה אַף יי בָּכֶם וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מָטָר וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאֶכְדַּתְּם מִהֲרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטְּבָה אֲשֶׁר יי נָתַן לָכֶם. וְשָׁמַתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהֵי עַל לִבְבְּכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם, וּקְשַׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יְדֵיכֶם וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם. וּלְמַדְתֶּם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדֹבַר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יי לְאַבְרָהָם לֵאמֹר, הִנֵּנִי הַיּוֹם עִמָּךְ. וְיִאמֹר יי אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמְרָתָם אֱלֹהִים וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל בְּגָדֵיהֶם לְדָרְתָם, וְנָתַנּוּ עַל צִיצִית הַכֶּנֶף, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית, וְרָאִיתֶם אֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מְצוֹת יי, וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא תִתּוּרֻּם אַחֲרֵי לִבְבְּכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זֵנוּם אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת כָּל מְצוֹתַי, וְהִיִּיתֶם קְדוֹשִׁים לַאֱלֹהֵיכֶם. אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם, מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהוֹדִיתִי לָכֶם לַאֱלֹהִים, אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם) אָמֵן.

נכון לומר קודם התפילה:

הַרְיֵנִי מְקַבֵּל עָלַי מְצוֹת עֲשֵׂה שֶׁל וְאַהֲבַת לְרַעַךְ בְּמוֹד מְצוּהָ לְהַתְפַּלֵּל בְּתִפְלִין אֶת כָּל תְּפִילַת שְׁחִירָת כּוֹלֵל שִׁיעוֹר תְּהִלָּה כְּפִי שְׁמִתְחַלֵּק לִימֵי הַחוֹדֶשׁ.

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יי אֱלֹהֵינוּ וְאַלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שִׁבְכָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ. אֲךָ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יִשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פָּנֶיךָ.

טוב להרגיל עצמו לומר ... נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחַיּוּת בִּי נִשְׁמָתִי בְּחִמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך.

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתַיו וְצִוָּנוּ עַל דְּבָרֵי תוֹרָה:

וְהַעֲרַב נָא יי אֱלֹהֵינוּ אֶת־דְּבָרֵי תוֹרָתְךָ בְּפִינוּ, וּבְכִי כָל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְנִהְיָ אֲנַחְנוּ וְצִאֲצֵאֵינוּ, וְצִאֲצֵאֵי כָל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, בְּלָנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֹךְ וְלוֹמְדֵי תוֹרָתְךָ לְשִׁמְיָהּ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הַמְּלַמֵּד תוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, נוֹתֵן הַתּוֹרָה:

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו לֵאמֹר כֹּה תִבְרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם:

יְבָרְכֶךָ יְהוָה וַיִּשְׁמְרֶךָ: יָאֵר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחֲנֶךָ: יִשְׂאֵל יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׁם לָךְ שְׁלוֹם:

וְשָׁמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתַיו וְצִוָּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:

הברכה השנייה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין שלייד לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתַיו וְצִוָּנוּ עַל מְצוֹת תְּפִלִּין:

קריאת שמע

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יי אֱלֹהֵינוּ, יי אֶחָד:

בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלִכּוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חוקש - משהו חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת־צדקה משלו - שלתוכה נותן צדקה (לכד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרס ... שבחן יכול היה לקנות חיי נפש, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושכתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראש־יתובות "לה"י)) בציוץ שמם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייחדר בולט ויבית של צדקה".

תהלים

קיג

בו יסופר נפלאות מציאת מצרים:

א הַלְלוּ־יָהּ | הַלְלוּ עֲבָדֵי יְהוָה הַלְלוּ אֶת־שֵׁם יְהוָה: ב יְהִי שֵׁם יְהוָה מְבָרָךְ מְעַתָּה וְעַד־עוֹלָם:
ג מִמִּזְרַח־שֶׁמֶשׁ עַד־מְבֹאֵז מְהֻלָּל שֵׁם יְהוָה: ד רַם עַל־כָּל־גּוֹיִם | יְהוָה עַל הַשָּׁמַיִם כְּבוֹדוֹ:
ה מִי כִּיהוָה אֱלֹהֵינוּ הַמִּגְבִּיהַי לַשָּׁבַת: ו הַמְשַׁפִּיל לְרֹאשֵׁי בָשָׁר וּבָאָרֶץ: ז מְקִימֵי מַעֲרָךְ
ח מְאַשְׁפֹּת יָרִים אֲבִיוֹן: ט לְהוֹשִׁיעַ עַם־נְדִיבִים עִם נְדִיבֵי עַמּוֹ: י מוֹשִׁיעֵי | עֲקָרַת הַבֵּית
אִם־הַבָּנִים שְׂמֵחָה הַלְלוּ־יָהּ:

קיד.

בו מבואר מפני מה זכה יהודה למלכות:

א בְּצִאת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם בֵּית יַעֲקֹב מֵעַם לְעוֹז: ב הִיְתָה יְהוּדָה לְקָדְשׁוֹ יִשְׂרָאֵל מִמְשֻׁלֹּתָיו:
ג הֵימָּה רָאָה וַיָּגֶם הַיַּרְדֵּן יָסַב לְאַחֹר: ד הַהָרִים רָקְדּוּ כְּאֵילִים גְּבָעוֹת כְּבְנֵי־צֹאן: ה מִהֲלָךְ
הֵימָּה כִּי תָנוּס הַיַּרְדֵּן תִּסָּב לְאַחֹר: ו הַהָרִים תִּרְקְדּוּ כְּאֵילִים גְּבָעוֹת כְּבְנֵי־צֹאן: ז מִלִּפְנֵי אֲדוֹן
חֳלֵי אֶרֶץ מִלִּפְנֵי אֱלֹהֵי יַעֲקֹב: ט הַהֶפְכִי הַצֹּר אֲגַם־מַיִם חֲלָמִישׁ לְמַעֲיָנו־מַיִם:

נקודות משיחות קודש – מזמור קיג מתוך "תהילות מנחם"

ב – יהי שם הוי' מבורך

ברכה מתוך דין קשה

ג. והנה ביאורו של אאמו"ר הוא בשייכות של "חלום" לתיבת "מברך" (שלכן "בחלמא דוקא הראו הדבר הזה דמברך"), אבל עדיין אינו מבואר, מהי השייכות בכללות תיבת "מברך" (שתוכנה ענין הברכה) לענין החלום?

ובכלל צריך להבין, מהי השייכות בין תוכן תיבת "מברך" למ"ב דינים? אמנם תיבת "מברך" מתחילה במ"ם המרמזת על "מ"ב קשה"¹, ולא כמו תיבת "ברכה" המתחילה בב' המרמזת על ענין הברכה. אבל הרי תוכן התיבה הו"ע הברכה (והמ"ם נוספת רק לצורך הפועל, אבל אינה חלק מעצם התיבה), וא"כ מהי השייכות למ"ב דינים?

ד. והביאור בזה עפ"י מ"ש בהמשך הזהר "דהא במ"ב אתוון אתברי עלמא, ועל דא אתברי בדינא": בריאת העולם היתה צריכה להיות בדין, כמארז"ל² "בתחילה עלה במחשבה לברוא את העולם במדת הדין", אלא, ש"ראה שאין העולם מתקיים שיתף בו מדת הרחמים". היינו, שבכדי לברוא העולמות, ה' צריך להיות להיות ענין הדין, שהו"ע הצמצום והסילוק הראשון דאוא"ס הבליגבול ממקום החלל, וכדי שיהי' לזה המשך קיום "שיתף עמו מדת הרחמים", שהו"ע של גילוי אור הקו.

ונמצא, שענין הדין והצמצום הוא בשביל גילוי אוא"ס, והרי הוא חלק מענין החסד. ולכן מובא בזהר הנ"ל שבכדי ש"יהי' שם הוי' מברך", שהו"ע (הברכה) ההמשכה³ של שם הוי',

(1) ראה שעהיה"א בספי"ב ש"כל אות הקודמת בצירוף היא הגוברת והיא העיקר כו".

(2) הנסמן בהערה 3.

(3) ראה תו"א מקץ לז, ג. ובכ"מ.

מפתח כללי

- (א) סדר הנחת תפילין ב
- (ב) מזמורי תהלים קיג, קיד ג
- (ג) מאמר ד"ה שופטים ושוטרים
שבת פרשת שופטים, ד' אלול, ה'תשכ"ז ה
- (ד) שיחת שבת פרשת שופטים,
ד' אלול, ה'תשכ"ז יג
- (ה) לקוטי שיחות – פרשת שופטים
(בלח"ק) כרך יד כא
- (ו) ילקוט לוי יצחק על התורה לכ"ק הרה"ג הרה"ח
המקובל ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל כה
- (ז) ילקוט גאולה ומשיח – פרשת שופטים כו
- (ח) שיעור יומי חומש לשבוע פרשת שופטים כז
- (ט) שיעורי תהלים לשבוע פרשת שופטים סא
- (י) שיעורים בספר התניא (מוגה)
לשבוע פרשת שופטים סב
- (יא) לוח "היום יום" לשבוע פרשת שופטים עד
- (יב) הלכה יומית לעיון ברמב"ם עו
- שיעורי רמב"ם – מהדורת חזק :**
- (יג) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת שופטים עט
- (יד) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת שופטים צט
- (טו) – ספר המצוות לשבוע פרשת שופטים קז
- (טז) נביאים וכתובים
מלכים ב פרק יח, תהלים פרק קלח קח
- (יז) משניות – מסכת תמורה/כריתות
ביאור קהתי קי
- (יח) עין יעקב מסכת יומא קכא
- (יט) מסכת מועד קטן עם ביאורים
מדף יג עד דף יט קכב
- מתורת רבותינו נשיאי חב"ד :**
- (כ) שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וציונים
אדמו"ר הזקן קנג
- (כא) שולחן ערוך הלכות שבת
אדמו"ר הזקן קנג
- (כב) לקוטי תורה
אדמו"ר הזקן קנג
- (כג) שערי אורה
אדמו"ר האמצעי קנז
- (כד) מאמרי הצ"צ – מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרס"ו
אדמו"ר ה"צמח צדק" קנז
- (כה) תורת שמואל תרל"ב
אדמו"ר מוהר"ש קנח
- (כו) שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב
אדמו"ר מוהרש"ב קנט
- (כז) ספר המאמרים – ספר המאמרים ה'תש"ט
אדמו"ר מוהרי"צ קס
- (כח) לקוטי דיבורים
אדמו"ר מוהרי"צ קסב
- (כט) אגרות קודש
אדמו"ר מוהרי"צ קסד
- (ל) ביאורים לפרקי אבות פרק א קסה
- (לא) חומש לקריאה בציבור קסו
- (לב) לוח זמנים לשבוע פרשת שופטים קעד
- (לג) סדר מצות הדלקת נרות לערב שבת קודש קעה

דברי התורה שאנו מקבלים באדיבות של כל המוציאים לאור, שייכים אליהם ואסור בהחלט לעשות בהם שימוש מסחרי

1 בפסוק הפותח את פרשת השבוע נאמר:

1

2 שׁוֹפְטִים וְשׁוֹטְרִים תִּתֵּן לָךְ בְּכָל שְׁעָרֶיךָ גּוֹי וְשָׁפְטוּ אֶת הָעָם

3 מִשְׁפַּט צֶדֶק¹. וְאֵינִי מוֹבֵא בְּמִדְרַשׁ רַבָּה², לָמָּה הִדְבֵּר

4 דוֹמָה, לְמַלְךְ שֶׁהָיָה לוֹ בָּנִים הַרְבֵּה, וְהָיָה אוֹהֵב אֶת הַבֵּן

5 הַקָּטָן יוֹתֵר מִכּוֹלָם, וְהָיָה לוֹ

6 פְּרִדָּס אֶחָד וְהָיָה אוֹהֵבוֹ אֶת

7 הַפְּרִדָּס יוֹתֵר מִכּוֹל מִמֶּה שֶׁהָיָה

8 לוֹ. אָמַר הַמֶּלֶךְ, נוֹתֵן אֲנִי אֶת

9 הַפְּרִדָּס הַזֶּה שְׁאֵנִי אוֹהֵבוֹ

10 מִכּוֹל מִמֶּה שֶׁיֵּשׁ לִי, לְבִנִי הַקָּטָן

11 שְׁאֵנִי אוֹהֵבוֹ מִכּוֹל בְּנֵי. כֵּן

12 אָמַר הַקֶּבֶ"ה, מִכּוֹל הָאוֹמֹת

13 שֶׁבְּרֵאֲתִי, אֵינִי אוֹהֵב אֶלָּא

14 לְיִשְׂרָאֵל, שְׁנֵאֲמָר³ כִּי נֶעַר

15 יִשְׂרָאֵל וְאֶהְבֶּהוּ, וְהַפְּסוּק שֶׁבּוֹ

16 מְכֻנָּה עִם יִשְׂרָאֵל "נֶעַר" מְתַאֵם לְמִשְׁלַל

17 שֶׁל אֲהַבְתָּ הַמֶּלֶךְ לְבִנּוֹ הַקָּטָן וּמִכּוֹל

18 מִמֶּה שֶׁבְּרֵאֲתִי אֵינִי אוֹהֵב אֶלָּא

19 אֶת הַדִּין (מִשְׁפָּט), שְׁנֵאֲמָר⁴

20 כִּי אֲנִי ה' אוֹהֵב מִשְׁפָּט. אָמַר

21 הַקֶּבֶ"ה, נוֹתֵן אֲנִי מִמֶּה

22 שֶׁאֶהְבֶּתִּי, הַדִּין וְהַמִּשְׁפָּט לְעָם

23 שְׁאֵנִי אוֹהֵב עִם יִשְׂרָאֵל. וּמִסִּים

24 בְּמִדְרַשׁ, בְּאֵמִירָה נּוֹסֶפֶת עַל מַעֲלַת

25 הַמִּשְׁפָּט בְּקֶשֶׁר לִיחַשׁ שֶׁל הַקְדוּשָׁה בִּרְוּחַ

26 הוּא לְבִנֵי יִשְׂרָאֵל אָמַר הַקֶּבֶ"ה

27 בְּזִכּוֹת הַמִּשְׁפָּט אֲנִי מַשְׁרָה

28 שְׂכִינָתִי בְּתוֹכָם⁵, שְׁנֵאֲמָר⁶

29 וַיִּגְבֶּה ה' צְבָאוֹת בְּמִשְׁפָּט

30 וְהָאֵל-הַקְדוֹשׁ נִקְדַּשׁ

31 בְּצִדְקָה, וְהַשְׂרָאָה וְגִילּוֹי הַשְׂכִּינָה

32 קְשׁוּרָה בְּתוֹסֶפֶת רֹמְמוֹת וְקְדוּשָׁה שֶׁל

33 הַקְדוּשָׁה בִּרְוּחַ הוּא ("וַיִּגְבֶּה", "וַיִּקְדַּשׁ")

34 וּבְזִכּוֹת הַמִּשְׁפָּט אֲנִי גּוֹאֵל

35 אֶתְכֶם גּוֹאֵל שְׁלֵמָה,

36 שְׁנֵאֲמָר⁷ שְׁמִירוֹ מִשְׁפָּט וַעֲשׂוֹ

37 צִדְקָה כִּי קְרוּבָה יְשׁוּעָתִי

38 לְבּוֹא גּוֹי הָרִי שֶׁהַמִּשְׁפָּט (וְהַצִּדְקָה)

39 קְשׁוּרִים לְקִירֹב הַגּוֹאֵל.

בס"ד. שבת פרשת שופטים, ד'

אלול, ה'תשכ"ז

(הנחה בלתי מוגה)

1 שׁוֹפְטִים וְשׁוֹטְרִים תִּתֵּן לָךְ בְּכָל שְׁעָרֶיךָ גּוֹי

2 וְשָׁפְטוּ אֶת הָעָם מִשְׁפַּט צֶדֶק¹.

3 וְאֵינִי מוֹבֵא בְּמִדְרַשׁ רַבָּה², לָמָּה הִדְבֵּר דוֹמָה, לְמַלְךְ

4 שֶׁהָיָה לוֹ בָּנִים הַרְבֵּה, וְהָיָה אוֹהֵב אֶת הַקָּטָן יוֹתֵר

5 מִכּוֹלָם, וְהָיָה לוֹ פְּרִדָּס אֶחָד וְהָיָה אוֹהֵבוֹ יוֹתֵר

6 מִכּוֹל מִמֶּה שֶׁהָיָה לוֹ. אָמַר הַמֶּלֶךְ, נוֹתֵן אֲנִי אֶת

7 הַפְּרִדָּס הַזֶּה שְׁאֵנִי אוֹהֵבוֹ מִכּוֹל מִמֶּה שֶׁיֵּשׁ לִי, לְבִנִי

8 הַקָּטָן שְׁאֵנִי אוֹהֵבוֹ מִכּוֹל בְּנֵי. כֵּן אָמַר הַקֶּבֶ"ה,

9 מִכּוֹל הָאוֹמֹת שֶׁבְּרֵאֲתִי, אֵינִי אוֹהֵב אֶלָּא

10 לְיִשְׂרָאֵל, שְׁנֵאֲמָר³ כִּי נֶעַר יִשְׂרָאֵל וְאֶהְבֶּהוּ, וּמִכּוֹל

11 מִמֶּה שֶׁבְּרֵאֲתִי אֵינִי אוֹהֵב אֶלָּא אֶת הַדִּין (מִשְׁפָּט),

12 שְׁנֵאֲמָר⁴ כִּי אֲנִי ה' אוֹהֵב מִשְׁפָּט. אָמַר הַקֶּבֶ"ה,

13 נוֹתֵן אֲנִי מִמֶּה שֶׁאֶהְבֶּתִּי, לְעָם שְׁאֵנִי אוֹהֵב. וּמִסִּים

14 בְּמִדְרַשׁ, אָמַר הַקֶּבֶ"ה בְּזִכּוֹת הַמִּשְׁפָּט אֲנִי מַשְׁרָה

15 שְׂכִינָתִי בְּתוֹכָם⁵, שְׁנֵאֲמָר⁶ וַיִּגְבֶּה ה' צְבָאוֹת

16 בְּמִשְׁפָּט וְהָאֵל-הַקְדוֹשׁ נִקְדַּשׁ בְּצִדְקָה, וּבְזִכּוֹת

17 הַמִּשְׁפָּט אֲנִי גּוֹאֵל אֶתְכֶם גּוֹאֵל שְׁלֵמָה,

18 שְׁנֵאֲמָר⁷ שְׁמִירוֹ מִשְׁפָּט וַעֲשׂוֹ צִדְקָה כִּי קְרוּבָה

19 יְשׁוּעָתִי לְבּוֹא גּוֹי. וְצָרִיךְ לְהַבִּין⁸, מִמֶּה שֶׁיֵּךְ עֲנִין

20 כִּי נֶעַר יִשְׂרָאֵל לְעִנִּין הַמִּשְׁפָּט, שְׁאֵנִי נוֹתֵן הַמִּשְׁפָּט לְיִשְׂרָאֵל לְפִי שֶׁהוּא נֶעַר

21 כּוֹ, שְׁמוּרָה עַל הַקְטָנוּת, הֲלֹא לְכַאוֹרָה גְּדוֹל הוּא חָשׁוּב יוֹתֵר. וְגַם צָרִיךְ

22 לְהַבִּין מִמֶּה הָעִנִּין שֶׁבְּזִכּוֹת הַמִּשְׁפָּט אֲנִי מַשְׁרָה שְׂכִינָתִי כּוֹ וּבְזִכּוֹת הַמִּשְׁפָּט

23 נִגְאָלִים בְּגּוֹאֵל שְׁלֵמָה, דְּלִכְאוֹרָה מִמֶּה שֶׁיִּכּוֹת הָעִנִּינִים זֶה לְזֶה⁹.

24 (ב) וְלִהְבִּין זֶה יֵשׁ לְכַאוֹר תַּחֲלָה הָעִנִּין דְּשׁוֹפְטִים וְשׁוֹטְרִים תִּתֵּן לָךְ גּוֹי

25 הַמִּשְׁפָּט בְּעִבּוּדֹת ה' בְּנֶפֶשׁ

40 וְצָרִיךְ לְהַבִּין⁸, מִמֶּה שֶׁיֵּךְ עֲנִין כִּי נֶעַר יִשְׂרָאֵל לְעִנִּין

41 הַמִּשְׁפָּט, כְּאֵמִירָה, בְּמִדְרַשׁ נֶאֱמַר כִּי אֲהַבְתָּ הַקְדוּשָׁה בִּרְוּחַ הוּא לְבִנֵי יִשְׂרָאֵל

42 הִיא הַסִּיבָה לְכַךְ שֶׁנִּתֵּן לָהֶם אֶת עֲנִין הַמִּשְׁפָּט וּבְהַקְשֵׁר זֶה הוּבָא הַפְּסוּק "כִּי

43 נֶעַר יִשְׂרָאֵל וְאֶהְבֶּהוּ" (וְלֹא פְסוּק אַחֵר הַמְדַּבֵּר עַל אֲהַבְתָּ ה' לְבִנֵי יִשְׂרָאֵל),

44 וְנִשְׁאַלְתָּ הַשְׂאֵלָה מִמֶּה הַקְשֵׁר הַמִּיּוּחָד

45 שֶׁל "נֶעַר יִשְׂרָאֵל", הִינֵנוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל

46 כְּפִי שֶׁנִּמְשְׁלוּ לְנֶעַר קָטָן, לְעִנִּין

47 הַמִּשְׁפָּט שֶׁלֹּכֵן נֶאֱמַר בְּמִדְרַשׁ שְׁאֵנִי

48 נוֹתֵן הַמִּשְׁפָּט לְיִשְׂרָאֵל לְפִי

49 שֶׁהוּא נֶעַר כּוֹ, שְׁמוּרָה הַחוּרָה

50 "נֶעַר" עַל הַקְטָנוּת, הֲלֹא

51 לְכַאוֹרָה גְּדוֹל הוּא חָשׁוּב

52 יוֹתֵר מִקָּטָן, וְהִיא מִקָּמֹם לֹא מִקָּמֹם שֶׁבִּנֵי

53 יִשְׂרָאֵל יִזְכּוּ לְקַבֵּל אֶת עֲנִין הַמִּשְׁפָּט

54 בְּגִלְלָה אֲהַבְתָּ ה' בְּעַקְבוֹת הַגְּדוּלָה

55 וְהַחֲשִׁיבוֹת שֶׁלָּהֶם וְלֹא בְּגִלְלָה עֲנִין

56 "שְׁמוּרָה עַל הַקְטָנוּת"?

57 וְגַם בְּנוֹסֵף לְכַךְ צָרִיךְ לְהַבִּין דְּבַר

58 נּוֹסֵף דְּבַרְכֵי הַמִּדְרַשׁ מִמֶּה הָעִנִּין

59 וְהַטַּעַם שֶׁבְּזִכּוֹת הַמִּשְׁפָּט אֲנִי

60 מַשְׁרָה שְׂכִינָתִי כּוֹ וּבְזִכּוֹת

61 הַמִּשְׁפָּט נִגְאָלִים בְּגּוֹאֵל

62 שְׁלֵמָה, דְּלִכְאוֹרָה מִמֶּה שֶׁיִּכּוֹת

63 הָעִנִּינִים שֶׁל הַשְׂרָאָה הַשְׂכִּינָה

64 וְהַגּוֹאֵל מִצַּד אֶחָד וְהַמִּשְׁפָּט מִצַּד שֵׁנִי

65 זֶה לְזֶה⁹ שֶׁמִּשְׁמֹם כֵּךְ הַמִּשְׁפָּט מְבִיא

66 וְגוֹרֵם אֶת שְׂנֵיָם?

67 (ב) וְלִהְבִּין זֶה יֵשׁ לְהַקְדִּים

68 לְכַאוֹר תַּחֲלָה הָעִנִּין דְּשׁוֹפְטִים

69 וְשׁוֹטְרִים תִּתֵּן לָךְ גּוֹי הַחֲצִיּוֹן עַל

70 הַמִּשְׁפָּט בְּעִבּוּדֹת ה' בְּנֶפֶשׁ

(1) ריש פרשתנו. (2) דב"ר פ"ה, ז. (3) הושע יא, א. (4) ישעי' סא, ח. (5) כן הוא ברד"ה שופטים ושוטרים תער"ב (המשך תער"ב ח"א ע' צד). ובמד"ר: "בזכות שאתם משמרים את הדין אני מתגבה, מנין שנאמר ויגבה ה' צבאות במשפט, וע"י שאתם מגביהין אותי בדין, אף אני עושה צדקה ומשרה קדושת ביניכם, מנין שנאמר והאל-הקדוש נקדש בצדקה. ואם שמתם את שניהם, הצדקה והדין, מיד אני גואל אתכם גאולה שלימה כו'". (6) ישעי' ה, טז. (7) שם נו, א. (8) ראה גם רד"ה שופטים ושוטרים הנ"ל. (9) ראה גם לקו"ש חכ"ט ע' 95 ואילך (ממאמר זה).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 האדם. ובהקדים, שאף שהענין דשופטים ושופטים תתן
2 לך גו' הוא מצות-עשה של תורה (שמוטלת על הצבור¹⁰
3 ולא חובה על כל יחיד בפני עצמו) למנות שופטים ושופטים בכל
4 מדינה ומדינה ובכל פלך ופלך¹¹, בכל אזור ואזור בכל עיר
5 ועיר¹² ובכל שטט ושטט¹³,
6 כולל גם מינוי הסנהדרין
7 הכללית לכל עם ישראל, ומצוה זו
8 למנות שופטים ושופטים נהגת
9 בזמן הבית, ובארץ ישראל
10 בלבד¹⁴, ואם כן לכאורה אין לכך
11 מקום וענין לאחר חורבן הבית ומחוצ
12 לארץ ישראל, ואם כן מה המשמעות
13 של העיסוק במצווה זו כפי שהיא
14 בעבודת ה' הרוחנית בנפש האדם, על
15 כך בא המענה כי מכל-מקום גם
16 לאחר ששטלו סנהדרין שהם
17 עיקר המשפט, וגם בזמן הגלות
18 זמן שבו אין המצווה נהגת ובחוצ
19 לארץ, מקום שבו אין המצווה
20 נהגת, ישנו הענין דשופטים
21 ושופטים תתן לך גו'
22 ברוחניות על-כל-פנים,
23 בעבודת האדם, כי המצווה
24 במשמעותה הרוחנית אכן לא מוגבלת
25 בגדרי הזמן והמקום, וקיימת תמיד
26 ובכל מקום שזהו גם הדין
27 במה שכתוב שופטים
28 ושופטים תתן לך, לשון
29 יחיד, אף שהקיום המעשי הפשוט
30 של המצווה הוא לא חובת היחיד אלא
31 חובת הציבור, בכל זאת נאמר "תתן
32 לך" היינו שענין זה במשמעותו
33 הרוחנית, כאמור, שיש לכל אחד
34 מישאאל, בכל זמן (גם בזמן
35 הגלות) ובכל מקום (גם
36 בחוצ לארץ) וכפי שיתבאר להלן.
37 ג) והענין בזה, כמובא ב'אור
38 התורה' לאדמו"ר ה'צמח צדק'
39 בפ' שטתנו¹⁵ שיש ב' פירושים
- במה שכתוב בפירוש הש"ף בפירוש הש"ף
שעריך. דהנה, בפירוש הש"ף שפתי כהן על התורה איתא
מובא שכל שעריך הם העינים ואזנים, פה ידים ורגלים,
ונמצא שמפרש שעריך על כל האברים של גוף האדם. אבל
ב'ספר יצירה'¹⁶ איתא מובא
שבע כפולות כו' ושערים
בנפש כו', וזה לשונו: "שבע
[אותיות] כפולות בג"ד כפר"ת, חקקן
חצבן צרפן שקלן והמירין וצר בהן
כוכבים בעולם וימים בשנה ושערים
בנפש..." ומפרש הראב"ד¹⁷,
שמבחינת ז' כפולות האותיות
בג"ד כפר"ת מקבילים שבעה
כוכבי לכת כו', ומהם משבעת
כוכבי הלכת מקבילים ז' שערים
שבאדם, שהם ב' עינים, ב'
אזנים, ב' נחירי האף והפה,
שהם אברים שיש בהם פתח ו'שער'
וכן מפורש אחר-כך בהמשך
ב'ספר יצירה' עצמו¹⁸. וז'
שערים אלו בנוף האדם הם ד'
הבחינות הקשורות בארבע ענינים
מרכזיים בנפש: ראיה שמיעה
ריח ודבור, שהן כנגד ד'
אותיות שם הוי"ו¹⁹, עינים
ואזנים (שהם האברים של ראיה
ושמיעה) הן כנגד חכמה
ובינה, שהן כנגד שתי האותיות
הראשונות של שם הוי"ו – חכמה,
ה"א – בינה אף (שהוא האבר של
ריח) כנגד זעיר-אנפין המידות
שהן כנגד האות וא"ו או כנגד
תפארת שהוא כללות הזעיר-
אנפין, כי מידת התפארת (מידת
הרחמים) היא שילוב של מידת חסד
ומידת הגבורה, שתי המידות

(10) חינוך מצוה תצא. (11) רמב"ם הל' סנהדרין פ"א ה"א. (12) רש"י סנהדרין טז, ב. (13) ספרי ריש פרשתנו. (14) פרטי הדעות בזה - ראה אנציק' תלמודית ערך בית דין ע' קנא. וש"נ. (15) ע' תתכב. ע' תתלב. וראה גם רד"ה שופטים ושופטים העת"ר (המשך תער"ב ח"ב ע' א'ק). (16) פ"ד מ"ד. (17) בפירושו לספר יצירה שם. (18) שם מ"ב. (19) זח"ג רכט, ב. תקו"ז תיקון ע (קכב, א). הגהות הצ"צ לר"ה יהודה אתה - אוה"ת בראשית ח"ח תתקצט, ב (הובא באוה"ת פרשתנו שם), ומציין לעץ חיים שער אח"פ פ"א. ראשית חכמה שער הקדושה רפ"ח.

ביאור בדרך אפשר

ה'עֲקִירִית שֶׁשָׂאָר הַמִּדּוֹת נִחְשָׁבוֹת 'עֶפְסִים' וְהַסְתַּעֲפּוּיּוֹת' שֶׁל מִידוֹת אֱלֹהֵי וָפָה
(דְּבוּר) כִּנְגַד מַלְכוּת שֶׁהִיא כִנְגַד הָאוֹת ה' הָאֲחֵרָנָה שֶׁל שֵׁם הָיִי.
וְכִיּוֹן שֶׁז' שְׁעָרִים הֵנָּה שְׁתֵּי עֲנִיִּים, שְׁתֵּי אוֹזְנִים, שְׁנֵי נִחְיִירֵי הָאֶף
וְהַפָּה מְקַבְּלִים מִז' הָאוֹתוֹת שֶׁהֵן כְּפֹלוֹת, הֵנָּה גַם ז' שְׁעָרִים
הֵנָּה לָהֶם כְּפֹלוֹים. הִינֵנוּ,
שֶׁנִּמְצְאִים הֵן בִּנְפֶשׁ הָאֱלֹקִית
וְהֵן בִּנְפֶשׁ הַבְּהֵמִית וְאֲבִיר הַגּוֹרֶף
יְכוּלִים לִהְיוֹת אוֹר בְּשִׁירוֹת וּשְׁמֹשׁ
הַנֶּפֶשׁ הָאֱלֹקִית אוֹר בְּשִׁמּוּשׁ וּשְׁרִירוֹת
הַנֶּפֶשׁ הַבְּהֵמִית. וְיִכְמוּ כֵן יִשְׁנֻ
כָּפֹל ז' הַשְּׁעָרִים בִּנְפֶשׁ
הָאֱלֹקִית גּוֹפָא עֲצָמָה, שֶׁגַם בָּהּ יֵשׁ
לָהֶם, בְּעֶצֶם, פְּעוּלָה כְּפֹלָה, שְׁזָהוּ
שֶׁכָּכֵל אַחֵר מִד' הָעֲנִינִים
רְאִיָּה שְׁמִיעָה רִיחַ וְדְבוּר, יֵשׁ
רְצוּא וְשׁוֹב, כִּנְבוּאָה יִחְזָקָא עַל
הַמְרַכְבָּה הָעֲלִינָה נֶאֱמַר "וְהַחַיּוֹת רְצוּא
וְשׁוֹב", הֵינֵנוּ שֶׁבְּעִבּוּדֵת הַמַּלְאָכִים
הָעֲלִינִים יֵשׁ תְּמִיד שְׁתֵּי 'תְּנוּעוֹת' –
'רְצוּא', הֵינֵנוּ רְצוֹן וְתִשְׁקָה לְהַתְּעֵלוֹת
וְלִהְיוֹת כְּבֹלוֹקוֹת, וְשׁוֹב' – לְחֻזּוֹר
לְמַעֲמָדָם וּמִצְבָּם וּלְמֵאלֵת אֵת תְּפִקִּידָם,
וּמִבּוֹאֵר בַּחֲסִידוֹת שֶׁגַם בְּעִבּוּדֵת ה' שֶׁל
כָּל יְהוּדִי צָרִיךְ לִהְיוֹת שִׁלּוּב בֵּין
'רְצוּא', הַתְּשׁוּקָה וְהַשְׁאִיפָה לְדְבוֹק בָּהּ
בְּתַכְלִית הַדְּבִיקוֹת עַד כִּדִּי כְלוֹת הַנֶּפֶשׁ,
וְשׁוֹב', לְחֻזּוֹר אֶל חַיֵּי הַנִּשְׁמָה בַּגּוֹף
וּלְעִסּוֹק בְּתוֹרָה וּמִצְוּוֹת בְּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא
לְבוֹא לִידֵי כְלוֹת הַנֶּפֶשׁ בְּפֹעֵל,
כִּדְאִיתָא כְּפִי שְׁמוּבָא ב'תְּקוּנָה
זֶהֱרִי 20 שְׁבַע כּוֹכְבֵי לֶכֶת
אֵינּוֹן הֵם, שְׁבַע אוֹתוֹת כְּפֹלוֹת
כּו' וּבִהְיוֹן וּבִהוֹן וְהַחַיּוֹת רְצוּא
וְשׁוֹב 21, רְצוּא בְּדָגֶשׁ אוֹת
דְּגוּשָׁה מוֹרָה עַל תּוֹקֶף וְתִשְׁקָה,
'תְּנוּעָה' שֶׁל רְצוּא וְשׁוֹב בְּרָפָא כּו'
וְאוֹת רָפָה, לֵאלֵל דְּגֶשׁ מוֹרָה עַל 'תְּנוּעָה'
שֶׁל 'שׁוֹב' וּרְגִיעָה, וְהִינֵנוּ, מְדַבְּרִי
הַתְּקוּנָה זֹהֲרָה מוֹבֵן שְׁשִׁינֵיהֶם גַּם
'רְצוּא' וְגַם 'שׁוֹב' הֵם מִצַּד
הַקְדוּשָׁה, אֲלֵא שֶׁבְּקְדוּשָׁה גּוֹפָא הֵם ב' קִרְיִין שְׁנֵי, וְדוּגְמָא

(20) שם (קכח, ב). (21) יחזקאל א, יד. (22) ראה תניא בהקדמה. אגה"ק סי"ג. וראה זח"ג רמח, א. ועוד. (23) פ"א מ"ב-י"ד. (24) ראה פרדס שער כ"ט פ"ד. אוה"ת יתרו ע' ב'תרפז ואילך. (25) ראה גם אוה"ת שם. סד"ה שופטים ושוטרים תער"ב (המשך תער"ב ח"א ע' קג). (26) ראה שבת קה, ב. וראה סה"מ תרצ"ב ע' רנ. ספר השיחות תרנ"ץ ע' 119. תש"ז ס"ע 113. (27) ראה אגרות-קודש אדמו"ר מהור"י צ"ח ע' סז (הועתק ב"היום יום" כג סיון). ח"י ע' שצד. ספר השיחות תרפ"ה

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 מְתַלְּבֵשׁ הַיָּצֵר הָרַע פֶּאֶצְטָלָא בבגר ו"תחפושית" שֶׁל קְדוּשָׁה,
 2 אֵין אַ וַיִּידַענֶע זּוּפִיעֶע, בקפוטת של משי, להטעות את האדם שלא
 3 יבחיין בכונותיו האמיתיות וְלִכְן צָרִיף הָאָדָם לִשְׁפּוּט לְבַחוּן
 4 וְלִבְרֵר כֹּל דְּבָר אִם הוּא מַצִּד הַקְדוּשָׁה אוֹ לְהִיפֹף כִּי לַפְעָמִים
 5 דבר נראה כאילו הוא מצד הקדושה
 6 ובאמת הוא היפך הקדושה.
 7 וְאַחֲרֵיכָּךְ לאחר קבלת ההחלטה
 8 הַנְּכֻנָּה צָרִיף לְהִיּוֹת גַּם הָעֵנָן
 9 דְּשׁוּטְרִים כפי שהוא בעבודה
 10 הרוחנית בנפש האדם, דְּכָשֶׁם
 11 שֶׁבְּעֵנָן הַמִּשְׁפָּט כְּפִשׁוּטוֹ
 12 יִשְׁנֶם תְּחִלָּה הַשּׁוּטְרִים שֶׁהֵם
 13 הַדִּינִים הַפּוֹסְקִים אֶת הַדִּין,
 14 וְאַחֲרֵיכָּךְ לאחר שנתקבלה
 15 ההחלטה יִשְׁנֶם גַּם הַשּׁוּטְרִים
 16 הַרְדִּינִין אֶת הָעָם כו' ומי שלא
 17 מציית לפסק הדין ורודין וכופין אותו
 18 עַד שִׁיקְבֹּל עָלָיו ויבצע אֶת דִּין
 19 הַשּׁוּטָט²⁸, כְּמוֹ כֵּן גַּם
 20 בַּעֲבוּרַת הָאָדָם, הֵגָה נּוֹסֵף עַל
 21 פְּעוּלַת הַשּׁוּטְרִים שֶׁבִּנְפֶּשׁ הָאָדָם
 22 שֶׁהוּא עֵנָן הַמּוֹחִין, שֶׁהֵם ג'
 23 בְּחִינַת חֻמָּה-בִּינָה-דַּעַת,
 24 שבאמצעותם האדם צריך לקבל את
 25 ההחלטות כיצד להתנהג כראוי בהתאם
 26 לרצון העליון צָרִיף לְהִיּוֹת גַּם
 27 פְּעוּלַת הַשּׁוּטְרִים שֶׁתַּפְקִידִם
 28 להביא את פסק הדין של השופטים
 29 לידי ביצוע בפועל, שֶׁהוּא עֵנָן ז'
 30 הַמּוֹדוּת, שֶׁעַל-יָדָן נִמְשָׁךְ פֶּסֶק
 31 הַדִּין וְבֵא הַמִּשְׁפָּט דְּבֹר
 32 וּמַעֲשֵׂה בְּפֹעֵל בִּתְּחִלָּה לִסְדּוֹ
 33 הַשְׁתַּלְשָׁלוֹת של פעולת כוחות הנפש
 34 שהתחלה היא במוחין (שכל), ואחר
 35 כך בא הרגש (מידות), והביטוי של
 36 השכל והרגש בפועל הוא על ידי
 37 'לבושי' הנפש, שֶׁהֵם מַחֲשָׁבָה, דִּבּוּר
 38 וּמַעֲשֵׂה. וְנִמְצָא, שֶׁכָּלֵלוֹת
 39 הָעֵנָן דְּשׁוּטְרִים וְשׁוּטְרִים
 40 תִּתֵּן לָךְ בַּעֲבוּרַת הָאָדָם הוּא עֵנָן
 41 הַמִּשְׁכַּת הַמּוֹחִין לְבֹא לִידֵי בִיטוֹ
 42 וגילוי למדות, וְעַד לְהַמְשִׁכָּה בְּפֹעֵל בְּהִנְהָגָה רְאוּיָה לַצִּד
- 43 הקדושה במחשבה, דיבור ומעשה.
 44 וְעַל-דֶּרֶךְ הָעֲבוּדָה דְּסִפְרִית הָעוֹמֵר, שֶׁעֵנָנָה הוּא כְּמוֹבֹאֵר
 45 בַּחֲסִידוֹת הַמִּשְׁכַּת הַמּוֹחִין שִׁיבֹאוּ וּיִתְגַּלוּ בְּמַדּוּת²⁹, שֶׁלִּכְן
 46 סוֹפְרִים ז' שְׁבוּעוֹת פִּנְגָּד ז' הַמּוֹדוּת, וְהַתּוֹכֵן הַפְּנִימִי שֶׁל הָעֲבוּדָה
 47 הוּא שֹׂאֵר הַמּוֹחִין יֵאִיר וּיִתְגַּלֶּה
 48 בְּמִידוֹת וְעַל-יְדֵי-זֶה נַעֲשִׂית
 49 הַהֲכָנָה לְמַתְּנֵי-תּוֹרָה בַּחֲג
 50 הַשְּׁבוּעוֹת שֶׁחַל בְּסִיּוֹם שְׁבַעַת הַשְּׁבוּעוֹת
 51 שֶׁל סִפְרִית הָעוֹמֵר.
 52 וְזֶהוּ גַּם ב' הָעֵנָנִים
 53 דְּשׁוּטְרִים וְשׁוּטְרִים, שֶׁהֵם
 54 עַל-דֶּרֶךְ ב' הָעֵנָנִים הַנַּעֲשִׂה
 55 וְנִשְׁמַע שֶׁבְּמַתְּנֵי-תּוֹרָה, שֶׁכֹּאמֹר
 56 חַל לְאַחֵר הַשְּׁלֵמַת הַפְּעוּלָה שֶׁל
 57 הַמִּשְׁכַּת הַמּוֹחִין בְּמִידוֹת וְהִנֵּנוּ
 58 שֶׁעֵנָן הַשּׁוּטְרִים הַפּוֹסְקִים אֶת
 59 הַדִּין הוּא 'נִשְׁמַע', הַכְּנָה
 60 וְהַשְׁגָּה, וְעֵנָן הַשּׁוּטְרִים הוּא
 61 'נַעֲשֵׂה', עֲשִׂיָּה בְּפֹעֵל, כּוֹלָל
 62 גַּם מַעֲשֵׂה מְלָשׁוֹן כְּפִיָּה³⁰
 63 כְּלִשׁוֹן חֻמָּנוּ ז"ל "מַעֲשִׂין עַל
 64 הַצִּדָּקָה" שֶׁפִּירוּשׁוֹ כּוֹפִין (בְּדוּגְמַת
 65 הַשּׁוּטְרִים כְּפִשׁוּטִים שֶׁאֵם בַּעֲלֵי
 66 הַדִּין לֹא מַצִּייתִים לַפֶּסֶק דִּין הַדִּינִים
 67 הַשּׁוּפְטִים, אוֹי הַשּׁוּטְרִים כּוֹפִין אוֹתָם
 68 לַצִּיּוֹת).
 69 (ד) וּבְעוֹמֵק יוֹתֵר, הֵגָה הָעֵנָן
 70 דְּשׁוּטְרִים (נִשְׁמַע עֵנִין הַהֲכָנָה
 71 וְהַשְׁגָּה) הוּא לֹא רַק הַקִּדְמָה
 72 וְהַכְּנָה לְעֲבוּדָה בְּפֹעֵל
 73 (נַעֲשֵׂה וְנִקְיִים), אֲלָא יֵשׁ גַּם
 74 מַעֲלַת הַמִּשְׁפָּט מַצִּד עֲצָמוֹ,
 75 וְעַד כִּדִּי כֵךְ אֲשֶׁר כִּדְבָרֵי הַמְדֹרֶשׁ
 76 שֶׁהוֹבֵאוּ בְּתַחֲלִיל הַמַּאמֵר שֶׁהַקֶּבֶץ"ה
 77 אוֹמֵר מִכָּל מָה שֶׁבְּרֵאֲתִי אֵינִי
 78 אוֹהֵב אֲלָא אֶת הַמִּשְׁפָּט,
 79 שֶׁנֶּאֱמַר כִּי אֲנִי ה' אוֹהֵב
 80 מִשְׁפָּט.
 81 וְהוֹלֵךְ וּמְבַאֵר מֵהוּ עֵנִין הַמִּשְׁפָּט עֲצָמוֹ,
 82 כִּי לְכַאוּרָה הִיא מְקוֹם לְחֻשׁוֹב שֶׁאֲדַרְבָּה
 83 הַתְּכִלִּית הִיא הַקִּיּוֹם בְּפֹעֵל, וְהַמִּשְׁפָּט
 84 פֶּסֶק הַדִּין הֵם רַק הַקִּדְמָה וְהַכְּנָה לָזֶה:

ס"ע 83. 28) לשון רש"י ריש פרשתנו. 29) מאמרי אדה"ז הנחות הר"פ ע' נה ואילך. אוה"ת אמור ח"ב ע' תקפד ואילך.
 סה"מ תרצ"ב ע' שזו ואילך. וש"נ. 30) ראה מאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"ב ע' תשסא ואילך. סה"מ תרע"ח ע' קכא.
 ע' קכד ואילך. ובכ"מ.

ביאור בדרך אפשר

וְהַעֲנִין בְּזֶה, דְּהִנֵּה עֲנִין הַמִּשְׁפָּט, שֶׁהוּא בַּעֲבוּרַת ה' בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם
 עֲנִין הַהֲבָנָה וְהַשְׁגָּה בְּשָׂכָל (נִשְׁמָע), קָשׁוּר עִם הַתְּחַלְּקוֹת
 פְּרָטִים דְּוָקָא, וְכִמּוֹ בְּעֲנִין הַמִּשְׁפָּט כְּפִשּׁוּטוֹ, שְׂכָדִי לְדוֹן
 דִּין אָמַת לְאֻמִּיתוֹ³¹, וְלִהְיוֹת לְהַחֲלִטָה צוּרְקַת וְנִכְוֹנָה בְּאֻמַּת צָרִיף
 הַדִּין לְשִׁמוּעַ אֶת כָּל פְּרָטִי
 הַטְּעָנוֹת כּו', כּוֹלֵל גַּם טְעָנוֹת
 שֶׁל שֹׁקֵר, שֶׁכֵּן יֵשׁ מְקָרִים שִׁבְחָם
 אֶחָד מִשְׁנֵי בְעֵלֵי הַדִּין בּוֹרְאֵי מִשְׁקֵר
 וְלֹא יִתְּכֵן שֶׁהָאֻמַּת תִּהְיֶה עִם שְׁנֵיהֶם
 (כִּמּוֹ הַדּוּגָמָא הַמּוֹכַבֶּת בַּחֲסִידוֹת
 מִדְּבָרֵי הַמִּשְׁנָה "שְׁנַיִם אוֹחִיזִין בְּטִלִּית,
 זֶה אוֹמֵר אֲנִי מִצְאָתִיהָ זֶה אוֹמֵר אֲנִי
 מִצְאָתִיהָ, זֶה אוֹמֵר כּוֹלָה שְׁלִי זֶה אוֹמֵר
 כּוֹלָה שְׁלִי", וְהָרִי אִם נִיחֵי שְׁאִינִם
 מִשְׁקָרִים בְּכָךְ שֶׁכֵּל אֶחָד מֵהֶם אוֹמֵר
 "אֲנִי מִצְאָתִיהָ" כִּי הֵם מִצְאוּ אֶת הַטִּלִּית
 בִּיחָד, אִם כֵּן, כֹּל אֶחָד חָיָה צָרִיף לְטַעוֹן
 "חֲצִיָּה שְׁלִי" וּמֵאַחֵר שְׁנֵיהֶם טוֹעִנִים
 "כּוֹלָה שְׁלִי", בּוֹרְאֵי אֶחָד מֵהֶם מִשְׁקֵר)
 וְצָרִיף הַדִּין הַשּׁוֹפֵט לְהַכְנִיס אֶת
 עֲצָמוֹ בְּפִרְטֵי הַמַּעֲמָד וּמַצֵּב
 שֶׁל בְּעֵלֵי הַדִּין, וְכִמּוֹ אֲמַר רַבּוּתֵינוּ וְ"לֹא תִדִּין
 רַבּוּתֵינוּ וְ"לֹא תִדִּין אֶת
 חֲבֵרְךָ עַד שֶׁתִּגִּיעַ לְמִקּוֹמוֹ.
 וְהִנֵּנוּ, שְׂכָאֲשֵׁר מְכַנִּים אֶת
 עֲצָמוֹ בְּמַעֲמָדוֹ וּמַצֵּב שֶׁל
 חֲבִירוֹ, וְשׁוֹאֵל אֶת עֲצָמוֹ אִיךָ הוּא
 הִיָּה נוֹהֵג אֵילּוֹ הוּא עֲצָמוֹ הִיָּה בְּמַצֵּב
 כּוּזָה, אֲזִי יָכוֹל לְדוֹן דִּין אָמַת
 לְאֻמִּיתוֹ, וּבְאֻפֵּן דְּהִנֵּנוּ³⁴
 עֲמוֹ³³, שֶׁהִלְכָּה כְּמוֹתוֹ³⁴
 כְּמֵאֲמַר חֲכָמֵינוּ ז"ל, הֵינּוּ שְׂכָדִי לְפִסּוּק
 הַלְכָה לְאֻמִּיתָהּ שֶׁל תּוֹרָה לֹא דִּבְחִנָּה
 וְהַשְׁגָּה בְּתוֹרָה אֵלָּא צָרִיף סִיעֵתָא דְּשִׁמְיָא.
 וְכֵן גַּם עֲבוּרַת ה' בְּאֻפֵּן שֶׁל "דִּין וּמִשְׁפָּט" הִיא עֲבוּרָה שִׁמְתָא פִּינִית
 בַּהֲתַעֲסָקוֹת בְּהִבְנָה וְהַשְׁגָּה בְּעֵינֵי אֱלֹקוֹת בִּירִידָה לְפִרְטִים, שֶׁכֵּן עֲבוּרַת ה'
 יָכוֹלָה לְהִיטֵב בְּדֶרֶךְ שֶׁל הַבְּנָה וְהַשְׁגָּה (וְגַם הַתְּמַסְרוֹת לְמִילּוֹי רִצּוֹן הָעֲלִיּוֹן)
 בְּאֻפֵּן כִּלְלִי שֶׁעַם מַעֲלָתוֹ יֵשׁ בּוֹ חִסְרוֹן כִּי יֵשׁ בְּכָךְ מִידָה מִסּוּיְמַת שֶׁל שְׁטָחוֹת
 וְחִיצוֹנוֹת, וְעֲבוּרַת ה' יָכוֹלָה לְהִיטֵב גַּם בְּאֻפֵּן שֶׁל יִרְיָה לְפִרְטִים וְהַבְּנָה
 וְהַשְׁגָּה בְּפִרְטִים וְכֵן עֲבוּרָה עִם כָּל חֶלֶק וְחֶלֶק בְּנֶפֶשׁ בְּפָנֵי עֲצָמוֹ, וְעֲבוּרָה זֹו
 הִיא עֲמוּקָה וּפְנִימִית יוֹתֵר, כְּפִי שִׁמְמִשִּׁךְ:

ביאור בדרך אפשר

וְיִדְוֵעַ³⁵ בְּתוֹרַת הַחֲסִידוֹת שֵׁשׁ מַעֲלָה בְּעֲבוּרָה שְׂכָאֲהָ
 בַּהֲתַחְלְלָקוֹת פְּרָטִים, וְהַתְּעַסְקוֹת עִם כָּל פֶּרֶט וּפֶרֶט בְּנֶפֶשׁ שְׂאָהוּ עֲנִין
 הַפְּנִימִיּוֹת דְּוָקָא, שְׂעַל-יִדְוֵעַ עַל יְדֵי עֲבוּרַת הָאָדָם בְּאֻפֵּן שֶׁל
 פְּנִימִיּוֹת מְגִיעִים לְמַעֲלָה יוֹתֵר מִבְּחִינַת הַמְּקִיף לְמַעֲלָה בְּאֱלֹקוֹת
 (עַל-פִּי הַיִּדְוֵעַ שֶׁעֲבוּרַת הָאָדָם לְמַטָּה
 מְגִיעָה רְנוּגָעָה לְמַעֲלָה בְּאֱלֹקוֹת
 בְּהַתָּאֵם לְאֻפֵּן הָעֲבוּרָה מִצַּד הָאָדָם,
 וְלַעֲבוּרָה פְּנִימִית יֵשׁ כּוֹחַ לְגַעַת'
 בְּדַרְגּוֹת גְּבוּהוֹת בְּיוֹתֵר – לְמַעֲלָה
 מֵהַמְּקִיף) וְלְמַעֲלָה אָפִילוֹ
 מִפְּנִימִיּוֹת וְעֵצָם הַמְּקִיף,
 הַעֲנִין חָכִי עֲמוּק וּפְנִימִי מִבְּמִקְיָף, עֲצָמוֹ
 וְעַד לְבַחֲבִינַת הָעֲצָמוֹת, עֲצָמוֹתוֹ
 וּמַהוּתוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּעֲצָמוֹ
 שְׂאָהוּ גַּם הַטַּעַם עַל מָה
 שֶׁהַתְּגָלוֹת הָעֲצָמוֹת הִיא
 בְּעֵשֶׂר סְפִירוֹת עֲצָמוֹתוֹ וּמַהוּתוֹ
 שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁלְמַעֲלָה
 מֵהַתְּגָלוֹת וְלְמַעֲלָה מֵהַתְּחַלְּקוֹת יוֹרֵד
 וּמֵתַגְלָה וּפּוֹעֵל בְּעוֹלָמוֹת וּנְבִרָאִים
 (אַחֲרֵי צִמְצוּמִים בְּאֻרּוֹ הַגְּדוּל הַבְּלִי-
 גְּבוּל) עַל יְדֵי שְׁאוּרֵי מַתְּלָבֶשׁ בְּעֵשֶׂר
 כּוֹחוֹת שֶׁל "חֲכָמָה", "חֶסֶד" וְכו' שֶׁהֵן
 עֶשֶׂר הַסְּפִירוֹת הָעֲלִיּוֹנוֹת שֶׁהֵן
 בְּאֻפֵּן שֶׁל הַתְּחַלְּקוֹת
 דְּוָקָא³⁶.
 וְאַחֲרֵי שֶׁבִּיָּאֵר אֶת מַעֲלָה וְחִשְׁבּוֹת
 עֲנִין הַתְּחַלְּקוֹת בְּעֲבוּרַת ה' בְּאֻפֵּן
 שֶׁל "נִשְׁמָע", הַבְּנָה וְהַשְׁגָּה, מִמִּשְׁךְ
 וּמִבְּאֵר שֶׁגַם בְּעֲבוּרַת ה' בְּאֻפֵּן שֶׁל
 "נִשְׁמָע", קִיּוֹם הַמִּצְוֹת בְּפּוֹעֵל, יֵשׁ
 מַעֲלָה וְחִשְׁבּוֹת לְעֲנִין הַתְּחַלְּקוֹת:
 וְכִמּוֹ שֶׁהוּא גַּם בְּעֲנִין
 דְּנִשְׁמָעָה, שְׁנוּסָף עַל כְּלָלוֹת עֲנִין ה' קְבִלַּת עוֹלָם מַלְכוּת שְׁמַיִם,
 הַתְּמַסְרוֹת לְעֲבוּרַת ה' בְּאֻפֵּן כִּלְלִי, שְׂצָרִיף לְהִיטֵב בְּתַחֲלִיל הָעֲבוּרָה
 [שְׂאָהוּ כְּלָלוֹת הָעֲנִין דְּהַקְדָּמַת נַעֲשֶׂה לְנִשְׁמָע, הֵינּוּ קְבִלַּת עוֹלָם
 מַלְכוּת שְׁמַיִם כַּהֲכִנָּה וְהַקְדָּמָה לְקִיּוֹם הַמִּצְוֹת וְכִדְאִיתָא כְּפִי שְׁמוּבָא
 בְּמִדְרָשׁ³⁷ מִשְׁל לְמִלָּף בְּשֵׁר-וָדָם שְׁנוֹכְנֵס לְמִדְיָנָה, אֲמָרוּ לוֹ
 עֲבָדֵינוּ, גְּזוּר עָלֵיהֶם עַל בְּנֵי הַמִּדְיָנָה גְּזִירוֹת. אֲמָר לָהֶם הַמֶּלֶךְ,
 כְּשִׁיִּקְבְּלוּ אֶת מַלְכוּתִי אֲגִזּוּר עָלֵיהֶם גְּזִירוֹת וְכֵן גַּם בְּעֲבוּרַת ה'
 הַתְּחַלְּלָה וְהִסְדּוֹר הִיא קְבִלַּת עוֹלָם מַלְכוּת שְׁמַיִם, וְרַק אַחֵר כֵּךְ בָּא עֲנִין הַמִּצְוֹת.

(31) ראה שבת י"ד, א. (32) אבות פ"ב מ"ד. וראה תניא רפ"ל. (33) שמואל-א טז, יח. (34) סנהדרין צג, ב. וראה סה"מ תרכ"ז ע' רפב. ע' רצא. המשך תרס"ו ע' תלא. (35) ראה גם ד"ה וידבר גו' אנכי דיום ב' דחג השבועות תשכ"ח ס"ח (תו"מ סה"מ סיון ע' שלא ואילך). (36) ראה גם סד"ה שופטים ושוטרים תער"ב הנ"ל. (37) מכילתא יתרו כ, ג.

שבת פרשת שופטים, ד' אלול, ה'תשכ"ז

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 וּכְמוֹ שֶׁהוּא בְּכָלִיּוֹת בְּעִבּוּדָה, שֶׁהִסְדֵּר הַרְצוּי הוּא "נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע",
 2 קִבַּלְתָּ הַמַּלְכוּת וְאַחֵר כֵּךְ גִּזְרִית, כֵּן הוּא גַם בְּעִבּוּדָה דְּכָל יוֹם בִּפְרֹט,
 3 כְּמֵאֲמַר רַבּוּתֵינוּ ז"ל³⁸ לָמָּה קִדְּמָה פְּרִשְׁתָּ שְׁמַע לִוְהִיָּה אִם
 4 שְׁמוֹעַ, כִּדְּרִי שֶׁיִּקְבַּל עָלָיו עוֹל מַלְכוּת שְׁמִים תְּחִילָה בְּאִמְרֵת
 5 "שִׁמְעֵה יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד"
 6 בְּקִרְיַת פֶּרֶשֶׁת שְׁמַע וְאַחֲרֵיכֵן
 7 יִקְבַּל עָלָיו עוֹל מַצּוֹת שֶׁעַל כֵּךְ
 8 מְדוּבָר בִּפְרִשְׁתָּ וְהִיא אִם שְׁמַע תִּשְׁמָעוּ
 9 אֶל מִצְוֹתֵינוּ³⁹, צָרִיף לִהְיוֹת הַקְּיוּם
 10 שֶׁל כָּל פְּרָטֵי הַמַּצּוֹת.
 11 וְהֵינּוּ, דָּאף שֶׁהִרְצוֹן הָעֲלִיּוֹן
 12 מִצַּד עֲצָמוֹ הוּא לְמַעַלָּה
 13 מִהַפְּרָטִים, מְכַל־מְקוֹם
 14 הַמְשַׁכְּתָה הִרְצוֹן הִיא עַל-יְדֵי
 15 הַפְּרָטִים שֶׁל הַמִּצְוֹת דְּוָקָא (מַעֲיָן)
 16 הַמְּבֹרָא לְעֵיל שֶׁהִמְשִׁכְתָּ עֲצָמוֹתָיָהּ
 17 דְּוָקָא בְּאִמְצָעוֹת עֶשֶׂר סְפִירוֹת
 18 מִחֻלּוֹקֶת זוֹ מִזוֹ, וְלִכְּנֹן נִגְעַת
 19 בְּמַעֲשֵׂה הַמַּצּוֹת כָּל פְּרֹט
 20 וּפְרֹט, וּבְקִיּוּם הַמִּצְוֹת יֵשׁ לְהַקְפִּיד
 21 עַל כָּל פְּרֹט וּפְרֹט עַל-פִּי הַהִלָּכָה כִּי־צַד
 22 בְּדִיּוֹק צָרִיף לְקִיּוּם אֶת הַמִּצְוָה מִפְּנֵי
 23 שֶׁבְּרִצּוֹן נִגְעַת כָּל פְּרֹט³⁹,
 24 וְזֶהוּ שֶׁהִמְשַׁכְּתָה הָעֵצָם הִיא
 25 בְּפְרָטִים דְּוָקָא וְרַק קִיּוּם הַמִּצְוֹת
 26 בְּצוּרָה הַנְּכוּנָה בְּכָל פְּרֹט וּפְרֹט גּוֹרֵם
 27 הַמְשַׁכָּה וְהַתְּגַלּוּת שֶׁל עֲצָמִיּוֹת
 28 הָאֱלֹהוֹת, כִּי אִמָּנָם הִרְצוֹן נַעֲלָה
 29 מִהַתְּחַלְּקוֹת לְפָרִטִים (כֶּשֶׁם שֶׁכּוֹחַ
 30 הִרְצוֹן שֶׁבִּנְפֶּשׁ הוּא כּוֹחַ כִּלְלִי וְלֹא כּוֹחַ
 31 פְּרָטִי שֶׁמְלוּכָשׁ בְּאִבְרָ פְּרָטִי), אֲבָל
 32 בְּרִצּוֹן הָעֲלִיּוֹן לְמִצְוֹת יֵשׁ עֲנִיִּין
 33 וְחִשְׁבֻּת לְכָל פְּרֹט בְּקִיּוּם הַמִּצְוָה.
 34 וְעַל-דֶּרֶךְ-זֶה בְּדוּמָה לְאִמּוֹר לְעֵיל
 35 אֹדוּת מַעֲלָת וְחִשְׁבֻּת הַפְּרָטִים בְּנוֹגַע
 36 לְמַעֲשֵׂה הַמִּצְוֹת, כֵּךְ גַּם בְּנוֹגַע
 37 לְכֻנַּת הַמַּצּוֹת, שֶׁצָּרִיכָה
 38 לִהְיוֹת בַּעַת קִיּוּם הַמִּצְוֹת לֹא רַק
 39 הַכֻּנָּה הַכִּלְלִית שֶׁבְּכָל הַמַּצּוֹת
 40 בְּשִׁוְהָ הִיא הַכּוּנָּה שֶׁהִם רִצּוֹן הָעֲלִיּוֹן וְכוּנָה זוֹ הִיא כִּלְלִית
 41 שֶׁלְּמַעַלָּה מִהַתְּחַלְּקוֹת לְפָרִטִים בְּהַתָּאם לְכוּנָה הַמִּיּוּדָת שֶׁל כָּל מִצְוָה
 42 בִּפְרֹט, אֲלֵא גַם הַכּוּנָּה הַפְּרָטִית שֶׁבְּכָל מִצְוָה, בְּהַתָּאם לְעִנְיָנָהּ
- וְתוֹכָנָה הַמִּיּוּדָת, שֶׁזֶּהוּ הַהַתְּחַלְּקוֹת לְפָרִטִים בְּכוּנַת הַמִּצְוֹת מִצַּד עֲנִיִּין
 הָעוֹנֵג (הַפְּנִימִיּוֹת דְּרִצּוֹן הָעֲלִיּוֹן שֶׁבְּמִצְוֹת, כִּמְבֹרָא בְּחִסְדוֹת
 לְעִנְיִין בְּחִינַת הַכֶּתֶר שֶׁיֵּשׁ בָּהּ שֶׁהִרְצוֹן הָעֲלִיּוֹן הוּא חִיצוֹנִיּוֹת הַכֶּתֶר וְהַעוֹנֵג
 הָעֲלִיּוֹן הוּא פְּנִימִיּוֹת הַכֶּתֶר, וְכִפִּי שֶׁבִּנְפֶּשׁ הָאָדָם הָעוֹנֵג הוּא כּוֹחַ פְּנִימִי וְעִמּוֹק
 הַמַּעֲרָר אֶת הַרְצוֹן), שֶׁזֶּהוּ מָה
 שֶׁנִּתְאַוָּה הַקֶּבֶ"ה לִהְיוֹת לוֹ
 יְתִבְרָךְ דִּירָה בְּתַחְתּוֹנִים⁴⁰,
 שְׁדוּקָא הַתְּחַתּוֹנִים, עַד לְעוֹלָם הוּא
 הַגִּשְׁמִי שֶׁהוּא (כְּדִבְרֵי רַבְּנֵי הוֹקֵן בִּסְפָר
 הַתְּנִיָּא) "תַּחְתּוֹן שֶׁאֵין תַּחְתּוֹן לְמִטָּה
 הַיָּמִינוּ" יִהְיֶה מְקוֹם רֹאשִׁי לְהַתְּגַלּוּת
 אֱלֹהִיּוֹת, וְעִנְיִין זֶה הוּא הַכּוּנָּה
 וְהַתְּכִלִּית שֶׁל בְּרִיַּת הָעוֹלָם, נִתְאַוָּה
 דִּיקָא, וְחִכְמִינוּ ז"ל דִּיקוּ וְאִמְרוּ עַל
 כֵּךְ שׁוֹ "תֵּאוּהוּ" שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
 הוּא, כְּבִיכּוֹל, עֲנִין הַתְּעֻנּוּג,
 שֶׁנִּמְשָׁךְ וְיֹרֵד וּמִתְגַּלֵּה בְּפְרָטִי
 הַמַּצּוֹת בְּאוֹפֵן שֶׁיֵּשׁ תְּעֻנּוּג
 פְּרָטִי בְּכָל מִצְוָה⁴¹ וְלִכְּנֹן
 הַהַתְּחַלְּקוֹת לְפָרִטִים בְּכוּנַת הַמִּצְוֹת,
 שֶׁנִּמְשַׁכְתָּ מִהַעוֹנֵג הָעֲלִיּוֹן נַעֲלִית יוֹתֵר
 מִהַכּוּנָה הַכִּלְלִית הַשּׁוּוֹה בְּכָל הַמִּצְוֹת,
 הַקְּשׁוּרָה בְּרִצּוֹן הָעֲלִיּוֹן. אֲלֵא
 שֶׁבְּמִצְוֹת (נַעֲשֶׂה) הֵן בְּכוּנָה וְהֵן
 בְּקִיּוּם בְּפִעֵל הָרִי זֶה רַק הָאֶרֶץ
 מִבְּחִינַת מְקוֹר הַתְּעֻנּוּגִים
 שֶׁנִּמְשַׁכְתָּ לְכָל בְּחִינָה שֶׁל כָּל
 אֶחָד מִהַמִּצְוֹת כְּפִי מִדְּרָגְתָּהּ,
 וְאִילוּ בְּעִנְיִן הַמְשָׁפֵט שֶׁכֹּאמֹר
 שִׁיךְ לְהַבְנִה וְהַשְׁגָּה בְּאֱלֹהִיּוֹת, נִמְשָׁךְ
 בְּחִינַת מְקוֹר הַתְּעֻנּוּגִים,
 שֶׁזֶּהוּ הָעֲנִין דְּנִתְאַוָּה
 שֶׁבְּעֲצָמוֹתָיָהּ יְתִבְרָךְ כִּמְבֹרָא
 בְּחִסְדוֹת שֶׁתֵּאוּהוּ זֶה מוֹשְׁרֶשׁ
 בְּעֲצָמוֹתָיָהּ וְהוֹתוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
 הוּא בְּעֲצָמוֹ.
 וְזֶהוּ שֶׁאֲמַר הַקֶּבֶ"ה לְגַבִּי
 הַמְשַׁפֵּט דְּוָקָא נִתְּנָה אֲנִי מָה
 שֶׁאֲהַבְתִּי, כִּי אֲנִי ה' אֹהֵב
 מְשַׁפֵּט - לְיִשְׂרָאֵל, עִם שְׂאֵנִי אֹהֵב, שֶׁנֶּאֱמַר כִּי נֶעַר יִשְׂרָאֵל
 וְאֹהֵבָהּ, נֶעַר דִּיקָא, וְעַל כֵּךְ נִשְׁאַלָה הַשְׁאֵלָה בְּמִאֲמָר מִהֵי שִׁיכּוֹת
 הַתּוֹרָר "נֶעַר יִשְׂרָאֵל" לְעִנְיִן הַמְשַׁפֵּט, וְגַם מִהַמְעַלָּה בּוֹה וְהִרִי לְכֹארוֹה גְּדֻלּוֹת

(38) בְּרִכּוֹת רפ"ב. (39) רָאָה ד"ה אַגוּרָה בְּאֵהֶל תְּרִצ"ה (סו"מ קוֹנְטְרָסִים ח"ב ש"נ, ב). (40) רָאָה נִתְחֻמָּא נִשְׂא טו. תְּנִיָּא פל"י. (41) רָאָה לְקוּ"ת בְּמִדְבַר יח, א.ב. אוֹה"ת ר"ה (כַּרְךְ ה) ע' בְּקִי וְאִלְך. וְרָאָה גַם לְקוּ"ש ח"י"ז ע' 414 הַעֲרָה 48.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

40 עֲנִין הַקְטָנוֹת דִּקְא, פִּינן שְׂדֻקָא עַל-יְדֵי-זָה הֵינּוּ הָאֲמוּנָה
 41 הַפְּשׁוּטָה מִתְקַשְּׁרִים עִם הַפְּשִׁיטוֹת דְּלִמְעָלָה, 'פְּשִׁיטוֹת' בְּמוֹכֵן שֶׁל
 42 לַמַּעֲלָה מִכָּל 'צִיּוֹר' וְהַגְדֵּרָה וְכַפְתָּגָם הִידוּעַ⁴⁵ שְׁבַפְּשִׁיטוֹת שֶׁל
 43 אִישׁ פְּשׁוּט הַמֵּאֲמִין בָּהּ בְּאֲמוּנָה פְּשׁוּטָה, גַּם אִם הוּא חֹסֵר הַבְנָה וְהַשְׁגָּה,
 44 מִתְגַּלֶּה פְּשִׁיטוֹת הָעֲצָמוֹת
 45 עֲצָמוֹת וּמַהוּתוֹ שֶׁל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
 46 בַּעֲצָמוֹ שְׁמוּשֵׁלֶּת לַחֲלוּטִין מִכָּל 'צִיּוֹר'
 47 וְהַגְדֵּרָה כִּלְשָׁה.
 48 (ה) וַיֵּשׁ לְקֶשֶׁר כָּלְלוֹת הָעֲנִין
 49 דְּשׁוּפְטִים וְשׁוּטְרִים תִּתֵּן לָךְ
 50 בְּכָל שְׁעָרֶיךָ גו', עִם עֲנִינֵנוּ שֶׁל
 51 חוֹדֶשׁ אֱלוֹל, שְׁהָרִי לְעוֹלָם
 52 מִיָּדִי שָׁנָה בִּשְׁנָה, בְּכָל קְבִיעוֹת, קוֹרִין
 53 פְּרִשֶׁת שׁוּפְטִים בְּחוֹדֶשׁ אֱלוֹל
 54 (דְּפִרְשֶׁת רָאָה הִיא בִּשְׁבֹּת
 55 מְבָרְכִים אֱלוֹל אוֹ בְּרֹאשׁ-
 56 חוֹדֶשׁ אֱלוֹל, אֲבָל פְּרִשֶׁת
 57 שׁוּפְטִים חֲבָאָה לֵאחֲרָה פְּרִשֶׁת רָאָה
 58 הִיא לְעוֹלָם תְּמִיד בִּימֵי חוֹדֶשׁ
 59 אֱלוֹל), וַיְדוּעַ מַה שֶׁכָּתַב
 60 הַשֵּׁל"ה⁴⁶ שֶׁהַמּוֹעֲדִים שֶׁל כָּל
 61 הַשָּׁנָה כו' בְּכוֹלֵן יֵשׁ שְׁיָכוֹת
 62 לְאוֹתָן הַפְּרָשִׁיּוֹת שֶׁחֲלוֹת
 63 בָּהֶן, וְזֹאת לְמִירוֹת שְׁקִיבֵי עוֹת הַחֲדָשִׁים
 64 הֵיא עֲנִין נִפְרָד מִסֵּדֶר פְּרָשִׁיּוֹת הַתּוֹרָה,
 65 הָרִי כִּיּוֹן שֶׁבַחֲשַׁנָּה פְּרָשִׁיּוֹת, הַמוּעֵד
 66 חָל בִּשְׁבֻעַת שֶׁל פְּרָשָׁה מִסּוּיִימָה (כְּמוֹ
 67 לְמַשֵּׁל חֲנוּכָה בְּפִרְשֶׁת וַיִּשָּׁב), יֵשׁ קֶשֶׁר
 68 בֵּין הַדְּבָרִים, וּבְכָפֶרֶט עַל-פִּי
 69 פְּתָגָם רַבְּנֵי הַזֶּקֶן⁴⁷: מִ'דָּאֲרָךְ
 70 לְעֵבֶן מִיֵּט דְּעֵר צִיִּיט, צִירִין
 71 לַחֲיוֹת עִם הַזֶּמֶן הֵינּוּ, שְׁצִירִין
 72 לַחֲיוֹת עִם הַפְּרָשָׁה בַּתּוֹרָה
 73 שְׁקוֹרִין בְּזִמָּן זֶה וְלִלְמוֹד מַעֲנִינֵי
 74 פְּרִשֶׁת הַשְּׁבֻעַת הוֹרָאוֹת וְהַדְּרוֹת לַחֲיִים.
 75 וּמִזָּה מוֹכֵן, שְׁפָרְשֶׁת שׁוּפְטִים
 76 יֵשׁ לָהּ קֶשֶׁר וְשְׁיָכוֹת לְחוֹדֶשׁ
 77 אֱלוֹל, כִּפִּי שְׁחֹלֵךְ וּמִבְּאֵר.
 78 וְהָעֲנִין בָּזָה⁴⁸, כִּדְּרִיעַ⁴⁹

1 חֲשׁוּבָה יוֹתֵר מִקְטָנוֹת, וְהַבִּיאֹר הוּא שְׁנִיתִינָה הַמְשָׁפֵט לְיִשְׂרָאֵל הִיא
 2 מִצַּד עֲנִין הַקְטָנוֹת דִּקְא, שְׁזָהוּ עֲנִין הָאֲמוּנָה הַפְּשׁוּטָה
 3 שֶׁיִּשְׁנֵנוּ בְּכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל שְׁלֹגְבֵי הַבְנָה וְהַשְׁגָּה, אֲמוּנָה הִיא 'קְטָנוֹת',
 4 כִּפִּי שְׁמִמְשִׁיךְ. וְהֵינּוּ, שְׁאִין זֶה כְּמוֹ הַבְנָה וְהַשְׁגָּה בְּאֵלְקוֹת,
 5 שְׁזָהוּ מִדְּרָגָה נְעֻלִית שְׁלָאו
 6 כָּל מוֹחָא סְבִיל דָּא, לֹא כָל מוֹח
 7 (שֶׁל כָּל אָדָם פְּשׁוּט) יִכּוֹל לִשְׁאֵת זֹאת,
 8 וּמִי שְׁמוּחוֹ בְּקְטָנוֹת, הַהֲבָנָה וְהַשְׁגָּה
 9 שְׁלוֹ מוֹעֵטָה וּמִצְמוּצָמָה וְאֶפְּלוֹ
 10 הָעֲנִין דְּאֶהְבָּה וִירָאָה, שְׁהוּא
 11 עֲנִין הַמְּקִיפִים, שְׁבִנְיָנוֹד לַהֲבָנָה
 12 וְהַשְׁגָּה בִּשְׁכָּל שְׁחֹדֶרֶת בְּעוֹמֵק
 13 וּבִפְנִימִיּוֹת הַמְצִיאוֹת שֶׁל הָאָדָם, אֶהְבָּה
 14 וִירָאָה יִכּוֹלִים לַחֲיוֹת גַּם בְּהוֹרָשָׁה
 15 שְׁטַחִית וְחִיצוֹנִית שְׁנִשְׁאֵרֶת כִּמְקִיף
 16 מִלְּמַעְלָה, וְאִם כֵּן לַכֹּאֲרוֹה גַּם מִי
 17 שְׁנִמְצָא בִּ'קְטָנוֹת' יִכּוֹל לַהֲגִיעַ לִזֶּה,
 18 לֵאמֹתוֹ שֶׁל דְּבָר, גַּם אֶהְבָּה וִירָאָה לֹא
 19 יִכּוֹלֹת לַחֲיוֹת בְּמִצָּב שֶׁל 'קְטָנוֹת' כִּי
 20 הָרִי צִירִין לִזֶּה הַבְנָה וְיִגִּיעָה
 21 כו', וְלֹא כָּל אֶחָד זֹכֵר לִזֶּה,
 22 מַה-שְּׁאִין-כֵּן הָעֲנִין דְּאֲמוּנָה
 23 פְּשׁוּטָה יִשְׁנֵנוּ אֲצֵל כָּל אֶחָד
 24 מִיִּשְׂרָאֵל לֹא עֲבוּדָה וְיִגִּיעָה
 25 שְׁמַחֲבִיבֶת מוֹחִין אוֹ רִגֵּשׁ בְּרִמָּה שֶׁל
 26 גְּדוּלוֹת, אֲלֵא בְּאוּפֵן שְׁזָהוּ
 27 יְרוּשָׁה לָנוּ מֵאֲבוֹתֵינוּ⁴²,
 28 וּבְלִשׁוֹן רַבְּנֵי הַזֶּקֶן בַּתְּנָיָא⁴³
 29 לִגְבִּי הָאֲמוּנָה: הוּן עֲתֵק שְׁלָא
 30 עֲמַל בּוֹ, וְהָרִי עֲנִין הִירוּשָׁה
 31 הוּא בְּאוּפֵן שְׁגָם קֶטֶן הוּא
 32 יְרוּשָׁה⁴⁴, רֵק מִצַּד עֵצִם הַעוֹבְדָה
 33 שְׁהוּא הִירוּשָׁה (כֵּן אֵת אֲבוֹי וְכֵד), וְלֹא
 34 נִדְרֵשׁ מִמֶּנּוּ שׁוֹם תְּנָאי מִצַּד רֵמֶת הַהֲבָנָה
 35 וְהַשְׁגָּה וְכֵד יְרוּשָׁה אֵת כָּל
 36 הָעֵצִם שֶׁל הַמּוֹרִישׁ וְהַכֵּל מִמֶּשׁ עוֹבֵר
 37 אֵלָיו, לֹא רֵק חֶלֶק אוֹ הָאֵרָה מִסּוּיִימָה.
 38 וְזָהוּ הַבִּיאֹר וְהַמַּעֲנָה לִכֵּן שְׁנִיתִינָה
 39 הַמְשָׁפֵט לְיִשְׂרָאֵל הִיא מִצַּד

(42) ראה תניא פ"ח. (43) פל"ג. (44) ראה משנה נדה מג, ב ואילך. (45) ראה כתר שם טוב (הוצאת תשס"ד) בהוספות סקנ"ה ואילך. (46) ר"פ וישב (רצו, א). (47) ספר השיחות תשי"ב ע' 29 ואילך (הועתק ב"היום יום" ב חשוון). (48) ראה גם לקו"ש חכ"ט ע' 102 ואילך - השייכות לתק"ש שבחודש אלול. (49) ראה סה"מ תרצ"ו ס"ע 141 ואילך. (48) ראה גם

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

על ידי בני ישראל נמשך ונשפע גילוי אלוקות גם לכל העולם כולו, עד שיגיע כל פעול כל אחד ואחד מהנבראים כי אתה הקדוש ברוך הוא פעלתו כו⁵² יצרת ובראת אותו, ובסופו של דבר יהיה גילוי אלוקות בכל הבריאה, ובאופן שתחלת ההמשכה והגילוי הוא בארץ ישראל, כמו שנאמר לגבי הציור על המשפט שיש למנות שופטים "בכל שריך אשר ה' אלוך נותן לך לשבטיך", ומשם מארץ ישראל יומשך לכל העולם כולו, כי ירחיב ה' אלקיך את גבולך כאשר נשבע לתת לך, ארץ קניי וקניזי וקדמוני (כמו שפתיב בפרשתנו⁵³), ועד שארץ ישראל תתפשט בכל הארצות⁵⁴, והגילוי אלוקות שיש בה על ידי ענין ה"משפט" במשמעותו הרוחנית, יתפשט בכל העולם על ידי משיח צדקנו, יבוא ויגאלנו במהרה בימינו אמן.

ביאור בדרך אפשר

שחודש אלול הוא זמן מוגבל קבוע לחשבון נפש מבחינה רוחנית דכל השנה כולה, שפוללותה ובה בא לידי ביטוי התוכן הכללי של עבודת ה' הוא הענין דשופטים ושופטים תתן לה בכל שערך, החל מז' השערים שבאדם המנויים לעיל (שתי עיניים, שתי אוזניים, שני נחירי האף והפה) שמהם נמשך ענין עבודת ה' ומילוי רצון העליון לכל פריטי רמ"ח אברים, שפנגד רמ"ח מצות-עשה⁵⁰, שעל-ידן על ידי כל רמ"ח האברים נעשית העבודה בפועל במחשבה דבור ומעשה. וזוהי פולות העבודה דחודש אלול באופן דאני לדודי⁵¹, התעוררות מצד האדם ("אני") להתקרב לאלוקות שעל-ידיה נעשה ידודי לי, שהוא ענין ההמשכה והגילוי מלמעלה לדודי⁵², ובאופן שתחלת ההמשכה והגילוי הוא בארץ ישראל, ומשם יומשך לכל העולם כולו, כי ירחיב ה' אלקיך את גבולך כאשר נשבע לתת לך, ארץ קניי וקניזי וקדמוני (כמו שפתיב בפרשתנו⁵³), ועד שארץ ישראל תתפשט בכל הארצות⁵⁴, והגילוי אלוקות שיש בה על ידי ענין ה"משפט" במשמעותו הרוחנית, יתפשט בכל העולם על ידי משיח צדקנו, יבוא ויגאלנו במהרה בימינו אמן.

ראה מכות כג, סע"ב. זח"א קע, ב. 51) שיר השירים ו, ג. וראה לקו"ת פ' ראה לב, א ואילך. 52) תפלת ראש השנה. 53) שופטים יט, ח ובפרש"י. 54) ראה פסיקתא רבתי פ"א (פיסקא דשבת ור"ח), ג. ילקוט שמעוני ישעי' רמז תקג.

המשך ביאור למסכת מועד קטן ליום רביעי עמ' ב

מבטל גזרות ומחשבות בני אדם. גבורה נוספת ראש השלישים, כלומר שבשכר זה תהא ראש לשלשת אבות, שתלך לפניהם לעולם הבא. גבורה נוספת הוא עדינו העצמי, יש לדרוש, שפשה דוד יושב ועוסק בתורה, היה מעין עצמו – כופף עצמו כשידיו ורגליו יחד ויושב על הקרקע בתולעת, ואילו בשעה שיוצא למלחמה היה מקשה עצמו בעין ומזדקף בגבורה. וגבורה נוספת על שמונה מאות חלל בפעם אחת, כלומר שניה זורק חץ ומפיל שמונה מאות חלל בפעם אחת, והיה מתאנח על מאתים חללים נוספים שלא הפיל, דכתיב (דברים לב ז) 'איכה ירדה אחר אלה' ומבואר שיתכן שאחד ירדו ויפיל אלף איש, ועל כך יצאה בת קול ואמרה 'יך בדרך אוריה חתתי' (מלכים א' טו ח), כלומר שמפני החטא של גרימת הריגת אוריה במלחמה, מנעו ממנו להפיל עוד מאתים איש.

צור ישראל מושל באדם צדיק מושל יראת אלהים, ויש לברר מאי קאמר. אמר רבי אבהו הכי קאמר, אמר דוד, אלהי ישראל לי דבר צור ישראל, ודבריו הם אני מושל באדם, אך מי מושל בי, הצדיק, שאני גזר גזרה והוא מכבילה. ביאור פסוק נוסף בהמשך אותו פרק: נאמר (שם כג ח) 'אלה שמות הנזרים אשר לדוד יושב בשבת וגו' תחבמני' ויש לברר מאי קאמר. אמר רבי אבהו הכי קאמר, ואלה שמות גבורותיו של דוד, הגבורה הראשונה יושב בשבת, שפשה שניה יושב בשיבה, לא היה יושב על גבי כרים ובסמות אלא על גבי קרקע, משום דכל כמה דהוה רביה עירא קיים, הוה מתני להו – היה שונה תלמודו לרבנן על גבי כרים ובסמות, ודוד למד ממנו ולכן ישב נמוך ממנו על הקרקע. וכי נח נפשיה של עירא היארי, הוה מתני דוד לרבנן, ויהוה יתיב – והיה יושב על גבי קרקע, אמרו ליה רבנן, ליתבי מר אכרים ובסמות, ולא קביל עליה דבריהם, אלא ישב בענוה על הקרקע כמותם. גבורה נוספת של דוד 'תחבמני', אמר רב לבאר זאת, אמר לו הקדוש ברוך הוא לדוד, הואיל והשפלת עצמך ללמד על הקרקע, תהא כמוני, שאני גזר גזרה ואתה מכבילה כשם שאני

הגמרא חזרת לדין המובא לעיל (ע"א) לגבי תלמיד שנידה לכבודו: אמר רבי תנחום בריה דרבי חייא איש כפר עכו אמר רבי יעקב בר אבהו אמר רבי שמלאי, ואמרי לה שאמר לה רבי תנחום אמר רב הונא, ואמרי לה שאמר כן רב הונא לחזיה,

בס"ד. שיחת ש"פ שופטים, ד' אלול, ה'תשכ"ז.

בלתי מוגה

- 1 א. בהמשך להמדובר בהתועדות שלפנ"ז¹ אודות שיחת כ"ק מו"ח אדמו"ר (מחג הפסח²) שבה מתאר
- 2 את אורית חודש אלול בליובאוויטש (החל משבת מברכים), הנה התחלת הפסקא שבה מדובר אודות
- 3 חודש אלול היא: "לאחרי שבת נחמו התחילו כבר ללמוד לאחר מעריב, לקיים מ"ש³ קומי רוני בלילה"⁴
- 4 (ולאח"ז ממשיך אודות שבת מברכים חודש אלול).
- 5 ויש לומר הביאור בזה בדרך אפשר⁵ - שזהו לפי שהעבודה דחודש אלול קשורה גם עם ההוספה
- 6 בלימוד התורה.
- 7 והענין בזה:
- 8 אע"פ שהעבודה דחודש אלול היא עבודת התשובה, שהיא למעלה מענין התורה, שלכן מכפרת
- 9 התשובה גם על ענין התורה גופא (על ביטול תורה, היפך כבוד התורה, וכיו"ב), מ"מ, ע"י הקדמת ענין
- 10 התורה [כבנדוד⁶], שלאחרי שבת נחמו מוסיפים בלימוד התורה, וזוהי ההקדמה לעבודת התשובה
- 11 שבחודש אלול], ניתוסף בעבודת התשובה שנעשית באופן נעלה יותר.
- 12 וההסברה בזה - לפי שהתורה ענינה אור, כמ"ש⁶ "תורה אור", והרי פעולת האור היא (לא לברוא
- 13 מציאות חדשה, אלא) להאיר ("באלייטן"), היינו, לגלות את הדבר באופן שיהי' נראה כפי שהוא
- 14 לאמיתתו, בכל פרטיו, ועד לידיעה בעצם הענין, הרבה יותר מאשר לולי האור. ובאופן כזה היא גם
- 15 פעולת התורה על התשובה - שהתורה מאירה את ענין התשובה, לידע ולהכיר מהותה וגודל פעולתה
- 16 ("ווי ווייט זי קען אויפטאן"), אשר ידיעה זו כשלעצמה מהווה נתינת כח לעבודת התשובה⁷.
- 17 ב. הביאור בהמשך השיחה הנ"ל (לאחרי תיאור אורית שבת מברכים אלול ומאמרי החסידות שנאמרו
- 18 בו), אודות ההתעוררות מהשינה⁸ ע"י שמיעת תקיעת שופר - שב' הלשונות "שלאפן" ו"פארשלאפן"⁹
- 19 הם ב' הענינים דשינה ותרדמה שנזכרו ברמב"ם¹⁰ בהרמו דתק"ש דר"ה, ששייכים לתשובה דמלכיות
- 20 (שלא למרוד במלכותו ית'¹¹), ולאח"ז באים למדריגות התשובה ששייכים לזכרונות ושופרות, וכל ענינים
- 21 אלו ישנם בהעלם בתקיעות דאלול¹², שלכן יש בהם ג' הקולות דתקיעה שברים ותרועה¹³ -

ב"זשארגאן" - אף שבדרך כלל הדיוק בתיבות הוא בעיקר בתורה
שבכתב אפילו לגבי תושבע"פ.

(10) הל' תשובה פ"ג ה"ד. וראה גם תו"מ ח"י"ח ע' 82 ואילך.
וש"נ.

(11) כולל גם כללות ענין היראה והביטול, שזהו עיקר ענין
המלוכה, כמ"ש (פרשתנו יז, טו) "שום תשים עליך מלך",
"שתהא אימתו עליך" (סנהדרין כב, א (במשנה). וש"נ), וכפי
שמבאר הצ"צ במאמר דערב ר"ה (שנת תרט"ו**),

(12) ראה גם תו"מ חכ"ח ע' 289. וש"נ.
(13) אף שלכאורה הי' מתאים יותר שהתקיעות דאלול יהיו
כמו התקיעה במוצאי יוה"כ"פ ("סימן לסילוק שכינה למעלה, כמו
שהי' במ"ת, שכשעלתה שכינה נאמר במשך היובל וכו', ונאמר
עלה אלקים בתרועה" (שו"ע אדה"ז או"ח סוסתרכ"ג. וש"נ)),

כיון

(1) שיחת ש"פ ראה בתחלתה (תו"מ ח"נ ע' 309 ואילך). וש"נ.
(2) לקו"ד ח"א קטו, ב ואילך.
(3) איכה ב, יט.
(4) ראה תרגום לאיכה שם. תמיד ספ"ד. ב"ח ומג"א או"ח
סרל"ח.

(5) ראה גם תו"מ חל"ז ס"ע 224 ואילך. וש"נ.
(6) משלי ו, כג.

(7) ראה גם תו"מ ח"נ ע' 311. וש"נ.
(8) ויש לבאר גם הדיוק דשעה שש בבוקר ("ליגענדיג אין בעט
זעקס אַ זייגער אין דערפרי") - שזהו לפי שמתקרבין כבר לחודש
תשרי שבו היום והלילה שוים (כמו בחודש ניסן), י"ב שעות יום
וי"ב שעות לילה, כך, שהתחלת זריחת החמה (שאו מתחילה
עבודת היום*) היא לערך בשעה שש בבוקר.

(9) וכאן רואים עד כמה יש לדייק ב"דברי הרב" (ראה גם
תו"מ חמ"ח ע' 369 הערה 23. וש"נ), גם בשיחה שנאמרת

(*) ומה שיש עניני עבודה שמתחילים כבר מעלות השחר - הרי זה באופן שכוללים בעבודת היום גם חלק מהלילה, כדי שתהא "מדה טובה
מרבבה כו" (יומא נו, א. וש"נ).

(**) ראה "ספר התניא - ביבליוגרפיה" (להר"י שי' מונדשיין - קה"ת תשנ"ב) ע' 182 הערה 2.
ד"ה להבין כו' בתחילת ספר התניא (נדפס בקיצורים והערות לספר התניא ע' מא ואילך), ש"יש עונש למי שאינו ירא ובטל, כי אז נקרא מורד
במלכות", ובה יובן מה שאמר רבי יוחנן בן זכאי לתלמידיו כשחלה, איני יודע באיזה דרך מוליכין אותי כו' (ברכות כח, ב), שזהו "לפי שיש
עונש מלמעלה גם לא עבור מעשה בלבד, רק מחמת חסרון היראה והביטול, שאז נקרא מורד במלכות כו".

1 הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס¹⁴ בלקו"ש ח"ט ס"ע 130 ואילך.

* * *

2 ג. כאן המקום להוסיף בנוגע להמדובר לעיל¹⁵ בפירוש רש"י על הפסוק¹⁶ "כל המצוה", "שאינה
3 נקראת המצוה אלא על שם הגומרה" - שאף אחד לא שם לב ("קיינער האָט זיך ניט געכאַפּט") שזהו
4 ענין שנוגע במיוחד לזמן זה, גמר וסוף השנה.
5 ובהקדמה:

6 ענין קריאת המצוה ע"ש הגומרה הוא - לא רק אם המתחיל במצוה לא גמר אותה בגלל החסרון
7 בעבודתו, מצד פיתויי היצר כו', אלא אפילו אם ע"פ תורה לא הי' יכול לגמור אותה, גם אז נקראת
8 המצוה על שם הגומרה דוקא.

9 ועד"ז בנוגע לה"גומרה", שכל המצוה נקראת על שמו, גם כאשר לא התחיל במצוה לפי שע"פ תורה
10 הי' עסוק בענינים אחרים,

11 וכמו בדוגמא שמביא רש"י¹⁶ ש"עצמות יוסף .. משה לבדו נתעסק בהם להעלותם", ואילו כל ישראל
12 "נתעסקו בביזה"¹⁷, שהתעסקות בני"י בביזה לא היתה בגלל שהיו חפצים בכסף וזהב, אלא בגלל שהוצרכו
13 לקיים ציווי הקב"ה: "ושאלה אשה משכנתה גו' כלי כסף וכלי זהב גו' ונצלתם את מצרים"¹⁸, ובפרט
14 ע"פ ביאור החסידות שזהו ענין דבירור והעלאת ניצוצי הקדושה שהיו במצרים¹⁹,

15 ולכאורה, כיון שהסיבה לכך שבנ"י לא התעסקו בארוננו של יוסף היא ע"פ ציווי התורה, היינו מצד
16 נפשם האלקית, שזוהי אמיתת המציאות של איש ישראל (ולא מצד פיתויי יצה"ר, שאין לו מציאות
17 אמיתית), נמצא, שמצד מציאותם האמיתית לא היו שייכים למצות ההתעסקות בארוננו של יוסף.

18 ואעפ"כ, כיון שבפועל הם אלו שגמרו את המצוה, הרי כללות מצוה זו נקראת על שמם.
19 ד. וזהו גם ביאור המעלה הנפלאה של דורנו, דרא דעקבתא דמשיחא - שהוא המשלים וגומר כוונת
20 ותכלית כל הבריאה כולה:

21 תכלית בריאת עוה"ז וכל סדר השתלשלות הוא לפי "שנתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים"²⁰,
22 וזוהי עבודת בני"י במשך כל הדורות, "לנקות" את ה"דירה" - עולם הזה - "כמשל המלך בשר ודם
23 שרוצים לעשות לו דירה נאה, שצריכים לפנות ההיכל מכל לכלוך וטינוף כו'", כדי שה"מלך" יוכל
24 להיכנס אל הדירה²¹.

25 [ומ"ש בתניא²² אודות המשל מ"מלך גדול ורב (ש)מראה אהבתו .. לאיש הדיוט ונבזה .. המוטל
26 באשפה ויורד אליו כו' - הרי זה בנוגע לפעולת המלך (הקב"ה) כדי להוציא איש ישראל משם (כהמשך
27 הלשון שם: "מקימו ומרימו מאשפתו"); אבל בשביל לעשות דירה למלך, יש צורך שתהי' דירה נקי'
28 דוקא].

29 וגמר עבודה זו - ששלימותה תהי' לעת"ל, כשיקויים היעוד²³ "את רוח הטומאה אעביר מן הארץ"
30 - הוא דוקא ע"י דרא דעקבתא דמשיחא.

(16) עקב ח, א.

(17) סוטה יג, א.

(18) שמות ג, כב.

(19) ראה תו"מ חמ"ט ע' 7 ואילך. וש"נ.

(20) ראה תנחומא בחוקותי ג. נשא טז. ב"ר ספ"ג. במדב"ר

פי"ג, ו. תניא רפ"ו. ובכ"מ.

(21) לקו"ת בלק ע, ג.

(22) פמ"ו.

(23) זכר"י יג, ב.

שהי' במ"ת, שכשעלתה שכנה נאמר במשך היובל וכו', ונאמר
עלה אלקים בתרועה" (שו"ע אדה"ז או"ח סוסתרכ"ג. וש"נ),
כיון ששניהם אינם מן התורה, ואפילו לא מדברי סופרים, אלא
רק מנהג ישראל (ש"תורה הוא"), והרי התקיעה דמוצאי יוהכ"פ
(שגם היא קשורה עם ר"ה) אינה כמו התקיעות בר"ה (תשר"ת
תש"ת תר"ת), אלא תקיעה אחת בלבד, תקיעה גדולה (הקשורה
עם הענין ד"תקע בשופר גדול"). - וראה גם לקו"ש חל"ד ע' 96
ואילך. תו"מ סה"מ אלול ריש ע' רכט.

(14) בשילוב שיחת ש"פ שופטים תשכ"ט.

(15) שיחת ש"פ עקב בסופה (תו"מ ח"נ ע' 302). וש"נ.

ומובן, שהעובדה שדורות הראשונים לא גמרו עבודה זו, אינה מצד איזה חסרון בעבודתם - שהרי אדרבה: כבר בגלות מצרים ביררו בנ"ר ב"ב ניצוצים²⁴, כמרומו במ"ש²⁵ "וגם ערב רב עלה אתם", ומאז נשארו רק פ"ו ניצוצות (כהגימטריא דשם אלקים) שמבררים אותם במשך כל הדורות, ואח"כ היו הדורות של הנביאים והזקנים כו', תנאים ואמוראים כו', ואילו העבודה של דורנו זה, דרא דעקבתא דמשיחא, אינה אלא לברר ה"פכים קטנים"²⁶, ובלשון הידוע, שצריכים רק לצחצח את הכפתורים של לבושי השרד ("צופוצן די קנעפלאך פון דעם מונדיר")²⁷,

ואעפ"כ, כיון שרק ע"י עבודת דרא דעקבתא דמשיחא נגמרת לגמרי העבודה של נקיון הדירה, ועי"ז נשלמת הכוונה של כללות סדר ההשתלשלות להיות לו ית' דירה בתחתונים - הרי אין המצוה נקראת אלא על שם גומרה!

ולהעיר, שהעילוי של הגומר את המצוה אינו נמדד בגודל העבודה בכמות או באיכות, אלא גם כאשר עוסק בדברים קטנים ופשוטים לפי ערך המתחילים במצוה, ענינים שהם בבחינת "צחצוח הכפתורים" בלבד - יש בזה העילוי של הגומר את המצוה, שנקראת כולה על שמו.

ולא כמו אלו שחושבים שצריך לעסוק בהתבוננות ב"יחודא עילאה", ובמה נחשב הוא להיות זהיר בעניית אמן יהא שמ"י רבא... אלא צריכים להשלים ה"פכים קטנים", גם אם הם עבודות פשוטות, כמו עניית אמן יהא שמ"י רבא באופן פשוט²⁸ (שהרי אינו בדרגתו של הרה"צ ר' נחום מטשערנאָביל, שה"י שמן בגופו מהתענוג שלו בעניית אמן יהא שמ"י רבא²⁹), וכמו כן ליזהר שלא לדבר בעת התפלה וכו'³⁰.

וע"י השלמת פכים קטנים כאלו גומרים את העבודה של כל הדורות כולם, ואין המצוה נקראת אלא על שם גומרה - שזה נחשב כאילו הוא עשה את כללות העבודה כולה, לעשות לו ית' דירה בתחתונים!

ה. וכן הוא בנוגע לעבודה דחודש אלול, שעל-ידה נגמרת ונשלמת העבודה של כל השנה כולה: חודש אלול הוא הזמן שניתן לבנ"י לתקן ולהשלים את העבודה של כל השנה כולה. וכפי שמצינו בנוגע לעשרת ימי תשובה, שבין ר"ה ליוה"כ פ"י יש שבעה ימים רצופים, שכוללים את כל ימי השבוע, ובכל אחד מהם מתקנים יום מסויים בשבוע בכל השבועות של כל השנה שעברה (כדאיתא בכתבי האריז"ל³¹). וכן הוא בנוגע לימי חודש אלול שבא בהקדמה לעשי"ת, שבהם מתקנים את כל ימי השנה כולה.

והכוונה בזה - לא רק לענין התשובה כפשוטה על ענינים בלתי-רצויים, אלא גם לגמור ולהשלים את הענינים הטובים שהתחילו בהם [ע"ד משנת"ל (ס"ג) בענין "אין המצוה נקראת אלא ע"ש הגומרה", שזהו גם כאשר הסיבה לכך שהגומר לא התחיל את המצוה היא (לא מצד פיתויי היצר, אלא) מצד חשבונות של נפש האלקית] - שע"י העבודה דחודש אלול ניתוסף בהם שלימות.

ובפרטיות יותר:

אם הי' חסר בענין החיות בעסק התומ"צ, שנעשו רק בדרך "מצות אנשים מלומדה"³², ובלשון שיחת כ"ק מו"ח אדמו"ר הנ"ל: "פאַרשלאָפן" - הנה בחודש אלול ניתן לתקן זה, והיינו, שע"י שבמשך חודש אלול מתעטף בטלית וציצית ומניח תפילין וכו' בחיות פנימית ("אויף אַן אלול'דיקן אופן"), אזי ממשיך חיות במעשה המצוות שלו שנעשו שלא כדבעי במשך כל השנה כולה. וע"ד המבואר בתניא³³ בנוגע לתפלה שלא בכוונה, ש"יש לה תיקון בקל לחזור ולעלות כשמתפלל בכוונה אפילו תפלה אחת מלוקטת מתפללות כל השנה".

(30) כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר שקיבל מכתב-תלונה על הדיבור בשעת התפלה - לא מהגבאי או השמש כו', אלא מאחת הנשים הצדקניות...

(31) שער הכוונות דרושי ר"ה (קודם דרוש א'). סידור האריז"ל (עשי"ת).

(32) ישע"י כט, יג. וראה תניא פל"ט (נג, ב). ובכ"מ.

(33) קו"א קנד, ב.

(24) ראה כנפי יונה ח"ג סנ"ו. הובא במג"ע אופן נח. תו"א בא ס, ג. ובכ"מ.

(25) בא יב, לח.

(26) ראה גם תו"מ ח"ב ע' 181. ועוד.

(27) ראה סה"ש תרפ"ט ע' 42. וש"נ.

(28) ראה גם תו"מ חל"ט ע' 191.

(29) סה"מ תרס"ט ס"ע ג. תרע"ח ע' קצט (נעתק ב"היום יום"

טו תמוז). וראה סה"ש תרפ"ט ע' 46. וש"נ.

זאת ועוד:

גם כאשר עסק התומ"צ הי' כדבעי, הרי יתכן שעבודתו במשך כל השנה היתה רק בכח אתערותא דלעילא - "דודי לי", מצד למעלה, כענין עבודת הצדיקים, ולא מצד ה"מטה" גופא, "אני לדודי", כענין עבודת התשובה.

והתיקון על זה נעשה ע"י העבודה דחודש אלול, כי אע"פ שגם בו יש נתינת כח מלמעלה על ענין העבודה, שזהו"ע המשכת וגילוי י"ג מדה"ר³⁴ נוכחמבאר בהתוועדות הקודמת! שאע"פ שסדר העבודה דאלול הוא "אני לדודי" ואח"כ "דודי לי", הרי על זה גופא צ"ל אתערותא דלעילא, והו"ע "השמים כסאי" שקדם ל"הארץ הדום רגלי"³⁵, הרי זה פועל סוכ"ס הענין ד"אני לדודי", שתהי' עבודת האדם מלמטה, שהוא ה"גומרה", ועי"ז הרי הוא "גומר" ומתקן את כל עבודתו במשך כל השנה כולה, שתהי' בה המעלה דעבודת המטה, כענין "לא תבא צדיקא בתיובתא"³⁶ - המשכת מעלת התשובה בעבודת הצדיקים, ועד לתשובה מאהבה - שזוהי התשובה דחודש אלול, שענינו "אני לדודי גו", שמורה על ענין האהבה³⁷ - שעל-ידה "זדונות נעשו לו כזכיות"³⁸.

וכיון שחודש אלול "גומר" את המצוה, לכן "אין המצוה נקראת אלא על שם הגומרה", שעל שמו נקראת כללות עבודת כל השנה.

והיינו, שע"י העבודה דחודש אלול מגביהים ומעלים את העבודה של כל השנה כולה שתהי' ברוח של "אלול" ("א' אלול"דיקע"), באופן ד"אני לדודי", ועי"ז פועלים את ההמשכה מלמעלה, "דודי לי", בנוגע לכל הענינים, עד לבני חיי ומזוני רויחי.

* * *

ו. בהאמור לעיל (ס"ג) שהסיבה לכך שבנ"י "נתעסקו בכיזה" (ולא בארוננו של יוסף) היתה כדי לקיים ציווי הקב"ה "ונצלתם את מצרים" - צריך להבין:

הרי משה רבינו התעסק בארוננו של יוסף, למרות הציווי "ונצלתם את מצרים", ומזה מוכח שההתעסקות בארוננו של יוסף גדולה יותר מקיום הציווי "ונצלתם את מצרים"?

אך הענין יובן ע"פ מארז"ל שע"ז שההתעסקות בארוננו של יוסף היתה ע"י משה רבינו בעצמו, ש"אין בישראל גדול ממנו"³⁹, ניתוסף בכבודו של יוסף.

ולכאורה: אם כל ששים רבוא מישראל היו עוסקים בכך (ובפרט שזוהי חובת הציבור), הי' ניתוסף עוד יותר בכבודו של יוסף.

אלא שמכאן יש להוכיח בנוגע לשקו"ט בענין כמות ואיכות, מי מהם מכריע⁴⁰ - שגדלותו של משה (איכות) הכריעה את הכמות של ששים רבוא מבנ"י.

והענין בזה - שבשביל ההתעסקות בארוננו של יוסף יש צורך במעלת האיכות, כי "עצמות יוסף" מורה על העצמיות דיוסף⁴¹, בחי' שלא שייך בה ענין החורבן כו', ולכן, העלאת עצמות יוסף היתה צריכה להיעשות ע"י משה רבינו דוקא, מצד מעלת האיכות שבו.

וכיון שכללות מצות ההתעסקות בארוננו של יוסף נקראת על שם בנ"י שגמרו את המצוה, עכצ"ל, שבגמר התעסקות בנ"י בארוננו של יוסף היתה גם מעלת האיכות, כאילו עסק בזה משה רבינו בעצמו.

(39) סוטה ט, ב (במשנה).

(40) ראה לקח טוב (להר"י ענגל) כלל טו-טז. וראה גם לקו"ש

חכ"ד ס"ע 95 ואילך. וש"נ.

(41) ראה לקו"ש חכ"ו ע' 86. וש"נ.

(34) ראה לקו"ת ראה לב, א ואילך. ובכ"מ.

(35) ישעי' סו, א.

(36) ראה זח"ג קנ"ג, ב. לקו"ת דרושי שמע"צ צב, ב. ובכ"מ.

(37) ראה ב"ח לטווא"ח סתקפ"א (ד"ה והעבירו).

(38) יומא פו, ב.

- ויש לומר, שלכן למדים ש"אין המצוה נקראת אלא על שם הגומרה" מענין זה דוקא, כדי להורות שהגומר את המצוה יש בו מעלת האיכות, וזה גופא הוא הטעם שהגומר פועל שלימות בכל המצוה כולה, עד שכללות המצוה נקראת על שמו.
- ז. וכן הוא בנוגע לעבודה של חודש אלול:
- הסיבה לכך שבעבודת חודש אלול ישנו הכח "לגמור" את העבודה דכל השנה כולה ולהמשיך בה שלימות, היא, לפי שיש בה מעלת ה"איכות", באופן ש"אין גדול ממנו".
- וזהו מה שמבואר באחרונים⁴², שגם אלה שעיקר עסקם הוא בתורה, הנה "בחודש אלול היו מניחים מקצת לימודם לעסוק בתפלה ובתחנונים"⁴³.
- והיינו, שנוסף על המבואר בפוסקים ענין ריבוי התפלות והסליחות בנוגע לעשיית⁴⁴, יש להתחיל בזה כבר בחודש אלול, וכמנהג ישראל שמוסיפים אמירת המזמור "לדוד ה' אורי וישעי"⁴⁵, וכן ג' הקאפיטלאך שמוסיפים בכל יום מימי חודש אלול⁴⁶, וכן בנוגע לאריכות ההתבוננות בתפלה.
- והענין בזה - לפי שדוקא בעבודת התפלה יש איכות עצומה ש"אין גדול הימנה" בכל שאר עניני התומ"צ, כמבואר בלקוטי תורה⁴⁷, שענין התפלה מעמיד ומקיים את המצוות, כמשל חוט השדרה שהוא המעמיד ומקיים את האברים, אע"פ שהוא בעצמו אינו ממנין האברים.
- ולכן, ההוספה בעבודת התפלה בחודש אלול היא הגומרת את עבודת כל השנה כולה וממשיכה בה שלימות, כנ"ל.
- ח. וענין זה פועלים ע"י גילוי בחי' משה שבנפש כל אחד מישראל - כמבואר בתניא⁴⁸ בביאור מאמר רז"ל⁴⁹ "לגבי משה יראה מילתא זוטרתא היא" - שזוהי בחינת "אין גדול ממנו" שבנפשו, ומבחינה זו נמשכת חיות בכל אברי הגוף, עד לבחינת רגלים, כמ"ש⁵⁰ "שש מאות רגלי העם אשר אנכי בקרב".
- ויש לומר, שכן הוא גם בענין העלאת אורו של יוסף, כי אף שלכאורה לא הי' משה הגומר את המצוה, שהרי הכניסה לארץ ישראל (שעל-ידה נגמרה העלאת אורו של יוסף) היתה ע"י יהושע, הנה הגמר האמיתי (שהרי ב"גמר" גופא יש כמה דרגות) אכן יהי' ע"י משה רבינו, כי הגמר האמיתי של הכניסה לארץ ישראל יהי' בגאולה האמיתית והשלימה, עלי' נאמר⁵¹ "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", וכניסה זו תהי' ע"י משה רבינו - "גואל ראשון הוא גואל אחרון"⁵².
- ונקודת הענין - שלמשה הי' איכפת ("אים האָט פאַר־אַרט") שלא זכה לגמור את המצוה, ומצד עצמו רצה להיכנס לארץ ישראל ולגמור את המצוה, והסיבה לכך שבפועל לא נכנס לארץ ישראל היתה רק לפי שנגזר על דורו שלא יכנסו לארץ, ולהיותו רועה נאמן שלא יעזוב את צאן מרעיתו, הסכים להישאר במדבר (כמבואר במדרש⁵³), ולכן יזכה סוכ"ס לגמור את המצוה, בכניסה לארץ בגאולה האמיתית והשלימה, שתהי' נקראת על שמו - "גואל ראשון הוא גואל אחרון".
- וכך הוא לענין העבודה דדרא דעקבתא דמשיחא, שהוא הגומר את התכלית של כללות סדר ההשתלשלות (כנ"ל ס"ד), ולכן נקראת על שמו, ובימיהם - בימינו - "תושע יהודה וירושלים"⁵⁴.

י"ס" א אלול, ר"ח).

(47) בלק ע, ד.

(48) רפמ"ב.

(49) ברכות לג, סע"ב. וש"נ.

(50) בהעלותך יא, כא.

(51) מיכה ז, טו.

(52) ראה שמו"ר פ"ב, ד"ו. דב"ר ספ"ט. זח"א רנג, א. שער

הפסוקים ויחי מט, יו"ד. תו"א משפטים עה, ב.

(53) ראה תנחומא חוקת יו"ד. ועוד.

(54) ירמ' לג, טו. וראה תניא אגה"ק סוסכ"ג.

(42) ראה ברכי יוסף או"ח סתקפ"א סק"ו. הובא באלף למטה במטה אפרים שם סקט"ו.

(43) אע"פ שמת"ו באב מוסיפים בתורה (וכמו שהובא גם בשיחת הנ"ל: "לאחרי שבת נחמו התחילו כבר ללמוד לאחר מעריב, לקיים מ"ש קומי רוני בלילה") - מ"מ, מר"ח אלול צריכים להוסיף יותר בענין התפלה.

(44) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סתר"ב ס"ב. וש"נ.

(45) מטה אפרים שם ס"ו. וש"נ. וראה בארוכה שער הכולל פ"א סקכ"ח. וש"נ.

(46) ראה כתר שם טוב בהוספות סרמ"ד. וש"נ (נעתק ב"היום

- ט. ומכל זה מובן עד כמה צריכים לייקר את הזמן של חודש אלול, ולוודא שלא ליפול בתרדמה או שינה ("שלֶאֶפֶן" או "פֶּאֶרְשֶׁלֶאֶפֶן" כו').
- ולהעיר, שכללות ענין השינה הו"ע שצריך להיות גם ע"פ התורה⁵⁵, ובלשון הכתוב⁵⁶ "ושכבת וערבה שנתך", אבל כדי שיוכל להיות ענין הבחירה, "ובחרת בחיים"⁵⁷, נעשה ענין השינה גם בלעז, ולא רק שינה, אלא גם תרדמה, וכמבואר גם במאמר דשנת תש"ב⁵⁸ (לפני כ"ה שנה) החילוק ביניהם, ש"הישנים יודעים שהחלום אינו אלא חלום, שהוא שקר, אבל הנרדמים חושבים את השקר לאמת", וממשיך לבאר: "וזהו עורו ישנים משנתכם, דלהישנים מספיק ענין ההתעוררות, אבל הנרדמים צריכים הקיצה, והוא ע"י רעש וקול המחיריד כו'", ובלשון הכתוב⁵⁹ "אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו".
- וזהו גם מ"ש בשיחה הנ"ל "מען דֶּאֶרְפּ זיין אַ מענטש, מען דֶּאֶרְפּ די צייט ניט פֶּאֶרְשֶׁלֶאֶפֶן" - שהרי מעלת האדם על בעל־חיים היא מצד ענין השכל, ופעולת השכל היא דוקא בשעה שהאדם ער ולא ישן (ובודאי לא במצב של תרדמה), שאז רואה כל דבר (לא רק בראי' בעלמא, אלא) כפי שהוא לאמיתתו, ע"י ההתבוננות בשכלו לראות את הדבר ע"פ "תורה אור" (כנ"ל ס"א).
- ומזה מובן, שלצורך העבודה דחודש אלול, לא די בשלילת ענין התרדמה בלבד, אלא צריך לשלול גם את ענין השינה, ורק אז יוכל לתקן ולהשלים את כל הדרוש.
- וכל זה צריך להיות באופן של זריזות, ומה גם שענין הזריזות צריך להיות גם בכל השנה כולה, וכמבואר באגה"ק⁶⁰ גודל מעלת הזריזות, ש"זריזותי" דאברהם אבינו ע"ה היא העומדת לעד לנו ולבנינו עד עולם", אלא שבחודש אלול צריך להיות ענין הזריזות בהדגשה יתירה [כמו בנוגע לכללות ענין התשובה, שכל השנה כולה זמנה הוא⁶¹, אלא שבחודש אלול הרי זה בהדגשה יתירה], כיון שאז מתקנים ומשלימים את העבודה של כל השנה כולה.
- * * *
- י. מאמר (כעין שיחה) ד"ה שופטים ושוטרים תתן לך גו'.
- * * *
- יא. הביאור בפירוש רש"י על הפסוק⁶² "תמים תהי' עם ה' אלקיך", "התהלך עמו בתמימות וכו'" - ש"תמים" כאן אינו מלשון שלימות (כבכל מקום), שצריך לקיים כל תרי"ג המצוות (שהרי פסוק זה בא בהמשך להאיסור ד"קוסם קסמים מעונן וגו' התועבות האלה"⁶³), אלא "התהלך עמו בתמימות ותצפה לו", שלכן לא תשאל אצל קוסם ומעונן, כי "לא תחקור אחר העתידות, אלא כל מה שיבוא עליך קבל בתמימות".
- נ"מ"ש לאח"כ⁶⁴ "כי הגוים האלה .. אל מעוננים ואל קוסמים ישמעו ואתה לא כן גו'" (שהרי "השרה שכינתו על הנביאים ואורים ותומים" - נביאים כנגד מעונן, ואורים ותומים כנגד קוסם), אלא "נביא גו' יקים לך ה' אלקיך אליו תשמעון" - אינו המשך (וטעם) לענין שלפניו, אלא התחלת ענין חדש. ואין זה בסתירה לכך ש"לא תחקור אחר העתידות" - "תחקור" דייקא, שמורה על השתדלות יתירה בגלל דאגה יתירה, משא"כ שאלה ודרישה בלבד].
- "ואז תהי' עמו ולחלקו", דכיון ש"בגלל התועבות האלה ה' אלקיך מוריש אותם (מן הארץ) מפניך"⁶⁵, לכן, השכר על "תמים תהי'" הוא ירושת הארץ, חלקו של הקב"ה -

(55) ראה רמב"ם הל' דעות פ"ד ה"ד. וראה גם התועודיות
תש"נ ח"ד ס"ע 90 ואילך. וש"נ.
(56) משלי ג, כד.
(57) נצבים ל, יט.
(58) סה"מ תש"ב ע' 7.
(59) עמוס ג, ו.
(60) סכ"א.
(61) ראה רמב"ם הל' תשובה פ"ב ה"ו.
(62) פרשתנו יח, יג. - כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר, שמסתמא הכריזו והודיעו כבר שידובר על פירוש רש"י זה.
(63) שם, יו"ד-יב.
(64) שם, יד-טו.

הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש חי"ד ע' 64 ואילך.

* * *

יב. בהמשך להמדובר (סי"א) אודות "תמים תהי" גו" - הנה כאן המקום להעיר אודות המדובר לעיל⁶⁵ בקשר עם מלאות שבעים שנה להתייסדות ישיבת תומכי תמימים⁶⁶: בקשר למאורע זה - הדפיסו⁶⁷ ממש"נ בהתוועדות⁶⁸ בנוגע למעלת המספר שבעים שנה, שאמרו חז"ל⁶⁸ "בן שבעים לשיבה", ויש גירסא נוספת: "בן שבעים לזקנה". ובכן:

אמרתי וביקשתי כמ"פ בנוגע לרשימת ההנחות, שבכל אופן, הן אם זוכרים בדיוק והן אם לא כו', הנה לכל-הפחות כשמעתיקים פסוק או מאמר רז"ל, יסתכלו בפנים ויעתיקו את הלשון בדיוק. ואעפ"כ, למרות שמארוז"ל הנ"ל הוא במשנה במסכת אבות, שנדפסה גם בסידורים השונים לכל נפש, גם לעמיהארץ, נשים וטף, ושם מפורש "בן שבעים לשיבה" (ואילו ענין ה"זקנה" שייך ל"בן ששים") - הדפיסו שיש בזה שתי גירסאות, ופירסמו זאת בכל קצוי תבל! ... ואח"כ באים אלי בטענות: היכן יש גירסא כזו, וצריכים "ללמד זכות" שכנראה מצאתי באיזה מקום גירסא שונה. יג. ולגופו של ענין:

כוונתי היתה למ"ש בפירוש רש"י על מאמר המשנה "בן שבעים לשיבה": "נ"א [נוסחא אחרינא (ולא גירסא אחרת)] לשיבה זקן גמור הוא, שנתלבנו רוב שערותיו, כי היכי דאשכחנא בר' אלעזר בן עזרי' בברכות⁶⁹, דהדרי ל' תמניסר דרי שערות לבנות של זקנה, וקאמר איהו לנפשי' הרי אני כבן שבעים שנה, אלמא לע' מתלבן כבר רוב שער האדם".

ונמצא, שלפי הנ"א שייך ענין הזקנה לא רק לגיל ששים ("בן ששים לזקנה"), אלא גם לגיל שבעים, והיינו, שבגיל ששים מתחיל ענין הזקנה, ובגיל שבעים נעשה "זקן גמור", כך, שבענין הזקנה גופא יש ב' דרגות: התחלת הזקנה - "בן ששים לזקנה", ו"זקן גמור" - "בן שבעים לשיבה".

והענין בזה - שזקנה קשורה עם ליבון השערות ("שערות לבנות של זקנה")⁷⁰, ולכן, כאשר "נתלבנו רוב שערותיו", כמו אצל ראב"ע ד"אהדרו ל' תמני סרי דרי (שמונה עשרה שורות) חירותא", שזהו רוב הזקן - אזי "זקן גמור הוא".

[ועפ"ז אתי שפיר מה שמצינו⁷¹ בדוד הן לשון זקנה והן לשון שיבה בהיותו בן שבעים שנה - כיון ש"שיבה" היא גמר הזקנה].

יד. אך עדיין צריך להבין מהי המעלה בשערות לבנות: בשלמא בנוגע לראב"ע שמינהו לנשיא בהיותו בן י"ח שנה, "אתרחיש ל' ניסא ואהדרו ל' תמני סרי דרי חירותא", כדי שלא יהי' נראה כאברך צעיר ("א' יונגער-מאן'טשיק"), ואז יוכלו להתייחס אליו מתוך דרך-ארץ; אבל לולי זאת, מהי המעלה בשערות לבנות?!

ויובן ע"פ מ"ש במדרש⁷² ש"אמר לו הקב"ה (לאברהם) .. בא לבוש לבושי, ואברהם זקן בא בימים", כמו ש"הקב"ה נקרא עתיק יומין", דכתיב⁷³ "ועתיק יומין יתיב לבושה כתלג חיור", והיינו, ששערות לבנות כשלעצמם הם ענין נעלה, שמורה על לבושו של הקב"ה כו'⁷⁴.

וענין זה (שהקב"ה אמר לאברהם "בא לבוש לבושי") קשור גם עם המדובר לעיל (סי"א) בענין "תמים

(70) ראה גם ב"מ פז, א ובחדא"ג מהרש"א שם.

(71) ראה ב"ר פנ"ט, ג.

(72) שם ספנ"ח, ובמת"כ ופרש"י.

(73) דניאל ז, ט.

(74) ראה גם תו"מ סה"מ חשון ע' שטו. וש"נ.

(65) שיחת י"ב תמוז סס"א (תו"מ ח"נ ע' 212).

(66) ט"ו אלול תרנ"ז - תשכ"ז.

(67) ב"הומנה" לדינער לרגל מלאות שבעים שנה להתייסדות

ישיבת תו"ת.

(68) אבות ספ"ה.

(69) כח, א.

- 1 תהי' עם ה' אלקיך", "התהלך עמו בתמימות כו'", כפי שמצינו גם אצל אברהם, שעליו נאמר⁷⁵ "ומצאת
2 את לבבו נאמן לפניך", מצד ענין האמונה והתמימות כו'⁷⁶.
- 3 וכמשנת"ל שאין זה בסתירה לענין הנבואה, שיתחדש קודם ביאת המשיח⁷⁷, שזהו כללות הענין
4 ש"גלה סודו אל עבדיו הנביאים"⁷⁸, שהם רבותינו הקדושים נשיאי חב"ד, עד לכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא
5 דורנו, שגילו לנו כיצד צריכה להיות ההכנה לביאת המשיח⁷⁹.

(75) נחמ" ט, ח.
(76) ראה ב"ר רפמ"ג, רפמ"ד, רפ"ס.
(77) לקו"ש חו"ד ע' 74 הערה 32. תו"מ חו"ד ע' 80 הערה 29. וש"נ.
(78) עמוס ג, ז.
(79) חסר הסיום (המו"ל).
(77) ראה אגרת תימן (להרמב"ם) פ"ג (קרוב לסופו). וראה גם

אגרות קודש

ב"ה, חו"י אלול, תשי"ח
ברוקלין.
שלום וברכה!

לאחרי הפסק הכי ארוך נתקבל מכתבו מח' אלול, כתוב עבורו בבשורה הטובה, אשר הבריאות והפרנסה בסדר, ויהי רצון אשר להבא עוד יתוסף בזה, שהרי נצטוינו מעלין בקדש, ועניני איש הישראלי בידו הוא שיהיו קדושים על ידי שיהיו חייו על פי הוראת תורתנו הק' תורת חיים. ובשאלתו:

(א) בהנוגע לשותפות במסחרו.

כיון שהשם יתברך הצליחו, למה יצרף עוד מי להענין, ואם העסק דורש שירחיבוהו, יש להשתדל להרחיבו בכחות עצמו, ויהי רצון שתהי' הרחבה בשעה טובה ומוצלחת ולהשתמש בהריוח שלו לענינים בריאים ושמחים ובענינים של תורה ומצות.

(ב) בשאלתו במה שיש חילוקי דיעות בינו ובין זוגתו תחי'.

יש להשתדל אשר ידידיהם יסבירו לה, שאדרבה כיון שישנו איזה ענין שאינו בשלימות בהנהגת בנם שי' זהו טעם נוסף לבקש מהשי"ת שיברכם בעוד זחור"ק, ובפרט שרואים במוחש שע"י הוספה בבן ובבת הרי חלה הטבה גם בבנים הקודמים.

(ג) במ"ש אודות סוחרים המתחרים אתו וכו'.

מהעצות בזה להסיח דעת מהם, וע"פ מ"ש כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם, הרי סו"ס פועל היסח הדעת ממנו ומעניניו.

לפלא שאינו מזכיר דבר בהנוגע לאחיו שי' מתאים למה שנדברו, שישתדל להשפיע עליו בעניני תורה ומצות, ואין לך דבר העומד בפני הרצון וחזקה לתעמולה שאינה חוזרת ריקם.

ולקראת השנה החדשה, הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה, הנני בזה להביע ברכתי לו ולכל אשר לו, ברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות.

בברכה.

לקוטי שיחות פרשת שופטים חלק יד

וההכרח לזה⁹: הוה-ליה-למימר "תמים תהיה",
 כמו שנאמר באברהם "והיה תמים", ותו לא. "עם
 ה' אלקיך" מאי קא-משמע-לך? לכן מפרש רש"י
 ש"עם ה' אלקיך" הוא ענין בפני-עצמו - שכר קיום
 המצוה, וכהמשך באברהם שם: ואתנה בריתי
 ביני ובינך גו' - על-ידי מצוה ד"והיה תמים".
 אבל אי-אפשר לפרש כן ברש"י, כי:
 (א) על-פי-זה התחלת דברי רש"י "התהלך
 עמו... בתמימות" וסיום דבריו "ואז תהיה עמו
 ולחלקך" הוה-ליה לרש"י לכותבם בב' דבור-
 המתחיל: בתחלה להעתיק "תמים תהיה" ולפרש
 "התהלך עמו.. בתמימות", ואחר-כך להעתיק "עם
 ה' אלקיך" ולפרש "ואז תהיה עמו ולחלקך"¹⁰.
 (ב) פשוט לשון רש"י "התהלך עמו בתמימות"
 משמע ד"עם ה' אלקיך" קאי אדלעיל, והוא חלק
 מהציווי "תמים תהיה", וכפשוטו פירוש הכתוב, ולא
 ענין בפני-עצמו (שכר על קיום הציווי)¹¹.
 (ג) על דרך הפשט מה שנאמר "עם ה' אלקיך"
 אינו מיותר, כי בא בהמשך להאמור לפני-זה "לא
 ימצא בך גו' מעונן גו' ושואל אוב וידעוני ודורש
 אל המתים" - דורש עתידות וכו' ואתה "תמים
 תהיה (לא עם הנ"ל, כי-אם) עם ה' אלקיך"¹²

א. בפסוק¹ "תמים תהיה עם ה' אלקיך" מעתיק
 רש"י כל הכתוב ומפרש: "התהלך עמו בתמימות
 ותצפה לו ולא תחקור אחר העתידות אלא כל מה
 שיבוא עליך קבל בתמימות וכו'" (כדלקמן סעיף
 ב).
 וצריך להבין: (א) כמה וכמה פעמים נאמר
 בתורה "תמים": בנח - "תמים היה בדורותיו"²;
 אברהם - "התהלך לפני והיה תמים"³; בדיני
 קרבנות - פעמים רבות⁴ שצריך להיות "תמים" -
 ומה קשה בתיבת "תמים" כאן שהוצרך רש"י
 לפרשה?
 (ב) פרטי פירושו - "התהלך עמו בתמימות
 ותצפה לו ולא תחקור אחר העתידות אלא כל מה
 שיבוא עליך קבל בתמימות" - מנא-ליה לרש"י
 דבפשוטו של מקרא "תמים תהיה" כולל כל פרטים
 אלו?
 (ג) מהדיוקים בלשון פירוש רש"י: בכתוב נאמר
 הלשון "שואל" "דורש" - אבל רש"י כותב
 "תחקור".
 ב. אחר-כך מסיים רש"י⁵: "ואז תהיה עמו
 ולחלקך" - שהשכר של "התהלך עמו בתמימות
 וכו'" הוא "תהיה עמו ולחלקך".
 וצריך להבין: (א) שכר מצוה זו - בפשוטו של
 מקרא, מאן דכר שמיה? (ב) מנא-ליה בפשוטו של
 מקרא שזהו השכר?
 המפרשים פירשו⁶, דכוונת רש"י היא: הפסוק
 "תמים תהיה עם ה' אלקיך" נחלק לשנים: "תמים
 תהיה" הוא הציווי להאדם - "התהלך עמו
 בתמימות... קבל בתמימות": "עם ה' אלקיך" הוא
 השכר על קיום הציווי - "תהיה עמו ולחלקך"⁸.

(1) פרשתנו יח, יג.

(2) ר"פ נח.

(3) לך יז, א. והאריכות בפירוש שם הוא (לא פירוש תיבת
 "תמים", כ"א) ביאור הוספת "והיה תמים" על "התהלך לפני"
 הנאמר לפני-ז - ראה במפרשי רש"י שם.
 (4) ראה ויקרא א, ג. י. ג, א. ט. ד, ג. כג, ה, טו. יח. כה. ועוד.
 (5) בדפוס ראשון ושני וברש"י כת"י חסר סיום זה. אבל כ"ה
 בשאר הדפוסים שראיתי. וראה רא"ם ובאר מים חיים (על פרש"י)
 כאן.

(6) משא"כ ע"ד הדרש כבספרי כאן.

(7) רא"ם, גו"א (ראה לקמן הערה 11) באמ"ח, וש"ח כאן.

(8) אבל פשוט שאי"ז ב' פ' בפירוש"י [א] ד"עם ה"א" קאי
 אדלעיל, (ב) "עם ה"א" הו"ע בפ"ע - דא"כ הול"ל ד"א"
 וכי"ב, כדרכו בכ"מ.

(9) גו"א ובאמ"ח כאן.

(10) בגו"א תירץ "שזה ה" מקרא חסר כאשר נשאר עם ה"א
 בפ"ע, אבל השתא פ' תמים עם ה"א ואז תהי' עם ה"א" - אבל
 אי"מ, דעדיין ה" מספיק להעתיק עזה"פ "תמים תהי' עם ה"א"
 לפרש "ואז תהי' עמו ולחלקך", ולא לצרף אריכות הפ' ד"תמים"
 - "התהלך עמו.. קבל בתמימות" להשכר "ואז תהי' עמו ולחלקך"
 שהם ב' ענינים נפרדים.

(11) בגו"א כתב: "כיון שלא הוי צריך למכתב רק תמים תהי',
 הוי כאילו נכתב ה"א שתי פעמים, תמים תהי' עם ה"א ואתה
 מקבל כל דבריו בתמימות ראוי שתהי' עמו ולחלקך" - אבל (נוסף
 לזה ש"עם ה"א" אינו מיותר כדלקמן בקושיא הג', הרי) אם זוהי
 כוונת רש"י - הו"ל לפרשו ד"תהי' עם ה"א" קאי בין אלפניו בין אלאחריו,
 ולא לסתום.

ובפרט דמפרש"י ב"מחר" (בשלח יז, ט) וב"משוקדים"
 (תרומה כה, לד) משמע דאין לפרש כן בפשט"מ. וראה יומא (נב,
 כ) ובפרש"י ותוס' ומפרשים שם. בתו"ש (שם ובכ"מ) ועוד.
 ואכ"מ. ומובן דלומר ד"תהי' עם ה"א" כאילו נכתב ב"פ - רחוק
 עוד יותר מפשט"מ.

במשכיל לדוד כ' ד"הך דהכא מאלקיך נפקא, כלומר שאז
 יהי' שייך לומר אלקיך שתהי' חלקך" - אבל (נוסף לזה שעדיין
 לא תתורצנה שאר הקושיות שבפנים, הנה) לא נרמו כלל בפרש"י.
 (12) וראה דבק טוב ושפ"ח כאן.

ועל-פי-זה מובן המשך הכתובים: הכתוב
מתחיל ומזהיר "לא תלמד לעשות גו' מעביר בנו
גו' קוסם... ודורש אל המתים (והטעם) כי תועבת
ה' כל עשה אלה גו'" (לא מפני שאין דבריהם
אמיתיים). ועל-דרך-זה נאמר אחר-כך "כי הגוים
האלה גו' אל מעוננים ואל קוסמים ישמעו ואתה
לא כן נתן לך ה' אלקיך נביא מקרבך גו'" (לא מפני
שהמעוננים וקוסמים אין דבריהם אמיתיים
(וכפירוש רש"י: "לא כן נתן לך - הקב"ה לשמוע
אל מעוננים ואל קוסמים, שהרי השרה שכינה על
הנביאים ואורים ותומים"¹⁶ - אבל לא מטעם
שכתב הרמב"ן, כנ"ל "שאין כל דבריהם אמת")).
ולכן צריך הכתוב להזהיר "תמים תהיה עם ה'
אלקיך", כלומר: אף שעל-ידם תדע העתידות, בכל
זאת "לא תלמד לעשות גו'" כי-אם "תמים תהיה
עם ה' אלקיך" - "התהלך עמו בתמימות (ובמילא)
ותצפה לו", ולא תשאל אצל מעונן וקוסם וכו'.

ה. אבל מקום לשאול: בזה ש"תצפה לו", לא
יגיע ולא ישיג התועלת שעל-ידי עשיית התועבות
גו' ודורש אל המתים - ידיעת העתידות, ובמילא -
איך להתנהג וכו'.

לכן ממשיך רש"י "ולא תחקור אחרי
העתידות": ההנהגה ד"התהלך עמו בתמימות" היא
שיצפה להקב"ה ולא יחקור מה יקרהו בעתיד.

אבל עדיין אינו מובן: מאחר שלא יחקור אחר
העתידות, הרי יהיה בדאגה תמידית - מה יולד יום
(וכנראה במוחש) - (והרי זה גם - היפך הנהגה של
תמימות)?

ולכן ממשיך רש"י "אלא כל מה שיבוא עליך
קבל בתמימות": הליכה בתמימות עם ה' אלקיך
כוללת גם זה לקבל כל מה שיבוא עליו מאת
הקב"ה - בין לטובה בין כו'¹⁷ - (במנוחה
ובתמימות, ובמילא לא ידאוג כלל.

ד) מהו תוכן הענין שרש"י מוסיפו ("עמו)
ולחלקו"? - ועוד: בכתוב הרי נאמר רק "עם ה'
אלקיך"¹³.

ג. והביאור בזה:

פירוש הפשוט של "תמים" בכל מקום הוא
"שלם", ו"תמים תהיה" - דנה, וכן "והיה תמים"
דאברהם פירושם - שלם בקיום רצון הקב"ה
(על-דרך-זה פירשו רוב המפרשים¹⁴ גם בכתוב
דילן, ד"תמים תהיה עם ה' אלקיך" פירושו, להיות
"שלם" עם ה').

אבל על דרך הפשט - שיטת פירוש רש"י - כאן
אי-אפשר לפרש כן: תוכן הפרשה הוא שלא
"לעשות כותעבות הגוים גו' מעביר בנו גו' קוסם
קסמים גו' ודורש אל המתים" - איסורים מתי מספר
ובדין, וכאמרו "עושה אלה ובגלל התועבות האלה"
זה שהאדם צריך להיות שלם עם ה' אלקיך, היינו
קיום כל התרי"ג מצוות,

ואין מתאים לומר: לא תעשה עשר עבירות,
כי-אם תזהר מעשיית שס"ה מצוות לא-תעשה,
ותקיים רמ"ח מצוות-עשה!

ולכן מפרש הרמב"ן כוונת הכתוב "שתהיה
תמים עם השם בכל אלה כו'", שלם באמונת ה'
בענינים אלה, שלא תשמע אל מעוננים וקוסמים כו'
"שאין כל דבריהם אמת ולא יודיעו בכל הצריך",
כי "הכל בידי שמים כו' היכול בכל, משנה
מערכות הכוכבים והמזלות כרצונו כו'", ולכן
"ממנו לבדו נדרוש העתידות מנביאיו כו'".

אבל בפשוטו של מקרא קשה לפרש כן, דכיון
שאומר "תמים תהיה עם ה' אלקיך" סתם, ובפרט
לאחרי ההדגשה פעמיים בכתוב שלפניו "עושה
אלה גו' האלה" - פירושו הוא להיות שלם בכל,
"כל מום לא יהיה בו".

ד. ולתרוץ זה, מפרש רש"י דתמים כאן אין
פירושו כבכל מקום, אלא - "התהלך עמו
בתמימות", על-דרך מה שנאמר¹⁵ "ויעקב איש תם",
שזהו היפך הענין דשלימות, וכפירוש רש"י שם:
תם, אינו בקי כו' אינו חריף כו'.

(16) ומה שמוסיף רש"י "אורים ותומים" - אף שבכתוב נאמר רק "נביא" - י"ל שב' הדברים "נביא" ו"אור" הם נגד ב' הדברים שבכתוב שישנם בגוים "מעוננים" ו"קוסמים". דקוסם הוא "האוחז את מקלו ואומר כו' ומקלו יגיד לו" (פירוש"י יח, י) - ודוגמת זה, להבדיל, "אורים ותומים" שמגלים לכהן דברי נבואה: "מעונן" - "אלו נותני עונות שאומרים עונה פלונית כו' אלו אוחזי העינים", שדברים אלו ע"י עצמם - ודוגמתו, להבדיל - "נביא".

ובכ"ז לא נאמר בכתוב רק "נביא" - כי האורים ותומים כבר מפורש בקרא לפני, והחידוש דכאן הוא "נביא.. יקים לך".
(17) כמש"נ (ואתחנן ו, ה): ואהבת את ה'.. בכל מאודך, ופירש"י: ד"א כו' בכל מדה ומדה שמודר לך. ובל"ל רז"ל (ברכות ט, ב) "לקבלינהו בשמחה".

(13) ואף שכ"ה לשון הספרי - הרי אין ענינו של פרש"י להעתיק לשונות מדור"ל, כ"א רק המוכרח בפשט"מ.

(14) ראה תרגום, רמב"ם ורמב"ן - הובאו לקמן בפנים. ראב"ע, חזקוני, ספורנו, אור"ח כאן. וראה לקו"ת נציבים מה, ג. ועוד.

(15) תולדות כה, כז.

33 כן נתן לך ה' אלקיך. נביא מקרבך כמוני יקים גוי'
34 אליו תשמעון" -
35 בשלמא לפירוש הרמב"ן וכו' ד"תמים תהיה"
36 פירושו להיות "שלם" עם הקב"ה ולא לשמוע אל
37 "קוסם.. המתים", מובן המשך הפרשה: הכתוב
38 מבאר טעם הדבר שלא לדרוש אל מעוננים וכו',
39 לפי ש"אתה לא כן נתן לך ה' אלקיך, נביא מקרבך
40 גוי'", דבני ישראל ידרשו העתידות על-ידי הנביא,
41 כי רק ממנו ישמעו דברי אמת.
42 אבל לפירוש רש"י, הרי זה בסתירה למה שנאמר
43 קודם: "תמים תהיה" פירושו, כנ"ל, דאף שהם
44 אומרים דברי אמת, בכל זאת "לא תלמד גוי'",
45 כ"אם "תמים תהיה עם ה' אלקיך.. לא תחקור אחר
46 העתידות כו'": ותיכף לאחר-יזה "כי הגוים האלה
47 גוי' אל מעוננים גוי' ואתה גוי' נביא מקרבך גוי' אליו
48 תשמעון" - שמותר לחקור אחר העתידות (על-ידי
49 נביא)?
50 ח. והביאור בזה:
51 לפירוש רש"י, מה שנאמר "כי הגוים האלה גוי'
52 ואתה לא כן גוי' נביא מקרבך גוי'" אינו המשך
53 (וטעם) לפרשה שלפניו, אלא - התחלת ענין חדש,
54 שהקב"ה יקים נביא וגוי'.
55 ומה שנאמר "כי הגוים האלה וגוי'" הוא לא
56 נתינת טעם ("דהא") על הנאמר לפני-זה, אלא
57 פירושו "כאשר"²⁴. ועל-דרך-זה מצינו התחלת
58 כמה פרשיות בתורה²⁵.
59 והנה כל זה לפירוש רש"י, שהוא על דרך
60 הפשט, ולכן אי-אפשר לפרש "תמים תהיה" כבכל
61 מקום - שלם, כנ"ל (סעיף ג), אלא מפרשו תמימות,
62 ולפי-זה מה שנאמר "כי הגוים האלה גוי'" היא
63 פרשה חדשה²⁶.
64 ובלאו-הכי מוכרח זה על-פי פשוטו של מקרא:
65 אם נאמר דפרשת "כי הגוים האלה" היא המשך
66 לפרשה הקודמת - למה ליה להכפיל עוד הפעם
67 באותו ההמשך דהגוים "קוסם קסמים ומעונן" גוי'?

1 ו. לכאורה מקום לומר דבהמשך לזה כותב
2 רש"י "ואז תהיה עמו ולחלקו", לא לפרש פשוטו
3 של מקרא, כ"אם להסביר להתלמיד איך אפשר
4 שיהיה בתמימות:
5 ידיעה זו שוללת כל דאגה, ולכן יהיה בתמימות
6 אמיתית - כי "תהיה עמו ולחלקו", טוב יהיה לו
7 גם בגשמימות.
8 אבל אי-אפשר לומר כן בכוונת רש"י, כי
9 על-פי-זה: (א) מנא-ליה לרש"י דיהיה עמו ולחלקו,
10 הוה-ליה לרש"י לומר "שהרי תהיה עמו
11 ולחלקו", ולא "אז תהיה כו'".
12 והביאור בזה:
13 פסוק זה בא בהמשך לתוכן כללות הפרשה,
14 כנ"ל. מזה מובן, דכשם ש"בגלל התועבות האלה
15 ה' אלקיך מוריש אותם (מן הארץ) מפניך", כן -
16 במדה טובה על-אחת-כמה-וכמה, שצריך להיות
17 שכר על ההנהגה ד"תמים תהיה עם ה' אלקיך" -
18 ירושת הארץ.
19 ולכן ממשיך¹⁸ רש"י "אז תהיה עמו ולחלקו",
20 "חלקו" של הקב"ה, וכיון ש"חלק הוי' עמו",
21 לכן¹⁹ "ירכיבוהו על במתי ארץ" - ארץ ישראל²⁰,
22 ארצו של הקב"ה, כמו שנאמר לעיל²¹ "ארץ אשר
23 עיני ה' אלקיך בה וגוי'", משל למלך²² שהיו לו
24 בנים ויש לו שדות, אשר לבן שהוא אוהב נותן
25 שדה הכי טובה. - וכהתחלת פרשה זו "הארץ אשר
26 ה' אלקיך נותן לך", וכן לפני ובתכיפות לפסוק זה
27 "מוריש אותם (מארץ ישראל) מפניך" - ועל-דרך
28 מה שנאמר מכבר²³: עם זו קנית (חבבת) משאר
29 אומות) תביאמו ותטעמו בהר נחלתך.
30 ז. אבל על-פי הנ"ל קשה: אחרי הכתוב "תמים
31 תהיה עם ה' אלקיך" ממשיך בפרשה: "כי הגוים
32 האלה.. אל מעוננים ואל קוסמים ישמעו, ואתה לא

(18) אבל לא שזה פי' "עם ה' אלקיך". וי"ל שלכן מעתיק רש"י בתחילת פירושו נוגע רק תיבת "תמים גוי'" - להדגיש ד"עם ה'" מחובר ל"תמים תהי'" כפשטות פירוש הכתוב, שלא כפי' המפרשים (דלעיל הערה 7). משא"כ אם ה' מעתיק רק "תמים תהי' וגוי'" הרי אז ה' משמע כמפרשים הנ"ל דהתיבות "עם ה' א" שרק מרמז - תוכנו השכר (מדה כנגד מדה שלכן מרמזין).

(19) האזינו לב, ט"ג.
(20) ואף שעדיין לא למד התלמיד כתובים אלה - ה"ז סברא פשוטה - ככפנים.

(21) עקב יא, יב.
(22) ראה פרש"י דברים א, כז.
(23) בשלח טו, טז"ו. ובפירש"י.

(24) ראה לקמן ע' 78 ובהערות שם.

(25) וכמו התחלת פרשה זו עצמה "כי אתה בא אל הארץ גוי'".
(26) ולהעיר שלפי זה (שכאן - התחלת ענין החדש) מובן מה שמספיקים כאן בחלוקת קה"ת ("חמישי"): משא"כ לפי הרמב"ן ש"כי הגוים גוי'" הוא נתינת טעם על הנאמר לפניו, צ"ע למה מפסיקים באמצע ההמשך (ועד"ז צ"ע - לכ"ע - בהפסק דרביעי. ובכ"מ). וראה ס' מאור"א (להר"א וירמשי), "סדר סיום הפרשיות בס' דרכי חיים ושלום (מנהגי הרה"ג וכו' ממונקאטש - בעהמ"ס מנח"א).

31 ברורות שכל אלה הדברים כו' תהו והבל שנמשכו
32 בהן חסרי הדעת ונטשו כל דרכי האמת בגללן.
33 ומפני זה אמרה תורה כשהזהירה על כל אלו
34 "תמים תהיה עם הוי' אלקיך".

35 היינו, שהרמב"ם מפרש דתמים תהיה גו' ענינו
36 תמימות ושלימות הדעת. ובמילא מובן שהוא ציווי
37 כולל³¹, שהרי תוכנו - להיות תמים (ושלם) בדעת
38 עם ה' אלקיך - שזהו כולל קיום כל ציוויי הקב"ה.
39 ולכן עם היות שקבעוהו לצייוי זה בפרשה זו דוקא
40 "כשהזהירה על כל אלו ההבלים", בכל זאת תוכנו
41 שייך לקיום כל המצוות, והוי ציווי כולל³².

42 אבל הרמב"ן שמפרש "שנייחד לבבנו אליו
43 לבדו יתברך, ושנאמין שהוא לבדו עושה כל כו'
44 וממנו לבדו נדרוש הבאות כו' כי הוא משנה
45 מערכות הכוכבים והמזלות כרצונו כו'", אינו ציווי
46 כולל: עם היות שכללות הענין דאמונה הוא בכל
47 התורה ומצוות, הרי הציווי כאן ד"תמים תהיה גו"
48 שייך רק לפרטים מסויימים באמונתו יתברך (לא כל
49 התורה ומצוות), אשר ביכלתו לשנות מערכות
50 הכוכבים כו' שלכן אין לחקור אצלם דברי עתידות.

51 אולם לפירוש רש"י, פשוטו של מקרא,
52 ד"תמים" הוא (לא לשון "שלם" אלא) מלשון
53 תמימות - הרי פשוט שזוהי מצוה פרטית ("התהלך
54 עמו בתמימות") - ונמנית במנין מצוות-עשה,

55 נוסף על מצות הלא-תעשה שלפני-זה "לא
56 ימצא בך גו' קוסם גו'" (כל מיני חוקרי עתידות).

57 ואז תהי' עמו ולחלקו.

58 ואולי יש לומר דעל-ידי קיום לא ימצא בך גו'
59 תועבת הוי' - תהיה עמו, וכשהוא גם מצפה לו כו'
60 וכל מה שיבוא מקבל בתמימות יהיה גם לחלקו.

(משיחת שבת פרשת שופטים תשכ"ז)

1 אבל כיון שעל-כל-פנים מפורש שעל-ידי נביא
2 מותר לשאול עתידות (וגם בכתובים דידן משמע -
3 דעיקר האיסור הוא מפני שבא על-ידי קוסם וגו')
4 בסתירה לפרשה הקודמת - מתרץ זה רש"י על-ידי
5 הדיוק (השינוי) לא תחקור דוקא - השתדלות
6 יתרה²⁷ המורה על דאגה יתרה, מה-שאינ-כן שאלה
7 בעלמא ואפילו דרישה.

8 מה-שאינ-כן להרמב"ן²⁸, שאין פירושו פשוטו
9 של מקרא דוקא, פירש "תמים" - שלם, (ולכן
10 מוסיף "תמים כו' בכל אלה" כנ"ל סעיף ג), ולכן
11 מפרש ד"כי הגוים גו'" הוא טעם אלפניו, ש"יקים
12 בקרבך נביא ויתן דבריו בפיו ואתה תשמע ממנו
13 מה יפעל אל, ולא תצטרך אתה בעתידות אל קוסם
14 ומנחש כו' שאין כל דבריהם אמת, ולא יודיעו בכל
15 הצריך. אבל בנבואה תודיע חפץ השם ולא יפול
16 דבר".

17 מענינים על דרך ההלכה שבפירוש רש"י:

18 בציווי "תמים תהיה גו'" - פלוגתא דהרמב"ם
19 והרמב"ן אם נמנה במנין המצוות: הרמב"ם לא
20 הביאו בספר המצוות שלו, והרמב"ן בהשגותיו²⁹
21 מנאו ("שנצטוונו להיות לבבנו תמים עמו יתברך
22 וכו'") - ומסיים "ואולי חשב הרב שהיא צוואה
23 כוללת המצוות וללכת בדרכי התורה כו' ולכן לא
24 הביא בחשבונו".

25 ויש לומר דאולי בפלוגתא זו לפי שיטתם
26 בפירוש הכתוב "תמים תהיה גו'".

27 כתב הרמב"ם³⁰ בטעם כל איסורים אלו:
28 ודברים אלו כולן דברי שקר וכזב הן.. ואין ראוי
29 לישראל שהם חכמים מחוכמים להמשך בהבלים
30 אלו.. בעלי החכמה ותמימי הדעת ידעו בראיות

(27) ראה לעיל ראה יג, טו.

(28) אבל מובן שבכל אופן, גם להרמב"ן (ש"כ יקום גו' הוא טעם) י"ל שגם לאחר שבתלה נבואה, אסור לחקור עתידות - ראה שו"ע יו"ד רסקע"ט ובדרכי תשובה ובנ"כ שם. - ולהעיר סכ"ב.

(29) בסהמ"צ במנין העשין הנוספים מ"ע ח.

(30) הל' ע"ז ספ"א. וראה פיה"מ ע"ז פ"ד מ"ז.

(31) במג"א (ספהמ"צ שם) תי' ד"מאחר שמנה כאו"א מהם לאו בפ"ע, א"צ להביא אזהרה אחרת על אלו הדברים כו' - אבל ראה בביאור הרי"ף פערלא (לסהמ"צ רס"ג) מל"ת יח - שהשיג עליו. ולכאורה רק ע"פ מש"כ הרמב"ן (והרמב"ם ס"ל דהוי מצוה כוללת) יובנו דברי הרמב"ם (הל' ע"ז שם) "ונטשו כל דרכי

האמת בגללן" (וסיימו (שההיפך מן הקצה אל הקצה הוא) תמים תהי'). וזהו פי' הרגיל בתמים, שאף מום אחד אין בו. (32) ואף אם נאמר שהאיסור לשאול למעונן כו' - גם לדעת הרמב"ם - הוא רק מפני הציווי דתמים תהי' (פסחים קיג, כ. שו"ע יו"ד סקע"ט ס"א וברמ"א, וראה ש"ך שם סק"א. וראה השקד"ט בזה (בדעת הרמב"ם) - תרומת הדשן (פסקים וכתבים) סי' צו. שו"ת מהרש"ל סי' ג. יש"ש חולין פ"ח סי"ג. וראה מנ"ח מצוה תקי. ועוד. ועיין לשון הרמב"ם הל' ע"ז שם ה"ד. ז. ט. יד. סהמ"צ מל"ת לא. לב. ואכ"מ) - בכ"ז אי"ז ציווי על "מעשה מיוחד", כ"א ציווי כולל שממנו מסתעף גם זה שאסור לשאול כו'.

הוא, כי על אברהם כתיב⁹ מי יתן טהור מטמא. ותרח בא על אשתו בעת נדתה¹⁰ ממשי, ומזה נתעבר אברהם. לקוטי לוי יצחק, הערות לזהר שמות–דברים עמוד ש

בראשית יח, יד – היפלא מה' דבר למועד אשוב אליך כעת חיה ולשרה בן

רמו בפ', דיצחק הוא בן לשרה בחי' גבורות, דאברהם בחי' חסד

אברהם¹¹ – חסד, ילד את יצחק – גבורה¹². הוא מצד אשתו שרה שהיא בחי' גבורות, כשמה הרומו על שמות אלקים במלוי יודיין¹³ ורבוה וזה' אותיות הפשוט, וכמ"ש ולשרה בן. ורק בהעקדה שנכללו בו חסדים¹⁴ דאברהם, אז נקרא בן אברהם, כמ"ש¹⁵ לבן אדוניך, כמ"ש בלקוטי תורה להאריז"ל פ' חיי שרה¹⁶ בפסוק זה ע"ש. תורת לוי יצחק, חידושים וביאורים בש"ס עמוד רצב

"חָלָב וחמאה" נתהווה מ"דס", ש"דס נעבר ונעשה חלב" (בכורות ו:), ע"ד "מי יתן טהור מטמא" (איוב יד, ד), זהו "אברהם ויצחק" שבאו מ"תרח"

חמאה, הוא כמו גוש חתיכה אחת, הנעשה מחלב, והיינו חלב הוא¹ חסדים, וחמאה הוא² גבורות המתעבים מהחסד.

על דרך כמו שיצחק – גבורה³, יצא מאברהם – חסדים⁴. והיינו חסד וגבורה דקדושה, ששניהם הם טובים ומקריבים, וכמו שכתוב⁵ שמאלו תחת לראשי וימינו תחבבני.

ועיין בזוהר חלק א'⁶ דף קל"ג עמוד א' בפסוק ויקח את רבקה כו' ויאבה, כי בקדושה גם יד שמאל מקרבת, ושני הידים דחסד וגבורה טובים המה.

ובאברהם כתיב ויקח חמאה וחלב.

אך בעצם החלב והחמאה נתהווה מדס⁷, שדס נעבר ונעשה חלב⁸, שדס הוא בחי' גבורות קשות, דס נדות וכדומה, שהוא מסטרא דקליפה.

ומה שאברהם הוא בחי' חלב, והרי חלב נתהווה מדס,

(9) איוב יד, ד. ראה במדבר רבה פרשה יט, א. "מי יתן טהור מטמא לא אחד כגון אברהם ותרח" וכו'.

(10) ראה זוהר ח"א (פרשת וירא) דף קב ע"ב. לקוטי תורה להאריז"ל איוב בהתחלה. (מובא לקמן סימן קכד, הערה 4).

(11) כמ"ש (מיכה ז, כ) "חסד לאברהם". ראה גם זהר בראשית דף מז, ב. תניא – אגרת הקדש סימן ה. מאמרי אדמו"ר האמצעי קונטרסים עמוד ד ושי"נ.

(12) כמ"ש (בראשית לא, מב) ופחד יצחק ה' לי. ראה פרדס שער (כג) הכינניים פרק ד. מאמרי אדמו"ר הזקן פרשיות התורה חלק ב עמוד תקפ, ובהנסמן במראי מקומות שם.

(13) פירוש: האותיות "שרה" בגי' "אלקים" ומרמו על גבורות, והוא, אלקים במילוי יודיין הוא, אל"ף (בגי' 111) + למ"ד (74) + ה"י (15) + יו"ד (20) + מ"ם (80) = 300, דהוא האות "ש".

והאות רי"ש הוא אלקים בריבוע היינו: א (1) + אל"ל (31) + אל"ה (36) + אלה"י (46) + אלהי"ם (86) = 200.

וזהו הרמו דהשם "שרה" רומז על "גבורות" –

אלקים במילוי יודיין בגי' אות "ש".

אלקים ברבוע בגי' אות "ר".

וחמשה אותיות אלקים (שהוא בחי' דין וגבורה, הוא) אות "ה".

וזהו אותיות "שרה".

(14) ראה תורת מנחם התועדויות ה'תשמ"ז חלק ג עמוד 201 סעיף לח. לט. תורת מנחם – תפארת לוי יצחק ויקרא עמוד צו ואילך. ועיין לקוטי שיחות חלק ל עמוד 103 ואילך. לקמן סימן קלג. קלד. קמ. קמב. קנח. (קנ).

(15) בראשית כד, נא "הנה רבקה לפניך קח ולך ותהי אשה לבן אדניך וגו'".

(16) וזה לשונו: מה' יצא הדבר, אמרו רז"ל רבנן אמרי רוח הקודש אומר ותהי אשה לבן אדוניך, כי עד עתה להיותו מסטרא דנוקבא (כנזכר בזוהר) לא הוזכר בו אלא בן לשרה אשתך, ולשרה בן, כי ה' מסטרא', ועכשיו חזר להיות בן אברהם, וז"ש ותהי אשה לבן אדוניך, כי עכשיו נהפך לזכר.

(1) ראה אור התורה שיר השירים עמוד תרסג.

(2) ראה מאורי אור ערך חמאה וז"ל: חמאה נק' הגבורות הממותקות, בסוד הדם המתהפך בחלב.

(3) כמ"ש (בראשית לא, מב) ופחד יצחק ה' לי. פרדס שער (כג) הכינניים פרק ד. מאמרי אדמו"ר הזקן פרשיות התורה חלק ב עמוד תקפ, ובהנסמן שם במראי מקומות שם.

(4) כמ"ש (מיכה ז, כ) "חסד לאברהם". ראה גם זהר בראשית דף מז, ב. תניא אגרת הקדש סימן ה. מאמרי אדמו"ר האמצעי קונטרסים עמוד ד ושי"נ.

(5) שיר השירים ב, ו.

(6) וז"ל: רבי שמעון אמר מאי שנא דכתיב ב' ביצחק (מהו השינוי שכתוב ביצחק) ויקח את רבקה ותהי לו לאשה ויאבה (למה צריך לכתוב ויאבה), כיון דאמר ותהי לו לאשה לא ידענא דהוא רחם לה (כיון שהיתה לו לאשה ודאי שאבה אותה), דהא כל בני עלמא רחמי לנשיהו (כי הרי כל בני העולם אוהבים את נשותיהם), מאי שנא ביצחק דכתיב ב' ויאבה (מה אשמענין התורה בזה), אלא (הטעם הוא כי) ודאי אתערותא דרחימו דדכורא לגבי אתתא לאו איהו אלא שמאלא (ודאי התעוררות של האיש אל אשתו אינה אלא מצד הגבורה שבשמאל), דכתיב (שיר השירים ב, ו) שמאלו תחת לראשי (וימינו תחבבני, הרי תחילת התעוררות החיבוק המורה על האהבה היא מהשמאל), וחשך ולילה כחד אינון (וחשך של הגבורה עם לילה שהיא הנקובא הם תמיד יחד, כי עיקר בנין המלכות הוא מהגבורות), ושמאלא אתער רחמו תדיר לגבי נוקבא ואחיד בה (והשמאל והגבורה מעוררת תמיד את האהבה אל הנקבה ואחזות בה), ועל דא אף על גב דאברהם רחם לה לשרה לא כתיב ב' ויאבה (ועל כן אעפ"י שאברהם אהב את שרה לא כתוב בו ויאבה), אלא ביצחק (לפי שהי' מצד הגבורה שבשמאל או שהיא המעוררת את האהבה אל המלכות). (7) ועיין בעץ חיים שער דרושי נקודות פ"ד" (לקוטי לוי יצחק כאן). (8) בכורות ו: נדה ט. ראה תורה אור עמוד נה, ג. לקוטי תורה פרשת נשא כב, ד. פרשת בהעלותך לח, א. לעיל סוף סימן עה.

טז, יח – שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך אשר ה' אלקיך נותן לך לשבטיך ושפטו את העם משפט צדק

א. בשייכות עם הציווי של הפרשה שקוראים בפרשה זו¹ "שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך", ישנו היעוד של נביא הגאולה²: "ואשיבה שופטין כבראשונה ויועצין כבתחלה", וכפי שאומרים גם בתפלה בכל יום (מימי החול³): "השיבה שופטינו כבראשונה ויועצינו כבתחלה".

לבאר דיוק בלשון היעוד:

בציווי פרשתנו נאמר "שופטים ושוטרים תתן לך", משא"כ בלשון היעוד נאמר רק "ואשיבה שופטין", ולא מוזכר שוטרים⁴.

ויש לומר הביאור הזה:

החילוק בין שופטים ושוטרים הוא – בלשון רש"י: "שופטים – דיינין הפוסקים את הדין, ושוטרים – הרודין את העם אחר מצותן שמכין וכופתין במקל וברצועה עד שיקבל עליו את דין השופט"⁵. זאת אומרת, שהשוטרים ענינם לכפות ולהכריח את אנשי העם שיקבלו את הדין ומשפט.

עפ"י מובן מדוע ביעוד הגאולה נאמר רק "ואשיבה שופטין" ולא "שוטרים" – כיון שלעתיד לבוא מתבטלים מציאות הרע⁶ והיצר⁷ הרע⁸, ולא יה' צורך בשוטרים שיכריחו את אנשי העם להשמע להוראות השופטים, כיון שכל האנשים יקימו מעצמם את ההוראות⁹. יצטרכו רק "שופטים", שיפסקו דינים וילמדו תורה ויורו את הוראות התורה והמצוות לבני ישראל¹⁰ ("ילכו מחיל אל חיל"¹¹ בקדושה גופא¹²).

וזה שהציווי בתורה כולל גם "שוטרים", הוא כיון שהוא ציווי לדורות המדבר אודות כל הזמנים וכל המצבים, במילא

(1) בתחילתה.

(2) ישע"א, כו.

(3) ברכה ה"א דתפילת העמידה.

(4) עיין בפנים השיחות וביאור עוד דיוקים.

(5) וראה רמב"ם ריש הלכות סנהדרין: שופטים – אלו הדיינים הקבועין בבית דין ובעלי דינים באים לפניהם, שוטרים – אלו בעלי מקל ורצועה כו'. וברש"י סנהדרין טז, ב (ד"ה שוטרים): חובטין במקלות ע"פ השופטים לכל מי שאינו שומע.

(6) כמו שנאמר "וזאת רוח הטומאה אעביר מן הארץ" (זכרי' יג, ב).

(7) ראה סוכה נב, א.

(8) ראה אור התורה פרשתנו עמוד תתכא: ועל פה זה יובן ענין ושוטרים... והיינו להכות נפש הבהמית בשבט ע"ד לעולם ירגז (ברכות ה, ריש עמוד א).

(9) ולהעיר מפירוש הרד"ק על הפסוק ואשיבה שופטין כבראשונה: זה יה' בימות המשיח שיכלו הרשעים כולם ושארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב (צפני' ג, יג).

(10) ראה רמב"ם ריש הלכות מומרים: בית דין הגדול שבירושלים [העיקר והיסוד של כל השופטים ש"בכל שעריך"] הם עיקר תורה שבעל פה והם עמודי ההוראה ומהן חק ומשפט יוצא לכל ישראל. וראה לקוטי שיחות חלק כט עמוד 97.

(*) ראה פרשתנו יז, ח (ובפירוש רש"י ד"ה דברי ריבות). ולהעיר גם מספרי ריש פרשתנו (על הפסוק בכל שעריך). רמב"ם הלכות סנהדרין פרק א הלכה ג. ועוד.

(11) לשון הכתוב – תהלים פד, ח.

(12) ראה תניא אגרת הקודש סוף סימן כו (קמא, א).

צריכים ציווי על שוטרים, במצב שנדרש שיקבלו את הדין בדרך כפ"י¹³ [ולכן נאמר גם במדרש "אם אין שוטר אין שופט", לא לדינא, רק לתועלת קיום הדבר, שייתכן שאם אין שוטרים, המשפט לא יצא לפועל].

תורת מנחם התועודיות ש"פ שופטים ה'תנש"א

טז, כ – צדק צדק תרדוף למען תחיה וירשת את הארץ אשר ה' אלקיך נותן לך

ב. צדק צדק בגימטריא למשיח, כי בזכות הצדקה זוכה לימות המשיח¹⁴ שנאמר (ישע"א, א, כז) ושבי' בצדקה, כלומר שאעפ"י ששב האדם מעבירות שבידו צריך ליתן צדקה כמו שאמרו רז"ל¹⁵ אגרא דתעניתא צדקתא.

מכתיבת רבינו אפרים ז"ל (מבעלי התוס')

צדק צדק תרדוף למען תחיה. למען בגימטריא קץ.
רמזי רבינו יואל ז"ל (מבעלי התוס')

יז, טו – שום תשים עליך מלך אשר יבחר ה' אלקיך בו מקרב אחיך תשים עליך מלך לא תוכל לתת עליך איש נכרי אשר לא אחיך הוא

ג. שום תשים עליך בגימטריא שלשים מעלות¹⁶.
בו מקרב אחיך בגימטריא¹⁷ בדוד בן ישי. מקרב אחיך בגימטריא משבט יהודה.

לבלתי רום לבבו הפסוק מתחיל ומסיים בל', רמז דוד יצא מיהוד"ה בגימטריא ל'. ובן ל' שנה דוד במלכו (שמואל-ב ה), יהודה במילוי בגימטריא¹⁸ מלכות, וכן רמז בסופי פסוק ובתחלתו דו"ד עוד ולא ירבה מאד הרי דוד, וכן מן עוד עד מאוד דו"ד תיבות, לבלתי רום לבבו אמר דוד ה' לא גבה לבי ולא רמו עיני (תהלים קלא) אעפ"י שהמלכות בל' מעלות¹⁹. לבלתי רום לבבו מאחיו בגימטריא ולא משל הקדוש²⁰. ובניו מקרב בגימטריא [ב] שלום²¹. למען יאריך ימים על ממלכתו הוא ובניו דוד ובניו ימלכו עוד משיח, ודוד עבדי נשיא להם לעולם (יחזקאל לז).

פירוש הרוקח (מבעלי התוס')

(13) אלא דיש לומר, דכיון שכל עניני התורה הם נצחיים – גם לעתיד לבא יה' הענין ד"שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך", אלא שאז יהיו שוטרים אך ורק למעילותא – להכריז ולהודיע ע"ד מציאותו של השופט. או בכדי לסייע לבני ישראל בקיום עניני בית דין [לדוגמא: ליישר הדרך עבור עדי רא' בקידוש הלבנה בכדי שיוכלו להגיע לבית דין בנקל ובזריזות (ע"ד תוספתא שקלים פ"א). ראה גם התועודיות תשמ"ט חלק ד עמוד 207].

(14) עיין בבא בתרא י, ב.

(15) ברכות ו, ב.

(16) אבות פ"ו.

(17) הכוונה: עם הכולל.

(18) פירוש יהודה במילוי: יז"ד, הי, וו, דלת, הי.

(19) אבות פ"ו.

(20) ספרי.

(21) הוריות יא, ב.

♦ יום ראשון כ"ח מנחם-אב ♦

יח דינין ופרענין תמני לך בכל קרניך די יי
אלהיך זהב לך לשבטיך וידונין ת עמא דין
דקשט:

מז (יח) שופטים ושטרים תתן לך בכל שערך אשר
יהיה אליהך נתן לך לשבטיך ושפטו את-העם
משפט צדק:

רש"י: שופטים ושטרים • שופטים. דינים הפוסקים את הדין. ושטרים • (סנהדרין טז) הרודין את העם אחר
מצותם, שמפין וכופתין במקל ובכצועה עד שיקבל עליו את דין השופט. בכל-שערך • (סנהדרין טז) בכל
עיר ועיר. לשבטיך • מוסב על: "תתן לך", שופטים ושטרים תתן לך לשבטיך, בכל שערך אשר ה'
אליהך נתן לך. לשבטיך • מלמד שמושיבין דינין לכל שבט ושפט, ובכל עיר ועיר. ושפטו את-העם
וגו' • מנה דינין ממחים וצדיקים לשפט צדק.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תשמ"ט ב עמ' 666)

שופטים ושטרים תתן לך בכל שערך (טז, יח) **שופט** - הינו למוד התורה כדי לידע את המעשה אשר יעשון. **שופט**
- הינו מעשה בפעל על פי תורה. ועל-דרך-זה מבאר בהסידות, ששופטים הם חב"ד, ששופטים ומנהיגים את המדות.
ומתק על פי מה שאיתא בש"ך על התורה, ש'בכל שערך' קאי על שבעה שערי הגוף (שתי עינים, שתי אזניים, שתי
נחיריים ופה), שעל-ידם מתקשר אדם עם העולם מסביבו. יש למנות שופט ושופט שפיקחו על הכניסה והיציאה
בשערים אלו, שתהייה על פי הוראות התורה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (יעוץ לקושרי-שיחות חלק ז"ד עמוד 98 - מתוך 'לקראת שבת')

תפקידם של השופטים

שופטים ושטרים תתן לך

שופטים - הרודין את העם אחר מצותם, שמפין וכופתין במקל ובכצועה עד שיקבל עליו את דין השופט (טז, יח). ובפרוש
(רש"י)

כל מוני המצות מנו את מנוי השופטים והשופטים כמצוה אחת. והקשו האחרונים על-זה (ביאור הרי"ף פערלא לספר המצות
לרבי סעדיה גאון, פרשיות סוף פרשה א'. ועוד) אמאי לא מנאום לב' מצות, שהרי הם שני מעשים נפרדים, ובארו בזה באופנים
שונים.

ויש לומר, שמדייק לשון רש"י בפרושו כאן יתבאר הענין בפשטות.

דהנה לעיל על הפסוק (א, טו) "ואקח גו' ושופרים לשבטיכם" פרש רש"י: "אלו הכופתין והמפין בכצועה על פי הדינין",
שתפקיד השופרים אז היה לקיים את פסק הדינים ולבצע את ענשם, להלקות את החיב מלקות וכיוצא בזה.
אבל בצווי התורה על מנוי השופרים, פרש שעבודתם היא "מפין וכופתין במקל ובכצועה עד שיקבל עליו את דין
השופט", והינו להביא לידי כף שהעם יקבלו על עצמם לקיים את דיני השופטים, אבל אין להם שיכות לבצוע גזר הדין
עצמו.

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

עיר אחת החלוקה לשני שבטים
מושיבין בה שני בתי-דין (ספרי) (תוס')
סנהדרין טז:
ושפטו את העם משפט צדק וגו'.
מקרא זה אינו עוסק בציווי על
הדיינים עצמם שישפטו בצדק, אלא
את העם הוא מצוה כאן: **מנה**
דיינין מומחים וצדיקים כדי
לשפט צדק. אבל הציווי על
הדיינים עצמם נאמר בפסוק הבא
(חכרו): תורה יט

בלשון 'שערים' (מפרשים):
לשבטיך. מוסב על 'תתן לך'. ובאילו
נאמר: שופטים ושטרים תתן לך
לשבטיך בכל שערך אשר ה'
אליהך נתן לך. כלומר, שופטים
ושופרים מיוחדים לכל שבט ושפט
ולכל עיר ועיר, ב'דלהלן:
לשבטיך. לא רק בכל עיר, אלא גם
לכל שבטיך, והכתוב **מלמד בזה,**
שמושיבין (ממנים) דיינין הן לכל
שבט ושפט והן בכל עיר ועיר. ובגוון,

(יח) **שופטים ושופרים.** שני
תפקידים נפרדים הם: **'שופטים' - הם**
הדיינים הפוסקים את הדין.
'ושופרים' - הם אנשים אחרים,
הרודין (כופים) את העם לשמוע
בקול השופטים ולמלא אחר מצותם,
שמפין וכופתין את הנידון במקל
ובכצועה עד שיקבל עליו את דין
השופט (ב"ם):
בכל שערך. פירושו: **בכל עיר ועיר,**
שכן דרך המקרא לכנות את הערים

והנה, אם היה ענין השופטים לקים את גזר הדין, היה נמצא שענין המשפט בתורה נחלק לשני צוויים: פסיקת הדין על-ידי השופטים, ובצועו על-ידי השופטים.

אבל כיון שכל עבודת השופטים היא, כאמור, לסייע בפעלת השופטים, אם-כן מוכן שאין מניחים של השופטים נחשב למצוה בפני-עצמה, ונכללת במצוות מניי שופטים (ראה ספר המצות להרמב"ם שרש יב).

~ נקודות משיחות קודש ~ (יעוץ בספר השיחות תנש"א חלק ב עמוד 780 ואילך בארוכה – מתוך 'לקראת שבת')

בטול השופטים לעתיד לבוא

שופטים ושפטים תמור-לך בכל-שעריך (טז, יח)

אחד מיעודי הגאולה (בהפסרת פרשתנו) הוא "ואשיבה שופטיך כבראשונה ויעצריך כבתחלה". ויש לעין מדוע השמיט הנביא "שופטים", והוסיף "יועצריך".

ויש לומר הבאור בזה:

שופטים הם ה"דיינים הפוסקים את הדין". ושופטים הם "הרודין את העם אחר מצותן, שמפין וכופתין במקל ובכרעיה עד שיקבל עליו את הדין" (לשון רש"י על הפסוק). ונמצא שאף שהשופט פוסק את הדין וגוזר על האדם לקימו, יכול להיות שלא יצוה האדם לעשותו. ולכן צריכים לשוטף המפה וכופה ברוחניות שיקימו את פסק הדין בפעל.

אף גם כשהאדם אינו מבין מעצמו מדוע לקים את גזרת השופט, יכול הוא לקימו מרצון, והוא על-ידי "יועץ", שמסביר לאדם ש"עצה טובה" היא, וטוב לו - לקים את דברי השופט.

ועל-פי-זה יובנו שניי הלשונות, בדבזמן הגלות, היצר הרע מפתה את האדם לעבור על פסקי דין התורה, והאדם אינו רוצה לקימם, ולכן צריכים ל"שופט".

אף לעתיד-לבא כשיתקיים היעוד (זכריה יג, ב) "ואת רוח הטמאה אעביר מן הארץ", ותתבטל מציאות הרע, לא נצטרך לשופט. כי אף שגם אז יהיה "אשיבה שופטיך", שהשופטים ו'ה' בית דין' יפסקו לקים משפטי והוראות התורה, נקים דבריו מרצוננו הטוב - בבחינת "יועצריך".

יט לא תצלי דין לא תשתמודע אפין ולא תקבל שחדא ארי שחדא מעור עיני חכימין ומקלקל פתגמי תריצין:

(יט) לא-תטה משפט לא תפיר פנים ולא-תקח שחד כי השחד יעור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים:

כ"ט לא-תטה משפט • כמשמעו. לא תפיר פנים • אף בשעת הטענות, אזהרה לדין שלא יהא רף לזה וקשה לזה, אחד עומד ואחד יושב, לפי ששורוא זה שהדין מכבד את חברו, מסתתמין טענותיו. ולא-תקח שחד • (ספרי) אפלו לשפט צדק. כי השחד יעור • (כתובות קה) משקבל שחד ממנו, אי אפשר שלא יטה את לבבו אפלו להפך בזכותו. דברי צדיקים • דברים המצדקים, משפטי אמת.

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

אפילו על מנת לשפוט צדק, כגון אם בעל-הדין מתנה עם הדיין בפירוש – אם תראה שחייב אני, אל תזכני בעבור השוחד שנתתי לך – אף על פי כן אסרתו תורה, כדלהלן (ספרי) (רש"י שמות כג ח):

כי השחד יעור. משעה שקבל הדיין שחד ממנו, נתעורר עיני חכמתו, ומעתה אי אפשר שלא יטה את לבו אפלו – לטובת נותן השוחד, להפוך ולחפש בזכותו יותר מאצל חברו, ועל ידי כך קרוב הדבר שלא יצא משפט אמת (משכ"ל):

דברי צדיקים. אין פירושו 'הדברים

לזה וקשה (תקוף) לזה בחקירותיו ושאלותיו, ושל לא יהיה אחד מבצלי הדין עומד ואחד מהם יושב. ולמה נחשב הדבר כהכרת פנים בדין? לפי ששורוא בעל-דין זה שהדין מכבד את חברו יותר ממנו, ודרכו של אדם היא שעל ידי זה מסתתמין טענותיו – נעשה כמי שנסתם כח דיבורו ואינו מביע היטב את טענותיו. ומתוך כך לא יצא משפט צדק (אמ"ש): ולא תקח שחד. אין לפרש שבא הכתוב להזהיר על לקיחת שוחד מתוך כוונה תחילה לזכות את החייב, שהרי כבר נאמר 'לא תטה משפט', אלא

(יט) לא תטה משפט. פירושו כמשמעו: אזהרה לשופט שלא יחייב את הזכאי ולא יזכה את החייב, וזהו 'הטיות המשפט' – לשון עקימה והפיכת הדבר הישר (מ"א, ש"א):

לא תפיר פנים. 'הכרת פנים' פירושה להחשיב ולכבד אחד מבצלי הדין, על ידי הטיות המשפט לטובתו שלא בצדק. אף מכיון שדבר זה כבר כלול באזהרת 'לא תטה משפט', לכך יש לפרש 'לא תפיר פנים' האמור כאן, לרבות אף בשעת הטענות – בשעה שהדיין שואל ובעל הדין עונה, והרי זו אזהרה לדיין שלא יהא רף (נוח)

(ב) צֶדֶק צֶדֶק תִּרְדּוּךְ לְמַעַן תִּחְיֶה וִירֶשֶׁת אֶת־הָאָרֶץ
כְּשֶׁשָּׂא קֶשֶׁטָא תְּהִי רְדִיף קְדִיל דְּתִיחִי
וְתִירֵת יָת אַרְעָא דִּי אֱלֹהֶךָ יֵהֵב לָךְ:
אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ: ם

רש"י: צֶדֶק צֶדֶק תִּרְדּוּךְ • (ספרי. סנהדרין לב) הִלָּךְ אַחֵר בֵּית־דִּין יָפֵה. לְמַעַן תִּחְיֶה וִירֶשֶׁת • כְּדָאֵי הוּא מְנוּי הַדְּגִינִין
הַכְּשָׁרִים לַהֲחִיּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל וּלְהוֹשִׁיבֵן עַל אֲדָמָתָן.

(כא) לֹא־תַטֵּעַ לָךְ אֲשֶׁרָה כָּל־עֵץ אֲצִל מִזֶּבֶחַ יְהוָה
כֹּא לֹא תַצּוּב לָךְ אֲשֶׁרֶת כָּל אֵילָן בְּסִטֵּר
מִדְּבַחָא דִּי אֱלֹהֶךָ דִּי תַעֲבֹד לָךְ:
אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה־לָּךְ:

רש"י: לֹא־תַטֵּעַ לָךְ אֲשֶׁרָה • לַחֲיִבו עֲלֶיהָ מִשְׁעַת נְטִיעָתָהּ, וְאֶפְלוּ לֹא עֲבָדָה, עוֹבֵר ב' לֹא תַעֲשֶׂה' עַל נְטִיעָתָהּ.
לֹא־תַטֵּעַ לָךְ אֲשֶׁרָה כָּל עֵץ אֲצִל מִזֶּבֶחַ ה' אֱלֹהֶיךָ • אֲזַהֲרָה לְנוֹטֵעַ אֵילָן וּלְבוֹנֶה בֵּית בְּהֵר הַבֵּית.

(כב) וְלֹא־תִקֵּים לָךְ מִצִּבָּה אֲשֶׁר שָׁנָא יְהוָה
כִּב וְלֹא תִקֵּים לָךְ קָמָא דִּי סָגִי יִי אֱלֹהֶךָ:
אֱלֹהֶיךָ: ם

רש"י: וְלֹא־תִקֵּים לָךְ מִצִּבָּה • מִצִּבָּת אָבֶן אַחַת, לְהִקְרִיב עֲלֶיהָ אֶפְלוּ לְשָׁמִים. אֲשֶׁר שָׁנָא • מִזֶּבֶחַ אֲבָנִים
וּמִזֶּבֶחַ אֲדָמָה צִוָּה לַעֲשׂוֹת, וְאֵת זֶה שָׁנָא, כִּי חָק הָיְתָה לְפָנֵעָנִים. וְאֶף־עַל־פִּי שְׁהִיְתָה אֶהוּבָה לּוֹ בִּימֵי הָאָבוֹת,
עֲכָשׁוּ שָׁנָאָה, מֵאַחֵר שֶׁעֲשָׂאוּהָ אֵלֶּי חָק לַעֲבֹדֶת־כּוֹכָבִים.

יז (א) לֹא־תִזְבֹּחַ לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ שׁוֹר וַשֹּׂה אֲשֶׁר
יְהִיָּה בּוֹ מוֹם כָּל דָּבָר רָע כִּי תֹעֲבֶבֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
הוּא: ם

א לֹא תִפּוֹס קָדָם יִי אֱלֹהֶךָ תוֹר וְאָמַר דִּי יְהִי
כֹּה מוֹקָא כָּל מִדְּעָם בִּיש אַרִי מְרַחֵק קָדָם
יִי אֱלֹהֶךָ הוּא:

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

(מ"א): תורה כב
(כב) וְלֹא תִקֵּים לָךְ מִצִּבָּה. מִה בֵּין
מִזֶּבֶחַ לְמִצִּבָּה? מִזֶּבֶחַ בְּנוּי מֵאֲבָנִים
הַרְבֵּה, וּמִצִּבָּה עֲשׂוּיָה אָבֶן אַחַת,
וְאִסְרָה תוֹרָה מִצִּבָּת אָבֶן אַחַת
לְהִקְרִיב עֲלֶיהָ, לֹא רַק לַעֲבֹדָה וְרָה,
אֲלָא אֶפְלוּ לְשָׁמַיִם (רש"י לעיל יב א):
אֲשֶׁר שָׁנָא. מִזֶּבֶחַ־אֲבָנִים וּמִזֶּבֶחַ־
אֲדָמָה לֹא שָׁנָא ה', וְלֹא עוֹד אֲלָא אֶף
צִוָּה לַעֲשׂוֹת אוֹתָם לַעֲבֹדָתוֹ, וְאֵת זֶה
(הַמִּצְוָה) שָׁנָא וְאִסֵּר אוֹתָהּ לִישְׂרָאֵל.
וְכָל כֹּף לְמָה? כִּי מִצִּבָּת הָאָבֶן, חָק
הָיְתָה לְפָנֵעָנִים לְהִקְרִיבָהּ לַעֲבֹדָה וְרָה
שְׁלֵחָם, לְפִיכָף שׁוֹנָאָה הַקִּבָּה וְאִינוּ
חִפְץ בָּהּ. וְאֶף־עַל־פִּי שְׁהִיְתָה הַמִּצְוָה
אֶהוּבָה (רַצְיוֹנָה) לוֹ (לְהִקְב"ה) בִּימֵי
הָאָבוֹת [כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אֲצִל יַעֲקֹב
(בראשית כח, יח) 'וַיִּשְׁקֹךְ אֶת הָאָבֶן אֲשֶׁר שָׁם
מִרְאֲשֵׁיתוֹ וַיִּשָּׂם אֹתָהּ מִצִּבָּה', הָרִי
עֲכָשׁוּ שָׁנָאָה, מֵאַחֵר שֶׁעֲשָׂאוּהָ
הַגּוֹיִים הָאֵלֶּי חָק לַעֲבֹדָה־וְרָה: תורה א

הַשּׁוֹפְטִים לְקַבֵּלֶת הַשֶּׁכֶר הָאָמּוֹר כָּאן,
לְהַחֲיוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל [לְמַעַן תִּחְיֶה] (ספרי)
וּלְהוֹשִׁיבֵן עַל אֲדָמָתָן (ספרי)
(מ"ב): תורה כא
(כא) לֹא תַטֵּעַ לָךְ אֲשֶׁרָה. 'אֲשֶׁרָה'
הוּא אֵילָן שְׁעוֹבָדִים אוֹתוֹ כַּעֲבֹדָה
וְרָה, וְהַפְּתוּב הַזֶּה עַל כֹּף בְּלִשׁוֹן 'לֹא
תַטֵּעַ', כְּדִי לְחַיִּיבו עֲלֶיהָ מִשְׁעַת
נְטִיעָתָהּ, שֶׁאֵף הַנוֹטֵעַ לְשֵׁם עֲבֹדָה
וְרָה, וְאֶפְלוּ לֹא עֲבָדָה, הָרִי הוּא
עוֹבֵר בְּלֹא־תַעֲשֶׂה עַל נְטִיעָתָהּ (ספרי)
(משכ"ל):
לֹא תַטֵּעַ לָךְ אֲשֶׁרָה כָּל עֵץ
אֲצִל מִזֶּבֶחַ ה' אֱלֹהֶיךָ. אִיסוּר נְטִיעַת
הָאֲשֶׁרָה חָל עַל כָּל הַמְּקוֹמוֹת, וְלֹא רַק
אֲצִל מִזֶּבֶחַ ה', אוֹלָם אֲצִל הַמִּזֶּבֶחַ אִסֵּר
הַכְּתוּב נְטִיעַת 'כָּל עֵץ', אֶף שְׁאִינוּ
לְאֲשֶׁרָה. וּמִכָּאן אֲזַהֲרָה לְנוֹטֵעַ אֵילָן
וְכֵן לְבוֹנֶה בֵּית בְּהֵר־הַבֵּית [שֶׁאֵף בְּנִין
בֵּית קְרוּי 'נְטִיעָה', כְּמוֹ שֶׁמִּצִּינוּ (דניאל יא,
מה) 'וַיִּטַּע אֶהְיִי אֶפְדָּנו' (ספרי)

שֶׁל הַצִּדִּיקִים אֲלֹא דְבָרִים הַמִּצְוִדִּיקִים
- דְּבָרִים נְכוֹנִים וְצוֹדִיקִים, שֶׁהֵם
מִשְׁפָּטֵי אָמֶת. וּבְלִמּוֹר, הַשּׁוֹחֵד גּוֹרֵם
לְכֹף שֶׁהַדְּבָרִים הַצּוֹדִיקִים וְהַיִּשְׁרִים
יִדְּמוּ בְּעֵינֵי הַדִּין בְּמִסּוּלָפִים וְעַקְמוּמִים,
וְלָכֵן לֹא יִשְׁפּוּט לְפִי הָאָמֶת (עפ"י רש"י
דפרי: תורה כ)
(כ) צֶדֶק צֶדֶק תִּרְדּוּךְ. מִכָּאן דָּרְשׁוּ
חֻקִּים: הִלָּךְ אַחֵר בֵּית־דִּין יָפֵה.
כְּלִמּוֹר רָאוּי לְבַעֲלֵי הַדִּין לְהִשְׁתַּדֵּל
לְדוֹן אֲצִל בֵּית דִּין הַמוֹפְלָג בַּחֲקִמָּה,
וְלִרְדּוּף וּלְבַקֵּשׁ אַחֲרֵיהֶם אֶף בְּמִקּוֹם
רְחוֹק (ספרי) (נח"י קצרנ"ז):
לְמַעַן תִּחְיֶה וִירֶשֶׁת אֶת הָאָרֶץ. שֶׁכֶּר
זֶה אִינוּ אָמּוֹר עַל מִצּוֹת 'צֶדֶק צֶדֶק
תִּרְדּוּךְ' [הַמוֹטָלֶת רַק עַל הַשּׁוֹפְטִים].
אֲלָא הוּא נִמְשָׁךְ לְתַחֲלִילַת הַפֶּרֶשָּׁה
'שּׁוֹפְטִים וְשׁוֹטְרִים תִּתֵּן לָךְ' וְגו' וְשֶׁהִיא
מִצְוָה הַמוֹטָלֶת עַל כָּל יִשְׂרָאֵל. כִּי
כְּדָאֵי הוּא מְנוּי הַדְּגִינִין הַכְּשָׁרִים -
רַאיוּנָה וְחִשּׁוּבָהּ הִיא מִצְוֹת מִינּוּי

כ"י"א לא-תזבח וגו' כל דבר רע • (ספר) אזהרה למפגל בקדשים על ידי דבור רע, ועוד נדרשו בו שאר דרשות ב'שחיטת קדשים' (זכחים לו ב.)

(ב) כִּי־יִמָּצֵא בְּקִרְבְּךָ בְּאֶחָד שְׁעָרֶיךָ אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ אִישׁ אוֹ-אִשָּׁה אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֶת־הָרַע בְּעֵינָי יְהוָה־אֱלֹהֶיךָ לַעֲבֹר בְּרִיתוֹ:

כ"י"א לַעֲבֹר בְּרִיתוֹ • אֲשֶׁר כָּרַת ה' אִתְּכֶם שְׁלֹא לַעֲבֹד עֲבֹדֹת־כּוֹכָבִים.

(ג) וַיִּלְךְ וַיַּעֲבֹד אֱלֹהִים אֲחֵרִים וַיִּשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם וּלְשִׁמְשׁ אוֹ לִירֵחַ אוֹ לְכָל־צִבָּא הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר לֹא־צִוִּיתִי:

כ"י"א אֲשֶׁר לֹא־צִוִּיתִי • לַעֲבֹדָם (מגילה ח.)

(ד) וְהִגַּדְתָּ לְךָ וְשָׁמַעְתָּ וְדַרְשְׁתָּ הַיָּטֵב וְהִנֵּה אָמַת נָכוֹן הַדָּבָר נַעֲשֶׂתָה הַתּוֹעֵבָה הַזֹּאת בְּיִשְׂרָאֵל:

כ"י"א נָכוֹן • מְכוֹן הַעֲדוּת.

(ה) וְהוֹצֵאתָ אֶת־הָאִשׁ הַהִוא אוֹ אֶת־הָאִשָּׁה הַהִוא אֲשֶׁר עָשָׂו אֶת־הַדָּבָר הָרַע הַזֶּה אֶל־שְׁעָרֶיךָ אֶת־הָאִישׁ אוֹ אֶת־הָאִשָּׁה וּסְקַלְתֶּם בָּאֲבָנִים וּמָתוּ:

כ"י"א וְהוֹצֵאתָ אֶת־הָאִשׁ הַהִוא וגו' אֶל שְׁעָרֶיךָ וגו' • הַמִּתְרַגֵּם "אֶל שְׁעָרֶיךָ": 'לְתַרְעֵי בֵּית דִּינָךְ', טוֹעָה,

רש"י כפשוטו - מהדורות לשם

לשון 'מְכוֹן' ומדויק. ופירוש הכתוב כך הוא: אם תמצא שהדבר אמת, וגם מכוון מאמר העדות - שאין העדים סותרים זה את זה בפרטי המעשה, אזי תוכל לקבוע בודאות כי אכן נעשתה התועבה הזאת בישראל' (רא"ם: תורה ה (ה) וְהוֹצֵאתָ אֶת הָאִשׁ הַהִוא וגו' אֶל שְׁעָרֶיךָ וגו'. פעמים שלשון 'שער' במקרא, משמש ככינוי לבית דין (ראה להלן בה' ט) שכן היה הדרך לישב שם למשפט (מלבי"ם עמוד ט, י). אולם כאן בפסוק זה, המתרגם אֶל שְׁעָרֶיךָ 'לְתַרְעֵי בֵּית דִּינָךְ' הריהו טוֹעָה, אלא 'שער' האמור כאן פירושו 'עיר' (כדוגמתו לעיל טו, יח), שכן

(לו) (ויקרא יט, יז, תוס' ב"מ מג, ד"ה החושב): תורה ב (ב) לַעֲבֹד בְּרִיתוֹ. זוהי הברית אשר כָּרַת ה' אִתְּכֶם שְׁלֹא לַעֲבֹד עֲבֹדֹת־זָרָה, וכפי שנגרעה מתוך המושך הדברים 'וַיִּלְךְ וַיַּעֲבֹד' וגו' [שכן העובד עבודה זרה מפר את יסוד הברית שנקרתה על שמירת התורה ומצוותיה (ראה שמות כד, ח. במדבר טו, כב)] (ספורנו, בא"י: תורה ג (ג) אֲשֶׁר לֹא צִוִּיתִי. אין הכוונה שלא צויתי על בריאתם, שהרי הוא צוה ונגברא, אלא שלא צויתי לַעֲבֹדָם: תורה ד (ד) נָכוֹן. מלת 'נכון' יש במשמעיה גם

יז (א) לא תזבח וגו' כל דבר רע. אחר שהקפיד הכתוב 'אשר יהיה בו מום', מהו זה שהוסיף 'כל דבר רע'? מכאן דרשו חכמים אזהרה למפגל בקדשים - הפוסל את הקרבן על־ידי דבור רע. פגון שהוא מפרש ואומר בשעת הקרבת הקרבן, שפדעמו לאכול מהבשר לאחר זמן אכילתו, או חוץ למקומו שקבעה תורה לאכילתו, הרי דיבור זה מפגל את הקרבן [כלומר: פוסלו מדיני קרבן ואוסרו באכילה]. והזהיר הכתוב כאן שאסור לעשות כן. ועוד נדרשו בו שאר דרשות - מהוספת הכתוב 'כל דבר רע' - במסכת 'שחיטת קדשים' (זכחים

שיעור יומי ליום ראשון כ"ח מנחם-אב ושנים מקרא ואחד תרגום - יז - פרשת שופטים לא

שָׁכַן שְׁנִינוּ: (ספרי) "אֶל שְׁעָרֶיךָ", זֶה שֶׁעַר שְׁעָבָד בּוֹ. אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא שֶׁעַר שְׁנִדּוֹן בּוֹ? נֹאמַר "שְׁעָרֶיךָ" לְמָטָה וְנֹאמַר "שְׁעָרֶיךָ" לְמַעְלָה, מֵה "שְׁעָרֶיךָ" הָאִמּוֹר לְמַעְלָה, שֶׁעַר שְׁעָבָד בּוֹ, אִף "שְׁעָרֶיךָ" הָאִמּוֹר לְמָטָה, שֶׁעַר שְׁעָבָד בּוֹ, וְתִרְגּוּמוֹ: 'לְקָרְוֶיךָ'.

(ו) עַל־פִּי שְׁנַיִם עֲדִים אוֹ שְׁלֹשָׁה עֲדִים יוֹמַת הַמָּת לֹא יוֹמַת עַל־פִּי עַד אַחֵר: וְעַל מִימַר תִּרְיָן סְהַדִּין אוֹ תִלְתָּא סְהַדִּין יִתְקַטֵּל דְּחֵיב קָטוֹל לֹא יִתְקַטֵּל עַל מִימַר סְהַדִּי חָד: סְהַדִּי חָד:

כ"ט שְׁנַיִם עֲדִים אוֹ שְׁלֹשָׁה • אִם מִתְקַנְמַת עֲדוּת בְּשְׁנַיִם, לְמָה פָּרַט לָךְ בְּשְׁלֹשָׁה? לְהַקִּישׁ שְׁלֹשָׁה לְשְׁנַיִם, מֵה שְׁנַיִם עֲדוּת אַחַת, אִף שְׁלֹשָׁה עֲדוּת אַחַת, וְאֵין נֶעְשִׂין זִמְמִין עַד שְׁיִזְמוּ בְּכֻלָּם (מכות ו).

(ז) יָד הָעֲדִים תְּהִיָּהּ בּוֹ בְּרֹאשָׁנָה לְהַמִּיתוֹ וְיָד בְּלִיָּהֶם בְּאַחֲרֹנָה וּבְעֶרְתָּ הָרַע מִקִּרְבֶּךָ: פ

(ח) כִּי יִפְלֹא מִמֶּךָ דָּבָר לְמִשְׁפָּט בֵּין־דָּם לְדָם בֵּין־דִּין לְדִין וּבֵין נֹגַע לְנֹגַע דְּבָרֵי רִיבָת בְּשַׁעְרֶיךָ וְקָמַת וְעָלִית אֶל־הַמִּקְוֹם אֲשֶׁר יִבְחָר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בּוֹ:

כ"ט כִּי יִפְלֹא • כָּל ה'הַפְלָאָה' לְשׁוֹן הַבְּדִלָּה וּפְרִישָׁה, שֶׁתִּדְבֹּר נִבְדֵּל וּמִכֻּסָּה מִמֶּךָ. בֵּין־דָּם לְדָם • (ספרי. סנהדרין פד) בֵּין דָּם טָמֵא לְדָם טָהוֹר. בֵּין־דִּין לְדִין • בֵּין דִּין זָכָאי לְדִין חֵיב. וּבֵין נֹגַע לְנֹגַע • בֵּין נֹגַע טָמֵא לְנֹגַע

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

'הַנִּפְלָאִים' שְׁדִרְכֵיהֶם נֶעְלָמוֹת וְנִסְתָּרוֹת מִדַּעַת הָאָדָם, כִּף גַּם הַסֶּפֶק מְכוּנָה כָּאֵן 'יִפְלֹא מִמֶּךָ' מִפְּנֵי שֶׁהִדְבֵּר שְׁאִתָּה מְסוּפָק בּוֹ, נִבְדֵּל וּמִכֻּסָּה מִמֶּךָ (בא"י, באמ"ח):

בֵּין דָּם לְדָם. לְעֵנִין טוֹמְאָת הַנֶּדֶה, אִם לֹא תִדְעוּ לְהַבְחִין בֵּין דָּם טָמֵא לְדָם טָהוֹר:

בֵּין דִּין לְדִין. כְּגוֹן בְּדִינֵי מִמוֹנוֹת, אוֹ דִינֵי נַפְשׁוֹת, אִם לֹא תִדְעוּ לְהַבְדִּיל בֵּין דִּין זָכָאי לְדִין חֵיב:

וּבֵין נֹגַע לְנֹגַע. לְעֵנִין טוֹמְאָת הַמִּצְוָה, אִם יִהְיֶה סֶפֶק בִּנְדָכֶם בֵּין מִרְאֵה נֹגַע טָמֵא לְמִרְאֵה נֹגַע טָהוֹר:

דְּבָרֵי רִיבָת בְּשַׁעְרֶיךָ. עַד כָּאֵן דִּיבֵּר הַכְּתוּב בְּשֶׁכֶּל חֻקֵּי הָעִיר יִהְיוּ מְסוּפָקִים בְּדָבָר, וְכָאֵן הוֹסִיף אוֹפֵן אַחֵר שֶׁל סֶפֶק, וְהוּא: שִׁיחַ חֻקֵּי הָעִיר חוֹלְקִים בְּדָבָר, זֶה מִטְמֵא (אֵת הַדָּם אוֹ אֵת הַנֶּגַע) וְזֶה מִטְהַר אוֹתוֹ, זֶה מְחַיֵּב אֶת הַנִּידוֹן וְזֶה מְזַכֵּה אוֹתוֹ. וְלִמְדָה הַכְּתוּב כִּי גַם סֶפֶק כְּגוֹן זֶה, יִשׁ לְהִבְיֵא לְהַכְרִיעַתוֹ שֶׁל בֵּית הַדִּין הַגָּדוֹל

(ו) שְׁנַיִם עֲדִים אוֹ שְׁלֹשָׁה. אִם מִתְקַנְמַת עֲדוּת בְּשְׁנַיִם - מֵאֲחֵר שְׁאֵין צָרִיךְ יוֹתֵר מִשְׁנֵי עֲדִים, אִם כֵּן לְמָה פָּרַט לָךְ בְּשְׁלֹשָׁה? אֶלָּא כִּדִּי לְהַקִּישׁ (לְהַשְׁווֹת בְּדִינָם) כֵּת שֶׁל שְׁלֹשָׁה לְכֵת שֶׁל שְׁנַיִם - מֵה שְׁנַיִם נִחְשָׁבִים כְּעֲדוּת אַחַת, שֶׁהָרִי כָּל אַחֵר מֵהֶם כְּשֶׁהוּא לְבִדּוֹ אֵינוֹ כְּלוּם, אִף שְׁלֹשָׁה, בֵּינוֹן שֶׁהַשְּׁלִישִׁי הִצְטָרַף אֲלֵיהֶם, הָרִי נֶעֱשֶׂה כּוֹלֵם עֲדוּת אַחַת, לְהִיטֵּת תְּלוּוִיִּים זֶה בְּזֶה וְלָכֵן אֵין נֶעְשִׂין זִמְמִין - כְּלוּמָר אֵין נוֹהֲגִים בָּהֶם דִּין 'כְּאֶשֶׁר זָמַם' כְּשֶׁנִּתְבָּרַר שֶׁהֵם שֶׁקֶרְנִים, עַד שְׁיִזְמוּ כּוֹלֵם, וְאֵין דִּי שֶׁהוּזְמוּ שְׁנַיִם מִתּוֹכָם (רֹאה פֶּרֶשׁת עֲדִים זִמְמִין לַחֲלוּ יֵט, טז) (מִפְּרָשִׁים): תוֹרָה ז

(ח) כִּי יִפְלֹא מִמֶּךָ דָּבָר וְגו'. כְּאֶשֶׁר יִהְיֶה לָךְ סֶפֶק בְּאַחַד מִדִּינֵי הַתּוֹרָה, אֲזִי 'קָמַת וְעָלִית' וְגו'. וְהַסִּפִּיקוֹת מְכוּנָּים בְּלִשׁוֹן 'פְּלֹא', לְפִי שֶׁכָּל ה'הַפְלָאָה' שֶׁבִּמְקָרָהּ הוּא לְשׁוֹן הַבְּדִלָּה וּפְרִישָׁה - דְּבָר הַמּוּפָּרֵשׁ וְהַנִּבְדֵּל מִיִּדְעָת הָאָדָם וְהַכְּתוּב, וְכִמּוֹ הַמַּעֲשִׂים

מוֹכַח מִהֶלְכָּה שְׁנִינוּ בְּסִפְרֵי: אֶל שְׁעָרֶיךָ - זֶה שֶׁעַר שְׁעָבָד (ס"א: שְׁעָבָד) בּוֹ - הָעִיר שְׁבָה עָבָד עֲבוּדָה זָרָה, כְּלוּמָר שֶׁהוּא יוֹצֵא לִיהְרַג דְּיוּקָא בְּאוֹתָהּ הָעִיר שְׁבָה חֻטָּא; אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא לְשַׁעַר (לְעִיר) שְׁנִדּוֹן בּוֹ - שְׁמָא אֵין הַכְּוֹנָה לְעִיר שְׁבָה חֻטָּא, אֶלָּא לְעִיר שְׁבָה יִשְׁבּוּ בֵּית־דִּין לְדוּנוֹ? עַל כֵּף מְלַמְּדֵנוּ 'גְּזִירָה שְׁוֵה': נֹאמַר 'שְׁעָרֶיךָ' לְמָטָה (בְּפֶסֶק זֶה) וְנֹאמַר 'שְׁעָרֶיךָ' לְמַעְלָה (בְּפֶסֶק ב) - 'כִּי יִמְצֵא בְּקֶרְבְּךָ בְּאֶחָד שְׁעָרֶיךָ' - מֵה 'שְׁעָרֶיךָ' הָאִמּוֹר לְמַעְלָה פִּירוּשׁוֹ שֶׁעַר (עִיר) שְׁעָבָד (ס"א: שְׁעָבָד) בּוֹ, וְלֹא שֶׁעַר שְׁנִדּוֹן בּוֹ, אִף 'שְׁעָרֶיךָ' הָאִמּוֹר כָּאֵן לְמָטָה, יֵשׁ לְפָרֵשׁ שֶׁהוּא שֶׁעַר שְׁעָבָד (ס"א: שְׁעָבָד) בּוֹ, וְלֹא שֶׁעַר שְׁנִדּוֹן בּוֹ. וּמִכָּלֵל הֶלְכָּה זוֹ נִמְצְיָנוּ לְמִדָּם, כִּי 'שֶׁעַר' הָאִמּוֹר כָּאֵן אֵין פִּירוּשׁוֹ 'בֵּית דִּין' אֶלָּא 'עִיר', וְתִרְגּוּמוֹ הַנִּבְחָן אֵינוֹ 'לְתַרְע בֵּית־דִּינָךְ' [לְשַׁעַר בֵּית דִּינָךְ] אֶלָּא 'לְקָרְוֶיךָ' [לְעִירָךְ]: תוֹרָה ו

שיעור יומי ליום ראשון כ"ח מנחם-אב ושנים מקרא ואחד תרגום - יז - פרשת שופטים
ט"ה. דברי ריבת • שיהיו חכמי העיר חולקים בדבר: זה מטמא וזה מטהר, זה מחיב וזה מוזהר. וקמח
ועלית • (סנהדרין פו) מלמד שבית המקדש גבה מכל המקומות.

ט ותייתי לות פהניא לואי ולות דינא די יהי
בימא האנו ותבע ויחיון לך ית פתגמא
דדינא:

(ט) ובאת אל-הכהנים הלויים ואל-השפט אשר
יהיה בימים ההם ודרשתו והגידו לך את דבר
המשפט:

כ"ז • הפהנים הלויים • הכהנים שיצאו משפט לוי. ואל-השפט אשר יהיה בימים ההם • (ספרי)
אינו כשאר שופטים שהיו לפניו, אתה צריך לשמע לו, אין לך אלא שופט שבימך.

י ותעבד על מימר פתגמא די יחיון לך מן
אתרא ההוא די תרעני יי ותטר למעבד ככל
די ילפנך:

(י) ועשית על-פי הדבר אשר יגידו לך מן-המקום
ההוא אשר יבחר יהוה ושמרת לעשות ככל אשר
יורוך:

יא על מימר אורייתא די ילפנך ועל דינא די
ימרון לך מעבד לא תסטי מן פתגמא די
יחיון לך ימינא ושמאלא:

(יא) על-פי התורה אשר יורוך ועל-המשפט אשר
יאמרו לך תעשה לא תסור מן-הדבר אשר-יגידו
לך ימין ושמאל:

כ"ח • ימין ושמאל • (ספרי) אפלו אומר לך על ימין שהוא שמאל, ועל שמאל שהוא ימין, וכל-שכן שאומר
לך על ימין, ימין, ועל שמאל, שמאל.

יב וגבר די יעבד ברשע בדיל דלא לקבלא
מן פהנא דקאם לשמשא תמן קדם יי
אלהך או מן דינא ויתקטל גברא ההוא
ותפלי עבד דביש מישראל:

(יב) והאיש אשר-יעשה בזון לבלתי שמע אל-
הכהן העמד לשרת שם את-יהוה אלהיו או
אל-השפט ומת האיש ההוא ובערת הרע
מישראל:

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

(ראש-השנה כה): תורה י
(יא) ימין ושמאל. אפילו אם לפי
שיקול דעתך, אומר לך השופט על
ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא
ימין, כלומר אפילו אם דבריו אינם
נראים נכונים בעיניך, אף-על-פי-כן
תשמע אליו, וכל-שכן בשעה
שאומר לך על ימין ימין ועל שמאל
שמאל, כלומר פשהדברים מוכנים
ומתקבלים אף על דעתך, שחייב אתה
לשמוע ולקבל דבריו (ספרי) (ב"ב, שעי
אדוק): תורה יב

ה'הכהנים', או 'הכהנים הלויים'
(מפרשים):
ואל השופט אשר יהיה בימים ההם.
למה הוצרך להוסיף שהמדובר בשופט
שיהיה 'בימים ההם', וכי אפשר שיבוא
אדם אצל שופט שאינו בקימיו? אלא
כך אומר הכתוב: גם השופט שבימך,
השוב דיו בשופט. ואפילו אינו גדול
בחכמה כל כך בשאר שופטים שהיו
לפניו (בדורות הקודמים), אתה צריך
לשמוע לו. ואין לך לבקש תורה
והלכה אלא מפי השופט שבימך

שבירושלים (בדלהלן). ואין אומרים
שכל אחד יתנהג כסברת דעתו (ר"ד):
וקמח ועלית אל המקום וגו'. לשון
'ועלית' מלמד שבית-המקדש -
שהוא מקום הסנהדרין - גבוה מכל
המקומות המיושבים שבארץ ישראל,
וכל היוצא ממקומו והולך לשם הריחו
'עולה' (ספרי) (נח"י): תורה ט
(ט) הכהנים הלויים. כלומר, הכהנים
שיצאו משפט לוי [כל בני השבט
קרויים 'לויים' סתם, ואילו משפחת
הכהונה שבשבט לוי נקראים

יג וְכָל עַמָּא יִשְׁמְעוּן וַיִּדְּחֻלּוּן וְלֹא יִרְשִׁיעוּן
עוֹד :

זן אותו בַּרְגֵּל.

♦ יום שני כ"ט מנחם-אב ♦

יִדְאָרִי תַעוֹל לְאַרְעָא דִּי אֱלֹהֵי יִהְיֶה לָךְ
וְתִירְתָּה וְתִיתֵב בֵּה וְתִימַר אֲמֵנִי עָלֵי מַלְכָּא
בְּכָל עֲמֻמָּא דִּי בְּסַחְרֵי :

טוּמְנָא תַּמְנֵי עֲלֵךְ מִלְכָּא דִּי יִתְרַעֵי יִי
אַלְהֵךְ בֵּהּ מְגוֹ אַחִיד תַּמְנֵי עֲלֵךְ מִלְכָּא לִית
לָךְ רִשׁוּי לְמַנְאָה עֲלֵךְ גְּבַר נּוֹכְרִי דִּי לֹא
אַחוּף הוּא :

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כד עמ' 105)

שום תשים עליך מלך (יז, טו) רז"ל אָמרוּ (ג״טין סב, א) מִנָּא לָךְ דְּרַבְנָן אֵיקְרוּ מַלְכִּים . . דְּכָתִיב בִּי מַלְכִּים יִמְלֹכוּ וְגו'. מוכן אם כן, שִׁמְצוֹת מִנֵּי מֶלֶךְ בְּזִמְן הָהָּ הֵינּוּ קִיּוּ צוּי הַמְשָׁנָה (אֲבוֹת א, ו) עֲשֵׂה לָךְ רַב. וְהִנֵּה, יֵשׁ מִי שְׂאֹמֵר שְׂאִינוּ מַצְלִיחַ לִמְצֵא לַעֲצֻמוֹ רַב. עָלָיו לַדַּעַת, שֶׁהָיָה עֲצַת הַיָּצֵר, שֶׁכֵּן לֹא אֵלֶמֶן יִשְׂרָאֵל, וְלֹא יִתְכַּן שְׂאִין יְהוּדִי אַחַד שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֶהְבֵּת ה' וְיִרְאֶת ה' יוֹתֵר מִמֶּנּוּ, וּמִמִּילָא יִכּוֹל לִהְיוֹת לוֹ רַב. וְיִגְעֶת וּמַצָּאת - אִם יִתְיַעַר וְיִחַפֵּשׂ בְּאַמָּת, תוֹךְ כְּדִי כְּפִית הַיֵּשׁוּת שְׁלוֹ (עֲשֵׂה לְשׁוֹן כְּפִיָּה, מִלְשׁוֹן מַעֲשִׂין עַל הַצִּדְקָה), בּוֹדָאי יִמְצֵא.

~ נקודות משיחות קודש ~ (על פי לקוטי שיחות חלק כ"ד עמוד 104 - מתוך 'לקראת שבת')

מִדֵּהוּת תַּפְקִידוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ

שׁוֹם תַּשִּׁים עָלֶיךָ מֶלֶךְ (יז, טו)

ידועה השאלה על מה שאמר הקב"ה לשמואל הנביא כששאלו ישראל ממנו "תנה לנו מלך" – "אותי מאסו". דלכאורה היא אחת מהממצות שצוה הקב"ה את ישראל בכניסתן לארץ? ולאידך אם זה אכן דבר בלתי רצוי, מדוע צוה הקב"ה לשמואל למלא את בקשתם של בני ישראל ולמנות להם מלך?

מבאר בחסידות דבמנוי מלך ישנם ב' אופנים, זה למעלה מזה: (א) לפעל שהנהגת המדינה תהיה כדבעי, וכלשון המשנה "אלמלא מוראה של מלכות, איש את רעהו חיים בלעו" דגם כשבשכל מבין שהנהגתו צריכה להיות כדבעי, גדין אין זה מספיק, שכן "העין רואה והלב חומד", ורק על-ידי יראת המלך יתנהג בדרך הישר. (ב) כשהמח שליט על הלב בתמידות, אין צרך במנוי מלך להג'ל, אלא שהמלך מצד גדל מעלתו ש"משכמו ומעלה גבוה מכל העם" מבין דברים שהעם מצד-עצמם אינם יכולים להבין, ועל-ידי פקודותיו גם אנשי המדינה מתנהגים כפי הבנתו.

וְעַל־דֶּרֶךְ־זֶה הוּא בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, שְׂמִלְכָם וְאַדֹנִים הוּא הַקֵּב"ה, וְהַמֶּלֶךְ בְּשֵׁר־יָדָם הוּא מִמְצָע הַמְּגִלָּה מְלָכוּתוֹ יִתְבָּרַךְ לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל, שִׁישׁ בָּזָה ב' אֹפָנִים:

(א) כְּשֶׁבִּנְיַיִשְׂרָאֵל חָסַר הַבְּטוּל לַהֲקַבֵּ"ה כְּדָבָעִי, זְקוּקִים לְמִלְךָ שִׁמְשִׁיךְ בָּהֶם הִירָאָה וְהַבְּטוּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. (ב) כְּשִׁישׁ לָהֶם הַבְּטוּל וְהִירָאָה, הַמֶּלֶךְ מִמְּשִׁיךְ בָּהֶם דְּרָגוֹת נְעִלוֹת יוֹתֵר בְּגִלּוֹי אֱלֻקוֹת, וְעַל־יְדִיָּזָה, יִרָאָה וּבְטוּל שְׁלֹמְעֵלָה מִמְּדֻרְגָּתָם מִצַּד־עֲצָמָם.

וּבָזָה יִיבֹן, דְּשִׁמוּאֵל הַנָּבִיא רָצָה שְׁמִצָּב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה בְּאִפֹּן שְׂיִהְיֶה לָהֶם יִרְאֵת שְׁמִים מִצַּד-עֲצָמָם, וַיִּצְטָרְכוּ לְמִלָּךְ רַק

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

(יג) וְכָל הָעָם יִשְׁמְעוּ. מִכָּאן יֵשׁ לְלִמּוּד שְׁאֵין מְמִיתִין אוֹתוֹ מִדּוֹ וּבְעִיר מְגוּרָיו, אֲלֵא שְׁמַעֲלִים אוֹתוֹ לִירוּשָׁלַיִם, וְשֶׁם מְשֻׁמְרִים אוֹתוֹ וּמְמַתִּינִין לוֹ עַד הַרְגָּלוֹ, בְּזֶמֶן שֶׁכָּל הָעָם עוֹלִים וְבָאִים לִירוּשָׁלַיִם, פט:; תורה יד

כְּדִי לְהַמְשִׁיךְ בָּהֶם יִרְאָה נְעִלִית מִהַשְׁגָּתָם, וּכְשֶׁבִקְשׁוּ "מֶלֶךְ לְשִׁפְטָנוּ כָּכָל הַגּוֹיִם", שִׁימְנֶע הַמַּצָּב שֶׁל "אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ חַיִּים בְּלִעּוֹ", הָרִי זֶה מוֹרָה שֶׁחֹסֵר לָהֶם בִּירְאָת שָׁמַיִם, וְלָכֵן אָמַר הַקֶּבֶ"ה "כִּי אוֹתִי מֵאֲסוּ גוֹ".
אֲמָנָם לְמִרוֹת זֹאת הַסִּפִּים הַקֶּבֶ"ה לְבַקֶּשֶׁת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל "תִּנָּה לָנוּ מֶלֶךְ", מִפְּיָן שֶׁפָּאָשֶׁר חֹסֵר לִיהוּדֵי בִירְאָת שָׁמַיִם, מֵאִיזוֹ סִבָּה שֶׁתִּהְיֶה, אִי-אֶפְשָׁר לְחַפּוֹת עַד שֶׁיִּקְבַּל עָלָיו מַלְכוּתוֹ, אֲלֵא מִיֵּד צָרִיךְ לְמִנּוֹת עָלָיו מֶלֶךְ, עַד שֶׁבִּסּוּף יִגִּיעַ גַּם לַדֶּרְגָּה הַשְּׁנִיָּה בְּתַפְקִיד הַמֶּלֶךְ.

(יז) וְכֵן לֹא-יִרְבֶּה-לּוֹ סוֹסִים וְלֹא-יָשִׁיב אֶת-הָעַם מִצְרִימָה לְמַעַן הַרְבּוֹת סוֹם וַיְהוֶה אֲמָר לָכֶם לֹא תִסְפּוּן לָשׁוּב בְּדֶרֶךְ הַזֶּה עוֹד:

כ"ט • לֹא-יִרְבֶּה-לּוֹ סוֹסִים • (סנהדרין כא) אֲלֵא כְּדִי מִרְכָּבָתוֹ, שֶׁלֹּא יָשִׁיב אֶת הָעַם מִצְרִימָה, שֶׁהַסּוֹסִים בָּאִים מִשָּׁם, כִּמּוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּשִׁלְמָה (מלכים א-י): "וַתַּעֲלֶה וַתַּצֵּא מִרְכָּבָה מִמִּצְרַיִם בְּשֵׁשׁ מֵאוֹת כֶּסֶף וְסוֹם בְּחֲמִשִּׁים וּמֵאָה".

~ נקודות משיחות קודש ~ (לשקלאוטריא בכל זה, ראה לקוטר-שיחות חלק י"ט עמוד 171 ואילך - מותוך 'לקראת שבת')

אסור הישיבה במצרים בזמן הזה

לֹא תִסְפּוּן לָשׁוּב בְּדֶרֶךְ הַזֶּה עוֹד:

מִתֵּר לִשְׁכּוֹן בְּכָל הָעוֹלָם חוּץ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כִּי שֶׁנֶּאֱמַר לֹא תוֹסִיפוּן (יז, טז. רמב"ם הלכות מלכים פרק ה, הלכה ז)
בְּטַעַם הָאֲסוּר פֶּרֶשׁ הַרְמָב"ם בְּסִפְרֵי הַמִּצְוֹת (מִצְוֹת לֹא-תַעֲשֶׂה מ"ו): "כְּדִי שֶׁלֹּא נִלְמַד כְּפִירְתָּם וְשֶׁלֹּא נִנְהַג כְּמִנְהַגֵּיהֶם הַמִּגְזִיִּים לְדַעַת הַתּוֹרָה".

וּלְפִי טַעַם זֶה, הָרִי לְאַחֵר שֶׁ"עֲלָה סִנְחָרִיב מֶלֶךְ אַשּׁוּר, בְּלִבָּל כָּל הָאֲמּוֹת וְעָרְבָם זֶה בָּזָה וְהִגְלָה אוֹתָם מִמְּקוֹמָם, וְאֵלּוּ הַמִּצְרַיִם שֶׁבָּאֶרֶץ מִצְרַיִם עָתָה אֲנִשִּׁים אַחֲרֵיהֶם הֵם" (הלכות אסורי ביאה פרק יב, הלכה כה), אִין עוֹד מְקוֹם לְאֲסוּר הַיְשִׁיבָה בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם, שֶׁהָרִי אִין חֲשֵׁשׁ שֶׁנִּלְמַד מִמַּעֲשֵׂיהֶם פִּינּוּ שְׁאִין הֵם אוֹתָם הַמִּצְרַיִים שֶׁהָיוּ שָׁם בְּתַחֲלָה.

אֲבָל בְּרָמְב"ם לֹא מְצִינוּ שֶׁיַּחֲלַק וַיִּפְסַק שֶׁבְּזִמָּן הַזֶּה מִתֵּר לְגוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם, וּמִמַּעֲשֵׂי עוֹת דְּבָרָיו נִרְאָה שֶׁהָאֲסוּר חָל גַּם בְּזִמָּן הַזֶּה, וְטַעַמָּא בְּעִי (ראה בברכיי-יוסף אברהם-עזר סימן ד. ועוד).

וַיֵּשׁ לְזוּמַר בְּבִאור הַדֶּרֶךְ, דִּהְיָה בְּנוֹגַע לְהַתֵּר גֵּר מִצְרִי לְבּוֹא בְּקֶהֱל בְּזִמָּן הַזֶּה, כְּתִב הַלְבוּשׁ (אברהם-עזר סימן ד סעיף-קטן י)
"וְאֶף-עַל-גַּב דְּבִדּוּאֵי מַעוּטָם נִשְׁאָרוּ בְּמִקְוֹמוֹתָם, וְהָיוּ לִי קְבוּעִי, וְכָל קְבוּעִי כְּמַחְצָה עַל מַחְצָה דְּמִי, מִכָּל-מְקוֹם אוֹתוֹ שֶׁמִּתְגַּדֵּר הָרִי הוּא פּוֹרֵשׁ מֵהֶם, וְכָל דְּפָרִישׁ מְרֻבָּא קְפָרִישׁ וּמִתְרִים מִיֵּד".

וְנִמְצָא שֶׁהַתֵּתֵר לְמִצְרִי לְבּוֹא בְּקֶהֱל אֶף שֶׁיֵּשׁ מַעוּט מִצְרַיִם שֶׁנִּשְׁאָרוּ גַם לְאַחֵר סִנְחָרִיב, הוּא מִדִּין "כָּל דְּפָרִישׁ מְרֻבָּא פְּרִישׁ".

וּלְפִי-זֶה יֵשׁ לְזוּמַר בְּנִדּוֹן דִּידָן, שֶׁהָאֲסוּר לְדוֹר בְּמִצְרַיִם בְּזִמָּן הַזֶּה הוּא מַחֲמַת אוֹתָם מִצְרַיִם שֶׁנִּשְׁאָרוּ בְּמִקְוֹמוֹתָם. וְאֶף שֶׁהֵם מַעוּט, הָרִי לְגַבִּי הַבָּא לְגוֹר אֲצֵלֶם הֵם "קְבוּעִי", וְ"כָל קְבוּעִי כְּמַחְצָה עַל מַחְצָה דְּמִי" וְאִינָם בְּטָלִים בְּרַב שְׁאִינָם מִצְרַיִים.

(יז) וְלֹא יִרְבֶּה-לּוֹ נָשִׁים וְלֹא יָסוּר לְבָבוֹ וּכְסָף וְזָהָב
לֹא יִרְבֶּה-לּוֹ מֵאֹד:

יִי וְלֹא יִסְגִּי לָהּ נָשִׁין וְלֹא יִטְעִי לְבָהּ וּכְסָפָא וְזָהָבָא לֹא יִסְגִּי לָהּ לְתִדָּא:

בְּשֵׁשׁ מֵאוֹת כֶּסֶף, וְסוֹם (יחידתי)
בְּחֲמִשִּׁים וּמֵאָה' (מלכים א י כט), וְכִינּוּ שֶׁשָּׁם הוּא אֶרֶץ מוֹצֵא הַסּוֹסִים הַמִּשְׁוֹבָחִים, יֵשׁ לְחֲשׁוֹשׁ פֶּן יִשְׁלַח הַמֶּלֶךְ אֲנָשִׁים לְדוֹר שָׁם בְּקִבְעוֹת, כְּדִי לַעֲמֹד עַל גִּידוּלָם וְלְבָרֹר לּוֹ אֶת הַמּוֹבְחָרִים שֶׁבָּהֶם (רא"ם: תורה יז

וְטַעַם הָאִיסוּר הוּא כְּפִי שֶׁמִּפְרָשׁ הַכְּתוּב: **שֶׁלֹּא יָשִׁיב אֶת הָעַם מִצְרִימָה, לְפִי שֶׁהַסּוֹסִים בָּאִים מִשָּׁם, כִּמּוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּשִׁלְמָה הַמֶּלֶךְ, שֶׁבְּזִמָּנוּ הָיוּ מְבִיאִים לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל סוֹסִים מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: 'וַתַּעֲלֶה וַתַּצֵּא מִרְכָּבָה מִמִּצְרַיִם (שֶׁל אֶרְבָּעָה סוֹסִים)**

(טז) **לֹא יִרְבֶּה לּוֹ סוֹסִים.** מִתִּיבַת ל'וֹ דְּרָשׁוּ חֲכָמִים, שֶׁרִיבּוֹי הַסּוֹסִים הוּא כְּשֶׁהֵם יִתֵּר עַל הַצּוֹרֶךְ, כְּשֶׁאֵינָם מִשְׁמָשִׁים אֲלֵא ל'וֹ, כְּלִזְמִיר לְכַבּוֹדוֹ וְלְהַרְחִיב דַּעְתוֹ בְּדֶרֶךְ מַלְכִּים. וְכַוּוֹנָת הַכְּתוּב לְהַזְהִיר, שֶׁלֹּא יִרְבֶּה סוֹסִים אֲלֵא כְּדִי צוֹרֶךְ מִרְכָּבָתוֹ וּפְרָשָׁיו.

כ"י וְלֹא יִרְבֶּה-לוֹ נָשִׁים • אֲלֵא י"ח, שְׁמַצִּינוּ שֶׁהָיוּ לוֹ לְדוֹד שֵׁשׁ נָשִׁים, וְנֶאֱמַר לוֹ (ש"ב יב): "וְאִם מָעַט, וְאִסְפָּה לָךְ כְּהֵנָּה וְכֵהֵנָּה". וְכִסְף וְזָהָב לֹא יִרְבֶּה-לוֹ מֵאֹד • (סנהדרין כא) אֲלֵא כְּדִי לִיתֵן לְאֶכְסֵנְיָא (ספרים אחרים:

לֵאכְסֵנְיָא) •

(יח) וְהָיָה כְּשִׁבְתּוֹ עַל כִּסֵּא מַמְלַכְתּוֹ וְכָתַב לוֹ אֶת-מִשְׁנֵה הַתּוֹרָה הַזֹּאת עַל-סֵפֶר מַלְפָּנֵי הַכְּהֹנִים הַלְוִיִּם:

כ"י וְהָיָה כְּשִׁבְתּוֹ • אִם עָשָׂה כֵּן, כְּדֹאֵי הוּא שֶׁתִּתְקַיֵּם מַלְכוּתוֹ. אֶת-מִשְׁנֵה הַתּוֹרָה • (סנהדרין שם) שְׁתֵּי סִפְרֵי תוֹרָה: אַחַת שֶׁהִיא מִנְחַת בְּבִית גִּנְזָיו, וְאַחַת שֶׁנִּכְנָסֶת וְיוֹצֵאת עִמּוֹ. וְאוֹנֶקְלוֹס תִּרְגָּם: 'פִּתְשָׁגֵן' פֶּתֶר מִשְׁנֵה, לְשׁוֹן שְׁנוֹן וְדְבוּר.

כ"י וְהָיָה עִמּוֹ וְקָרָא בּוֹ כָּל-יְמֵי חַיָּיו לְמַעַן יִלְמַד לִירְאָה אֶת-יְהוָה אֱלֹהָיו לְשֹׁמֵר אֶת-כָּל-דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת וְאֶת-הַחֻקִּים הָאֵלֶּה לַעֲשׂוֹתָם:

כ"י וְדָבָרִי הַתּוֹרָה • כְּמִשְׁמְעוֹ.

(כ) לְכַלְתִּי רוּם-לִבּוֹ מֵאַחֲיוֹ וּלְכַלְתִּי סוּר מִן הַמִּצְוָה יָמִין וּשְׂמֹאל לְמַעַן יֵאָרִיךְ יָמָיו עַל-מַמְלַכְתּוֹ הוּא וּבָנָיו בְּקֶרֶב יִשְׂרָאֵל: ס

כ"י וְלְכַלְתִּי סוּר מִן-הַמִּצְוָה • אֶפְלוּ מִצְוָה קִלְהָ שֶׁל נָבִיא. לְמַעַן יֵאָרִיךְ יָמָיו • מְכַלֵּל הֵן אֶתָּה שׁוֹמֵעַ לָאוּ, וְכֵן מַצִּינוּ בְּשֹׁאֵל, שֶׁאֵמַר לוֹ שְׂמוּאֵל: (שְׂמוּאֵל-א י') "שִׁבְעַת יָמִים תּוֹחֵל עַד בּוֹאֵי אֵלֶיךָ לְהַעֲלוֹת עֹלוֹת",

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

מקום. ומעיד רש"י: וְאוֹנֶקְלוֹס לֹא פִירֵשׁ כֵּן, שְׁתֵּי תִרְגָּם 'מִשְׁנֵה הַתּוֹרָה' 'פִּתְשָׁגֵן' אוֹרִייתָא [הַעֲתִיקַת דְּבָרֵי הַתּוֹרָה], וְאִם כֵּן פֶּתֶר (פִּירֵשׁ) תִּיבַת 'מִשְׁנֵה' מִלְשׁוֹן שְׁנוֹן וְדְבוּר [כְּמוֹ 'וְשִׁנְתֶּם לְבָנֶיךָ'], וְלֹא מִלְשׁוֹן כָּפֶל (רש"י סנהדרין שם, הבה"ק): תורה יט

(יט) דְּבָרִי הַתּוֹרָה. כְּמִשְׁמְעוֹ; כָּל הַמִּצְוֹת הַכְּתוּבוֹת בְּכָל סֵפֶר הַתּוֹרָה (חזקוני): תורה כ

(כ) וְלְכַלְתִּי סוּר מִן הַמִּצְוָה. לֹא רַק הַמִּצְוֹת הַכְּתוּבוֹת בַּתּוֹרָה, אֲלֵא אִפְּלוּ מִצְוָה קִלְהָ שֶׁל נָבִיא, לֹא יִסוּר הַמֶּלֶךְ מִמֶּנָּה (רא"ש):

לְמַעַן יֵאָרִיךְ יָמָיו עַל מַמְלַכְתּוֹ. הַבְּטָחָה זוֹ נִיתְּנָה לְמֶלֶךְ אֲשֶׁר יִשְׁמֹר אֶת כָּל הַדְּבָרִים הַלְלוֹ, וְאִם שֶׁלֹּא פִירֵשׁ הַכְּתוּב מִהַיְהִי אִם לֹא יִשְׁמֹר, הָרִי

הַדְּגִישׁ הַכְּתוּב אֶת 'יִשְׁכִּיבְתּוֹ עַל כִּסֵּא מַלְכוּתוֹ', כְּדִי לְרַמּוֹז עַל שֶׁכָּר כָּל הַמִּצְוֹת הַלְלוֹ, שֶׁאִם עָשָׂה הַמֶּלֶךְ כֵּן, שְׁנוֹהֵר בְּכָל מָה שֶׁנִּצְטָה בְּפִרְשָׁהּ זוֹ, הָרִי כְּדֹאֵי (רִאשִׁי) הוּא שֶׁתִּתְקַיֵּם מַלְכוּתוֹ בִּידּוֹ לְאוֹרֶךְ יָמָיו (ספרי) (חזקוני): אֶת מִשְׁנֵה הַתּוֹרָה. 'מִשְׁנֵה' הוּא לְשׁוֹן כָּפֶל [כְּמוֹ 'לָחֵם מִשְׁנֵה' (שְׁמוֹת טו, כב)] וּמִשְׁנֵה הַתּוֹרָה הָאֵמֹר כָּאֵן פִּירוּשׁוֹ: שְׁתֵּי סִפְרֵי תוֹרָה: אַחַת, זוֹ שֶׁכְּתִיבָה לְעִצְמוֹ [כְּדִרְךָ שֶׁכָּל אִישׁ מִיִּשְׂרָאֵל מִצְוָה לְכַתּוּב סֵפֶר תּוֹרָה לְעִצְמוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (לֵהֲלֹךְ לֹא ט) 'וְעָתָה כְּתִיבוּ לָכֶם אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת' (סנהדרין כא, א)], שֶׁהִיא מוֹנַחַת בְּבֵית גִּנְזָיו. וְאַחַת, זוֹ סִפְרֵי-תוֹרָה נֹסֶפֶת שְׁכּוּתָבָה מִצַּד חוּבַת הַמַּלְכוּת, שֶׁמְחַזֵּק אוֹתָהּ תְּמִיד אֲצִלּוֹ שֶׁתִּהְיֶה נִכְנָסֶת וְיוֹצֵאת עִמּוֹ בְּכָל

(יז) וְלֹא יִרְבֶּה לוֹ נָשִׁים. אֲלֵא י"ח, וְלֹא יוֹתֵר. וּמִנֵּי אֲנִי לְמִדִּים שְׁנוֹהֵר הַשִּׁיעוּר, לְפִי שְׁמַצִּינוּ שֶׁהָיוּ לוֹ לְדוֹד שֵׁשׁ נָשִׁים (שְׂמוּאֵל-ב, ג א), וְנֶאֱמַר לוֹ (שם יב, ח) וְאִם מָעַט וְאוֹסִיפָה לָךְ כְּהֵנָּה וְכֵהֵנָּה [מִדְּבָרֵי נֶתַן הַנָּבִיא אֶל דּוֹד: אִם מוֹעֲטוֹת הֵן בְּעֵינֶיךָ הַנָּשִׁים אֲשֶׁר נֶתַן לָךְ ה', אוֹסִיף לָךְ עוֹד וְעוֹד כְּמִסְפָּרָן]. וְלְשׁוֹן 'כְּהֵנָּה וְכֵהֵנָּה' מוֹרָה עַל תּוֹסֶפֶת פְּעֻמִּים כְּגֹד מִסְפָּרָן עֲתָה, דִּהְיִינוּ עוֹד שֵׁשׁ עוֹד שֵׁשׁ, נִמְצִינוּ לְמִדִּים כִּי עַד שְׁמוֹנֶה-עָשָׂר נָשִׁים מוֹתֵרוֹת לְמֶלֶךְ: וְכִסְף וְזָהָב לֹא יִרְבֶּה לוֹ מֵאֹד. אֲלֵא כְּדִי לִיתֵן כָּל הַצִּירִיף לְאֶכְסֵנְיָא (ס"א: לֵאכְסֵנְיָא) – חֲזִילִי צָבָא הַמֶּלֶךְ, שֶׁכָּל צָרִיכֵיהֶם נִקְנִים מִכִּסְפֵּי אוֹצֵר הַמֶּלֶכָה (ספרי, סנהדרין כא): תורה יח

(יח) וְהָיָה כְּשִׁבְתּוֹ עַל כִּסֵּא מַמְלַכְתּוֹ.

וּכְתִיב (שם י'): "וַיִּוְחַל שְׁבַעַת יָמִים", וְלֹא שָׁמַר הַבְּטָחָתוֹ לְשֹׁמֵר כָּל הַיּוֹם, וְלֹא הִסְפִּיק לְהַעֲלוֹת הָעֵלָה, עַד שֶׁבָּא שְׁמוּאֵל וְאָמַר לוֹ: "נִסְפַּלְתָּ (כְּאֶשֶׁר) לֹא שָׁמַרְתָּ וְגו' וְעַתָּה מִמְּלַכְתְּךָ לֹא-תִקְוָה" (שם), הָא לְמַדְתָּ, שֶׁבִּשְׂבִּיל מִצְוַה קִלְהָ שֶׁל נְבִיא, נִעְנַשׁ. הוּא וּבָנָיו • (הוריות יא) מֵגִיד שָׁאם בָּנוּ הֶגְיוֹן לְמַלְכוּת, הוּא קוֹדֵם לְכָל אָדָם.

♦ יום שלישי ל' מנחם-אב ♦

א לא יהי לכהניא לואי כל שבטא דלוי חלק ואחסנא עם ישראל קרפניא דיי ואחסנתה ייכלון:

בואחסנא לא יהי לה בגו אחוהי מתנן דיהב לה יי אונן אחסנתה כמא די מליל לה:

יח (א) לא־יִהְיֶה לַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם כָּל־שֶׁבֶט לְוִי חֶלֶק וְנַחֲלָה עִם־יִשְׂרָאֵל אֲשֵׁי יְהוָה וְנַחֲלָתוֹ יֵאָבְלוּ:

(ב) וְנַחֲלָה לֹא־יִהְיֶה־לּוֹ בְּקָרֶב אָחִיו יְהוָה הוּא נַחֲלָתוֹ כְּאִשֶּׁר דִּבֶּר־לּוֹ: ׀

כִּי וְאוֹ • כָּל־שֶׁבֶט לְוִי • בֵּין תַּמִּימִין בֵּין בְּעָלֵי מוֹמִין. חֶלֶק • בִּבְזָה. וְנַחֲלָה • בְּאֶרֶץ. אֲשֵׁי ה' • קִדְשֵׁי הַמִּקְדָּשׁ (ספרים אחרים: קדשי הקדשים) • וְנַחֲלָתוֹ • אֵלּוּ קִדְשֵׁי הַגְּבוּל: תְּרוּמוֹת וּמַעֲשֵׂרוֹת, אָבֵל נַחֲלָה גְּמוּנָה "לֹא יִהְיֶה לוֹ בְּקָרֶב אָחִיו". וְכוּ' וּבִסְפָּרֵי דְרָשׁוּ: "וְנַחֲלָה לֹא־יִהְיֶה־לוֹ" – זֶה נַחֲלָת שָׁאָר. בְּקָרֶב אָחִיו • זֶה נַחֲלָת חֲמִשָּׁה. וְאִינִי יוֹדֵעַ מָה הִיא. וְנִרְאָה לִי שֶׁאֶרֶץ כְּנָעַן שֶׁמַּעֲבַר הִירְדֵן וְאֵילָף, נִקְרָאת אֶרֶץ חֲמִשָּׁה עַמִּים, וְשֶׁל סִיחּוֹן וְעוֹג, שְׁנֵי עַמִּים: אֲמֹרִי וּכְנַעֲנִי, וְנַחֲלָת שָׁאָר, לְרִבּוֹת קִינִי וְקִנְזִי וְקִדְמוֹנִי, וְכֵן דּוֹרֵשׁ בְּפֶרֶשׁת מִתְּנוֹת שְׁנֵאֲמָרוֹ לְאַחֲרָן: "עַל כֵּן לֹא הָיָה לְלוֹוִי וְגו'", לְהַזְהִיר עַל קִינִי וְקִנְזִי וְקִדְמוֹנִי; שׁוּב נִמְצָא בְּדַבְּרֵי רַבִּי קִלּוֹנִימוֹס, הַכִּי

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

מיבול הארץ, והם ניתנים לפהנים וללויים [תְּרוּמָה גְּדוּלָה וְתִרְוּמָה מַעֲשֵׂר לַכֹּהֵן, וּמַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן לְלוֹוִי]. אָבֵל נַחֲלָה גְּמוּנָה – כְּלוֹמַר נַחֲלָת קִרְקַע פְּרִטִית לַעֲבוֹדַת אֲדָמָה, לֹא יִהְיֶה לוֹ בְּקָרֶב אָחִיו (הוֹכְרִין). וּבִסְפָּרֵי דְרָשׁוּ חֲכָמִים: "וְנַחֲלָה לֹא יִהְיֶה לוֹ" – זֶה נַחֲלָת שָׁאָר; 'בְּקָרֶב אָחִיו' – זֶה נַחֲלָת חֲמִשָּׁה. וְעַל כֵּן אוֹמַר רִש"י: וְאִינִי יוֹדֵעַ מָה הִיא מִשְׁמַעוּתָהּ שֶׁל 'נַחֲלָת שָׁאָר' וְשֶׁל 'נַחֲלָת חֲמִשָּׁה', שֶׁבָּהֶם אֵין לְלוֹוִיִּם חֶלֶק, וְאוֹלָם נִרְאָה לִי, שֶׁאֶרֶץ־כְּנָעַן שֶׁמַּעֲבַר הִירְדֵן וְאֵילָף [מִמַּעֲרֵב לִירְדֵן עַד הַיָּם הַגָּדוֹל] נִקְרָאת בְּלִשׁוֹן הַסְּפָרִי 'אֶרֶץ חֲמִשָּׁה עַמִּמִּין', שֶׁכֵּן רַק חֲמִשָּׁה מִתּוֹךְ שֶׁבַע־הָעַמִּמִּין הָיוּ יוֹשְׁבִים כּוֹלֵם בֵּין הִירְדֵן וּבֵין הַיָּם [הַחֲתִי, הַגְּרָגִשִׁי, הַפְּרִזִּי, הַחֲוִי וְהַיְבוֹסִי]. וְאֵילּוֹ שְׁנֵי הָעַמִּמִּין הַנוֹתָרִים [הָאֲמֹרִי וְהַכְּנַעֲנִי] הָיוּ יוֹשְׁבִים מִקְּצֵתָם גַּם בְּצֵד הַמִּדְבָּרִי שֶׁל הִירְדֵן, בְּאֶרֶץ סִיחּוֹן וְעוֹג, וְאֶרֶץ זֶה שֶׁל סִיחּוֹן וְעוֹג נִקְרָאת אֶרֶץ 'שְׁנֵי עַמִּמִּין', לְפִי שֵׁשׁ יוֹשְׁבֵי חֶלֶק מֵעַם הָאֲמֹרִי וְחֶלֶק מִן הַכְּנַעֲנִי, וְאוֹלָם עַל הָאֶרֶץ הַזֹּאת שֶׁל שְׁנֵי הָעַמִּמִּין לֹא הוּצָרָה מִשָּׁה לִזְמַר שֶׁלֹּא יִהְיֶה לְלוֹוִיִּם נַחֲלָה בְּתוֹכָהּ,

עדיף, כל עוד שהוא גם הגון (באמרי): תורה א
יח (א-ב) כָּל שֶׁבֶט לְוִי. לְשׁוֹן 'כָּל' בֹּא לְרִבּוֹת בֵּין תַּמִּימִין בֵּין בְּעָלֵי־מוֹמִין. וְאֶף־עַל־פִּי שֶׁכֵּהֵן בְּעַל־מוֹם פְּסוּל לַעֲבוֹדָה, עִם זֹאת לֹא נִשְׁתַּנָּה דִּינוֹ מִשָּׁאָר הַכֹּהֲנִים לְגַבִּי וְכוּיּוֹת הַשֶּׁבֶט, כָּכָל הָאֲמֹר לְהֵלֵךְ (ספרי) (ב"ב): חֶלֶק. שֶׁאֵין לְלוֹוִיִּם חֶלֶק בְּבִיזָה – בְּשֶׁלֶל שְׁבוּזִים מִן הָאוֹיְבִים בְּמִלְחָמָה [שֶׁכֵּן מִצִּינוֹ בְּמִקְרָא לְשׁוֹן 'חֶלֶק' לְגַבִּי בְּזֹת מִלְחָמָה (בראשית יד, כד. במדבר לא, לו)] (עמק הנצי"ב):

וְנַחֲלָה. שֶׁלֹּא נִתְּנָה לָהֶם נַחֲלָת־שָׂדֶה בְּאֶרֶץ, כְּשָׁאָר הַשִּׁבְטִים (ספרי): אֲשֵׁי ה' וְגו' יֵאָבְלוּ. הוּא הַחֶלֶק הַנֶּאֱכָל לַכֹּהֲנִים מִקְדְּשֵׁי הַמִּקְדָּשׁ וּס"א: קִדְשֵׁי הַקְּדוּשִׁים – שֶׁגַם בָּהֶם יֵשׁ חֶלֶק לְאֲכִילַת כֹּהֲנִים, כְּגוֹן חֹהַ וְשׁוֹק מִהַחֲטָאֵת וְהָאֵשֶׁם, הַנִּקְרָאִים אֲשֵׁי ה', כְּמוֹ שְׁנֵאֲמַר (ויקרא י, לד-לה) "אֵת חֹהַ הַתְּנוּפָה וְאֵת שׁוֹק הַתְּרוּמָה וְגו'... זֹאת מִשְׁחַת אֶהְרֹן וּמִשְׁחַת בָּנָיו מֵאֲשֵׁי ה'": וְנַחֲלָתוֹ יֵאָבְלוּ. אֵלּוּ קִדְשֵׁי הַגְּבוּל – כְּלוֹמַר קִדְשֵׁי הַבָּאִים מִנַּחֲלָת כָּל גְּבוּל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְהֵם תְּרוּמוֹת וּמַעֲשֵׂרוֹת, הַמּוּפָרְשִׁים עַל יְדֵי כָּל הָעָם

מִכָּלֵל הֵן אֵתָּה שׁוֹמֵעַ לֹא, שָׁאם לֹא יִשְׁמֹר, לֹא יִצְרִיךְ יָמִים עַל מִמְּלַכְתּוֹ. וְכֵן מִצִּינוֹ שְׁנֵתִקְוָה הַדָּבָר בְּשִׁאוֹל, לְאַחַר שֶׁנִּמְשַׁח לְמֶלֶךְ עַל יִשְׂרָאֵל, שֶׁאֲמַר לוֹ שְׁמוּאֵל הַנְּבִיא: "וַיַּרְדֹּת לִפְנֵי הַגִּלְגָל וְגו' שְׁבַעַת יָמִים תּוֹחַל (תְּמַתִּין) עַד בּוֹאִי אֵלֶיךָ (שְׁמוּאֵל א, ח); כִּדִּי 'לְהַעֲלוֹת עוֹלוֹת' (שם), וּכְתִיב (שם יג, ח) וַיִּוְחַל שְׁבַעַת יָמִים וְגו', וְכִינֵן שֶׁרָאָה שְׁאוֹל בְּתַחֲלִילַת הַיּוֹם כִּי עֲדִין לֹא בָּא שְׁמוּאֵל, הִתְחִיל לְהַקְרִיב הַקֶּרֶבֶת לְבָדוּ, וְלֹא שָׁמַר הַבְּטָחָתוֹ לְשֹׁמֵר (לְהַמְתִּין) לוֹ כָּל הַיּוֹם, וְלֹא הִסְפִּיק לְהַעֲלוֹת הָעֹלָה עַד שֶׁבָּא שְׁמוּאֵל וְאָמַר לוֹ נִסְפַּלְתָּ (לֹא נִהְיָה בְּחֻקָּהּ) לֹא שָׁמַרְתָּ אֵת מִצְוַת ה' אֲלֵהֶיךָ וְגו' וְעַתָּה מִמְּלַכְתְּךָ לֹא תִקְוָה (שם פסוקים יג-יד). הָא לְמַדְתָּ מִתּוֹךְ הַדְּבָרִים, שֶׁבִּשְׂבִּיל מִצְוַה קִלְהָ שֶׁל נְבִיא, נִעְנַשׁ הַמֶּלֶךְ שֶׁלֹּא יִצְרִיךְ יָמִים עַל מִמְּלַכְתּוֹ:

הוּא וּבָנָיו. מֵגִיד כְּזֶה הַכְּתוּב שָׁאם בָּנוּ שֶׁל הַמֶּלֶךְ הֶגְיוֹן (רְאִי וּמִתְאִים) לְמַלְכוּת, הוּא קוֹדֵם לְכָל אָדָם. כְּלוֹמַר, כֵּן הַמֶּלֶךְ עֲדִיף לְמִלּוּךְ תַּחַת אָבִיו, אֲפִילוֹ כְּשִׁישׁ אַחֵר הֶגְיוֹן כְּמוֹהוּ [וְאֲפִילוֹ אִם הָאֲחֵר הֶגְיוֹן יוֹתֵר, הַכֵּן

גרסינן בספרי: ונחלה לא-יהיה-לו, אלו נחלת חמשה. בקרב אחיו, אלו נחלת שבועה, נחלת חמשה שבטים ונחלת שבועה שבטים, ומתוך שמשה ויהושע לא חלקו נחלה אלא לחמשה שבטים בלבד, שכן משה הנחיל לראובן וגד וחצי שבט מנשה, ויהושע הנחיל ליהודה ואפרים ולחצי שבט מנשה, ושבועה האחרים נטלו מאליהן אחרי מות יהושע; מתוך כך הזכיר חמשה לבד ושבועה לבד. באשר דבר-לו • (במדבר יח) "בארצם לא תנחל וגו', אני חלקך".

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לא עמ' 163)

ה' הוא נחלתו (יח, ב) כתב הרמב"ם (סוף הלכות שמיטה ויובל): ולא שבט לוי בלבד, אלא כל איש . . . אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להבדיל לעמדם לפני ה' לשנתו ולעבדו לדעה את ה', והלך ישר כמו שעשהו האלקים ופרק מעל צוארו על החשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם - הרי זה נתקדש קדש קדשים, ויהיה ה' חלקו ונחלתו . . . ויזכה לו בעולם הזה דבר המספיק לו, כמו שזכה לפהגים ללויים, עכ"ל. ויש להעיר, שמגיע לא רק למעלת שבט לוי או למעלת הפהגים, אלא גם למעלת כהנה גדולה, שהרי התאר 'קדש קדשים' נאמר בכהן גדול דנקא, כמו שכתוב (דה"א כג, יג) ויבדל אהרן להקדישו קדש קדשים.

(ג) וזה יהיה משפט הפהגים מאת העם מאת זבחי הובח אם-שור אם-שה ונתן לפהג הורע והלחיים והקבה:

רש"י מאת העם • ולא מאת הפהגים. אם-שור אם-שה • פרט לחיה. הורע • מן הפרק של ארבעה עד כף של יד, שקורין אשפלדוין. • והלחיים • (חולין קלג) עם הלשון; דורשי רשומות היו אומרים: 'ורוע תחת

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

עצמם, שהמתנות ניתנות רק 'מאת העם' ולא מאת הפהגים, שהם פטורים מחובת המתנות האמורה כאן [הפהגים אינם בכלל לשון 'עם' (רש"י חולין קלב, ד"ה ולתנאי). וראו עוד בישעיה (כד, ב), ובהושע (ה, ט) 'והיה כעם ככהן'].

(ספרי):

אם שור אם שיה, מתוך שהאריך הכתוב ופירט שור ושה, אנו למדים שמצוה זו נהגת רק בבעל חיים ממין הבהמה, פרט לחיה - למעט מיני החיה, שבהם אין נהגת המצוה האמורה להלן (באמ"ח):

הורע. נותן לפהג מן הפרק של ארבעה ולמעלה, עד המקום שהרגל מתחברת עם העצם שבגוף, הנקרא **כף של יד שקורין בלע"ז אשפלדוין** [עצם הכתף] (מפרשים):

הלחיים. ניתנות יחד עם הלשון. שכן שם 'לחי' הוא עד הגרגרת (הקנה), וכשנוטל הלחי עד שם, הריהו נוטל עמו אף את הלשון (גרא).

ומוסיף רש"י: למה זכו הפהגים בשלש המתנות הללו: הורע, הלחיים

קלונימוס את הדברים: **נחלת חמשה** - פירושו חמשה שבטים, וכן **נחלת שבועה** - אין הכוונה לעממין אלא לשבועה שבטים. כלומר, אין ללוי חלק ונחלה בתוך כל שנים-עשר השבטים. ולא הזכיר משה את כל י"ב השבטים במספר אחד, מתוך שמשה ויהושע לא חלקו נחלה אלא לחמשה שבטים בלבד, שכן משה הנחיל לראובן וגד וחצי שבט מנשה (לעיל ג יב"ד), ויהושע הנחיל ליהודה ואפרים ולחצי שבט מנשה (יהושע פרקים טו, טז, יז), ואילו שבועה שבטים האחרים נטלו נחלתם מאליהן אחרי מות יהושע. והואיל ונחלת שבועה האחרונים היתה שונה מחמשת הראשונים, מתוך כך הפרידם והזכיר **חמשה לבד ושבועה לבד** (רא"ם):

באשר דבר לו. וזיכרון דיבר לו? והו' שנאמר (במדבר יח, ב) 'ויאמר ה' אל אהרן בארצם לא תנחל וגו', אני חלקך ונחלתך בתוך בני ישראל: תורה ג

(ג) מאת העם. לשון 'עם' שנקט הכתוב, הוא כדי למעט את הפהגים

מאחר שבפרק חילק אותה לראובני ולגדי ולחצי שבט המנשי (במפרש לעיל ג יב"ג). לכן דורש הספרי: 'בקרב אחיו' זו נחלת 'חמשה' שעדיין לא כבשה (גרא). **ו'נחלת שאר' לרבות** ארצות שלשת העמים קיני וקניזי וקדמוני, שעתידיים ישראל לרשת אותם כמו שהובטח לאברהם אבינו בברית בין הבתרים (בראשית טו, יט). וללמדך שגם בהם לא יהיה ללויים נחלה (נח"י בראשית טו כ, גרא). וכן מצאנו עוד בספרי, שהוא דורש גם את האמור בפרשת המתנות שנאמרו לאהרן (לעיל י, ט) 'על בן לא יהיה ללוי וגו' - שכוונת הכתוב היא להזהיר על ארצות קיני וקניזי וקדמוני, שלא ינחלו הלויים נחלה בתוכם:

לאחר שפירש רש"י את דברי הספרי על פי הנראה לו, בא לידו פירוש שונה לפי גירסת אחרת בדברי הספרי: **שוב נמצא בדברי רבי קלונימוס, הכי גרסינן בספרי, ונחלה לא יהיה לו - אלו נחלת חמשה; בקרב אחיו - אלו נחלת שבועה**. וכך מפרש רבינו

שיעור יומי ליום שלישי ל' מנחם-אב ושנים מקרא ואחד תרגום - יח - פרשת שופטים
 יד', שְׁנָאֹמֶר (במדבר כה): "וַיִּקַּח רֹמַח בְּיָדוֹ". לְחַיִּים • תַּחַת תַּפְלָה, שְׁנָאֹמֶר (תהלים קו): "וַיַּעֲמֵד פִּינְחָס וַיַּפְלֵל".
 וְהִקְבָּה • תַּחַת (במדבר כה): "הָאִשָּׁה אֶל-קִבְתָּהּ".

(ד) רֵאשִׁית דִּגְנָךְ תִּירְשֶׁךָ וַיִּצְהָרְךָ וְרֵאשִׁית גֶּזֶן צִאנְךָ וְרֵישׁ עֲבוּרְךָ חֲמֶרְךָ וּמִשְׁחֶךָ וְרֵישׁ גִּזְאֲךָ תִּתֶּן-לוֹ:
 ד' ריש עבורך חמרך ומשחך וריש גזא דענך תתן לה:

ש"י רֵאשִׁית דִּגְנָךְ • זו תרומה. ולא פֶרֶשׁ בָּהּ שְׁעוֹר, אֶכָּל רְבוּתִינוּ (תרומות פ"ד) נִתְּנוּ בָּהּ שְׁעוֹר: עֵין יָפָה אֶחָד מֵאֲרָבָעִים, עֵין רָעָה אֶחָד מִשְׁשִׁים, בִּינוּנִית אֶחָד מִחֲמִשִּׁים, וְסִמְכוֹ עַל הַמִּקְרָא שֶׁלֹּא לִפְחֹת מֵאֶחָד מִשְׁשִׁים, שְׁנָאֹמֶר (יחזקאל מה): "וְשִׁשִּׁיתָם הָאִיפָה מִחֲמֶר הַשְּׁעָרִים". שְׁשִׁית הָאִיפָה, חֲצִי סָאָה, כְּשֶׁאִתָּה נֹתֵן חֲצִי סָאָה לְכוֹר, הָרִי אֶחָד מִשְׁשִׁים, שֶׁהַכוֹר שְׁלֹשִׁים סָאִין. וְרֵאשִׁית גֶּזֶן צִאנְךָ • כְּשֶׁאִתָּה גֹזֵז צִאנְךָ בְּכָל שָׁנָה, תֵּן מִמֶּנָּה רֵאשִׁית לִפְחֶן, וְלֹא פֶרֶשׁ בָּהּ שְׁעוֹר, וְרְבוּתִינוּ נִתְּנוּ בָּהּ שְׁעוֹר אֶחָד מִשְׁשִׁים (חולין קלז). וְכִמְהָ צִאֵן חִיבוּת בְּרֵאשִׁית הַגֶּזֶן? חֲמֶשׁ רַחֲלוֹת, שְׁנָאֹמֶר (ש"א כה): "וְחֲמֶשׁ צִאֵן עֲשׂוּיוֹת", רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: רֵאשִׁית גֶּזֶן, שְׁתֵּים. צִאנְךָ, אֲרָבָעָה. תֵּתֵן לוֹ, הָרִי חֲמִשָּׁה.

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

הוא פטור ממצות ראשית הגז, ולמדו בן מתוך שְׁנָאֹמֶר (שמואל א כה, יח) 'וְחֲמֶשׁ צִאֵן עֲשׂוּיוֹת' [המנחה ששלחה אביגיל לדוד, כללה חמש כבשות-צאן 'עשויות', כלומר מבוסלות ומתוקנות לאכילה], ודרשו חכמים לשון 'עשויות' גם לענין המנחה הנוהגת בצאן, ללמד שמחמש צאן ומעלה, הצאן כבר 'עשויות' ומוכנות למנחה חדשה, שלא היתה יכולה להתקיים בהן אילו היו פחותות מכך (רש"י חולין קלז). רבי עקיבא אוֹמֵר, מן המקרא האמור כאן אנו למדים זאת, ששיעור ראשית הגז הוא חמש צאן. כיצד? מתוך שְׁנָאֹמֶר 'רֵאשִׁית גֶּזֶן' - למדנו שהם לפחות שְׁתֵּים, לפי שלשון 'ראשית' מורה שיש עוד אחת אחריה; ולפי שהוסיף הכתוב 'צִאנְךָ' שהוא לשון רבים - נתוספו לפחות עוד שנים, הרי לנו אֲרָבָע; ומתוך ששינה הכתוב לשונו ואמר 'תֵּתֵן לוֹ' [ולא 'נתן לו' כבפסוק הקודם] הרי חמש - שמכאן יש לדרוש שכל עוד שיש לה רק ארבע עדיין אינה בכלל 'נתן לו', אלא 'תתן לו' לאחר זמן, כשתהיה לה עוד אחת [והן אמת שגם 'נתן' הוא לשון עתיד, מכאן הני"ו המהפך, וכדרך כל המצוות שְׁנָאֹמֶר בלשון ציווי על העתיד. מכל מקום לשון 'תתן', כיון שהוא שינוי בלשון הכתוב, הרי הוא מורה על העתיד, יותר מאשר 'נתן']

(עמק הנצי"ב: תורה ה)

מתוך מאה); בעל עין בִּינוּנִית - שרצונו ליתן במדה האמצעית, נותן אֶחָד מִחֲמִשִּׁים (שנים מתוך מאה), ומכל מקום לא יפחות אדם מאחד מששים. ואף שאין לתרומה שיעור מן התורה, סִמְכוֹ עַל הַמִּקְרָא - מִצִּאוֹ חֲכָמִים סָמְךָ בַּמִּקְרָא שֶׁלֹּא לִפְחֹת מֵאֶחָד מִשְׁשִׁים, שְׁנָאֹמֶר (יחזקאל מה, יג) וְשִׁשִּׁיתָם הָאִיפָה מִחוֹמֶר הַשְּׁעָרִים. כלומר: תנו ששית האִיפָה תרומה לה' מכל חומר [=בור, שהוא שלשים סאים] של תבואה. ולפי שמדת האִיפָה היא שלש סאים, הרי ששית האִיפָה היא חֲצִי סָאָה, נמצא כי כְּשֶׁאִתָּה נֹתֵן חֲצִי סָאָה תְּרֹמָה לְכוֹר שְׁלֹם, הָרִי הוּא אֶחָד מִשְׁשִׁים, שֶׁהַכוֹר יֵשׁ בוֹ שְׁלֹשִׁים סָאִין, שהם שלשים חֲצָאִי סָאָה (ירושלמי תרומות פ"ד ה"ג) (עבודה זרה עג):

וְרֵאשִׁית גֶּזֶן צִאנְךָ. אין הפוננה שבאשר אתה גוזז בפעם הראשונה את צאנך, תתן את הצמר כולו לכהן, אלא כך פירושו: כְּשֶׁאִתָּה גֹזֵז צִאנְךָ בְּכָל שָׁנָה, תֵּן חֶלֶק מִמֶּנָּה רֵאשִׁית לִפְחֶן, וְאֵת הַשָּׂרְתָּה תִּתֶּן לָהּ. וְלֹא פִירֵשׁ בָּהּ הַכְּתוּב מֵהַ שְׁעוֹר הַצֶּמֶר שְׁצָרִיק לְהַפְרִישׁ מִן הַגִּידָה, וְרְבוּתִינוּ נִתְּנוּ בָּהּ שְׁעוֹר, שֶׁלֹּא יִפְחוּת מֵאֶחָד מִשְׁשִׁים (רא"ם). ומוסיף רש"י: 'צאן' הוא לשון רבים. וְכִמְהָ צִאֵן יֵהִיוּ לוֹ לְאֶדָם, לְכָל הַפָּחוֹת, בְּכָדִי שִׁיְהִיוּ חִיבוּת בְּרֵאשִׁית-הַגִּזְזִי חֲמֶשׁ רַחֲלוֹת. שאם יש לו פחות מחמש כבשות-צאן, הרי

והקיבצה? דורשי רשומות [=רבותינו 'דורשי הפסוקים הרשומים' (ערו), ער (רש"י)] הִיוּ אוֹמְרִים, שְׁכֹלֶם בְּשֶׁכֶר מַעֲשֵׂה פִנְחָס בֶּן אֱלֶעָזָר הִכְהֵן, שְׁקִינָא לָהּ בְּהִרְגָתָהּ וְזִמְרֵי בֶן סְלוּא עִם הַמִּדְיָנִית, וְהָשִׁיב אֶת חֲרוֹן הָאֵף וַעֲצַר אֶת הַמִּגְפָּה: 'וְרֹעַ' תַּחַת יָד - בְּשֶׁכֶר שְׁקִינָא אֶת הַמִּגְפָּה בְּיָדוֹ, שְׁנָאֹמֶר (במדבר כה, יז) וַיִּקַּח רֹמַח בְּיָדוֹ: 'לְחַיִּים' תַּחַת תַּפְלָה - כִּנְגֵד תְּפִילָתוֹ עַל יִשְׂרָאֵל, שְׁנָאֹמֶר (תהלים קו, לו) וַיַּעֲמֵד פִּינְחָס וַיַּפְלֵל וְתַעֲצַר הַמִּגְפָּה' [ודיבור התפילה ניכר בלחיים ובלשון, שהם אברי הפה]; וְהִקְבָּהּ תַּחַת - כִּנְגֵד מַעֲשֵׂיו [ידקדק את שניהם וגו'] וְאֵת הָאִשָּׁה אֶל קִבְתָּהּ (במדבר כה, ח) לְפִיכָךְ וְכוּ הַכֹּהֲנִים בְּשֶׁלֶשׁ הַמִּתְנֹת הִלְלוּ: תורה ד

(ד) רֵאשִׁית דִּגְנָךְ. זו תרומה ראשונה, שהישראל נותן לפחן [הנקראת בלשון חז"ל תְּרֹמָה גְּדוּלָּה]. וְלֹא פִירֵשׁ בָּהּ הַכְּתוּב מֵהַ שְׁעוֹר נִתְּנָתָהּ, כִּדְרָךְ שֶׁפִּירֵשׁ לָהּ בְּתֵרֹמַת מַעֲשֵׂר [התרומה שהלוי מפריש לכהן מן המעשר-הראשון שניתן לו], כי מן התורה אכן אין לה שיעור, וחטה אחת פוטרת את כל הכרי, אֶבֶל רְבוּתִינוּ נִתְּנוּ בָּהּ שְׁעוֹר: בַּעַל עֵין יָפָה - שְׁרָצוֹנוֹ לִיתֵּן בַּמִּדָּה מְרֻבָּה וְנִדְיָבָה, נֹתֵן אֶחָד מֵאֲרָבָעִים (שנים וחצי מתוך מאה); בַּעַל עֵין רָעָה - שְׁרָצוֹנוֹ לִיתֵּן כְּשִׁיעוֹר הַפָּחוֹת בְּיוֹתֵר, נֹתֵן אֶחָד מִשְׁשִׁים (אֶחָד וּשְׁנַיִ שְׁלֹשִׁים

הַאֲרִי בַּהּ יִתְרָעִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ מִכָּל שִׁבְטֶיךָ
לְמַקֵּם לְשִׁמְשָׁא בְּשִׁמְא דִּי הוּא וּבְנוּהִי כָּל
יּוֹמָא:

(ה) כִּי בֹ בַחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִכָּל־שִׁבְטֶיךָ לַעֲמֹד
לְשֵׁרֶת בְּשֵׁם־יְהוָה הוּא וּבְנָיו כָּל־הַיָּמִים: ם

רש"י • לַעֲמֹד לְשֵׁרֶת • מִכָּאן שָׁאִין שְׂרֹת אֵלָא מַעֲמַד.

♦ יום רביעי א' אלול ♦

וַיֹּאֲרִי יְיָ לְנֹאֶה מִחֲדָא מִקְרִינֶךָ מִכָּל
יִשְׂרָאֵל דִּי הוּא דַּר תַּמָּן וַיִּיתִי בְּכָל רְעוּת
נִפְשָׁה לְאַתְרָא דִּי יִתְרָעִי יְיָ:

(ו) וְכִי־יָבֹא הַלְוִי מֵאַחֲרֵי שְׁעָרֶיךָ מִכָּל־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־
הוּא גֵר שָׁם וּבָא בְּכָל־אַוֶּת נַפְשׁוֹ אֶל־הַמָּקוֹם
אֲשֶׁר־יִבְחַר יְהוָה:

רש"י • וְכִי־יָבֹא הַלְוִי • (ספרי) יָכַל בְּכֵן לְוִי וְדָא, הַפְּתוּב מְדַבֵּר? תַּלְמוּד לומר: "וְשֵׁרֶת", יִצְאֻ לְוִים שָׁאִין
רְאוּיִין לְשֵׁרֹת.

וַיִּשְׁמַשׁ בְּשִׁמְא דִּי אֱלֹהִי כָּל אַחֵוִי
לְנָאִי דְּמִשְׁמָשִׁין תַּמָּן בְּעָלוּ קָדָם יְיָ:

(ז) וְשֵׁרֶת בְּשֵׁם יְהוָה אֱלֹהֵיוּ בְּכָל־אַחֵוִי הַלְוִים
הַעֲמִידִים שָׁם לִפְנֵי יְהוָה:

ו-יז • וּבָא בְּכָל־אַוֶּת נַפְשׁוֹ וְגו' • וְשֵׁרֶת • לְמַד עַל הַפְּתוּב שְׁבָא וּמִקְרִיב קִרְבָּנוֹת נִדְּבָתוֹ אוֹ חוֹבָתוֹ, וְאַפְּלוּ
בְּמִשְׁמַר שָׁאִינוּ שְׁלוֹ. דְּבַר אַחֵר: עוֹד לְמַד עַל הַפְּתוּב הַבָּאִים לְרַגֵּל, שְׁמִקְרִיבִין בְּמִשְׁמַר וְעוֹבְדִין בְּקִרְבָּנוֹת
הַבָּאוֹת מִחֻמַּת הָרַגֵּל בְּגוֹן מוֹסְפֵי הָרַגֵּל, וְאַף־עַל־פִּי שָׁאִין הַמִּשְׁמַר שְׁלֵהֶם.

(ח) חֶלֶק בְּחֶלֶק יֹאכְלוּ לֶבֶד מִמֶּכְרֵי עַל־הָאֲבוֹת: ם
חֶלֶק בְּחֶלֶק יִכְלוּן בַּר מִמִּטְרָמָא דִּי־יִתִּי
בְּשִׁפְתָא בְּכֵן אֲתִקְיֵנוּ אֲבִהֶתָא:

רש"י • חֶלֶק בְּחֶלֶק יֹאכְלוּ • מְלַמֵּד שְׁחוּלְקִין בַּעֲוֹרוֹת וּבִכְשֹׁר שְׁעִירֵי חֲטָאוֹת. יָכַל אִף בְּדִכְרִים הַבָּאִים שְׁלֹא
מִחֻמַּת הָרַגֵּל, בְּגוֹן תַּמִּידִין, וּמוֹסְפֵי שִׁבְתָּ, וְנִדְרִים וְנִדְבּוֹת? תַּלְמוּד לומר: "לֶבֶד מִמֶּכְרֵי עַל הָאֲבוֹת", חוּץ

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

שָׁאִין עֵתָה וְמֵן הַמִּשְׁמַר שְׁלֵהֶם
[וְאִמְנָם, הַמִּשְׁמַר שְׁחָל שְׁבוּעָ שְׁלוֹ
בְּרַגֵּל, מִקְרִיב אֶת שְׁאֵר הַקִּרְבָּנוֹת
שָׁאִינָם בָּאִים מִחֻמַּת הָרַגֵּל]. וּמִנֵּין
שְׁבִרְגֵּל הַפְּתוּב מְדַבֵּר? שְׁנָאֵמַר 'מֵאַחֲד
שְׁעָרֶיךָ, וְדָרְשׁוּ חֻקִּים: 'בְּשִׁעָה שְׁכָּל
יִשְׂרָאֵל נִכְנָסִין בְּשַׁעַר אֶחָד', כְּלוּמַר
בְּעִיר אַחַת, וְהִיא יְרוּשָׁלַיִם שְׁהַפֵּל
עוֹלִים אֲלֶיהָ לְרַגֵּל (סוכה נח: ורש"י שם)
(ספרי): תורה ח

(ח) חֶלֶק בְּחֶלֶק יֹאכְלוּ. מְלַמֵּד שְׁכָּל
הַכֹּהֲנִים הַמִּצְטַרְפִּים לְמִשְׁמַר אֶחָד
בְּרַגֵּלִים, חוֹלְקִין בַּעֲוֹרוֹת - יֵשׁ לָהֶם
חֶלֶק בַּעֲוֹרוֹת שֶׁל קִרְבָּנוֹת הָעוֹלָה
הַבָּאִים מִחֻמַּת הָרַגֵּל, וְכֵן יֵשׁ לָהֶם חֶלֶק
בְּאַכִילַת בֶּשֶׂר שְׁעִירֵי חֲטָאוֹת. כְּלוּמַר,
כִּשְׁם שְׁכּוֹלֵם שׁוֹיִם לַעֲנִין הַקִּרְבָּה, כִּף
שׁוֹיִם לַעֲנִין אֲכִילָה וְחִלּוּקַת הָעוֹרוֹת.

וּבָא בְּכָל אֶוֶת נַפְשׁוֹ וְגו' וְשֵׁרֶת.
הַפְּתוּב בָּא לְלַמְּדֵנוּ בְּאֵלוֹ אוֹפְנִים
רְשָׁאִי הַפְּתוּב לְבָא וְלַעֲבֹד אִף בְּמִשְׁמַר
שָׁאִינוּ שְׁלוֹ: לְמַד עַל הַפְּתוּב שָׁאֵם יֵשׁ
לוֹ לְהַבִּיא קִרְבָּן מִשְׁלוֹ, בְּגוֹן נִדְּבָה אוֹ
חוֹבָה, שָׁאֵם רוּצָה הוּא בָּא וּמִקְרִיב
בְּעֶצְמוֹ קִרְבָּנוֹת נִדְּבָתוֹ אוֹ חוֹבָתוֹ,
וְאַפְּלוּ בְּמִשְׁמַר שָׁאִינוּ שְׁלוֹ, לְפִי
שְׁעִיָּקָר סֵדֶר חִלּוּקַת הַמִּשְׁמָרוֹת תִּיקְנוּ
לַעֲנִין הַקִּרְבַּת קִרְבָּנוֹתֵיהֶם שֶׁל אֲחֵרִים.
אָבַל בְּקִרְבָּן שְׁלוֹ רְשָׁאִי לְבּוֹא 'בְּכָל
אַוֶּת נַפְשׁוֹ' וְלְהַקְרִיבוֹ בְּעֶצְמוֹ (רא"ם).
דְּבַר אַחֵר, עוֹד לְמַד הַפְּתוּב עַל
הַכֹּהֲנִים הַבָּאִים לְרַגֵּל בִּירוּשָׁלַיִם,
שְׁכּוֹלֵם מִקְרִיבִין בְּמִשְׁמַר אֶחָד, וְכָל
הַכֹּהֲנִים הַרוּצִים לְשֵׁרֶת מִצְטַרְפִּים
וְעוֹבְדִין בְּקִרְבָּנוֹת הַבָּאוֹת מִחֻמַּת
הָרַגֵּל, בְּגוֹן מוֹסְפֵי הָרַגֵּל, וְאַף־עַל־פִּי

(ה) לַעֲמֹד לְשֵׁרֶת. מִכָּאן שָׁאִין
שִׁירֹת (עֲבוּדָה בַּמִּקְדָּשׁ) אֵלָא
מִעוֹמֵד. וְאִם עֲבַד עֲבוּדָה כְּשֶׁהוּא
יוֹשֵׁב, עֲבוּדָתוֹ פְּסוּלָה (ספרי): תורה ו
(יז) וְכִי יָבֹא הַלְוִי. בְּכֵהֵן הַפְּתוּב
מְדַבֵּר, שְׁכֵן דֶּרֶךְ הַמִּקְרָא לְפַעְמִים
לְכָנוֹת אֶת הַכֹּהֲנִים הַבָּאִים מִשְׁבֹּט
הַלְוִי, בְּשֵׁם 'לְוִיִּים' [רָאָה יְכֻמּוֹת (דף פו)
בְּכ"ד מְקוֹמוֹת נִקְרָאוּ הַכֹּהֲנִים לְוִיִּים
וְכוּר]. יָכוֹל הִיִּיתִי לומר, שְׁמָא כָּאֵן בְּכֵן
לְוִי וְדָאִי (מִמֶּשׁ) הַפְּתוּב מְדַבֵּר, שָׁאִינוּ
כֵּהֵן - תַּלְמוּד לומר 'וְשֵׁרֶת',
שְׁמִשְׁמַעוּ עֲבוּדַת קִרְבָּנוֹת וְכֻדּוּמָה,
יִצְאוּ לְוִים שָׁאִין רְאוּיִין לְשִׁירֹת -
שָׁאִינָם מוֹפְקִידִים אֵלָא עַל עֲבוּדוֹת
נְלוּת, בְּגוֹן שִׁירָה וְנִעִילַת־שְׁעָרִים,
וְאִין אֵלּוֹ בְּכָלֵל 'שִׁירֹת' (ספרי) (עמק
הַנֶּצֶח"ב):

ממה שִׁמְכְרוּ הָאָבוֹת בִּימֵי דָוִד וּשְׁמוּאֵל, שֶׁנִּקְבְּעוּ הַמִּשְׁמְרוֹת וּמְכָרוּ זֶה לָזֶה: טַל אֶתָּה שִׁבְתָּךְ, וְאֲנִי אֶטַל שִׁבְתִּי.

(ט) כִּי אֶתָּה בָּא אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ לֹא־תִלְמַד לַעֲשׂוֹת כְּתוּעַבַת הַגּוֹיִם הָהֵם:

כ"ט • לֹא־תִלְמַד לַעֲשׂוֹת • (סנהדרין סח) אָבֵל אֶתָּה לָמַד לְהִבִּין וּלְהוֹרוֹת, כְּלוּמַר לְהִבִּין מַעֲשֵׂיהֶם כַּמָּה הֵם מִקְלָקְלִים, וּלְהוֹרוֹת לְבִנְיָךְ: 'לֹא תַעֲשֶׂה כָךְ וְכָךְ שֶׁזֶּהוּ חֻק הָעוֹבְדֵי־כּוֹכְבִּים'.

(י) לֹא־יִמְצָא בְּךָ מַעֲבִיר בְּנוֹ־וְכֹתוֹ בְּאֵשׁ קִסֵּם קִסְמִים מַעֲוֵנִן וּמְנַחֵשׁ וּמְכַשֵּׁף:

כ"י • מַעֲבִיר בְּנוֹ־וְכֹתוֹ בְּאֵשׁ • הוּא עֲבוּדַת הַמִּלֵּךְ: עוֹשֶׂה מְדוּרוֹת אֵשׁ מִכָּאן וּמִכָּאן וּמַעֲבִירוֹ בֵּין שְׁתֵּיהֶם. קִסֵּם קִסְמִים • אֵיזֶהוּ קוֹסֵם? הָאוֹחֵז אֶת מַקְלוֹ וְאוֹמֵר: 'אִם אֵלֶּךְ, אִם לֹא אֵלֶּךְ'? וְכֵן הוּא אוֹמֵר (הושע ד'): 'עָמִי בַעֲצוֹ יִשְׁאַל, וּמַקְלוֹ יַגִּיד לוֹ'. מַעֲוֵנִן • (סנהדרין סח) רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: אֵלֶּי נִוְתָנִי עֲוֹנוֹת, שְׂאוּמְרִים: 'עוֹנָה פְלוֹנִית יָפָה לְהַתְחִיל'. וְחֻקִּים אוֹמְרִים: 'אֵלֶּי אוֹחֲזֵי הָעֵינִים'. מְנַחֵשׁ • (ספרי) פָּתוּ נִפְלָה מִפִּי, צָבִי הַפְּסִיקוּ בַּדֶּרֶךְ, מַקְלוֹ נָפַל מִיָּדוֹ.

(יא) וְחֹבֵר חֹבֵר וְשֹׂאֵל אוֹב וְיֹדְעֵנִי וְדֹרֵשׁ אֶל־מַתִּיָּם:

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

אם כן, יָכוֹל הֵייתִי לוֹמֵר, שֶׁבְּשֵׁם הָרֶגֶל כֹּל הַפְּקָנִים שְׁוִים אֵף בְּדָבָרִים הַבָּאִים שֶׁלֹּא מִחֲמַת הָרֶגֶל, כְּגוֹן תְּמִידִין וּמוֹסָפֵי שַׁבַּת וְנִדְרִים וְנִדְבוֹת – תִּלְמֹד לוֹמֵר 'לְבַד מִמִּכְרֵי עַל הָאָבוֹת', כְּלוּמַר, חוּץ מִמָּה שִׁמְכְרוּ הָאָבוֹת בִּימֵי דָוִד וּשְׁמוּאֵל (ראה דברי הימים א ט, כב) שֶׁאִזּוֹ נִקְבְּעוּ הַמִּשְׁמְרוֹת וַיִּסְדּוּ אֶת סִדְרָם לְדוֹרוֹת, וַיִּכְאִילוּ מְכָרוֹ זֶה לָזֶה עַל יְדֵי שֶׁהִסְפִּימוּ בֵּינֵיהֶם: טַל אֶתָּה שִׁבְתָּךְ (שְׁבוּעַת שְׁלֵף), וְאֲנִי אֶטַל שִׁבְתִּי (שְׁבוּעַת שְׁלֵף). וְחִלּוּקָהּ זֶה קִיּוּמָה וְעוֹמְדָה גַם בְּרֶגֶל, לַעֲנִין קֶרְבָּנוֹת שֶׁאֵינָם בָּאִים מִחֲמַת הָרֶגֶל (סוכה נו, תענית כז); תורה ט

(ט) לֹא תִלְמַד לַעֲשׂוֹת. אֲסוּר לָךְ לְלַמּוֹד תוֹעֲבוֹתֵיהֶם כְּדֵי לַעֲשׂוֹת אוֹתָן, אָבֵל אֶתָּה לוֹמֵד (רשאי לְלַמּוֹד) כְּדֵי לְהִבִּין וּלְהוֹרוֹת, כֹּךְ שְׁנֵי חֻקִּים בַּסִּפְרִי. וּמָהוּ 'לְהִבִּין' וּמָהוּ 'לְהוֹרוֹת'? כְּלוּמַר, לְהִבִּין מַעֲשֵׂיהֶם כַּמָּה הֵם מִקְלָקְלִים, וּלְהוֹרוֹת לְבִנְיָךְ אוֹ לְתַלְמִידֶיךָ 'לֹא תַעֲשֶׂה כָךְ וְכָךְ, שֶׁזֶּה

הוּא חֻק הַגּוֹיִם' (ספרי) (הזכרון): תורה י

(י) מַעֲבִיר בְּנוֹ וְכֹתוֹ בְּאֵשׁ. הֵיא עֲבוּדַת הַמִּלֵּךְ [עֲבוּדַת־זָרָה שֶׁכִּכֵּר הַזֶּהָרָה בַּסִּפְרִי וַיִּקְרָא (יח, כא) 'וּמִנְזֶרֶץ לֹא תִתֵּן לְהַעֲבִיר לְמִלְךָ' וגו']. וְאִין עֲבוּדָתָהּ לְהַעֲבִיר בְּתוֹךְ הָאֵשׁ מִמִּשׁ וּלְשִׁרְפָם, אֲלֵא עוֹשֶׂה שְׁתֵּי שׁוּרוֹת שֶׁל מְדוּרוֹת־אֵשׁ מִכָּאן וּמִכָּאן, וּמַעֲבִירוֹ (אֵת בְּנוֹ וְכֹתוֹ) בֵּין שְׁתֵּיהֶם: קִסֵּם קִסְמִים. 'קִסֵּם' הוּא שֵׁם כְּלָלִי לְכָל עֲנִינֵי הַכִּישּׁוֹף שֶׁמְנַסִּים בָּהֶם לִידַע אֶת הָעֲתִידוֹת, וְהַדּוּגְמָא הָעִינְיָרִית לָכֵךְ הִיא זֶה שֶׁאֲמָרוּ חֻקִּים: אֵיזֶהוּ קוֹסֵם? הָאוֹחֵז אֶת מַקְלוֹ וְבוֹדֵק וְאוֹמֵר 'אִם אֵלֶּךְ לְמָקוֹם פְּלוֹנִי?' 'אִם לֹא אֵלֶּךְ לְמָקוֹם פְּלוֹנִי?' וְלִפִּי עֲנִין הַכִּישּׁוֹף שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בְּמַקְלוֹ, כֹּךְ הוּא מְכַרֵּעַ אֶת שְׂאֵלָתוֹ. וְכֵן הוּא (הַכְּתוּב) אוֹמֵר בְּנִבְאוֹת תוֹכָהּ לִישְׁרָאֵל (הושע ה, יב) 'עָמִי בַעֲצוֹ [בַּעֲזָן שְׁלוֹ] יִשְׁאַל וּמַקְלוֹ יַגִּיד לוֹ' (ספרי) (נח"י, שערי אהרן): מַעֲוֵנִן. נִחְלָקוּ רַבּוֹתֵינוּ הָאֵם הוּא מַלְשׁוֹן עוֹנָה (עַתָּה, זְמַן) אוֹ מַלְשׁוֹן

עֵינִים: רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, הַמַּעֲוֵנִנִּים אֵלֶּי נִוְתָנִי עֲוֹנוֹת, שֶׁהֵם קוֹבְעִים זְמַנִּים לְעֵינֵיהֶם שׁוֹנִים, כְּגוֹן שְׂאוּמְרִים עוֹנָה פְלוֹנִית יָפָה לְהַתְחִיל בָּהּ (בְּמִסְחָר אוֹ בְּמִלָּאכָה), וְעוֹנָה אֶתְרַת אֵינָה טוֹבָה לְהַתְחִיל בָּהּ. וְחֻקִּים אוֹמְרִים, הַמַּעֲוֵנִנִּים אֵלֶּי אוֹחֲזֵי הָעֵינִים, אֲשֶׁר בְּתַחבּוּלוֹת מִיּוֹחָדוֹת הֵם כְּאִילוֹ 'אוֹחֲזִים' עֵינֵי הַבְּרִיּוֹת; 'לִפִּי שִׁמְרָאָה לָהֶם כְּאִילוֹ עוֹשֶׂה דְּבָרִים שֶׁל פֶּלֶא, וְהוּא אֵינּוּ עוֹשֶׂה כְּלוֹם' (לשון רש"י סנהדרין סד):

מְנַחֵשׁ. אֵיזֶהוּ מְנַחֵשׁ? זֶה הַנּוֹתֵן סִימָנִים עַל יְדֵי מְאֻרְעוֹת. כְּגוֹן אִם פָּתוּ נִפְלָה מִפִּי (בַּעֲת אֲכִילָתוֹ). הֲרִי הוּא תוֹלָה זֹאת בְּסִמְנֵי רַע', וְדוֹאֵג שֶׁמָּא יִנָּזֵק הַיּוֹם. אוֹ כְּגוֹן שֶׁהִידָה הוֹלֵךְ וַיִּצְבִּי הַפְּסִיקוּ בַּדֶּרֶךְ, הֲרִי הוּא חוֹשֵׁשׁ וּמִתְיַרֵּא לְלַכֵּת בַּדֶּרֶךְ זֶה, וְכֵן אִם מַקְלוֹ נָפַל מִיָּדוֹ וְכִיּוֹצֵא בָּזֶה. כֹּל נִתְיַנֵּת סִימָנִים מִעֵין אֵלֶּי, שֶׁאִין בָּהֶם שׁוֹם טַעַם וְהִגִּיוֹן, בְּכָלֵל אִיסוּר נִיחוּשׁ הוּא (ספרי, סנהדרין סד): תורה יא

כ"י • **וְחִבֵּר חֶבֶר** • (סנהדרין שם) שְׁמֶצְרָף נִחְשִׁים או עֲקָרִים או שָׁאֵר חַיִּים לְמָקוֹם אֶחָד. וְשֹׁאֵל אוֹב • זֶה מְכַשְׁפוֹת שְׁשֻׁמוֹ פִּיתָם, וּמִדְבַּר מִשְׁחִיו, וּמַעֲלָה אֶת הַמֵּת בְּבֵית הַשָּׁחִי שְׁלוֹ. וַיִּדְעֵנִי • מְכַנִּים עֲצָם חֵיה שְׁשֻׁמָּה יִדְוֶע לְתוֹף פִּיו וּמִדְבַּר הָעֵצָם עַל יְדֵי מְכַשְׁפוֹת. וְדוֹרֵשׁ אֶל-הַמֵּתִים • כְּגוֹן הַמַּעֲלָה בְּזִכְרוֹתָו, וְהַנִּשְׁאָל בְּגִלְגֵּלֶת.

(יב) **בִּי־תוֹעֵבֶת יְהוָה כָּל-עֹשֶׂה אֱלֹה וּבְגִלְגֵּל**
הַתוֹעֵבֶת הָאֱלֹה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מוֹרִישׁ אוֹתָם
מִפְּנֵיךְ:

כ"י • **כָּל-עֹשֶׂה אֱלֹה** • (מכות כד. ספרי) 'עוֹשֶׂה כָּל אֱלֹה' לֹא נֶאֱמַר, אֱלֹה "כָּל עוֹשֶׂה אֱלֹה", אֲפִלּוֹ אַחַת מֵהֶן.

(יג) **תָּמִים תִּהְיֶה עִם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ:** יג שְׁלִים תְּהִי בְּדַחֲלָתָא דִּי אֱלֹהֶיךָ:

כ"י • **תָּמִים תִּהְיֶה עִם ה' אֱלֹהֶיךָ** • הַתְּהַלֵּךְ עִמּוֹ בְּתַמִּימוֹת וּתְצַפֶּה לוֹ, וְלֹא תַחַקֵּר אַחֵר הָעֲתִידוֹת, אֲלֹא כָּל מַה שְׂכִיבָא עָלֶיךָ, קִבֵּל בְּתַמִּימוֹת, וְאֵז תִּהְיֶה עִמּוֹ וּלְחַלְקוֹ.

~ נקודות משיחות קודש ~ (אגרות קודש טו עמ' סד)

תָּמִים תִּהְיֶה עִם ה' אֱלֹהֶיךָ (יח, יג) **שֹׁאֵלָה:** מַה שְׁאֻמְרִים שְׁבֻזוּגִים צָרִיךְ לְהִתְאִים כּו', וְכֵן מַה שְׁאֻמְרִים אוֹדוֹת חֻקֵּי שְׁרִטוּטֵי הַיָּד - הֵאֵם זֶה סוֹתֵר לְצוּוֵי "תָּמִים תִּהְיֶה עִם ה' אֱלֹהֶיךָ"?

מַעֲנֶה: אֵין זֶה הִפֵּךְ הַצּוּוֵי, וְעַל-דֶּרֶךְ עֲנִינֵי שְׁמִירַת הַגּוֹף וְהַנֶּפֶשׁ, עֲנִינֵי רְפוּאָה וּסְגֻלוֹת בְּדוֹקוֹת וְכִיּוּצָא בְּזֶה. וַיַּעֲזֵן גַּם כֵּן בְּשִׁלְחוֹ-עֲרוּרָה יוֹרֵה-דָעָה ס' קע"ט כְּמָה פְּרָטִים בְּהִנ"ל. אֲבָל בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, כְּשִׁידְעִים הָעֲנִינִים הִנ"ל עַל בְּרִים, שְׁרִשִּׁי הַנֶּשְׁמוֹת שְׁרִטוּטֵי הַיָּד . . וְתַמָּה אֲנִי אִם יֵשׁ בְּדוֹרְנוֹ מִי שִׁיאֲמַר וּפְרָסָם שְׁבָקִי הוּא בְּעֲנִינִים אֵלּוּ.

רש"י כפשוטו - מהדורות לשם

תַּעֲסוֹק בְּעֲנִינִים זָרִים וּבִלְתִּי נְכוּנִים, לְנִסּוֹת לְדַעַת אֶת הָעֲתִיד עַל יְדֵי כְּשָׁפִים וּבְדוּמָה, אֲלֹא הַתְּהַלֵּךְ עִמּוֹ **בְּתַמִּימוֹת** - כְּלוּמַר יְהִי לְבָרַךְ שְׁלָם בְּאֻמוּנָתוֹ, לְהִיּוֹת בְּטוֹחַ כִּי הוּא לְבָדוֹ עוֹשֶׂה הַכֹּל, וּתְצַפֶּה רַק לוֹ, שֶׁהִרֵּי בּוֹ הַכֹּל תְּלִוִי, וְלֹא תַחַקֵּר אַחֵר הָעֲתִידוֹת, שְׂכֵן כָּל הָעֲתִידוֹת אֲשֶׁר יָבוֹאוּ עַל בְּנֵי הָאָדָם, יִקְבַּע הַקִּב"ה עַל פִּי מַעֲשֵׂיהֶם הַטּוֹבִים אוֹ הָרָעִים, אֲלֹא **כָּל מַה שְׂכִיבָא עָלֶיךָ קִבֵּל בְּתַמִּימוֹת** - בְּלֵב שְׁלָם, מִתּוֹךְ אֲמוּנָה שְׁלָמָה שֶׁהַכֹּל מֵאֵתוֹ בְּצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט, וְאֵז כְּשִׁתְּקִים זֹאת, תִּנָּכֶה שִׁתְּקִיָּה עִם ה' אֱלֹהֶיךָ, כְּלוּמַר עִמּוֹ וּלְחַלְקוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (לחל לב. ט) 'כִּי חִלַּק ה' עִמּוֹ' (עפ"י רמב"ן: תורה יד

וּמוֹשִׁיב אֶת הַמֵּת בְּזִכְרוֹתָו (ס"א: **בְּזִכְרוֹתָו**), וְשׁוֹאֵל מִמֶּנּוּ אֶת שְׁאֲלוֹתָיו, וְכֵן הַנִּשְׁאָל בְּגִלְגֻּלֹת (ראש של מת) הַמוֹטְלֶת עַל הָאֶרֶץ, וְעוֹנָה לְשֹׁאֲלוֹת עַל-יְדֵי כִישּׁוֹף (רש"י סנהדרין סה (ספרי): תורה יב
(יב) כָּל עוֹשֶׂה אֱלֹה. 'עוֹשֶׂה כָּל אֱלֹה' לֹא נֶאֱמַר, כִּי אֵילּוֹ נֶאֱמַר כֵּן הָיָה פִּירוּשׁוֹ, שֶׁרַק מִי שְׁעוֹשֶׂה אֶת כָּל הַתּוֹעֲבוֹת הָאֵלֶּה הוּא בְּכֹלל 'תּוֹעֲבֶת ה', אֲלֹא הַכְּתוּב אוֹמֵר 'כָּל עוֹשֶׂה אֱלֹה', שֶׁפִּירוּשׁוֹ: כָּל מִי שְׁעוֹשֶׂה אֲפִילוֹ **אַחַת מֵהֶן**, הִרִי הוּא בְּכֹלל 'תּוֹעֲבֶת ה'. (ספרי) (משכ"ל): תורה יג
(יג) תָּמִים תִּהְיֶה עִם ה' אֱלֹהֶיךָ. פְּסוּק זֶה הוּא בְּהִמָּשֵׁךְ וְסִיּוּם לְאַזְהָרוֹת הָאֲמוּרוֹת לְעִיל. וְכָךְ הוּא אוֹמֵר: אֵל

(יא) וְחִבֵּר חֶבֶר. לְשׁוֹן הַתְּחַבְּרוֹת, וְהוּא מִין כִּישּׁוֹף שְׁמֶצְרָף (מִקְבֵּץ יַחֲדִיו) עַל-יְדֵי נִחְשִׁים רַבִּים אוֹ עֲקָרִים אוֹ שְׁאֵר חַיִּים לְמָקוֹם אֶחָד (הוֹכְרִין):
וְשֹׁאֵל אוֹב. זֶה מְכַשְׁפוֹת שְׁשֻׁמוֹ 'פִּיתוֹם' וּמִדְבַּר מִשְׁחִיו. כֶּף שְׁנִינֵי בְּמִשְׁנָה (סנהדרין סה.). וּמִפְּרֵשׁ רש"י: כִּי צִדֵּד הוּא עוֹשֶׂה? נוֹטֵל וּמַעֲלָה (ס"א: **מַעֲלָה**) אֶת הַמֵּת וּמוֹשִׁיב אוֹתוֹ בְּבֵית-הַשָּׁחִי שְׁלוֹ - תַּחַת זְרוּעוֹתָיו, וּמִשָּׁם נִשְׁמָע קוֹל דְּבָרֵי הַמֵּת (רש"י שם, וכן ברש"י שְׁמוּאֵל א כה, יד):
וַיִּדְעֵנִי. וְזֶה הַמְּכַנִּים עֲצָם שֶׁל חֵיה שְׁשֻׁמָּה 'יִדְוֶע' לְתוֹף פִּיו, וּמִדְבַּר הָעֵצָם מֵאִלּוֹ עַל-יְדֵי מְכַשְׁפוֹת שֶׁהוּא עוֹשֶׂה (ספרי):
וְדוֹרֵשׁ אֶל הַמֵּתִים. כְּגוֹן הַמַּעֲלָה

♦ יום חמישי ב' אלול ♦

יד ארי עממא האלין די את גרת יתהון מן מענניא ומן קסמא שמעין ואת לא כן יחב לך יי אלהיך:

(יד) כִּי הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אַתָּה יוֹרֵשׁ אוֹתָם אֶל־מַעֲנֵנִים וְאֶל־קִסְמִים יִשְׁמְעוּ וְאַתָּה לֹא כֵן נָתַן לְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ:

רש"י: לא כן נתן לך ה' אלהיך • לשמע אל מעוננים ואל קוסמים, שהרי השרה שכינה על הנביאים ואורים ותמים.

טו נביא מבניך מאחריך כותי יקים לך יי אלהיך מנה תקבלון:

(טו) נָבִיא מִקִּרְבְּךָ מֵאַחֶיךָ כְּמִנֵּי יָקִים לְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֵלָיו תִּשְׁמָעוּן:

רש"י: מקרבך מאחריך כמני • כמו שאני מקרבך מאחריך, יקים לך תחתי, וכן מנביא לנביא.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יד עמ' 72)

נביא מקרבך . . יקים לך ה' אלקיך (יח, טו) משמתו נביאים אחרונים . . נסתלקה רוח הקדש מישראל (יומא ט, ב) משמע לכאורה, שאין נבואה בזמן הזה. ואולם מפרש בכמה מקומות בחז"ל, שהיתה רוח הקדש גם לאחר הנביאים האחרונים (ראה פרקי גלויים להרב מרגלית בפתיחתו לשו"ת מן השמים). ועל־כרחי צריך לומר, שהפגנה היא שאין הנבואה מצויה כמקדם, אבל לא שבטלה לגמרי. וזהו דיוק הלשון **נסתלקה** (ולא בטלה או פסקה). שכן לא בטלה הנבואה ולא פסקה, אלא קשה יותר להגיע אליה. ויתר מכן איתא באגרת תימן, **שתחזור הנבואה לישראל** בשנת ד' אלפים תתקע"ו. והרמב"ם פותב שם אודות אדם שהיה קרוב לזמנו: המופת הזה הוכיח לעיני כל שהוא נביא באין ספק.

טז ככל די שאלתא מקדם יי אלהיך בחרב ביומא דקהל לא למימר לא אוסף למשמע ית קל מימרא דיי אלהי וית אשתא רבא דא לא אחזי עוד ולא אמות:

(טז) כָּכֹל אֲשֶׁר־שָׁאַלְתָּ מֵעַם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בַּחֶרֶב בְּיוֹם הַקֹּהֵל לֵאמֹר לֹא אוֹסֵף לִשְׁמָע אֱלֹהֵי וַיִּתֵּן אֶת־קוֹל יְהוָה אֱלֹהֵי וַאֲתֵּי־הָאֵשׁ הַגְּדֹלָה הַזֹּאת לֹא־אַרְאֶה עוֹד וְלֹא אָמוֹת:

יז ואמר יי לי אוטיבו די מלילו:

(יז) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי הִיטִיבו אֲשֶׁר דִּבַּרְוּ:

יח נביא אקים להם מגו אחיהון כותב ואתן פתגמי נבואתי בפומה וימלל עמהון ית כל די אפקדנה:

(יח) נָבִיא אָקִים לָהֶם מִקִּרְבִּי אֶחֱיָהֶם כְּמוֹד וְנָתַתִּי דְבָרִי בִּפְּיוֹ וְדִבַּר אֱלֹהִים אֶת כָּל־אֲשֶׁר אֶצְוֶנוּ:

יט ויהי גברא די לא קבל לפתגמי די ימלל בשמי מימרי יתבע מנה:

(יט) וַהֲיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא־יִשְׁמָע אֶל־דְּבָרֵי אֲשֶׁר יִדְבֹּר בְּשֵׁמִי אֲנֹכִי אֲדַרְשׁ מַעֲמוֹ:

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

מקרבך מאחריך, ולא כן אומה אחרת, כך יקים לך נביא כזה תחתי, מאחריך בני ישראל. ולא רק הנביא שיקום תיכף אחרי, אלא כן יהיה נמשך תמיד **מנביא לנביא**, ולעולם לא תודקק לנביאים מאומות אחרות (רא"ם, רש"א: תורה טז)

מפרש ואומר: 'נביא מקרבך' וגו' (רא"ם, גר"א: תורה טו)
(טו) **מקרבך מאחריך כמני**. אין פירושו שתהא דרגת הנביא גבוהה בדרגת משה רבינו [שהרי נאמר (להלן לה, י) 'ולא קם נביא עוד בישראל במשדו'], אלא כך פירושו: **כמו שאני**

(יד) **לא כן נתן לך ה' אלהיך**. לא נתן לך **לשמע אל מעוננים ואל קוסמים**, אלא דרך אחרת נתן לך, קדושה ומעולה, **שהרי השרה שכינה על הנביאים ואורים ותמים** (ראה שמות כח, ג). ועל פיהם תוכל לדעת את המעשה אשר תעשה, וכפי שהכתוב

כ כרם נביא די ירשע למללא פתגמא בשמי
ית די לא פקדתה למללא ודי ימלל בשום
טעות עממא ויתקטל נביא ההוא:

(כ) אַךְ הַנְּבִיאַ אֲשֶׁר יִזְרֹ לְדָבָר דְּכָר בְּשָׁמִי אֵת
אֲשֶׁר לֹא־צִוִּיתִיו לְדָבָר וְאֲשֶׁר יְדָבָר בְּשֵׁם אֱלֹהִים
אַחֲרָיִם וּמֵת הַנְּבִיאַ הַהוּא:

כ"א אֲשֶׁר לֹא־צִוִּיתִיו לְדָבָר • אֲבָל צִוִּיתִיו לְחֻבְרוֹ. וְאֲשֶׁר יְדָבָר בְּשֵׁם אֱלֹהִים אַחֲרָיִם • אֲפֵלוּ כֵּן אֵת
הַהֶלְכָה לְאַסֹּר אֶת הָאָסוּר וּלְהַתִּיר אֶת הַמִּתֵּר. וּמֵת • בַּחֲנָק. שְׁלֹשָׁה, מִיתָתָן בִּידֵי אָדָם (ספרי. סנהדרין פט): הַמִּתְנַבֵּא
מֵה שְׁלֹא שָׁמַע, וּמֵה שְׁלֹא נֶאֱמַר לוֹ וְנֶאֱמַר לְחֻבְרוֹ, וְהַמִּתְנַבֵּא בְּשֵׁם עֲבוֹדַת־כּוֹכָבִים. אֲבָל הַכּוֹכָבִשׁ אֵת נְבוֹאָתוֹ
וְהַעֹוֹבֵר עַל דְּבָרֵי נְבִיא, וְהַעֹוֹבֵר עַל דְּבָרֵי עֲצָמוֹ, מִיתָתָן בִּידֵי שָׁמַיִם, שְׁנֶאֱמַר: "אֲנֹכִי אֶדְרֹשׁ מַעֲמוֹ".

(כא) וְכִי תֹאמַר בְּלִבְכֶּךָ אֵיכָה נִדְּעָ אֶת־הַדָּבָר אֲשֶׁר
לֹא־דִבַּרְתָּ יְהוָה:

כ"ב וְכִי תֹאמַר בְּלִבְכֶּךָ • עֲתִידִין אַתָּם לִזְמַר בְּשִׁיבָא חֲנֻנְיָה בֶּן עֲזוּרָה, וּמִתְנַבֵּא (ירמיה כז): "הִנֵּה כָּלִי בֵּית ה'
מוֹשְׁבִים מִבְּכֶלָה עֲתָה מִהֶרָה", וְיִרְמְיָה עֹומֵד וְצוֹנֵחַ עַל [אֵל] הָעַמּוּדִים וְעַל הַיָּם וְעַל יָתֵר הַכְּלִים שְׁלֹא גָלוּ
עִם יְכֻנְיָה "בְּכֶלָה יוֹכָאוּ", עִם גָּלוּת צִדְקִיָּהוּ.

(כב) אֲשֶׁר יְדָבָר הַנְּבִיאַ בְּשֵׁם יְהוָה וְלֹא־יְהִיָּה הַדָּבָר
וְלֹא יָבֵא הוּא הַדָּבָר אֲשֶׁר לֹא־דִבַּרְתָּ יְהוָה בְּזוֹרֶן
דִּבְרֵי הַנְּבִיאַ לֹא תִגּוֹר מִמֶּנּוּ: ׀

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

במשמיעו גם לשון 'כאשר תאמר'.
רמז בזה הכתוב כי אכן עתידין אתם
לומר 'איכה נדע את הדבר' וגו', לפי
ששני נביאים יתנבאו בעת ההיא,
אחד לטובה ואחד לרעה: בְּשִׁיבָא
חֲנֻנְיָה בֶּן־עֲזוּרָה לפני חורבן הבית,
ונבואת שקר בפיו, על אודות כלי
המקדש אשר לקח אתו מלך בבל אל
ארצו יחד עם יכניה מלך יהודה, ויהיה
מנחם את העם ומתנבא לאמר: 'הִנֵּה
כָּלִי בֵּית ה' מוֹשְׁבִים מִבְּכֶלָה עֲתָה
מִהֶרָה' (ירמיה כז, טז), וְיִרְמְיָהוּ נְבִיא
הָאֱמֶת עֹומֵד וְצוֹנֵחַ כְּנִגְדּוֹ בְּנְבוּאָת
הַפּוֹרְעָנוּת, כִּי לֹא זוּ בְּלִבְךָ שְׁלֹא יִשׁוּבוּ
אוֹתָם הַכְּלִים, אֲלָא גַם אֶת הַכְּלִים
הַנּוֹתָרִים עֲתִידִים הַכְּבָלִים לְהַגְלוֹתָם
בְּכֶלָה, כְּאֲשֶׁר יִשׁוּבוּ וַיִּכְבְּשׁוּ אֶת
יְרוּשָׁלַיִם, כְּמוֹ שְׁנֶאֱמַר (שם פסוקים יט-כב)
'אֵל הָעַמּוּדִים וְעַל הַיָּם וְעַל יָתֵר
הַכְּלִים הַנּוֹתָרִים בֵּית ה' - שְׁלֹא גָלוּ
עִם יְכֻנְיָה - בְּכֶלָה יוֹכָאוּ' עִם גָּלוּת
צִדְקִיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה, עַל יְדֵי
נְבוּכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל [רָאָה שָׁם (פס'
כז) כִּיצַד נִדְּעָ כִּי חֲנֻנְיָה הוּא נְבִיא
הַשָּׁקֶר] (רמב"ן: תורה כב

והמתנבא מה שלא נאמר לו ונאמר
לחבירו בנבואה, והוא שמע זאת
מפיו, אף על פי כן הרי זה בכלל אשר
לא צויתיו, כאמור; והשלישי הוא
המתנבא בשם עבודה־זרה, ועל כל
אלה מסבים הכתוב 'ומת הנביא
ההוא', והוא בחנק על ידי בית־דין.
אבל בפסוק הקודם (פסוק ט) 'והיה
האיש אשר לא ישמע אל דברי, אשר
ידבר בשמי, אנכי אדרש מעמו',
הכתוב מודבר בשלש עבירות אחרות:
הכובש את נבואתו - נביא המסתיר
ומעלים דברי ה' שלא לאמרם, וכאילו
מחזיקו אצלו; וכן העובר על דברי
נביא - מי שאינו מקיים דבריו; ואף
הנביא העובר על דברי עצמו, שאינו
עושה כפי שנצטווה, כל אלה הם בכלל
'אשר לא ישמע אל דברי' וגו', אשר
מיתתן בידי שמים ולא בידי בית־דין,
שכן נאמר 'אנכי אדרש מעמו' -
שהקב"ה בעצמו ידרוש דינו ומיתתו
(גרא. באמ"ח, הוכרח): תורה כא
(כא) וְכִי תֹאמַר בְּלִבְכֶּךָ אֵיכָה נִדְּעָ
אֶת הַדָּבָר. לֹא נֶאֱמַר 'אֵם תֹּאמַר'
[בלשון שְׁמָא], אֲלָא 'וְכִי תֹאמַר' [שִׁישׁ

(כ) אֲשֶׁר לֹא צִוִּיתִיו לְדָבָר וגו' ומת
הנביא ההוא. לֹא נֶאֱמַר אֲשֶׁר לֹא
'צויתיו', שיהא משמיעו דבר שלא צוה
ה' כָּלֵל, אֲלָא אֲשֶׁר לֹא 'צויתיו' (לֹא
צויתי אותו). כְּלוּמַר, אֲפִילוּ אִם אֲכֹן
צוה ה' אֶת הַדָּבָר הַהוּא, אֲבָל צִוִּיתִיו
לְחֻבְרִי - לְנְבִיא אַחֵר צִוִּיתִי לְהַתְנַבֵּא
עַל כֶּךָ, וְלֹא לוֹ, גַּם עַל כֶּךָ חַיִּיב אוֹתוֹ
הַנְּבִיא מִיתָה (גרא):
וְאֲשֶׁר יְדָבָר בְּשֵׁם אֱלֹהִים אַחֲרָיִם.
מתוך שלא פירש הכתוב מה יהיו
דברי נבואתו, משמע שאין הכרח
בדבר, וְלֹא רַק אִם דִּיבַר הִפְךָ דְּבָרֵי
הַתּוֹרָה, אֲלָא אֲפִילוּ אִם כִּיֹּן אֵת
הַהֶלְכָה, כְּגוֹן שֶׁהוּא אוֹמֵר בְּשֵׁם
אֱלֹהִים אַחֲרָיִם לְאַסֹּר אֶת הָאָסוּר מִן
הַתּוֹרָה, וּלְהַתִּיר אֶת הַמּוֹתֵר, גַּם עַל
כֶּךָ חַיִּיב מִיתָה (לש"י):
ומת. סתם מיתה שבתורה היא בחנק
(ראה סנהדרין כט). וּמוֹטִיף רש"י: שְׁלֹשָׁה
מִתְנַבְּאִים הוֹזְכְּרוּ בְּמִקְרָא זֶה, וְכוּלָם
מִיתָתָן בִּידֵי אָדָם - בְּמִיתַת בֵּית דִּין,
וְלֹא בִּידֵי שָׁמַיִם. וְאֵלוּ הֵן: הַמִּתְנַבֵּא
בְּשֵׁם ה' מֵה שְׁלֹא שָׁמַע, כְּלוּמַר
דְּבָר שְׁלֹא נֶאֱמַר אֲפִילוּ לְנְבִיא אַחֵר;

כ"ט • **אֲשֶׁר יִדְבַּר הַנָּבִיא** • (ספר) וַיֹּאמֶר: 'דָּבָר זֶה עֲתִיד לָבֹא עֲלֵיכֶם', וְתִרְאוּ שְׂלֹא יָבֹא, "הוּא הַדָּבָר אֲשֶׁר לֹא-דִבְּרוּ ה'", וְהָרָג אוֹתוֹ. וְאִם תֹּאמְרוּ, זֶה בְּמִתְנַבֵּא עַל הָעֲתִידוֹת, הֲרִי שָׂבֵא וְאָמַר: 'עֲשׂוּ כֹךָ וְכֹךָ, וּמִפִּי הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא אֲנִי אוֹמְרִי, כִּכֹּר נִצְטוּי שְׂאֵם בֹּא לְהַדִּיחָךְ מֵאַחַת מִכָּל הַמִּצְוֹת, לֹא תִשְׁמַע לוֹ, אֲלֹא אִם בֶּן מִמְחָה הוּא לָךְ שֶׁהוּא צָדִיק גָּמוּר, כְּגוֹן אֲלֵיהֶו בְּהַר הַכֶּרְמֶל שֶׁהַקְרִיב בְּכֶמְה בִּשְׁעַת אֶסוּר הַבְּמֹת כְּדִי לְגַדֵּר אֶת יִשְׂרָאֵל, הַכֹּל לִפִּי צִרְךָ שְׁעָה וְסִיג הַפְּרָצָה, לָכֵן נֹאמַר: "אֲלֵיו תִּשְׁמָעוּן". לֹא תִגּוֹר מִמֶּנּוּ • (שם) לֹא תִמְנַע עֲצָמְךָ מִלְלַמֵּד עָלָיו חוּבָה, וְלֹא תִירָא לִיעָנֵשׁ עָלָיו.

א אֲרִי יִשְׁעִי יִי אֱלֹהֶיךָ יִי עֲמִמָּא דִּי יִי אֱלֹהֶיךָ יִי
יִיב לָךְ יִי אֲרַעְהוֹן וְתִירַתְנִון וְתִיבַת
בְּקִרְוִיהוֹן וּבְכַתִּיהוֹן:

יט (א) פִּירִיכִרִית יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת-הַגּוֹיִם אֲשֶׁר
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ אֶת-אַרְצָם וִירֻשָּׁתָם וַיִּשְׁבַּת
בְּעָרֵיהֶם וּבְכַתִּיהֶם:

ב בְּתַלְת קְרוּיִן תִּפְרֵשׁ לָךְ כְּגוֹ אֲרַעְךָ דִּי יִי
אֱלֹהֶיךָ יִיב לָךְ לְמִירַתָּה:

(ב) שְׁלֹשׁ עָרִים תִּבְדִּיל לָךְ בְּתוֹךְ אֲרַצְךָ אֲשֶׁר יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ לְרִשְׁתָּהּ:

ג תִּתְקַן לָךְ אֲרַחָא וְתַמְלַת יִיב תַּחֲסוּם אֲרַעְךָ דִּי
יִיחֲסִנְנָךְ יִי אֱלֹהֶיךָ וַיְהִי לְמַעֲרִיכָא תַּמָּן כָּל
קְטוּלָא:

(ג) תִּכְיִן לָךְ הַדֶּרֶךְ וְשִׁלְשֶׁת אֶת-גְּבוּל אֲרַצְךָ אֲשֶׁר
יִנְחִילָךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְהָיָה לְגוֹי שְׂמָה כָּל-רֹצָחַ:

כ"ט • **תִּכְיִן לָךְ הַדֶּרֶךְ** • 'מִקְלָט מִקְלָט' הִיָּה כְּתוּב עַל פְּרֶשֶׁת דְּרָכִים. וְשִׁלְשֶׁת אֶת-גְּבוּל אֲרַעְךָ • שִׁיָּהָא
מִתַּחֲלַת הַגְּבוּל עַד הָעִיר הָרִאשׁוֹנָה שֶׁל עִיר מִקְלָט, כְּשֶׁעוֹר מִהֶלֶךְ שִׁישׁ מִמֶּנָּה עַד הַשְּׂנִיָּה, וְכֵן מִשְׁנִיָּה
לְשִׁלְשִׁית, וְכֵן מִן הַשְּׁלִישִׁית עַד הַגְּבוּל הַשְּׂנִי שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

עֲלִיָּה, שְׁאִין לָךְ לְחוּשׁ כָּלֵל שְׂמָא נָבִיא
אָמַת הוּא (ספר) (באמ"ח, גר"א): תוֹרָה א
יט (ג) תִּכְיִן לָךְ הַדֶּרֶךְ. לֹא הוֹצֵרְךָ
הַכְּתוּב לְצוּת עַל עֲשִׂיַת הַדֶּרֶךְ עֲצָמָה,
שֶׁהֲרִי כָּל עִיר יֵשׁ לָהּ דֶּרֶךְ סְלוּלָה
לְהוֹלִכִים אֲלֵיהָ, אֲלֹא: תִּכְיִן הֵיטֵב אֶת
הַדֶּרֶךְ לְתַקְנָה עֲבוּר הַמִּקְלָט, שִׁיִּכִּיר
אוֹתָהּ מִיָּד, וְכִיצַד עֲשׂוֹ 'מִקְלָט מִקְלָט'
הִיָּה כְּתוּב עַל כָּל פְּרֶשֶׁת דְּרָכִים –
בְּכָל מְקוֹם שֶׁהִיָּתָה הַדֶּרֶךְ מִתַּחֲלָקַת
לְשִׁתֵּי דְרָכִים, הִיָּה עַץ תְּקוּעַ בְּקֶרֶקַע
וְעָלָיו רְשׁוּם 'מִקְלָט', לְהוֹרֹת אֶת
הַדֶּרֶךְ הַנְּכוֹנָה לְעֵבֶר עִיר הַמִּקְלָט (רש"י
מכות י. מ"א, ב"א):

וְשִׁלְשֶׁת אֶת גְּבוּל אֲרַעְךָ. שְׁלֹשֶׁת עָרֵי
הַמִּקְלָט תִּהְיֶינָה מְרוּחָקוֹת זֶה מִזֶּה
בְּחִלְקָה שְׁוָה לְאוֹרֶךְ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל,
כְּלוּמַר שִׁיָּהָא מִתַּחֲלַת הַגְּבוּל עַד
הָעִיר הָרִאשׁוֹנָה שֶׁל עִיר מִקְלָט
כְּשִׁיעוֹר מִהֶלֶךְ (אוֹתָהּ מִדַּת הַמֶּרְחָק)
שִׁישׁ מִמֶּנָּה עַד עִיר הַמִּקְלָט הַשְּׂנִיָּה,
וְכֵן יִהְיֶה הַמֶּרְחָק מִעִיר הַמִּקְלָט הַשְּׂנִיָּה
לְשִׁלְשִׁית, וְכֵן מִן הַשְּׁלִישִׁית עַד

קָרְבָן לַה' בְּכֶמְה שְׂבָנָה שָׁם (מלכים"א יח)
כ"א לח), עַל אִף שֶׁהִיָּה זֶה בִּשְׁעַת אִיסוּר
הַבְּמֹת וְלִפִּי שְׂבִית הַמִּקְדָּשׁ כִּכֹּר הִיָּה
כְּגוֹי בִּירוּשָׁלַיִם (ראַה לַעֲלִי יב, יא), שְׂאִכֵּן
עֲשֶׂה זֹאת עַל-פִּי נְבוּאָה, כְּדִי לְגַדֵּר
אֶת יִשְׂרָאֵל מִעֲבוּדָה זָרָה, כִּכֹּר
שֶׁהָרָאָה לַעֲיִנִי כּוֹלֵם אֶת יְרִידַת הָאֵשׁ
מִן הַשָּׁמַיִם עַל קָרְבָן ה' וְלֹא עַל קָרְבָן
הַבַּעַל. שְׂלֹא בֹא אֲלֵיהֶו לְעִקּוֹר אֶת
אִיסוּר הַבְּמֹת לְעוֹלָם, אֲלֹא הַכֹּל לִפִּי
צוּרְךָ הַשְּׁעָה וְסִיג הַפְּרָצָה. וְעַל
הוֹרָאָה שְׁעָה כְּגוֹן זֶה, הַנִּתְּנָה עַל יְדֵי
נָבִיא אָמַת, יֵשׁ לָכֶם לְסִמּוּךְ. לָכֵן
נֹאמַר (לַעֲלִי פִסּוּק טו) 'אֲלֵיו תִּשְׁמָעוּן'
(באמ"ח, ב"א):

לֹא תִגּוֹר מִמֶּנּוּ. לְשׁוֹן 'תִּגּוֹר', מִלְכָּד
מִשְׁמַעוֹתוֹ הַפְּשׁוּטָה 'לֹא תִפְחָד מִמֶּנּוּ',
דְּרִשׁוּהוּ חֲכָמִים גַּם בְּמִשְׁמַעוֹת 'אֲגִירַת
דְּבָרִים' וְאִיסוּפִם; אֵל תִּאָּגוּר אֲצִלְךָ אֶת
דְּבָרֵי הַחוּבָה שִׁישׁ לָךְ עַל נְבִיאֵי-הַשִּׁקָּר.
כְּלוּמַר, כְּשֶׁאֲתָה דָן אֶת דֵּינוֹ לְהַרְשִׁיעוֹ,
לֹא תִמְנַע עֲצָמְךָ מִלְלַמֵּד עָלָיו חוּבָה,
וְכֵן מִלְשׁוֹן פֶּחַד: וְלֹא תִירָא לִיעָנֵשׁ

(כב) **אֲשֶׁר יִדְבַּר הַנָּבִיא. וַיֹּאמֶר** לָכֶם
'דָּבָר זֶה עֲתִיד לָבֹא עֲלֵיכֶם', וְתִרְאוּ
לְבִסּוּף שְׂלֹא יוֹבֵא הַדָּבָר הַזֶּה אֲשֶׁר
דִּבֶּר, הֲרִי בְרוּר הוּא כִּי הוּא הַדָּבָר
אֲשֶׁר לֹא דִבְּרוּ ה', וְהָרָג אוֹתוֹ. וְאִם
תֹּאמְרוּ, הוֹכָחָה זֶה אֵינָה נִיתְּנָה
לְהַתְּפִיר אֲלֹא ב'מִתְנַבֵּא' עַל
הָעֲתִידוֹת, שְׂאֵם יִתְקַיֵּם הָאֵת שְׁנֵתָן
נִסְמוּךְ עַל נְבוּאָתוֹ, אוֹ כְּשֶׁהוּא מִצְוָה
אוֹתָנּוּ דְבָרִים כְּעִנְיָנֵי הָרִשׁוּת (שְׂאִינָם
אֶסוּרִים אוֹ מְחֻיָּבִים מִן הַתּוֹרָה),
וּמִבְּיֵא רִאִיָּה לְדִבְרֵיו עַל-יְדֵי אוֹת
הַמִּתְקַיֵּם. אָבֵל הֲרִי שְׂבֵא הַנָּבִיא
לְהוֹרֹת דָּבָר הָאֶסוּר מִן הַתּוֹרָה,
וְאָמַר: 'עֲשׂוּ כֹךָ וְכֹךָ, וּמִפִּי הַקְדוֹשׁ-
בְּרוּךְ-הוּא אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם זֹאת', כִּיצַד
יֵשׁ לְהוֹג כְּכָגוֹן זֶה? עַל כֹּךָ כִּכֹּר נִצְטוּי
(לַעֲלִי יג, ד) שְׂאֵם בֹּא לְהַדִּיחָךְ מֵאַחַת
מִכָּל הַמִּצְוֹת לֹא תִשְׁמַע לוֹ (לַעֲלִי יג, ד),
אֲלֹא-אִם-כֵּן אוֹתוֹ הַנָּבִיא מוֹמַחָה
הוּא לָךְ – דְּדוּעַ הוּא וּמוֹחָק אֲצִלְךָ
שֶׁהוּא צָדִיק גָּמוּר, כְּגוֹן כְּשֶׁעֲשֶׂה
אֲלֵיהֶו הַנָּבִיא בְּהַר הַכֶּרְמֶל שֶׁהַקְרִיב

(ד) וְזֶה דְּבַר הַרְצִיחַ אֲשֶׁר־יָנוּם שָׁמָּה וְחִי אֲשֶׁר יָכָה אֶת־רַעְהוּ בְּבִלְיַדְעַת וְהוּא לֹא־שָׁנָא לוֹ מִתְמַל שְׁלֹשָׁם:

וְדִין פִּתְגָם קְטוֹלָא דְיַעֲרוֹק תַּמָּן וְיִתְקַנֵּם דִּי יִקְטִיל יֵת חֲבֵרָה בְּלֹא מִנְדְּעָה וְהוּא לֹא סָנִי לָהּ מֵאִתְמַלִּי וּמִדְקָמוּהִי:

(ה) וְאֲשֶׁר יָבֹא אֶת־רַעְהוּ בִיעָר לְחַטֵּב עֲצִים וְנִדְחָה יָדוֹ בְּגִרְזֹן לְכָרֶת הָעֵץ וְנִשָּׁל הַפְּרוֹל מִן־הָעֵץ וּמִצָּא אֶת־רַעְהוּ וּמָת הוּא יָנוּם אֶל־אַחַת הָעָרִים־הָאֵלֶּה וְחִי:

הַיָּדִי יַעוֹל עִם חֲבֵרָה בְּחִרְשָׁא לְמַקֵּץ אֲעִין וְיִתְמַרְגַּג יָדָהּ בְּפִרְזוֹלָא לְמַקֵּץ אֲעִין וְיִשְׁתַּלַּף פְּרוֹלָא מִן אֲעָא וְיִשְׁפַּח יֵת חֲבֵרָה וּיְמִית הוּא יַעֲרוֹק לְחֻדָּא מִן קְרוּיָא הָאֵלֶּין וְיִתְקַנֵּם:

כ"ט • וְנִדְחָה יָדוֹ • כְּשֶׁבֹא לְהַפִּיל הַגִּרְזֹן עַל הָעֵץ, וְתִרְגוּמוֹ: 'וְתִתְמַרְגַּג יָדָהּ', לְשׁוֹן "וְנִשְׁמָטָה יָדוֹ", לְהַפִּיל מִפֶּת הַגִּרְזֹן עַל הָעֵץ. (שְׁמוּאֵל ב' ו) "כִּי שָׁמְטוּ הַבָּקָר", תִּרְגָּם יוֹנָתָן: 'אֲרִי מְרֻגָּהּ תוֹרִיא'. וְנִשָּׁל הַפְּרוֹל מִן־הָעֵץ • (מִכּוֹת ז) יֵשׁ מְרֻבוֹתֵינוּ אוֹמְרִים: נִשְׁמַט הַפְּרוֹל מִקֵּתוֹ, וְיֵשׁ מֵהֶם אוֹמְרִים שֶׁיִּשָּׁל הַפְּרוֹל לְחִתִּיכָה מִן הָעֵץ הַמִּתְבַּקֵּעַ, וְהִיא נִתְּנָה וְהִרְגוּ.

(ו) פֶּן־יִרְדֹּף גֹּאֵל הַדָּם אַחֲרֵי הַרְצִיחַ כִּי יַחֵם לְבָבוֹ וְהִשְׁיִגוֹ כִּי־יִרְבֶּה הַדֶּרֶךְ וְהִפְתּוֹ נֶפֶשׁ וְלֹא אֵין מִשְׁפַּט־מָוֶת כִּי לֹא שָׁנָא הוּא לוֹ מִתְמַל שְׁלֹשׁוֹם:

וְדִילְמָא יִרְדֹּף גֹּאֵל דְּמָא בְּתַר קְטוֹלָא אֲרִי יַחֵם לִפְנֵי וְיִדְבַּקְנָהּ אֲרִי תִסְגִּי אֲרִיחָא וְיִקְטִלְנָה נֶפֶשׁ וְלֹא לִית חוֹבַת דִּין דְּקָטוֹל אֲרִי לֹא סָנִי הוּא לָהּ מִתְמַלִּי וּמִדְקָמוּהִי:

כ"ט • פֶּן־יִרְדֹּף גֹּאֵל הַדָּם • לִכְךָ אָנִי אוֹמֵר לְהִכִּין לָךְ דֶּרֶךְ וְעָרִי מִקְלָט רַבִּים.

(ז) עַל־כֵּן אֲנֹכִי מִצְוֶה לְאֹמֵר שְׁלֹשׁ עָרִים תִּבְדִּיל לָךְ:

זַעַל כֵּן אָנָּא מִפְּקֻדָּה לְמִימַר תְּלַת קְרוּיִן תִּפְרֹשׁ לָךְ:

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

הַגְּבוּל הַשְּׁנִי שֶׁל אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל
[וְכָל־שׁוֹן הַגְּמָרָא (מִכּוֹת ט) שֶׁיִּהְיָ מִדְּרוֹם לְחִבְרוֹן כְּמַחְבְּרוֹן לְשָׁכֶם, וּמִשְׁכֶּם לְקָדֵשׁ כְּמִקְדָּשׁ לְצִפּוֹן]: תוֹרָה ד'
(ה) וְנִדְחָה יָדוֹ בְּגִרְזֹן לְכָרֶת הָעֵץ. כְּשֶׁבֹא לְהַפִּיל הַגִּרְזֹן עַל הָעֵץ כְּדִי לְכָרוֹת אוֹתוֹ, אָז נִשְׁמָטָה יָדוֹ, וְלֹא פָעֲלָה בְּאוֹפֶן נָכוֹן כְּרֻצּוֹ, וְתִרְגוּמוֹ בְּאוֹנְקְלוֹס: 'וְתִתְמַרְיַג יָדֶיהָ', לְשׁוֹן 'וְנִשְׁמָטָה יָדוֹ', וְהִשְׁמָטָה הִיד הִיתָה בְּעַת שְׁהִיָּה עֶסוֹק, כְּדֶרֶךְ הַבּוֹקֵעַ עֲצִים, לְהַפִּיל מִפֶּת הַגִּרְזֹן שֶׁכִּידוֹ עַל הָעֵץ, וּכְאִילוֹ נֶאֱמַר 'וְנִדְחָה יָדוֹ הַאוֹחֶזֶת בְּגִרְזֹן לְכָרוֹת הָעֵץ'. וּמִצִּינוּ בְּמִקְרָא לְשׁוֹן 'הִשְׁמָטָה' בְּמִשְׁמָעוֹת ז' (שְׁמוּאֵל ב' ה) א' 'וְיִשְׁלַח עֲזָא אֶל אֲרוֹן הָאֱלֹהִים וַיֵּאָחֲזוּ בּוֹ כִּי שָׁמְטוּ הַבָּקָר' [כְּשֶׁהוֹבִילוּ אֶת

הָאֲרוֹן בְּעִגְלָה, וְהַבָּקָר הַמוֹשְׁכִים בְּעִגְלָה הִזְיִזוּ אֶת הָאֲרוֹן מִמְּקוֹמוֹ, נִיגַשׁ עָזָה לְאַחֲזוֹ בּוֹ שְׁלֹא יִפּוֹל]. וְגַם שֵׁם תִּרְגָּם יוֹנָתָן 'אֲרִי מְרֻגָּהּ תוֹרִיא', דְּרִי שְׁתִּרְגוּם אֶחָד לְלִשׁוֹן 'הַדְּחָה' וְלְלִשׁוֹן 'הִשְׁמָטָה' (בִּא"ט):
וְנִשָּׁל הַפְּרוֹל מִן הָעֵץ. לְשׁוֹן 'וְנִשָּׁל' מִשְׁמָעוֹ שֶׁהוֹסֵר מִמְּקוֹמוֹ וְהוֹשִׁילָהּ, אוֹלָם לֹא פִירֵשׁ הַכְּתוּב מֵהוּ אוֹתוֹ הַדָּבָר שֶׁהוֹסֵר וְהוֹשִׁילָהּ; יֵשׁ מְרֻבוֹתֵינוּ אוֹמְרִים שֶׁעַל־יָדֵי כַּח הַהִכָּאָה שֶׁהִכָּה בְּגִרְזֹן, נִשְׁמַט הַפְּרוֹל מִקֵּתוֹ, כְּלוּמֹר, נִיתַק הַפְּרוֹל וְנִפְרַד מִיָּדוֹ שֶׁל הַגִּרְזֹן (הָעֵשׂוִי עֵץ) וְהַפְּרוֹל הוּא אֲשֶׁר פָּגַע בְּרַעְהוּ וְהִרְגוֹ, וְיֵשׁ מֵהֶם חוֹלְקִים וְאוֹמְרִים, שֶׁלֹּא הַפְּרוֹל הוּא שֶׁנִּשָּׁל [שֶׁכֵּן לְשִׁישְׁתָּם בְּאוֹפֶן זֶה אֵינוֹ גּוֹלָהּ,

לְפִי שְׂאִינוֹ שׁוֹגֵג אֲלֵא קְרוֹב לְמוֹיָד, שְׁלֹא בְּדָק אִם הַפְּרוֹל מִחוּבָר הֵיטֵב אֶל קֶתוֹ], אֲלֵא 'וְנִשָּׁל' הָאֱמּוֹר כָּאֵן פִּירוּשׁוֹ כְּמוֹ 'וְנִשָּׁל'. כְּלוּמֹר, 'שִׁישָׁל' (שִׁסִּיר) הַפְּרוֹל חֲתִיכָה מִן הָעֵץ הַמִּתְבַּקֵּעַ, וְחֲתִיכַת הָעֵץ הִזָּאת הִיא שְׁנִיתְזָה וְהִרְגָּה אֶת רַעְהוּ (מִכּוֹת ז) (רַבִּינוּ חֲנַנְאֵל): תוֹרָה ו'
(ו) פֶּן יִרְדֹּף גֹּאֵל הַדָּם. כָּא הַכְּתוּב לִיתֵן טַעַם לְהָאֱמּוֹר לְמַעַלָּה: 'שְׁלֹשׁ עָרִים תִּבְדִּיל לָךְ... תִּכִּין לָךְ הַדֶּרֶךְ' וְגו'. שֶׁבְּכִידֵי הַחֲצִיל אֶת הָרוֹצֵחַ בְּשִׁגְגָה מִיַּד גּוֹאֵל הַדָּם, לִכְךָ אָנִי אוֹמֵר לְהִכִּין לָךְ דֶּרֶךְ מְסוּמָנָת וּבִרְוּרָה, וְכֵן לְיִיחּוּד עָרֵי מִקְלָט רַבִּים, שֶׁלֹּא יִצָּרֵךְ זְמַן מְנוּסָתוֹ יוֹתֵר מְדִי, וְיִתְפַּסֵּס בְּיַד גּוֹאֵל הַדָּם: תוֹרָה ז'

ח ואם ירחיב יתה אלחיה את גבלך פאשר
קיים לאבתיך ונתן לך את כל הארץ אשר דבר
מליל למתן לאבתיך :

(ח) ואם ירחיב יתה אלחיה את גבלך פאשר
נשבע לאבתיך ונתן לך את כל הארץ אשר דבר
לתת לאבתיך :

ט"א ואם ירחיב • פאשר נשבע לתת לך ארץ קיני וקניזי וקדמוני.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ע"פ לקוטי שיחות חלק כ"ד עמוד 107 ואילך – מתוך 'לקראת שבת')

תפקידים של ערי המקלט לעתיד לבא

ואם ירחיב יתה אלחיה את גבלך . . ויספח לך עוד שלש ערים (יט, ח)

בימי המלך המשיח מוסיפין שלש (ערים) אחרות על אלו השש (רמב"ם הלכות רוצח פרק ח הלכה ד) הקשו המפרשים בזה (ש"ך על התורה, משכיל לדוד ועוד) מה צריך יהיה לעתיד לבא בתוספת ערי מקלט, וכי יתרבו הרוצחים לעתיד לבא, והרי אפילו באומות העולם אומר הנביא "לא ישא גוי אל גוי חרב"? ויש לומר דלעתיד לבא יצטרכו עיר מקלט לכל ההורג נפש בשגגה דכל משוף זמן הגלות, ועל-דרך שרבי ישמעאל כתב על פנקסו "כשיבנה בית המקדש אביא חטאת שמנה".

דאף שישוד דין ערי מקלט הוא "פן יחס לבבו" דגואל הדם, והרמב"ם עצמו פסק שרק "רשות ביד גואל הדם להרוג את הרוצח", ולעתיד לבא "לא יהיה שם וכו' ולא קנאה" – מפלמקום יצטרכו גם לעתיד לבא לברח מגואל הדם. והטעם: מה שנתנה תורה רשות לגואל הדם להרוג את הרוצח, אין זה ש"דברה תורה כנגד היצר הרע", אלא שמעיקרא דדינא הרוצח הוא בן מות, על-דרך מיתה בידי שמים, אלא שהתורה הרשתה לגואל הדם לקיים מיתה זו כפשוטה. ולכן ה"יחס לבבו" הוא ענין אמתי על-פי תורה, ולא "קנאה" שתתבטל לעתיד לבא. ומוכן מה שגם לעתיד לבא יצטרכו הרוצחים דזמן הזה לברח לערי מקלט.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ע"פ לקוטי שיחות חלק כ"ד עמ' 121 ואילך – מתוך 'לקראת שבת')

זמן שקולט ומכפר

כתב הרמב"ם בהלכות מלכים (ריש פרק יא) "המלך המשיח עתיד לעמוד וכו', התורה העידה עליו שנאמר כו' ומביא כמה פסוקים שבהם מזכיר אידות ביאת המשיח. ובהלכה שלאחריה ממשיר: "אף בערי מקלט הוא אומר, אם ירחיב ה' אלקיך את גבולך ויספח לך עוד שלש ערים וגו', ומעולם לא היה דבר זה ולא צוה הקב"ה לתוהו". וצריך באור, מאי טעמא נבחרה מצות ערי מקלט, שהענין דביאת המשיח מבואר במצוה זו דוקא?

יש לומר בזה:

ענינם של ערי מקלט בפשטות הוא - מקום שמירה והגנה מגואל הדם, שבהיות האדם שהרג בשגגה בעיר מקלט, לא יוכל לנגוע בו לרעה.

וכשם שישנו ענין ה"מקלט" במקום, כן הוא בזמן, והוא "אותו הזמן", ש"לא יהיה שם לא רעב ולא מלחמה ולא קנאה ותחרות" (רמב"ם סוף הלכות מלכים) - זמן הגאולה העתידה - שתהיה "קליטה" מכל הענינים הבלתי-רצויים של זמן הגלות, וישראל יושבים בטח על אדמתם.

ועל-דרך זה ברוחניות הענינים, וכידוע שהענין ד"ערי מקלט" מורה על הקליטה מה'יצר הרע' שנקרא "גואל הדם" (ראה לקוטי תורה ושער הפסוקים להאריז"ל פרשת משפטים. ועוד), וזוהי השיכות של מצוה זו לביאת המלך המשיח, כי אז תגמר "קליטתן" של ישראל מיצר הרע.

וכמו שעיר מקלט בפשטות היא גם פפרה להורג נפש (ראה מכות ב, ב. תוד"ה מידי - שם יא, ב. ובכ"מ), כן הוא גם ברוחניות, שהורג נפש מרמז על כל מעשה עברה, כי על-ידה פוגם בנפשו, ובימות המשיח תושלם פפרתם של ישראל. וזהו שענין ימות המשיח מבואר דוקא במצות ערי מקלט, כי הן הן הדברים. דכשם שמקום ערי מקלט קולט ומכפר, כן גם הזמן דימות המשיח קולט ומכפר.

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

(ח) ואם ירחיב וגו' פאשר נשבע. אבינו בברית בין הבתרים (בראשית טו, יט), וקדמוני, בנוסף לשבעה העממים וזהו ההבטחה שנאמרה לאברהם לתת לך את ארץ קיני וקניזי שבארץ כנען: תורה ט

ט ארי תשר ית כל תפקדתא דא למעבדה
די אנא מפקדן יומא דין למרחם ית יי
אלהך ולמחן בארמון דתקנן קדמוהי כל
יומא ותוסף לך עוד תלת קרוין על תלת
אלין:

(ט) כִּי־תִשְׁמֹר אֶת־כָּל־הַמִּצְוָה הַזֹּאת לַעֲשׂוֹתָהּ אֲשֶׁר
אֲנִי מִצְוֶה הַיּוֹם לְאַהֲבָהּ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וּלְלַכֵּת
בְּדַרְכֵי כָל־הַיָּמִים וְיִסְפַּתְּ לָךְ עוֹד שְׁלֹשׁ עָרִים עַל
הַשָּׁלֹשׁ הָאֵלֶּה:

כ"ט • וְיִסְפַּתְּ לָךְ עוֹד שְׁלֹשׁ • הָרִי תִשַּׁע: שְׁלֹשׁ שְׂבָעֶכֶר הִירְדֵן, וְשְׁלֹשׁ שְׂבָאֲרֵץ כְּנָעַן וְשְׁלֹשׁ לַעֲתִיד־לְבֹא.

י ולא ישתפך דם זכי בגו ארעך די יי אלהך
יהב לך אחסנא ויהי עלך חובת דין
דקטול:

(י) וְלֹא יִשְׁפֹךְ דָּם נָקִי בְּקֶרֶב אֶרֶצְךָ אֲשֶׁר יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ נַחֲלָה וְהָיָה עָלֶיךָ דָּמִים: פ

יא וארי יהי גבר סגי לחברה ויקמן לה
ויקום עלוהי ויקמנה נפש וימות ויערוק
לחדא מן קרויא האלין:

(יא) וְכִי־יְהִיָּה אִישׁ שָׂנֵא לְרֵעֵהוּ וְאַרְבַּ לּוֹ וְקָם עָלָיו
וְהִכָּהוּ נֶפֶשׁ וּמָת וְנָם אֶל־אַחַת הָעָרִים הָאֵלֶּה:

כ"י • וְכִי־יְהִיָּה אִישׁ שָׂנֵא לְרֵעֵהוּ • על ידי שנאתו הוא בא לידי: "וְאַרְבַּ לּוֹ". מכאן אמרו: עבר אדם על
מצוה קלה, סופו לעבר על מצוה חמורה. לפי שעבר על "לא תשנא", סופו לבא לידי שפיכות דמים,
לכך נאמר: "כי יהיה איש שנא לרעהו וגו'", שהיה לו לכתב: 'וכי יקום איש וארב לרעהו והכהו נפש'.

יב וישלחו זקני עירו ולקחו אתו משם ונתנו אתו
ביד גאל הדם ומת:

(יב) וְשִׁלְחוּ זִקְנֵי עִירוֹ וְלָקְחוּ אֹתוֹ מִשָּׁם וְנָתְנוּ אוֹתוֹ
בְּיַד גֹּאֵל הַדָּם וּמָת:

יג לא תחוס עינך עלוהי ותפלי אשדי דם
זכי מישאל וייטב לך:

(יג) לֹא־תַחֲוֹס עֵינֶךָ עָלָיו וּבִעֲרַת דַּם־הַנָּקִי מִיִּשְׂרָאֵל
וְטוֹב לָךְ: ס

כ"י • לֹא־תַחֲוֹס עֵינֶךָ • (ספרי) שלא תאמר: 'הראשון כבר נהרג, למה אנו הורגים את זה, ונמצאו שני
ישראלים הרוגים'?

♦ יום שישי ג' אלול ♦

יד לא תשיגי תחומא דחבךך די תחמו
קדמאי באחסנתך די תחסן בארעא די יי
אלהך יהב לך למירתה:

(יד) לֹא תִסִּיג גְּבוּל רֵעֶךָ אֲשֶׁר גָּבַלְוּ רִאשֹׁנִים
בַּנַּחֲלָתְךָ אֲשֶׁר תִּנְחַל בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן
לָךְ לְרִשְׁתָּהּ: ס

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

עליו; לכה נאמר בתחילה 'וכי יהיה
איש שנא לרעהו וגו', ורק אחר כך
'וארב לו', שאם לא כן היה לו
לכתוב לשון קצרה 'וכי יקום איש
וארב לרעהו והכהו נפש' (ספרי)

(משכ"ל: תורה יב)

(יג) לֹא תַחֲוֹס עֵינֶךָ. אצל הרוצח
הוצרך הכתוב להזהיר במיוחד שלא
לחוס עליו, כדי שלא תאמר בלבך:
'מאחר שבין כך ובין כך הראשון
(הנרצח) כבר נהרג, למה אנו הורגים

והקדמוני (ספרי: תורה י)

(יא) וְכִי יְהִיָּה אִישׁ שֹׂנֵא לְרֵעֵהוּ. הקדים לומר שהיה שנא לרעהו,
לרמוז כי על־ידי שנאתו, לבסוף הוא
בא לידי 'וארב לו'... והכהו נפש'.
מכאן אמרו חכמים: אם עבר אדם
על מצוה קלה, סופו לעבור על
מצוה חמורה; וכגון הנאמר כאן: לפי
שעבר על 'לא תשנא' את אחיו
בלבך' (ויקרא יט, יז), סופו לבא לידי
שפיכות־דמים, להרוג את השנא

(ט) וְיִסְפַּתְּ לָךְ עוֹד שְׁלֹשׁ עָרִים. הרי
סה כל ערי המקלט תשע: שלש
שבעבר הירדן (ממזרחו), שבעבר
היבדילן משה לפני בני־סיתם לארץ
מתוך נחלתם של בני ראובן וגד
ומנשה (לעיל ד, מא-מג), ושלש שבארץ
כנען, והם אותם האזורים כאן (בפסוק
ה' ש'לוש ערים תבדיל לך בתוך
ארצך, ושלש לעתיד לבא, כאשר
תתקיים ההבטחה להרחיב את גבולך,
לתת לך את ארצות הקיני הקנזי

כ"א • לא תסיג גבול • לשון (ישעיה מב) "נסוגו אחור", שפחזיר סימן חלקת הקרקע לאחור לתוף שדה חברו למען הרחיב את שלו, והלא כבר נאמר: "לא תגזול", מה תלמוד לומר: "לא תסיג"? למד על העוקר תחום חברו, שעובר בשני לאוין, יכל אף בחוץ לארץ? תלמוד לומר: "בנחלתך אשר תנחל וגו'", בארץ ישראל עובר בשני לאוין, בחוץ לארץ אינו עובר אלא משום: "לא תגזול".

(טו) לא יקום עד אחד באיש לכל-עון ולכל-חטאת
בכל-חטא אשר יחטא על-פי שני עדים או על-פי שלשה-עדים יקום דבר:

כ"א • עד אחד • (סוטה ב) זה בנה אב: כל עד שבתורה - שנים, אלא אם כן פרט לה בו אחד. לכל-עון ולכל-חטאת • להיות חברו נענש על עדותו, לא ענש גוף ולא ענש ממונ, אבל קם הוא לשבועה (ספרי). אמר להבירו: 'תן לי מנה שהליתיד', אמר לו: 'אין לה בידי כלום', ועד אחד מעידו שיש לו, חייב לישבע לו. על-פי שני עדים • (גיטין עא) ולא שיכתבו עדותם באגרת וישלחו לבית דין, ולא שיעמד תרגמן בין העדים ובין הדיינים.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יט עמ' 195)

על פי שני עדים . . יקום דבר (יט, טו) כתיב (ישעיה מג, י) אתם עדי נאום ה', הינו שבני ישראל 'מעידים' ומגלים את ה' בעולם. והנה מבאר בחסידות, שעל דבר הנגלה לא צריכים עדות; גם על מלתא דעבידא לאגלוי לא צריכים עדות גמורה; ועדות היא דוקא על דבר הנעלם לגמרי. ויש לבאר שלש בחינות אלה בעבודת האדם. דבר הנגלה - הינו עבודה על פי טעם ודעת, שברור שצריכים לעשותה. דבר העשוי להתגלות - הינו עבודה של מסירות נפש, שלמעלה מטעם ודעת, אף היא תלויה בשכל: על כל פרט עורף האדם חשוב אם חייב למסור את נפשו על כף לפי ההלכה. דבר הנעלם לגמרי - הינו מסירות נפש ללא שום הגבלות וחשובים. עבודה זו, שבאה מצד הקשר העצמי של עצם הנשמה עם עצמותו ותבנה, מגלה את עצמותו ותבנה בעולם.

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

ללמוד, שרק על החיובים הללו נאמר לא יקום עד אחד, אבל קם הוא לשבועה - לחייב את הנתבע לישבע [נאם לא ירצה להשבע, ישלם]. כיצד: כגון שאמר התובע להבירו, 'תן לי מנה שהליתיד'; אמר לו, 'אין לה בידי כלום' - כלומר איני חייב לה מאומה, ועד אחד מעידו שיש לו לתובע מנה אצל הנתבע - חייב הנתבע לישבע לו שלא לנה הימנו, ורק אז יפטר (רא"ם, ג"א):

על-פי שני עדים. לשון על-פי מלמדנו שעדותם צריכה להשמע דוקא מפיהם, ולא די שיכתבו את עדותם באגרת וישלחו אותה לבית-דין. עוד אנו למדים מכאן, שצריכים העדים להעיד בשפה המובנת לדיינים, ולא שיעמוד תרגמן בין העדים ובין הדיינים לתרגם את דבריהם, כי אז אין נחשב ששמעו את העדות מפיהם (ספרי) (קצ"מ); תורה טו

לארץ עובר בשני לאוין - תלמוד לומר 'בנחלתך אשר תנחל' וגו'; ללמדך שרק בארץ-ישראל עובר בשני לאוין, אבל המסיג גבול חבירו בחוצה-לארץ אינו עובר אלא משום 'לא תגזול' בלבד (ספרי: תורה טו)

(טו) עד אחד. אף שנאמר 'עד' בלשון יחיד, הוסיף לפרש 'אחד', ומקרא זה בנה אב - משמש יסוד לכל שאר המקומות, שכל לשון 'עד' שהוזכר בתורה פירושו שנים, אפילו כשהוא נאמר בלשון יחיד, אלא-אם-כן פרט לה בו הכתוב במפורש שהוא אחד. שמתוך שהוצרך כאן להוסיף 'אחד' אנו למדים, שאלמלא פירש זאת הכתוב, היה במשמעו שנים (רא"ם, ג"א): לכל עון ולכל חטאת. לשון זה מלמדנו, שעד אחד אין בכוחו להיות חברו נענש על סמך עדותו, לא עונש גוף - כגון מיתה או מלקות, ולא עונש ממונ. ואולם מכאן יש

גם את זה (הרוצח), ונמצאו עתה שני ישראלים הרוגים, לכך הוצרך הכתוב להזהיר 'לא תחוס עינך' (ספרי) (רא"ם, ג"א); תורה יד
(יד) לא תסיג גבול רעף. 'הסגת' הגבול פירושה 'החזרת' הגבול לאחור, לשון 'נסוגו אחור' (ישעיה מב, יז) [עובדי האלילים יחזרו לאחוריהם מתוך בושת פנים], שפחזיר סימן חלוקת הקרקע, הוציץ בין שדה לשדה חבירו, ומסיגו לאחור לתוף שדה חבירו, למען הרחיב את תחום השדה שלו, ולהקטין את שדה חבירו. ואם תאמר, למה נצרכה אזהרה מיוחדת על הסגת גבול, והלא כבר נאמר (ויקרא יט, יג) 'לא תגזול', ובכך הרי הוא גוזל את חבירו, ומה תלמוד לומר לא תסיג? אלא למד הכתוב על העוקר תחום (גבול) חבירו ומסיגו לאחור שעובר בשני לאוין: 'לא תגזול', 'לא תסיג'. ומוסיף רש"י לבאר: יכול הייתי לומר, שאף בחוצה-

~ נקודות משיחות קודש ~ (על"פ לקוטי שיחות חלק י"ט עמוד 188 ואילך – מותוך 'לקראת שבת')

ישראל ושמאי וארעא – עדי קיום וברור

על-פי | שני עדים . . יקום דבר: (יט, טו)

ידוע מה שכתוב בספרי ה'אחרונים' (ראה צפנת פענח כללי התורה והמצוה ערך עדות, עדות קידושין. ועוד) שישנם שני סוגי עדות: א' עדי ברור – שהמעשה אינו נפעל על-ידם, והעדים רק מבררים ומגלים לאחרים שהמעשה נעשה, וכמו עדי הלנאה וכיוצא בזה. ב' עדי קיום – שפועלים את המעשה, ובלעדם לא רק שחסר ברור הדבר אלא גם עצם הדבר לא נפעל, וכמו עדי קדושין וכיוצא בזה.

ונש לבאר זה על דרך החסידות:

כתיב "מבשרי אהבה אלקה" (איוב יט, כו), דעל-ידי מציאות העולם אנו מפירים ויוצעים בודאות את מציאותו יתברך, ואין אנו צריכים ל"עדות" על זה. דהרי ודאי "יש בעל-הבית לבירה זו", והעולם אינו קים מעצמו.

אף, כמו שכתוב בספרים הקדושים (תורה-אור מגלת אסתר זט, ב. לקוטי-תורה שיר-השירים ח, א) "לא זה עקר האלקות מה שהעולמות מתהווים ממנו", והשם-יתברך בכבודו ובעצמו מרוקם ומנשא למעלה מעלה מזה שהוא בורא עולמות. ונמצא, שבחינה זו באלקות שלמעלה מהעולמות, אינה נראית ונגלית.

ועל זה כתיב (ישעיה מג, י. שם יב) "אתם עדי נאום ה'", דגם בחינה זו באלקותו יתברך באה לידי גלוי על-ידי עדים. ואיתא על-זה בזהר (חלק ג פו, א) דהעדים "אינון ישראל" ו"אינון שמאי וארעא".

ונש לומר דשני סוגי עדים אלו הם שני סוגי עדים הנ"ל:

"שמאי וארעא" – עדי ברור הם. דבזה שנצחיים המה, ואינם נפסדים ככל הנבראים, הרי הם מורים ומעידים על זה שהוא יתברך אינו בעל גבול, וכחו יתברך אין-סוף, ולמעלה מעלה ממצאות העולמות (עיין בכל זה במורה-נבוכים ריש חלק ב, ובספר החקירה לכ"ק אדמו"ר ה'צמח צדק' בתחילתו, שם קא, ב ואילך).

אף "ישראל" הם עדי קיום. דלא רק שמעידים הם על מציאותו יתברך, הנה על-ידי תורה ומצות הם פועלים גלוי והמשכת קדשתו יתברך וכח האין-סוף בתוך הבריאה ועניני עולם הזה.

(טז) כִּי־יָקוּם עַד־חֲמֵס בְּאִישׁ לַעֲנֹת בּוֹ סָרָה: טז ארי יקום סהיד שְׁקַר בְּגֵבֶר לְאַסְהֵדָא בֵּיהּ סְטִיָּא:

כ"ט לַעֲנֹת בּוֹ סָרָה • דְּבַר שְׁאִינוּ, שֶׁהוּסַר הָעַד הַזֶּה מִכָּל הָעֲדוּת הַזֹּאת. כִּיצַד? שְׁאֶמְרוּ לָהֶם: 'וְהָלֹא עֲמָנוּ הָיִיתָם בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי' (ספרי).

(יז) וְעַמְדוֹ שְׁנֵי־הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־לָהֶם הָרִיב לִפְנֵי יְהוָה לִפְנֵי הַפְּהִינִים וְהַשֹּׁפְטִים אֲשֶׁר יְהוּ בַיָּמִים הָהֵם:

כ"י וְעַמְדוֹ שְׁנֵי־הָאֲנָשִׁים • (שבועות ל) בַּעֲדִים הַכְּתוּב מְדַבֵּר, וְלִמַּד שְׁאִין עֲדוּת בְּנָשִׁים, וְלִמַּד שְׁצָרִיכִין לְהַעֲד עֲדוּתָן מִצֶּמֶד. אֲשֶׁר־לָהֶם הָרִיב • אלו בעלי הדין. לִפְנֵי ה' • יְהִיָּה דוֹמָה לָהֶם כְּאִלוֹ עוֹמְדִין לִפְנֵי הַמָּקוֹם,

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

אֲשֶׁר לָהֶם הָרִיב. אלו בעלי הדין עצמם, שאף הם צריכים לעמוד בשעת העדות, ולא רק העדים המעידים בעבורם [וכאילו נאמר בוי"ו המוסיף: 'ואשר להם הריב'. כלומר, נעמדו העדים וגם בעלי הדין] (ט"א, רא"ם):

לִפְנֵי ה'. מהו לפני ה'? יְהִי דוֹמָה לָהֶם לעדים ולבעלי הדין כאילו הם עומדין לִפְנֵי הַמָּקוֹם והוא דין אותם, ובפניו הם מעידים, כמו שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים

ולא הייתם יכולים כלל לראות את המעשה שעליו אתם מעידים. ועל ידי כך הוסר וסולק העד מסיפור עדותו (מפרשים): תורה יז

(יז) וְעַמְדוֹ שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים. שני האנשים האלה, דרשו חכמים כי בעדים הכתוב מדבר, ומתוך שֶׁנֶּאֱמַר 'הָאֲנָשִׁים', למד בזה שאין עדות בנשים, ומתוך שֶׁנֶּאֱמַר 'וְעַמְדוֹ', למד בזה על העדים שצריכין להעיד עדותן מעומד, ולא בשקם יושבים (שבועות ל):

(טז) לַעֲנֹת בּוֹ סָרָה. פירושו: להעיד עליו דבר שאינו. ונקט הכתוב לשון 'סרה', ללמד שלא נאמרה פרשה זו אלא באופן שברור השקר נעשה על-ידי שהוסר העד הזה מכל העדות הזאת. כיצד? באשר לאחר שהעידו את עדותם, באו עדים אחרים שאמרו להם: 'האף אתם מעידים שבאותו היום ראיתם את המעשה במקום ההוא, והלא עמנו הייתם באותו היום במקום פלוני ולא במקום ההוא,

שְׁנָאֹמֶר (תהלים פב): **"בְּקֶרֶב אֱלֹהִים יִשְׁפֹּט".** **אֲשֶׁר יִהְיֶה בַּיָּמִים הָהֵם •** (ר"ה כה) **יִפְתָּח בְּדוֹרוֹ כְּשִׁמוּאֵל בְּדוֹרוֹ, צְרִיף אֶתָּה לְנֶהֱג בּוֹ כְּבוֹד.**

(יח) וּדְרָשׁוּ הַשּׁוֹפְטִים הַיָּטֵב וְהֵנָּה עַד-שֶׁקֶר הָעַד שֶׁקֶר עָנָה בְּאֲחִיו: יח ויתבעון דינניא יאות והא סהיד שקר סהדא שקרא אסהד באחיהי:

כ"א וּדְרָשׁוּ הַשּׁוֹפְטִים הַיָּטֵב • על-פי המזמין אותם, שבודקים וחוקרים את הבאים להזמנם בדרישה ובחקירה. **וְהֵנָּה עַד-שֶׁקֶר •** כל מקום שנאמר "עד", בשנים הכתוב מדבר.

(יט) וַעֲשִׂיתֶם לוֹ כַּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת לְאֲחִיו וּבַעֲרַת הָרַע מִקֶּרְבֶּךָ: יט ונתעבדון לה כמא די חשיב למעבד לאחיהי ותפלי עבד דביש מבינה:

כ"א בַּאֲשֶׁר זָמַם • ולא כאשר עשה, מפאן אמרו: הרגו אין נהרגין (מכות ה). **לַעֲשׂוֹת לְאֲחִיו •** מה תלמוד לומר "לְאֲחִיו"? **לִמַּד עַל זִמְמֵי בַת כְּהֵן נְשׁוּאָה, שְׂאִינָן בְּשִׁרְפָּה, אֲלֵא כְּמִיתַת הַבּוֹעֵל שֶׁהִיא בְּחֻנֵּק, שְׁנָאֹמֶר** (ויקרא כא): **"הִיא בָּאֵשׁ תִּשְׂרֹף",** היא ולא בועלה, לכן נאמר כאן: **"לְאֲחִיו",** כאשר זמם לעשות לאחיו, ולא כאשר זמם לעשות לאחותו, אבל בכל שאר מיתות השנה הכתוב אשה לאיש, וזוממי אשה נהרגין כזוממי

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

שעל-פי עדותם חייב הבועל מיתת חנק משום אשת-איש, אף היא נידונית בשריפה, כדן המיוחד בבת כהן שזינתה (ראה ויקרא כא, ט). וכיון שהזנומו העדים הללו, בא מקרא זה **ולמד על אותם זוממי בת כהן נשואה, שאינן נענשים במיתת שריפה** החמורה, כפי שזממו לעשות לאשה, **אלא ענשם במיתת הבועל שהוא בחנק.** ומעיר רש"י: ומנני אנו למדים שבת-כהן ובוועלה אין מיתת שניהם בשריפה? **שנאמר (שם) 'היא באש תשרף' – רק היא בשריפה ולא בועלה בשריפה.** וכיון שאין מיתת שניהם שנה, **לכן נאמר כאן בדין העדים הזוממים לשון 'לְאֲחִיו',** ללמדנו שאין לעשות להם אלא **כאשר זמם לעשות 'לְאֲחִיו' – בחנק, ולא כאשר זמם לעשות 'לאחותו' – בשריפה.** ומוסיף רש"י לבאר: ואל תטעה לומר שכל עדים שזממו על אשה אינם נענשים כזוממי, כי לא מיעטה תורה אלא זוממי בת כהן, **אבל בכל שאר חייבי מיתות השנה הכתוב אשה לאיש ואין שום הבדל ביניהם, ולכן זוממי אשה שהעידו עליה לחייבה מיתה נהרגין כזוממי איש, כגון שהעידוה (העידו עליה) שהרגה את הנפש, או אם העידו**

מקבלים את עדותם לפסול את העדות הראשונה, ולהענישם כפי האמור להלן וַעֲשִׂיתֶם לוֹ כַּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת לְאֲחִיו [ואולם אם השקר נודע שלא בדרך זו, אלא כגון מתוך דרישת וחקירת העדים השקרנים עצמם, אזי עדותם רק מתבטלת, אבל אינם נענשים בדין 'כאשר זמם'] (מפרשים): **וְהֵנָּה עַד שֶׁקֶר. כל מקום שנאמר בתורה 'עד', אף-על-פי שהוא לשון יחיד, בשנים הכתוב מדבר** (כמבאר לעיל בפסוק טו). ואף כאן, אם הוימו רק אחד מן העדים, כגון שבאו המזימים ואמרו: אחד מהם היה אתנו באותו הזמן במקום אחר, אזי אף שעדותו מתבטלת, אינו נענש בדין 'כאשר זמם' (רש"י לעיל יז, ו): תורה יט

(יט) בַּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת לְאֲחִיו. ולא נאמר כאשר עשה לאחיו. מפאן אמרו חכמים: גזירת הכתוב היא שהעדים הזוממין נהרגים דווקא אם הזנומו כשעדיין לא הרגו בית-דין את הנידון, אבל אם כבר הרגו בית-דין את הנידון ואחר כך הזנומו העדים, אין הם נהרגין: **לַעֲשׂוֹת לְאֲחִיו. מה תלמוד לומר 'לְאֲחִיו'?** לְאֲחִיו ולא לאחותו. כיצד? כגון שבאו עדים והעידו על פלונית בת כהן נשואה, שנבעלה לפלוני. הרי

פב, א) 'אלהים נצב בעדת אל בקרב אלהים ישפוט' [הקב"ה יושב בקרב הדיינים השופטים, וכאילו ישפוט עמיהם (מציד)] (ב"ב): **אֲשֶׁר יִהְיֶה בַּיָּמִים הָהֵם.** למה הוצרך להוסיף שהמדובר בשופט שיהיה בימים ההם, וכי אפשר שיבוא אדם אצל שופט שאינו בימיו? אלא ללמדנו שלא יקל אדם ראשו בשופט שבִּימיו, לומר 'מה קטן הוא לעומת השופטים שהיו בימי קדם', אלא **יפתח בדורו כשמואל בדורו** – אף יפתח הגלעדי שהיה שופט בישראל (ראה שופטים יב, ו), היה שנה לענן זה לשמואל הנביא בשעתו. וכיון שהוא השופט שבִּימיו **צריף אתה לנהוג בו כבוד** (ראש השנה כה) (ראה יז, ט. ובמלואים): תורה יח

(יח) וּדְרָשׁוּ הַשּׁוֹפְטִים הַיָּטֵב וְהֵנָּה עַד שֶׁקֶר וגו'. כלומר מתוך הדרישה והחקירה נודע כי העדים העידו שקר. ובאיו דרישה וחקירה הכתוב מדבר? לא בדרישת העדים (הראשונים) השקרנים, אלא על-פי חקירת העדים (האחרונים) המזימין אותם, המבטלים את העדות הראשונה באופן האמור לעיל (פסוק ט), שהשופטים בודקים וחוקרים את העדים הבאים להזימם בדרישה וחקירה, ואם נמצאו דבריהם נכונים

איש, כגון שְׁהֶעִידוּהָ שֶׁהָרְגָה אֶת הַנָּפֶשׁ, שֶׁחִלְלָה אֶת הַשִּׁבְתָּה, נִהְרָגִין בְּמִיתָתָהּ, שֶׁלֹּא מַעֲט כָּאֵן אַחֲוֹתוֹ אֶלֶּא בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ לָקִים בָּהֶן הַזֵּמָה בְּמִיתַת הַבּוֹעֵל.

כ וידִישְׁתָּאֲרוֹן יִשְׁמְעוּן וַיִּדְחֲלוּן וְלֹא יוֹסֶפּוֹן לְמַעַבְדַּ עוֹד כִּפְתָּגְמָא בִישָׁא הָדִין בִּינָה:

(ב) וְהַנְּשֹׂאִים יִשְׁמְעוּ וַיֵּרְאוּ וְלֹא־יִסְפוּ לַעֲשׂוֹת עוֹד
בְּדָבָר הָרַע הַזֶּה בְּקִרְבָּךְ:

כ"א יִשְׁמְעוּ וַיֵּרְאוּ • מִכָּאֵן שֶׁצָּרִיכִין הַכִּרְזָה: 'אִישׁ פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי נִהְרָגִין עַל שֶׁהִזְמוּ בְּבֵית דִּין'.

כא וְלֹא תַחֲוִס עֵינֶיךָ נִפְשָׁא חִלְף נִפְשָׁא עֵינָא חִלְף עֵינָא שְׂנָא חִלְף שְׂנָא יָדָא חִלְף יָדָא רַגְלָא חִלְף רַגְלָא:

(כא) וְלֹא תַחֲוִס עֵינֶיךָ נִפְשָׁא חִלְף עֵינֶיךָ שְׂנָא חִלְף עֵינֶיךָ שְׂנָא יָדָא חִלְף יָדָא
יָד בְּיָד רַגַל בְּרַגַל: ׀

כ"א יִשְׁמְעוּ וַיֵּרְאוּ • (ב"ק פד) מִמּוֹן, וְכֵן "שֵׁן בִּשְׁן וְגו'".

א אַרְי תְּפֻק לְאַנְחָא קִרְבָּא עַל פְּעָלִי דְבִבְךָ וְתַחֲזִי סוּסָן וְרַתְכִין עִם סָגִי מִנָּךְ לֹא תִדְחַל מִנְהוֹן אַרְי יִי אֶלְהָךְ מִימִרָה בְּסַעֲדָךְ דַּסְקָךְ מִאֲרַעָא דְמַצְרַיִם:

כ (א) כִּי־תֵצֵא לַמִּלְחָמָה עַל־אִיְבֹךָ וְרֵאִיתָ סוֹס וְרֶכֶב עִם רַב מִמֶּךָ לֹא תִירָא מֵהֶם כִּי־יִהְיֶה אֱלֹהֶיךָ עִמָּךְ הַמּוֹעִלְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם:

כ"א כִּי־תֵצֵא לַמִּלְחָמָה • סִמָּךְ הַכְּתוּב יִצִּיאַת מִלְחָמָה לְכָאֵן, לֹמֵר לָךְ שֶׁאֵין מַחֲסֵר אֲבָר יוֹצֵא לַמִּלְחָמָה. דָּבָר אַחֵר: לֹמֵר לָךְ: אִם עֲשִׂיתָ מִשְׁפָּט צֶדֶק, אֶתָּה מִבְּטָח שֶׁאִם תֵּצֵא לַמִּלְחָמָה, אֶתָּה נֹצֵחַ, וְכֵן דָּוִד הוּא אוֹמֵר (תהלים קיט): "עֲשִׂיתִי מִשְׁפָּט וְצֶדֶק בְּלִי־תַנְחִינִי לַעֲשֹׂקִי". עַל אִיְבֹךָ • יִהְיוּ בְּעֵינֶיךָ פְּאוּיָבִים, אֵל תִּרְחַם עֲלֵיהֶם כִּי לֹא יִרְחֲמוּ עֲלֶיךָ. סוֹס וְרֶכֶב • בְּעֵינֵי, חֲשׂוּבִים בְּלֹם כְּסוּס אֶחָד, וְכֵן הוּא אוֹמֵר (שופטים ו): "וְהַכִּיתָ אֶת מִדְּיָן כְּאִישׁ אֶחָד", וְכֵן הוּא אוֹמֵר (שמות טו): "כִּי בָּא סוֹס פְּרָעָה". עִם רַב מִמֶּךָ • בְּעֵינֶיךָ הוּא רַב, אֲבָל בְּעֵינֵי אֵינוֹ רַב.

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

'עֲשִׂיתִי מִשְׁפָּט וְצֶדֶק בְּלִי תַנְחִינִי לַעֲשֹׂקִי' [בְּנוֹכּוֹת עֲשִׂיתִי הַמִּשְׁפָּט וְהַצֶּדֶק, יִשְׁמְרֵנִי הַקִּבְ"ה שֶׁלֹּא אֶפּוֹל בְּיַד אוֹיְבִי] (רע"ב):

עַל אוֹיְבֶיךָ. לָמָּה הוֹצֵרָךְ לְהַדְגִּישׁ שֶׁהֵם אוֹיְבִים, וְכִי יֵשׁ לָךְ יִצִּיאַת מִלְחָמָה שֶׁאֵינָה עַל הָאוֹיְבִים? אֶלֶּא לֹמֵר לָךְ שֶׁבְּאֲשֶׁר אֶתָּה יוֹצֵא לַמִּלְחָמָה עֲלֵיהֶם, וְכוּר אֶת שְׁנֵאתָם, שִׁיְהִיו בְּעֵינֶיךָ כְּאוֹיְבִים גְּמוּרִים וְאֵל תִּרְחַם עֲלֵיהֶם, כִּי גַם הֵם לֹא יִרְחֲמוּ עֲלֶיךָ (רא"ם, עמק הַנְּצִי"ב):

סוֹס וְרֶכֶב. לֹא נֶאֱמַר 'סוֹסִים' אֶלֶּא 'סוֹס', בְּלִשׁוֹן יְחִיד, שֶׁכֵּן הַקִּבְ"ה אוֹמֵר לְיִשְׂרָאֵל: בְּעֵינֵי (ס"א: חֲשׂוּבִים) כּוֹלֵם כְּסוּס אֶחָד, וְאֵין דָּבָר שֶׁיִּכּוֹל לְמַנּוּעַ בְּעַדִּי מִלְנַצְחָם, וְכֵן הַמִּלְחָמָה שֶׁנִּגְלָה אֶל גְּדַעוֹן הוּא אוֹמֵר לוֹ (שופטים ו, טו) 'וְהַכִּיתָ אֶת מִדְּיָן כְּאִישׁ אֶחָד', כְּלוֹמֵר יִהְיֶה קֶל בְּיָדְךָ לְנַצְחָם כְּאִילוֹ

שֶׁמִּסְמָאִים עֵינֵי הָעַדִּים, אֶלֶּא מַחֲיִיבִים אוֹתָם תִּשְׁלוּם מִמּוֹן, שֶׁהֲרִי גַם מִי שֶׁסִּימָא עֵין חֲבִירוֹ אֵינוֹ מִשְׁלֵם אֶלֶּא מִמּוֹן. וְכֵן כָּל הָאֲמוּר בְּפִסּוּק זֶה, כְּגוֹן שֵׁן בִּשְׁן וְגו', כְּכּוֹלֵם אֵין הַכּוֹנֵה אֶלֶּא עַל תִּשְׁלוּמֵי מִמּוֹן, וְלֹא עֲקִירָתָם שֶׁל הָאֲבָרִים מִמֶּשׁ (ספרי, בבא קמא פד); תוֹרָה א כ (א) כִּי תֵצֵא לַמִּלְחָמָה. סִמָּךְ הַכְּתוּב יִצִּיאַת מִלְחָמָה לְעֵנֶן חֲסִרוֹן אֲבָרִים הָאֲמוּר כָּאֵן, לֹמֵר לָךְ שֶׁאֵין אֶדָם הַמַּחֲסוּר אֲבָר יוֹצֵא לַמִּלְחָמָה, שֶׁכָּל הַלּוֹחֲמִים צָרִיכִים לִהְיוֹת שְׁלֵמִים בְּכָל אֲבָרֵיהֶם. דָּבָר אַחֵר - טַעַם אַחֵר לְסִמּוּכּוֹת הָעֵנִינִים: לֹמֵר לָךְ, אִם עֲשִׂיתָ מִשְׁפָּט צֶדֶק, וְקִיַּמְתָּ אֶת הָאֲמוּר בְּרֹאשׁ הַפְּרָשָׁה: 'שׁוֹפְטִים וְשׁוֹטְרִים תִּתֵּן לָךְ... וְשִׁפְטוּ אֶת הָעָם מִשְׁפָּט צֶדֶק', אֲזַי אֶתָּה מוֹבְטָח בְּשִׁכְר זֶה שֶׁאִם תֵּצֵא לַמִּלְחָמָה אֶתָּה נֹצֵחַ. וְכֵן דָּוִד הוּא אוֹמֵר (תהלים קיט, קכא)

עֲלֶיךָ שֶׁחִלְלָה אֶת הַשִּׁבְתָּה, הוֹאִיל וְעַל פִּי עֵדוּתָם הִיָּתָה נִהְרָגָת, הָרִי אִם הוֹנְמוּ הָעַדִּים נִהְרָגִין הֵם בְּמִיתָתָהּ, מִשּׁוֹם שֶׁלֹּא מִיַּעַט הַכְּתוּב כָּאֵן 'אַחֲוֹתוֹ' אֶלֶּא בְּמָקוֹם (בְּאִפְּוֹן) שֶׁיֵּשׁ לָקִים בָּהֶן עוֹנֵשׁ הַזֵּמָה אַחֲרָת, כְּמוֹ מִיתַת הַבּוֹעֵל שֶׁהוּא בְּחֶנֶק, עַל כְּגוֹן זֶה אֲמָרָה תוֹרָה: אֵל תִּקְרִים בָּהֶם עוֹנֵשׁ הַזֵּמָה שֶׁל 'אַחֲוֹתוֹ' אֶלֶּא שֶׁל 'אֲחִיר'. אֲבָל כְּאֲשֶׁר כָּל עֵדוּתָם הִיָּתָה עַל הָאֲשָׁה, נִהְרָגִים כְּפִי שְׁנֵמָמוּ עֲלֶיךָ (ספרי) (תו"ט סנהדרין פ"א, מ"ז): תוֹרָה כ

(ב) יִשְׁמְעוּ וַיֵּרְאוּ. מִכָּאֵן לְמַדְנָה, שֶׁצָּרִיכִין הַכִּרְזָה - לְהַכְרִיז וּלְפָרְסָם בְּכָל הַמְּקוֹמוֹת: 'אִישׁ פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי נִהְרָגִין עַל שֶׁהִזְדוּ שֶׁקֶר וְהוֹנְמוּ בְּבֵית־דִּין'. כְּדִי שֶׁכָּל הָעָם יִשְׁמְעוּ וַיֵּרְאוּ (סנהדרין פט). (רמב"ם עֲדוּת פ"ח ה"ז): תוֹרָה כא

(כא) עֵין בְּעֵין. אֵין הַכּוֹנֵה

(ב) וְהָיָה בְּקִרְבְּכֶם אֶל־הַמִּלְחָמָה וְנִגַּשׁ הַכֹּהֵן וְדִבֶּר אֶל־הָעָם:

רש"י • בְּקִרְבְּכֶם אֶל־הַמִּלְחָמָה • סמוך לצאתכם מן הספר מגבול ארצכם. וְנִגַּשׁ הַכֹּהֵן • (סוטה מב) המשותף לכהן, והוא הנקרא 'משוח מלחמה'. וְדִבֶּר אֶל־הָעָם • (שם) בלשון הקדש.

(ג) וְאָמַר אֲלֵהֶם שְׁמַע יִשְׂרָאֵל אַתֶּם קִרְבִּים הַיּוֹם לַמִּלְחָמָה עַל־אֵיבֵיכֶם אֲלִי־יָרֵךְ לְבַבְכֶם אֲלִי־תִירָאוֹ וְאֲלִי־תַחְפוּזוֹ וְאֲלִי־תַעֲרָצוֹ מִפְּנֵיהֶם:

רש"י • שְׁמַע יִשְׂרָאֵל • (שם) אפלו אין בכם זכות אלא קריאת שמע בלבד, כדאי אתם שיושיע אתכם. עַל אֵיבֵיכֶם • אין אלו אחיכם, שאם תפלו בידם, אינם מרחמים עליכם; אין זו כמלחמת יהודה עם ישראל, שנאמר (ד"ה ב כח): "וַיִּקְרְאוּ הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־נִקְּבוּ בְּשֵׁמוֹת וַיַּחֲזִיקוּ בַשִּׁבְיָה, וְכָל־מַעֲרֻמֵּיהֶם הִלְבִּישׁוּ מִן־הַשָּׁלָל, וַיַּלְבִּישׁוּם וַיַּנְעִילוּם וַיַּשְׁקוּם וַיַּסְכּוּם וַיַּנְהִלוּם בַּחֲמָרִים לְכָל־כּוֹשֶׁל, וַיְבִיאוּם יְרִיחוֹ עִיר־הַתְּמָרִים אֲצֶל אַחֵיהֶם וַיָּשׁוּבוּ שְׁמֵרוֹן", אלא על איביכם אתם הולכים, לפיכך התחזקו למלחמה. אֲלִי־יָרֵךְ לְבַבְכֶם אֲלִי־תִירָאוֹ וְאֲלִי־תַחְפוּזוֹ וְאֲלִי־תַעֲרָצוֹ • (סוטה מב) ארבע אזהרות כנגד ארבעה דברים שמלכי אומות העולם עושין, מגיפין בתריסייהם כדי להקישן זה לזה כדי להשמיע קול, שיחפזו אלו שפנגדן וינוסו. ורומסים בסוסייהם ומצהילין אותם להשמיע קול שעטת פרסות סוסייהם, וצוחין בקולם, ותוקעין בשופרות ומיני משמיעי קול. אֲלִי־יָרֵךְ לְבַבְכֶם • מצהלות סוסים. אֲלִי־תִירָאוֹ • מהגפת התריסין. וְאֲלִי־תַחְפוּזוֹ • מקול הקרנות. וְאֲלִי־תַעֲרָצוֹ • מקול הצוחה.

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

וקמו ונתנו להם מזון ומשקה ובגדים, והרכיבו את החלשים שבהם על החמורים, והביאו אותם בשלום אל בני יהודה היושבים ביריחו, והם עצמם חזרו לשומרון עירם. אבל במלחמה הזאת אין אתם הולכים על אחיכם, אלא על איביכם אתם הולכים, לפיכך התחזקו למלחמה שלא תפלו בידם (ספרי): אֲלִי יָרֵךְ לְבַבְכֶם אֲלִי תִירָאוֹ וְאֲלִי תַחְפוּזוֹ וְאֲלִי תַעֲרָצוֹ. בארבע לשונות של אזהרות מזהירם כאן הכתוב לבל יתיראו מפני האויבים, והם כנגד ארבעה דברים שמלכי האומות עושים (ס"א): שאומות העולם עושים במלחמותיהם: מגיפין בתריסייהם (דופקים במגינים) כדי להקישן זה לזה, כדי להשמיע קול רעש כדי שיחפזו (ס"א: שיפחדו) אלו שנלחמים כנגדם וינוסו, וכן הם רומסים בסוסייהם ומצהילין אותם להשמיע קול שעטת (מרוצת) פרסות סוסייהם - מגרים את סוסייהם להלום ברגליהם בחזקה על הארץ, וישמיעו

אפילו אין בכם זכות אלא קיום מצות קריאת שמע בלבד, כדאי אתם שיושיע אתכם (ראויים) אתם שיושיע הקב"ה אתכם מיד איביכם (נח"י): עַל אֵיבֵיכֶם. הלחמו בהם בכל כחכם, ודעו שהם איביכם, ואין אלו אחיכם, לפי שהאויבים הללו, אם תפלו בידם אינם מרחמים עליכם, שהרי אין מלחמה זו במלחמת יהודה עם ישראל שכולם בני עם אחד הם, והיו מרחמין אלו על אלו, כמו שנאמר (דברי הימים ב כח טו) "וַיִּקְרְאוּ הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר נִקְּבוּ בְּשֵׁמוֹת, וַיַּחֲזִיקוּ בַשִּׁבְיָה וְכָל־מַעֲרֻמֵּיהֶם הִלְבִּישׁוּ מִן־הַשָּׁלָל, וַיַּלְבִּישׁוּם וַיַּנְעִילוּם וַיַּשְׁקוּם וַיַּסְכּוּם וַיַּנְהִלוּם בַּחֲמָרִים לְכָל־כּוֹשֶׁל, וַיְבִיאוּם יְרִיחוֹ עִיר הַתְּמָרִים אֲצֶל אַחֵיהֶם וַיָּשׁוּבוּ שְׁמֵרוֹן", [כשנלחם פקח בן רמליהו מלך ישראל נגד אחז בן יותם מלך יהודה, שבו בני ישראל מאתיים אלף שבויים מבני יהודה, אך שרי אפרים (המוזכרים בשמותם שם) לא נהגו בהם כשבויים אלא רחמו עליהם,

כולם איש אחד. ועוד אומר הכתוב (שמות טו, יט) "כִּי בָא סוּס פָּרַעְהוּ, וְלֹא 'סוּסִים', כִּי כוֹלָם נִחְשְׁבוּ לִפְנֵי הַמָּקוֹם כְּסוּס אֶחָד (ספרי): עַם רַב מְאֹד. כך אומר הקב"ה לישראל: בְּעִינֶיךָ הוּא נִרְאָה כְּעַם רַב, אֲבָל בְּעֵינֵי אִינוֹ רַב, וְכֹאמֹר לְמַעַל (ספרי) (רא"ם): תורה ב (ב) בְּקִרְבְּכֶם אֶל הַמִּלְחָמָה. כאשר אתם מתקרבים אל המלחמה. כלומר, כשאתם סמוך לצאתכם מן הספר (עיר הגבול), וכבר יצאתם ממנה, ואתם עומדים מחוץ לגבול ארצכם (רא"ם): וְנִגַּשׁ הַכֹּהֵן. אין זה הכהן הגדול הממונה על עבודת המקדש, אלא הוא הכהן המשותף לכהן בשמן המשחה, אשר מנוהו במיוחד לתפקיד זה. והוא הנקרא בלשון חז"ל 'משוח מלחמה' (רא"ם): וְדִבֶּר אֶל הָעָם. בלשון הקודש הוא צריך לדבר, ולא בלשון אחר (סוטה מב): תורה ג (ג) שְׁמַע יִשְׂרָאֵל. לשון זה יש בו רמז:

~ נקודות משיחות קודש ~ (ש"פ תולדות, מבה"ח כסלו, ה'תשכ"ז)

הרי היראה במלחמה היא דבר טבעי, ואיך שיך ציווי על זה אל תיראו. והבאור בזה, דכיון שהתעוררות מדות הטבעיות הוא על-ידי השכל, לכן פשישים דעתו ומחשבתו בזה, לא ירד לבבו ולא ירא ולא יפחד כלל.

(ד) **פִּי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הֶחֱלָךְ עִמָּכֶם לְהַלְחֶם לָכֶם**
עַם-אֲיִבֵיכֶם לְהוֹשִׁיעַ אֶתְכֶם:

הש"י • פִּי ה' אֱלֹהֵיכֶם וגו' • הם באים בנצחוננו של בשר ודם, ואתם באים בנצחוננו של מקום, פלשתיים באו בנצחוננו של גלית, מה היה סופו? נפל ונפלו עמו. ההלך עמכם • זה מחנה הארון.

(ה) **וְדַבְּרוּ הַשְּׂמָרִים אֶל־הָעָם לֵאמֹר מִי־הָאִישׁ אֲשֶׁר**
בָּנָה בֵּית־חֹדֶשׁ וְלֹא חָנְכוּ יָלְךְ וַיֵּשֶׁב לְבֵיתוֹ פְּנִימוֹת
בַּמִּלְחָמָה וְאִישׁ אַחֵר יַחְנֹכֶנּוּ:

הש"י • ולא חנכו • לא דר בו. חנוך, לשון התחלה. ואיש אחר יחנכנו • ודבר של עגמת נפש הוא זה.

(ו) **וּמִי־הָאִישׁ אֲשֶׁר נָטַע כָּרֶם וְלֹא חָלְלֹו יָלְךְ וַיֵּשֶׁב**
לְבֵיתוֹ פְּנִימוֹת בַּמִּלְחָמָה וְאִישׁ אַחֵר יַחְלִלֵנּוּ:

הש"י • ולא חללו • לא פדאו בשנה הרביעית, שהפרות טעונין לאכלן בירושלים, או לחללן בדמים, ולאכל הדמים בירושלים.

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

וְאִישׁ אַחֵר יַחְנֹכֶנּוּ. וְדָבָר שֶׁל עֲגַמַת־נֶפֶשׁ (צער) הוּא זֶה לֵאדָם וּלְקִרְוָיו, שִׁיִּצְטָעְרוּ בִּיּוֹתֵר לְרֹאוֹת אַחֵרִים בָּאִים לְדוֹר בְּבֵית אֲשֶׁר הַבּוֹנֶה לֹא זָכָה לְחַנְכוֹ
(כ"ב, אור החמה): תורה ו
(ו) וְלֹא חָלְלֹו. 'חילול', פירוש העברת קדושה מן הדבר והפיכתו לחולין, על ידי פדיון. ומשמעותו כאן: מי שנטע כרם ועדיין לא פדאו לכרם זה בשנה הרביעית לנטיעתו, כדי להתיירו באכילה ולאחר שעברו שלוש שנות הערלה הראשונות שבהן היו הפירות אסורים לגמרי, שכן דין הפירות בשנה הרביעית, הנקראים 'נטע רבעי', שהם טעונין לאכלן בירושלים או לחללן בדמים - להעביר קדושתם על המעות, ולאכול את המאכלים הנקנים תמורת הדמים הללו בירושלים (ראה וקרא יט, כז): תורה ו

בָּאִים בְּנִצְחוֹנָם שֶׁל מְקוֹמָם. פִּלְשְׁתִּים
בָּאוּ לְהַלְחֶם עִם יִשְׂרָאֵל וּבְטָחוּ
בְּנִצְחוֹנָם שֶׁל גְּלִית, שֶׁהָיָה גִבָּה קוֹמָה
וְגִבּוֹר (שמואל"א ז). **מָה הָיָה סוּפּוֹ שֶׁל**
עַנֵּק זֶה? נָפַל וְנִהָרַג, וְנִפְלֹו גַם יִתֵּר
הַפְּלִשְׁתִּים עִמּוֹ:
הֶחֱלָךְ עִמָּכֶם. לשון זה בא לרמוז על מחנה הארון - אנשי המחנה הנושאים אתם את ארון הקודש שבו היו מונחים שבברי הלוחות, אשר היה 'הולך עמכם' למלחמה (סוטה מב). (רש"י לעיל י א): תורה ו
(ה) וְלֹא חָנְכוּ. עדיין לא דר בו. שכן כל 'חנוך' האמור במקרא הוא לשון התחלה - תחילת שימוש הדבר ובניסתו לתפקיד המיועד לו, וחינוכו של הבית הוא התחלת הדיורין בו [וראה רש"י (בראשית יד, יד) 'וירק את חניכיר']:

בפיהם קול צהלת-טוס, והכל כדי להטיל אימה על הלוחמים נגדם, וכן האויבים עצמם צווחין בקולם, ותוקעין בשופרות ובשאר מיני קרנות משמיעי קול. ועל ארבעה דברים אלו הזהיר הכתוב בארבע לשונות:
אֵל יִרְדּוּ לְבַכְכֶּם. מִצַּהֲלַת סוּסִים
וּרְמִיסַת פָּרְסוֹת רַגְלֵיהֶם:
אֵל תִּירְאוּ. מִהֲגַפַת הַתִּירִסִין וְקוֹל נְקִישָׁתָם:
וְאֵל תַּחֲפוּ. מִקוֹל הַקִּרְנוֹת
וְהַשּׁוֹפְרוֹת:
וְאֵל תַּעֲרִצוּ. מִקוֹל הַצֹּחוּחָה שֶׁל
לוחמיהם (ספרי) (מפרשים): תורה ו
(ד) פִּי ה' אֱלֹהֵיכֶם וגו'. אין לכם להתיירא מהם, כי הם באים ותולים בטוחונם בנצחוננו של בשר-ודם, וסומכים על גבוריהם, ואילו אתם

(י) וּמִי־הָאִישׁ אֲשֶׁר אִרְשׁ אִשָּׁה וְלֹא לָקָחָהּ יֶלֶד וַיָּשָׁב לְבֵיתוֹ פְּנֵי־מֹתוֹת בְּמִלְחָמָה וְאִישׁ אַחֵר יִקְחָנָהּ:

ז ומן גברא די ארס אתתא ולא נסבה יהוה ויתוב לביתה דילמא ימות באגחא קרבא וגבר אחרן יסבנה:

כ"י פֶּן־יָמוּת בְּמִלְחָמָה • יָשׁוּב פֶּן יָמוּת, שָׁאם לֹא יִשְׁמַע לְדַבְרֵי הַכֹּהֵן, כִּדְאִי הוּא שְׂמִימוֹת.

(ח) וַיִּסְפּוּ הַשּׁוֹטְרִים לְדַבֵּר אֶל־הָעָם וְאָמְרוּ מִי־הָאִישׁ הַיָּרֵא וְרָף הַלֵּלֵב יֶלֶד וַיָּשָׁב לְבֵיתוֹ וְלֹא יָמָם אֶת־לֵבָב אַחֲזִיו כְּלָבָבוֹ:

ח וייספון שוטרים סרכיא למללא עם עמא ויימרון מן גברא דדחל ותביר לפא יהוה ויתוב לביתה ולא יתבר ית לפא דאחזהו חוזר: ששא

כ"י פֶּן־יָסְפוּ הַשּׁוֹטְרִים • לָמָּה נֹאמַר כֵּן? מוֹסִיפִין זֶה עַל דְּבָרֵי הַכֹּהֵן, שֶׁהִכֵּהן מִדְּבַר וּמִשְׁמִיעַ מִן "שִׁמְעֵי יִשְׂרָאֵל", עַד "לְהוֹשִׁיעַ אֶתְכֶּם". ו"מִי הָאִישׁ", וְשֵׁנִי וְשְׁלִישִׁי, כֹּהֵן מְדַבֵּר וְשׁוֹטֵר מִשְׁמִיעַ; וְזֶה, שׁוֹטֵר מְדַבֵּר וְשׁוֹטֵר מִשְׁמִיעַ. הַיָּרֵא וְרָף הַלֵּלֵב • רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: כְּמִשְׁמַעוֹ, שְׂאִינוּ יָכֹל לַעֲמֹד בְּקִשְׁרֵי הַמִּלְחָמָה וּלְרֵאוֹת חֶרֶב שְׁלוּפָה. רַבִּי יוֹסִי הַגִּלְלִי אוֹמֵר: הַיָּרֵא מַעֲבֵרוֹת שְׁבִידוֹ, וְלִכְף תִּלְתָּה לֹא תוֹרָה לַחֲזֹר עַל בֵּית וְכָרֶם וְאִשָּׁה, לְכַסּוֹת עַל הַחוֹזְרִים בְּשָׁבִיל עֲבֹרוֹת שְׁבִידָם, שְׁלֹא יִבְיִנוּ שְׁהֵם בְּעַלֵּי עֲבָרָה, וְהִרְאָהוּ חוֹזֵר, אוֹמֵר: 'שְׁמָא בְּנָה בֵּית, אוֹ נָטַע כָּרֶם, אוֹ אִרְשׁ אִשָּׁה'.

(ט) וְהָיָה כְּכֹלֹת הַשּׁוֹטְרִים לְדַבֵּר אֶל־הָעָם וּפָקְדוֹ שְׂרֵי צְבָאוֹת בְּרֹאשׁ הָעָם: ׀

ט ויהי כד ישצון סרכיא למללא עם עמא וימנון רבני חילא בריש עמא:

כ"י שְׂרֵי צְבָאוֹת • שְׁמַעְמִידִין זָקָפִין מִלְּפָנֵיהֶם וּמִלְּאַחֲרֵיהֶם, וְכִשְׁלִילִים שֶׁל בְּרוֹז לְבִידֵיהֶם, וְכָל מִי שְׁרוּצָה לַחֲזֹר, הָרְשׁוֹת בִּידֵן לְקַפֵּחַ אֶת שׁוֹקֵיו. זָקָפִין, בְּגִי אֲדָם עוֹמְדִים בַּקָּצָה הַמַּעֲרָכָה לְזַקֵּף אֶת הַנוֹפְלִים וּלְחַזְקָם בְּדַבְרֵים: 'שׁוּבוּ אֶל הַמִּלְחָמָה וְלֹא תָנוּסוּ, שֶׁתַּחֲלַת נִפְלָה, נִיסָה'.

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

מד: תורה ט
(ט) שְׂרֵי צְבָאוֹת בְּרֹאשׁ הָעָם. אֵין הַכּוֹנֵה לְשָׂרֵי הַצָּבָא הָעוֹמְדִים בְּרֹאשׁ הָעָם לְהַנְהִיגוֹ בְּמִלְחָמוֹתָיו, שֶׁהָרִי אוֹתָם מִמָּנִים זְמַן רַב קוֹדֵם לָכֵן, וְלֹא עֲתָה סְמוּךְ לְמִלְחָמָה. אֲלֵא שְׁמַעְמִידִין וּמִמָּנִים עֲתָה זָקָפִין (מְשִׁיבִים) בְּשָׁנֵי רִאשֵׁי הָעָם, מִלְּפָנֵיהֶם וּמִלְּאַחֲרֵיהֶם וּכְשִׁילִין (קְרֹדוּמִים) שֶׁל בְּרוֹז לְבִידֵיהֶם, וְכָל מִי שְׁרוּצָה לְבָרוּחַ מִהַמִּלְחָמָה וּלְחֹזֵר, הָרְשׁוֹת בִּידֵן שֶׁל הַמְּמוֹנָה לְקַפֵּחַ אֶת שׁוֹקֵיו - לְכָרוֹת אֶת רִגְלָיו (הַחֲרוֹן). וּמִפְּרֹשׁ רִשׁ: לָמָּה נִקְרָא שְׁמָם 'זָקָפִין', כִּי אוֹתָם בְּגִי אֲדָם עוֹמְדִים בַּקָּצָה הַמַּעֲרָכָה וְתִפְקְדֵם לְזַקֵּף אֶת הַנוֹפְלִים - לְהַעֲמִידֵם עַל רִגְלֵיהֶם וּלְחַזְקָם בְּדַבְרֵים, כְּגוֹן: שׁוּבוּ אֶל הַמִּלְחָמָה וְלֹא תָנוּסוּ, מִפְּנֵי שֶׁתַּחֲלַת נִפְלָה נִיסָה. כְּלוֹמַר מִשְׁבַּע הַדְּבָרִים, מִנוּסַת יְחִידִים מִהַמִּלְחָמָה וּזְרַעַת בְּהִלָּה וְגוֹרְרַת אַחֲרֵיהֶם כְּשִׁלּוֹן הַמַּעֲרָכָה כּוּלָּהּ (ספרי) (בא"י, יוסף הלל): תורה י

את הדברים, למי שלא שמע, ואילו זה - הדבר האחרון האמור כאן, כולו מאמר השוטרים הוא - שוטרי מדבר ושוטרי משמיע, לפיכך נאמר בו וייספו השוטרים, שמוסיפים דברים משלהם על דברי הכהן (סוטה מג) (הזכרון באמ"ח):
היירא ורף הללב. ממה הוא יירא? רבי עקיבא אומר, כמשמעו, רף הללב הוא הנוטה לפחד מטבעו, שאינו יכול לעמוד בקשרי המלחמה ולראות חרב שלופה. רבי יוסי הגלילי אומר, מהו איש היירא? זה היירא מעבירות שבידו. ולפי שיש לחוש לכבודו של החוזר לביתו מחמת העבירות שבידו, לכך תלתה לו תורה עוד כמה דברים לחזור בגינם, כגון על בית וכרם ואשה, כל זאת כדי לכסות על חרפתם של כל החוזרים בשביל עבירות שבידם, שלא יבינו העם שהם בעלי עבירה, והראוהו חוזר ושב לביתו, אומר ששא בנה בית או נטע כרם או ארש אשה' (סוטה

(ז) פֶּן יָמוּת בְּמִלְחָמָה. לְשׁוֹן 'פֶּן' פִּירוּשׁוֹ 'שְׁמָא', אֵף יֵשׁ בּוֹ גַּם מִשְׁמָעוֹת שֶׁל אֲנָהֳרָה עַל עוֹנֵשׁ, וְכֵן אוֹמֵר הַכְּתוּב: יָשׁוּב פֶּן יָמוּת. שְׁהוֹאִיל וְקִבְעָה הַתּוֹרָה שְׁצִרְיָה לְשׁוּב לְבֵיתוֹ, הָרִי שָׁאם לֹא יִשְׁמַע לְדַבְרֵי הַכֹּהֵן הַמְצִנָּהוּ לַעֲשׂוֹת כֵּן, עֲבִירָה הִיא בִּידוֹ, וּכְדִאִי (רִאיוֹ) הוּא שְׂמִימוֹת בְּמִלְחָמָה (ספרי) (רא"ם): תורה ח
(ח) וַיִּסְפּוּ הַשּׁוֹטְרִים. לָמָּה חִילַק הַכְּתוּב אֲמִירָה זֹאת שֶׁל הַשּׁוֹטְרִים, וְשִׁנְיָה בָּהּ הַלְשׁוֹן וְנֹאמַר כֵּן? וַיִּסְפּוּ (מִלְשׁוֹן תּוֹסֵפֶת), הֵלֵא גַּם הַדְּבָרִים הַקּוֹדְמִים נֹאמְרוּ מִפִּי הַשּׁוֹטְרִים (כַּמְפּוֹרֵשׁ בַּפְסוּק ח)? אֲלֵא תּוֹסֵפֶת הִיא שֶׁהַשּׁוֹטְרִים מוֹסִיפִין זֶה מַעֲצָמָם, בְּנוֹסֵף עַל דְּבָרֵי הַכֹּהֵן. שְׁכֵן סֵדֶר הַדְּבָרִים הוּא, שֶׁהִכֵּהן מִדְּבַר וּמִשְׁמִיעַ לְבָדוֹ, כְּלִי סִינֵי הַשּׁוֹטְרִים, מִן 'שִׁמְעֵי יִשְׂרָאֵל' עַד 'לְהוֹשִׁיעַ אֶתְכֶּם' (פְּסוּקִים ג, ד), וּמִן 'מִי הָאִישׁ' וְגו' וְכֵן 'מִי הָאִישׁ' הַשֵּׁנִי וְהַשְּׁלִישִׁי (פְּסוּקִים ה, ו, ז) הַכֹּהֵן מְדַבֵּר תַּחֲלִילָה וְשׁוֹטֵר מִשְׁמִיעַ לְכָל הָעָם שׁוּב

♦ שבת קודש ד' אלול ♦

(י) כִּי־תִקְרַב אֶל־עִיר לְהִלָּחֶם עָלֶיהָ וְקִרְאתָ אֲלֶיהָ
יֹאבִי תִקְרַב לְקִרְתָּא לְאַנְחָא (קִרְבָּא) עֲלֶיהָ
וְתִקְרִי לָהּ מַלִּין דְּשָׁלָם:
לְשָׁלוֹם:

כ"י א' כִּי־תִקְרַב אֶל־עִיר • בְּמִלְחָמָת הָרְשׁוּת הַכְּתוּב מְדַבֵּר, כְּמוֹ שֶׁמִּפְרָשׁ בְּעֵינֵינוּ: "כֵּן תַּעֲשֶׂה לְכָל־הָעָרִים
הָרֹחֶקֶת וְגו'".

(יא) וְהָיָה אִם־שָׁלוֹם תַּעֲנֶנּוּ וּפִתַּחְתָּ לָּהּ וְהָיָה כָּל־
הָעָם הַנִּמְצָא־בָּהּ יִהְיוּ לָךְ לָמָּס וְעַבְדֶּיךָ:
יֵא וְיֵהִי אִם שָׁלָם תַּעֲנֶנּוּ וְתִפְתַּח לָהּ וְיֵהִי כָל
עַמָּא דִּישְׁתַּבַּח בָּהּ יִהְיוּ לָךְ מַסְקֵי מַסִּין
וְיִפְלַחְנָךְ:

כ"י א' כָּל־הָעָם הַנִּמְצָא־בָּהּ • אֲפִלּוּ אֶתָּה מוֹצֵא בָּהּ מִשְׁבָּעָה אוֹמוֹת שֶׁנִּצְטוּיָתָהּ לְהַחֲרִימָם, אֶתָּה רִשְׁאֵי
לְקִימָם. לָמָּס וְעַבְדֶּיךָ • (ספרי) עַד שֶׁיִּקְבְּלוּ עָלֶיהֶם מַסִּים וְשַׁעֲבוּד.

(יב) וְאִם־לֹא תִשְׁלִים עִמָּךְ וַעֲשִׂיתָה עִמָּךְ מִלְחָמָה
וְצִרְתָּ עָלֶיהָ:
יב וְאִם לֹא תִשְׁלָם עִמָּךְ וְתַעֲבִיד עִמָּךְ קִרְב
וְתִצְוֹר עָלֶיהָ:

כ"י א' וְאִם־לֹא תִשְׁלִים עִמָּךְ וַעֲשִׂיתָה עִמָּךְ מִלְחָמָה • הַכְּתוּב מְבַשְּׂרֵךְ שֶׁאִם לֹא תִשְׁלִים עִמָּךְ, סוֹפָה לְהִלָּחֶם
בָּךְ, אִם תִּנְיָחָנָה וְתִלָּךְ. וְצִרְתָּ עָלֶיהָ • אֵף לְהַרְעִיבָהּ וּלְהַצְמִיחָהּ וּלְהַמִּיתָהּ מִיתַת תַּחֲלוּאִים.

(יג) וְנִתְּנָה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּיָדְךָ וְהָכִיתָ אֶת־כָּל־זִכְוֹרָהּ
לְפִי־חֶרֶב:
יג וְיִמְסְרֶנָּה יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּיָדְךָ וְתַמְחִי יָת כָּל
דְּכֹוֹרָהּ לְפִתְגָם דְּחֶרֶב:

כ"י א' וְנִתְּנָה ה' אֱלֹהֶיךָ בְּיָדְךָ • אִם עֲשִׂיתָ כָּל הָאֲמֹר בְּעֵינֵינוּ, סוֹף שֶׁה' נֹתְנָהּ בְּיָדְךָ.

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

לְהִלָּחֶם בָּךְ אִם תִּנְיָחָנָה וְתִלָּךְ, לָכֵן
יֵשׁ לָךְ לְצִוֹר עָלֶיהָ עַד שֶׁתִּכְנִיעֶנָּה (ספרי)
(מנח"י):
וְצִרְתָּ עָלֶיהָ. תִּיבַת 'וְצִרְתָּ' מִלְכָּד
מִשְׁמַעוּתָהּ הַפְּשׁוּטָה מִלְשׁוֹן עֲשִׂיתָ
'מִצְוֹר' סְבִיבוֹת הָעִיר, יֵשׁ לְפָרֶשֶׁה גַּם
מִלְשׁוֹן צָרָה, שֶׁהַתּוֹרָה הַתִּיבָה לָךְ בְּזוֹה
אֵף לְהַרְעִיבָהּ וּלְהַצְמִיחָהּ וּלְהַמִּיתָהּ
מִיתַת תַּחֲלוּאִים וּשְׂאָר צְרוֹת (ספרי)

(הוֹכֵרֵת); תוֹרָה יג

(יג) וְנִתְּנָה ה' אֱלֹהֶיךָ בְּיָדְךָ. לְשׁוֹן
הַכְּטָחָה הוּא: אִם עֲשִׂיתָ וְקִיַּמְתָּ אֶת
כָּל הָאֲמֹר בְּעֵינֵינוּ, סוֹף הַדְּבָר יִהְיֶה
שֶׁה' נֹתְנָהּ (אֶת) הָעִיר) בְּיָדְךָ (ספרי)

(בִּאמְרֵי); תוֹרָה יד

בָּאָה לְרִבּוֹת שֶׁאֲפִילוּ אֶתָּה מוֹצֵא בָּהּ
- בְּאוֹתָהּ הָעִיר הָרֹחֶקֶת - אֲנָשִׁים
יְחִידִים מִשְׁבָּעָה הָאוֹמוֹת שֶׁנִּצְטוּיָתָהּ
לְהַחֲרִימָם (לְהַרְגָם). כָּאֵן אֶתָּה רִשְׁאֵי
לְקִימָם כִּינּוֹן שֶׁאֵינָם נִמְצָאִים בְּאֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל (ספרי) (בִּא"י, סו"ר):

לָמָּס וְעַבְדֶּיךָ. כְּלוֹמֵר, עַד שֶׁיִּקְבְּלוּ
עָלֶיהֶם עוֹל הַמַּסִּים וְשַׁעֲבוּד
(ספרי); תוֹרָה יב

(יב) וְאִם לֹא תִשְׁלִים עִמָּךְ וַעֲשִׂיתָה
עִמָּךְ מִלְחָמָה. לְשׁוֹן 'וַעֲשִׂיתָה' עִמָּךְ
מִלְחָמָה, דְּרִשְׁוֹהוּ חֻקִּים, שֶׁהַכְּתוּב
מְבַשְּׂרֵךְ (מִבְטִיחֵךְ) שֶׁכָּךְ יִהְיֶה, כִּי
מֵאֲחֵר שֶׁכָּכֵךְ בָּאָה לְהִלָּחֶם עִמָּהּ, הָרִי
מֵעַתָּה אִם לֹא תִשְׁלִים עִמָּךְ, סוֹפָה

(י) כִּי תִקְרַב אֶל עִיר וְקִרְאתָ
אֲלֶיהָ לְשָׁלוֹם. בְּמִלְחָמַת הָרְשׁוּת
הַכְּתוּב מְדַבֵּר, כְּלוֹמֵר בְּמִלְחָמָה
שֶׁמִּטְרָתָהּ לְהַרְחִיב אֶת הָאֶרֶץ וּלְהוֹסִיף
עַל גְּבוּלוֹתֶיהָ, וְלֹא בְּמִלְחָמַת כִּיבוּשׁ
הָאֶרֶץ עֲצֻמָּה מִשְׁבָּעָה הַעֲמִמִּין, שֶׁהִיא
'מִלְחָמַת מִצְוָה', וְאֵין קוֹרְאִים לָהּ
לְשָׁלוֹם כָּלל. כְּמוֹ שֶׁמִּפְרָשׁ בְּעֵינֵינוּ
(לִקְטָן פֶּסוּק טו)
הָרֹחֶקֶת וְגו' - רַק בְּעַמִּים הָרֹחֶקֶת
פּוֹתָחִים תִּחִילָה בְּקִרְיָאָה לְשָׁלוֹם, אֲבָל
'מַעֲרִי הָעַמִּים הָאֵלֶּה... לֹא תַחֲסֶה כָּל
נִשְׁמָה' (ספרי) (רַמְבַּ"ם מַלְכִּים פ"ה ה"א, רש"י
סוֹדֵרִין ב); תוֹרָה יא

(יא) כָּל הָעָם הַנִּמְצָא בָּהּ. תִּיבַת 'כָּל'

(יד) רַק הַנָּשִׁים וְהַטָּף וְהַבְּהֵמָה וְכָל אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּעִיר בְּלִשְׁלָלָהּ תִּבְזוּ לָהּ וְאִכְלָתָּ אֶת־שִׁלָּל אִיבֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לָךְ:

כ"י • וְהַטָּף • אף טף של זכרים, ומה אני מקים: "והפית את כל-זכורה"? בגדולים.

(טו) בֵּן תַּעֲשֶׂה לְכָל־הָעָרִים הַרְחֹקֹת מִמֶּנִּי מֵאֵד אֲשֶׁר לֹא־מַעְרֵי הַגּוֹיִם־הָאֵלֶּה הֵנָּה:

(טז) רַק מַעְרֵי הָעַמִּים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ נִחְלָה לֹא תַחֲשֶׂה בְלִנְשָׁמָה:

(יז) בִּי־הַחֲרֹם תַּחְרִימֶם הַחֲתִי וְהָאֹמֶרִי הַפְּנֻעִי וְהַפְּרִזִּי הַחֲנִי וְהַיְבוּסִי כְּאֲשֶׁר צִוָּךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ:

כ"י • כְּאֲשֶׁר צִוָּךְ • לרבות את הגנזשי.

(יח) לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא־יִלְמְדוּ אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת כָּכָל תּוֹעֲבַתָּם אֲשֶׁר עָשׂוּ לֵאלֹהֵיהֶם וַחֲטֹאתָם לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם: ׀

כ"י • לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא־יִלְמְדוּ • הא אם עשו תשובה ומתגירין, אתה רשאי לקבלם.

(יט) בִּי־תִצּוֹר אֶל־עִיר יָמִים רַבִּים לְהַלָּחֵם עָלֶיהָ לְתַפְשָׁהּ לֹא־תִשְׁחִית אֶת־עֵצָהּ לַנִּדָּח עָלֶיהָ גִּרּוֹן בִּי מִמֶּנּוּ תֹאכַל וְאֹתוֹ לֹא תִכְרֹת בִּי הָאָדָם עֵץ הַשִּׁדָּה לִבָּא מִפְּנֵיךְ בְּמִצּוֹר:

יד לַחֹדֶר נָשִׂיא וְטַפָּלָא וּבְעִירָא וְכָל דִּי יִהְיֶה בְּקִרְתָּא כָּל עֵדָאָה תִּבְזוּ לָהּ וְתִיכּוּל יֵת עֵדָאָה דְּסִנְאָךְ דִּי יִהְיֶה יֵי אֱלֹהֶךְ לָךְ:

טו בֵּן תַּעֲבִיד לְכָל קִרְיָא דִּי רַחֲמִין מִנָּךְ לַחֲדָא דִּי לֹא מִקְרִי עִמְמִיא הָאֵלִין אֲנִין:

טז לַחֹדֶר מִקְרִי עִמְמִיא הָאֵלִין דִּי יֵי אֱלֹהֶךְ יִהְיֶה לָךְ אַחֲסָנָא לֹא תַקִּים כָּל נִשְׁמָתָא:

יז אֲרִי גִמְרָא תַגְמִרְנִין חֲתָאִי וְאֹמֶרִאִי כְּנַעֲנָאִי וּפְרִזָּאִי חֲנָאִי וַיְבוּסָאִי כָמָא דִּי פִקְדֶךְ יֵי אֱלֹהֶךְ:

יח בְּדִיל דִּי לֹא יִלְפּוֹן יִתְכוֹן לְמַעַבְד כָּכָל תּוֹעֲבַתְהוֹן דִּי עֲבַדוּ לְטַעֲוִתְהוֹן וְתַחֲבוּן קִדְם יֵי אֱלֹהֶכֶן:

יט אֲרִי תִצּוֹר לְקִרְתָּא יוֹמִין סְגִיאִין לְאַגְחָא עֲלֵהּ לְמַכְפָּשָׁה לֹא תַחַבֵּל יֵת אֵילָנָהּ לְאַרְמָא עֲלוּהִי גִרּוֹנָא אֲרִי מִנָּה תִיכּוּל וְיִתָּה לֹא תִקּוּץ אֲרִי לֹא כְּאִנְשָׁא אֵילָן חֲקָלָא לְמַעַל מִקְדָּמָךְ בְּצִירָא:

כ"י • יָמִים • שָׁנִים. רַבִּים • שְׁלֹשָׁה, (שבת יט) מִכָּאן אָמְרוּ: אֵין צָרִין עַל עִירוֹת שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים פְּחוֹת מִשְׁלֹשָׁה יָמִים קִדְם לְשַׁבָּת, וְלִמַּד שְׁפוּתָת בְּשָׁלוֹם שָׁנִים אוֹ שְׁלֹשָׁה יָמִים, וְכֵן הוּא אוֹמֵר (שמואל-ב א): "וַיֵּשֶׁב דָּוִד בְּצִקְלָג

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

לְקַבְּלָם וּלְהַחֲיוֹתָם, וְהָרִי הֵם כָּכָל גְּרִי הַצֶּדֶק שֶׁנַּעֲשׂוּ בִישְׁרָאֵלִים (ספרי) (הזכרון, ג"א): תורה יט
(יט) 'יָמִים'. לִשׁוֹן רַבִּים הוּא, וּמִיַּעוֹט רַבִּים שָׁנִים, נִמְצְיָנוּ לְמַדִּים שֶׁהַכְּתוּב מְדַבֵּר לְפָחוֹת בִּשְׁנֵי יָמִים שֶׁל מִצּוֹר:
רַבִּים. לְרַבּוֹת יוֹם נוֹסֵף, הָרִי שְׁלֹשָׁה יָמִי מִצּוֹר. לְמַדָּךְ הַכְּתוּב, שֶׁזֶּהוּ שִׁיעוֹר הַזֶּמֶן הַמוּעָט בְּיוֹתֵר לְמִצּוֹר. מִכָּאן אָמְרוּ חֲכָמִים: אֵין צָרִין עַל עִירוֹת שֶׁל גּוֹיִם פְּחוֹת מִשְׁלֹשָׁה יָמִים קוֹדֵם

(ספרי): תורה טו
(יז) כְּאֲשֶׁר צִוָּךְ. הוּאִיל וְלֹא הִזְכִּיר כָּאֵן הַכְּתוּב אֵלָּא שֵׁשׁ אוֹמוֹת, לָכֵף הוֹסִיף 'כְּאֲשֶׁר צִוָּךְ', לְרַבּוֹת אֵף אֵת הַגִּנְגָּשִׁי, שֶׁאֵף הוּא נִידוֹן כְּמוֹתָם (בְּאִמּוֹר לַעֲלֹ 1, א) (ספרי): תורה יח
(יח) לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא יִלְמְדוּ. לָכֵף אֲנִי מַצִּיחַ אוֹתָךְ לְהִרְגֵם, כְּדִי שֶׁלֹּא יַחֲסִיאוּ אוֹתָךְ. הֵא - הָרִי מִכָּאן שֶׁאֵם עָשׂוּ תְּשׁוּבָה וְהַתְּגִיירוּ, וְאֵין לַחוּשׁ כְּכָר שִׁיחֲסִיאוּ אֵת יִשְׂרָאֵל, אֵתָה רִשְׁאִי

(יד) וְהַטָּף. אֵף טָף שֶׁל זָכָרִים בְּמִשְׁמַע, כִּי לַעֲנִין נִקְבּוֹת לֹא הוֹצִירָךְ הַכְּתוּב לַחֲדָשׁ זֹאת, שֶׁהָרִי אִפִּילוֹ אֵת הַנָּשִׁים הַגְּדוּלוֹת יֵשׁ לְהַחֲיוֹת, וְכָל שֶׁבֶן אֵת הַטָּף. וּמֵאַחֵר שִׁישׁ לְהַחֲיוֹת טָף זָכָרִים, מַעֲתָה מָה אֲנִי מַקְנִים אֵת הָאִמּוֹר (לַעֲלֹ פסוק י) 'וְהַפִּית אֵת כָּל זָכָרָה', שֶׁמִּשְׁמַע שִׁישׁ לְהַכּוֹת אֵת כָּל הַזָּכָרִים? אֵלָּא רַק בּוֹזְרִים גְּדוּלִים הַכְּתוּב מְדַבֵּר [וְלִשׁוֹן 'כָּל' בֹּא לְרַבּוֹת אֵף אוֹתָם שֶׁאֵינָם אֲנָשִׁי מִלְחָמָה (בְּאִמּוֹר)]

שיעור יומי לשבת קודש ד' אלול ושנים מקרא ואחד תרגום – כ – פרשת שופטים
 ימים שנים", ובמלחמת הרשות הכתוב מדבר (ספר). **כי האדם עץ השדה • הרי 'פי' משמש בלשון 'דלמא',**
שמה האדם עץ השדה להכנס בתוך המצור מפניו להתגבר ב'סורי רעב וצמא כאנשי העיר, למה תשחיתנו.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כד עמ' 118)

כי האדם עץ השדה (כ, יט) כתב הרבי הרש"ב (קונטרס חנוך לנער עמ' 39): האדם כלול מדומם, צומח וחי. **דומם** - איתיות המחשבה והדבור. **צומח** - המדות, שצומחים מקטנות לגדלות. **חי** - בחינת חכמה, והחכמה תחיה. **האדם עץ השדה:** עקר האדם, הינו חכמתו ושכלו, הוא בשביל המדות, שיהיו מדותיו מברורים ומזככים, הינו להפך מדותיו הבהמיות לאלקיות, ויהיה טוב לשמים וטוב לבריות, עכ"ל. ואכן, עקר עבודת האדם הוא ברור וזפוף המדות, וכדאיתא בספר פתח שם טוב (סכ"ד) בשם רב סעדיה גאון, שעקר בריאת האדם בעולם הזה היא, כדי לשבר את מדותיו הרעות והטבעיות. וידוע פתגם אדמו"ר הזקן: כל ענין החסידות הוא לשנות טבע מדותיו.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ע"פ לקוטי שיחות ח"ד עמ' 1114 ואילך - מתוך 'לקראת שבת')

תכלית האדם - השליטה על המדות

בפרשתנו כתוב "כי תצור אל עיר גו' לא תשחית את עצה גו' כי ממנו תאכל ואותו לא תכרת, כי האדם עץ השדה גו' אותו תשחית וקרת" (כ, יט). ואיתא בגמרא (תענית ז, א) "וכי האדם עץ שדה הוא? אלא משום דכתיב כי ממנו תאכל ואותו לא תכרות, וכתיב אותו תשחית וקרת. הא כיצד, אם תלמיד חכם הגון הוא - ממנו תאכל ואותו לא תכרות, ואם לאו - אותו תשחית וקרת".

וקשה, כיצד מתישבת קושית הגמרא "וכי האדם עץ שדה הוא", דגם אם מצינו פרט אחד שבהם דומים זה לזה - בענין תלמיד חכם הגון - הרי זה דמיון בפרט אחד בלבד, ואיך מבטא דמיון זה את השכיחות העיקרית בין האדם לעץ השדה? ויש לבאר זה עלי פי הידוע שזכרנו שהעולם מתחלק לארבעה סוגים, דומם, צומח, חי ומדבר, כך יש באדם התחלקות לארבעה סוגים אלו, והמדות שבאדם הם בחינת הצומח שבאדם (ראה בכל זה תורה אור בראשית ד, א. תורת חיים בראשית ד"ה וייצר, ובכמה מקומות).

והנה, יתרונו של האדם על שאר ג' הסוגים הוא - שהוא בעל שכל. וזוהי קושית הגמרא "וכי אדם עץ שדה הוא", דהן אמת שבאדם ישנו גם הענין ד"עץ שדה" - שהוא ה"צומח" שבאדם, מדותיו שבלבו, אבל האם זוהי מעלתו של האדם? על כך מתרצת הגמרא, שתכלית שכל האדם אינה להשפיל השכלות בלבד, אלא להשפיע על המדות, שהמדות יתנהגו על-פי השכל. השכל לבדו אינו מביא שלמות לאדם, רק כאשר השכל משפיע על המדות, אז בא האדם לשלמותו. ועל זה מביאה הגמרא משל מאילן: כשם שמעלתו של אילן היא בנתינת פירות, כן הוא גם בנוגע ל"אדם", תלמיד חכם, דמעלתו היא בהיותו "הגון", ששכלו פועל על מדותיו, ומביא "פירות", ד"מאי פירות, מצוות" (סוטה מו, סע"א).

~ נקודות משיחות קודש ~ (ע"פ אגרות קודש ח"ב אגרת רד. לקוטי שיחות ח"א עמ' 82, ועוד - מתוך 'לקראת שבת')

הזהירות הנדרשת בחינוך הילדים

בפרשתנו כתוב "כי האדם עץ השדה" (כ, יט). והינו, שהאדם דומה בכמה דברים לעץ השדה. ויש ללמוד מזה הוראה בחינוך הילדים: כאשר עושים שריטה באילן לאחר ששבר גדל, אזי השריטה אינה אלא במקום שנעשתה בלבד, וגם אינה גורמת נזק.

רש"י כפשוטו - מהדרות לשם

בשלוש וממתינים להם שישלימו (גרא):
כי האדם עץ השדה. הרי 'פי' האמור
כאן משמש בלשון 'דלמא',
 ובמשמעות של תמיהה, כלומר: **שמה**
 כדוגמת **האדם** הוא **עץ השדה** - וכי
 העץ הוא כמו האדם, אשר אתה בא
 להשחיתו, **להכנס** גם הוא **בתוך**
המצור מפניו, להתגבר ב'סורי רעב
וצמא כאנשי העיר! אם כן **למה**
תשחיתנו: תורה כ

העמלק וישב דוד בצקלג ימים שנים
 [לאחר שהור דוד מגדוד העמלקים,
 לא הניחוהו הפלשתים אשר בצקלג
 להכנס לעיר, עד שעלה עליה במצור,
 ושאל בשלוש שני ימים (עמק חצי"ט)]
 (ספרי). ואין הדברים אמורים במלחמת
 מצוה, כגון בשבעה עממים שנצטוו
 ישראל להרגם בלא שום קריאת
 שלום, אלא במלחמת הרשות הכתוב
מדבר (כאמור לעיל פסוק י), לכך פותחים

לשבת [כדי שתתישב דעת אנשי
 המלחמה עליהם, ולא יהיו מבוהלים
 וטרודים בשבת (לשון הרמב"ם הל' שבת פ"ל
 ה"א)], ועוד **למד** הכתוב בזה,
שמתחילה פותח בשלום ונותן להם
 זמן, **שנים או שלשה ימים**, כדי
 להשיב אם הם נכנעים, ורק לאחר
 מכן, אם עדיין עומדים בסירובם,
 מתחילים בעשיית המצור. **וכן הוא**
אומר (שמואל ב א, א) 'ודוד שב מהכות את

אבל פֶּאֶשֶׁר עוֹשִׁים שְׂרִיטָה בַּשְּׁתִּיל אֵילָן רָךְ, וְעַל-אַחַת-כַּפֶּה וְכַפֶּה בְּגִרְעִין שְׁעוּמָדִים לְנִטּוּעַ, יִתְכַּן שְׁמִשְׂרִיטָה אַחַת יִצְמַח אֵילָן בַּעַל-מוֹם.

וכן הוא בענין החינוך:

אָדָם בַּשָּׁנוֹת הַעֲמִידָה, שֶׁכָּבֶר עָבַר מִחֲצִית דְּרָכּוֹ בַּחַיִּים, וְנִדְמָה לוֹ שֶׁהוּא מוֹכֵר לְהִסָּפִים עַל פְּשָׁרוֹת - הֲרֵי הַפְּגִיעָה הִיא לְמִשְׁךְ שָׁנִים אַחֲדוֹת בַּלְבָּד. אַרְבָּעִים שָׁנָה חַי הוּא לֹא פְּשָׁרוֹת, וְאִם יִכָּשֶׁל וַיַּעֲשֶׂה פְּשָׁרָה לְשָׁנָה אַחַת, יְכוּלוֹת אַרְבָּעִים שָׁנָה הַקּוֹדְמוֹת שֶׁמֵּאַחֲזָרָיו לִיתֵּן לוֹ כַּח שִׁישְׁכַח מִיַּד מִהַפְּשָׁרָה, וַיַּעֲמֹד בִּיהָדוֹת שְׁלָמָה.

אבל פֶּאֶשֶׁר מְדוּבָר אֹדוֹת הַדּוֹר הַזֶּה, וְאוֹתָם רוֹצִים לְחַנֵּךְ עַל פְּשָׁרוֹת - נוֹטְלִים מֵהֶם אֶת הַחוּם וְהַקְּנָאוֹת לִיהָדוֹת לְכָל יָמֵי חַיֵּיהֶם. בְּגִלַּל הַשְּׂרִיטָה וְהַחֲסָרוֹן שֶׁעוֹשִׂים בְּנִשְׁמָתָם בַּצִּעֲרִיּוֹתָם, עַל־ל אַחֲרֵי-כֵן לְגַדּוֹל יְהוּדִי בַּעַל-מוֹם וְחִמְקָא-לִיצְלוֹ! וְכֵן הוּא גַם לֹאִידֵךְ גִּיסָא, שֶׁמִּפְּנֵי שֶׁאֲפִילוֹ שִׁינּוּי קָל בְּיוֹתֵר יָכוֹל לְגָרוֹם שִׁיתְהַפֵּךְ מִהַקְּצָה אֶל הַקְּצָה, לְכֵן אֲפִילוֹ בַּשְּׁבִיל הַטְּבָה קָלָה בַּחֲנוּךְ הַיָּלָד, כִּדְאִי לְהַשְׁתַּדֵּל וּלְהַשְׁתַּדֵּל, וְכָל-שָׁכֵן אִם הַחֲנוּךְ דּוֹרֵשׁ תִּיקוּן בְּעִנְיָנִים עִיקָרִיִּים הַעֲלוּלִים לְהַשְׁפִּיעַ עַל הַיָּלָד בְּמִשְׁךְ כָּל יָמֵי חַיָּו.

כ לַחֲדוֹד אֵילָן דִּתְדַע אָרִי לֹא אֵילָן דְּמֵאֲכָל
הוּא יְתֵה תַחְבֵּל וְתַקְוִין וְתִבְנִי כְּרִקְמוּיָן עַל
קִרְתָּא דִּי הִיא עֲבָדָא עֲמָךְ קִרְבָּא עַד
דִּתְכַבְּשֶׂה:

(ב) וְכֵן עֵץ אֲשֶׁר-תִּדְעַ כִּי לֹא-עֵץ מֵאֲכָל הוּא אֹתוֹ
תִּשְׁחִית וְכִרְתָּ וּבְנִית מִצֹּר עַל-הָעֵיר אֲשֶׁר-הוּא
עֹשֶׂה עִמָּךְ מִלְחָמָה עַד רִדְתָּה: פ

רש"י • עַד רִדְתָּה • לְשׁוֹן רְדוּי, שֶׁתִּהְיֶה כְּפּוּפָה לָךְ.

א אָרִי יִשְׁתַּכַּח קְטִילָא פֶּאֶרְעָא דִּי יִי אֱלֹהֶיךָ
יִהְיֶה לָּךְ לְמִירְתָּה רַמְי בְּחִקְלָא לֹא אֲתִידַע מִן
קְטִילָה:

כא (א) כִּי-יִמְצָא חָלָל בְּאֶדְמָה אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
נָתַן לָךְ לְרִשְׁתָּהּ נָפֵל בַּשָּׂדֶה לֹא נֹדַע מִי הִכָּהוּ:

~ נקודות משיחות קודש ~ (ע"פ זקוני שיחות ח"ל עמ' 223, וראה באורך יותר בלקו"ש חכ"ד עמ' 129 ואילך - מתוך 'לקראת שבת')

תפקיד הזקנים והשופטים

בְּפֶרֶשְׁתֵּנוּ מְבֹאָר עֲנִינָה שֶׁל עֲגֻלָּה גְרוּפָה: "כִּי יִמְצָא חָלָל בְּאֶדְמָה . . נָפֵל בַּשָּׂדֶה לֹא נֹדַע מִי הִכָּהוּ, וַיֵּצְאוּ זִקְנֶיךָ וְשֹׁפְטֶיךָ וּמִדְּדוּ גו' וְהוֹרִידוּ זִקְנֵי הָעִיר הַהִיא אֶת הָעֲגֻלָּה גו' וְכָל זִקְנֵי הָעִיר הַהִיא גו' יִרְחֲצוּ אֶת יְדֵיהֶם גו' וְעָנוּ וְאָמְרוּ יְדֵינוּ לֹא שָׁפְכוּ אֶת הַדָּם הַזֶּה גו'" (כא, א ואילך).

וְיֵשׁ לְבָאָר הַדְּבָרִים בַּעֲבוּדַת הָאָדָם לְקוּנוֹ:

"חָלָל" בְּמִוָּן רוּחָנִי הוּא זֶה שֶׁנִּפְסְקָה דְּבִיקוּתוֹ בְּהַקְב"ה, שֶׁהוּא מְקוֹר חַיּוּתוֹ, וּכְמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר "וְאַתֶּם הַדְּבָקִים בְּה' אֱלֹקֵיכֶם חַיִּים כָּלְכֶם הַיּוֹם".

וְהַגּוֹרֵם לָזֶה הוּא הַלְּהִיּוֹת נִמְצָא "בַּשָּׂדֶה" ("נוֹפֵל בַּשָּׂדֶה") וְלֹא בַּאֲהֻלָּה שֶׁל תּוֹרָה וְיִהְדוּת. וּבַשָּׂדֶה שֶׁם מְקוּמוֹ שֶׁל "עֹשֵׂה . . אִישׁ שָׂדֶה", שֶׁמִּתְנַפֵּל לְאוֹתָם שֶׁנִּמְצָאִים "בַּשָּׂדֶה" לְנִתְקֵם חֲסִי-וְשִׁלוֹם מִדְּבִיקוּתָם בְּאֱלֹקִים חַיִּים מְקוֹר חַיּוּתָם וְלַהֲפִילָם חֲלָלִים וְחִמְקָא-לִצְלוֹן - "חָלָל", אוֹ עַל כָּל פְּנִים לְהַחֲלִישׁ בָּהֶם אֶת הָעֲנָן ד' וְאַתֶּם הַדְּבָקִים בְּה' אֱלֹקֵיכֶם גו'".

וְעַל זֶה בָּאָה הוֹרָאת הַתּוֹרָה - "וַיֵּצְאוּ זִקְנֶיךָ וְשֹׁפְטֶיךָ גו'", שֶׁזֶהוּ מִתְּפַקִּדֵם וְאַתְרִיּוֹתָם שֶׁל זִקְנֵי וְשׁוֹפְטֵי יִשְׂרָאֵל, לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל הַתְּלוּי בָּהֶם לְתַקֵּן הַמִּצְבַּ וּלְשַׁלּוֹל מִפְּלִי-וְכָל אֶת הַמִּצְיָאוֹת ד' חָלָל . . בַּשָּׂדֶה".

וְכְמוֹדֵגֶשׁ גַּם בְּהַכְרִזָתָם "יְדֵינוּ לֹא שָׁפְכוּ אֶת הַדָּם הַזֶּה" וּפִירֵשׁ רַש"י "לֹא רָאִינוּהוּ וּפְטָרוֹנוּהוּ בְּלֹא מִזְנוֹת וּבְלֹא לִוְיָה", דְּהֵינּוּ, שְׁזוּהִי חוֹבָתָם שֶׁל זִקְנֵי הָעִיר לְלוּוֹת כָּל אִישׁ מִיִּשְׂרָאֵל הַיּוֹצֵא מִהָעִיר (אֶל הַשָּׂדֶה) וּלְחַזְקוֹ וּלְהַגֵּן עָלָיו מִכָּל הַסַּכָּנוֹת הַחוּבּוֹת לוֹ בְּהִיּוֹתוֹ "בַּשָּׂדֶה".

וְהוּא עַל יְדֵי שֶׁמִּסְפָּקִים לוֹ צִידָה לְדָרָךְ, מִזּוֹן - זוֹ תּוֹרָה שֶׁנִּקְרָא מִזּוֹן (רָאָה חֲגִיגָה יד, א. וְעוֹד), וְכֵן לְבוּשִׁים הֵם הַמִּצְוֹת, וּכְדֹאִיתָא בְּתַנָּא דְּבִי אֱלִיהוּ רַבָּה (פכ"ז) עַל הַפְּסוּק "כִּי תִרְאֶה עָרוֹם וְכִסִּיתוֹ" - "אִם רָאִיתָ אָדָם שֹׂאֵין בּוֹ דְּבָרֵי תּוֹרָה הַכְּנִיסְהוּ לְבֵיתְךָ וּלְמִדְּהוּ קִרְיָאתָ שְׁמַע וּתְפַלֶּה כו' וְזָרְזוּהוּ בְּמִצְוֹת לְפִי שֹׂאֵין לָךְ עָרוֹם בְּיִשְׂרָאֵל אֲלֵא מִי שֹׂאֵין בּוֹ תּוֹרָה וּמִצְוֹת".

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

(ב) עַד רִדְתָּה. אֵין זֶה מְלָשׁוֹן יְרִידָה, תַּמְשׁוּל בְּהַ [כְּמוֹ יְרִידוֹ בְּדַגַּת הַיָּם, אֲצֵל מְמִשְׁלַת הָאָדָם עַל הַחַיּוֹת] אֲלֵא לְשׁוֹן רְדוּי, שֶׁמִּשְׁמַעוֹ שֶׁתִּהְיֶה וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל הָאֲרֶץ' (חזקוני): תורה א וגו' (בראשית א, כו. וראה רש"י שם) הָאָמְרוּ

(ב) וַיֵּצְאוּ זִקְנֵיךָ וְשַׁפְטֵיךָ וּמִדְרֹי אֶל־הָעָרִים אֲשֶׁר סְבִיבַת הַחֹלָל:
ב וַיִּפְקֹדוּ סִבִּיךָ וַיִּזְכְּרוּךָ וַיִּמְשְׁחוּךָ לְקַרְוֵיָא דִּי סַחְרָנִית קַטִּילָא:

רש"י • וַיֵּצְאוּ זִקְנֵיךָ • (סוטה מר. סנהדרין יד) מַיְחֲדִים שְׂבֻזְקֵיךָ, אֵלֶיךָ סְנֵהֲדָרֵי גְדוּלָּה. וּמִדְרֹי • (סוטה מה) מִמָּקוֹם שֶׁהֲחֹלָל שׁוֹכֵב. אֶל־הָעָרִים אֲשֶׁר סְבִיבַת הַחֹלָל • לְכָל צַד וְצַד, לִידֵעַ אִיזוֹ קְרוֹבָה.

(ג) וְהָיָה הָעִיר הַקְּרֹבָה אֶל־הַחֹלָל וּלְקַחּוּ זִקְנֵי הָעִיר הַהוּא עֲגֻלַּת בָּקָר אֲשֶׁר לֹא־עֶבֶד בָּהּ אֲשֶׁר לֹא־מִשְׁכָּה בָּעַל:
ג וְהָיָה קִרְתָּא דְקָרִיבָא לְקַטִּילָא וַיִּזְכְּרוּן סִבִּי קִרְתָּא הֵיא עֲגֻלַּת תּוֹרִי דִּי לֹא אַתְּפִלַּח בֵּיה דִּי לֹא נְגִידַת בְּנִיר:

(ד) וְהוֹדְרוּ זִקְנֵי הָעִיר הַהוּא אֶת־הָעֲגֻלָּה אֶל־נַחַל אִיתָן אֲשֶׁר לֹא־יַעֲבֹד בּוֹ וְלֹא יִזְרַע וְעֶרְפוֹ־שֵׁם אֶת־הָעֲגֻלָּה בְּנַחַל:
ד וַיִּתְּנוּן סִבִּי קִרְתָּא הֵיא זֵת עֲגֻלַּת לְנַחַל בִּיר דִּי לֹא אַתְּפִלַּח בֵּיה וְלֹא יִזְרַע וַיִּנְקֹפוּן תַּמָּן זֵת עֲגֻלַּת בְּנַחַל־א:

רש"י • אֶל־נַחַל אִיתָן • קֶשֶׁה, שְׁלֹא נַעֲבֹד. וְעֶרְפוֹ • קוֹצֵץ עֶרְפָּה בְּקוֹפִיץ. אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא: 'תֵּבֵא עֲגֻלָּה בֵּית שְׁנֵתָה שְׁלֹא עֲשֵׂתָה פְרוֹת וְתַעֲרֹף בְּמָקוֹם שְׂאִינוֹ עוֹשֶׂה פְרוֹת, לְכַפֵּר עַל הָרִיגָתוֹ שֶׁל זֶה, שְׁלֹא הִנִּיחוּהוּ לַעֲשׂוֹת פְרוֹת'.

(ה) וַנִּגְשׂוּ הַכֹּהֲנִים בְּנֵי לֵוִי כִּי בָחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשִׁרְתּוֹ וּלְבָרְךָ בְּשֵׁם יְהוָה וְעַל־פִּיהֶם יִהְיֶה כָּל־רִיב וְכָל־נִגָּע:
ה וַיִּתְקַרְבוּן כֹּהֲנֵי בְנֵי לֵוִי אֲרִי בַּחֲוֹן יִתְרַעֲי יִי אֱלֹהֶיךָ לְשִׁמְשׁוּתָהּ וּלְבָרְכָא בְּשִׁמָּא דִּי וְעַל מִימְרֵהוּן יִהְיֶה כָּל דִּין וְכָל מַכְתֵּשׁ סְגִירוֹ:

(ו) וְכָל זִקְנֵי הָעִיר הַהוּא הַקְּרֹבִים אֶל־הַחֹלָל יִרְחֲצוּ אֶת־יְדֵיהֶם עַל־הָעֲגֻלָּה הָעֲרוּפָה בְּנַחַל:
ו וְכָל סִבִּי קִרְתָּא הֵיא דְקָרִיבִין לְקַטִּילָא יִסְחוּן זֵת וַיִּיהוּן עַל עֲגֻלַּת דְנִקְפִּתָא בְּנַחַל־א:

(ז) וַיִּדְּנוּ וַיֹּאמְרוּ יָדֵינוּ לֹא שָׁפְכוּ אֶת־הַדָּם הַזֶּה וְעֵינֵינוּ לֹא רָאוּ:
ז וַיִּתְּבוּן וַיִּימְרוּן וַיִּדְּנָא לֹא אֲשָׁדוּ זֵת דְמָא דִּדִּין וְעֵינֵנָא לֹא חֲזָאָה:

רש"י • וַיִּדְּנוּ לֹא שָׁפְכוּ • וְכִי עָלְתָה עַל לֵב שְׂזֻקְנֵי בֵית דִּין שׁוֹפְכֵי דָמִים הֵם? אֵלָּא לֹא רְאִינוּהוּ וּפְטַרְנוּהוּ בְּלֹא מְזוֹנוֹת וּבְלֹא לִוְיָהּ. וְהַכֹּהֲנִים אוֹמְרִים: "כִּפֹּר לְעַמֶּךָ יִשְׂרָאֵל".

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

בת שנתה שעדיין לא עשתה פירות - שְׁטָרָם הַבִּיאָה וְלָדוֹת, וְתַעֲרֹף בְּנַחַל שְׂאֵדְקָתוֹ קֶשֶׁה, שֶׁגַּם הוּא מְקוֹם שְׂאִינוֹ עוֹשֶׂה פְרוֹת - שְׂאִינוֹ מְסוּגָל לְהוֹצִיא צְמָחִים, כְּדִי לְכַפֵּר עַל הָרִיגָתוֹ שֶׁל אָדָם זֶה, שְׁלֹא הִנִּיחוּהוּ לְהוֹסִיף וּלְחַיּוֹת וְלַעֲשׂוֹת פְרוֹת - לְקַנִּים מְצוּוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים (סוטה מו): תורה ה' (ז) וַיִּדְּנוּ לֹא שָׁפְכוּ. מְדוּעַ הוֹצִרְכוּ לוֹמַר כֵּן, וְכִי עָלְתָה עַל לֵב אָדָם מַחֲשָׁבָה שְׂזֻקְנֵי בֵית־דִּין שׁוֹפְכֵי דָמִים

מוֹדְדִים לְכָל צַד, כְּדִי לִידַע אִיזוֹ הִיא הָעִיר הַקְּרוֹבָה בְּיוֹתֵר אֶל הַחֹלָל: תורה ג
(ד) אֶל נַחַל אִיתָן. עֵמֶק שֶׁהַקֶּרֶקַע שֶׁלֹּ קֶשֶׁה, שְׁלֹא נַעֲבֹד וְלֹא נִזְרַע מְעוּלָם (קצ"ר):
וְעֶרְפוֹ. קוֹצֵץ עֶרְפָּה - חוֹתֵף אֶת רֹאשָׁהּ מִצַּד הָעוֹרֶף, בְּסִפִּין גְּדוּלָּה הַנִּקְרָאת קוֹפִיץ. וּמִדָּה עֵנִין עֲרִיפַת הָעֲגֻלָּה לְחַלֵּל הַנִּמְצָא בְּשִׁדְּהָ אֵלָּא כִּךְ אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא: תֵּבֵא עֲגֻלָּה

כא (ב) וַיֵּצְאוּ זִקְנֵיךָ. הַזִּקְנִים, אֵלֶיךָ חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל. וְלֹא אָמַר 'זִקְנֵי הָעִיר' אֲלֹא 'זִקְנֵיךָ', שֶׁמִּשְׁמַעוֹ 'זִקְנֵי כָּל הָעָם', שֶׁהֵם הַמַּיּוֹחָדִים שְׂבֻזְקֵיךָ, וּמִי הֵם? אֵלֶיךָ סְנֵהֲדָרֵי גְדוּלָּה [בֵּית הַדִּין הַגָּדוֹל הַמוֹנָה שְׂבָעִים וְאַחַד מִדִּינֵי יִשְׂרָאֵל וְחֲכָמָיו, הַיּוֹשְׁבִים בְּלִשְׁכַּת הַגּוֹזִית בִּירוּשָׁלַיִם, וְאֲשֶׁר בִּכְהֵם לְדוֹן כָּל דִּין וּמִשְׁפָּט, לְרִבּוֹת דִּינֵי נְפֻשׁוֹת] (רא"ם, גר"א):
וּמִדְרֹי. מִמָּקוֹם שֶׁהֲחֹלָל שׁוֹכֵב: אֶל הָעָרִים אֲשֶׁר סְבִיבַת הַחֹלָל.

(ח) כִּפֹּר לְעַמּוֹד יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־פָּדִיתָ יְהוָה וְאֶל־תִּתֶּנָּן
דָּם נָקִי בַּקָּרֶב עַמּוֹד יִשְׂרָאֵל וְנִכְפַּר לָהֶם הַדָּם:

רש"י: וְנִכְפַּר לָהֶם הַדָּם • הַפְּתוּב מִבְּשָׂרָם, שֶׁמִּשְׁעָשׂוֹ כֵּן יִכְפַּר לָהֶם הָעוֹן.

(ט) וְאַתָּה תִּבְעַר הַדָּם הַנָּקִי מִקֶּרְבָּךְ בִּירֵתְעֲשֶׂה
הַיֵּשֶׁר בְּעֵינֵי יְהוָה:

רש"י: וְאַתָּה תִּבְעַר • (כתובות לו') מִגִּיד שָׂאֵם נִמְצָא הַהוֹרֵג אַחֵר שְׁנֵתְעַרְפָּה הָעֶגְלָה, הָרִי זֶה יִהְרֵג, וְהוּא הַיֵּשֶׁר בְּעֵינֵי ה':

צ"ז פסוקים, סלו"א סימן. חסלת פרשת שופטים

הפטרה לפרשת שופטים נדפסה לקמן עמ' קעא

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

שֵׂאֵם נִמְצָא הַהוֹרֵג אַחֵר שְׁנֵתְעַרְפָּה
הָעֶגְלָה, לֹא תֹאמַר שֶׁכָּבֹד נִתְכַּפֵּר
הַדָּם, וְהָרוּצֵחַ פְּטוּר מֵעוֹשׁ, אֲלֹא כִּי
שֶׁהָרֵג בְּמִזִּיד הָרִי זֶה יִהְרֵג כְּמִשְׁפָּטוֹ.
וּבִיעוּרוֹ שֶׁל הָרוּצֵחַ הוּא הַמַּעֲשֶׂה
הַיֵּשֶׁר בְּעֵינֵי ה' (סוטה מז; כתובות לו):
חסלת פרשת שופטים

הַבָּא: תורה ח
(ח) וְנִכְפַּר לָהֶם הַדָּם. אֵין זֶה מִדְּבָרִי
הַכֹּהֲנִים, אֲלֹא הַפְּתוּב הוּא שֶׁמִּבְשָׂרָם,
שֶׁמִּשְׁעָשׂוֹ כֵּן וְקִיּוּמוֹ הַכֹּל כְּפִי הָאֱמֹר
כָּאן, אֲזִי יִכְפַּר לָהֶם הָעוֹן (סוטה
מו): תורה ט
(ט) וְאַתָּה תִּבְעַר. מִגִּיד בְּזֶה הַפְּתוּב,

הֵם! אֲלֹא כִּי הֵם אוֹמְרִים: אֵין אֲנִי
אֲשָׁמִים בְּמִיתָתוֹ, לִפִּי שֶׁלֹּא רָאִינוּהוּ
בִּיציָאָתוֹ וּפְטָרְנוּהוּ מֵאֲתָנוּ בְּלֹא לִיתֵּן
לוֹ מִזִּנּוּת לְצוּרָה הִדְרָה, וְלֹא רָאִינוּהוּ
יוֹצֵא לְבָדוֹ בְּלֹא לוֹיָהּ. וְעַל כֵּן עוֹנִים
הַכֹּהֲנִים וְאוֹמְרִים: כִּפֹּר לְעַמּוֹד
יִשְׂרָאֵל וְגו', כִּכֹּל הָאֱמֹר בְּפִסְטוֹק

המשך מעמוד ג

גילוי אלקות בעולמות, צריך שיהי' תחילה "מ"ב קשה", שהו"ע הדין והצמצום, וע"י צירופם יחד (של הדין והחסד) נעשה הצירוף ד"מ"ב ור"ך".

ויש לומר שענין זה הוא גם בעבודת האדם: כל המניעות ועיכובים על אלקות שמצד מדת הדין והצמצום (החל מירידת נשמתו לעזה"ז וכלה בירידה של זמן הגלות⁵), אין הכוונה בהם בשביל ההסתר עצמו, אלא כדי שהאדם יתגבר עליהם, ויגלה בהם שהם מגלים אלקות מצד ענינם.

(4) ראה תניא פל"ז.

(5) ראה תו"א ר"פ נח.

המשך מעמוד עח

חכמים החמירו במשקין יותר מטומאת הזב, כיון שעלולים לקבל טומאה בקלות יתר כי אינם צריכים 'הכשר' (רש"י שבת יד, ב ד"ה גורה) וכמו שגזרו על המשקין מטעם זה להיות 'ראשון לטומאה' (אפילו אם נטמאו ב'ראשון' ומן התורה הם 'שניים').

פשטות לשון הגמרא מורה שכלי חרס וכלי שטף שווים בכל, ובשניהם אם נגעה טומאה בגבו, נטמא גבו ולא תוכו.
ואת קושיית הראב"ד - איך יתכן שטומאת משקין מדרבנן חמורה מטומאה דאורייתא - מתרץ ה'כסף משנה':

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אני"ש שיי אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

יום רביעי - א' אלול פרק כ, מפרק א עד סוף פרק ט ופרקים א-ג	יום ראשון - כ"ח מנחם אב מפרק קלה עד סוף פרק קלט
יום חמישי - ב' אלול מפרק י עד סוף פרק יז ופרקים ד-ו	יום שני - כ"ט מנחם אב מפרק קמ עד סוף פרק קמד
יום שישי - ג' אלול מפרק יח עד סוף פרק כב ופרקים ז-ט	יום שלישי - ל' מנחם אב פרק כ, מפרק קמה עד סוף פרק קנ
שבת קודש - ד' אלול פרק כ, מפרק כג עד סוף פרק כח ופרקים י-יב	

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

[תמוז תרס"ו]

שמעתי מזקני ארץ שבימיהם היה המנהג שכל אחד היה אומר בכל יום את הקאפיטל תהילים לפי שנות חייו. למשל אם מלאו לו כ' שנה ונכנס לשנת הכ"א היה אומר פרק כ"א בתהילים וכן היו אומרים גם את התהילים לפי שנות בניו ובנותיו באמרם שזוהי סגולה שלא ייצאו לתרבות רעה...

יום ראשון כ"ח מנחם-אב

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 226, ט. אהובי... עד עמ' קיד, על פי התורה.

44 כשלעצמו הוא חכם ונבון, אך מפאת שעיניו קשורות ואין הוא
45 רואה – הוא נחשב כשוטה, כך גם בנשמה, למרות שהיא חלק
46 אלוהי, שלא שהוא נותן כאשר הכל מוכן לפניו וממה שנשאר לו הוא
47 נותן לצדקה – אלא שהצדקה תהיה באופן כפי שחסידי רבנו הזקן היו

48 לעצור את הגוף לעשות
49 מה שהוא רוצה – מצד

50 העיוורון שהגוף מעורר
51 את הנשמה – כפי

52 שה"צמח צדק" משתמש
53 בדימוי זה ב"אור התורה"

54 סוף פרשת בהר⁴ – הרי
55 שיש להסיר את העיוורון

56 ולפתוח את עיני הנשמה,
57 יְבִיטוּ לְרֹאוֹת, לְחַיּוֹת –

58 שיהיה, כָּל יִשְׁעָם וְחַפְצָם
59 וּמִנְמָתָם לְכָל בָּהֶם חַי

60 רוּחָם⁵ – כל אלה שיהיו
61 כלולים ומאוחדים

62 ב"מקור מים חיים" –

63 באלקות, הנקראת "מקור מים חיים", חַי הַחַיִּים, – הבחינה
64 באלקות שהיא חיי החיים עצמם, כָּל יְמֵי חַיֵּיהֶם, מִנְפֶּשֶׁת וְעַד

65 בְּשָׂרָה. – כל עניניהם הנפשיים והבשריים יהיו קשורים באלקות,
66 לא רק בשעת התפלה, לימוד התורה או בשעת עשיית המצוות,

67 אלא גם בעשייתם ענינים גשמיים, יהיו גם כן קשורים באלקות
68 שהיא מקור מים חיים וחיי החיים. דְּהֵינּוּ, כָּל מְלִי דְעָלְמָא

69 וְעַסְקֵי פְרָנְסָה – כל עניני עולם ועסקי פרנסה, לֹא יִהְיֶה בָאֱלֹ

70 דְעַבְדֵּינָא לְגַרְמִיָּהוּ, – לא יהיו כמו באלה שעושים זאת לצרכי
71 עצמם בלבד, שלא לשם שמים אלא לשימוש העצמי ולמילוי

72 רצונם ורצון בני ביתם, וְלֹא יִהְיֶה בֵּית יִשְׂרָאֵל כְּכֹל תַּגְוִיָּם,⁶
73 דֵּינֵין וּמִפְרָנְסֵין וּמוֹקְרֵין לְנִשְׁיָהוּ וּבְנֵיהוּ מֵאֲהָבָה, – שונים,

74 מפרנסים ומוקרים נשיהם ובניהם מתוך אהבה עצמית, שמפני
75 שהוא אוהב את עצמו, הוא אוהב את אשתו וילדיו בהיותם

76 חלק ממנו – אלא שהאהבה תהיה קדושתית, כִּי מִי כְעֶמְךָ
77 יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בְּאֶרֶץ⁷, דְּהֵינּוּ שְׁנֵים בְּעֵינֵי אֶרֶץ –

78 בענינים גשמיים, לֹא יִפְרִידוּ – את הענינים, [נִפְחָ אֶחָד: יִפְרִדוּ]
79 – שהיהודים העוסקים בעניני העולם לא יהיו נפרדים מ"אֶחָד

80 הָאֱמֶת", – מהאחדות האמתית, שבלעדי אלקות לא קיים שום
81 דבר, חֲסִיד וְשָׁלוֹם, לְהַעֲדֵי עֲדוֹת שְׁקָר חֲסִיד וְשָׁלוֹם, בְּקִרְיָא

82 שְׁמַע עֶרֶב וּבֹקֶר, – שהוא אומר אז בְּעֵינֵים סְגוּרוֹת, ה' אֶחָד
83 בְּד' רוּחוֹת וּבְשָׁמִים מְמַעַל וּבְאֶרֶץ מִתַּחַת, – שזה פירוש

84 המלה "אחד"⁸, שה' הוא אחד בחד, שהם שבעה רקיעים וארץ,
85 ובד' בארבע רוחות העולם, הם כולם בטלים ומאוחדים עם

86 ה"אלף", עם איך-סוף אלופו של עולם, הרי שהוא מעיד שגם

1 כמו באגרות הקודש שעד כאן, כך גם באגרת קודש זו, דין רבנו
2 הזקן בענין הצדקה. כדי שצדקה תהיה כפי שהיא צריכה להיות אצל

3 יהודי, שלא שהוא נותן כאשר הכל מוכן לפניו וממה שנשאר לו הוא
4 נותן לצדקה – אלא שהצדקה תהיה באופן כפי שחסידי רבנו הזקן היו

5 אומרים¹: "בפרוסת הלחם
6 שלי יש החלק שלך, הקב"ה

7 נותן לך באמצעותי", כלומר, 1
8 להרגיש חובה להתחלק במה

9 שיש לו, ולתת צדקה באותה
10 מדה שהוא נותן לצרכי

11 אשתו וילדיו – זה יכול
12 להיות רק כשכל מה שאדם

13 עושה אינו "לגרמי", לצורך
14 עצמו, אלא הוא עושה זאת

15 לשם שמים. גם כשהוא
16 מפרנס את אשתו ואת ילדיו

17 הרי זה מפני שהם נשמות
18 יהודיות, שנשמה היא חלק

19 אלוהי ממעל², ועליו לדאוג
20 שיהיה לנשמות אלו הנצרך להן. כשאדם מתנהג באופן כזה, הרי גם

21 אלה שצריכים להזדקק לצדקה הם גם כן בעלי נשמות, חלק אלוהי
22 ממעל, ועליו לדאוג שגם להם יהיה כל הצטרבותם. אין זאת אלא שעל

23 פי התורה – אשתו וילדיו קודמים. אך, בעצם, הוא חש התחייבות גם
24 לאלה הזקוקים לצדקה, באותה מדה שהוא חש בהתחייבותו כלפי

25 משפחתו.

26 זאת מעורר רבנו הזקן באגרת קודש זו, שהענינים שיהודי עושה
27 בפרנסתו וכו', יהיו לשם שמים, שאז גם הצדקה שלו תהיה באופן הנכון.

28 ט. אַהוּבִי אַחִי וְרַעִי אֲשֶׁר בְּנַפְשִׁי, – רבנו הזקן כותב לבני
29 ישראל, כאל אהובי, אחי ורעי, החשובים לו כנפשו. הרבי

30 הריי"צ נ"ע מסביר באחת משיחותיו הקדושות, שבתבעו
31 להשתרש באהבת רעים, משתמש רבנו הזקן בלשון "אהובי

32 ידידי", שכן, על ידי רכישת אהבת רעים נעשים "אהובי ידידי"
33 של רבנו הזקן. בהתאם לכך, אפשר לומר גם כאן, שעל ידי

34 העשיה במה שרבנו הזקן תובע בענין הצדקה – נעשים "אהובי
35 אחי" של רבנו הזקן. בְּאֵתִי – במכתבי זה, בְּמִזְכִּיר וּמַעֲזִיר

36 יִשְׁנִים בְּתַרְדֵּמַת הַבְּלִי הַבְּלִים, – הענינים הגשמיים בכלל
37 נקראים "הבל". שכן, מצד עצמם אין להם שום מציאות, וכשאין

38 לענינים הגשמיים כוונה נעלית (לשם שמים) – אלא הם עצמם
39 התכלית והכוונה – הם אז "הבלי הבליים", וְלִפְקֹחַ עֵינֵי הָעוֹרִים

40 – שכן, הנשמה נמצאת בגוף חומרי ומרשה להיות מונתה על
41 ידי הגוף – ומשולה היא לאדם שקושרים את עיניו או מדביקים

42 אותן בזפת ומכדים אותן שלא יוכלו לראות, ומסובבים אתו
43 כעם שוטה היכן שהנוהג בו רוצה, שלמרות שאותו אדם

1. ראה אגרות קודש אדמו"ר הריי"צ כרך ח' ע' תרו. וש"נ. 2. תניא רפ"ב. 3. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "להעיר מהשינוי לגבי אגה"ק טז, כב (כ"פ), כד". 4. אוה"ת ויקרא כרך א ע' קצא. 5. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ראה ח"א ספלא". 6. בתניא לפנינו: "כעו"ג", אבל ב"לוח התיקון" תוקן ככפנים. 7. דה"א יז, כא. 8. ראה ב"י אור"ח סס"א (בשם הסמ"ק).

צדקה לאחרים באותה מדה שהוא מפרנס ועושה חסד עם בני
משפחתו, אלא, אם כך, מדוע הוא נותן למשפחתו לפני שהוא
נותן לאחרים? – אומר על כך רבנו הזקן: רק שאשתי ובניו
של אדם קודמין לכל על פי התורה. – התורה מצווה עליו

לתת בתחילה לאשתו
ולילדיו ולאחר מכן לתת

צדקה ולפרנס יהודים
אחרים. (ב"לוח התיקון"
ישנה כאן הוספה (רבנו
הזקן הרי כתב אגרות
קודש אלו בקשר לצדיקים
רבי מנחם מענדל
מויטבסק, רבי אברהם
מקאליסק וה"חבריא")

והתלמידים שלהם, שהיו אז בארץ ישראל – הוסיף כאן רבנו
הזקן: חוץ מצדיקים שפדור שחן קודמין לבניו, – הנתינה
לצדיק הדור באה, על פי התורה, לפני הנתינה לילדיו,
וצדיקים שבארץ ישראל קודמין לצדיקים שבחוץ לארץ,
לכך מוזאת שלא הניחו כמותן בחוץ לארץ – רבנו הזקן
אומר על הצדיקים האמורים שנסעו לארץ ישראל, שלא
השאירו כמותם בחוץ לארץ, והם עדיפים משתי בחינות,
מבחינת הצדקות שלהם ומבחינת היותם בארץ ישראל, ורי
למבין. – עד כאן ההוספה ב"לוח התיקון".

בארץ, בעניני הארץ – ה' "אחד". ובפסקה עיני
העורים – שעיניהם מסנוורות מעניני הגוף, "התעיה עיניו"
בו ואיננו חסידים. – כלומר, מיד בפתחו את עיניו, הוא
רואה את העולם ואת עניני העולם כמציאות לעצמם – ועוסק

בעניני העולם שלא לשם
שמים. אך בוזאת יאות

לנו, – הנהגה זו מתאימה
לנו, להיות נוסח אחר: 2
בהיות כל עסקינו
במלי דעלמא לא
לנמיהו, – שיהיה (או)
לפי הנוסח השני: בשיהיה)
כל עסקנו בעניני עולם לא
לעצמנו בלבד, בייאם

להחיות נפשות חלקי אלקות, – להחיות בני ישראל
שנשמותיהם הן "חלק אלוהה ממעל", ולמלאות מחסוריהם
בחסד חנם, שבוה אנו מדמין הצורה – הנפש, ליוצרה, ה'
אחר, אשר "חסד אל כל היום", חסד של אמת, – בלי
החזרת שכר על כך, להחיות העולם ומלאו בכל רגע ורגע,
– הרי כשם שהקב"ה עושה חסד ומחיה את הנבראים, כך על
האדם גם כן לעשות חסד ולהחיות ולפרנס אנשים אחרים, שזה
תכלית התעסקותו ועבודתו בעניני פרנסה – כדי שיהיה בידו
לפרנס נשמות יהודיות. בהתאם לכך היה עליו לפרנס ולתת

יום שני כ"ט מנחם-אב

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' קיד, ע"כ אהובי אחיי... עד עמ' 228, ה' ציון כו':

– כפי שהמשנה אומרת במסכת פאה"י: "ותלמוד תורה כנגד
כולם", שתלמוד תורה הוא כנגד כל הדברים הנמנים שם,
כולל גם גמילת חסדים, הרי הם לא אמרו זאת אלא בימיהם,
שתלמוד-תורה היה
עקר העבודה אצלם,

ועל כן היו חכמים
גדולים תנאים
ואמוראים. מה שאין כן
בעקבות משיחא, –
בימי ביאת המשיח,
שנפלה – בחינת "סבת
דוד" עד בחינת רגלים
ועקבים, שהיא בחינת
עשיה – "מלכות

על כן אהובי אחי, שימו נא לבבכם לאלה הדברים
הנאמרים בקצרה מאד (ואם ירצה ה' פה אל פה אדבר
בם בארבה), איך היות כל עקר עבודת ה' בעתים הללו
בעקבות משיחא –
עיקר העבודה בזמנים

אלה, של "עקבות" משיח, 8
היא עבודת הצדקה, 9
כמו שאמרו רבותינו 10
וברונים לברכה: 11 "אין
ישראל נגאלין אלא
בצדקה ולא ארו"ל ת"ת שקול כנגד גמ"ח אלא בימיהם
רבותינו וברונים לברכה 14
"תלמוד תורה שקול 15
כנגד גמילות חסדים", 16

אגרת הקדש

ע"כ אהובי

אחיי שימו נא לבבכם לאלה הדברים הנאמרים בקצרה
מאד (ואי"ה פא"פ אדבר בם בארוכה) איך היות כל
עיקר עבודת ה' בעתים הללו בעקבות משיחא היא
עבודת הצדקה כמ"ש רז"ל אין ישראל נגאלין אלא
בצדקה ולא ארו"ל ת"ת שקול כנגד גמ"ח אלא בימיהם
שת"ת היה עיקר העבודה אצלם וע"כ היו חכמים גדולים
תנאים ואמוראים. משא"כ בעקבות משיחא שנפלה
סוכת דוד עד בחי' רגלים ועקבים שהיא בחי' עשיה

9. ראה שו"ע יו"ד סני"א. וש"נ. 10. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "רמב"ם הל' מ"ע רפ"י – הועתק בסיו"ד ר"ס רמז. ואין הכוונה למ"ש בש"ס (שבת קלט, א. סנה' צח, א) – דהרי שם כתוב נפדה. והמפרשים [[הרדב"ז והכס"מ וההגהות על הטור] שמצינים מקור דברי הרמב"ם מהמירא דעולא בש"ס (שם)] אין כוונתם – בכונ"כ מקומות – להלשון בדיוק – כ"א להתוכן. וכמפורסם. וראה שם תיכף בהלכה שלאחר" ברמב"ם ובמפרשים הנ"ל. וגם במסורת הש"ס וכו' שמביאים שהרמב"ם ה' גורס "ישראל" (במקום "ירושלים") בגמ' – ה"ה מזכירים רק תיבת "ישראל", והגירסא "ישראל" נמצאת בע"י, משא"כ הגירסא "נגאלין" – לע"ע לא מצאתי בש"ס ויל"ש. וקשה יותר לומר שלהרמב"ם היתה גירסא שלא נמצאת בשום מקום אצלנו מאשר לומר שהרמב"ם מפרש יותר מאשר בש"ס ולכן כותב "נגאלין" (ואדרבא – כצ"ל). 11. פרק א' משנה א'.

בשם "דיבור", אך איזו השפעה מצויינת בשם "עשיה" – הרי
 זו אותה השפעה הנמשכת למטה מטה, למקום שאין בו כלל
 שום התגלות אלקית, וזה עולם העשיה, הרי שמעשה הצדקה
 מכון ממש נגד הבחינה של עשיה באלקות. שכן, זה הרי ענין
 הצדקה, להשפיע לעני
 שאין לו משלו כלום. וכל
 הויכח את יצרו בזה –
 בענין הצדקה, ופותרת
 ידו ולבבו – לתת צדקה
 ביד פתוחה וברגש של לב
 רחב, אתפכאי סמךא
 אחרא – נכפית על ידי
 כך ה"סטרא אחרא"
 (קליפות) לקדושה,
 ומתפך השוכא –
 ומתפך את החושך לאור השם יתברך, השוכן עלינו
 בבחינת עשיה בעקבות משיחא, – בזמן של "עקבות
 משיח", ויוכח לראות עין בעין בשוב ה' ציון בו' – שאז
 תראה העין הגשמית אלקות, כפי שהעין שלמעלה רואה,
 ותהיה זו ראייה של עין גשמית – ענין של עשיה שבו תתגלה
 אלקות באופן של ראייה, שההתאמתות שבה היא למעלה
 מעלה מאשר על ידי ענין של שכל והבנה.

1 דאצילות" שהיא בחינת ה"שכינה" המתלבשת בעולמות
 2 בריאה, יצירה, עשיה – הנקראת גם כן "סוכת דוד", שכן דוד
 3 הוא הרי מלך ישראל, מרכבה ל"מלכות דאצילות" – ירדה
 4 ונפלה עד למדריגה התחתונה של "עשיה", אין דרך לרדקה
 5 בזה באמת ולהפכה
 6 חשוכא – ולהפוך חושך
 7 העולם, לנחורא דילה –
 8 לאור שלה, [נסח אחר: 2
 9 דילה] – לאור שלו, כי 3
 10 אם בבחינת עשיה גם 4
 11 בן, – ענין של מעשה – 5
 12 עשיה, לא רק ענין של 6
 13 שכל ודיבור כמו בלימוד 7
 14 התורה, שהיא מעשה 8
 15 הצדקה, – אך, מדוע
 16 דוקא בחינת המעשה של צדקה – הרי כל המצוות המעשיות
 17 האחרות הן ענין של עשיה? – אומר על כך רבנו הזקן: פירוש
 18 למשכילים, שבחינת עשיה באלקות – איזו השפעה אלקית
 19 מצויינת בבחינה של עשיה? היא בחינת השפעת והמשכת
 20 תחיות למטה מטה למאן דלית ליה מנרמיה כלום. –
 21 למי שאין לו משל עצמו כלום. ישנה השפעה אלקית
 22 בעולמות המצויינת בשם "מחשבה", וישנה השפעה המצויינת

אגרת הקדש

אין דרך לרדקה בה באמת ולהפכה חשוכא לנהורא
 דילה [נ"א דילה] כ"א בבחי' עשיה ג"כ שהיא מעשה
 הצדקה כידוע למשכילים שבחי' עשיה באלקות היא
 בחי' השפעת והמשכת החיות למטה מטה למאן
 דלית ליה מגרמיה כלום וכל הזוכה את יצרו בזה
 ופותרת ידו ולבבו אתכפאי ס"א ומהפך חשוכא לאור
 השי"ת השוכן עלינו בבחי' עשיה בעקבות משיחא
 ויוכח לראות עין בעין בשוב ה' ציון בו':

יום שלישי ל' מנחם-אב

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 228, י. אד"ש וחיים... עד עמ' קטו, נשמתו בו':

הזקן: ויובן על פי מה שכתוב בזהר הקדוש: "אית חסד
 ואית חסד, – ישנן שתי מדריגות חסד, אית חסד עולם בו'
 ואית חסד עלאה דהוא רב חסד בו'". – ישנו חסד של בחינת
 עולם, וישנו חסד נעלה יותר, בחינת "רב חסד", חסד בריבוי ובלי
 גבול. שכן, "חסד עולם"
 הוא הרי חסד מוגבל, שזה
 הרי ענין "העולם", ענין
 של הגבלה, ואילו "רב
 חסד" הוא חסד בלי
 הגבלה. וכיוון שכל
 הענינים שלמעלה הרי
 נמשכים על ידי עבודתו
 של יהודי למטה, יסביר
 רבנו הזקן להלן, איזו עבודה ממשיכה בחינת "חסד עולם",
 החסד המוגבל, ואיזו עבודה ממשיכה בחינת "רב חסד", החסד
 הבלתי מוגבל: ב' הנה מודעת זאת, – הרי ידוע, התורה⁵

45 י. אחר דרישת שלום וחיים, פתח דברי יעיר און שומעת
 46 תוכחת חיים, אשר הוכיח ה' חיים – ה' החי, על ידי נביאו,
 47 – ירמיה, ואמר: "חסדי ה' כי לא תמנו וגו'", – הפירוש
 48 הפשוט הוא ש"כי לא תמנו" מוסב על החסדים. אלא שלכאורה
 49 והיו ליה למימר "כי לא
 50 תמו", כמו שאומרים:
 51 – בשעה שרוצים לומר 9
 52 שהחסדים שלך לא 10
 53 הסתיימו, אנו אומרים: "כי 11
 54 לא תמו חסדיך וכו'". – 12
 55 מדוע, איפוא, כתוב כאן 13
 56 "כי לא תמנו", בנו"ן, 14
 57 שמשמעותו שאנחנו לא
 58 תמנו? יסביר רבנו הזקן להלן, שהכוונה היא אכן גם על "אנחנו",
 59 והמלה "כי" היא נתינת טעם – שיש להזדקק ל"חסדי ה'" מפני
 60 ש"לא תמנו", מפני שאין אנו תמימים ושלמים. ובלשון רבנו

אגרת הקדש

י אד"ש וחיים פתח דברי יעיר און שומעת
 תוכחת חיים אשר הוכיח ה' חיים
 ע"י נביאו ואמר חסדי ה' כי לא תמנו וגו' והל"ל כי
 לא תמו כמ"ש כי לא תמו חסדיך וגו'. ויובן עפ"י
 מ"ש בזה"ק אית חסד ואית חסד אית חסד עולם בו'
 ואית חסד עלאה דהוא רב חסד בו'. כי הנה מודעת

1. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וכן בסופו מרגיש "וזה" הנביא" – להסביר אמרו בוודאות כי (ולא בספק – אם) לא תמנו". 2. איכה
 ג, כב. 3. נוסח תפלת שמו"ע. 4. ח"ג קלג, ב. 5. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה כ"ז אינו שייך לכאן (שנוגע הענין שהתמו"צ
 הם גבורה ואש וצמצום)? ואולי מתרץ בהקדמה זו קושיא גדולה – לולא ההקדמה: כיון שניתנה מפי הגבורה והצמצום (כולל – מצות
 הצדקה) הרי בההוספה על הצמצום אין הוספה על המצוה (וכמו – בציצית של יג גודלין). ולכן מקדים שנק' עזו (וכח – עיין פל"ו:
 בלי שום לבוש בו') שהוא לשון (ולא שזהו כל ענינו דעזו) גבורה (וצמצום) בו' – ובצדקה מתגלה העז (וכח), משא"כ בקרבנות בו'
 – ראה לקמן".

42 המְכַנֶּה בְּשֵׁם "אֵשׁ", — שהיא בחינה של גבורה, שְׁהִיא בְּחִינַת
43 צִמְצוּם הָאֵשׁ וְהַחֲיוּת הַנִּמְשָׁכִים מֵאֵשׁ אֵין-סוֹף בְּרוּךְ-הוּא,
44 כְּדֵי שְׁתּוּכַל לְהַתְלַבֵּשׁ בְּמַעֲשֵׂה הַמִּצְוֹת, שֶׁרָבֵן כָּבֵלָן הֵם
45 בְּדִבְרֵים חֲמֻרִים, בְּצִיצִית — בצמר גשמי, וְתַפְלִין — בקלף

46 גשמי, וְקַרְבָּנוֹת — בבעלי

47 חיים, צמחים ודומם

48 גשמיים, וְצִדְקָה — בבסוף

49 או בדברים גשמיים

50 שנותנים לצדקה. וְאָף

51 מִצְוֹת שֶׁהֵן בְּרוּחָנִיּוֹת

52 הָאֵדָם, כְּמוֹ יִרְאָה

53 וְאַהֲבָה — שהן הרי

54 רגשות ומדות רוחניות,

55 אֶת-עַל-פִּירֵי־הֶן — גם

56 כן, בְּבִחִינַת גְּבוּל וּמִדָּה

57 וְלֹא בְּבִחִינַת אֵין-סוֹף

58 כָּלֵל, כִּי אַהֲבָה רַבָּה לַה'

59 כָּלִי קֵץ וְגְבוּל וּמִדָּה —

60 אֵין הָאֵדָם יָכוֹל לְסַבְּלָהּ

61 כָּלְפֹה, וְלַחֲיוּת — באותה

62 שעה, כִּי־נִסְפָּה אֶפִּילוֹ

63 רָגַע, וְכִמְאֹר רַבּוּתֵנוּ

64 וְכִרְוֶנֶם לְבִרְכָּה¹²,

65 שֶׁבִשְׁעַת מִתֵּן תּוֹדָה,

66 שֶׁהִיָּתָה הַתְּגִלּוֹת

67 אֱלֹהוֹת וְתִכְרֹךְ וְאוֹר־

68 אֵין-סוֹף בְּרוּךְ-הוּא

69 בְּבִחִינַת דְּבוּר וְהַתְּגִלּוֹת

70 — לא בענין של מעשה,

71 כמו מעשה המצוות, כי אם בחינה של דיבור והתגלות, פִּרְקָה

72 נִשְׁמָתָן כו': — נשמותיהם לא היו יכולות להישאר בגוף, אלא

73 הקב"ה החזיר להם נשמותיהם בטל של תחיית המתים, ואילו

74 מצד עצמה, כיוון שהיתה זו התגלות של אלקות ואור שהוא

75 "אין סוף", לא היתה יכולה הנשמה להישאר בגוף אפילו להגע

76 אחד. וכיוון שבאהבה זו, נשאת הנשמה בגוף, הרי שהיא

77 מדודה ומוגבלת; כך גם ביראה ואהבה הבאות על ידי ההתגלות

78 האלקית שבמצוות, כנזכר לעיל, וכל זה מפני שהמשכה

79 האלקית שבתורה ומצוות, מלוכשת בבחינת גבורה, וכו', זה

80 פירוש "מימינו אש דת למו", ששורש התורה היא מ"מין" וחסד,

81 אך היא ירדה ונתלבשה בבחינת "אש" וגבורה, כדי שתוכל

82 להתלבש במצוות שקיומן הוא על ידי ענינים מוגבלים.

1 נִקְרָאת "עוֹ", — כפי שהגמרא אומרת במסכת זבחים⁶ על

2 הפסוק: "ה' עוז לעמו יתן", ש"עוז" הכוונה לתורה, שְׁהוּא לְשׁוֹן

3 גְּבוּרָה, וְכִמוֹ שֶׁאִמְרוּ חֲכָמֵינוּ וְכִרְוֶנֶם לְבִרְכָּה⁸: "תְּרִי"ג —

4 613, מִצְוֹת נֶאֱמְרוּ לְמֹשֶׁה מִסִּינֵי מִפִּי הַגְּבוּרָה⁹; — מהקב"ה

5 כפי שהוא מתגלה בבחינת

6 גבורה, ואשר לכן הוא

7 נקרא "גבורה", וְכִדְבָרֵינוּ:

8 — וכמו שכתוב: "מִיִּמֵּינוּ

9 אֵשׁ דָּת לְמוֹ", — מידו

10 הימנית ניתנה להם

11 התורה שנכתבה באש,

12 ואש היא הרי ענין של

13 גבורה, פְּרוּשׁ — שכן,

14 לכאורה הרי הפסוק אומר

15 "מימינו", וימין הוא ענין

16 של חסד (שתורה היא הרי

17 "תורת חסד"¹⁰), ולאחר

18 מכן אומר "אש דת" —

19 שזה ענין של אש וגבורה?

20 שֶׁהַתּוֹרָה מְקוּרָה

21 וְשֶׁרֶשֶׁהּ הוּא רַק חֲסָדִי

22 ה', הַמְּכַנֶּה בְּשֵׁם

23 "יִמִּין", — ימין הוא חסד,

24 דְּחִינּוֹ הַמְּשַׁכֵּת בְּחִינַת

25 אֱלֹהוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ וְהָאֶרֶץ

26 מֵאֵשׁ אֵין-סוֹף בְּרוּךְ

27 הוּא אֶל הָעוֹלָמוֹת

28 עֲלִיוֹנִים וְתַתְּחוֹנִים, עַל-

29 יְדֵי הָאֵדָם הַמְּשִׁיךְ

30 הָאֵשׁ עַל עֲצָמוֹ, בְּקִיּוֹם — על ידי קיום רַמ"ח — 248, מִצְוֹת

31 עֲשֵׂה, שֶׁהֵן — מצוות העשה הן, רַמ"ח — 248, אֲבָרִים

32 דְּמִלְכָּה¹¹, — אברי המלך (שלמעלה), פְּרוּשׁ — רמ"ח אברי

33 המלך, הכוונה רַמ"ח — 248, כָּלִים וְלִבּוּשִׁים לְהָאֶרֶץ

34 [לְהָאֶרֶץ] מֵאֵשׁ אֵין-סוֹף בְּרוּךְ-הוּא הַמְּלַבֵּשׁ בָּהֶן —

35 במצוות, שכל מצוה היא כלי ולבוש לקליטת הארה מיוחדת

36 מאור אין סוף ברוך הוא, כשם שכל אבר הוא כלי לבוש מיוחד

37 מהנפש, העין — לבוש הראיה, האוזן — לבוש השמיעה, וכדומה,

38 (וּמֵאֵשׁ זֶה יִמְשֹׁךְ לוֹ — לאדם המקיים את המצוה, דְּחִילוֹ

39 וְרַחֲמוֹ — יראה ואהבה, כָּלֵל מִצְוָה כְּנוֹדָע). — הרי שתורה

40 ומצוותיה הן ענין של חסד, המשכה מאלקות, רַק שֶׁהַמְּשַׁכֵּה זֶה

41 נִתְלַבֵּשׁ תַּחֲלָה בְּמִדַּת גְּבוּרָתוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא,

יום רביעי א' אלול

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' קטו, והנה לפי... עד עמ' 230, עומדין וכו'.

- 1 והנה, לפי שהמצות נתנו לנו על ידי התלבושות במדת
2 גבורה וצמצום ההארה כו', - וההתגלות שבמצוות, לכן רב
3 המצות יש להן שיעור מצמצם¹³, כמו אורך הציצית י"ב
4 גדלין¹⁴, והתפליין - צריכות להיות אצבעים על אצבעים -
5 לפי דעת הגאונים, כמובא
6 בשולחן-ערוך רבנו
7 הזקן¹⁵, ומרפעות
8 דוקא¹⁶, והלולב -
9 שיעורו ד' טפחים¹⁷,
10 והספכה - שיעורה ו'
11 טפחים¹⁸, והשופר -
12 שיעורו טפח¹⁹, והמקנה
13 - שיעורה מ' סאה²⁰; -
14 הרי שהן כולן בעלות
15 שיעור ומדה. וכן
16 בקרבנות יש להן שיעור
17 מצמצם לזמן, - בן כמה
18 זמן יהיה בעל הדי
19 שמקריבים אותו לקרבן,
20 כמו בכשים בני שנה²¹,
21 ואילים בני שתיים²²,
22 ופרים כו'²³. - הרי שכל
23 הקרבנות מוגבלים
24 בשיעור שנות זמן חייהם,
25 וכן במעשה הצדקה
26 וגמילות חסדים בגמולנו,
27 אף שהיא מהעמודים
28 שהעולם עומד עליהם²⁴,
29 ובדרכיב: - וכמו שכתוב²⁵: "עולם חסד יבנה", אפילו הכי
30 יש לה שיעור קצוב: חמש למצוה מן המבחר²⁶, - כשרוצים
31 לקיים המצוה באופן נעלה יותר, צריכים לתת חומש מהריוח,
32 ומעשר למדה בינונית כו'²⁷. - לקיים את המצוה במדה
33 בינונית, שלא בצמצום ושלא בהידור רב - צריכים לתת מעשר
34 מהריוח, הרי שלצדקה יש מדה ושיעור, וזה נקרא "חסד
35 עולם", - החסד שלמעלה הנמשך על ידי אופן זה של נתינת
- צדקה, במדה ובשיעור - נקרא "חסד עולם", פרוש: "חסד אל
כל היום"²⁷, המתלבש בעולמות עליונים ותחתונים,
על ידי אתערותא דלתתא, - "התעוררות מלמטה" שהאדם
מעורר על ידי עבודתו, היא מצות הצדקה וחסד שעושים
בני אדם זה עם זה. -
שהצדקה והחסד שלהם
ממשיכים את החסד
שלמעלה שיתלבש
בעולמות, ולפי שהעולם
הוא בנחית גבול ומדה
- מהארץ עד לרקיע -
מהלך ת"ק - 500 שנה²⁸,
וכן מרקיע לרקיע כו',
- מהלך ת"ק (500) שנה,
כפי שחכמינו ז"ל מחשבים
מדתו של כל רקיע
ומרקיע לרקיע, - גבול
של מדה ומקום, ושית
אלפי שני הוי עלמא
כו'²⁹ - ששת אלפי שנה
הן שנות קיום העולם, -
גבול ומדה של זמן. וכיוון
שהעולם מוגבל, לכן נתן
שיעור ומדה גם בן
למצות הצדקה ותחסד
שפתורה כמו לשאר
מצות התורה. - שיש
להן שיעור ומדה, כנזכר
לעיל. כשם שהחסד שלמעלה שעל דבר זה להמשיך, הוא
"חסד של עולם", חסד שביכולתו להתלבש בעולם בשיעור
ובמדה, לכן גם העבודה המביאה המשכה זו מהחסד שלמעלה
- עבודת צדקה וחסד של האדם - היא גם כן בשיעור ובמדה.
אך היינו דוקא לשומר התורה ולא סר ממנה ימין ושמאל
אפילו במלא נימא; - למי שלא נטה מהתורה אפילו לא בשערה
אחת, אבל מי שהעביר עליו הדרך - של התורה, חסד ושלום,

13. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה הנקודה כאן להראות שהן מוגבלין למעלה, וכמודגש בהוספה "מצומצם" (לאחרי שכבר אמר "שיעור") (חסד עולם, ולא למעלה מזה) - והדוגמאות - שיש שיעור למטה! (וכהדגשתו-הוספתו בהתרגום "נישט ווינציקער" (צ"ע שהרי אד"ש השמיט תיבות אלו - לתקן), וכו"כ פעמים מוסיף זה!) ובפרט שגם צדקה באופן דחסידי ה' ג"כ יש שיעור למטה - פרוטה (אף שמצד "חסד עולם" פטור מזה, וכסיום אגה"ק זו). וי"ל שהכוונה כנ"ל בהערה - שציצית יג גדלין אינו מוסיף כלום על הציצית ד"ב גדלין, ז.א. ששיעור המצוה שבציצית מצומצם למעלה ועד"ז בתפליין וכו'". 14. שו"ע אורח סי"א סי"ד. 15. אורח סי' לב סעיף לג. שו"ע אורח סל"ב סל"ט. 16. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה אינו מסוג שיעורין כלל - כ"א הגבלה (לא עגולה וכו"ב). וגם בציצית שלפני" - כו"כ הגבלות ישנן ואינו מזכירן. וגם בתפליין ישנם עוד כו"כ הגבלות. וי"ל דממעט מחומש (ובעל שש ויותר קצוות) דיש בכללו (וגדלו מ)מרובע, משא"כ בציצית (שו"ע אדה"ז רס"י). - ועפ"ז תומתק ההוספה "דוקא", דלכאורה אינו קס"ד שולל". 17. שם ר"ס תרנ. 18. שם ר"ס תרלד. 19. שם סתקפ"ו ס"ט. 20. שו"ע יו"ד סר"א. 21. רמב"ם הלי מעה"ק פ"א הי"ד. 22. רמב"ם שם. 23. ראה רמב"ם שם. משנה פרה פ"א מ"ב. 24. אבות פ"א מ"ב. 25. תהלים פט, ג. 26. שו"ע יו"ד סרמ"ט ס"א. 27. תהלים נב, ג. 28. חגיגה יג, א. 29. ר"ה לא, א.

28 דלתתא, - בהתעוררות שהוא מעורר על ידי עבודתו למטה, 29 אוי אור עליון זה מאיר ומתפשט תוך העולמות ומתקן כל 30 מעות וכל מגרעות שנתנו בקדש העליון, ומחדש אורן וטובן 31 ביתר שאת ויתר עז, בבחינת אור חדש ממש. - לא אור של 32 סדר השתלשלות, שכבר 33 היה גם לפני כן וכעת רק 34 נתגלה, אלא המדובר 35 באור חדש שלמעלה 36 מסדר השתלשלות, לבן 37 אמרו: - חכמינו ז"ל³⁰: 38 "במקום - ובמדרגה, 39 שבעלי תשובה עומדין 40 וכו'". - אפילו צדיקים 41 גמורים אינם עומדים שם, 42 וזאת מפני שבעלי תשובה 43 ממשכים אור חדש שהוא 44 למעלה לגמרי מסדר 45 השתלשלות, אור שהוא 46 בלי גבול. וכפי שהרבי 47 שליט"א מדייק בלשון 48 המובא בכמה מקומות³¹: 49 "במקום שבעלי תשובה עומדים, צדיקים גמורים אין יכולין 50 לעמוד בו", שבמקום ובמדרגה ש"בעלי תשובה עומדין" 51 בקביעות - "צדיקים גמורים אין יכולין לעמוד בו", אין להם 52 אפילו היכולת לעמוד שם; לא זו בלבד שאין "עומדין" במדרגה 53 זו, אלא "אין יכולין", אין להם אפילו היכולת לכך, שכן מדובר 54 בסוג אור אחר הנמשך על ידי עבודת התשובה דוקא.

1 מאחר שהעוה דרבן, לתת מגרעות בקדש העליון, - שכן, 2 יהודי הרי ממשיך מ"קדש העליון" על יד מצוות, כפי שאנו 3 אומרים בברכת המצוות "אשר קדשנו במצוותיו", שעל ידי 4 מצוות ממשכים "קדושה" מ"קדש העליון", ועל ידי אי-קיום 5 מצוות, גורמים למגרעת 6 בקדש העליון, שגרע 7 ערכו, בבחינת המשכתו, 8 מה שהיה יכול להמשיך 9 מבחינת אלהותו והארת 10 האור מאור אינסוף 11 ברוך-הוא - שהיה בידו 12 להמשיך, אלו היה שומר 13 התורה ומקיימה 14 בהלכתה - הרי מעות זה 15 לא יוכל לתקן, כפי-אם - 16 על ידי, בהמשכת האור 17 העליון שלמעלה 18 מהעולמות ואינו 19 מתלבש בהן, - אין אור 20 עליון זה מתלבש 21 בעולמות, הנקרא "חסד 22 עלאה" - חסד נעלה יותר, ו"רב חסד", - חסד בריבוי, לפי 23 שמאיר ומתפשט בבחינת אינסוף בלי גבול ומדה, מאחר 24 שאיננו מצמצם תוך - בפנימיות העולמות אלא בבחינת 25 מקיף עליהן מלמעלה, מריש כל דרגין עד סוף וכו', - 26 מהתחלת כל המדרגות עד סופן, הוא מקיף עליהם באופן שווה. 27 וכשהאדם ממשכו - אור זה, למטה במעשיו ו"אתערותא

יום חמישי ב' אלול

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 230, והנה עיקר... עד עמ' קטז, נפשו כתיב.

71 להמשיך אור עליון בעולם, דכמו שהאדם משפיע רב חסד, - 72 חסד באופן של ריבוי, בלי גבול, פרוש - המלה "חסד": ח"ס 73 דל"ת, - הרחמנות שעל מי שהוא בבחינת דל"ת, דהיינו לדל 74 ואביון - "אביון" הוא למטה מ"עני", שכן משמעות המלה אביון 75 היא: "התאב לכל דבר"³², 76 שהוא במצב שכל דבר 77 חסר לו, דלית ליה 78 מגרמיה כלום, - שאין לו 79 משלו כלום, ולכזה הוא 80 משפיע חסד, ואינו נותן 81 גבול ומדה לנתינתו 82 והשפעתו, כך הקדוש 83 ברוך-הוא משפיע אורו 84 וטובו בבחינת חסד 85 עלאה, - חסד עליון, 86 הנקרא "רב חסד",

55 והנה, עקר התשובה הוא בלב, כי על ידי החרטה מעמקא 56 דלבא - מעומק הלב, מעורר עמק אור העליון תוה. - 57 ה"ממעמקים" של הנפש מעורר את העומק שלמעלה, להמשיך 58 אור נעלה זה שלמעלה מהשתלשלות ושיש בכוחו לתקן מה 59 שהחסירו בעיני התורה 60 והמצוות. אך כדי 61 להמשיכו - אור נעלה 62 זה, להאיר בעולמות 63 עליונים ותחתונים - 64 צריך "אתערותא" 65 דלתתא - התעוררות 66 מלמטה ממש בבחינת 67 מעשה, דהיינו מעשה 68 הצדקה וחסד בלי גבול 69 ומדה, - שזה 70 ההתעוררות מלמטה

אגרת הקדש

והנה עיקר

התשובה הוא בלב כי על ידי החרטה מעומקא דלבא מעורר עומק אור העליון הוה אך כדי להמשיכו להאיר בעולמות עליונים ותחתונים צריך אתערותא ממש בבחי' מעשה דהיינו מעשה הצדקה וחסד בלי גבול ומדה דכמו שהאדם משפיע רב חסד פי' ח"ס דל"ת דהיינו לדל ואביון דלית ליה מגרמי כלום ואינו נותן גבול ומדה לנתינתו והשפעתו. כך הקב"ה משפיע אורו וטובו בבחי' חסד עילאה הנק' רב חסד המאיר

קרבנות הם בשיעור וגבול, ואילו צדקה יכולה להיות בלי שיעור וגבול, ובמילא היא ממשיכה אור שלמעלה מהגבלה, ובפרת העוונות שעל ידי אור זה היא באופן אחר לגמרי. ומה שאמרנו: – רבותינו ז"ל³⁵: "המבזבז – הנותן צדקה בריבוי רב, יותר מאשר

הוא מחוייב, אל יבזבז

יותר מהמש", – מהריווח

שלו, כיצד, איפוא, אנו

אומרים כאן, שמעלה

גדולה מאד לתת צדקה

בלי הגבלה? הנה דוקא

כמי שלא חטא, או – מי

שחטא, אלא שתקן

חטאיו בסגופים

ותעניות בראוי, – כפי

שנדרש, לתקן כל

הפגמים למעלה. –

ולכפרת עוונותיו אין הוא

זקוק לנתינת צדקה, הוא

שלא יבזבז יותר מחומש.

אבל מי שצריך לתקן

נפשו עדין – פשיטא – הרי ברור הדבר, דלא נרעה – שלא

גרועה רפואת הנפש מרפואת הגוף, שאין בסף נחשב, "וכל

אשר לאיש יתן בעד נפשו" בתיב³⁶. – לפי הפירוש הפשוט

הכוונה היא: בעד חייו, אך היות ובפסוק לא כתוב "בעד חייו",

אלא "בעד נפשו", הרי הכוונה היא בעד הנפש ממש, שכדאי

לתת כל אשר לו כדי לתקן את הנפש. להלן יסביר רבנו הזקן את

הפסוק שהביא בראשית האגרת "חסדי ה' כי לא תמנו", ששאל:

אם הכוונה ל"חסדי ה'" – היה צריך לומר "כי לא תמו"? רבנו

הזקן יסביר שמשמעות "חסדי ה'" היא אופן נתינת צדקה בלי

הגבלה, ובכך הוא מסביר מה שכתוב "כי לא תמנו". ובלשון רבנו

הזקן:

אגרת הקדש

בבחי' א"ס בלי גבול ומדה תוך העולמות עליונים ותחתונים שכולם הם בבחי' דלי"ת אצלו יתברך דלית להון מגרמיהון כלום וכולא קמיה כלא חשיבי ועי"ז נתקנו כל הפגמים שפגם האדם בעונותיו למעלה בעולמות עליונים ותחתונים. וז"ש עשה צדקה ומשפט נבחר לה' מובח לפי שהקרבנות הן בבחי' שיעור ומדה וגבול. משא"כ בצדקה שיוכל לפזר בלי גבול לתקן עונותיו. ומ"ש המבזבז אל יבזבז יותר מחומש היינו דוקא כמי שלא חטא או שתקן חטאיו בסגופים ותעניות כראוי לתקן כל הפגמים למעלה. אבל מי שצריך לתקן נפשו עדיין פשיטא דלא גרעה רפואת הנפש מרפואת הגוף שאין כסף נחשב וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו כתיב.

1 המאיר בבחינת אינסוף בלי גבול ומדה תוך העולמות
2 עליונים ותחתונים, שכלם – כל העולמות העליונים
3 והתחתונים, הם בבחינת דלי"ת אצלו יתברך, דלית להון
4 מגרמיהון כלום, – שאין לכל העולמות משלהם כלום, וכלא
5 קמיה בלא חשיבי, –

6 וכולם נחשבים לכולם

7 לגבי הקב"ה, כלומר, שאין

8 להן משלהם כלום, הם

9 מצד עצמם ומצד עבודתם

10 לא מגיע להם כלום

11 מהקב"ה, כיוון שהם "כלא

12 חשיבי", נחשבים כ"כלום"

13 – הרי שעבודתם איננה

14 תופסת מקום כלל, שיגיע

15 להם משהו מצד עבודתם,

16 אלא כל ההשפעה

17 שהקב"ה נותן להם היא

18 רק בבחינת חסד – שכן, גם

19 מה שיש בעבודתם כדי

20 לעורר ולהמשיך, בא גם

21 כן רק מצד החסד שלמעלה. על כל פנים, על ידי סוג צדקה וחסד

22 כזה שבלי גבול, ממשיך האדם את האור העליון שלמעלה

23 מהשתלשלות, ועל ידי זה נתקנו כל הפגמים שפגם האדם

24 בעונותיו למעלה בעולמות עליונים ותחתונים. – הרי, שעל

25 ידי עבודת הצדקה מוגבלת, ממשיכים בחינת "חסד עולם", ועל

26 ידי צדקה וחסד בלי הגבלה, ממשיכים בחינת "רב חסד". וזהו

27 שכתוב³³: "עשה צדקה ומשפט³⁴ נבחר לה' מובח", –

28 לעשות צדקה ומשפט, אהוב וחביב להקב"ה יותר מאשר הבאת

29 קרבן לו, לפי שהקרבנות הן בבחינת שיעור ומדה וגבול,

30 מה שאין להן בצדקה שיוכל לפזר בלי גבול לתקן עונותיו.

31 – הרי, למרות שגם קרבנות וגם צדקה מכפרים על עוונות, אך,

יום שישי ג' אלול

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' קטז, והנה מדרת חסד... עד עמ' קטז, בא כו':

63 והנה, מדרת חסד זו בלי גבול ומדה נקראת על שמו של כי הגם שכל ישראל הם רחמנים וגומלי חסדים, ברם יש

64 הקדוש ברוך הוא –

65 שזה אופן החסד של

66 הקב"ה, "חסדי ה'", –¹⁴

67 חסדיו של הקדוש ברוך

68 הוא, בדרבנן: – כמו¹⁶

69 שכתוב³⁷: "והחסד ה'"¹⁷

70 מעולם ועד עולם כו".¹⁸ האדם. אבל הקב"ה נק' א"ס ב"ה ולמדותיו אין סוף

אגרת הקדש

והנה מדרת חסד זו בלי גבול ומדה נקראת על שמו של הקב"ה חסדי ה' כדכתיב וחסד ה' מעולם ועד עולם כו' כי הגם שכל ישראל הם רחמנים וגומלי חסדים ברם יש גבול ומדה לרחמי האדם. אבל הקב"ה נק' א"ס ב"ה ולמדותיו אין סוף

74 ברוך הוא נקרא "אין

75 סוף ברוך הוא",

76 ולמדותיו אין סוף, –

77 כשם שהוא יתברך אין

78 סוף, כך גם מדותיו הן אין

33. משלי כא, ג. 34. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "עפ"ז משפט מאי בעי הכא? וי"ל דאדרבא דוקא עי"ז מובן למה צדקה נבחר מזבח. דלכאורה צדקה השווה לכל נפש, סתם צדקה, מצות הצדקה, מהעמודים שהעולם עומד עליהם ה"ז חסד עולם כמפורש לעיל, ואין זה נבחר מזבח?! ולכן פ"י הכתוב שהמדובר כאן בצדקה הבאה ביחד ובחבור עם משפט היינו צדקה שהיא משפט ותיקון עוונותיו. ויש לקשר זה עם הבי' בתו"א (סג, ב) אבל אינו אותו הענין – השינוי צדקה ומשפט או משפט וצדקה – ראה אדר"נ רפ"ג. אוה"ת וירא צט, א. 35. כתובות נ, א. 36. איוב ב, ד. 37. תהלים קג, יז.

- 1 סופיות, פְּרָכְתִּיב: – כמו שכתוב³⁸: "כִּי לֹא כָלוּ רַחֲמֵי וְכוּ".
 2 – רחמיו הם בלי סוף. הרי, בשם שחסדו של הקדוש־ברוך־הוא
 3 הוא אין סופי, כך גם האדם שעושה צדקה וחסד בלי הגבלה,
 4 זה גם כן נקרא "חסדי ה'", אופן החסד של הקב"ה. וְהוּא שְׁאֵמֵר
 5 הַנְּבִיאִי אַחֵר הַחֲרָבָן
 6 וְהַגְלוֹת: "חֲסָדֵי ה' כִּי
 7 לֹא תִמְנֶוּ וְגו'", פִּירוּשׁ 1
 8 לְפִי שְׁלֹא תִמְנֶוּ, – מפני 2
 9 שאין אנו תמימים⁴⁰, שְׁאֵין 3
 10 אֲנוּ תְּמִימִים וְשְׁלָמִים 4
 11 בְּלִי שׁוּם חֲטָא וּפָגַם 5
 12 בְּנַפְשׁ וּבְעוֹלָמוֹת 6
 13 עֲלִיּוֹנִים, – אלא יש בנו 7
 14 עֲדִיין עֲנִינִים שֶׁל חֲטָאִים 8
 15 וּפְגָמִים, עַל בֶּן צָרִיבִין 9
 16 אֲנוּ לְהַתְנַהֵּן בְּחֲסָדֵי ה'
 17 שֶׁהֵם – חֲסִידִים בְּלִי גָבוֹל וְתַכְלִית, בְּדִי לְעוֹרֵר עֲלֵינוּ רַחֲמִים
 18 וְחֲסֵד עֲלֵאָה, – חסד עליון, שֶׁהוּא – בחינת רב חֲסֵד וְרַחֲמִים
 19 בְּלִי גָבוֹל וְתַכְלִית, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: – בסופו של אותו פסוק: "כִּי
 20 לֹא כָלוּ רַחֲמֵי וְגו'". – רחמיו הם בלי גבול, הרי כיוון שיש
 21 להמשיך רחמים אלה – צריכה הצדקה להיות "חסדי ה'". זה
 22 פירוש הפסוק "חסדי ה'", חסד בלי גבול ומדה, "כי לא תמנע" –
 23 שכן, אין אנו תמימים ושלמים, ועלינו להזדקק להמשכה
 24 מהאור העליון שבלי גבול כדי לתקן את החטאים והפגמים
 25 (שכן, כדי שאלה יתוקנו כראוי על ידי תעניות וסיגופים, אין
- מצב הבריות של דורותינו החלושים⁴¹ מרשים זאת, אלא
 הדרך היא רק על ידי צדקה) – ולכן צריכים להתנהג ב"חסדי
 ה'", חסד בלי הגבלה. וְהוּא שְׁאֵמֵר רַפּוּתֵינוּ וְכִרְוֵנָם
 לְבִרְכָּתָהּ⁴²: "אֵין יִשְׂרָאֵל נִגְאָלִין אֱלָא בְּצַדָקָה", שְׁיַעֲשׂוּ –
 הצדקה, גַּם אִם יִהְיוּ
 פְּטוּרִים מִדִּינָא, – גם אם
 מצד הדין הם פטורים
 מלתת צדקה, כִּי – כפי
 שרבותינו ז"ל אומרים⁴³:
 "אֵין בֶּן דֹּד בָּא כּו'": –
 עד שתכלה פרוטה מן
 הכיס, שלא תהיה,
 רחמנא ליצלק, אפילו
 פרוטה בכיס, ובכל זאת
 יתנו צדקה, כלומר,
 שנתית הצדקה תהיה
 באופן בלתי מוגבל, הרי צדקה כזו מביאה את הכפרה
 המוחלטת של העוונות וכן היא מביאה את ה"מיד הן נגאלין"⁴⁴.
 מה שאין רבנו הזקן מביא את המאמר "עד שתכלה פרוטה מן
 הכיס", אלא מרמז זאת ב"וכו" – מסביר הרבי שליט"א, שאפשר
 לומר שזה מפני שאין רבנו הזקן רוצה לבטא מילים אלו, ומאמר
 חז"ל זה יכול להתבצע על ידי שיהודים יחשבו עצמם ברוחניות
 כרשים וכדלים. ויש לומר שזה גם מה שאין רבנו הזקן אומר
 "בשיהיו פטורים" מצד הדין, אלא "אם" – שכן, ענין זה יכול
 להתבצע ברוחניות.

יום שבת קודש ד' אלול

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' קטז, יא. להשכילך... עד עמ' קיז, העליון הגנוז:

- 51 יא. אגרת הקודש זו מתחיל רבנו הזקן בלשון יחיד, "להשכילך בינה"
 52 (בלשון הפסוק¹ שנאמר לדניאל), למרות שהיא נשלחה ל"כלל",
 53 שכן, באגרת זו תובע רבנו הזקן אופן עבודה שלבאורה שייך רק
 54 ליחיד סגולה, שלא יהיה רצון כלל בענינים גשמיים, גם לא לאלה
 55 שמוכרחים לבריות וברי
 56 שימוש לעבודת ה'. כלומר,
 57 שהרצון לא יהיה ב"גשמיות"¹⁰
 58 הענינים, אלא לרצות
 59 ב"רוחניות" ובחיות האלקית¹²
 60 שבענינים הגשמיים, ועד כדי
 61 כך, שאף אם חסד־שלום חסר בענינים הגשמיים המוכרחים לאדם –
 62 בל יצטער מכך, אלא יהיה בשמחה מצד האמונה שלאמתו של דבר
- זה טוב (כפי שסיביר באגרת זו) – אופן עבודה כזה, שייך, לבאורה,
 רק ליחיד סגולה.
 לכן, מתחיל רבנו הזקן אגרתו הקדושה זו בלשון יחיד, "להשכילך בינה",
 להורות, שלאמתו של דבר שייך הדבר לכל אחד מישראל. שכן, זה בא
 בעיקר מצד האמונה
 האמתית, ואמונה הרי יש
 לכל יהודי, עליו רק לגלות
 לחיות באמונה זו.
 "להשכילך בינה", כִּי לֹא
 זו הַדְרָכָּה יִשְׁכֵּן אֹרֶךְ הַיּוֹם
 – ביהודי, לְהִיּוֹת חָפִיץ – לרצות, פְּתִי פְּשָׁרִים – ב"חפץ" שהוא
 רצון של תענוג, לא רצון שרוצים את הדבר מפני שמוכרחים בו

אגרת הקדש

יא להשכילך בינה כי לא זו הדרך ישכון

אור ה' להיות חפץ בחיי

בשרים ובני ומוזני כי ע"ז ארו"ל בטל רצונך כו' דהיינו

38. איכה ג, כב. 39. ראה לעיל הערה 1. 40. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "והראי' – החורבן וגלות". 41. כמשנ"ת לעיל באגה"ת פ"ג. 42. ראה לעיל ס"ט הערה 9. 43. סנהדרין צז, א. 44. רמב"ם הל' תשובה שם הלכה ה. 1. דניאל ט, כב. 2. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לבאורה אינו מובן כלל: איך אפ"ל שזו הדרך ישכון כו' להיות חפץ בחיי בשרים? ! וצ"ל השכלה בבחינה לשלול זה! ויל"פ (בקיצור) דקס"ד דאדרבה ע"י אתכפיה דוקא ישכון אור ה' (עיי' פט"ו, פכ"ז – דע"ז אסתלק יקרא כו' ונמשכת קדושה עליונה על האדם כו'), ומפורש אחז"ל (ספרא ס"פ קדושים. פרש"י עה"ת שם. וראה מ"ו מח"פ להרמב"ם. לקו"ת ואתחנן (ט, ד) בשם הה"מ), שלא יאמר אדם א"א כו' אבל יאמר אפשי ומה אעשה כו' (היינו רק בנוגע למעשה), ולהשכילך כו' דאין הכי נמי (כמבואר שם) אבל לא זו הדרך ישכון כו'. וכדלקמן (הע' 3). 3. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "מל' זה משמע שזהו (בטל רצונך וכו') נוגע לדרגת

מה שהוא מצטער כשחסרים לו דברים אלה, מוכיח שכאשר יש
לו אותם דברים – הוא מתענג מכך (למרות שאין הוא חש באותו
תענוג); ואילו, אם אין הוא מצטער כשחסרים לו אותם דברים –
הרי זו הוכחה אמיתית שאכן אין לו שום תענוג כאשר יש לו
אותם דברים. ובלשון רבנו

הזקן:

ובאור הענין, – כיצד
יכול אדם לפעול שלא
יהיו לו חפץ ורצון בעניני
העולם הזה, גם לא
במוכרחים לו ביותר –
הוא רק אמונה אמיתית
ב"יוצר בראשית", –
בהקדוש ברוך הוא
שיוצר הכל "בראשית"

(בבחינה של "ראשית"). דהיינו שהבריאה "יש" מ"אין",
הנקראת – ה"אין" נקרא "ראשית חכמה", – פירוש המלה
"אין" כאן איננו שהדבר אינו קיים, אלא "אין" – אינו מושג, שכן
אי אפשר הרי לומר שהבריאה היא מ"אין", מאפס, שהרי "ממך"
הכל⁸, הכל בא מאלקות, שהוא ה"יש" האמיתי, אלא פירוש
"אין" הוא – לא מובן ולא מושג. שכן, דבר שהנברא מבין אותו
הוא קורא לו "יש", ואילו לדבר שהוא למעלה מהשגתו והבנתו
לגמרי, הוא קורא "אין", שכן בעולם ההבנה שלו אין הדבר
קיים. זה פירוש "יש מאין", "יש" הבא מה"אין" של חכמה.
ו"חכמה" נקראת "ראשית", כמו שכתוב: "ראשית חכמה", היא
הספירה הראשונה של השתלשלות, שכן, למעלה מ"חכמה"
הוא למעלה מהשתלשלות ולמעלה לגמרי מלהיות מקור ל"יש".
– אלא "חכמה" היא ראשית ההשתלשלות להיות מקור ל"יש".
והיא חכמתו – בחינת ומדרגת ספירת החכמה, שאינה משגת
– בהבנה, ל"שום נברא" – זהו "יוצר בראשית", הוא יוצר הכל
ב"ראשית" של "חכמה", ו"הבריאה הזאת היא ככל עת¹⁰
ונוע, שמתהווים כל הברואים – תמיד, "יש" מ"אין"
מחכמתו ותכונתו המהותית את הכל¹¹. – הוא מחיה את הכל
לא רק באופן של חיות, אלא גם באופן של התהוות, שהדבר
נוצר, וכיוון שזה "יש מאין", מן ההכרח שהתהוות תהיה
תמידית. כפי שמוסבר בתורת החסידות, שבענין "עילה ועלול",
כשהדבר הראשון משמש כסיבה בלבד לדבר השני, יכול
ה"עלול" (המסובב) להיות קיים גם אחרי שה"עילה" (הסיבה)
כבר לא נמצאת בו. ואילו ב"יש מאין", שזה התחדשות שלא
היתה קיימת לפני זה לגמרי, שהרי ב"אין" לא קיים הענין של
"יש" (אחרת – זה לא היה "אין", כי אם "יש"), מן ההכרח
שהכוח המחודש יהיה תמיד בדבר שנחדש, לפעול בו את

(בגלל תכלית), אלא רוצים את הדבר עצמו מפני שיש לו תענוג
בו, הרי לא זו הדרך, שענין ה"חיי" ירצו בחיים השריים גופניים,
ושירצו ב"חפץ" את הגשמיות והגופניות של וְכֵן וְכֵן,
שהרצון לילדים ולפרנסה יהיה ב"חפץ" ותענוג מצד ה"גשמיות"
של הענינים, כי על זה
אמרו רבותינו זכרונם
לברכה: "פֶּטֶל רִצּוֹן"
כו"⁵, – מפני רצונו, דהיינו
9 – "בטל רצון" אין
10 משמעותו שיש לו רצון
11 אלא שהוא מבטלו מפני
12 שאין הוא הרצון העליון,
13 אלא, כפי שהוא מפרש
14 להלן, שמלבחילה לא
15 יהיה לו שום רצון במה

שאינו רצון העליון, שיהיה רצונו פֶּטֶל בְּמִצִּיאוֹתָּהּ, וְלֹא יִהְיֶה
לו שום רצון פֶּטֶל בְּעֵינֵי עוֹלָם הָזֶה כָּלָם, הַנִּכְלָלִים –
בשלושת הענינים: בְּכֵן תִּי וְכֵן, – למרות שאלה הם דברים
שהאדם מוכרח בהם, והם נוגעים לעבודתו את הקב"ה, בכל זאת
לא יהיה לו שום רצון בדברים אלה עצמם, אלא בעבודת ה'
שבאה על ידי דברים אלה. זה פירוש "בטל רצון" – שהרצון
יהיה באופן של ביטול (בטל במציאות), לא כמו למשל
התבטלותו של חכם קטן כלפי חכם גדול, שדן אמנם, הוא אכן
בטל כלפיו, אך בכל זאת גם הוא בבחינת מציאות, אלא "ביטול"
במציאות" פירושו, שאין הוא נמצא כלל. כך גם ב"ביטול הרצון"
אין הכוונה שיש לו רצון לדברים אלה, אלא הוא מבטל רצונו
אם אין זה רצון הקב"ה – אלא הכוונה היא שאין לו שום רצון
לכתחילה. וּמֵאַמֵּר רְבוּתֵינוּ זְכוֹנָם לְבָרְכָהּ⁶, – שאצל האדם
צריך להיות האופן ש"על בְּרִיךְ אֱתָהּ תִי": – שגם ענין של
"חיי", חיים, הוא כ"על כרחו" (בניגוד לרצונו), שכן, בחיים עצמם
בתור חיים גשמיים – אין לו חיים כלל, וכל-שכן שכן הדבר
בנוגע ל"בני" ול"מוזני". אלא, כיצד אפשרי הדבר, שיהודי יפעול
בתוכו שלא יהיה לו שום רצון כלל בענינים הגשמיים, אפילו לא
במוכרחים ביותר? יסביר זאת רבנו הזקן להלן. ומביאורו יצא,
שלא זו בלבד שאין לו שום רצון ותענוג בענינים הגשמיים, אלא
גם כשחסרים לו ענינים אלה והוא סובל מכך חס-ישראל, אין זה
גורם לו צער, דבר שיש בו משום ראייה אמיתית שאכן אין לו שום
תענוג בענינים אלה כאשר יש לו אותם. שכן, יש לפעמים שאדם
אינו חש בתענוג בדברים מסויימים⁷, אך אין זו הוכחה שבהעלם
ובפנימיות אכן אין לו תענוג בהם; אפשרי הדבר שעמוק
בפנימיותו יש לו תענוג בהם. ראייה לכך – שכאשר חסרים לו
אותם דברים, הוא מצטער מכך. וצער הוא ההיפך מתענוג – הרי

העבודה ד"ישכון אור ה'" דוקא ומהו הדרגא דישכון אור ה' ל' אינו רגיל בתניא וכו'. ואופ"ל: "ישכון ה' – אפשרי רק בדבר הבטל
עכ"פ בכח (פ"ו); ש"ישכון אור (גילוי) ה'" – צ"ל גם הביטוי בגילוי (בפועל); ושזה יהי' באופן ד"ישכון" – ששוכנת ומתלבשת
ובקביעות – צ"ל גם הביטול הגלוי בקביעות, שלא יהי' לו שום רצון כו". 4. אבות פ"ב מ"ד. 5. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "משמע
דפשוט שיש לו הרצון הזה – והיינו בתומצ"צ, דקשור בהן בטבעו כו' (פמ"ט)". 6. אבות פ"ד מכ"ב. 7. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א:
"וע"ד תענוג תמידי אינו תענוג". 8. דה"א כט, יד. 9. תהלים קיט, ו. 10. ראה לקמן הערה 21. 11. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א:
"כדלעיל שהיחוד א"פ ב".

אחרים", שלכן גם תאוות הגוף הבאות ומקבלות חיותם
מהקליפות נקראות גם כן "אלקים אחרים", ובהם הוא חפץ, –
ומתענג, או אם חפצו – תענוג, ורצונו לחיות חיים אמיתיים
המשתלשלים מ"אלקים חיים", אף שאינו יכול – לחיות

חיים כאלה, שכל חייו יהיו

ענינים רוחניים ואלקות –

עד שלא יהא איכפת לו

כלל היסורים מהענינים

הגשמיים. (צריך עיון.

ובאיה פתביר ליתא

תבות אלו [אף שאינו

יכול]. ובנסחא אחרת

מצאנו כך: "או אם

חפצו ורצונו – אף

שאנו יכול – לחיות חיי

אמיתיים כו". ולפי נסחא

זו נראה שתבות [אף

שאנו יכול] הוא מאמר

מסגר וימין שבאמת

הוא חיי בהם, – בחיים

האמיתיים הבאים

מ"אלקים חיים", וכל

צרכיו וכל עניניו

משתלשלים באמת –

ומקבלים חיותם, בפרטי

פרטיותיהם שלא

מ"סמרא אחרא", –

שלא מן הקליפות, כי

"מה²⁹ מצעדי נבר

פוננו³⁰ – צעדיו של אדם הם מה, וימין³¹ מלה כו"³², –

שהאדם ידבר והקדוש־ברוך־הוא לא ידע מכך מקודם, כפי

שהפסוק³³ מסיים: "הן ה' ידעת כולה", שלא רק מעשים, אלא גם

דיבורים של האדם, יודע הקדוש־ברוך־הוא, עוד לפני שהאדם

מבטא אותם, וממנו הוא מקבל את החיות לדבר אותו דיבור.

ואם כן – שהוא מקבל כל חיותו מהקדוש־ברוך־הוא, הכל

טוב בתכלית רק שאינו משג, – לאדם ה"טוב" שבוה.

ובאמונה זו – שהוא מאמין בכך באמת נעשה הכל טוב גם

בגלוי, – שיראו בגלוי שזה טוב, שבאמונה זו שמאמין שהרע

1 בכל מקום. שכן, אם היה מאמין בכך באמת, הרי (כאמור) "באור

2 פני מלך חיים" ו"עוז וחדוה במקומו" לא חסר לו הרי שום דבר.

3 ועל כן – ולכן, הרחיקו מדת העצבות במאד חכמי האמת.

4 – חכמי האמת (המקובלים) הרחיקו במאד מדת העצבות, שעל

5 האדם להתרחק

6 התרחקות מקסימאלית

7 ממדת העצבות. שכן, יש

8 בעצבות משום סתירה

9 לאמונתו האמיתית של

10 יהודי, ש"לית אתר פנוי

11 מיני" – שאין מקום פנוי

12 ממנו יתברך. אבל

13 המאמין – באמת, לא

14 יחוש²⁵ משום יסורין

15 פעולם, ובכל עניניו

16 העולם "הן" ו"לאו" שוין

17 אצלו בהשוואה אמיתית.

18 ומי שאין שוין לו –

19 מראה בעצמו²⁶ שהוא

20 מ"ערכ רב" – שהצטרפו

21 לבני ישראל ביציאתם

22 ממצרים, דלגמיהו

23 עבדין²⁷, – שעושים רק

24 לצורך ולאחבת עצמם,

25 ואוהב את עצמו – עד

26 כדי כך – הוספת כ"ק

27 אדמו"ר שליט"א, לצאת

28 מתחת יד – ורשות ה'

29 ולחיות בחיי הגוים

30 בשביל אהבתו את עצמו, ועל כן – ולכן, הוא חפץ – ברצון

31 של תענוג, פתוי בשירים²⁸ ובני ומזוני, – רצונו וחפצו בענינים

32 אלה הוא רצון הבא מאהבת עצמו, בלי כוונה לשם שמים, כי

33 זה טוב לו. – בשעה שהנהגת האדם היא באופן כזה – אזי ונח

34 לו שלא נברא, כי עיקר בריאת האדם בעולם הזה הוא

35 בשביל לנסותו בנסיונות אלו, – נסיונות של קשיים בענינים

36 גשמיים, ולדעת את אשר בלבבו, אם יפנה ללבבו אחרי

37 "אלהים אחרים", שהם תאוות הגוף המשתלשלים –

38 ובאות, מ"סמרא אחרא", – מקליפות הנקראות "אלקים

כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה מיותר וגם לא רגיל. ויל"פ: היפך עצם ענין בריאתו ומציאותו (כנ"ל שבשבילה נברא)". 25. הערת
כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ע"ד ישע"י כח, טז וראה תרגום שם. ואולי גם כאן צ"ל יחיש ב' יודין. וראה תרגום קהלת ב, כה". 26. הערת כ"ק
אדמו"ר שליט"א: "כנ"ל" [הערה 24]. 27. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "תקו"ז ת"ר – כב, סע"א. ולהעיר מאגה"ק רס"א. ח"א ספ"א
(באור"ה). 28. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לעיל לא הודגש זה – כי מובן הוא וזהו פ"י בכ"מ שהובא בדברי חז"ל. משא"כ כאן – לאחר
שהדגיש הענין דחיים באור פני מלך, ובזה פשיטא שצ"ל חפץ". 29. תהלים לו, כג. 30. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה צע"ק
השייכות דפסוק זה דוקא לכאן, שבתנ"ך כ"כ ע"ד השגח"פ קודם לזה. ומובן ע"פ פ' חז"ל בו דוקא (חולין ז, ס"ב) נוקף כו'. וגם בזה נר'
גודל הדיקו דאדה"ז אפילו "במליצות" לכאורה". 31. תהלים קלט, ד. 32. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ל"ג ג' לאחרי "כוננו" – וי"ל לרמוז
אסיפא שנוגע כאן (ע"פ פ' התרגום "מחשבת" ד"כל עניניו" – גם "מחשבת"). 33. תהלים שם.

מתוך הספר "שיעורים בספר התניא" (מוגה) — אגרת יא — יום שבת קודש ד' אלול עג

- 1 הנדמה בגלוי, — שמה שנדמה בגלוי כ"רע", כל חיותו הוא
- 2 מ"טוב" העליון, שהיא
- 3 חכמתו יתברך שאינה
- 4 משגת, והיא ה"עדן" 1 שהרע הנדמה בגלוי כל חיותו הוא מטוב העליון
- 5 שלמעלה מעולם הבא — 2 שהיא חכמתו יתברך שאינה מושגת והיא העדן
- 6 כנזכר לעיל, ש"עולם 3 שלמעלה מעוה"ב הרי באמונה זו נכלל ומתעלה
- 7 הבא" (גן-עדן) הוא רק 4 באמת הרע המדומה בטוב העליון הגנוז:
- 8 כ"גן" והמשכה מ"עדן",

34. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וכמחז"ל ברכות לד, ב".

המשך ביאור למסכת מועד קטן ליום ראשון עמ' א

- 1 אֶתָּאן לְבִית שְׁפָחָר – כוונתה לבית הנמצא באותה חצר, שמותר
- 2 לפנות ממנו לאותה חצר.
- 3 שנינו במשנה: וְאֵין מְבִיאִין כָּלִים מִבֵּית הָאוּמָן.
- 4 הגמרא מביאה קושיא על דין זה: אָמַר רַב פִּיפֵּא, בְּדִיק לָן רָבָא אַם
- 5 נָדַע לְתַרְץ קוּשִׁיתוֹ. תֵּנֵן בְּמִשְׁנֵינוּ, אֵין מְבִיאִין כָּלִים מִבֵּית הָאוּמָן.
- 6 וְיִמְיָנָהּ, שֵׁנִינוּ בְּמִשְׁנָה (פסחים נה), מוֹלִיכִין וּמְבִיאִין כָּלִים מִבֵּית
- 7 הָאוּמָן, וְאֵף עַל פִּי שְׂאִינֵן לְצוּרֵךְ הַמוּעֵד, וְשָׁלָא כְּמִשְׁנֵינוּ. וְשֵׁנִינֵן
- 8 לֵיהּ – וְתִירְצֵנוּ לְרַבָּא, כָּאֵן – הַמִּשְׁנָה הַמְתִּירָה דִּיבְרָה בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר

המשך ביאור למסכת מועד קטן ליום ראשון עמ' ב

- 1 אחרת ולא יכול היה לגלח[ב], ומבית השכניה במקום רחוק ולא
- 2 הניחודו לגלח, והיוצא במועד מבית האסורין אף בעירו ולא
- 3 הניחודו לגלח, וכן המנוחה על שלא עשה כפסק בית דין ואסור
- 4 לגלח, שהתירו לו חכמים נידויו במועד, וכן מי ששאל להם
- 5 במועד להתיר נדרו שלא לגלח והותר, והניזיר והמצורע [העולה]
- 6 ממומאיתו למחרתו – ניזיר שנטמא קודם המועד, ומצורע שהיה

המשך ביאור למסכת מועד קטן ליום חמישי עמ' א

- 1 אֲשֶׁמְתָא – ולא היו נמנים לנדונו, שנידיו חמור ממלקות.
- 2 מבררת הגמרא: מֵאֵי הַלְשׁוֹן שְׁמָתָא. משיבה הגמרא: אָמַר רַב,
- 3 נוֹטְרִיקוֹן שֵׁם מִיתָה, כְּלוּמַר יֵשׁ בָּהּ מִיתָה. וְשִׁמּוּאֵל אָמַר, שְׁמָתָה
- 4 יִהְיֶה אוֹתוֹ אֲדָם, וּמִתְנַיָּא בִּיהּ – מוֹעִילָה הַשְׁמָתָא בְּאֲדָם, כִּי מִיתָה
- 5 בְּתַנּוּרָא – כְּשׁוּמֵן שֹׁטְחִים בּוֹ אֶת הַתַּנּוּר, שֶׁנִּבְלַע בּוֹ וְאִינוּ יוֹצֵא
- 6 לְעוֹלָם, כִּךְ גַּם הַיִּידִי אֵין מַכְתּוֹ יוֹצֵאת מִן הַמִּנּוּחָה לְעוֹלָם וְאֵף
- 7 לְאַחַר הַתַּרְתּוֹ. וְדַבְרֵי שִׁמּוּאֵל אֵלּוּ פְּלִיגָא דְרִישׁ לְקִישׁ, דְּאָמַר רִישׁ
- 8 לְקִישׁ, בְּשֵׁם שְׁשִׁמְתָא נִכְנַסָּת בְּמַאֲתָיִים וְאַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנֶה אִיבָרִים
- 9 שְׁבָאֲדָם, שְׁכּוֹלֵם בְּנִידּוֹ, כִּךְ בְּשִׁחְיָא יוֹצֵאתָ בְּהַתְרָתָהּ, יוֹצֵאתָ מִכֹּל
- 10 מַאֲתָיִים וְאַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנֶה אִיבָרִים. בְּשִׁחְיָא נִכְנַסָּת מִנֵּין שְׁבַרמ"ח
- 11 אֲבָרִים, דְּכֵתִיב בְּכִיבוֹשׁ יִרְחֹו (יהושע ו יז) וְהִיתָה הָעִיר חָרֵם, תִּיבַת
- 12 חָרֵם בְּגִימְטְרִיא מַאֲתָיִים וְאַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנֶה הָיוּ, וּמִרְמֵז שֶׁחָרֵם נִכְנַס
- 13 בְּכֹל רַמ"ח אִיבָרֵי הָאָדָם. בְּשִׁחְיָא יוֹצֵאתָ מִנֵּין שְׁבַרמ"ח אֲבָרִים,
- 14 דְּכֵתִיב (חבקוק א ג) בְּרִנֵּי רַחֵם תִּזְכּוֹר, שֶׁאֵף בִּשְׁעַת רוּגוֹ תִּזְכּוֹר לְרַחֵם,
- 15 וְתִיבַת רַחֵם בְּגִימְטְרִיא כִּי הָיוּ, וּמִרְמֵז שֶׁנִּהפָּךְ רוּגוֹ הָחָרֵם שֶׁבָּכַל
- 16 הָאִיבָרִים לְרַחֲמִים.

- 17 בענין התפשטות הנידוי: אָמַר רַב יוֹסֵף, שְׂדֵי שְׁמָתָא אֲנִיבֹחָתָא
- 18 דְּכִלְכָּא – זְרוּק שְׁמָתָא אֵף עַל זֶנֶב הַכֹּלֵב וְאִיהִי דִּיהָ עֲבָדָה – וְהִיא
- 19 כְּבֵר תַּעֲשֶׂה אֶת שְׁלָה וְתִלְקָה אוֹתוֹ. וְכֵן הִיָּה מַעֲשֶׂה, דְּהָהוּא כִּלְכָּא
- 20 דְּהָהוּא אֵכִיל מִסָּאֵי דְרִבְנָן – שֶׁהִיָּה אוֹכֵל נַעֲלֵי הַחֲכָמִים, וְלֹא הָיוּ קָא
- 21 יְדַעֵי מָנוּ – וְלֹא יָדְעוּ רַבָּנִן מִן אוֹכֵל נַעֲלֵיהֶם, וְשָׁמְתוּ לֵיהּ – וְנִידוּהוּ
- 22 בְּלֹא לִדְעַת מִי הוּא, לְסוֹף אִתְּלִי בִּיהּ נִזְרָא בְּגִנּוּחְתִּיהּ – נִתְלַתָּה אִשׁ
- 23 בִּזְנֵב אוֹתוֹ כֹּלֵב וְאַכְלִיתָהּ – וְשִׁרְפָּה כָּל גּוֹפֵה.
- 24 דֶּרֶךְ לְנִדּוֹת אָדָם אֵלִים: הָהוּא אֵלִמָּא – אָדָם אֵלִים, דְּהָהוּ קָא מַצְעֵר
- 25 לֵיהּ לְהָהוּא צוּרָא מְרַבֵּן – שֶׁהִיָּה מַצְעֵר בְּקִבְעוֹת תַּלְמִיד חֲכָם.
- 26 אָתָּא אוֹתוֹ תַּלְמִיד חֲכָם לְקִמְיָה דְרַב יוֹסֵף, וְהִתְאַוּן בִּפְנֵיו עַל צַעְרוֹ.
- 27 אָמַר לֵיהּ רַב יוֹסֵף, וִיל שְׁמָתִיהּ – לָךְ וְתִנְדָּה אוֹתוֹ. אָמַר לֵיהּ,
- 28 מִסְתַּפִּינָא מִיָּנִיָּה – מִפְּחוֹד אֲנִי לְנִדּוֹתָ שְׁמָא יַעֲרַנִּי יוֹתֵר. אָמַר לֵיהּ
- 29 רַב יוֹסֵף, שְׁקִילִי פְתִיחָא עֲלִיָּה – כְּתוּב עֲלֵיו שֶׁשֶׁר שְׁמָתָא שִׁיחָא
- 30 בְּנִידּוֹ. אָמַר לוֹ, כֹּל שְׁכֵן דְּמִסְתַּפִּינָא מִיָּנִיָּה. אָמַר לֵיהּ רַב יוֹסֵף,
- 31 שְׁקִילָהּ – קַח שֶׁשֶׁר הַשְׁמָתָא וְאַחֲתִיהּ בְּכִרָא – הִנִּיחָהוּ בְּתוֹךְ כֹּד,

יום ראשון

יום ראשון

כח מנחם אב

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: שופטים, פ' ראשונה עם פירש"י.

תהלים: קלה־קלט.

תניא: ט. אהוביי . . . קיד פי התורה.

דרכי הרפואה בחלי הגוף בכלל – שנים הם:

(א) לרפאת את האבר או הכח המקלקל חולה וחלוש.

(ב) לחזק את האברים והכחות הבריאים, אשר הם יתגברו על האבר וכן החולה, לרפאתו.

הדגמא מזה בחלי הנפש הם שני דרכי העבודה: תשובה ומעשים טובים.

יום שני

יום שני

כט מנחם אב

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: שופטים, שני עם פירש"י.

תהלים: קמקמד.

תניא: ע"כ אהוביי . . . ציון כו'.

עס דארף זיין עבודה בכח עצמו. העכער איז אז מ'נעהמט פאר'ן האנט און מ'פירט. טייערער איז אז עס איז בכח עצמו.

צריכה להיות עבודה בכח עצמו. נעלה יותר הוא – שנוטלים ביד ומובילים. יקר יותר הוא – באשר זה בכח עצמו.

יום שלישי

יום שלישי

ל מנחם אב, ר"ח

ה'תש"ג

מתחילים לומר לזכר ה' אורי. המנהג בבית רבינו, שבמשך היום תוקעים להתלמד, ומתחילים לתקוע אחר התפלה מיום ב' דראש חדש.

שיעורים. חומש: שופטים, שלישי עם פירש"י.

תהלים: קמהקנ.

תניא: י. אד"ש וחיים . . . נשמתן כו'.

אדמו"ר האמצעי היה אומר בתחלה מאמרים קצרים. ולדגמא: דבור המתחיל "זכר רב טובך" – ובאורו – שבסדור, נאמרו בששה המשכים – באריכות יותר קצת מהנדפס.

יום רביעי

יום רביעי

א אלול, ר"ח

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: שופטים, רביעי עם פירש"י.

תהלים: א"ט. א"ג.

תניא: והנה . . . 230 עומדין וכו'.

כשהיה ה"צמח צדק" בן תשע שנים, אמר לו רבנו הזקן: קבלתי ממורי (הרב המגיד) שקבל ממורו (הבעל שם טוב) בשם מורו הידוע, אשר מיום שני דראש חדש אלול עד יום הכפורים, יאמרו בכל יום יום במשך היום שלשה פרקי תהלים, וביום הכפורים שלשים וששה פרקים: ט קדם כל נדרי, ט קדם השנה, ט אחר מוסף, ט אחר נעילה. ומי שלא התחיל ביום ב דראש חדש, יתחיל באותו יום שהוא עומד בו, ואת אשר החסיר ישלים.

יום חמישי	יום חמישי	ב אלול
-----------	-----------	--------

שיעורים. חומש: שופטים, חמישי עם פירש"י.
תהלים: י"ז. ד"ו.
תניא: והנה . . . קטז נפשו כתיב.

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נִקְרְאוּ "אַרְצֵן חֶפְצִין", שֵׁשׁ בָּהֶם כְּמָה חֶפְצִים יִקְרִים בְּאַהֲבַת ה' יִתְבָּרַךְ וַיִּרְאֶתוּ
וּמִדּוֹת טוֹבוֹת, וְאֵין דְּבַר גְּלוּי הַמִּדּוֹת הַטּוֹבוֹת תְּלוּי אֲלָא בְּמַעֲוָר. דְּבַר בְּרוּר הוּא, אֲשֶׁר כָּכָל
חֻלְקֵי הָאָדָמָה נִמְצְאִים מִעֲנִיּוֹת מִים חַיִּים, וְהַהֲבֵדֵל הוּא רַק בְּקֻרֹב וְרוּחוֹק, וְאִם כֵּן הֲלֹא הִכָּל תְּלוּי
בְּהַחֲפָז וְכַח סִבְלָנוּתוֹ וּמְתִינּוּתוֹ.

וְכִיּוֹן שֶׁהֶרְצוֹן הוּא כַח עֲלִיּוֹן הַגּוֹזֵר וּמִפְקֵד עַל כָּל הַכַּחוֹת, וּמִכְרִיחֵם לַעֲשׂוֹת וּלְפַעַל כְּפִי
הַפְקָדוֹת שְׁלוֹ, אִם כֵּן אֲפּוֹא עֶקֶר הָעֲבוּדָה הוּא לְעוֹרֵר אֶת הֶרְצוֹן לְפַעַל וּלַעֲשׂוֹת הֵן בְּעַצְמוֹ הֵן
בְּזוּלָתוֹ.

יום שישי	יום שישי	ג אלול
----------	----------	--------

שיעורים. חומש: שופטים, ששי עם פירש"י.
תהלים: יח"כב. ז"ט.
תניא: והנה מדת . . . בא כו'.

הַמֵּאֲמִין בְּהַשְׁגָּחַת פְּרִטִית יוֹדֵעַ כִּי "מָה" מַצְעֲדֵי גֶבֶר כּוֹנְנִי", אֲשֶׁר נִשְׁמָה זֶה צְרִיכָה לְבָרֵךְ וּלְתַקֵּן
אֵיזָה בְּרוּר וְתִקּוֹן בְּמָקוֹם פְּלוּנִי. וּמֵאֲזוֹת בְּשָׁנִים, או גַם מִשְׁעַת בְּרִיאַת הָעוֹלָם, הִנֵּה הַדְּבַר שֶׁצָּרִיךְ
לְהִתְבָּרֵךְ או לְהִתְתַּקֵּן מִחֻכָּה לְאוֹתָהּ הַנִּשְׁמָה שֶׁתְּבוֹא לְבָרְרוֹ וּלְתַקְּנוֹ, וְגַם נִשְׁמָה הַלְזוּ הִנֵּה מֵאֵז
נֶאֱצָלָה וְנִבְרָאָה, הִיא מִחֻכָּה לְזִמֵּן יְרִידָתָהּ לְבָרֵךְ וּלְתַקֵּן אֶת אֲשֶׁר הִטֵּל עָלֶיהָ.

שבת קודש	שבת	ד אלול
----------	-----	--------

שיעורים. חומש: שופטים, שביעי עם פירש"י.
תהלים: כג"כח. י"ב.
תניא: יא. להשכילך . . . הגנוז.

סֵדֶר בְּרִכּוֹת הַתּוֹרָה: נוֹגֵעַ בְּטָלִיתוֹ בְּתַחֲלַת הַקְּרִיאָה וּבִסּוּפָהּ, נוֹשֵׁק הַטָּלִית בְּמָקוֹם שֶׁנִּגַּע
בִּסְפֶּר־תּוֹרָה, גּוֹלָל הַסְפֶּר־תּוֹרָה, מַפְנֶה פָּנָיו, קָצֵת, לִיָּמִין, וּמִבְּרֹךְ. פּוֹתַח הַסְפֶּר־תּוֹרָה וְקוֹרֵא.
בְּמַעֲלַת מִין הָאֲנוּשִׁי, יִשְׁנֵם אַרְבַּעַת תְּאָרִים: אָדָם – מַעֲלַת הַמַּחֲזִין וְהַשְׂכָּל, אִישׁ – מַעֲלַת הַלֵּב
וְהַמִּדּוֹת, אָנוּשׁ – הַחֲלִישׁוֹת בְּאֶחָד מֵהֶם בְּשִׁכָּל או בְּמִדּוֹת, או בְּשִׁתִּיהֶם, גֶּבֶר – מִתְגַּבֵּר עַל עַצְמוֹ
לְהַסִּיר הַמְּנִיעוֹת וְעֹכּוֹבִים לְהַשִּׁיג אַחַת הַמַּעֲלּוֹת או בְּשִׁכָּל או בְּמִדּוֹת, הִינּוּ דְּגֶבֶר עוֹסֵק עִם הָאֲנוּשׁ
לְהַגְבִּיהוּ לְמַעֲלַת אִישׁ או אָדָם.

וּמֵאַחֵר דְּאִפְשָׁר לַעֲשׂוֹת מֵאֲנוּשׁ אִישׁ או אָדָם, הָרִי בְּהִכְרַח דָּגָם בְּאֲנוּשׁ יִשְׁנֵם כָּל אוֹתָם הַמַּעֲלּוֹת
שֶׁיִּשְׁנֵם בְּאִישׁ וְגַם בְּאָדָם.

המשך ביאור למסכת מועד קטן ליום רביעי עמ' א

<p>10 אָתָּא בַּר קַפְרָא לְאַיְתִיהוּנִי לֵיה – לְבַקֵּר אֶת רַבִּי שְׁקִיבֵל עַלְיוּ יִסּוּרִים
11 וְהִיא חוֹלָה, אָמַר לֵיה רַבִּי, בַּר קַפְרָא, אֵינִי מִבְּיָדָה מְעוֹלָם, וְרַמְזוּ לוֹ
12 שְׂאִינוּ רּוֹצֵה לְרֹאוֹתוֹ. יָדַע דְּנִקְטָא מִלְּתָא בְּדַעְתִּיהָ – הַבִּין בַּר קַפְרָא
13 שְׂרַבִּי יוֹדֵעַ מַדְבְּרִיו וְכוּעֵס עַלְיוֹ, וְלִכֵּן נִהַג נְזִיפּוֹתָא בְּנַפְשִׁיהָ – נִהַג
14 בְּעַצְמוֹ דִּין נוֹחַ תְּלָתִין יוֹמִין. וְשׁוֹב הִיא מַעֲשֶׂה נּוֹסֵף, שֶׁעָם אֶחָד גּוֹר
15 רַבִּי שְׁלֹא יִשְׁנֵנו לְתַלְמִידִים בְּשׁוּק דְּהֵיִינוּ בְּפִרְהִסְיָא. מְבַרֵּרֵת הַגְּמָרָא:
16 מֵאִי דְרִשׁ שְׂאֵמֵר כֵּן. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: דְּרִשׁ מֵה שְׂנֵאֵמֵר (שִׁיר הַשִּׁירִים ז'
17 א) 'חֲמוּקִין יִרְבּוּן כְּמוֹ הַלָּאִים מַעֲשֶׂה דִּי אָמֵן, שְׁתַּרְי יִרְבִּיךְ הֵם כְּמוֹ
18 הַלּוּחוֹת שֶׁהֵם מַעֲשֶׂה אוֹמְנוֹת ה', וְהָ יָרֵךְ שְׂהִיא מְכוּסָה בְּפִתָּה,</p> | <p>1 הוֹסֵפָה עַל הַבְּרִייתָא: אָמַר רַב קַפְרָא, נִידִי שְׁלֵנוּ – שֶׁל בְּנֵי בָבֶל
2 בְּנִיפָה שְׁלֵחִין – שֶׁל בְּנֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שְׁנוּהָג רַק שְׁבַעִה יָמִים. מִקְשָׁה
3 הַגְּמָרָא: וְכִי נְזִיפָה דִּידָהּ הִיא רַק שְׁבַעִה יָמִים וְתוֹ לֹא, וְהָאֵל הִיא
4 מַעֲשֶׂה, רַבִּי שְׁמַעוֹן בַּר רַבִּי וְכִי קַפְרָא הוּא וְתַבִּי וְקָא גְרָסִי – יִשְׁבּוּ
5 וְלִמְדוּ יַחַד, וְקַפְרָא לָהּ שְׁמַעְתָּא שְׁלֵמָה. אָמַר לֵיה רַבִּי שְׁמַעוֹן לְבַר
6 קַפְרָא, דְּבַר זֶה צָרִיךְ לְהַשְׁאֵל לְרַבִּי אַבִּי. אָמַר לֵיה בַּר קַפְרָא לְרַבִּי
7 שְׁמַעוֹן, וְהָ רַבִּי אוֹמֵר – וְכִי מֵה יִכּוֹל אַבִּיךָ רַבִּי לֹמַר בְּדָבָר זֶה,
8 כְּלֹמַר אֵין רַבִּי בְּעוֹלָם שִׁיּוּדֵעַ דְּבַר זֶה. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בַּר רַבִּי אָמַר
9 לֵיה לְאַבּוּהִי דְּבַרִּי בַר קַפְרָא, אֵיכְפֵּד רַבִּי עַל בַּר קַפְרָא. לְאַחֵר זְמַן</p> |
|--|--|

ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף? יום ראשון כ"ח מנחם אב ה'תשע"ד

ומדוע פסק כאן שדם שניתז בתחילת השחיטה, ספק אם נחשב ל'דם שחיטה' והרי גם תחילת השחיטה נחשבת שחיטה והדם הניתז בה צריך להכשיר לקבל טומאה? אמנם, ה'אור שמח' נקט בדעת הרמב"ם, שאם שחט מיעוט סימנים בחוץ השחיטה פסולה מוטעם כי אנו חוששים שמא 'ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף', ולכן כתב רק שהשחיטה פסולה (בשינוי מלשון הגמרא, שלרבי יוחנן חייב משום שחוטי חוץ). אך כבר כתב ה'ראש יוסף' (שם) שמסוגיית הגמרא לא משמע כן, וגם מלשון הרמב"ם ("שהשחיטה ישנה מתחילה ועד סוף") משמע שכן הוא בוודאות.

ומבאר ה'מרכבת המשנה' (בשם ה'בתי כהונה'):

אף אם 'ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף', וכל מעשה השחיטה מתחילתה ועד סיומה שם 'שחיטה' עליו, ולכן אם שחט מיעוט הסימנים בחוץ נחשב כשחט חוץ, עדיין יש להסתפק מתי מתחילה השחיטה לחול - האם בגמר השחיטה מתגלה למפרע שמתחילה שם 'שחיטה' עליה והדם שניתז אז הכשיר את הירק (וקיינו הדם לאחר מכן אינו מעלה ואינו מוריד) או שמא רק בסיומה חלה השחיטה, ואם הדם שמתחילת השחיטה קיים, הרי הוא מכשיר מעכשיו, אבל אם נתקנה אין כאן 'הכשר', כי הדם שניתז בתחילת השחיטה לא היה עדיין 'דם שחיטה' ומפני ספק זה 'תולין' עליו, לא אוכלין ולא שורפין."

הלכות טומאת אוכלין פרק י, הלכה ג: השוחט ונתנו דם על האכלין ונתקנה הדם בין סימן לסימן - הרי זה ספק. לפיכך תולין עליו, לא אוכלין ולא שורפין.

דם השותת מן הבהמה בתחילת השחיטה וניתז על ירק של תרומה ולפני שנגמרה השחיטה נתקנה הדם, מסתפק רבי חייא (חולין לו, א) אם דם זה מכשיר את הירק לקבל טומאה.

ומבאר רב אשי שצדדי הספק הם: האם 'ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף', וכל מעשה השחיטה מתחילת חיתוך הסימנים ועד סופה נחשב 'שחיטה', ואם כן הדם שניתז בתחילת השחיטה הוא 'דם שחיטה' ומכשיר את הירק לקבל טומאה או 'אינה לשחיטה אלא בסוף' ורק בגמרה היא נקראת 'שחיטה' והדם שניתז בתחילת השחיטה הוא 'דם מכה' שאינו מכשיר לקבל טומאה, ומספק - אין אוכלים אותו שמא נטמא, ואין שורפים אותו (כדין תרומה טמאה) שמא לא הוכשר וטהור הוא.

וקשה (מרכבת המשנה. ראש יוסף חולין שם. ועוד):

בהלכות פסולי המוקדשין (פ"א הי"ח) כתב הרמב"ם: "שחט מיעוט סימנים בחוץ וגמרן בפנים... פסולין, שהשחיטה ישנה מתחלה ועד סוף". היינו, קרבן ששחט מיעוט סימניו מחוץ לעזרה חייב משום שחט חוץ, כדעת רבי יוחנן (חולין כט, ב) ש'ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף', וגם תחילת השחיטה (מיעוט סימנים) נחשבת 'שחיטה'.

מחשבות של קטן יום שני כ"ט מנחם אב ה'תשע"ד

עליהם הטל, ש'מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו' אך לא בוודאות, מן התורה אין זה מועיל להכשיר את הפירות לקבל טומאה, אך מדרבנן מקבלים טומאה. ובנוגע לנטילת ידיים, נפסק שחרש שוטה וקטן כשרים לטויל ידיים, ויש מהראשונים שביארו, כי על אף שנטילת ידיים צריכה כוונה (ולכן קוף פסול לנטילה), חרש שוטה וקטן כשרים משום שיש להם כוונה (ר"ש ידים א, ה), והיינו שנטילת ידיים נחשבת כ'מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו' שמתכוון לטהרה, וכיון שמדרבנן החשיבו זאת ככוונה המועילה, בנטילת ידיים לאכילה שחיובה רק מדרבנן מועילה כוונת הקטן (ביאור הגר"א אר"ח קנט, יא).

אך מדברי הרמב"ם יש לדייק שלדעתו 'מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו' מועילה רק בקטן ולא בחרש ושוטה, שהרי פתח את ההלכה בחרש שוטה וקטן ('אם העלום חרש שוטה וקטן... לא הוכשרו'), וסיים בקטן ('הפכו בהן קטנים... הרי אלו מוכשרים'), ומכאן שרק בקטן מועילה מחשבתו הניכרת מתוך מעשיו, מאחר ויש לו מקצת דעת, מה'שאיך' כן בחרש ושוטה שאין להם דעת כלל (ראש יוסף חולין יב, ב ד"ה בעי ר"ע).

הלכות טומאת אוכלין פרק יד, הלכה ב: אם העלום חרש שוטה וקטן, אף על פי שחשבו שיד הטל עליהן - לא הכשירו; שיש מעשה להן דין תורה, ואין להן מחשבה אפילו מדברי סופרים. הפכו בהן קטנים על הגג - הרי אלו מוכשרין; שאם היתה מחשבתו של קטן נכרת מתוך מעשיו - מחשבתו מועילה מדבריהן.

בהלכה זו נאמרו שלוש חלוקות בחלות הלכתית על ידי קטן:

מעשה: כאשר הקטן עושה מעשה שמטרתו מוכחת מתוכו לגמרי, המעשה מועיל מהתורה.

מחשבה: כאשר לא ניתן להבין מהמעשה מה מטרתו, אפילו אם הקטן חשב לשם מטרה מסוימת, אין בכוח מחשבתו ליצור דין.

'מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו': כאשר המטרה לא מוכחת בבירור מהמעשה אלא שהסתברות נוטה לכך, מדין תורה אין המחשבה מועילה, אך מדרבנן החמירו לראות זאת כמעשה גמור ומחשבתו מועילה לחומרא (ע"פ תוספות חולין,

משל"מ כאן בדעת הרמב"ם).

ולכן, קטן המעלה פירותיו לראש הגג על מנת שירד

יום שלישי ל' מנחם אב ה'תשע"ד

טהרה מביאה לידי קדושה

החורבן, ואמירתו "חייב אדם לטהר עצמו ברגל שנאמר ובנבלתם לא תגעו" נאמרה ללא הגבלת זמן או מקום. ולפי זה גם דברי הרמב"ם שטעם החיוב הוא כדי שיהיו נכונים להיכנס למקדש, אין כוונתו שהחיוב הוא רק בזמן הבית, אלא לבאר שהרגלים נקבעו כזמני טהרה (אף שקדושת שבת חמורה יותר) משום שברגלים "נכונים להיכנס למקדש ולאכול קדשים", אך וודאי שהציווי "ובנבלתם לא תגעו", שהוא מקור החיוב, חל גם בזמן הזה.

גם לדעת רש"י הטהרה ברגל היא מצד קדושת הרגל ואינה קשורה לכניסה למקדש ואכילת קדשים, ולכן נקט בפירושו לש"ס (יבמות כט, ב) שנשים מזהירות על הטהרה ברגל, אף שאינן מחויבות בעליה לרגל. וכן משמעות דבריו בפירושו על התורה (ורקא יא, יח) שהחיוב לטהר עצמו ברגל אינו תלוי בעליה לרגל אלא חל בכל זמן ובכל מקום (לקוטי שיחות לב, עמ' 61).

הלכות טומאת אוכלין פרק טז, הלכה י: **כָּל יִשְׂרָאֵל מִזְהָרִין לַחַיִּית מְהֵרִים כָּכָל רֵגֶל, מִפְּנֵי שֶׁהֵם נִכְוָנִים לְכָנֶס בַּמִּקְדָּשׁ וּלְאָכַל קֳדָשִׁים.**

כתב מהרש"ל (ים של שלמה ביצה פרק ב, סי' י"ט) שצריך לטבול בערב יום טוב "כדי לטהר עצמו קודם כניסת הרגל".

ומדברי הרמב"ם, שחובת הטהרה ברגל היא כדי שיהיו "נכונים להיכנס למקדש ולאכול קדשים" רצה ה'צל"ח (ביצה יז, ב, רש"י ד"ה ובית הלל) לדייק שהחיוב נוהג רק בזמן שבת המקדש קיים אך לא בזמן הזה שאין קודש ואין מקדש. ויתירה מזו: גם בזמן המקדש, החיוב היה חל רק על אלו הנמצאים בירושלים או סמוך לה אבל הרחוקים מירושלים ואינם עולים לרגל אינם חייבים להיטהר.

ואולם בהמשך דבריו (שם יח, ב רש"י ד"ה דלא) חזר בו, והוכיח מהגמרא (ר"ה טו, ב) שאף בזמן הזה חובה להיטהר ברגל, שהרי בעל הלכה זו הוא רבי יצחק, שהיה לאחר

יום רביעי א' אלול ה'תשע"ד

מהו 'כלי העשוי לנחת'?

מפורשת היא (שבת קמג, א) מסלק את הטבלא [השולחן] כולה, ופירש רש"י (ביצה ב, א ד"ה אלא): "שיש תורת כלי עליה". ב. אף אם אסור לטלטלו בשבת, האם משום כך ייחשב כלי עץ העשוי לנחת גם בימות החול? הרי הולכים לפי רוב תשמישו, וכיון שבימות החול מותר בטלטול, אין להחשיבו עשוי לנחת ואף בשבת יקבל טומאה!

אלא איסור הטלטול לדעת הראב"ד הוא כמובא בגמרא (שם) אשר בשולחן המקדש נאמר "ונתת על השולחן לחם פנים לפני תמיד", וכיון שלחם הפנים צריך להיות מונח על השולחן כל השבוע, אסור לטלטל את השולחן ממקומו (מי נפתחו שם).

והביאו האחרונים (טורי אבן חגיגה כו, ב. מי נפתחו שם) ראייה לשיטת הרמב"ם מהמסופר בגמרא (מגילה כו, ב) על בית כנסת שהכהנים לא יכלו להיכנס אליו בגלל טומאת מת שחדרה לתוכו מחדר סמוך, ואמר רבא להגביה את ארון הקודש ממקומו ולהניחו בפתח החדר כדי שיחצוץ בפני הטומאה, כי הארון הוא כלי עץ העשוי לנחת שאינו מקבל טומאה. וכיון שארון הקודש מותר בטלטול, הרי שגם כלי שאין איסור לטלטלו, אם הוא עשוי לנחת, היינו שאין רגילים להזיזו, אינו מקבל טומאה.

הלכות כלים פרק ג, הלכה א: **כָּל כְּלִי עֵץ הָעֲשׂוּי לְנִחָה, אִפְּלוּ אִינוּ מִקְבֵּל אֵלָּא דָּבָר מוֹעֵט - אִינוּ מִקְבֵּל טֹמְאָה... מִפִּי הַשְּׂמוּעָה לְמָדוּ: מִה שֶׁקָּיָם - שֶׁהוּא מְתַמָּלֵט מֵלֹא וְרִיקוֹן, אִף כְּלִי עֵץ לֹא יִטְמָא אֵלָּא אִם בֵּן הָיָה מְתַמָּלֵט מֵלֹא וְרִיקוֹן; לְהוֹצִיא כְּלִי עֵץ הָעֲשׂוּי לְנִחָה.**

מקור הלכה זו הוא מהגמרא (חגיגה כו, ב) האומרת שהשולחן שבבית המקדש לא היה מקבל טומאה כי 'כלי העשוי לנחת' (עומד במקומו בקביעות) אינו מקבל טומאה. ורק בגלל שהיו מגביהים אותו (כדי להראות לעולי הרגלים את לחם הפנים), אינו ככלי העשוי לנחת.

ומשיג הראב"ד: אין להביא ראייה מהשולחן שבבית המקדש, שכן היה אסור לטלטלו ממקומו, ולכן נחשב 'כלי העשוי לנחת' ואינו מקבל טומאה (אף שאינו מחזיק ארבעים סאה), אבל כלי עץ המותר בטלטול, אף שעשוי לנחת מקבל טומאה (אם אינו מחזיק ארבעים סאה).

והקשה עליו ה'כסף משנה': "איני יודע מה איסור יש בטלטולו [של שולחן המקדש]? ומיישב ה'פני יהושע' (שבת פד, א): איסור הטלטול הוא מדין מוקצה, כי אין על השולחן תורת כלי.

אך ה'מי נפתחו' (פרפ"ה) מקשה עליו: א. משנה

כיצד קבע אדמו"ר הזקן את שיעור 'מוציא רימון'? יום חמישי ב' אלול ה'תשע"ד

וכתב על זה ה'צמח צדק' (שו"ת יו"ד סי' קעו ח"ג): "מה שכתב שזהו טפח על טפח מרובע, אפשר שיער בעצמו כן על ידי רימונים שהובאו לו ושיער בבינוני... ואפשר שמצא כן להפוסקים, וכעת לא מצאתי גילוי דעת לזה. ואחר כתבי זה מצאתי ראייה שהוא קרוב לערך הנ"ל מבריייתא דעירובין דכ"ח דמשמע התם דרימון גדול מתפוח. ויש עוד ראיות".

הלכות כלים פרק ו, הלכה ב: **מִשִּׁינֵקֶב הַכֵּלִי בְּמוֹצֵיא רִמּוֹן - מְהֵרָה. וְהַרְמוֹן שֶׁאִמְרוּ - בִּינּוֹנִי, לֹא גָדוֹל וְלֹא קָטָן, לְפִי דַעַת הָרֹאֶה, וְהָיוּ כָּכָלִי שֶׁלֹּשָׁה רִמּוֹנִים אַחֲזִיזִים זֶה בָּזֶה.**

את שיעורו של 'מוציא רימון' קבע אדמו"ר הזקן שהוא "טפח על טפח מרובע שהוא יותר ממעט ממוציא רימון"

(תקוני המקוה ועשייתה – נדפס בשו"ע אדח"ע סוף חיו"ד).

ובמקום אחר (שם סי' קעה) פירש יותר: "שער כאזמו"ר נ"ע כל זה ע"י הנסיון ממש, כי זכורני שבלאזני ראיתי ממה שהובא לו חצי עגול ככדור מקליפת רימון, וכמדומה שהובאו לו אז רימונים מאה"ק תובב"א, ואפשר שהובא לו כל זה כדי לידע שיעור מוציא רימון". והנה, אדמו"ר הזקן דייק לכתוב: "טפח על טפח מרובע שהוא יותר מעט ממוציא רימון (שיש אומרים שהם ג' אחוזים זה בזה)". שכן, כאשר טפח על טפח בא בצורה מרובעת, מתרבה השיעור – "דהיינו מה שהמרובע יותר על העגול, שהוא רביע, ולחכמי המדות הוא פחות מרביע" (צ"ש שם סי' שלה). אך מדוע באמת הוסיף אדמו"ר הזקן "יותר מעט" בשיעור של מוציא רימון?

מבאר ה'צמח-צדק' (שם סי' קעה), שהדבר מרומז בדברי רבינו במוסגר "שיש אומרים שהם ג' אחוזים זה בזה". כלומר, במקור הדברים (כלים פי"ז מ"ד. וכן ברמב"ם כאן) נאמר: "הרימונים שאמרו שלשה אחוזין זה בזה". ופירשו התוספות שהכוונה לנקב שיוצאים בו שלשה רימונים, אך "לא שיצאו ביחד, אלא זה אחר זה" (תודה"ה שיעור, עירובין ד, ב) ולפי זה נמצא ש"הנקב גדול מעט ממוציא רימון [אחד] – דאי אפשר לג' רימונים הגדלים ביחד שלא יהא אחד נכנס ואחד יוצא" (פי' הרא"ש כלים שם). ולכן הצריך אדמו"ר הזקן שהנקב יהיה מרובע "שהוא יותר מעט ממוציא רימון" – כי "כשהג' בכלי צריך מעט יותר בנקב, כמו שכתבו התוספות" (צמח צדק שם).

'כלי' ו'כלי מעשה' יום שישי ג' אלול ה'תשע"ד

טומאה אין די בכך שיש לחפץ שם 'כלי', אלא צריך להיות 'כלי מעשה', היינו שעומד לתשמיש אדם או לתכשיט, ואם כן, אף אם יש לכל חלק שם בפני עצמו, אם אינו ראוי לשימוש הרי אינו נחשב 'כלי מעשה' ואיך יקבל טומאה?

והביאור: לדעת הרמב"ם יש שני תנאים נפרדים לקבלת טומאה - 'כלי', ו'כלי מעשה', ויש בזה מה שאין בזה: מצד אחד, לא די בכך שהחפץ הוא 'כלי' ועליו להיות 'כלי מעשה', מאידך כדי להיחשב 'כלי מעשה' די שעומד לשימוש בצירוף עם כלי אחר, אך כדי שיחול בו שם 'כלי' צריך שיהא עומד לשימוש בפני עצמו, ולכן כתב הרמב"ם שהחלקים שאין להם שם בפני עצמם אינם מטמאים, היינו שאפילו אם ראויים לשימוש בצירוף עם חלקים אחרים ונחשבים 'כלי מעשה', חסר בהם התנאי הראשון שיהיו נחשבים 'כלי' בפני עצמם.

(תירושי הגר"ח פ"י ה"ט)

הלכות כלים פרק ט, הלכה ג: **נזם העשוי בקדרה מלמטה ובערשה מלמעלה ונפסק... הערשה מקבלת טמאה בפני עצמה, מפני שיש לה שם בפני עצמה, והערשה שלא שחיה ונכנסת באין או באף אינה מקבלת טמאה בפני עצמה.** לדעת הרמב"ם, דין קבלת טומאה בכלי תלוי בכך שיש לו שם בפני עצמה, ולכן הערשה מקבלת טומאה כי יש לה שם בפני עצמו, ולא ה'צניירה' שהיא החלק הנכנס באוזן, וכן כתב בהמשך ההלכה לגבי נזם העשוי כאשכול ענבים והתפרק שאינו נטמא משום שאין לכל אחד מהחלקים שם בפני עצמו.

והראב"ד השיג על כך וכתב שאין הדבר תלוי האם יש לחלק שם בפני עצמו אלא האם יש לו שימוש בפני עצמו, וחלק הראוי לשימוש בפני עצמו, ללא חיבור עם חלק אחר, נטמא. וחלק שאינו ראוי לשימוש בפני עצמו, אינו נטמא. ועל הרמב"ם יש להקשות: מפורש בכמה סוגיות שלקבלת

טומאת משקים בכלי חרס מאחוריו שבת קודש ד' אלול ה'תשע"ד

חרס מגבו. והוסיף הראב"ד: הרמב"ם למד כך מדברי הגמרא (בכורות לח, א) המשווה כלי שטף (מתכת ועץ) לכלי חרס, וכשם שכלי חרס אם נטמא תוכו נטמא גבו, אבל "אם נטמא גבו לא נטמא תוכו" - אף כלי שטף אם נטמא תוכו נטמא גבו, ואם נטמא גבו לא נטמא תוכו. ומשמע שהן כלי שטף והן כלי חרס, אם נגעה טומאה בגב הכלי נטמא גבו ולא נטמא תוכו. ודוחה ראיה זו כי יש לומר שהלשון 'נטמא גבו' נאמר רק בכלי שטף אבל כלי חרס אינו נטמא מגבו, והגמרא משווה כלי שטף לכלי חרס לא לומר ששווים בכל, אלא שכמו שבכלי חרס דין גבו שונה מדין תוכו (בגבו אינו נטמא כלל, ובתוכו נטמא כל הכלי), כך בכלי שטף דין גבו שונה מתוכו (נגעה טומאה בגב הכלי - נטמא בגבו ולא בתוכו, נגעה בתוכו - נטמא כולו).

וה'כסף משנה' (הל' שאר אבה"ט שם) מיישב את הרמב"ם כי

הלכות כלים פרק יג, הלכה ד: **כלי חרס שנגעו משקין טמאין מאחוריו בלבד - נטמא אחוריו, בשאר כל הכלים. פמה דברים אמורים? בשתיקה לו תוף; אבל אם אין לו תוף ונגעו בו משקין טמאין - הרי זה טהור.** כלי חרס אינו מקבל טומאה אלא מתוכו, ואם נגעה טומאה בגבו (אחוריו) אינו נטמא (לעיל ה"א) אך בטומאת משקין (שהיא מדרבנן), סובר הרמב"ם שנטמא מגבו, וכתב בהל' שאר אבות הטומאות (פ"ז ה"ג) "כשגזרו על המשקין שיטמאו את הכלים (שהרי מן התורה משקין שהם ראשון לטומאה אינם מטמאים אדם וכלים)... אם נגעו משקין טמאין באחוריו הכלי... נטמאו אחוריו בלבד".

אך הראב"ד (הל' שאר אבה"ט שם) השיג וכתב: "אין השכל נותן שיעשו משקין מה שאין המת והשרץ עושים". כלומר, אם מת ושרץ שטמאתם מן התורה אינם מטמאים כלי חרס מגבו, לא יתכן שטומאת משקין שהיא מדרבנן תטמא כלי

שיעורי רמב"ם שלשה פרקים ליום - כ"ח מנחם-אב-ד' אלול ה'תשע"ד

יום ראשון כ"ח מנחם-אב ה'תשע"ד

הלכות טומאת אוכלין

פרק י

א. כָּבֵד בְּאֲרָנוֹ, שֶׁהִשְׁבַּעַה מִשְׁקִין בְּלִבָּד, הֵם הַמְטָמְאִין אוֹ
מְכַשְׁרִין; וְהִשְׁאָר קְרוּיִין מִי פְרוֹת, וְאֵינָן מְטָמְאִין וְלֹא
מְכַשְׁרִין. וְשִׁבְעָה מִשְׁקִין שְׁמַנִּינוּ, תּוֹלְדוֹתֵיהֶן פְּיוּצָא בְּהֵן.
ב. תּוֹלְדוֹת הַמֵּיִם - הֵם הַיּוֹצֵא מִן הָעֵץ, וּמִן הָאֵזֶן, וּמִן
הַחֹטֶם, וּמִן הַפֶּה, וּמִי רִגְלֵי בְּנֵי אָדָם בֵּין גְּדוֹלִים בֵּין
קְטָנִים - כָּל אֵלּוּ הַיּוֹצֵאִין מִן הָאָדָם מִשְׁקִין הֵן, בֵּין שֶׁיֵּצְאוּ
לְדַעְתּוֹ שֶׁל אָדָם, בֵּין שֶׁלֹּא לְדַעְתּוֹ. אָבֵל מִי רִגְלֵי בְּהֵמָה,
וְהַמֵּלֵחַ שְׁנֵמֶחֶת [נִנְעֶשֶׂה נִזְלָה] - הָרִי הֵן כְּמִי פְרוֹת, לֹא
מְטָמְאִין וְלֹא מְכַשְׁרִין.
ג. הַדָּם הַמְּגוּי מִן הַמִּשְׁקִין - הוּא הַדָּם הַשּׁוֹתֵת בִּשְׁעַת
שְׁחִיטָה, מִן הַבְּהֵמָה וְהַחֲזִיָּה וְהַעוֹפוֹת הַטְּהוֹרִין; אָבֵל דָּם
הַקְּלוּחַ [מִמְּחָה], אֵינוֹ מְכַשֵּׁר, שֶׁעֲדֵין חַיִּים הֵם, וְהָרִי הוּא
דוֹמָה לְדָם מִכָּה אוֹ לְדָם הַקֶּזַי. הַשּׁוֹחֵט וְנִתְּנוֹ דָּם עַל
הָאֶבְלִין, וְנִתְּקַנָּה הַדָּם בֵּין סִימָן לְסִימָן [בֵּין שְׁחִיטָה קְנָה
לְשְׁחִיטָה וְשֵׁט] - הָרִי זֶה סָפֵק; לְפִיכָף תּוֹלִין עָלָיו, לֹא
אוֹכְלִין וְלֹא שׁוֹרְפִין. תּוֹלְדוֹת הַדָּם, דָּם הַקֶּזַי שֶׁל אָדָם
שֶׁהוֹצִיאוֹ לְשִׁתָּה [לְבַהֲמָה]; אָבֵל אִם הוֹצִיאוֹ לְרִפּוּאָה,
טְהוֹר וְאֵינוֹ מְכַשֵּׁר. וְכֵן דָּם שְׁחִיטָה בַּבְּהֵמָה וּבַחֲזִיָּה
וּבַעוֹפוֹת הַטָּמְאִין, וְהַדָּם הַיּוֹצֵא עִם הַלֶּחֶם וְעִם רָעִי, וְדָם
הַשִּׁחִין וְאֶבְעָבוּעוֹת, וְהַמְצִיָּה [דָּם שְׁבִתוֹךְ] - הַבֶּשֶׂר - כָּל
אֵלּוּ אֵינָן מְטָמְאִין וְלֹא מְכַשְׁרִין, אֲלֹא הָרִי הֵן כִּשְׁאָר מִי
פְרוֹת. וְדָם הַשֶּׁרֶץ, כִּכְשֶׁרוֹ - מְטָמֵא וְאֵינוֹ מְכַשֵּׁר, וְאֵין לָנוּ
פְּיוּצָא בּוֹ.
ד. מִי הַחֵלֶב, הָרִי הֵן כֵּחֵלֶב. וְחֵלֶב הָאָדָם שֶׁאֵינוֹ צָרִיף לוֹ
- אֵינוֹ מִשְׁקָה, לֹא מְטָמֵא וְלֹא מְכַשֵּׁר; לְפִיכָף, חֵלֶב הַזֶּכֶר
אֵינוֹ מִשְׁקָה. וְכֵן חֵלֶב בְּהֵמָה וְחִיָּה שֶׁיֵּצֵא שֶׁלֹּא לְרִצּוֹן, כְּגוֹן
שֶׁזָּב מִן הַדָּר אוֹ שֶׁחֵלְבוֹ כְּמַתְעַסֵּק [- בְּלֹא מַשִּׁים]. אָבֵל
חֵלֶב הָאִשָּׁה, בֵּין שֶׁיֵּצֵא לְרִצּוֹן בֵּין שֶׁיֵּצֵא שֶׁלֹּא לְרִצּוֹן -
סֶתְמוֹ מִשְׁקָה, וּמְטָמֵא אוֹ מְכַשֵּׁר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא רָאוּי
לְתִינוּק.
ה. הַמִּשְׁקִין הַיּוֹצֵאִין מִן הַטָּמְאִין [דְּלַחלוּ], שְׁאוֹתָן
הַמִּשְׁקִין אָבוֹת הַטָּמְאָה הֵן - מְטָמְאִין בְּלֹא הִכְשָׁר;
שֶׁהַטָּמְאָה וְהַהִכָּשָׁר בָּאִין כְּאַחַת. וְאֵלּוּ הֵן: זוֹבֹ שֶׁל זָב,
וְשִׁכְבַת זִרְעוֹ, וּמִמֵּי רִגְלָיו, וּרְבִיעִית דָּם מִן הַמֵּת, וְדָם
הַנֶּדֶה. וְכֵן דָּם מִגִּפְתּוֹ [מִכְתוֹן] שֶׁל זָב וְחִבְרִי, וְחֵלֶב שֶׁל
אִשָּׁה, וְדָמַת עֵינַם עִם שְׁאָר תּוֹלְדוֹת הַמֵּיִם הַיּוֹצֵאִין מִקֵּן
- מְטָמְאִין כְּמִשְׁקִין טָמְאִין, שֶׁהֵן מְטָמְאִין [אֶפְרִילוֹ] - בְּלֹא
כְּוִנָּה; שֶׁמִּשְׁקִין טָמְאִין מְטָמְאִין לְרִצּוֹן וְשֶׁלֹּא לְרִצּוֹן.

לְפִיכָף, נִדָּה אוֹ זָכָה שְׁנִטָּף חֵלֶב מִדִּדְיָה לְאֹוִיר הַתְּנוּרָה
[מִחוּרָס] - נִטְמָא הַתְּנוּרָה וְכָל מָה שֶׁבְּתוֹכָהּ.
ו. כָּבֵד בְּאֲרָנוֹ, שֶׁהַמִּשְׁקִין הַיּוֹצֵאִין מִטְּבוֹל יוֹם אֵינָן
מְטָמְאִין. לְפִיכָף, אִם נָפְלוּ אֶפְלוֹ עַל כָּבֵד שֶׁל תְּרוּמָה, אֵינוֹ
מְכַשֵּׁר עַד שֶׁיִּפְּלוּ לְרִצּוֹן, כִּשְׁאָר הַמִּשְׁקִין הַטְּהוֹרִין, שֶׁאֵין
מְכַשְׁרִין אֲלֹא לְרִצּוֹן.
ז. הַזֶּעֱה, וְהַלֶּחֶם הַסְּרוּחָה, וְהָרִאִי, וּמִשְׁקִין הַיּוֹצֵאִין מִבֵּן
[הַנוֹלָד מִהָרִיזִין שֶׁל -] שְׁמוֹנֶה עָדָשִׁים, וְהַשּׁוֹתֵת מִי טְבִירָה
וְכִיּוּצָא בְּהֵן, אֵף עַל פִּי שֶׁיֵּצְאוּ [מִגּוֹרָן] נְקִיִּים - כָּל אֵלּוּ
אֵינָן מִשְׁקִין, וְלֹא מְטָמְאִין וְלֹא מְכַשְׁרִין.
ח. הַשּׁוֹתֵת שְׁאָר מִשְׁקִין, וְיֵצְאוּ - הָרִי הֵן מִשְׁקִין כִּשְׁהֵיוּ,
שֶׁאֵין שְׁאָר הַמִּשְׁקִין טְהוֹרִין בְּגוֹף. כִּיצַד? שֶׁתָּה מֵיִם
טָמְאִין וְהִקְיָאן - הָרִי אֵלּוּ טָמְאִין, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא טְהוֹר
בִּיצִיאָתָן. שֶׁתָּה מֵיִם טָמְאִים וְטָבֵל, וְאַחֵר כָּף הִקְיָאן, אוֹ
שֶׁנִּסְרָחוּ, וְאַחֵר כָּף הִקְיָאן, אוֹ שֶׁיֵּצְאוּ מִלְּמַטָּה, אֵף עַל פִּי
שֶׁלֹּא טָבֵל - הָרִי הֵן טְהוֹרִין. שֶׁתָּה שְׁאָר מִשְׁקִין טָמְאִין,
אוֹ שֶׁאָבֵל אֶבְלִין טָמְאִין - אֵף עַל פִּי שֶׁטָּבֵל, וְאַחֵר כָּף
הִקְיָאן - טָמְאִין, לְפִי שֶׁאֵינָן טְהוֹרִין בְּגוֹף; נִסְרָחוּ, אוֹ
שֶׁיֵּצְאוּ מִלְּמַטָּה אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא טָבֵל - הָרִי הֵן טְהוֹרִין.
ט. כָּבֵד בְּאֲרָנוֹ, שֶׁהַזֶּעֱה אֵינָה מִשְׁקָה; אֶפְלוֹ שֶׁתָּה מִשְׁקִין
טָמְאִין וְהִזִּיעַ, וְעָתָה טְהוֹרָה. אָבֵל הַבָּא בְּמֵיִם שְׁאוּבִין,
וְהִזִּיעַ - וְעָתָה טָמְאָה [בְּטוּמְאָת מֵיִם שְׁאוּבִין]; וְאִם נִסְתַּפַּג
[הַתְּנַגַּב] מִן הַמֵּיִם הַשְּׁאוּבִין, וְאַחֵר כָּף הִזִּיעַ - וְעָתָה
טְהוֹרָה.
י. זַעַת בְּתִים, שִׁיחִין, וּמַעְרוֹת, וּבוֹרוֹת - אֵינָה מִשְׁקָה;
וְאֶפְלוֹ הָיוּ טָמְאִין, וְעָתָה טְהוֹרָה. אָבֵל זַעַת הַמְּרִחֵץ -
בְּמֵיִם, וְאִם הִיתָה הַמְּרִחֵץ טָמְאָה, וְעָתָה טָמְאָה; וְאִם הִיתָה
טְהוֹרָה, וְהִכְנִיסָהּ בְּהַ פְרוֹת - הִכְשָׁרוּ. הִכְנִיסָהּ לֵה כִּלִּים - הָרִי
הַמֵּיִם שֶׁעָלִיתָן כְּתוּלִישִׁין [מִמָּקוֹם חִיבוּרָן] בְּרִצּוֹן,
וּמְכַשְׁרִין.
יא. בְּרִכָּה שְׁבִפִּית, וְהַבִּית מִזִּיעַ מִחֲמַתָּה - אִם הִיתָה
הַבְּרִכָּה טָמְאָה, זַעַת כָּל הַבִּית שֶׁמִּחֲמַתָּה טָמְאָה.
יב. שְׁתֵּי בְּרִכּוֹת בְּבִית, אַחַת טָמְאָה וְאַחַת טְהוֹרָה - [אִדָם]
[-] הַמִּזִּיעַ קָרוֹב לְטָמְאָה, טָמֵא; קָרוֹב לְטְהוֹרָה, טְהוֹר;
מִחֲצָה לְמִחֲצָה, טָמֵא.
יג. הַמַּחֵל [-] זֵיעַת הַזִּיתִים] - כִּשְׁמֵן. מִשְׁקִין הַמְּנַטְפִּין מִן
סְלֵי זֵיתִים וְעֵנָבִים - אֵינָן מִשְׁקִין, וְלֹא מְטָמְאִין וְלֹא
מְכַשְׁרִין עַד שֶׁיִּכְנֶס אוֹתָן בְּכָלִי.
יד. הַשּׁוֹקֵל עֵנָבִים בְּכַף מֵאֻנָּים - הֵינָן שְׁבִכָּף אֵינוֹ מִשְׁקָה,
עַד שֶׁיַּעֲרָה אוֹתוֹ לְתוֹף הַכָּלִי; הָרִי זֶה דוֹמָה לְסְלֵי זֵיתִים
וְעֵנָבִים שֶׁמְנַטְפִּין.
טו. הַדּוֹרֵס [-] לוֹחֵץ] עֵנָבִים שֶׁל תְּרוּמָה בְּחִבִּית - אֵף עַל
פִּי שֶׁהֵינָן צָף עַל גְּבִי יָדָיו, הָרִי הַכֹּל טְהוֹר.
טז. מִשְׁקָה בֵּית הַמִּטְבָּחִים שֶׁבְּעִזָּרָה, וְהוּא דָם הַקֶּדָּשִׁים

47 וקטאתים, וזרקן לגת, ואף על פי שהיין [שיצא מהם] מנתו
48 על הענבים - לא הקשרו.
49 ד. ענבים שהיו בסלים או במשטח של אדמה, ולקח מהן
50 לדרך - הקשרו; לפיכך, צריך לקח בידים טהורות, כדי
51 שלא יטל מהן הטמא ויטמאן.
52 ה. כרם שהיה עומד בבית הפרס [שדה שנחרש בה קבר]
53 - הבוצר אותו לגת אינו מכשר, כל זמן שהוא בבית
54 הפרס; הואיל וטמאת בית הפרס מדבריהם [מדבנן],
55 והבוצר לגת הכשר מדבריהם, הקלו בגזרה זו, ולא גזרו
56 עליו שהיה מכשר עד שיצא מבית הפרס. לפיכך, הרוצה
57 לבצר בבית הפרס לגת בטהרה - מטהר את הבוצרין
58 והכלים, ומזה עליהן שלישי ושביעי ומצריב שמשן, כדי
59 להכיר [- לעשות היכר] שאין מקלין בטמאת בית הפרס,
60 אלא מפני שהוא ספק. ואחר כך נכנסין ובוצרין, ומוציאין
61 חוץ לבית הפרס, ואחרים טהורין מקבלין מהן, ומוליכין
62 לגת; ואם נגעו אלו באלו [האנשים שבבית הפרס] באלו
63 מחוצה [ל], טמאין ומטמאין את הענבים - שהאנשים
64 שבבית הפרס טמאין, ומטמאין לאותן שבחוץ, ועושין
65 אותן ראשון לטמאה, והן מטמאין הענבים - שהרי
66 הקשרו משפצו חוץ לבית הפרס.
ו. המוסק [קוטף] זיתיו לכבשן, או למכרן בשוק - לא
67 הקשרו, עד שיפלו עליהן משקין ברצון כשאר האכלין.
68 וכן המוסק זיתיו לדרך בבית הבד - לא הקשרו, עד
69 שתגמר מלאכתו [- יעמדו לסחיטה]. ומפני מה יקשרו
70 הזיתים שנגמרה מלאכתו? שחזקתן שהקשרו במחל
71 [זיעה] שלחן, שהרי רוצה בקיומו, כדי שיהיו נוחין לדרך;
72 אבל קדם שתגמר מלאכתו, אין המחל היוצא מהן
73 מכשיר, מפני שאינו רוצה בקיומו. לפיכך, זיתים שלא
74 נגמרה מלאכתו, שנפלו עליהן משקין טמאין - אין טמא
75 אלא מקום מגען, ככל האכלין שלא הקשרו. נפלו עליהם
76 משקין טמאין אחר שנגמרה מלאכתו - נטמא כלן, ו
77 שהמשקין הטמאין מטמאים את המחל שבהן, והמחל
78 מטמא את כלן, שהמחל שיצא מהן אחר גמר מלאכתו
79 חשוב משקה, ומטמא ומכשיר.
ז. חבית של זיתים מגלגלין [מלוחים לאכילה] - צריך
80 לנקב החבית, כדי שיצא המחל [ולא יוכשרו]; ואם לא
81 נקב, הרי אלו מכשרין. נקבה, וסתמוה שמרים, והרי הן
82 בלולים במחל - אינן מכשרין, מפני שאינן ברצונו, שהרי
83 נקב אותה.
ח. זיתים שמסקן לדרירה, מאימתי גמר מלאכתו?
84 משתגמר מסיקתו, והיו מנחין ומוכנין לדרירה; ואף על
85 פי שלא נפלו עליהן משקין, ולא יצאו מהן משקין -
86 הואיל ונגמרה מלאכתו, הקשרו. אבל קדם שתגמר
87 מלאכתו - אף על פי שנתמצכו, והזיעו, ונתחברו
88 במשקיהן - אינן מכשרין. גמר מלמסק זיתיו, אבל עתיד
89 לקח זיתים אחרים ולהוסיף עליהן - אפלו אינו עתיד
90 להוסיף אלא או קב או קבים, לא הקשרו; ואם הערים

1 והמים שמשפמשיין בהן שם - טהורין לעולם, ואינם
2 מטמאין ולא מכשרין; ודבר זה, הלכה מפי הקבלה
3 [ממשה רבינו]. לפיכך, כל דם הזבחים אינו מקבל טמאה,
4 ואינו מכשיר. והואיל ודם הקדשים אינו מכשיר - קדשים
5 שנשפחו בגזרה לא הקשרו בדם שחיטה; ואין לבשר
6 הקדשים הקשר, אלא במשקין שיפלו על הבשר חוץ
7 ממשקה בית המטבחים.
יז. פרת קדשים שהעבירה בנהר, ושחטה וצדין משקה
8 טופח [- רטוב] עליה - הרי זו מכשרת; לפיכך, אם נמצאת
9 מחט טמאה בבשרה, הרי הבשר טמא. וכן אם היתה
10 הפרה חסומה [בפיה] מחוץ לירושלים - אף על פי שאין
11 המחט ידועה [אם טמאה היא] - הרי הבשר טמא, מפני
12 שנגע בפלים הנמצאין חוץ לירושלים. נמצאת המחט
13 בפך [מקום האוכל במעיין], הבשר טהור. וכן כף וכן
14 כף הידים טהורות, שאין טמאת ידים במקדש, כמו
15 שבארנו. במה דברים אמורים? להיות הבשר טמא בדין
16 תורה. אבל להטמא מדבריהם [מדבנן], אין הקדש צריך
17 הקשר, אלא חבת הקדש מכשרת הבשר; ואם נגעה בו
18 טמאה, בין קלה בין חמורה - נפסל, אף על פי שלא
19 הקשר במשקה, כמו שבארנו.

פרק יא

22 א. הבוצר ענבים למכר בשוק, או ליבשן - לא הקשרו
23 לטמאה, עד שיפלו עליהן משקין לרצונו כשאר האכלין.
24 אבל הבוצר לדרך [ליין] - הקשר לטמאה, ואף על פי
25 שלא נפלו משקין על הבציר כלל, ואם נגעה בו טמאה,
26 נטמא; ודבר זה, גזרה מדברי סופרים. ומפני מה גזרו על
27 הבוצר לגת שהוא מכשר? שפעמים שאדם נכנס לכרמו
28 לידע אם הגיע להבצר, וסוחט אשכול של ענבים לבדק
29 בו, ומזלפו [מטפסו] על גבי הענבים הבצורות, שהרי
30 הכל לדרירה עומד. ועוד, מפני שאינו מקפיד עליו [שלא
31 יתמעך], הרי הוא מתמצה, ויצאו מימיו, והרי הוא מקפיד
32 עליהן שלא יזובו בקרקע; ונמצא מכשר בהן. לפיכך גזרו
33 שהבוצר לגת הקשרו.
ב. הבוצר ענבים, שאם לא מצא להם שוק [- קונים]
34 יחזירן לגת - לא הקשרו, עד שיבואו לרשות הגת. וכן
35 הזיתים שבאו לרשות הבד - הקשרו, כמו שיתבאר.
ג. הבוצר ענבים, ונתנן בעביט [חפירה בקרקע], או
36 ששטחן על גבי העלין - הקשרו במשקין היוצאין מהן;
37 שהרי דעתו על המשקין, ולפיכך שטח על העלין או נתן
38 לתוף העביט שהוא כמו בור. לפיכך, אם נטל מהן טמא,
39 או מי שידיו טמאות - טמאן. בצר ונתן לסלים, או
40 במשטח של אדמה - לא הקשרו; שהרי אינו מקפיד על
41 המשקה היוצא מהן. לפיכך, נוטל הטמא מהן ואוכל, ואף
42 על פי שהן מבקעות ומנטפות לגת - הרי הגת טהורה;
43 שהרי לא הקשרו, והרי נבצרו לאכילה. וכן הנוטל מן
44 הסלים ומן המשטח של אדמה, ואכל, והותר כסאה

נצרים וכיוצא בהם, מנגבן. ושל גמי, מישנן כל שנים
עשר חדש, או חולטן בחמין, או במי זיתים [מים]
שנתבשלו בהם זיתים], או מניחן תחת צנור שממימיו
מקלחין, או לתוך מעין שממימיו רודפין [זורמים], שתים
עשרה שעות. ואחר כך מטביל הכלים שצריכין טבילה,
ומשתמש בהן בטהרה.

פרק יב

א. כל דברי הכשר אכלין, דברי קבלה הן. מפי השמועה
[ממשה רבינו] למדו, שנה שצאמר בתורה: "וכי יתן מים
על זרע", אחד המים ואחד שאר שבעה משקין. והוא
שיצנן עליהן ברצון בעלים, ואחר שנגעקרו מן הקרקע;
שדבר ידוע הוא, שאין לה זרע שלא בא עליו מים כשהוא
מחבר, ולא נאמר "וכי יתן מים", אלא לאחר שנגעקרו
האכלין ונתלשו המשקין.

ב. כל משקה שנפל על האכלין בתחלה ברצון הבעלים,
אף על פי שאין סופו ברצון, או שהיה סופו ברצון, אף
על פי שאין תחלתו ברצון - הכשרו; ומשקה שנפל שלא
ברצונו, אינו מכשיר. אפלו כלל [הרטיב] הוא פרוטיו
מפני הסכנה או מפני הצרף, והוא אין רצונו שיהיו בלולין
- הרי אלו לא הכשרו. כיצד? הטומן פרוטיו במים מפני
הגנבים, או הנותן פרוטיו לשבלת [זרימת] הנקה להביאן
עמו - אינן מכשירין.

ג. משקין שנתלשו מן הקרקע שלא ברצון, אינן מכשירין.
לפיכך, אדם או פלים או פרות שנבללו [נרטבו] במשקין
שנתלשו שלא ברצון - אף על פי שנגעו אכלין באותן
משקין ברצון, לא הכשרו; שהרי אותן המים שלא לרצון
נתלשו, וכאלו הן צדין בקרקע, שאינן מכשירין. היו המים
שעל האדם ושעל הכלים ועל הפרות תלושין ברצון,
ונגעו בהן אכלין ברצון - הכשרו. כיצד? הכופה קערה
על הפתל בשביל שתודח [ע"י הגשם], המים שבה
מכשירין; ואם הניח בהן פרות, הכשרו, מפני שהן
תלושין בפלי לדעת. כפיה בשביל שלא ילקה [יתקלקל]
הפתל, המים שבה אינן פתלושין, ולפיכך אם נתן בה
האכלין, לא הכשרו. נחפון שיודח הפתל - אם היה פתל
בית, הרי אלו מכשירין; שהתלוש שחברו לענין הכשר,
הרי הוא פתלוש, ונמצאו מים שעל פתל בית זה במים
שבפלים. ואם היה פתל מערה שאינו בנץ אלא [עשוי מ-]
עצמה של קרקע, המים שעליה אינן פתלושין מן הקרקע.
ד. השוחה [מתכופה] לשמות, הרי המים העולין בפיו
ובשפמו תלושין ברצונו; שדבר ידוע הוא, שהשוחה יעלה
המים בפיו ובשפמו; והואיל ושתה ברצונו, הרי אלו
נתלשו ברצון. אכל המים העולים בתפמו ובראשו ובזנאו,
אינן תלושין ברצון.

ה. המקמלא את הקבית - המים העולים אחריה [אחורי
החבית], ובחבל שהוא מכונן [קשור] על צנארה, ובחבל
שהוא לצרפה [לצורך מילויה] - הרי הן תלושין ברצון;

1 [התחכם, הוסיף כדי שהראשונים לא יוכשרו], הרי אלו
2 מכשירין. גמר מלקח, אבל עתיד ללוות [זתים] ולהוסיף
3 [כדי להגדיל את עסקיו], וארעו אבל או אנס או נתעסק
4 במשקה, ולא הוסיף - צדין לא נגמרה מלאכתו, ואינן
5 מקבלין טמאה; ואפלו זבים או זבות מהלכין עליהן,
6 טהורין.

7 ט. העוטן [מניח במעטן, מקום מיוחד לזיתים] זיתיו בשני
8 בתים [- מתכוון לטוחטן בשתי קבוצות] - פיון שגמר
9 [מלאכת] אחד מהן, הכשרו לקבל טמאה.

10 י. המוסק זיתיו בגליל העליון, ועתיד להורידם לגליל
11 התחתון - אינן מקבלין טמאה, עד שיוורידם לגליל
12 התחתון; והוא, שחשב עליהם קדם שימסק; אבל אחר
13 שימסק, אין המחשבה מועלת, אלא הכשרו. גמר את
14 זיתיו, ועתיד למכרן - לא הכשרו; עתיד לחפוטן בעליו
15 [לשמירה], הכשרו ומקבלין טמאה.

16 יא. הלוקח מעטן זיתים מן הגוי - אם יש מסיק על פני
17 האדמה, יעשו בטמאה; שנה בחזקת שגמר [ונטמאו
18 מהגוי]. ונאמן עם הארץ לומר: 'מעטן זה לא גמרתיו'.
19 יב. הרוצה לטל מזיתים שלא נגמרה מלאכתו, ולדרף -
20 הרי זה נוטל מהן בטמאה, ומוליך לבית הבד בטמאה,
21 ומכסה השאר בטמאה, ואינו חושש; שהרי לא הכשרו,
22 כדי שיקבלו טמאה.

23 יג. המניח את זיתיו בכותש [מכתשת זיתים], כדי
24 שימתינו [- ויתלחלוח] ויהיו נוחים להפתש - הרי אלו
25 מכשירין. הניחן שמימתינו, ושימלחם - אינן מכשירין, שהרי
26 דעתו עליהם לכבשן.

27 יד. הפוצע [מבקע] זיתים של תרומה בידיים טמאות -
28 פסלו, שפציעתו היא גמר מלאכתו. פצען לספגן במלח [-]
29 שידבק בהם מלח], לא הכשרו; וכן אם פצען לידע אם יש
30 בהן שמן והגיעו להפסק, לא הכשרו.

31 טו. המניח זיתים בגג לגרגרם [היינו - וליבשם - אפלו
32 הם רום אמה, אינם מכשירין. נתנם בפית שילקו [יתרככו],
33 אף על פי שהוא עתיד להעלותן לגג, או שנתנם בגג
34 שילקו, אף על פי שהוא עתיד שיפתחם ויפרם [יחתור]
35 אותם - הרי אלו מכשירין. נתנם בפית עד שישמר את
36 גגו, או עד שיוליכום למקום אחר - אינם מכשירין, שעדין
37 לא נגמרה מלאכתם.

38 טז. העוטן את זיתיו ברשות עם הארץ, ונעל וחתם [הניח
39 סימן] - אינו חושש שמא יש לו מפתח אחר וחותם אחר;
40 אף על פי שמצא חותם מקלקל ומפתח פתוח, טהורין.
41 וחותם שאמרו, צרור [אבן] או קיסם [חתכת עץ]. היו שם
42 [בבית] חרין וסדקין, אינו חושש שמא מכניס קנה
43 ומסיטן. היו שם חלונות של ארבעה טפחים, נדונות
44 בפתחין.

45 יז. הדורף בטמאה, ורצה לטהר פלי הבד והעקל [שבו
46 כותשין שוב הזיתים] מן המשקין הטמאין שנבלעו בהם -
47 כיצד יעשה? פלים של עץ ושל אבנים, מדיחן; ושל

45 ימים, אינן תלושין ברצון, אלא אם נשאר שם משקה,
46 אינו מכשיר.
47 ב. עצים שנפלו עליהן משקין ברצון, ונדרו עליהן גשמים
48 שלא לרצון - אם רבו [מי הגשם על המשקין], הרי כלן
49 שלא לרצון; הוציאן שגדרו עליהן גשמים - אף על פי
50 שרבו, הרי כלן לרצון. היו רגלי או רגלי בהמתו מלאות
51 טיט, ועבר בנהר ונרחצו - אם שמת, הרי המים העולין
52 עליהן תלושין ברצון; ואם לא שמת, אינן תלושין ברצון.
53 ג. המוריד את הגלגלים [של עגלה] ואת כלי הבקר בשעת
54 הקדים [- רוחות הקיץ] למים, כדי שיסתמו הסדקין שבעץ
55 - הרי המים העולין בהן תלושין ברצון.
56 ד. המוריד את הבהמה לשותות, המים העולין בפיה
57 תלושין ברצון; וברגליה אינן תלושין ברצון, אלא אם
58 חשב שידוחו רגליה. ובשעת היחף והדיש, אף שברגליה
59 תלושין ברצון. הורידה חרש שוטף וקטן - אף על פי
60 שחשב שידוחו רגליה, המים העולין ברגליה אינם
61 תלושין ברצון; שיש להם מצעה, ואין להם מחשבה.
62 ה. הטובל במים, הרי כל המים שעל בשרו תלושין
63 ברצון; אבל העובר [בדרכו] במים, כל המים שעל בשרו
64 אינן תלושין ברצון.
65 ו. מי שטבל בנהר, והיה לפניו נהר אחר ועבר בו - בטלו
66 השניים את הראשונים, והרי המים שעליו אינן תלושין
67 ברצון. וכן אם דחיו [דחפו] חבירו לשברו או לשבר
68 בהמתו, בטלו המים הראשונים; אבל אם דחיו דרך שחוק
69 [שיחקו ביניהם ונפל למים] - לא בטלו, אלא הרי המים
70 שעליו תלושין לרצון. טבל בנהר ועלה, ונדרו עליו
71 גשמים - אם רבו הגשמים - הרי בטלו המים הראשונים,
72 והרי כל המים שעליו אינן תלושין ברצון.
73 ז. השט [שוחה] על פני המים - המים הנחתין אינן תלושין
74 ברצון, והמים העולין עליו תלושין ברצון; ואם נתכנן
75 להתיז על חבירו, אף הנחתין תלושין ברצון.
76 ח. העושה צפור [משחק-מים עשוי קנים] במים - המים
77 הנחתין ואת שבה, אינן תלושין ברצון.
78 ט. המוריד את הבור לידע עמקו - מים העולין בידו
79 ובדבר שמדד בו, תלושין ברצון; ואם מדד רחבו - מים
80 העולין בידו או בדבר שמדד בו, אינן תלושין ברצון.
81 פשט ידו או רגלו לבור לידע אם יש בו מים - הרי המים
82 העולין בידו או ברגלו, אינן תלושין ברצון; פשטן לידע
83 כמה מים יש בו, העולין בהן תלושין ברצון. זרק את
84 האבן לבור לידע אם יש בו מים - הנחתין אינן ברצון,
85 והמים שעל האבן אינן בתלושין.
86 י. החובט על השלח [עור שלא ניטל צמרן] חוץ למים
87 [אחר שהוציאוהו מהמים] - הנחתין ממנו תלושין ברצון,
88 שהרי רצונו שיצאו. חבט עליו והוא בתוך המים, אינן
89 תלושין ברצון.
90 יא. המים העולין בספינה ובצקל [משקע מים שבספינה]

1 והמים שבחבל היתר על צרכה, אינן תלושין ברצונו.
2 נתנה תחת הצנור, כל המים שעל גבה ובחבל אינן
3 תלושין ברצון; לפיכך אין מכשירין.
4 ו. מי שגדרו עליו גשמים, אפלו היה אב הטמאה - המים
5 שעליו, אף על פי שגדרו מצד העליון לתחתון, טהורין;
6 והוא, שינתק אותן מעליו בכל כחו. אבל אם היו שותתין
7 ויורדין [לאט לאט], בשעת פרישתן משמאין. וכן מן שהן
8 טהורין, אינן מכשירין, שהרי אינן תלושין עליו לרצונו;
9 ואם נער [המים], הרי אלו לרצון. עמד תחת הצנור להקיר
10 [להתקור] או לדוח [להתרחק], הרי זה לרצון; ואם היה
11 טמא, המים שעליו טמאין.
12 ז. חבית שהיתה מלאה פרות, ונרד הדלף [דליפת גשמים]
13 לתוכה - הרי זה יצרה [ישפוך] המים מעליה, ואינן
14 מכשירין, אף על פי שרצונו שימתינו בתוכה עד שיצרה
15 המים מעליה.
16 ח. צרכה שגדר הדלף לתוכה, המים הנחתין [החוצה]
17 והצפין מעליה [עולים על גדותיה] אינן תלושין ברצון;
18 נטלה לשפכה, המים שבתוכה אינן תלושין ברצון. הניחה
19 שגדר הדלף לתוכה, הנחתין והצפין שבתוכה אינן תלושין
20 ברצון; ואם נטלה לשפכה, הרי אלו מכשירין, שבינן שלא
21 שפכה במקומה, הרי תלשן ברצונו.
22 ט. המטביל את כליו, והמכבס את כסותו במערה [של
23 מים] - המים העולין בגדי ברצון, וברגליו אינן תלושין
24 ברצון.
25 י. פרות שנפלו לתוך המים, ופשט ידיו ונטלן - לא
26 הכשרו; ואם חשב שידוחו ידיו, הכשרו במים שבידיו,
27 שהמים שבידיו ושעל הפרות, הרי הן תלושין ברצון.
28 יא. הנותן פרות לתוך המים ברצונו - אם היו מים
29 שבקרקעות, אינן מכשירין כל זמן שהן במים; הוציאן,
30 הכשרו במים שעליהן או שעל ידיו, שהרי נתלשו ברצון.
31 כיצד? צנן או לפת שהוא בתוך המערה - נדה מדיחתו
32 שם, והוא טהור; העלתהו כל שהוא מן המים, נטמא
33 במגע.
34 יב. קפה [שק] שהיא מלאה תורמוסין [מין קטניות],
35 ונתונה לתוך המים - מושיט ידו הטמא, ונוטל תורמוסין
36 מתוכה והן טהורין, מפני שלא הכשרו, שהרי מתוכה נטל,
37 ואין רצונו במים שעליהן. העלה מן המים - [התורמוסין]
38 [- הנוגעים בקפה טמאין, שהרי הכשרו במים שבקפה
39 שנתלשו ברצונו; ושאר כל התורמוסין שבתוך הקפה,
40 טהורין].

יום שני כ"ט מנחם-אב ה'תשע"ד

פרק יג

43 א. המקלא בקילון [תעלת מים] - מים הנשארים בקילון,
44 הרי הן תלושין ברצון עד שלשה ימים; אבל אחר שלשה

47 לָהֶם מַעֲשֶׂה, דִּין תּוֹרָה; וְאֵין לָהֶם מַחֲשָׁבָה, וְאֶפְלוּ מִדְּבָרֵי
48 סוֹפְרִים. הִפְכוּ בֵּהֶן הַקְּטָנִים עַל הַגָּב, הָרִי אֵלּוּ מְכַשְׂרֵי;
49 שֶׁאִם הִיתָה מַחֲשַׁבְתּוֹ שֶׁל קֶטֶן נִכְרַת מִתּוֹךְ מַעֲשִׂיו, הָרִי
50 מַחֲשַׁבְתּוֹ מוֹעֵלֶת מִדְּבָרֵיהֶם.
51 ג. הַמַּעֲלָה אֶת הָאֲגָדוֹת וְאֶת הַקְּצִיעוֹת [תַּאנִּים] וְאֶת הַשּׁוּם
52 לַגָּב בְּשִׁבְלֵי שִׁמְתֵינוּ [שִׁישָׁהוּ שֶׁם], וְיָרַד עֲלֵיהֶן הַטֵּל - לֹא
53 הִכְשָׁרוּ; וְאֵין אוֹמְרִין, 'הוֹאִיל וְהַכֵּל יוֹדְעִין שֶׁהַטֵּל יוֹרֵד,
54 הָרִי זֶה בְּרִצּוֹנוֹ' - שֶׁהָרִי לֹא הֶעֱלֵם אֶלָּא כְּדִי שִׁמְתֵינוּ.
55 ד. הַמּוֹלִיךְ חֲטִיּוֹ לְטוֹחַן, וְיָרַדוּ עֲלֵיהֶן גִּשְׁמִים - אִם שָׁמַח,
56 הִכְשָׁרוּ. הֵיוּ זֵיתָיו נְתוּנִין בַּגָּב, וְיָרַדוּ עֲלֵיהֶן גִּשְׁמִים - אִם
57 שָׁמַח, הִכְשָׁרוּ. הַחֲמָרִים שֶׁהָיוּ עוֹבְרִים בִּנְהָר, וְנִפְלוּ שְׂקֵיהֶם
58 בַּמַּיִם וְהֶעֱלוּם - אִם שָׁמַחוּ, הִכְשָׁרוּ הַפְּרוֹת; וְהַמַּיִם שֶׁעַל
59 הַשֶּׁקֶן - הָרִי הֵם תְּלוּשִׁין בְּרִצּוֹן, שֶׁהָרִי שָׁמַחוּ.
60 ה. שֶׁק־שֶׁהוּא מְלֵא זְרוֹעֵנִים, וְנִתְּנוּ עַל גַּב הַנֶּהָר אוֹ עַל פִּי
61 הַבּוֹר אוֹ עַל מַעֲלֵת [מִדְרַגָּת] הַמַּעְרָה, וְשָׂאָבּוּ [סַפְּגוּ
62 מִהַלְחוֹת] - הִכְשָׁרוּ.
63 ו. חֲבִית שֶׁהִיא מְלֵאָה פְּרוֹת שֶׁנִּתְּנָה בְּתוֹךְ הַמִּשְׁקִין, אוֹ
64 מְלֵאָה מִשְׁקִין שֶׁנִּתְּנָה בְּתוֹךְ הַפְּרוֹת, וְשָׂאָבּוּ [הַפְּרוֹת] -
65 הִכְשָׁרוּ. בָּאֵלּוּ מִשְׁקִין אָמְרוּ? בַּמַּיִם, בִּיָּין וּבַחֲמִץ; אֲבָל
66 שָׂאֵר מִשְׁקִין, אֵינֶן נִשְׂאָבִין [- חוֹדְרִים] מִן הַחֶרֶשׁ כְּדִי
67 שִׁיכְשִׁירוּ הַפְּרוֹת שֶׁבָּצֵדָן.
68 ז. הַרֹדֶה [מוֹצִיא מִהַתְנוּרָה] פֶּת חֲמָה, וְנִתְּנָה עַל פִּי הַחֲבִית
69 שֶׁל יָיִן - אִם הִיתָה פֶּת חֲטִין, לֹא הִכְשָׁרָה; וְאִם הִיתָה פֶּת
70 שְׁעוּרִים - הִכְשָׁרָה, מִפְּנֵי שֶׁהַשְּׁעוּרִים שׂוֹאֲבוֹת. וְכֵן אִם הָיָה
71 הַיָּיִן טָמֵא, וְהִיתָה פֶּת חֲטִים - טְהוֹרָה; וְאִם הִיתָה שְׁעוּרִים
72 - נִטְמָאת, מִפְּנֵי שֶׁשָּׂאָבָה מִשְׁקִין טָמֵאִין.
73 ח. הַמְּרַבֵּץ [שׁוֹטֵף] בֵּיתוֹ, וְנִתֵּן בּוֹ חֲטִים וְטָנְנוּ [נִרְטָבוּ] -
74 אִם מִחֲמַת הַמַּיִם, הִכְשָׁרוּ; וְאִם טָנְנוּ מִחֲמַת הַסֵּלַע
75 [מִלַּחְלוּחֵי הַרִיצָפָה עֲצָמָה], לֹא הִכְשָׁרוּ. הַמְּכַבֵּס אֶת
76 כְּסוּתוֹ בַּעֲרֻכָה, וְנִתֵּן בָּהּ חֲטִים וְטָנְנוּ - אִם מִחֲמַת הַמַּיִם,
77 הָרִי הִכְשָׁרוּ; וְאִם מִחֲמַת הָעֶרְכָה, לֹא הִכְשָׁרוּ.
78 ט. הַטּוֹמֵן פְּרוֹתָיו בַּחֹל כְּדִי שִׁיכְשִׁבּוּ, הִכְשָׁרוּ. הַטּוֹמֵן
79 בְּטִיט הַנְּגוּב - אִם יֵשׁ בּוֹ מִשְׁקָה טוֹפֵחַ [לַחְלוּחִית],
80 הִכְשָׁרוּ; וְאִם לֹא, לֹא הִכְשָׁרוּ.
81 י. הַמְּרַבֵּץ אֶת גָּרְנוֹ, אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ שֶׁמָּא הִכְשָׁרוּ חֲטִיּוֹ אִם
82 טָנְנוּ בּוֹ, וְאֵף עַל פִּי שֶׁהוּא שָׁמַח.
83 יא. הַמִּלְקֵט עֹשִׂים בְּשֶׁהַטֵּל יוֹרֵד עֲלֵיהֶם לַחֲפוֹת בֵּהֶן
84 הַחֲטִין, לֹא הִכְשָׁרוּ; וְאִם נִתְּפוּן לָקֶף, הִכְשָׁרוּ הַחֲטִים.
85 יב. הַמְּרַבֵּץ אֶת בֵּיתוֹ בַּמַּיִם טָמֵאִים, וְנִתֵּן בּוֹ שִׁבְלִים וְטָנְנוּ
86 - אִם יֵשׁ עֲלֵיהֶן מִשְׁקָה טוֹפֵחַ, הָרִי אֵלּוּ טָמֵאִין; וְאִם לֹא, לֹא
87 טְהוּרִין.
88 יג. הַנוֹעֵר אֲגָדָה שֶׁל יָרֵק שֶׁהָיוּ עֲלֵיהָ מִשְׁקִין, וְיָרַדוּ מִצַּד
89 הָעֵלְיוֹן לְצַד הַתַּתְּמוֹן - לֹא הִכְשָׁרוּ.
90 יד. הַמַּעֲלָה שֶׁקִּין מְלֵאִין פְּרוֹת מִן הַנֶּהָר, וְנִתְּנָן זֶה עַל גַּב
91 זֶה - הִכְשָׁר הַתַּתְּמוֹן בַּמַּיִם שֶׁיָּרְדוּ לוֹ מִן הָעֵלְיוֹן, שֶׁהָרִי
92 בְּרִצּוֹנוֹ הֵנִיחַ זֶה עַל גַּבִּי זֶה.
93 טו. הַנוֹפֵחַ בַּעֲדֵשִׁים לְכַדְקֵן אִם יָפוֹת הֵן, וְהִזְעִיעוּ - הִכְשָׁרוּ

1 וּבְמִשְׁוֹטוֹת, אֵינֶן תְּלוּשִׁין בְּרִצּוֹן. הַמַּיִם הַעוֹלִין בְּמִצְדוֹת
2 וּבְקִשְׁתוֹת וּבְמִכְמָרוֹת [- מַלְכוּדוֹת], אֵינֶן תְּלוּשִׁין בְּרִצּוֹן;
3 וְאִם נָעַר [הַמַּיִם מִעֲלֵיהֶם], הָרִי אֵלּוּ תְּלוּשִׁין בְּרִצּוֹן. וְכֵן
4 הַמַּיִם שֶׁעַל הַקִּסְיָה [- צִיפּוּר] שֶׁל שְׁלֶחָנוֹת, וְעַל הַשִּׁיפָה [-
5 כִּיסוּר] שֶׁל לִבְנִים - אֵינֶן בְּרִצּוֹן; וְאִם נָעַר, הָרִי אֵלּוּ בְּרִצּוֹן.
6 יב. הַמּוֹלִיךְ אֶת הַסְּפִינָה לַיָּם הַגָּדוֹל לְצַרְפָּה [לַחֲזָקָה],
7 הוֹצִיא מִסְמֵר לְגִשְׁמִים לְצַרְפּוֹ, הַמֵּנִיחַ אֶת הָאוֹר בְּגִשְׁמִים
8 לְעִשּׂוֹתוֹ פָּחֶם [שֶׁנִּתְּכַבֵּה גַחְלָתוֹ] - הָרִי הַמַּיִם שֶׁעֲלִיהֶן
9 תְּלוּשִׁין בְּרִצּוֹן; אֲבָל הַמוֹצִיא אֶת הַמִּסְמֵר וְאֶת הָאוֹר
10 לְגִשְׁמִים לְכַבּוֹתוֹ [שֶׁלֹא יוֹקֵן], אֵין הַמַּיִם שֶׁעֲלֵיהֶן תְּלוּשִׁין
11 בְּרִצּוֹן.
12 יג. שֶׁלֵּשֶׁל אֶת הַמַּשְׁלֵת [שֶׁרִשְׁרָת] לְבוֹר לְהַעֲלוֹת בָּהּ כָּלִי
13 אוֹ קִיתוֹן, שֶׁלֵּשֶׁל אֶת הַכֶּלֶפֶלָה [סֶל] לְבוֹר כְּדִי שֶׁתִּשָּׁב עֲלֶיהָ
14 הַתְּרַנְגֵּלֶת - אֵין הַמַּיִם שֶׁעֲלֵיהֶן תְּלוּשִׁין בְּרִצּוֹן.
15 יד. הַמִּמְחֵק [מִנְגַּב] אֶת הַכְּרִשָּׁה [מִין כְּרוֹב] לְהַסִּיר הַמַּיִם
16 שֶׁעֲלֶיהָ, וְהַסּוֹחֵט אֶת שַׁעְרֵוֹ בְּכִסּוֹתוֹ - הַמַּיִם הַיּוֹצֵאִין
17 תְּלוּשִׁין בְּרִצּוֹן; וְהַנִּשְׂאָרִין בֵּהֶן אֵינֶן תְּלוּשִׁין בְּרִצּוֹן, מִפְּנֵי
18 שֶׁרִצּוֹנוֹ שִׁיִּצְאוּ מִכֶּלֶן. וְכִרְשָׁה עֲצָמָה הִכְשָׁרָה, שֶׁבִּשְׁעַת
19 פְּרִישָׁתָן [תְּלוּשָׁתוֹן] מְכַשְׂרִין; וְאִם נִתַּק מִיָּם מַעֲלֶיהָ בְּכָל
20 כַּחוֹ, לֹא הִכְשָׁרָה.
21 טו. הַמְּרַעִיד אֶת הָאֵילָן לְהַשִּׁיר מִמֶּנּוּ אֲכָלִין אוֹ לְהַשִּׁיר
22 טְמָאָה, הַמַּיִם הַנִּתְּזִין מִמֶּנּוּ אֵינֶן תְּלוּשִׁין בְּרִצּוֹן. הַרְעִידוּ
23 לְהַשִּׁיר מִמֶּנּוּ מִשְׁקִין - הַיּוֹצֵאִין מִמֶּנּוּ, הָרִי הֵן תְּלוּשִׁין;
24 וְהַנִּשְׂאָרִין בּוֹ - אֵף עַל פִּי שֶׁנִּשְׁרָוּ מִמָּקוֹם לְמָקוֹם - אֵינֶן
25 תְּלוּשִׁין בְּרִצּוֹן, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִתְּפוֹן שִׁיִּצְאוּ מִכֶּלֶן. וְכֵן אִם
26 נִתְּזוּ [מִהַרְעִידָה] עַל הַמִּתְּכָרִין, אֵינֶן תְּלוּשִׁין בְּרִצּוֹן.
27 טז. הַמְּרַעִיד אֶת הָאֵילָן וְנָפַל עַל חֲבֵרוֹ, אוֹ שׂוֹכָה וְנָפַלָה
28 עַל הַכְּרִתָּה, וְנִתְּחַתֶּיהָ זְרָעִים וְיִרְקוֹת מִחֲבֵרוֹת לְקִרְקַע,
29 וְנִפְלוּ הַמַּיִם עַל הַפְּרוֹת הַמִּתְּכָרִין לְקִרְקַע שֶׁתַּתִּיתֶיהָ - אוֹתָן
30 הַמַּיִם שֶׁבְּזָרְעִים וּשְׁבִינְרוֹת אֵינֶן תְּלוּשִׁין בְּרִצּוֹן.
31 יז. שְׂמָרִים [שְׁמָרֵי יֵי] שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנִּתֵּן עֲלֵיהֶן מַיִם, כִּכֹּר
32 בְּאֶרְנוֹ בְּתִירוֹמוֹת שֶׁהָרִשּׁוֹן וְהַשֵּׁנִי [- הַמִּישְׁרָה הָרִאשׁוֹנָה
33 וְהַשֵּׁנִיָּה הַיּוֹצֵאת מִהֶם] אֶסוּר לְזָרִים; וְשֶׁל הַקֹּדֶשׁ בְּדֶק
34 הַבֵּית, אֵף הַשְּׁלִישִׁי אֶסוּר; וְשֶׁל קֹדֶשׁ מִזְבֵּחַ, לְעוֹלָם אֶסוּר;
35 וְשֶׁל מַעֲשֵׂר שְׁנֵי הַדָּאִי, רִאשׁוֹן בְּלֶכֶד אֶסוּר. כֶּשֶׁם שֶׁאָמְרוּ
36 לְעִנְיַן אֶסוּרִין, כִּף אָמְרוּ לְעִנְיַן הִכְשָׁרִין - בְּגוֹן שֶׁנִּתְּמָדוּ
37 מֵאֲלִיָּהֶן, וְהִיתָה בִּהְמָה שׂוֹתָה רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן; שֶׁאִם הָיָה
38 אֲדָם הוּא שֶׁמִּסִּיר הַמַּיִם הָרִאשׁוֹנִים - אֵף עַל פִּי שֶׁמֵּאֲלִיָּהֶן
39 נִפְלוּ - כִּיֵּן שֶׁהַחֲשִׁיבֵן וְהַקִּפִּיד עֲלֵיהֶן, מְכַשְׂרִין.

פֶּרֶק יד

40
41 א. פְּרוֹת שֶׁיָּרַד הַדֶּלֶף לְתוֹכָן, וְנִרְכָּן כְּדִי שִׁיִּתְּנָבוּ [-
42 יִתִּיבְשׁוּ] - לֹא הִכְשָׁרוּ.
43 ב. הַמַּעֲלָה פְּרוֹתָיו לַגָּב מִפְּנֵי הַכְּנִימָה [- שִׁיִּצְאוּ הַתּוֹלְעִים],
44 וְיָרַד הַטֵּל עֲלֵיהֶן - לֹא הִכְשָׁרוּ; וְאִם נִתְּפוּן שֶׁיָּרַד הַטֵּל
45 עֲלֵיהֶן, הִכְשָׁרוּ. לְפִיכָף, אִם הֶעֱלוּם [לַגָּב] חֶרֶשׁ שׂוֹטָה וְקֶטֶן
46 - אֵף עַל פִּי שֶׁחֲשָׁבוּ שֶׁיָּרַד עֲלֵיהֶן הַטֵּל, לֹא הִכְשָׁרוּ; שֶׁיֵּשׁ

פרסות רגלי בהמה דקה - הרי זה טהור, שאפשר שיגרדה
[ללא בעליה] ושתת.
ד. חזקת טיט וגומיות [גומות] שבפתחי חניות ברשות
הרבים בשעת הגשמים, שהן טהורין; פסקו הגשמים, הרי
הם [טמאים] כמי שפכות [- מי שופכין]. ושבשנקין,
הולכין בהן אחר הרב. גבא שנפל לתוכו יין או חלב או
דבש, הולכין אחר הרב. נפל לתוכו שמן - אף על פי
שהקפואוהו [ציננו והוציאו כולו], הרי זה מטמא ומטמא
שלא לרצון; לפי שאי אפשר לו לצאת ידי צחצוח [-
טיפת] שמן.
ה. ושאר המשקין, חוץ מן המים - הרי הם בקרקע כמות
שהן בפלים; דין אחד הוא.
ו. מי תמצית שלא פסקו [- ממשיכה ירידתם מההרים] -
אף על פי שאין בהן ארבעים סאה, הואיל והן בקרקע,
והרי המים נמשכין ובאין להן - אינן מקבלין טמאה; אף
על פי ששתה מהן הטמא, ומלא מהן בכלי טמא, או נתן
לתוכם מים טמאים - הרי הם טהורין לכל דבר.
ז. מי שהיה אוכל תרומה בידים טמאות, כגון דבלה
[תאינה] שלא הכשרה, והכניס ידו לתוף פיו לטל צרור
[אבן שנכנסה לתאינה] - אם הפך [בידו לדבילה], נטמאת
הדבלה ברירו; שהרי נטמא [הירד] בידו, מפני שעקרו.
ואם לא הפך, טהורה; שהמשקה שבפיו קדם שיהפכנו או
ימצין אותו להוציאו, דומה למים שלא נתלשו, אלא עדין
הן בקרקע, שאין מטמאין ולא מטמאין אלא ברצון, כמו
שבארנו; וזה אין רצונו אלא לטל הצרור. הנה פונדיון
[מטבע] לתוף פיו, ופשוט ידו לנטלו, והדבלה לתוף פיו -
אם הניחו לצמא [לרוות צמאונו], הרי זה הרק כעקור,
ונטמאת הדבלה מחמת משקה פיו, שנטמא מחמת ידו.
ח. האשה שהיתה אוכלת אכלין של תרומה שאינן
מכשרין, והיתה גורפת התנור הטמא, והכה הקוץ ויצא
ממנה דם, ומצעה אצבעה מפני הדם, או שנכוות, ונתנה
אצבעה לתוף פיה - נטמאת התרומה שבפיה, שהרי
רצונה להוציא המשקה [הרוק] מפיה ולעקרו במציצת
אצבעה.

יום שלישי ל' מנחם-אב ה'תשע"ד

פרק טז

א. כל האגדות [של ירוק] שבשוקים, וכל הקמחים וכל
הסלתות שבשוקים - בחזקת מכשרין [לקבל טמאה];
האגדות, מפני שדרךן [של מוכרים] לזלף המים עליהן
תמיד; והקמח והסלת, לותתין [רוחצין במים] אותו ואחר
כך טוחנין אותו. וכן חטים שחולקין אותו ברחים אחת
לשתיים ושלש [- גרעין א' שוברים לב' או ג' חתיכות] כדי
לעשות מהן מעשה קדוה [תבשיל], כגון הריפות [-
גריסים] וכיוצא בהן - הרי הן בחזקת מכשרין בכל מקום,

בהכל פיו, מפני שהוא מתולדות המים; וכן האוכל
שמשמן באצבעו, הכשרו במשקה פיו שעל אצבעו.
טז. נשף באכל, ונפל האכל - הרי המשקה שעל האכל
שלא לרצון. הנה אוכל זיתים פצועים [- מבוקעים],
ותמרים רטובות, וכל שהוא רוצה למץ [למצוץ] את
גלעינתו, ונפל מפיו - הרי המשקה שעליו ברצון; הנה
אוכל זיתים וגובין, ותמרים יבשות, וכל שאינו רוצה למץ
את גרעינתו, ונפל מפיו - המשקה שעליו שלא ברצון.
יז. עלשין [מין עשב מאכל בהמה] שלקטן לבהמה,
והדיחן, ואחר כך חשב עליהן לאדם - כפר בארנו שהן
צריכין הכשר שני; ואם היה עליהן משקה טופח כשהחשב
עליהן לאדם, הרי אלו מכשרין.

פרק טז

א. מים שבפלים - מטמא, בין לרצון בין שלא לרצון,
ומטמא אכלים וכלים, בין שנפל עליהן ברצון בין שלא
ברצון. אבל מים שבקרקעות, כגון מי בורות שיחין
ומערות ומי גביין [גומות] שאין בהן ארבעים סאה - אין
מתטמאין אלא ברצון, ואין מטמאין אלא ברצון. ביצר?
מים שבקרקע שאין בהן ארבעים סאה, בין שהיו שאובין
בין שאינן שאובין, שנפל לתוכן המת, או שהלף בהן
הטמא - הרי אלו טהורין. אבל אם שתה מהם אדם טמא,
או שמלא מהן בכלי טמא, או שנפלו לתוכן משקין טמאין
ברצון - הרי אלו טמאין, ואף על פי שהן בקרקע. שתה
מהן הטהור אחר שנטמאו בקרקע, או שמלא מהן בכלי
טהור - נטמא השותה, ונטמא הכלי; שהרי ברצון שתה
או מלא. נפל לתוכן כפר של תרומה - הרי הוא טהור
כשהיה, שאין מטמאין אלא לרצון; לפיכך, אם הדיח ידו,
והוציא הכפר - נטמא הכפר במים שבגידיו, שהרי הן
ברצון.

ב. מי גביים וכיוצא בהן ממים שבקרקעות, כגון מי
בורות שיחין ומערות, ומי תמצית [מי גשמים הזוחלים
מההרים לעמקים] שפסקו [זחילתם], ומקוות שאין בהן
ארבעים סאה, שנטמאו, וירדו עליהן גשמים ורבו מי
גשמים עליהן - אף על פי שלא שטפו [- עלו על
גדותיהן], הרי הן טהורין. לפיכך, המים שבקרקעות, כגון
מי גביים וכיוצא בהן - בשעת הגשמים, הכל בחזקת
טהרה.

ג. פסקו הגשמים - הקרובים לעיר או לדרך, טמאין;
שהם בחזקת ששתה מהם טמא, ושמלאו מהם בכלים
טמאין. והרחוקים טהורים, עד שיהלכו רב האדם; הלקו
- הכל בחזקת טמאה, שההולכין בשירות שותין וממלאין
מהן. במה דברים אמורים? בגבא [גומא] שאפשר לשתות
ממנו; אבל בגבא שאי אפשר לשתות ממנו אלא בדחק
גדול - הרי זה בחזקת טהרה, עד שימצא מקום פרסות
רגלי האדם או פרסות רגלי בהמה גסה נפרת בו. מצא

47 שבארנו. וכן האוכל אכל שני של חלין - אם נגע
48 בתרומה, פסלה.
49 ט. כשם שמותר לאכל חלין טמאין ולשתותן, כך מותר
50 לגרם טמאה לחלין שבארץ ישראל; ויש לו [- מותר]
51 לטמא את החלין המתקנין [- שהופרשו], לכתחלה. וכן
52 מותר לאדם לגע בכל הטמאות ולהטמא בהן. הרי זה הרי
53 הפתוי את בני אהרן ואת הנזיר מלהטמא בם; מפל -
54 שכל העם מתרין, ושאר פהנים ונזירים מתרין להטמא
55 בשאר טמאות, חוץ מטמאת מת.
56 י. כל ישראל מזהרין להיות טהורים בכל רגל, מפני שהם
57 נכונים להפגס למקדש ולאכל קדשים. וזה שנאמר
58 בתורה: "ויבגלתם לא תגעו", ברגל בלבד; ואם נטמא,
59 אינו לוקה. אבל בשאר ימות השנה, אינו מזהר.
60 יא. "הטמא והטהור יחדו" - מפי השמועה למדו,
61 שהטמא והטהור אוכלין בקערה אחת. אבל לא יאכל
62 הבעל עם אשתו בקערה אחת כשהיא נדה, ולא ישתה
63 עמה, ולא תמזג לו את הכוס, כמו שבארנו. ולא יאכל
64 הזב עם הזבה, מפני הרגל עברה, שמה יבוא לבעל.
65 יב. אף על פי שמותר לאכל אכלין טמאין ולשתות משקין
66 טמאין - חסידים הראשונים היו אוכלין חליהן בטהרה,
67 ונזירים מן הטמאות בלן כל ימיהם; והם הנקראים
68 'פרושים'. ודבר זה קדשה יתרה היא, ודרך חסידות
69 שיהיה אדם נבדל ופורש משאר העם, ולא יגע בהם ולא
70 יאכל וישתה עמם; שהפרישה מביאה לידי טהרה הגוף
71 ממעשים רעים, וטהרה הגוף מביאה לידי קדשת הנפש
72 מן הדעות הרעות, וקדשת הנפש גורמת להדמות בשכינה,
73 שנאמר: "והתקדשתם והייתם קדשים, כי קדוש אני".
74 בריך רחמנא דסייען

הלכות כלים

75 ענין אלו ההלכות - לידע כלים שמקבלין טמאה מכל אלו
76 הטמאות, וכלים שאין מטמאין, וכיצד הכלים מטמאין
77 ומטמאין. ובארנו ענין זה - בפרקים אלו.

פרק א

78 א. שבעה מיני כלים הן שמקבלין טמאה מן התורה, ואלו
79 הן: הבגדים, והשקין, וכלי עור, וכלי עצם, וכלי מתכות,
80 וכלי עץ, וכלי חרש. הרי הוא אומר: "מכל כלי עץ או
81 בגד או עור או שק", ובכלי מתכות נאמר: "אף את הזב
82 ואת הפספס", ובכלי חרש נאמר: "וכל כלי חרש אשר יפל
83 מהם אל תוכו".
84 ב. מפי השמועה [ממשה רבינו] למדו, שזה שנאמר
85 בתורה: "וכל מעשה עזים", לרבות כלים העשויין מן
86 הקרנים ומן השלפים ומן העצמות של עזים; והוא הדין
87 לשאר מיני בהמה וחייה. אבל כלים העשויין מעצמות
88 העוף, אינן מקבלין טמאה; חוץ מכלים העשויין מכנף

1 בין של שוקים בין של בתיים; מפני שלותתין אותן כדי
2 להסיר קלפתן.
3 ב. כל אלו שהן בחזקת מכשרין - הרי הן בחזקת טמאה,
4 מפני שהכל ממשמשין בהן והן מכשרין. ועל בלן נאמן
5 עם הארץ לומר: 'לא הכשרו'; ואין צריך לומר שאר
6 אכלין שאין להן חזקה, שעם הארץ נאמן עליהן לומר
7 'לא הכשרו'.
8 ג. כל הדגים בחזקת מכשרין, ואין עם הארץ נאמן עליהן
9 לומר 'לא הכשרו'; לפיכך, הדגים לעולם בחזקת טמאה.
10 הדגים - בין שצדן בחרם, בין שצדן בכפיף, בין שצדן
11 במצודה [- מיני רשתות] - אם לא נער את המצודה
12 עליהם, לא הכשרו; ואם נער, הכשרו. ואין עם הארץ
13 נאמן לומר 'לא נעתי את המצודה עליהן', והרי הם
14 בחזקת טמאה עד שיתפנו לצידן בטהרה.
15 ד. כל הצייר [של דגים] בחזקת מכשר. ציר טהור שנפל
16 לתוכו מים כל שהן - הרי הכל משקה, ומכשיר ומטמא
17 טמאת משקין; לפיכך חזקתו טמא. נפל לתוכו יין ודבש
18 וחלב, הולכין אחר הרב. וכן מי פרות שנתערבו בשאר
19 המשקין, הולכין אחר הרב; נתערבו במים כל שהן - הרי
20 הכל משקה, ומטמא טמאת משקין ומכשיר. וציר חגבים
21 טמאים - אינו מכשיר, אבל מטמא טמאת משקין.
22 ה. הלוקח ציר מעם הארץ - משיקו במים, וטהור; שאם
23 היה רב הצייר מים, הרי המים מטהרין במקוה; ואם היה
24 רב מליחה של דגים, אינה מקבלת טמאה, והמים שבה
25 בטלו במעושת. במה דברים אמורים? לטבל בהם פת;
26 אבל לקדרה [- תבשיל], מצא מין את מינו [- מים את
27 המים] ונער [- נתעורר], ונמצאו רב המים טמאים,
28 שהמעוט שיהיה בצייר לא טהר במקוה.
29 ו. הפרות בכל מקום בחזקת טהרה, אפלו היה המוכר
30 גוי, עד שידע שהכשרו, או שהיו מדברים שחזקתן
31 מכשרין.
32 ז. האוג [מין צמח], בכל מקום בחזקת טמאה. וכן כל
33 הקשואין והדלועין התלויות בגמי על פתחי חניות
34 [כדוגמאות], בחזקת מכשרין וטמאין.
35 ח. כל הפתוי בתורה ובדברי קבלה מהלכות הטמאות
36 והטהרות - אינו אלא לענין מקדש וקדשיו ותרומות
37 ומעשר שני בלבד, שהרי הזהיר את הטמאין מלהפגס
38 למקדש או לאכל קדש או תרומה ומעשר בטמאה. אבל
39 החלין - אין בהן אסור קלל, אלא מותר לאכל חלין טמאין
40 ולשתות משקין טמאין. הרי נאמר: "והכשר אשר יגע
41 בכל טמא, לא יאכל" - מקלל שהחלין מתרין, שאינו
42 מדבר אלא בכשר קדשים. אם כן, מפני מה נאמר:
43 הראשון שבחלין - טמא והשני - פסול? לא שיהיה אסור
44 באכילה, אלא למנות ממנו לתרומה ולקדש, שאם נגע
45 שני של חלין בתרומה פסלה ועשה אותה שלישי. וכן אם
46 נגע באכלין של קדש - בטמא, ועשה אותן שלישי כמו

מתוך מהדורת חזק

[קערה] והחמת [נוד] וכיוצא בהן, מקבלין טמאה מדברי
 תורה; אבל פשוטיהן כגון הלוחות והכסף והעור
 שאוכלין עליו וכיוצא בהן, אין מקבלין טמאה אלא
 מדברי סופרים, שנאמר: "מכל כלי עץ או כגד או עור או
 שק" - מפי השמועה למדו, מה שק שיש לו בית קבול,
 אף כל שיש לו בית קבול; וכלי עצם - בכלי עץ לכל
 דבר. במה דברים אמורים שטמאת פשוטיהן מדברי
 סופרים? בשאר טמאות, חוץ מטמאת מדרס; אבל במדרס
 הוב והבירי, מטמאין מן התורה - שנאמר: "כל המשכב
 אשר ישכב עליו הוב וטמא", כל העשוי למשכב או
 למרכב, כמו שבארנו. וכל כלי זכוכית העשוי למשכב,
 מטמא מדרס מדבריהם.

יא. כל שהוא אריג - בין מצמר ופשתים, בין מן הקנבס
 [צמח דומה לפשתן] או המשי או משאר דברים הגדלים
 בפישה - הוא הנקרא 'גדר' לענין טמאה. והלכדים [צמר
 שנכבש] ככגדים לכל דבר.

יב. השק - הוא חוטי שער הגדולים [שזורים] כשלשלת,
 או הארוגין [שתי וערב] ככגדים. אחד העשוי מן העזים,
 או מצמר גמלים, או מזב הסוס והפרה וכיוצא בהן,
 ואחד האריג מהן כמו המרצופין [שקים גדולים], או
 הגדול כמו חבק [חגור] של חמור וכיוצא בו. אבל
 החבלים והמשיחות השזורין, בין מן השער בין מצמר
 ופשתים - אינן מקבלין טמאה בפני עצמן.

יג. כל הכלים העשויין מן הגמא ומן הערבה ומן הקנים
 ומן כפות תמרים ומן העלין והשריגין ומקלפי אילנות ומן
 החלף, כגון הקפיות והטרסקלין והמחצלאות והמפצות
 - הכל בכלל כלי עץ, שהכל גדל מן הארץ כעץ. אחד כלי
 חרש, ואחד כלי נתר לכל דבר - כלי העשוי מעפר מן
 העפרים, ואחר כף שורפין אותו בפכשן - הרי זה כלי
 חרש. והתנור והפירים והכפת וכיוצא בהן משאר
 הבנינות, שאופין בהן או שמבשלין עליהן - הכל מקבלין
 טמאה דין תורה, וטמאתן וטמאת כלי חרש שנה.

פרק ב

א. העושה כלי קבול מכל מקום - הרי זה מקבל טמאה
 בכל שהוא, מן התורה; ואין לכלי קבול שעור; והוא
 שיעשה דבר של קימה, שאפשר שיעמד - [יחזיק מעמד].
 כיצד? העושה כים מן העור המצה - [היינו] - שלא נתעבד
 כלל, או מן הנר, אף על פי שהנר אינו מקבל טמאה,
 או מקלפת הרמון והאגוז והאלון, אפלו חקקום התינוקות
 למד בהן את העפר, או שהתקנינו לכף מאזנים - הרי
 אלו מקבלין טמאה; שתינוק חרש שוטה וקטן - יש להן
 מעשה, אף על פי שאין להן מחשבה. אבל העושה כלים
 מן הלפת והאתרוג והדלעת היבשים שחקקום למד בהן,
 וכל כיוצא בהן - הרי הן טהורין, לפי שאי אפשר שיעמדו
 אלא זמן מועט.

ב. קנה מאזנים והמתקן - כלי שמוחקים בו המידות שיש

הענינה בלבד, וביצת הנעמית [בת יענה] המצפה - הואיל
 והן דומין לעצם, מקבלין טמאה בכלי עצם; וקרוי -
 [נראה] בעיני, שטמאתן מדברי סופרים.

ג. כלים העשויין מעצמות חיה שבים ומעורה, וכל שבים
 - טהור, ואין מקבל טמאה מן הטמאות, ולא טמאת מדרס
 [הזב]; אף האורג כגד מצמר הגדל בים, אינו מקבל
 טמאה, שנאמר: "או כגד או עור" - מפי השמועה למדו,
 מה כגד מן הגדל מן הארץ, אף עור מן הגדל בארץ. חבר
 מן הגדל בים עם הגדל בארץ, אפלו חוט או משיחה -
 אם חברו חבר שמשים את שניהם כאלו הן אחד
 לטמאה, שאם נטמא זה יטמא זה - הרי הכל מקבל
 טמאה.

ד. יראה לי, שהכלים העשויין מעור העוף - אינן מקבלין
 טמאה כמו עצמותיו. ואם תאמר, הלא הוא כשר לכתב
 עליו תפלין, כעור בהמה וחייה - הנה עור הדג אינו מקבל
 טמאה, ולולי זהמתו שאינה פוסקת היה כשר לתפלין.
 הנה למדת, שדבר שאינו מקבל טמאה כשר לתפלין אם
 אין לו זממה.

ה. כלי זכוכית אינן מקבלין טמאה מדברי תורה, ובכמים
 גזרו עליהן שיהיו מקבלין טמאה. הואיל ותחלת ברייתן
 מן החול ככלי חרש, הרי הן בכלי חרש; מפני שתוכן
 נראה כבדן, לא גזרו עליהן שיטמאו מאוירן, אלא עד
 שתגע הטמאה בהן בין מתוכן בין מגבן, ככלי מתכות.
 ולא גזרו טמאה על פשוטיהן - [וזכוכית ללא בית קיבול],
 אלא על מקבליהן. ואין להן טהרה במקוה. ואין שורפין
 עליהן תרומה וקדשים - שלא גזרו עליהן אלא לתלות
 [לא לאכול ולא לשרוף].

ו. כלי גללים וכלי אדמה וכלי אבנים - טהורין לעולם,
 ואין מקבלין טמאה מן הטמאות ולא טמאת מדרס [הזב],
 לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים, בין פשוטיהן בין
 מקבליהן.

ז. פיל שבלע הוצין [נעצים דקים], והקיאן דרך בית הרעי
 - העושה מהן פלים, הרי הן ספק אם הן בכלי גללים או
 בכלי עץ כשהיו; אבל קפיה [סל עץ] שנטמאת, ובלע
 אותה פיל, והקיא דרך בית הרעי - הרי היא בטמאתה.
ח. פשוטי כלי חרש, כגון מנורה וכסא ושלחן של חרש
 וכיוצא בהן - אין מקבלין טמאה מן הטמאות ולא טמאת
 מדרס, לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים, שנאמר:
 "אשר יפל מהם אל תכוו" - כל שיש לו תוף בכלי חרש,
 מקבל טמאה; ושאינו לו תוף, טהור.

ט. כלי מתכות - אחד פשוטיהן כגון הספינין והמספרים,
 או מקבליהן כגון היורות - [סירים] והקומקומסין -
 קומקומים] - הכל מקבלין טמאה, שנאמר: "כל דבר אשר
 יבא באש", בין מקבל בין פשוט. אפלו תבה או מגדל
 [ארוך] וכיוצא בהן של מתכת שהן מקבלין ארבעים סאה
 בלח או יתר - מקבלין טמאה, שנאמר: "כל דבר".

י. כלי עור וכלי עץ וכלי עצם - מקבליהן כגון הערבה

47 מקמטים]; שכל כלי קבול מקבלין בכל שהוא, וְהָרִי
48 מקומה כמו כס קטן. אכל צרור המעות אינו מקביל
49 טמאה, שאין עליו צורת כלי.

יום רביעי א' אלול ה'תשע"ד

פרק ג

52 א. כל כלי עץ העשוי לנחת [לעמוד במקומו] - אפלו אינו
53 מקביל אלא דבר מעט - אינו מקביל טמאה, לא מדברי
54 תורה ולא מדברי סופרים. וכל כלי עץ שהוא עשוי
55 להטלטל מלא וריקן פשק - אפלו היה מחזיק מאה סאה,
56 ואף על פי שיש לו שולים [תחתית] - הואיל ואינו עשוי
57 לנחת, הרי זה מקביל טמאה דין תורה כשאר כלי קבול.
58 וכל כלי עץ שהוא סתם [לא נקבע אם יעמוד או ינוח] -
59 אם היה לו שולים לישיב בהן על הקרקע כדי שלא יהא
60 נוח להתגלגל, והיה מחזיק ארבעים סאה בלח שהם
61 כורים ביבש - אינו מקביל טמאה כלל, לא מדברי תורה
62 ולא מדברי סופרים; מפני שחזקתו שהוא עשוי לנחת.
63 ודברים אלו, כלן דברי קבלה [ממשה רבינו] הן; ומפי
64 השמועה למדו: מה שק שהוא מטלטל מלא וריקן, אף
65 כלי עץ לא יטמא אלא אם היה מטלטל מלא וריקן -
66 להוציא כלי עץ העשוי לנחת.

67 ב. הכלים שחזקתן שהן עשויין לנחת, כגון שדה [קרון
68 להסעת נשים] תבה ומגדל [ארון] וכונת הקש וכונת
69 הקנים ובור [- מתקן שתי ב-] ספינה גדולה וכיוצא באלו
70 - אם היו מחזיקין ארבעים סאה, אין מקבלין טמאה. ואלו
71 הן הכלים של עץ שהן עשויין להטלטל במלואן: דרדור
72 [חבית גדולה] שמניחין אותו על העגלה, וקסטות המלכים
73 [ארון נייד], וערכת העבדן [- מעבד עורות], ובור ספינה
74 קטנה, והיא הספינה הקטנה שאינה יכולה להלך באמצע
75 הים הגדול, והארון. כל אחד מחמשת הכלים של עץ אלו,
76 אף על פי שהן מקבלין יותר מארבעים סאה - הרי אלו
77 מקבלין טמאה; שלא נעשו מתחלתן אלא להטלטל
78 מלאין. ושאר כלי עץ - אם היו מקבלין ארבעים סאה,
79 ויש להן שולים - חזקתן שאינן עשויין להטלטל במלואן,
80 ולפיכך אין מקבלין טמאה. וכל כלי עץ וכלי העור
81 המקבלין ארבעים סאה בלח - אין מקבלין טמאה, אלא
82 אם נעשו מתחלתן להטלטל כשהן מלאין.

83 ג. השדה ותבתה והמגדל של זכוכית הבאים במדה [-
84 מכילים מ' טאה], טהורין. ושאר כלי זכוכית - אף על פי
85 שמקבלין ארבעים סאה, הרי הם מקבלין טמאה; וזה חמור
86 בכלי זכוכית מפלי עץ.

87 ד. כל כלי שיש בשבורו "תכולתו" הגיאומטרית אמה
88 על אמה ברום שלש, הרי הוא מחזיק ארבעים סאה בלח;
89 וכשמודדין את הכלי, מודדין אותו מבחוץ. אם היה בו
90 אמה על אמה ברום שלש - אף על פי שאין תוכו אלא

1 בהן בית קבול מתכת, והאסל [- מוט נשיאה] שיש בו בית
2 קבול מעות, וקנה של עני שיש בו בית קבול מים, ומקל
3 שיש בו בית קבול מזוזה או מקום מרגלית, ומשחזות של
4 עץ שיש בה בית קבול שמן, ולוח פנקס [רשימות] שיש
5 בו בית קבול שעה - כל אלו וכיוצא בהן, אף על פי
6 שפשוטי כלי עץ הן - הואיל ויש בהן בית קבול כל
7 שהוא, מקבלין טמאה דין תורה. ואין טמא מן התורה
8 אלא בית הקבול לבדו שיש בהן, והמשמש את בית
9 הקבול משאר הכלי שבית הקבול צריך לו. אבל היתר על
10 הצרך משאר הכלי הפשוט, טהור מן התורה; וטמא
11 מדבריהם [מדרבנן], כמו שבארנו.

12 ג. בית קבול העשוי למלאה, אינו בית קבול. כיצד?
13 בקעת של עץ שחוקקין בה בית קבול, ותוקעין בו הסדן
14 של ברזל - אם של נפחים היא, אינה מקבלת טמאה;
15 שאף על פי שיש בה בית קבול, לא נעשה אלא למלאה.
16 וכן כל כיוצא בה. ואם היתה של צורפין, הרי זו מקבלת
17 טמאה; מפני שהן מגביהין [שולפים] את הברזל בכל עת,
18 ומקבצין את שפית [שאדית] הנהב והקסף המתקבצת שם
19 תחת הסדן, והרי נעשה לקבלה. וכן כל כיוצא בו.

20 ד. הפך החקוק תחת רגלי המטות והמגדלות [ארונות]
21 וכיוצא בהן - אף על פי שהוא מקביל - טהור ואין בו
22 משום כלי קבול, לפי שאינו עשוי לקבלה אלא לסמוך בו
23 בלבד. שפופרת הקש - מקבלת טמאה בכל כלי עץ
24 שמקבלין טמאה, אפלו אינה יכולה לקבל אלא טפה
25 אחת. ושפופרת הקנה שחתכה לקבלה, אינה מקבלת
26 טמאה עד שיוציא את כל הלכך שבתוכה; ואם לא נחתכה
27 לקבלה, הרי היא מפשוטי כלי עץ. אבל שפופרת של
28 פקועות [מין צמח] וכיוצא בהן - אינם כלים, אלא פאכלין
29 הן חשובין.

30 ה. שפופרת שחתכה, ונתן בה את המזוזה, ואחר כך נתנה
31 בפתל - אפלו נתנה שלא כדרך קבלתה [- בית הקיבול
32 כלפי הקיר], מקבלת טמאה. קבצה בפתל [חיבור קבוע] -
33 אם קבצה כדרך קבלתה, טמאה; שלא כדרך קבלתה,
34 טהורה. נתן את השפופרת בפתל, ואחר כך נתן בה את
35 המזוזה - אם היתה כדרך קבלתה, הרי זו מקבלת טמאה;
36 ושלל כדרך קבלתה, טהורה. קבצה בפתל - אפלו כדרך
37 קבלתה, טהורה.

38 ו. כלי שאורגין אותו מן הנסרים או מן השעם [גמי]. חבל
39 מקנה מיוחד, כדי שניחיו עליו את הפגדים ואת המגמר
40 [- כלי הקטרת בשמים] מלמטה כדי שיתבסמו - אם היה
41 עשוי ככונת שאין לו קרקע, טהור; ואם היה בו בית
42 קבלת כסות [שמניחין בו כתחתית], הרי זה מקביל טמאה.
43 ז. סנדל של בהמה - של מתכת, טמא; ושל שעם, טהור;
44 שאין זה חשוב מפלי הקבלה.

45 ח. הצורך [קושר] מרגלית בעור, והוציאה, ונשאר מקומה
46 צמק - הרי זה מקביל טמאה עד שיפשוט [ייתיישר]

מתוך מהדורת חזק

ובית הנגור [- יתד], ובית המנעול, ובית המזוזה, ותיק
 נבלים, ותיק כנורות, והקלב של גזלי מצנפת, ודפוס [-
 צורה] של תפלין, וסוס של עץ של זמר שמשחקין בו,
 ורביעית המקוננות [- כלי הקשה], וגננת [- סככה ניידת של
 [- העני, וסמוכות המטה] קורות קטנות הסומכות], ונקליטי
 המטה [מטות לפרסות וילון], וחקמור שתחת המטה [- עץ
 המחזיק את המיטה] - כל אלו וכיוצא בהן טהורין, מפני
 שהן משמשי הכלים בשעת מלאכה בלבד.
ב. מלבן [- קרש מרשי] המטה - אם היה מלבש בפקה
 [- טבעת], ויש לו רגלים שמתחבר בהן עם המטה - הרי
 זה מטמא עם המטה; שהרי נותנין אותו בפני המטה, והרי
 הוא כאחד מאבריה. נתנו על שתי לשונות [- קרשים בהם
 תחובות דפנות המיטה], והרי הוא גבוה על המטה - אף
 על פי שהוא מסוג בחדלים - הואיל ואין לו רגלים, טהור;
 מפני שהוא משמשי הכלים בשעת מלאכה בלבד, כמלבני
 [קרשים של] - בני לוי שתולין בהן הפנורות שלהן וכלי
 השיר, שהן טהורין.
ג. מכבש של אשכף [- רצען, סנדלר] שהוא מותח עליו את
 העור - טהור, מפני שפניח עליו את האבן במקום החקוק
 שיש בו ומשמש עליה, ונמצא עשוי לשמש הכלים בשעת
 מלאכה; ואינו מטמא משום קבול, שהרי החקק שבו עשוי
 להתמלאת באבן.
ד. חפוי [- ציפוי] המטה טהורין. וכן כל החפויין - בין
 שהיו של עץ או של עצם או של עור או של מתכת,
 טהורין, שנאמר: "אשר יעשה מלאכה בהם", פרט לחפויי
 הכלים. וכן כלי עץ או עצם שיש בהם בית קבול שצפה
 אותו במתכת - טהורין, ואין מקבלין טמאה; מאחר
 שצפה אותו, בטל; והצפוי עצמו טהור, כמו שבארנו.
ה. העושה כלי מקצתו מן העץ ומקצתו מן המתכת - אם
 היה העץ משמש המתכת, מקבל טמאה; ואם היתה
 המתכת משמשת את העץ, הכל טהור. כיצד? מפתח של
 עץ, והשנים שלו של מתכת, אפלו שן אחת - הרי זה
 מקבל טמאה; היה המפתח של מתכת, והשנים של עץ -
 הכל טהור.
ו. טבעת של מתכת, וחותמה של אלמג [צמח ים] -
 טמאה; היתה של אלמג, וחותמה של מתכת - טהורה.
ז. והשן [- מפתח] של מתכת, או החותם - מקבל טמאה
 בפני עצמו, אם לא היה מחבר לעץ. וכן המעבד והמורה
 והמגוב [- כלי ניקוי תבואה] והמסרק של ראש שנטלה
 אחת משניהם, ועשיה של מתכת - הרי אלו מקבלין
 טמאה.
ח. מקל שעשה בראשו מסמר כמין רמון כדי שיהיה אחוז
 בו, אינו מקבל טמאה; עשהו שלא תהיה הארץ אוכלת
 את העץ, מקבל טמאה.

פחות מזה - הרי הוא טהור, שאין עבי הדפנות ממעט.
 אבל עבי הרגלים, ועבי הגר אם היה לו גר - אין נמדדין
 עמו.
ה. היה בתוך הפלי תבה קטנה, כגון מוכני שבתוף השדה
 - בזמן שהיא נשמטת - אינה נמדדת עמה, ואינה חבור
 לה, ואינה מצלת עמה באהל המת. ואם אינה נשמטת -
 נמדדת עמה, והרי הן ככלי אחד.
ו. היה לכלי כסוי קמור [כעין כיפה] - בזמן שהוא
 קבוע, נמדד עמו; אינו קבוע, אינו נמדד עמו. היו בו
 מגירות מבפנים, נמדדות עמו; ואם היו בו המגורות
 מבחוץ, אינן נמדדות עמו.
ז. כלי עץ שאינו מקבל ארבעים סאה בדרך, אלא אם
 כן הטהו על צדו, או אם סמכו בדרך אחר - הואיל ומקבל
 ארבעים סאה מכל מקום, טהור.
ח. השדה והתבה והמגדל שנטלה אחת מרגליהן - אף
 על פי שלא נקבו, אלא הרי הן מקבלין - הרי אלו טהורין,
 וצדין [- שעדיין] שולים יש להן, וחזקתן שהן לנחת
 כשהיו.

פרק ז

א. שלש מדות [- חלוקות] בכלי עץ שאינן עשויין
 לקבלה: כל כלי עץ שהוא עשוי לתשמיש אדם בלבד,
 כגון הסלם - טהור, ואינו מקבל טמאה כלל, ולא רבוהו
 חכמים לטמאה. וכל כלי עץ העשוי לתשמיש הכלים
 והאדם, כגון השלחן והטבלה [- שולחן קטן] והמטה
 וכיוצא בהן - מקבלין טמאה. ומנין שהן לתשמיש אדם
 ותשמיש משמשיו? שהרי מניח הקצרות על השלחן,
 והכוסות על הטבלה, והמצעות על המטה. וכל כלי עץ
 העשוי לתשמיש הכלים בלבד, שהרי הוא משמש משמשי
 אדם - אם לא היה משמש את הכלים אלא בשעת מלאכה
 בלבד - הרי זה טהור מכלום; כגון מגורה של עץ שהיא
 משמשת את הגר בשעת הדלקה, וכן שמניחין תחת הכלים
 בשעת מלאכה, והדפוסין [מסגרות] בלן. ואם היה משמש
 את הכלים בשעת מלאכה ושלא בשעת מלאכה - הרי זה
 מקבל טמאה; כגון כסוי הקפצה [קופסא] וכיוצא בו, וכגון
 תיק הסיף והסכין והרמח והמספרים והתער, ותיק מבחול
 ובית הפחל, ותיק המכתב [חריטה], ותיק טבלה וסקרטיה
 [סוג שולחן אכילה] ובית החצים ובית הפגוזות [חיצים
 גדולים], ותיק חלילין. כל אלו וכיוצא בהן - אף על פי
 שאינן אלא משמשי כלים, מקבלין טמאה; שהרי הפלי
 צריך להן בשעת מלאכה ושלא בשעת מלאכה. אבל כסוי
 קמורה [תיבה גדולה], וכסוי תבה, וכסוי טני [סל],
 והמכבש של חרש [- נגר], והכפס שתחת התבה, והקמרון
 [- כיסוי] שלה, והקלב [- דפוס] שבונין עליו תיק הספר,

ט. וכן מקל ששבע בו מסמרים כדי להכות בו - מקבל
טמאה, שנמצא העץ משמש את המתכת. עשין לנואי -
אינו מקבל טמאה, שהרי המתכת משמשת את העץ.
י. וכן מניקיות של מתכת שקבען במקל או בדלת לנואי,
טהורות. וכן כל כיוצא בהן משאר הכלים.

ב. כל התלוין [- בתי יד] טהורין - חוץ מתלוין נפה של
סלתין, ותלוי בכרה של גרנות, ותלוי מגל יד, ותלוי מקל
בלשין; מפני שהן מסייעין בשעת מלאכה, משמאין.
והעשוי לתלות בו הפלי בלבד, טהור.

ג. נכלי המשווררים, משמאין; ונכלי בני לוי שמוזרין בהן
במקדש, טהורין. הבטנן והנקטמן והארוס [- כלי נגינה
שונים], משמאין.

ד. מצודת החלדה, משמאין; ושל עכברים - טהורה, לפי
שאין לה בית קבול ואין עליה צורת כלי.

ה. הוצין שאורגין מהן כמו קפיפה [קופה גדולה]
שמוניחין בה התאנים וכיוצא בהן, משמאין; ושאורגין מהן
כתבנית מגורה גדולה שאורגין בה החיטין - טהורה,
שאין תורת כלי עליה.

ו. עלין שמוסרין [קולעים] אותן כמין סיג [- גדר] סביב
לפרות, טהור; ואם עשו סיג של נסרין [גזרים דקים],
משמא.

ז. חותל של הוצין [כלי מטיבי דקל] שמוניחין בו הרטב
וכיוצא בו - אם הוא נותן לתוכו ונוטל מתוכו - משמא;
ואם אינו יכול לטל מה שבתוכו עד שיקרענו או עד
שיתרנו, או שחשב לאכל מה שבתוכו ולקרן - טהור.
וכן הקרן שהוא משתמש בה וימשליכה, אינה מקבלת
טמאה; ואם חשב עליה, מקבלת טמאה.

ח. השופר, אינו מקבל טמאה; חתכו להיות קרן תשמיש,
מקבל טמאה.

ט. קערה שקבעה בשדה תבה ומגדל - אם היא כדרך
קבלתה, הרי זו מקבלת טמאה; ואם קבעה בדפן, שהרי
אינה מקבלת עד שמטין השדה על צדה - הרי זו מקבל
השדה, וטהורה.

י. האקון [מלכודת דגים] והרטב [מלכודת עופות] והכלוב
של עץ, טהורין.

יא. המדף והפלצור [מיני כלי ציד] ומצודת סכרין -
משמאין, שהרי צורת כלי עליהן.

יב. הספסלין שבפנדקיות, ושל מלמדי תינוקות - אף על
פי שהם נקובין, ומכניסין בהם את הרגלים - הרי אלו
טהורין; קבע בהם רגלים במסמר, מקבלין טמאה. זה
הכלל: כל שנטל ואין רגליו נטלות עמו, טהור. וכל שנטל
ורגליו נטלות עמו - אם היו בלן של עץ או עצם, מקבל
טמאה; היתה אחת מרגליו של אבן, אינו מקבל טמאה.

יום חמישי ב' אלול ה'תשע"ד

פרק ו

א. כל כלי שנטמא, ונשבר אחר שנטמא, ונפסדה צורתו

פרק ה

א. כל הכלים - אין מקבלין טמאה, עד שתגמר מלאכתן.
וכלי עץ, מאימתי הן מקבלין טמאה? המטה והעריסה,
משיושפם בעור הדג [להחליקם]; גמר [בדעתו] שלא
לשוף, הרי אלו מקבלין טמאה. הסלים של עץ - משיוחסם
[יקשור] שפתותיהן, ויכרת עקצי השריגים והעצים
הקטנים היוצאין על גב הסלים. היו הסלים של תמרה -
אף על פי שלא פרת ההוצין מבפנים - מקבלין טמאה;
שכך מקנימין אותן. הפלפלה [סל עם ידיעות] - משיוחסם
פיה, ויכרת ההוצין, ויגמר התלויות [- ידיעות]. בית הכוסות
ובית הלגיות [קנקנים] - אף על פי שלא פרת מבפנים -
מקבלין טמאה, שכן מקנימין אותן. הקננים הקטנים
והקלתות [- סוגים של סלים] - משיוחסם שפתותיהן, ויכרת
ההוצין היוצאין. הקננים הגדולים והסוגים הגדולים [-
סוגי קופות], משיועשה שני דורים [- היקפים] לרחב שלהן.
ים נפה [נפת בד] וכברה, וכף של מאזנים - משיועשה דור
אחד לרחב שלהן. הקפה, משיועשה שתי צפירות [-
עיגולים] לרחב שלה. והערק [קופה ארוכה], משיועשה בו
צפירה אחת. אף על פי שלא גמר גביהן, מקבלין טמאה
- שהרי נראו [- ראויים] למה שנעשו, והרי צורת הכלי
עליהן; למה זה דומה? לכגד שנארג מקצתו. המחצלת -
משיכרת ההוצין, וזה הוא גמר מלאכתה. וכל כלי הנסרים
- אינן מקבלין טמאה, עד שיתחסמו שפתותיהן. גלמי כלי
עץ - מקבלין טמאה משיועשה הכלי עץ בצורתו; אף על
פי שהוא עתיד לתארו בשדר [לשייפו] או להשוותו
במחוגה או ליפותו במעצד וכיוצא במעשים אלו, ועדין
הוא גלם, הואיל ואינו מחסר חקיקה והרי השלים חפירתו,
הרי זה מקבל טמאה. וכל גלמי כלי עץ מקבלין טמאה,
חוץ משל אשכרוע [- מין ארוך], שאין הכלי ממנו חשוב
כלי, עד שיתניפה. וקרוב בעיני שפלי עצם ככלי אשכרוע,
ואין גלמיהן מקבלין טמאה. כל עץ שאין עליו צורת כלי
- אף על פי שמשותמשין בו, אינו מקבל טמאה. אריכות
[- טבלאות] של נחתומין שסודרין עליהן החלות כשהן
בצק - משמאות, שהרי צורת הכלי עליהן. ושל בעלי
בתים, אינן מקבלין טמאה; ואם צבע אותן בסקרא או
בכרכום וכיוצא בהן - משמאות, שהרי נעשית להן צורת
כלי. סרוד של נחתומין [היינו הכלי] שנותנין בו המים
שקטשפין [מתיוון], טמא. ושל בעלי בתים, טהור. ואם
גפפו [נסגר אותן] מארבע רוחותיו, משמא. נפרץ מרוח
אחת, טהור. והלוח שעורכין עליו, משמא. כלי של עץ
שהסלטים מרקדין עליו הסלת, משמא; ושל בעלי בתים,

מתוך מהדורת חזק

47 בטבֵּלָא, הָרִי אֵלּוּ מִקְבְּלִין טַמְאָה; וְאִם לֹא חָשַׁב עֲלֵיהֶן,
48 טְהוּרִין.
49 יא. כְּלֵי נִסְרִים שֶׁנִּשְׁכְּרוּ שְׁפֹתוֹתֵיהֶן, טְהוּרִין. וְאִם נִשְׁאָר
50 מִחֹסוֹם שְׁפֹתוֹתֵיהֶן כָּל שֶׁהוּא, הָרִי אֵלּוּ מִקְבְּלִין טַמְאָה.
51 יב. טַבֵּלָה שֶׁמֶלֶאָה עָצִים, וְתַקְעָה [- חִיבְרָה לַעֲצִים] -
52 טְהוּרָה; חֲפֶה בְּנִסְרִים, מִקְבֶּלֶת טַמְאָה.
53 יג. סִפְסָל שֶׁנִּתְפָּרַק, טְהוּר; סָרְגוֹ [חִיבְרוֹ] בְּמִשְׁיחוֹת אוֹ
54 בְּחִבְלִים, מִקְבֵּל טַמְאָה.
55 יד. הַסֵּלִים שֶׁל גְּמָלִים שֶׁהִתְיָרְן, טְהוּרִין; חֲזוֹר וּקְשָׁרָן,
56 מִקְבְּלִין טַמְאָה. נִמְצָאוּ מִתְּמָאִין וּמִתְטַהְרִין אֲפִלּוּ עֲשָׂרָה
57 פְּעָמִים בְּיוֹם.
58 טו. הַשִּׁלְחָן אוֹ הַדִּלְפָּקִי שֶׁחָפֵן בְּשִׁישׁ, וְשִׁיר בֶּהֱן מְקוֹם
59 הַנְּחֹת הַכּוֹסוֹת - מִקְבְּלִין טַמְאָה. וְאִם חֲפֶה הֵכַל - טְהוּרִין,
60 בֵּין בְּצַפּוֹי עוֹמֵד, בֵּין בְּצַפּוֹי שְׁאִינוֹ עוֹמֵד, בֵּין שֶׁחֲפֶה אֶת
61 לְזַבִּיכּוֹ [- מִסְגֵּרָתוֹ], בֵּין שֶׁלֹּא חֲפֶה אֶת לְזַבִּיכּוֹ, בֵּין שֶׁהִיוּ
62 שֶׁל עָצִים חֲשׂוּבִין, כְּגוֹן אֲשֶׁכְּרוֹעַ וְכִינֹאֵר בּוֹ, בֵּין שֶׁהִיוּ שֶׁל
63 שָׂאֵר עָצִים - הוֹאִיל וְחָפֵן כָּלָן, טְהוּרִין כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.

פֶּרֶק ז

64
65 א. כְּלֵי עוֹר, מֵאִימָתִי מִקְבְּלִין טַמְאָה? הַתְּרַמֵּל [יִלְקוּט]
66 וְכִינֹאֵר בּוֹ - מִשְׁיַחֲסָם שְׁפֹתוֹתָיו, וְיִכְרַת הַקּוֹפִין [חֲתִיכוֹת
67 בּוֹלְטוֹת] הַקֵּטְנִים הַיּוֹצֵאִין עַל גְּבִי הָעוֹר, וְיַעֲשֶׂה אֶת
68 קִיחֹתָיו [- רִצּוּעוֹתָיו]. סְקִרְטָה [טַבֵּלַת עוֹר], מִשְׁיַחֲסָם
69 וְיִכְרַת וְיַעֲשֶׂה צִיצִיתָה [- טַס מִתַּכְתָּה]. קְטַבְלָה [- כִּיסוֹי
70 מִיטָה], מִשְׁיַחֲסָם וְיִכְרַת. הַכּוֹר וְהַכֶּסֶת, מִשְׁיַחֲסָם שְׁפֹתוֹתֵיהֶן
71 וְיִכְרַת הַקּוֹפִין הַיּוֹצֵאִין. וְכֵן כָּל פְּיוֹצָא בֶּהֱן. הַתְּפִלִּין,
72 מִשְׁיַגְמֹר הַקְּצִיצָה; אֲפִי עַל פִּי שֶׁהוּא עֲתִיד לִתֵּן בָּהּ אֶת
73 הַרְצוּעָה, הָרִי זֶה מִקְבֶּלֶת טַמְאָה. עוֹר הָעִרְסָה שֶׁהוּא עֲתִיד
74 לַעֲשׂוֹת לוֹ טְבוֹר [- חִיזוֹק לְרַגְלֵי הָעִרְסָה], עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה לוֹ
75 טְבוֹר. הַסְנָדֵל, מִשְׁיַקְמִיעַ [יַעֲרֹבֵב]. הַמְנַעֵל, מִשְׁיַגְבֹּב [-
76 יַתִּיבֵשׁ] עַל הָאֵמוֹם [מְקוֹם הַנְּחֹת הָעֵנֶל]. וְאִם עֲתִיד לְכַרְכֵּם
77 [לְצַבּוֹעַ בְּכִרְכּוֹם] וּלְשַׁרְטֵט, עַד שֶׁיַּכְרֹכֵם וְעַד שֶׁיִּשְׁרָטֵט;
78 וְכֵן כָּל פְּיוֹצָא בִּזְהָ.
79 ב. עוֹר שֶׁאֵין עָלָיו צוֹרֵת כְּלִי, אֵינוֹ מִקְבֵּל טַמְאָה; לְפִיכָךְ,
80 כֹּף שֶׁל עוֹר שֶׁקוֹשְׁרִין לוֹקָטִי קוֹצִים עַל פְּפִיָּה, כְּדִי שֶׁלֹּא
81 יָכֹס הַקּוֹץ - אֵינוֹ מִקְבֵּל טַמְאָה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא עוֹר פֶּשׁוּט
82 וְאֵין עָלָיו צוֹרֵת כְּלִי. וְכֵן הָעוֹר שֶׁמִּלְקָטִין בּוֹ גִּלְלֵי הַבָּקָר,
83 וְעוֹר שֶׁחֹסְמִין בּוֹ פִּי הַבְּהֵמָה, וְעוֹר שֶׁמְשִׁיבִין בּוֹ אֶת
84 הַדְּבוּרִים בְּעַת שְׁלֹקְחִין הַדְּבִשׁ, וְעוֹר שֶׁמְנִיפִין בּוֹ אֶת
85 הָרוֹחַ מִפְּנֵי הַחֹם - הָרִי הֵן טְהוּרִין, וְאֵין מִקְבְּלִין טַמְאָה.
86 ג. כָּל בֵּית הָאֶצְבָּעוֹת [כִּפּוּת] שֶׁל עוֹר, טְהוּרוֹת; חוּץ
87 מִשָּׁל קִנְצִין [קוֹטְפֵי פִירוֹת], מִפְּנֵי שֶׁהִיא [עַצְמָה] מִקְבֶּלֶת
88 אֶת הָאֹג [מִין פֶּרִי]; נִקְרָעָה - אִם אֵינָה מִקְבֶּלֶת אֶת רֹב
89 הָאֹג, טְהוּרָה.
90 ד. הָאֶבְנֵט שֶׁל עוֹר, וְעוֹרוֹת שֶׁתּוֹפְרִין הַקָּשְׁעִין [קִטּוּעֵי רִגְלִי]
91 עַל אַרְפְּבוֹתֵיהֶן כְּדִי שֶׁיִּתְגַּלְּגוּ [יִהְיֶה] בֶּהֱן עַל הַקְּרָעָה -

1 וְתִשְׁמִישׁוֹ - טְהוֹר בְּשִׁבְיָתוֹ; וְכֵן כְּלִים שֶׁנִּשְׁכְּרוּ כְּשֶׁהֵם
2 טְהוּרִין, שֶׁבְּרִיָּהֶן אֵין מִקְבְּלִין טַמְאָה.
3 ב. כְּמָה שֶׁעוֹר הַשֶּׁבֶר שֶׁיִּשְׁכַּר כְּלִי עֵץ אוֹ כְּלִי עָצִים, וְיִהְיֶה
4 טְהוֹר? כָּל כְּלִי בְּעַלִּי בָתִּים, שֶׁעוֹרָם בְּרִמּוֹנִים. כִּיצַד?
5 מִשְׁיַגְבֵּב הַכְּלִי בְּמוֹצֵיא רִמּוֹן, טְהוֹר; וְהִרְמוֹן שֶׁאִמְרוּ -
6 בִּינוּנִי, לֹא גָדוֹל וְלֹא קָטָן - לְפִי דַעְתּוֹ שֶׁל רוֹאֶה. וְיִהְיֶה
7 בְּכָלִי שֶׁלִּשְׁה רִמּוֹנִים אַחֲזוּזִים זֶה בְּזֶה. נִקֵּב הַכְּלִי בְּמוֹצֵיא
8 זֵית וְסִתְמוֹ, וְחֲזָר וְנִקֵּב בְּמוֹצֵיא זֵית וְסִתְמוֹ, עַד שֶׁהִשְׁלִימוֹ
9 לְמוֹצֵיא רִמּוֹן - אֲפִי עַל פִּי שֶׁהוּא סִתּוֹם - טְהוֹר, שֶׁהָרִי
10 נַעֲשֶׂה לוֹ פָּנִים חֲדָשִׁים.
11 ג. כְּלִים שֶׁעָשָׂן מִתַּחֲלָה נִקְוִבִין בְּמוֹצֵיא רִמּוֹן, כְּגוֹן הַסֵּל,
12 וְהַפְּחִלִין [כַּמִּין אוֹכֵף] שֶׁל גְּמָלִים, וְאַפִּיפִירוֹת [מִחֲצֵלֶת
13 קוֹנִים] - הָרִי אֵלּוּ מִקְבְּלִין טַמְאָה עַד שֶׁיִּקְרַע רֶבֶן.
14 ד. אֲפִיפִירוֹת שֶׁעָשָׂה לָהֶן קִנִּים מִלְמַעַל וּמִלְמַטָּן לַחֲזֹק,
15 טְהוּרָה. עָשָׂה לָהֶן גָּפִים [מִסְגֵּרָתוֹ] כָּל שָׁהֵן - אֲפִי עַל פִּי
16 שֶׁהִיא כְּלָה נִקְוֶבָה בְּמוֹצֵיא רִמּוֹן, הָרִי זֶה מִקְבֶּלֶת טַמְאָה.
17 ה. כָּל הַכְּלִים שֶׁאֵין כּוֹלִין לְקַבֵּל רִמּוֹנִים, כְּגוֹן הָרִבֵּעַ,
18 וְחֲצִי הָרִבֵּעַ, וְהַקְּנוֹנִים [טִלִּים] הַקֵּטְנִים - שֶׁעוֹרָן בְּמוֹצֵיא
19 זֵית. נִגְמָמוּ [נִקְרָעוּ] שְׁפֹתוֹתֵיהֶן - אִם נִשְׁאָר בֶּהֱן כְּדִי לְקַבֵּל
20 כָּל שֶׁהוּא, טַמְאִין.
21 ו. הַסֵּלִין שֶׁל פֶּת, שֶׁעוֹרָן בְּכַבְרוֹת שֶׁל פֶּת.
22 ז. קֶפֶת הַגִּנְנִים - מִשְׁתּוֹצֵיא אֲגָדוֹת שֶׁל יָרֵק, טְהוּרָה. וְשֶׁל
23 בְּעַלִּי בָתִּים, בְּמוֹצֵיא תֶּבֶן. וְשֶׁל בִּלְנִין, בְּגִבְכָּא [מִין תֵּבֶן
24 הַמִּשְׁמַשׁ לְהַסְקָה].
25 ח. בֵּית קְעָרוֹת שֶׁאֵינוֹ מִקְבֵּל קְעָרוֹת - הוֹאִיל וּמִקְבֵּל
26 הַתְּמַחֲוִיין [קְעָרוֹת גְּדוֹלוֹת], הָרִי זֶה מִקְבֵּל טַמְאָה. וְכֵן בֵּית
27 הָרָאִי [כְּלִי לְצוּאָה] שֶׁאֵינוֹ מִקְבֵּל מִשְׁקִין - הוֹאִיל וּמִקְבֵּל
28 אֶת הָרָאִי, הָרִי זֶה מִקְבֵּל טַמְאָה.
29 ט. כָּל כְּלִי עֵץ שֶׁנִּחְלַק לְשָׁנִים - טְהוֹר, וְאֲפִי עַל פִּי שֶׁהֵן
30 מִקְבְּלִין עַל דְּפִנּוֹתֵיהֶן כְּאַלְפָּסִין [כְּלִי גְדוֹל שְׁטוּחַ]; חוּץ
31 מִכְּלִים שֶׁל עֵץ שֶׁחֲצִין אוֹ מִקְצָחָן כְּלִי בְּפָנֵי עֲצָמוֹ מִתַּחֲלָה
32 עֲשִׂיתָן - כְּגוֹן הַשִּׁלְחָן הַכְּפוּל שֶׁמִּתַּחֲלָה הוּא נַעֲשֶׂה שְׁנֵי
33 חֲלָקִים וְהָרִי הוּא נִכְפָּל וְנִפְשָׁט, וְכְּגוֹן תְּמַחֲוִי הַמְּזוֹנָן
34 [קְעָרָה עֲשׂוּיָה תֵּאִים] שֶׁהוּא כְּלוֹ קְעָרוֹת קְעָרוֹת וְהָרִי כְּכָל
35 חֲלָק מִחֲלָקֵי קְעָרוֹת שְׁלֵמוֹת, וְכְּגוֹן הַכֶּסֶא הַכְּפוּל, וְכָל
36 פְּיוֹצָא בָּאֵלוֹ. וְכֵן בֵּית הַלְגִּינִין, וּבֵית הַכּוֹסוֹת שֶׁל עֵץ,
37 שֶׁנִּתְחַת [נִחְסַר] אֶחָד מֵהֶן - זֶה שֶׁנִּתְחַת טְהוֹר, וְאֵינוֹ חֲבוּר
38 לְשָׂאֵר הַבָּתִּים. נִתְחַת הַשְּׁנֵי - הָרִי זֶה טְהוֹר, וְאֵינוֹ חֲבוּר
39 לוֹ. נִתְחַתוּ שְׁלֹשָׁתָן, כְּלוֹ טְהוֹר. כֵּן כָּל פְּיוֹצָא בְּכָלִים אֵלוֹ.
40 י. מִשְׁפָּלַת [קוּפָה גְּדוֹלָה] שֶׁאִמְצָעִיתָה גְּבוּהָ וְזִוְיוֹתֶיהָ
41 יוֹדוֹת, וְנִתְחַתָּה מִצַּד אֶחָד - טַמְאָה, מִפְּנֵי שֶׁהִיא מִקְבֶּלֶת
42 בְּצַד הַשְּׁנִי; נִתְחַתָּה מִצַּד הַשְּׁנִי, טְהוּרָה. הַשִּׁלְחָן וְהַדִּלְפָּקִי
43 [- שׁוֹלְחַן כּוֹסוֹת] שֶׁנִּתְחַתוּ - מִקְבְּלִין טַמְאָה, עַד שֶׁיִּחְלְקוּ
44 וְיִבְדְּלוּ כָּל חֲלָק מִחְבָּרוֹ. נִטְלָה אַחַת מִרְגְּלֵיהֶן, טְהוּרִין; וְכֵן
45 אִם נִטְלָה הַשְּׁנִיָּה. נִטְלָה הָרַגֵּל הַשְּׁלִישִׁית - אִם חָשַׁב
46 עֲלֵיהֶן שֶׁיֵּאֱכַל עַל שִׁלְחָן זֶה אוֹ עַל דִּלְפָּקִי זֶה כְּמוֹ אוֹכֵל

מתוך מהדורת חזק

נפסקה שניה, ותקנה - טהור מן המדרס, שהרי נעשו לו
אזנים חדשים; אבל טמא מצד מדרס. לא הספיק לתקן
את הראשונה עד שנפסקה השניה, או שנפסק עקבו, או
נטל חטמו [החוד], או נחלק לשנים - טהור.

יג. מנעל שנפחת [נחסר] - אם אינו מקבל רב הרגל,
טהור.

יד. תפלין שנשמא, מאימתי טהרה? של יד, משיתיר
אותה משלש רוחות; ושל ראש - משיתיר משלש רוחות,
ובין קציצה לתבירה.

טו. הכדור והאמון [עור ממולא בד] והקמע והתפלין
שנקרעו אחר שנשמאו - הנוגע בהם, טמא; ובמה
שבתוכן, טהור. האכופ [אוכף] שנקרע - הנוגע במה
שבתוכו, טמא; מפני שהתפר מחברו, ונעשה כלו כגוף
אחד.

פרק ח

א. כל כלי מתכות אינן מקבלין טמאה - עד שתגמר
מלאכתן בלה, ולא יהיה הכלי מחסר מעשה כלל; אבל
גלמי כלי מתכות, אינן מקבלות טמאה.

ב. ואלו הם גלמי כלי מתכות: כל שעתיד לשוף אותו, או
לשפץ [להסיר וליישו], או לגרד, או לכרוב [ללטוש], או
להקיש בקרנס [פטיש], או שהיה מחסר און או אגן [שפה]
הרי זה אינו מקבל טמאה, עד שיתקנהו, ויפנהו,
ולא תשאר בו מלאכה כלל. כיצד? כגון הסיף שאינו
מקבל טמאה עד שישופנו, והספין עד שישחינונה, וכן כל
פיוצא במעשים אלו. לפיכך, העושה פלים מן העשת
[גוש] של ברזל, או מן התרנג [גוש בצורת עוגה] של
מתכת, ומן הסובב [חישוק מתכת] של גלגל, ומן הטסין,
ומן הצפויין, ומפני [בטיס] הפלים, ומאגני הפלים,
ומאזני הפלים, ומן השחלת, ומן הגרדת [מיני שאריות
כלי מתכת] - הרי אלו טהורים; מפני שכל אלו שנעשו,
גלמי כלי מתכות הן. אבל העושה כלי משברי כלי מתכות,
ומן הפלים שנשחקו מרב הזמן, ומן המסמרות שידוע
שנעשו מן הפלים - הרי אלו מקבלין טמאה, לפי שאינם
גלמים. אבל מסמרות שאין ידוע אם נעשו מן הפלים או
מן העשת - הרי הן טהורין; אפלו התקין אותן לכלי, אינן
מקבלין טמאה.

ג. כלי מתכות שאינו מחסר אלא כסוי - מקבל טמאה;
שאין הכסוי חשוב מגוף הכלי.

ד. מחט שלא נקבה, אלא שפה ותקנה לכת מתחלתה -
מקבלת טמאה, מפני שמוציאין בה את הקוץ. אבל אם
היה עתיד לנקבה - הרי היא כשאר גלמי כלי מתכות,
ואינה מקבלת טמאה.

ה. ומאחר שבארגו שגלמי כלי מתכות טהורים, וגלמי כלי
עץ טמאים, ופשוטי כלי מתכות טמאים, ופשוטי כלי עץ
טהורים, דין תורה - נמצא הטמא בכלי עץ, טהור בכלי
מתכות, והטמא בכלי מתכות, טהור בכלי עץ.

מקבלין טמאה, שהרי צורת כלי עליהן. וכן העורות
העשויות כעין טבעות שמכניסין אותן האמנין
בזרועותיהן, כדי להגביה בגדיהם מעל ידם בשעת
מלאכה - מתטמאין כשאר כלי עור הפשוטים.

ה. עור שתופרין ממנו כסוי ליד ולזרוע של זרי [מנקי]
גרנות, ושל הולכי דרכים, ושל עושי פשתן - מקבל
טמאה; ואם היה של צבעים ושל נפחים - אינו מקבל
טמאה. זה הכלל: העשוי לקבלה, כדי שלא יבהו קוץ
וכדי שיאחז יפה יפה - מקבל טמאה; והעשוי מפני
הנעה, כדי שלא יפסד הדבר שמתעסק בו בנעת ידיו -
הרי זה אינו מקבל טמאה.

ו. כמה שיעור הנקב שינקב כלי העור, ויטהר? החמת
[נוד], משתנקב במוציא פקעיות [כדורים] של שתי; ואם
אינה יכולה לקבל של שתי, הואיל ומקבלת של ערב,
מקבלת טמאה, עד שתנקב רבה.

ז. התרמול [ילקוט] שנפחת הפיס שבתוכו - עדין
התרמול מקבל טמאה, ואינו חבור לו.

ח. החמת שהביצים [כיסים] שלה מקבלות עמה
[במילוי הנוד מתמלאים גם הם], ונפחתו - טהורות, שאינן
מקבלות כדרכן.

ט. כלי עור שיש לו לולאות ושנצות [רצועות], כגון סנדל
עמקי וכיס של שנצות [ארנק עם רצועות] - אף על פי
שקשהו מתרין, אין עליהן צורת כלי - הרי אלו מקבלין
טמאה כשהן מתרין, הואיל וההדיוט יכול במהרה להכניס
השנצות בלולאות ויחזיר כלי קבול כשהיה. וכן אם
נטמאו, והסיר השנצות מהן, ונפסדה צורתם - הרי הם
טהורין, אף על פי שאפשר להחזירם שלא באמן.

י. כיס של שנצות שנשלו שנציו - עדין הוא מקבל טמאה,
שהרי הוא מקבל. נפשט, ויחזר [להיות] עור פשוט -
טהור. טלה עליו את המטלית מלמטן - מקבל טמאה, אף
על פי שהוא פשוט; שהרי עליו צורת כלי.

יא. עור שפרך בו הקמע, מקבל טמאה; פשוט, טהור;
חזר ופרך בו, מקבל טמאה; מטמא ומטהר, אפלו עשה
פעמים ביום. ועור שכתב עליו הקמע, טהור; ואם פרת
ממנו, ונעשה [מהקמיע] חליה למחשית - מקבלת טמאה.

יב. תפלין של ראש, ארבעה פלים. הרי שנשמא במת,
והתיר קציצה הראשונה, ותקנה [חיבר חדשה] - הרי היא
אב טמאה כשהיתה; וכן אם התיר השניה, ותקנה, וכן
אם התיר אף השלישית ותקנה. התיר אף הרביעית ותקנה
- נעשית בלה ראשון לטמאה; שהרי התיר כל אחת ואחת
והתיר ותקנה בלה, וכאלו זו תפלין אחרות שנגעו
בראשונות. חזר והתיר את הראשונה פעם שניה, ותקנה
- הרי היא ראשון כמות שהיתה; וכן אם התיר את
השניה, ואת השלישית. חזר והתיר אף את הרביעית,
ותקנה - בלה טהורה; שאין הראשון מטמא פלים, מפני
שהוא ולד, כמו שבארגו. וכן סנדל שהוא טמא מדרס,
ונפסקה אחת מאזניו, ותקנה - הרי הוא מדרס כשהיה.

מתוך מהדורת חזק

48 ואפלו קבעו במסמר - הרי זה מקבל טמאה כשהיה, עד
49 שישנה בו מצעה בגופו.
50 יג. אמן שהוא עושה ומניח [למכירה] וזגין [פעמונים]
51 לדלתות ולבהמה - אם רב העשוי לדבר שמקבל טמאה -
52 הרי הכל מקבל טמאה, עד שיפריש מקצתם לדבר שאינו
53 מקבל טמאה; ואם רב העשוי לדבר שאינו מקבל טמאה
54 - הרי הכל טהור, עד שיפריש מקצתם לדבר המקבל
55 טמאה. וכן כל פיוצא בזה.
56 יד. וזגין הנמצאין בכל מקום, מקבלין טמאה - חוץ מן
57 הנמצאים בכרפים, מפני שרובן לדלתות.
58 טו. אמר לאמן: 'עשה לי שני זגין, אחד לדלת ואחד
59 לבהמה', 'עשה לי שתי מתקלאות, אחת לשכיבה ואחת
60 לאהל', 'עשה לי שני סדינים, אחת לצורות [מצויירות]
61 ואחת לאהל' - הרי שניהן מקבלין טמאה, עד שיפריש
62 ויאמר: 'זה לכף, וזה לכף'.

יום שישי ג' אלול ה'תשע"ד

פרק ט

64 א. כל כלי מתכות שיש להם שם בפני עצמן, מקבלין
65 טמאה - חוץ מן הדלת, והנגר [יתד הנעילה], והמנעול,
66 והפוחה [בית קיבול] שפתחת הציר [- ציר הדלת], והציר,
67 והקורה, והצנור; מפני שאלו עשויין לקרקע, או לשמש
68 את העץ - אינן מקבלין טמאה, ואפלו קדם שיקבעו. וכל
69 כלי מתכות שיש לו שם לוי [- נוסף] - אינו מתטמא בפני
70 עצמו, מפני שהוא במקצת כלי. ביצד? עקרב [- לשונית]
71 של פרמביה [רס], טמא. ולחנים שלה שעל לחי הבהמה
72 מכאן ומכאן - טהורין, ואינן מקבלין טמאה בפני עצמן;
73 מפני שאין להם שם בפני עצמן. ובשעת חבירן [לרס],
74 הכל מקבלין טמאה.
75 ב. טסין של ברזל שמיניחין על לחי האדם בשעת
76 מלקמה - אינן מקבלין טמאה, מפני שאין להם שם בפני
77 עצמן; ואם יש בהן בית קבול מים, מתטמאין ככל כלי
78 קבול.
79 ג. נזם שהוא עשוי פקדרה מלמטן וכעדרשה מלמעלן,
80 ונפרק הקדרה שלו - מקבלת טמאה בפני עצמה, שהרי
81 יש לה בית קבול; והעדרשה מקבלת טמאה בפני עצמה,
82 מפני שיש לה שם בפני עצמה. והצנירה [- מחט] שלה
83 שהיא נכנסת באזן או באף - אינה מקבלת טמאה בפני
84 עצמה, מפני שאין לה שם בפני עצמה. הנה הנזם עשוי
85 כמין אשכול [ענבים], ונפרק - טהור; מפני שאין בו בית
86 קבול, ואין לכל גרגר ממנו שם בפני עצמו, והרי אינו
87 ראוי לתכשיט משנפרק.
88 ד. טבעת אחת שמיניחין הפנות ברגל אחת, היא הנקראת
89 'בירית'; ואינה מקבלת טמאה, מפני שאין עליה צורת כלי
90 תכשיט, אלא כמו טבעת הפלים, או טבעת שקושר בה
91 בין כתפיו. אבל שתי טבעות שמשמיות הפנות ברגליהן,
92

1 ו. כל כלי המלקמה, כגון הסיף והרמח והכובע והשריון
2 והמגפנים וכיוצא בהן - מקבלין טמאה. וכל תכשיטי
3 האדם, כגון הקטלה והנזמים והטבעות, בין שיש עליהן
4 חותם בין שאין עליהן חותם, וכיוצא בהן - מקבלין
5 טמאה. אפלו דינר שנפסל, והתקינו לתלותו בצואר קטנה
6 - מקבל טמאה. וכן קמע של מתכת, מתטמא ככל תכשיטי
7 אדם.
8 ז. כל תכשיטי הבהמה והפלים, כגון הטבעות שעושין
9 לצואר הבהמה ולאזני הפלים - טהורין, ואינן מקבלין
10 טמאה בפני עצמן; חוץ מזה [- פעמון] של בהמה, וכלים
11 המשמיעים קול לאדם. ביצד? העושה זגין למתקשת
12 [לכתישת בשמים], ולצריקה [של תינוק], ולמטפחות
13 ספרים [פעמוני בייט, שטופחים ומרעישים], ולמטפחות
14 תינוקות [קשקשן משחק] - הרי הם טהורים. עשה להם
15 ענבולין [- לשוניות המקישות], מקבלין טמאה; הואיל
16 ונעשו להשמיע קול לאדם, הרי הן טמאים כתכשיטי אדם.
17 ואפלו נטלו ענבוליהן - מקבלין טמאה, שהרי הוא ראוי
18 להקישו על התרש [חרס].
19 ח. זוג העשוי לאדם - אם נעשה לקטן - אינו מקבל
20 טמאה אלא בענבול שלו, שהרי לקול נעשה; ואם נעשה
21 לגדול - הרי זה תכשיט, ומקבל טמאה אף על פי שאין לו
22 ענבול.
23 ט. כל הפרצופות [- מסיכות], מקבלות טמאה. וכל
24 החותמות, טהורין - חוץ מחותם של מתכת שחותמין בו
25 בלבד. וכל הטבעות, טהורות - חוץ מטבעות אצבע; אבל
26 טבעת שחוגר בה את מתניו, או שקושר אותה בין כתפיו
27 - טהורה. טבעת השיר של בהמה - הואיל והאדם מושך
28 בה את הבהמה, מקבלת טמאה. וכן מקל של בהמה של
29 מתכת - הואיל ואדם רודה אותה בו, מקבלת טמאה.
30 י. כל הפלים יורדים [- נעשים ראויים] לטמאה במחשבה,
31 ואין עולין מדי טמאה אלא בשנוי מצעה; והמצעה מבטל
32 מיד המצעה ומיד המחשבה, והמחשבה אינה מבטלת לא
33 מיד המצעה ולא מיד המחשבה. ביצד? טבעת בהמה או
34 פלים שחשב עליה להחזירה לטבעת אדם - הרי זו מקבלת
35 טמאה במחשבה זו, וכאלו נעשית לאדם מתחלת עשייתה.
36 חזר וחשב עליה להניחה טבעת בהמה כשהיתה - אף על
37 פי שלא נתקשט בה האדם, הרי זו מקבלת טמאה; שאין
38 המחשבה מבטלת מדי המחשבה, עד שיעשה מצעה, כגון
39 שישוף אותה או יתקנה כמצעה של בהמה. היתה הטבעת
40 לאדם, וחשב עליה לבהמה - צדין היא מקבלת טמאה
41 כשהיתה; שאין הפלים עולין מדי טמאתו במחשבה. עשה
42 בה מצעה, ושנה לבהמה - אינה מקבלת טמאה;
43 שהמצעה מבטל מיד המצעה. וכן כל פיוצא בזה.
44 יא. תרש שוטה וקטן - יש להם מצעה ואין להם
45 מחשבה, כמו שבארנו בענין הכשר אכלין.
46 יב. זוג [פעמון] של דלת שחשב עליה לבהמה, מקבלת
47 טמאה; ושל בהמה שנעשה של דלת - אפלו חבירו בקרקע,

48 שְׁתוּקְעִין בַּקֶּרַע - בְּשֻׁעָה שְׁמוֹשָׁחִין, מְקַבְּלִין טֻמְאָה.
49 וְשִׁלְשֵׁלַת שֶׁל מְקוֹשְׁשֵׁי עֲצִים - טְהוֹרָה, לְפִי שֶׁהִיא
50 מְשֻׁמֶשֶׁת אֶת הָעֵץ.
51 טו. שִׁלְשֵׁלַת דְּלִי גָדוֹל - אֲרָבָעָה טַפְחִים מִמֶּנָּה סְמוּךְ
52 לְדְלִי, מִתְטַמֵּא עִם הַדְּלִי מִפְּנֵי שֶׁהִיא צֶרֶף הַדְּלִי; וְהַשָּׂאָר
53 טְהוֹר, לְפִי שֶׁאֵין לוֹ שֵׁם בִּפְנֵי עֲצָמוֹ. וְשִׁלְשֵׁלַת דְּלִי קָטָן,
54 עֲשָׂרָה טַפְחִים.
55 טז. הַכּוּרִי שֶׁל מִתְכָּת וְהַסֶּדֶן, וְהַקֶּנֶטֶר [גִּרְזוֹן] שֶׁל בְּנָאי,
56 וְהַדְּקָר [יִתְד] שֶׁל חֶרֶשׁ, וְחִמּוּר [מוֹשֵׁב מִיּוּחַד לְעַבְדוּתוֹ] שֶׁל
57 נֶפֶחַ, וְהַמְטִלְטֵלַת וְהַמְשַׁקֵּלֶת -] כֻּלָּם לְבִדִּיקַת יוֹשֵׁר
58 הַכְּתָלִים] שֶׁל בִּנְיָן, וְהַפִּידִים שֶׁל בִּרְזֵל שְׁחֻבְטִין בֵּהֶן
59 הַזִּיתִים, וְהָאֶפְרָכֶס -] דִּרְכוֹ עוֹבֵרַת הַתְּבוּאָה לְטַחֲנִינָה] שֶׁל
60 מִתְכָּת, וְהָאוֹלֵר שְׁכוּרְתִין בּוֹ הַסּוּפְרִים רֹאשׁ הַקֶּלְמוֹס שֶׁל
61 קֶנֶה, וְהַקֶּלְמוֹס שֶׁל מִתְכָּת, וְהַכֶּן [לוח], וְהַכֶּנֶה [סִרְגָּל]
62 שְׁמוֹשְׁטִין בֵּהֶן הַסּוּפְרִים [עַל הַקֶּלֶף] - כָּל אֵלֶּה מְקַבְּלִין
63 טֻמְאָה; שֶׁכֵּל אֶחָד מֵהֶן יֵשׁ לוֹ שֵׁם בִּפְנֵי עֲצָמוֹ. וְכֵן כָּל
64 פְּיוּצָא בְּאֵלֶּה.

פֶּרֶק י

65
66 א. מִסְמְרוֹת שְׁמֻחֲזִיקִין בֵּהֶן הַתְּקָרָה הַעֲשׂוּיִין לְתַקֵּעַ אוֹתָן
67 בְּעֲצִים, אֵינָן מְקַבְּלִין טֻמְאָה; וְכֵן הַמִּסְמְרוֹת שְׁתוּקְעִין
68 אוֹתָן בְּכִתְלִים לְתֵלוֹת בֵּהֶן. וְאִם הִתְקִין הַמִּסְמֵר לְהִיּוֹתוֹ
69 כְּלִי בִּפְנֵי עֲצָמוֹ, מְקַבֵּל טֻמְאָה. כִּי־צֵד? מִסְמֵר שֶׁהִתְקִינוּ
70 לְהִיּוֹת פּוֹתֵחַ וְנוֹעֵל בּוֹ, אוֹ לְהִיּוֹת מוֹצִיא בּוֹ אֶת הַפְּתִילָה,
71 אוֹ שֶׁנִּתְּנוּ בְּרַחֲמִים שֶׁל יָד אוֹ שֶׁל חֲמוּר - הֵרִי זֶה מְקַבֵּל
72 טֻמְאָה. הִתְקִינוּ לְהִיּוֹת פּוֹתֵחַ בּוֹ אֶת הַחִבִּית - טְהוֹר, עֵד
73 שִׁיִּצְרָפְנוּ [יַעֲצֹבוּ לְשֵׁם כֶּךָ].
74 ב. מִסְמֵר שֶׁהוּא עֲשׂוּי כְּמוֹ סִימֵן לְשִׁמִּירַת הַפֶּתַח [לִידַע
75 אִם עָבְרוּ בּוֹ], אֵינּוּ מְקַבֵּל טֻמְאָה; וְכֵן מִסְמֵר שֶׁל שְׁלַחֲנִי
76 שֶׁהוּא תוֹלֵה בּוֹ אֶת הַמַּאֲזָנִים וְהַפִּיס, טְהוֹר; וְכֵן תְּלוּזִי
77 [וְיִ] הַמְּגִדְרוֹת [מִתְכּוֹת שֶׁמְגִדְרוֹת הַגּוֹרֵן], טְהוֹרוֹת - אֵף עַל
78 פִּי שְׁמִסְמְרִין אֵלֶּה מִשְׁנֵין בְּצִוְרָתָן, מִשָּׂאָר מִסְמְרוֹת
79 הַתְּקִיעָה.
80 ג. מִסְמֵר הַגֶּרֶע [- חוֹבֵשׁ], וְהוּא הַכְּלִי שְׁמֻחֲזִין בּוֹ הַדָּם -
81 מְקַבֵּל טֻמְאָה. וּמִסְמֵר שֶׁל אֶבֶן הַשְּׁעוֹת [- שַׁעוֹן שֶׁמֶשׁ],
82 טְהוֹר.
83 ד. מִסְמֵר הַגֶּרְדִּי [- הַאוֹרֵג], וְהוּא הַמִּסְמֵר הָאֶרֶץ בְּעֵין
84 שְׁפוּר שְׁמֻכְנִים בּוֹ הָאוֹרֵג שְׁפוּפֶרֶת הַקֶּנֶה אוֹ הָעֵץ וְלוֹפֶף
85 עָלָיו הַחוּטִין - מְקַבֵּל טֻמְאָה.
86 ה. אֵלֶּה כְּלֵי מִתְכּוֹת הַמִּתְטַמְּאוֹת בְּעִגְלָה: הָעַל [הַחוּט
87 הַנִּמְשָׁךְ מִהֶעֱגֵלָה לְבִין הַבַּהֲמוֹת] שֶׁל מִתְכָּת, וְהַקֶּטֶר [הָעֵץ
88 שֶׁעַל הַבַּהֲמוֹת], וְהַכְּנָפִים [סִטִּי מִתְכּוֹת] הַמְקַבְּלוֹת
89 [בְּחוּרֵיהֶם] אֶת הַרְצִיעוֹת, וּבִרְזֵל שֶׁתַּחַת צוּאֵרֵי הַקֶּמֶה,
90 וְהַסּוּמָךְ [- יֵתֵד שֶׁבַקְצָה הַעֲגֵלָה], וְהַמְחָגֵר [יֵתֵד שֶׁבַקְצָה
91 הָעוֹל], וְהַמְחִיּוֹת [מְקוֹם בַּעֲגָלָה לְהַנַּחֵת אֲבָנִים], וְהָעֲנָבוֹל
92 [- לְשׁוֹן הַפַּעֲמוֹן], וְהַצִּנְיָה [וְיִ], וּמִסְמֵר הַמַּחְבֵּר אֶת בִּלְן [-
93 כָּל חֲלָקֵי הַעֲגֵלָה]. וְאֵלֶּה טְהוֹרִין בְּעִגְלָה: הָעַל שֶׁל עֵץ

1 וְשִׁלְשֵׁלַת מִטְלַת בִּיגִיָּה מִזֹּו לְזֹו - מְקַבְּלוֹת טֻמְאָה; מִפְּנֵי
2 שֶׁהֵן מִתְכָּשִׁיטֵי הַבְּנוֹת, וְהֵן הַנִּקְרָאִין 'כְּבָלִים'.
3 ה. קִטְלָה [שֶׁרְשָׁתָה] שֶׁהַחֲלִיּוֹת שָׁלָה שֶׁל מִתְכָּת, וְהֵן בַּחוּט
4 שֶׁל צֶמֶר אוֹ שֶׁל פֶּשֶׁתָּן, וְנִפְסָק הַחוּט - הַחֲלִיּוֹת מְקַבְּלוֹת
5 טֻמְאָה, שֶׁכֵּל אֶחָת וְאֶחָת כְּלִי בִּפְנֵי עֲצָמוֹ. הִנֵּה הַחוּט שָׁלָה
6 שֶׁל מִתְכָּת, וְהַחֲלִיּוֹת שֶׁל אֲבָנִים טוֹבוֹת וְשֶׁל מְגֻלִּיּוֹת אוֹ
7 שֶׁל זָכוּכִית, וְנִשְׁבְּרוּ הַחֲלִיּוֹת, וְהַחוּט קָיָם - הֵרִי זֶה
8 מִתְטַמֵּא בִּפְנֵי עֲצָמוֹ. שִׁירֵי קִטְלָה, [שִׁיעוּרָה] - כְּמֵלֶא צוּאֵר
9 קִטְנָה.
10 ו. כָּל הַכְּסוּיִין שֶׁל מִתְכָּת - טְהוֹרִין, וְאֵין מְקַבְּלִין טֻמְאָה,
11 מִפְּנֵי שֶׁאֵין לָהֶם שֵׁם בִּפְנֵי עֲצָמוֹ; חוּץ מִכְּסוּי הַמַּחֲם [דוּד],
12 וּמִכְּסוּי טָנִי [סֵל] שֶׁל רוֹפְאֵין - מִפְּנֵי שְׁמֻחֲזִין בּוֹ אֶת
13 הָאֶסְפָּלוֹנִית [תַּחְבוּשָׁתָה], נִעֲשֶׂה כְּלִי קְבוּל.
14 ז. כְּסוּי שֶׁל מִתְכָּת שֶׁשָּׁפוּ וְלִטְשׁוּ, וְעֲשָׂהוּ מֶרְאֶה - הֵרִי זֶה
15 מְקַבֵּל טֻמְאָה.
16 ח. כָּל הַמְשַׁקֵּלֶת שֶׁל מִתְכָּת, מְקַבְּלוֹת טֻמְאָה; וְהֵן
17 הַנִּקְרָאִין 'אֲנָקִיּוֹת'. קֶנֶה מַאֲזָנִים שֶׁל עֵץ שֶׁהִיוּ אֲנָקִיּוֹת שֶׁל
18 בִּרְזֵל תְּלוּיּוֹת בּוֹ - מְקַבֵּל טֻמְאָה, מִפְּנֵי הָאֲנָקִיּוֹת הַתְּלוּיּוֹת
19 בּוֹ. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּמַאֲזָנִים שֶׁל מוֹכְרֵי פֶשֶׁתָּן
20 וּמוֹכְרֵי צֶמֶר; אֲבָל שֶׁל בְּעָלֵי בָתִּים - אֵינּוּ מְקַבֵּל טֻמְאָה,
21 עַד שֶׁיִּהְיֶה הָאֲנָקִיּוֹת קְבוּעוֹת בּוֹ.
22 ט. מְשַׁקֵּלוֹת שֶׁנִּשְׁתַּבְּרוּ - אֵף עַל פִּי שֶׁהִחֲזִירָן וְשׁוֹקֵל בֵּהֶן,
23 אֵינָן מְקַבְּלוֹת טֻמְאָה. יֵחַד מִהֶן [אַחַר שֶׁבִירְתָם] - תְּצַנִּי
24 לִיטְרִין, שְׁלִישִׁי לִיטְרִין, רְבִיעִי לִיטְרִין - הֵרִי אֵלֶּה מְקַבְּלִין
25 טֻמְאָה.
26 י. סֵלַע שֶׁנִּפְסָלָה, וְהַתְּקִינָה לְהִיּוֹת שׁוֹקֵל בָּהּ - מְקַבְּלַת
27 טֻמְאָה.
28 יא. אֲנָקְלִי [מוֹט] שֶׁל כְּתָפִים [סִבְלִים], טְהוֹרָה; וְשֶׁל
29 רוֹכְלִים, מִתְטַמְּאָה. אֲנָקְלִי שֶׁל נְקִלְטִי [קֶרֶשׁ וִילּוֹן] הַמִּטָּה,
30 טְהוֹרָה; וְשֶׁל דְּרָגָשׁ [- מִיטַת עוֹר], מִתְטַמְּאָה. אֲנָקְלִי שֶׁל
31 כְּנֹרֶת הַצִּידִים שֶׁצִּדְרִין בָּהּ הַדְּגִים, טְהוֹרָה; וְשֶׁל שִׁדָּה,
32 מִתְטַמְּאָה. אֲנָקְלִי שֶׁל מְנוֹרַת הָעֵץ, טְהוֹרָה; וְשֶׁל שְׁלָחָן,
33 מִתְטַמְּאָה. זֶה הַכָּלֵל: כָּל כְּלִי שֶׁמְקַבֵּל טֻמְאָה בִּפְנֵי עֲצָמוֹ
34 מִן הַתּוֹרָה - הֵרִי הָאֲנָקְלִי שֶׁל מִתְכָּת שֶׁל וְהַשִּׁלְשֵׁלַת שֶׁל
35 מְקַבְּלוֹת טֻמְאָה. וְכִלֵּי שֶׁאֵינּוּ מְקַבֵּל טֻמְאָה - כְּגוֹן פְּשׁוּטֵי
36 כְּלִי עֵץ, וְכִלֵּי עֵץ הַבָּאִים בְּמִדָּה, וְכִיּוּצָא בֵּהֶן - אֲנָקְלִי שֶׁל
37 מִתְכָּת וְהַשִּׁלְשֵׁלַת שֶׁל אֵינָן מְקַבְּלִין טֻמְאָה. וְכָל - אֶחָת
38 אֶחָת בִּפְנֵי עֲצָמָה, טְהוֹרָה; שֶׁאֵין הָאֲנָקְלִי אוֹ הַשִּׁלְשֵׁלַת כְּלִי
39 בִּפְנֵי עֲצָמוֹ, אֲלָא הֵרִי הֵן כְּמִקְצַת כְּלִי. וְאֶפְלוּ אֲנָקְלִי
40 שֶׁבְּפִתְלִים שֶׁתּוֹלִין בָּהּ הַכָּלִים וְהַבְּגָדִים וְכִיּוּצָא בֵּהֶן,
41 טְהוֹרָה.
42 יב. שִׁלְשֵׁלַת שִׁישׁ בָּהּ בֵּית נְעִילָה, מִתְטַמְּאָה; וְהַעֲשׂוּיָה
43 לְכִתִּיפָה [- קֶשֶׁרֶת חִיּוֹת], טְהוֹרָה.
44 יג. שִׁלְשֵׁלַת שֶׁל סִיטוֹנוֹת [- חֲנוּוֹת] - מִתְטַמְּאָה, מִפְּנֵי
45 שֶׁהֵן נוֹעֲלִין בָּהּ הַחֲנִיּוֹת; וְשֶׁל בְּעָלֵי בָתִּים - טְהוֹרָה,
46 שֶׁאֵינָה אֲלָא לְנוֹאִי.
47 יד. שִׁלְשֵׁלַת שֶׁל מוֹשָׁחִי [מוֹדֵדִי] קֶרֶקַע, וְהִיתְדוֹת שֶׁלָּהֶן

מתוך מהדורת חזק

48 בָּהּ, אֵינָהּ מִקְבֶּלֶת טֻמְאָה; וְאִם מִשְׁנֻטְמָאֵת עֲשִׂיהָ לְחֹר
49 הַדֶּלֶת - הִרִי זֶה בְּטֻמְאָתָהּ, עַד שִׁיקְבַּעְנָהּ בְּמִסְמָר. הִפְכָּה -
50 בְּאֹפֶן שֶׁהַשִּׁנָּיִים לְכִיוּן הַמַּשְׁקוּף - בֵּין מִלְמַעְלָן, בֵּין
51 מִלְמַטָּן, בֵּין מִן הַצְּדָדִין - טְהוּרָה.

פֶּרֶק י"א

52
53 א. כִּמְהָ שַׁעוֹר הַשֹּׁכֵר שִׁישְׁבֵּר כְּלִי מִתְכָּת וְלֹא יִקְבֹּל
54 טֻמְאָה, אוֹ יִטְהַר מִטֻּמְאָתוֹ? הֲכֵל לִפִּי מֶה שֶׁהוּא -] לִפִּי
55 עֲנִינִי[.

56 ב. כָּל זֶמֶן שֶׁהַכְּלִי יָכוֹל לַעֲשׂוֹת מַעֲיָן מִלֵּאכְתּוֹ - עֲדִין הוּא
57 כְּלִי, וְחֹשֵׁב כְּכִלִּי שֶׁלֹּם. בִּיצֵד? דְּלִי שֶׁל מִתְכָּת שֶׁנִּשְׁבֵּר,
58 וְהִרִי הוּא יָכוֹל לְמַלֵּאת בּוֹ - הִרִי הוּא כְּלִי בִשְׁהִיָּה.
59 הַקּוֹמְקוֹס, כְּדִי לֶחֶם בּוֹ חֲמִין. הַמַּחֲס, כְּדִי לִקְבֹּל סִלְעִים -]
60 מִטְּבַעוֹת[. הַלֶּפֶס [כְּלִי גָדוֹל לִמִּים], כְּדִי לִקְבֹּל קִיתוֹנוֹת
61 [כִּדִּים] שֶׁל מִתְכָּת. הַקִּיתוֹן, כְּדִי לִקְבֹּל פְּרוּטוֹת. מִדּוֹת הַזֵּין,
62 כְּדִי לִמֵּד בֶּהֶן הַזֵּין. וּמִדּוֹת הַשֶּׁמֶן, כְּדִי לִמֵּד בֶּהֶן הַשֶּׁמֶן.
63 מִסְנֵגֶת שֶׁל חֶרְדֵּל שֶׁנִּפְרָצוּ בָּהּ שְׁלֹשָׁה נִקְבִּים מִלְמַטָּה, זֶה
64 לְחוֹף זֶה -] בַּמָּקוֹם אַחַד[- טְהוּרָה, לִפִּי שְׂאִינָה מִשְׁמֶשֶׁת
65 מַעֲיָן מִלֵּאכְתָּהּ. מִגְרָפָה [כְּלִי לְבַחֲשָׁה] שֶׁנִּשְׁטַל כִּפְּהָ - אֵף
66 עַל פִּי שֶׁהִיא פְּקָרָנִס, טְהוּרָה; שְׂאִינָה עוֹשֶׂה מַעֲיָן מִלֵּאכְתָּהּ
67 אֲלֹא מַעֲיָן הַפְּקָרָנִס, וְהִיא לֹא נַעֲשִׂית לְחֻקֵּעַ בָּהּ פְּקָרָנִס. וְכֵן
68 כָּל בִּיּוֹצָא בָּזָה.

69 ג. מִסְרָק שֶׁל צֶמֶר שֶׁנִּשְׁטָלוּ שָׁנָיו - אִם נִשְׁתִּיר בּוֹ שֵׁשׁ
70 בְּמָקוֹם אֶחָד, טָמֵא. הִיתָה הַחִיצוֹנָה אַחַת מִן הַשְּׁלֹשׁ -
71 טְהוּר, לִפִּי שְׂאִינָה יָכוֹל לְסָרֵק בּוֹ פֶּשֶׁתָּן; שֶׁהַחִיצוֹנָה אֵינָה
72 מוֹעִלֶת לְסָרִיקָה [כִּי רַחֲבָה הִיא], וְכָל שְׂאִינָה עוֹשֶׂה מַעֲיָן
73 מִלֵּאכְתּוֹ בְּכִלִּי מִתְכָּת - טְהוּר. נִשְׁלוּ מִן הַמִּסְרָק שְׁתֵּים,
74 וַעֲשֹׂאָן לְמִלְקָטָה -] מִלְקָחִים[- טָמְאוּ. אַחַת, וְהַתְּקִינָה
75 לָנֶר, אוֹ לְלֶפֶף -] לְכַרְוֹן[עָלֶיהָ חֲחוּט לְרָקוֹם - מִקְבֶּלֶת
76 טֻמְאָה; וְאִם הִיתָה הַשֵּׁן עֲכָה וְגִדּוּלָה - אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא
77 הַתְּקִינָה, הִרִי זֶה מִתְּטֻמְאָה בִּפְנֵי עֲצָמָה.

78 ד. מִסְרָק שֶׁל פֶּשֶׁתָּן שֶׁנִּשְׁטָלוּ שָׁנָיו, וְנִשְׁתִּיר בּוֹ שְׁתֵּים -
79 טָמֵא; וְנִשְׁתִּיר בּוֹ אַחַת, טְהוּר.

80 ה. הַכְּדוּמִים [מַקְלוֹת לְהַעֲלִאת כִּלִּים מִהַבּוֹר] שֶׁנִּשְׁתַּבְּרוּ,
81 וְאַנְקְלִי שֶׁלֶּהֶן -] וּ שְׁבִירָא שִׁיחָה[קִנְיָתָ - טָמֵא; שְׁהִרִי
82 אֶפְשָׁר לְהוֹצִיא בֶּהֶן הַדֶּלֶת מִן הַבָּאֵר, כְּשֶׁהִיוּ מִקְדָּם.
83 ו. מִגְרָה -] מַשׁוֹר[שֶׁנִּשְׁטָלָה שָׁנָה אַחַת מִבִּינְתֵּים -] בֵּין כָּל
84 שְׁנֵי שִׁנָּיִים נִשְׁבְּרָה שׁוֹן, טְהוּרָה. נִשְׁתִּיר בָּהּ מִלֵּא הַסִּט -]
85 אַרְבַּעַת אַגוּדִלִּין[בְּמָקוֹם אֶחָד - טָמֵא, שְׁהִרִי אֶפְשָׁר לָגוֹר
86 בְּנִשְׁאָר.

87 ז. הַמַּעֲצָד [גִּרְזוֹן] וְהַזֶּמֶל וְהַמַּפְסֵלֶת [סִכִּין חֲדָה] וְהַמִּקְדָּח
88 שֶׁנִּפְגְּמוּ, עֲדִין מִקְבֶּלֶת טֻמְאָה; נִשְׁלַח חֲסוּמָן -] הַחוּד שֶׁלֹּהֶן,
89 טְהוּרִין. וְכָל שֶׁנִּחְלָקוּ לְשִׁנָּים, טָמְאִין - חֲזִין מִן הַמִּקְדָּח,
90 שְׁהִרִי אֵינוֹ יָכוֹל לְנָקֵב בּוֹ. וְהַרְנִיקי [כְּלִי נְגִירִים] בִּפְנֵי עֲצָמָה
91 - אֵינָהּ מִקְבֶּלֶת טֻמְאָה, מִפְּנֵי שֶׁהִיא מִקְצֵת כְּלִי.

92 ח. הַסִּיף, וְהַסִּפִּין, וְהַסִּפִּין הַעֲקָם כְּמוֹ מַגֵּל, וְהַרְמָח, וְהַמַּגֵּל
93 יָד -] לְשִׁימוֹשׁ בִּיתִי[, וְהַמַּגֵּל קָצִיר, וְהוּא מִסְפָּרִים קִטְנִים שֶׁל

1 המַעֲצָה [בַּמִּתְכָּת], וְהַכְּנָפִים הַעֲשׂוּיִין לְנוֹאִי, וְהַשְּׁפוּפָרוֹת
2 הַמִּשְׁמִיעוֹת אֶת הַקּוֹל, וְהַזָּכָר [עוֹפֹרֶת] שֶׁבָּצַד צִוְּאָרִי
3 בְּהֶמָה, וְהַסּוֹבֵב -] חִישוּק מִתְכָּת[שֶׁל גִּלְגֹּל, וְהַטָּסִין [לְוֹחוֹת
4 מִתְכָּת], וְהַצְּפוּיִין, וְשֶׁאֵר כָּל הַמִּסְמָרוֹת שֶׁבָּהּ - כָּל אֵלוֹ
5 טְהוּרִין.

6 ו. עֶקֶרֶב בֵּית הַבַּד [בְּרוֹז שְׁבִקוּרָה הַמוֹסָקֶת], מִקְבֶּל טֻמְאָה.
7 אֲרוֹן שֶׁל גְּרוֹסוֹת -] מוֹכִרֵי גְרִיסִים[- אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא
8 טְהוּר - אִם הִיתָה תַּחְתּוֹ עֲגֻלָּה שֶׁל מִתְכָּת, הִרִי זֶה מִקְבֶּלֶת
9 טֻמְאָה.

10 ז. רַחֲמִים שֶׁל פִּלְפִּלִין, מִקְבֶּלֶת טֻמְאָה מִשּׁוּם שְׁלֹשָׁה כְּלִים:
11 מִשּׁוּם כְּלִי קָבוֹל, וּמִשּׁוּם כְּלִי מִתְכָּת, וּמִשּׁוּם כְּבָרָה [נִפְהָ].
12 ח. הַדֶּלֶת שֶׁל מִתְכָּת שֶׁבִּמְגִדֵּל [אֲרוֹן] - שֶׁל בַּעֲלֵי בָתִּים,
13 אֵינָהּ מִקְבֶּלֶת טֻמְאָה; וְשֶׁל רֹפְאִים, מִקְבֶּלֶת טֻמְאָה,
14 שְׁמִינִיחִים בָּהּ אֶת הָאִסְפִּלוּנִית [תַּחְבוּשֶׁת], וְתוֹלָה בָּהּ אֶת
15 הַמִּסְפָּרִים.

16 ט. טָסִין -] כַּעֲיוֹן צַבָּת[שֶׁל מִתְכָּת שֶׁמִּנְצֵרִין בֶּהֶן אֶת
17 הַקְּדֻרָה, מִקְבֶּלֶת טֻמְאָה; וְהַקְּבוּעִין בְּכִירָה, טְהוּרִין.

18 י. הַמִּלְקָחִים [צַבָּת] שֶׁמִּמְעַף בֶּהֶן אֶת הַפְּתִילָה [שְׁנִשְׁרַפָּה],
19 מִקְבֶּלֶת טֻמְאָה. וְהַצְּנוּרוֹת -] בְּרוֹזִים[שֶׁתּוֹפְסוֹת אֶת הַרַחֲמִים
20 מִלְמַעְלָן - אֵינָן מִקְבֶּלֶת טֻמְאָה, שְׂאִינָן עֲשׂוּיֹת אֲלֹא לְחֻזָּק.
21 יא. קֶלֶסְטָרָה [קוֹרָה] שֶׁנּוֹעֲלִין בָּהּ אֶת הַדֶּלֶת - אִם הִיתָה
22 שֶׁל מִתְכָּת, מִתְּטֻמְאָה; הִיתָה שֶׁל עֵץ וּמַעֲצָה מִתְכָּת,
23 טְהוּרָה.

24 יב. הַפִּין וְהַפְּרָנָה [שְׁנֵי חֲלָקִי מִנְעוּל], טָמְאִים.

25 יג. פֶּקָה [כְּדוֹר שְׁבִירָאשׁ הַפֶּלֶךְ] שֶׁל מִתְכָּת - טְהוּרָה, לִפִּי
26 שֶׁהִיא מִשְׁמֶשֶׁת אֶת הָעֵץ.

27 יד. הַכּוֹשׁ [פֶּלֶךְ], וְהַעִימָה [הַעֵץ שֶׁהַחוּטִים כְּרוּכִים עָלָיו],
28 וְהַמִּקְל, וְסִמְפּוֹנִיָּה [כְּלִי נְגִינָה], וְחִלְלִי שֶׁל מִתְכָּת -
29 מִקְבֶּלֶת טֻמְאָה. הִיוּ שֶׁל עֵץ וּמַצְפִּין מִתְכָּת, טְהוּרִין; חוּץ
30 מִן הַסִּמְפּוֹנִיָּה - שְׂאִם הָיָה בָּהּ בֵּית קָבוֹל כְּנָפִים [לְוֹחוֹת
31 מִתְכָּת דְּקוֹת] - אֵף עַל פִּי שֶׁהִיא מַצְפָּה, טָמְאָה.

32 טו. הַחֲצוּצָרֶת שֶׁהִיא מִפְּצֵלֶת חֲלִילוֹת חֲלִילוֹת - אִם אֵין
33 יוֹדֵעַ לְהַחֲזִירָה אֲלֵא אֲמֹן, הִרִי זֶה מִקְבֶּלֶת טֻמְאָה כְּשֶׁהִיא
34 מִחֲבֶרֶת; וְאִם יָכוֹלִין הֲכִיל לְפָרְקָהּ וְלְהַחֲזִירָה, אֵינָהּ מִקְבֶּלֶת
35 טֻמְאָה.

36 טז. הַקֶּצֶה [הַעֲלִיּוֹן שֶׁל הַחֲצוּצָרָה] שֶׁמִּנְחִין עָלָיו הִפָּה
37 בִּשְׁעַת תְּקִיעָה, מִקְבֶּל טֻמְאָה בִּפְנֵי עֲצָמוֹ; וְהַקֶּצֶה הָאֲחֵר
38 הַרְחֵב [חֲלָקָה הַתַּחְתּוֹן], אֵינוֹ מִקְבֶּל טֻמְאָה בִּפְנֵי עֲצָמוֹ.
39 וּבִשְׁעַת חֲבוּר, הֲכִיל טָמֵא. בִּיּוֹצָא בּוֹ, קָנִי מְנוּרָה בִּפְנֵי עֲצָמָן
40 - אֵין מִקְבֶּלֶת טֻמְאָה, מִפְּנֵי שֶׁיֵּשׁ לָהֶן שֵׁם לָוִי -] נוֹסָף[;
41 הַפֶּרֶח שֶׁלָּהּ [בֵּית קִיבּוּל הַנֶּר], וְהַבָּסִים - מִתְּטֻמְאִין בִּפְנֵי
42 עֲצָמָן. וּבִשְׁעַת חֲבוּר, הֲכִיל מִקְבֶּלֶת טֻמְאָה.

43 יז. קוֹרֶת הַחֲצִים שֶׁהִיא [לֹחַ] -] הַמַּטְרָה, שִׁישׁ בָּהּ לְשׁוֹנוֹת
44 שֶׁל מִתְכָּת - מִקְבֶּלֶת טֻמְאָה; וְשְׁמִינִיחִין אוֹתָהּ בְּרוּגְלֵי
45 הָאִסִּירִים, טְהוּרָה. וְהַקּוֹלָר [שַׁעַל צוּזָאֲרִי אִסִּירִים], מִקְבֶּל
46 טֻמְאָה. מִגְרָה [מַשׁוֹר] שֶׁעֲשֶׂה שְׁנִיָּה לְחֹר הַדֶּלֶת [הַכְּנִיסוֹ
47 לְחוּץ הַמַּשְׁקוּף וְשִׁנּוּי כִּלְפֵי הַפֶּתַח] - אֵף עַל פִּי שֶׁמִּשְׁתַּמֵּשׁ

ובקצה השני שנים להוציא בהן הפשר מן הקדרה או מעל
האש - נטלה כפו - טמא מפני שניו; ונטלו שניו - טמא
מפני כפו. וכן עט של מתכת שפותבין בראשו האחד,
וימוחקין בראשו השני - נטל הכותב - טמא מפני המוחק;
נטל המוחק - טמא מפני הכותב. וכן כל פיוצא באלו;
והוא, שיהיה הנשאר יכול לעשות מעין מלאכתו. כיצד?
עט שננטל המוחק שלו, ונשאר הכותב - אם נשאר מארכו
כדי שיגיע לקשרי אצבעותיו - טמא, שהרי אפשר שיאחז
בו ויכתב; ונטל הכותב, ונשאר המוחק - אם נשאר מארכו
מלא פס ידו - טמא, שהרי אפשר לו למחק בו. נשאר
פחות מזה, טהור. וכן כל פיוצא בזה.
כא. קרדם [נשני קצותיו מחודדים] שננטל עשפו [הקצה
הרחב], והוא הצד שהתחלש מנגר בו - טמא מפני בית
בקועו [הקצה הצר]; ונטל בית בקועו - טמא מפני עשפו.
נשבר מקופו [- בית קיבולו], טהור.
כב. תרחור [- ברזל חד במחרישה] שנפגם - עדין הוא
כלי, עד שינטל רבו; נשבר מקופו [חלקו הרחב], טהור.
כג. המרדע, והוא המלמד [בו מכוונים הבהמה
בחרישה] - הוא עץ ארץ עבה; וכמו מסמר חד תקוע
בקצתו מלמעלה, וזה הפרזל נקרא 'דרך'. ובקצה השני
מלמטה פרזל כמו רמח, והעץ נכנס בו; וזה הפרזל
נקרא 'תרחור'.
כד. מניקית [כלי שאיבת יין] של מתכת שהיא כמו
שפופרת, שנטמאה - משיקבע אותה במקל או בדת, ויחבר
אותה עם העץ - תטהר. לא נטמאה, ויקבעה במקל
או בדת - הרי זו מקבלת טמאה במקומה; שכל כלי
מתכות שקבעם בקורה או בכהל - מקבלין טמאה כשהיו,
עד שישנה מעשיהם.
כה. לפיכך, דף של נחתומין [עליו עורכים הבצק] של
מתכת שקבעו בכהל - טמא. וכן כל פיוצא בזה משאר
כלי מתכות שנקבעו, בין פשוטיו בין מקבליהן -
מקבלין טמאה כשהיו.

יום שבת קודש ד' אלול ה'תשע"ד

פרק יב

א. כלי עץ וכלי עור וכלי עצם שנשברו, טהרו מטמאתן.
חזר ועשה כלי משבריהן, או שקבץ את שבריהן ועשה
מהן כלים אחרים - הרי אלו כשאר הכלים הטהורין שלא
נטמאו מקדם, שהן מקבלין טמאה מכאן ולהבא. וכן כלי
מתכות שנשברו אחר שננטמו, טהרו. התימן, וחזר ועשה
מהן כלים אחרים - חזרו לטמאתן הישנה; ואין לכלי
מתכות טהרה גמורה, עד שיטבילם במקוה כשהם
שלמים, או ישארו שבורים.
ב. וחזרת כלי מתכות לטמאתן הישנה, מדברי סופרים.
ומפני מה גזרו על כלי מתכות שיחזרו לטמאה הישנה?
גזרה, שמא ישמא לו כלי, ויתיכו ויעשה ממנו כלי אחר

1 בפעלי בתים, וזוג של מספרים גדולים של ספרים שנהלקו
2 - כל חלק מהם מקבל טמאה, מפני שהוא עושה מעין
3 מלאכתו.
4 **ט.** מספרת שנהלקה לשנים - טהורה, לפי שאינה מעבדת
5 את השער אלא בדיק.
6 **י.** שריון [- מגן] שנהלק לארכו, טהור; לרחבו - אם
7 משמש מעין מלאכתו ראשונה, טמא. מאימתי טהרתו?
8 משיבלה [- יחלית] ואינו משמש מעין מלאכתו. בלה
9 ונשתייר בו רבו - אם מלמעלה [החלק העליון], טמא; ואם
10 מלמטה, טהור. קצץ ממנו, ועשה חליה לתכשיט - הרי
11 זו מקבלת טמאה.
12 **יא.** שפופרת [מפוח] של זהבים [צורפים], ושל זגגין, ושל
13 נפחים, ושל עושי זכוכית - שנהלקה לארכה, טהורה.
14 לרחבה - אם משמשת מעין מלאכתה ראשונה, טמאה;
15 ואם לאו, טהורה.
16 **יב.** כלבא [- כלי איחוסון] של ספרים, ושל רופאים, ושל
17 עושי זכוכית שנהלקה לשנים - טהורה; ושל נפחים -
18 טמאה, מפני שהוא בתחלה חותה בה את הגחלים.
19 **יג.** מראה של מתכת שנשברה או שנשטטשה - אם אינה
20 מראה רב הפנים, טהורה; היתה מראה רב הפנים, עדין
21 היא כלי כשהיתה.
22 **יד.** מחט שננטל קצתה הנקוב, או עקצה [- ראשה] -
23 טהורה; ואם התקיינה ללפף עליה את החוט לרקם בה,
24 טמאה. אבל מחט של שקין [שהוא עבה] שננטל קצתה
25 הנקוב - טמאה, מפני שהוא רושם [- חורט] בקצה השני.
26 **טו.** המחט שלופפין עליה השני או הזב וכו' - טהור, וכן
27 כדרך שהרוקמין עושין - בין שננטל הנקוב שלה, בין
28 שננטל עקצה - טמאה, שאין מלאכתה התפירה.
29 **טז.** מחט שהעלת חלודה - אם מעבדת את התפירה,
30 טהורה; ואם לאו, טמאה.
31 **יז.** הסוף והספין שהעלו חלודה, טהורין; שפן [שייפס]
32 והשחין, חזרו לטמאתן הישנה. וכן צנירה [ברזל הטהור]
33 שפשטה [מנעמיומה], טהורה; כפפה, חזרה לטמאתה
34 הישנה.
35 **יח.** מפתח עקם כמו ארכבה שנשבר מתוך ארכבתו,
36 טהור; וכן מפתח העשוי כמין גם [ג' יוונית] שנשבר
37 מתוך גמז, טהור - שהרי אינו יכול לפתח בהן, והרי אינן
38 משמשין מעין מלאכתן. היו בו שנים ונקבים - טמא,
39 שעדין מפתח הוא. ונטלו השנים - טמא, מפני הנקבים;
40 נסתמו הנקבים - טמא, מפני השנים. ונטלו השנים, ונסתמו
41 הנקבים או שנפרצו הנקבים זה לתוך זה - טהור.
42 **יט.** כלי שיש בראשו האחד כף להרים בו הדשן, ובראשו
43 השני מזלג לצלות בו הפשר - נטלה כפו, טמא מפני
44 שניו; ונטלו שניו - טמא מפני כפו. וכן מבחול שנטלה
45 כפו שגורפין בה הכהל [הצבע] - טמא מפני הזכר [היינו
46 החלק] - שפותלין בו העין; ונטל הזכר - טמא, מפני הפך.
47 **כ.** כלי שבראשו אחד כף פסבכה [- רשת] לצלות עליו,

מתוך מהדורת חזק

יא. צלוחית [בקבוק] קטנה הנטלת ביד אחת, שנשל פיה 48
- מקבלת טמאה; מפני שאין מכניסין יד לתוכה, אלא 49
יוצק ממנה. אבל גדולה הנטלת בשתי ידיים, שנשל פיה 50
- טהורה, מפני שהיא חובלת ביד בשעה שמכניס ידו 51
לתוכה. וכן צלוחית של פליטון [בוסם] - אף על פי 52
שהיא קטנה - אם נשל פיה, טהורה; מפני שחובלת 53
באצבעו בשעה שמוציא הבשם מתוכה. 54

יב. לגינים [כדים] הגדולים שנשל פיהם - צדין הם פלים, 55
מפני שהוא מתקנין לכבשים [לכבישת ירקות]. 56

יג. כוס שנפגם רבו, טהור; נפגם בו שליש הקפו ברכ 57
גבהו, טהור. נקב וסתמו, בין בבצץ בין בזפת - טהור. 58
והכוס והצלוחית שנקבו, בין מלמעלן בין מלמשן - 59
טהורין. 60

יד. התמחוי [קערה גדולה] והקערה שנקבו מלמעלה, 61
טמאין; מלמטה, טהורין. נסדקו - אם יכולין לקבל את 62
החמין בצונן, טמאין; ואם לאו, טהורין. 63

טו. הכוסות התותכין [סאינס חלקים בשפות] - אף על 64
פי ששפתותיהן סורטין את הפה, מקבלין טמאה. 65

טז. האפרכס [משפך] של זכוכית - טהור, שהרי הוא כמו 66
מחץ שאינו מקבל. 67

יז. זכוכית שעושין אותה למראה - טהורה, אף על פי 68
שהיא מקבלת; לפי שלא נעשית לקבלה. התרד [כלי 69
כדור] של זכוכית שהוא מקבל - אף על פי ששפמניהו 70
על השלקן, נהפך על צדו ואינו מקבל - הרי זה מקבל 71
טמאה. 72

יח. תמחוי של זכוכית שעשהו מראה, מקבל טמאה; ואם 73
מתחלה עשהו למראה, כדי שיהיו דברים שמניחין בו 74
נראין מאחוריו - הרי זה טהור. וכל כלי זכוכית - אין 75
מקבלין טמאה, עד שתגמר מלאכתן ככל הפלים. 76

פרק יג

א. כבר באנו בכמה מקומות, שאין כלי חרש מתטמא 78
אלא מאוירו, ובהסס [הזות] הוב. ושאר כל הפלים 79
שנגעה בהן הטמאה, נטמאו; ואם נכנסה טמאה לאוירן 80
ולא נגעה בהן - הרי הן טהורין. נמצא [כלי -] הטמא 81
בכלי חרש, טהור בכל הפלים; והטמא בכל הפלים, טהור 82
בכלי חרש. ומנן שאין כלי חרש מטמא אלא מאוירו? 83
שנאמר: "וכל כלי חרש אשר יפל מהם אל תוכו" - מתוכו 84
הוא מטמא, ואינו מטמא מאחוריו. 85

ב. וכשם שמטמא מאוירו, כך מטמא אכלין ומשקין 86
מאוירו. ביצד? כלי חרש שנטמא, ונכנסו אכלין ומשקין 87
לאוירו - אף על פי שלא נגעו בו - הרי אלו טמאין, 88
שנאמר: "כל אשר בתוכו יטמא". אבל שאר הפלים 89
הטמאין - אינן מטמאין אכלין ומשקין, עד שיגעו בהן. 90

ג. אין כלי חרש מטמא פלים מאוירו, בין כלי חרש בין 91
שאר פלים. ביצד? כלי חרש גדול שהיו פלים בתוכו, 92
ונכנסה טמאה באוירו - הוא טמא, וכל הפלים טהורין. 93

1 בו ביום; ואם תאמר שהוא טהור כדין תורה, יבוא
2 ויאמר: 'השכירה מטהרת, והשכילה מטהרת; כשם שאם
3 נשבר והתיכו ועשה ממנו כלי פשהיה, הרי הוא טהור בו
4 ביום - כך אם הטבילו, אף על פי שהוא פשהיה, הרי
5 הוא טהור בו ביום'. ויבואו לומר, שאין הפלים צריכין
6 הערב שמש [שקיעת החמה אחר טבילתן]; מפני חשש זה,
7 גזרו עליהן טמאה.

ג. אחד כלי שננטמא במת, או בשאר הטמאות - אם
8 התיכו - חזר לטמאתו הישנה, עד שיטביל. נטמא במת,
9 והנה עליו בשלישי, ואחר כך התיכו ועשהו כלי אחר,
10 והנה עליו בשביעי, והטבילו - הרי זה טמא, ואין הנה
11 שקדם התפ מציטרפת להנה שאחר התפ; ואין לו טהרה,
12 עד שיזה עליו שלישי ושביעי ויטביל כשהוא כלי קדם
13 שבירה, או יזה עליו שלישי ושביעי ויטביל אחר שיתכו.
14 **ד.** ברוזל טמא שבללו עם ברוזל טהור - התיכם לכלי
15 [אחד] - אם רב מן הטמא, טמא; ואם רב מן הטהור,
16 טהור; מחצה למחצה, טמא. וכן טיט שבללו בגללים,
17 וצורף הכל בכבשן, ועשהו כלי - אם רב מן הטיט - הרי
18 זה מקבל טמאה, מפני שהוא כלי חרש; ואם רב מן
19 הגללים, אינו מקבל טמאה. 20

ה. כלי מתכות הטהורין שאנכן באנך [ציפס במתכת]
21 טמא, טמאין; אבל העושה פלים מן האנך הטמא, הרי
22 הן טהורין. 23

ו. קרדם שעשהו מן הברזל הטהור, ועשה עפישו [קצהו]
24 מן הטמא - הרי זה טמא; עשה עפישו מן הטהור,
25 והקדרם מן הטמא - הרי זה טהור; שהכל הולך אחר
26 העושה מלאכה. 27

ז. קרדם טהור שחסמו [ציפהו] בברזל טמא, טהור.
28 **ח.** קיתון [כוס גדולה] שעשהו מן הטמא, ושוליו
29 [תחתיתו] מן הטהור - טהור; עשהו מן הטהור, ושוליו
30 מן הטמא - טמא; הכל הולך אחר המקבל, והעושה
31 מלאכה. 32

ט. כלי מתכת שננטמא בטמאה שהיא מדברי סופרים,
33 כגון שננטמא בעבודה זרה וכיוצא בה, ונשבר, והתיכו
34 וחזר ועשה ממנו כלי אחר - הרי זה ספק אם חזר
35 לטמאתו הישנה, או לא חזר. 36

י. כלי הזכוכית שננטמאו ונשברו, טהרו בכל הפלים.
37 ואפלו חזר והתיכן, ועשה מהן כלי אחר - אינן חוזרין
38 לטמאה ישנה; לפי שעקר טמאתן [של כלי זכוכית]
39 מדברי סופרים, כמו שבאנו, לא גזרו עליהן בטמאה
40 ישנה. וכן כלי זכוכית שנשברו - אף על פי ששבריהן
41 פלים וראויין לתשמיש, הואיל והן שגרי פלים, אינן
42 מקבלין טמאה, לפי שאינן דומין לכלי חרש. ביצד?
43 קערה של זכוכית שנשברה, והתקין שוליה [תחתיתה]
44 לתשמיש - אין השולים מקבלין טמאה, אף על פי שהן
45 כקערה. ואם קרסם את ראש השבר, ושפו [שייפו] בשופין
46 - הרי זה מקבל טמאה. וכן כל פיוצא בזה. 47

רשת של חרש, ושפתו למעלה מן הרשת כמו מסרק
[לנוי], וזה הוא הנקרא 'צרצור' - אם נכנסה הטמאה
לאויר המסרק למעלה מן הרשת - נטמא פלו, שזה הוא
תוכו של פלי זה.
יא. פלי חרש שהיה לו שלש שפיות [דפנות] זו לפנים
מזה, היתה הפנימית עורפת, ונכנסה טמאה לאויר
הפנימית - כל האכלין והמשקין שבאור שבין השפה
הפנימית ובין האמצעית, והאכלין והמשקין שבין
האמצעית ובין החיצונה, טהורין. היתה האמצעית
עורפת, ונטמא אוירה - ממנה ולפנים, טמא; וממנה
ולחוץ, טהור. היתה החיצונה עורפת, ונטמא אוירה -
הכל טמא. היו שוות - כל שנטמא אוירה, טמאה; והשאר
טהור.
יב. לפסין [קערות גדולות] זו בתוך זו, ושפתותיהן שוות,
והשרץ בעליונה או בתחתונה - זו שיש בה השרץ,
טמאה; ושאר הלפסין - טהורין, הן וכל האכלין שבהן.
היה כל לפס מהן נקובה בכונס משקה [- משקה נכנס
דרכו], והשרץ בעליונה - כל האכלין והמשקין שבהם
טמאין, שכל הלפסין טמאין, שהרי הטמאה באויר פלו,
כמו שיתבאר. היה השרץ בתחתונה - היא טמאה, וכלן
טהורות; שהרי לא נכנס השרץ לאויר העליונה, ואין
שפת התחתונה עורפת, כדי לטמא כל האכלין והמשקין
שבתוכה. היה השרץ בעליונה, והיתה שפת התחתונה
עורפת - העליונה טמאה, שהשרץ בתוכה; וכן התחתונה
- מפני ששפתה עורפת, הרי השרץ באוירה. ושאר הלפסין
שבתוך התחתונה - טהורין, שאין פלי חרש מטמא כלים
שבתוכו. ואם היה ביניהן משקה טופח [- שמרטיב את
האצבע הנוגעת בו] - כל שיש בה משקה טופח, טמאה;
שהמשקה מטמא מאויר התחתונה העורפת, וחוזר ומטמא
את הכלים.
יג. טבלה של חרש שהיו קערות דבוקין בה בתחלת
מעשיה, והרי הכל כלי אחד, ונטמאת אחת מן הקערות -
לא נטמאו כלן. ואם היה לטבלה דפן עורף [מסגרת
גבוהה], שנמצאו כל הקערות בתוכו, ונטמאת אחת מהן -
נטמאו כלן. וכן הדין בבית התבלין של חרש, וקלמרים
המתאימות. כיוצא בו,
יד. בית התבלין של עץ שנטמא אחד מבתיו במשקין -
לא נטמאו שאר הבתים. ואם יש לו דפן עורף, שנמצאו כל
הבתים בתוכו, ונטמא אחד מבתיו במשקין - נטמאו כלן;
שהכל ככלי אחד, וכלי שנטמא תוכו במשקין, נטמא פלו.
היו בתיו קבועין במסמר, הרי אלו חבור זה לזה לטמאה
ולהנהיג [הזאת טהרה]. היו תקועין בלבד - הרי אלו חבור
לטמאה, ואינן חבור להנהיג. ואם היו בתיו נטלין ונתנין -
אינן חבור לא לטמאה ולא להנהיג.

פרק יד

א. כל המציל בצמיד פתיל [- כיסוי מהודק] באהל המת, 93

1 היו משקין בכלים שבתוכו - נטמאו המשקין מאוירו,
2 וחוזרין ומטמאין את הכלים; וזה הכלי שבתוכו
3 אומר: [- כביכול:] 'מטמאיד לא טמאוי, ואתה טמאתני'.
4 **ד.** פלי חרש שנגעו משקין טמאין באחוריו בלבד, נטמאו
5 אחוריו כשאר כל הכלים. במה דברים אמורים? בשהיה
6 לו תוף; אבל אם אין לו תוף, ונגעו בו משקין טמאין -
7 הרי זה טהור; שכל שאין לו תוף בכלי חרש, אין אחוריו
8 מטמאין במשקין. נגעו אכלין או משקין באחורי פלי חרש
9 הטמא, הרי אלו טמאין. ואחד פלי חרש ואחד כל הכלים
10 בדבר זה; שכל הכלים הטמאין שנגעו אכלין או משקין
11 בהן, בין מתוכן בין מאחוריהן - נטמאו.
12 **ה.** אחד פלי חרש שנקנסה טמאה לאוירו, או שצפהו על
13 הטמאה המונחת על הארץ ונעשה אהל עליה - שהרי
14 הטמאה בתוכו. מפי השמועה [מחשה רבינו] למדו, שזה
15 שנקמר "אל תוכו", לרבות את האהלים.
16 **ו.** גומה [גומא] שהיה השרץ מונח בתוכה, וכפה פלי
17 חרש על הגומה - לא נטמא, שנקמר: "אל תוכו", עד
18 שתפנס עצמה של טמאה בתוכו. לפיכך, השרץ הנמצא
19 למטה מנחשתו [- בעפר שבתחתית] - של תנור, שהיא
20 קרקעיתו - התנור טהור; שאני אומר: 'חי נפל, ועכשו
21 מת תוף גומה זו'. וכן אם נמצאת מחט או טבעת למטה
22 מנחשתו של תנור - אף על פי שכל הכלים הנמצאים
23 טמאים כמו שבארנו, הרי התנור טהור; שאני אומר: 'שם
24 היו עד שלא בא התנור, והתנור נבנה עליהן, ולא נפלו
25 לתוכו'. נמצאו בדשן - הרי התנור טמא, שאין לו במה
26 יתלה. נמצאו מנחשתו של תנור, [באופן ש-] נראין אבל
27 אינן יוצאין לאוירו - אם אופה את הבצק, והוא נוגע בהן
28 [הבצק נכנס לתוך הגומות] - נטמא התנור, כאלו היו בתוף
29 אוירו; ואם לאו - התנור טהור, כאלו הן למטה מנחשתו.
30 באיזה בצק אמרו? בבצק הבינוני, שאינו רך ביותר ולא
31 קשה.
32 **ז.** השרץ שנמצא בעין [- בפתח אויר] של תנור, בעין של
33 פירה, בעין של כפח - אם נמצא מן השפה הפנימית
34 ולחוץ, טהור. וכן אם נמצא באויר העין, טהור; שהרי לא
35 נכנס לאויר התנור או הפירה או הכפח, אלא תחת עבי
36 דפנותיהן הוא תלוי. ואפלו היה שם פונית מן המת -
37 טהורין, אלא אם כן היה בעבי העין פותח טפח; שהרי
38 מביא את הטמאה לאויר התנור, כמו שנתבאר בענין
39 טמאת מת.
40 **ח.** נמצא השרץ במקום הנחת העצים, מן השפה
41 הפנימית ולחוץ - טהור. נמצא במקום ישיבת הכלן,
42 במקום ישיבת הצבע, במקום ישיבת שולקי זיתים - הכל
43 טהור.
44 **ט.** אין התנור ולא הפירה ולא שאר מקומות היקוד [-
45 האש] מטמאין, אלא אם נמצאת הטמאה מן הסתימה
46 ולפנים.
47 **י.** פלי חרש ששותין בו בעלי בתים המים, שבאמצעו כמו

מתוך מהדורת חזק

48 שהטמאה מכונת בתוך כלי חרש, הרי זה טהור, שנאמר: 49 "אשר פל מהם אל תוכו", לא לתוך תוכו. 50 ט. וכן אם היה כלי חרש טמא, והכניס לאוירו כלי אחר 51 שיש בו אכלין ומשקין, ושפת הפלי האחר חוץ לכלי 52 חרש - אף על פי שהאכלין והמשקין מכניין בתוך כלי 53 חרש הטמא, הרי אלו טהורין, שנאמר: "כל אשר בתוכו 54 יטמא", לא שבתוך תוכו. כיצד? בנרת או קפה או קדרה 55 או חמת [נוד] וכיוצא בהן שהיה השרץ בתוכה, ושלשל 56 הקפה לאויר החבית או לאויר התנור - אף על פי שהשרץ 57 מכני בתוך אויר החבית - הואיל ושפת הקפה או החמת 58 למעלה משפת החבית או התנור, הרי אלו טהורין. ואם 59 היה בתוך החמת או בתוך הקדרה וכיוצא בהן אכלין או 60 משקין, ושלשל אותן לאויר התנור או החבית הטמאין - 61 הרי הן טהורין. היתה הפנרת או הקפה או החמת וכיוצא 62 בהן נקובין, אינן מצילין; אלא אם היה השרץ לתוכן, 63 ושלשל אותן לאויר כלי חרש הטהור - נטמא; ואם היו 64 אכלין או משקין לתוכן, ושלשל אותן לאויר כלי חרש 65 הטמא - נטמאו. וכמה יהיה בנקב? אם היה בכלי שטף 66 [שנטהרים במקווה], במוציא זיתים - זית יכולה לצאת 67 דרכו. ואם היה בכלי חרש - העשוי לאכלין, שעורו 68 בזיתים; והעשוי למשקין, שעורו בכונס משקה [משקה 69 נכנס דרכו]; והעשוי לכף וזכף, מטילין אותו לחמרו, 70 ומשניקב כלי חרש זה בכונס משקה, אינו מציל מיד כלי 71 חרש. 72 י. סתם נקב כלי חרש בזפת - אם היה השרץ בכלי זה, 73 ושלשלו לאויר התנור הטהור - נטמא; שאין הצמיד מציל 74 על הטמאה מלטמא, כמו שבארנו. אבל אם היה בכלי זה 75 אכלין או משקין, ושלשלו לאויר התנור הטמא - הרי הן 76 טהורין, שהרי הנקב סתום. ושאר כל הכלים שסתמן בזפת 77 וכיוצא בו, אינו מציל מיד כלי חרש. 78 יא. בנרת פחותה [משני צדיה] - אף על פי שסתם הפחת 79 בקש - אינה מצלת מיד כלי חרש, שהרי אינה כלי. 80 יב. החמת [נוד] והכפישה שנפחתו במוציא רמון - אף 81 על פי שבטלו מתורת כלים, הרי אלו מצילין מיד כלי 82 חרש; והוא - שהיה הפחת למעלה משפת כלי חרש 83 מבחוץ, ויהיה [אף שיהיה -] בית קבול שלהן משלשל 84 לתוך כלי חרש. 85 יג. עור פשוט וכיוצא בו שהיה שוקע לאויר כלי חרש, 86 או לאויר התנור, והשרץ בתוך העור - הרי התנור טמא. 87 ואם היה השרץ בתנור, אכלין ומשקין שבתוך העור 88 טמאין; שאין מציל מיד כלי חרש אלא כלים שיש להן 89 תוף, כגון הסל והקפה והחמת. 90 יד. כלי חרש שהיתה טמאה בתוכו, והיה כלי חרש טהור 91 כפוי על הפלי הטמא, או שהיה הפלי שהטמאה דבוקה 92 בתוכו כפוי על פי הפלי הטהור - אף על פי שאויר שניהן 93 מערב, הטמא בטמאתו והטהור בטהרתו; שהרי לא נכנסה 94 הטמאה עצמה לאויר כלי חרש הטהור. לפיכך, חבית

1 מציל בצמיד פתיל באויר כלי חרש; אם הציל במת 2 הקמור, דין הוא שציל בכלי חרש הקל. וכל שאינו מציל 3 באהל חמת, אינו מציל באויר כלי חרש. 4 ב. וכשם שאין צמיד פתיל לטמאה באהל חמת - אינו 5 מונע הטומאה מלצאת, כך אין צמיד פתיל לטמאה באויר 6 כלי חרש. כיצד? קדרה שהיתה מלאה אכלין ומשקין, 7 ומקפת צמיד פתיל, ונתונה בתנור הטמא - הרי הקדרה 8 וכל מה שבתוכה טהורין. היה השרץ או משקין טמאין 9 בתוכה, ומקפת צמיד פתיל, ונתונה באויר התנור - נטמא 10 התנור. וכן כל כיוצא בזה. 11 ג. טבעת טמאה שהיתה מבלעת בתוך הלבנה, או מחט 12 טמאה שהיתה מבלעת בתוך העץ, ונפלו לאויר כלי חרש 13 - נטמא; אף על פי שאם נגע בכר תרומה בעץ זה או 14 בלבנה זו - טהור, הרי הן מטמאין כלי חרש מאוירו. 15 ד. תרנגול שבלע שרץ או בשר מת, ונפל לאויר התנור 16 - הרי זה טהור. ואם מת שם התרנגול, נטמא התנור; 17 שהבלועין בתי מצילין מיד כלי חרש, כדרך שמצילין 18 באהל חמת. 19 ה. דברים שבתוך הפה או בתוך הקמטין, אינן כבלועין. 20 כיצד? אדם שהיו משקין טמאין בתוך פיו, והכניס ראשו 21 לאויר כלי חרש - טמאהו. וכן טהור שהיו אכלין ומשקין 22 לתוך פיו, והכניס ראשו לאויר תנור טמא - נטמאו אכלין 23 שבפיו. היה לו בתוך קמטו בעדשה מן השרץ, והכניסו 24 לאויר התנור - נטמא התנור, אף על פי שהטמאה בתוך 25 הקמט. 26 ו. ספוג שבלע משקין טמאין - אף על פי שהוא גנוב 27 [יבש] מבחוץ - אם נפל לאויר כלי חרש - טמאהו, שסוף 28 משקה לצאת. וכן חתיכה של לפת ושל גמי. חרשים 29 שנשתמש בהן משקין טמאין, ונגבו, ונפלו לאויר כלי 30 חרש - לא טמאהו. נפלו לתנור, והסק - נטמא, שסוף 31 משקין לצאת. כמה דברים אמורים? במשקין קלין; אבל 32 אם נבלעו בהן משקין חמורין, כגון דם הנדה ומימי 33 רגליה - אם היו יכולין לצאת, והקפיד עליו שיצא - הרי 34 זה מטמא התנור, אף על פי שלא הסק; ואם אין מקפיד 35 עליו - אינו מטמא, עד שישק ויצא המשקה. וכן בגפת 36 [פסולת זיתים] חדשה הבאה ממשקין טמאין, שהסק בה 37 התנור - נטמא, שסוף משקה לצאת; אבל בישנה, טהור. 38 איזו היא ישנה? לאחר שנים עשר חדש. ואם ידוע שיצא 39 ממנה משקה בשעת הסק - אפלו לאחר שלש שנים, 40 נטמא התנור כשיסק. 41 ז. כלי חרש שחלקו במחצה משפתו עד קרקעיתו, ונכנסה 42 טמאה באויר אחד משני החלקים - נטמא הפלי בלו; לפי 43 שאין דרך בני אדם לחלק כלי חרש כדרך שחולקין 44 האהלים. לפיכך, תנור שחצצו בנסרים או ביריעות, 45 ונמצא השרץ במקום אחד - הכל טמא. 46 ח. כלי שהיתה טמאה בתוכו, והכניס הפלי לאויר כלי 47 חרש, ושפת הפלי הטמא חוץ לכלי חרש - אף על פי

- 1 שהיתה מלאה משקין טהורין, ונתונה למטה מנחשתו [-
- 2 קרקעיתו] של תנור, ונפל שרץ לתוך התנור - הרי החבית
- 3 והמשקין טהורין, אף על פי שאויר התנור מערב עם אויר

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - כ"ח מנחם-אב ד' אלול ה'תשע"ד

יום ראשון כ"ח מנחם-אב ה'תשע"ד

הלכות מלוה ולוה

פרק כג

- 40 העדות במדינה, וכתבו השטר במדינה אחרת - אין
 - 41 מזכירין בשטר שם מקום שנמסרה בו העדות, אלא מקום
 - 42 שכתבו בו חתימת דין.
 - 43 ז. שטרי מקח וממכר שלא נכתבו בזמן - אפלו
 - 44 המאחרין, פסולין; שהרי אפשר לטרוף בהן שלא כדין.
 - 45 כיצד? כגון שחזר המוכר וקנה השדה מיד הלוקח קדם
 - 46 שיגיע זמן השטר המאחר, ויוציא הלה השטר המאחר,
 - 47 ויאמר: 'חזרתי ולקחתיה פעם שניה ממך'; ונמצא טורף
 - 48 שלא כדין. ולמה לא נחש כן לשטר חוב המאחר, שמא
 - 49 יפרענו קדם שיגיע זמנו ויכתב שובר (שטר פרעון), ויחזר
 - 50 ויוציא השטר המאחר, ויטרוף בו שלא כדין? לפי שכל
 - 51 הפותב שטר מאחר, תקנתו שיכתב השובר סתם [ללא
 - 52 זמן], שכל זמן שיצא השטר, ישרב אותו זה השובר. ואם
 - 53 לא עשה כן, וכתב השובר בזמן הפרעון - הוא הפסיד על
 - 54 נפשו.
 - 55 ח. מי שמכר שדהו באנס ומסר [לעדים] מודעא [שהוא
 - 56 אנוס], או שקדם ומכר או נתן [מתנה] לאחר קדם שימכר
 - 57 לאנס - הרי המעוה של אנס אצל המוכר כמלנה על פה,
 - 58 ואינו טורף בשטר מכר שבירד כלום; מפני שאין דין שטר
 - 59 זה שיכתב, ולא נכתב אלא מפני האנס. וכן כל פיוצא
 - 60 בזה.
 - 61 ט. אפשר לטרוף שטרף בלא שטר, אלא בעדות על פה.
 - 62 כיצד? כגון שיש לו עדים שזאת הארץ גזולה מאביו -
 - 63 הרי יש לו להוציאה בעדים אלו, ואין כאן שטר. וכן אם
 - 64 העידו לו שנגמר הדין לאביו לטרוף מנכסי פלוני בכף וכף
 - 65 מזמן פלוני, ומת אביו ועדין לא טרוף - הרי הבן טורף
 - 66 בעדות זו.
 - 67 י. לפיכך, אין כותבין שני שטרי מכר על שדה אחת -
 - 68 שמא יעשה הלוקח קנוניא [מזימה] עם בעל חוב, ויטרוף
 - 69 שלא כדין. כיצד? נבוא זה ויטרוף שדה זו בעדות שהעידו
 - 70 לו מחמת אביו, ויחזר הלוקח ויטרוף בשטר המכר שבירד
 - 71 מן הלקוחות שלקחו אחרי, ויקרע שטר המכר שבירד;
 - 72 ויחזר בקנוניא ויעמד בשדה שנטרפה ממנו, ויבוא הוא
 - 73 שטרפה בעצמו ויטרוף אותה פעם שניה בעדות עדי,
 - 74 ויוציא הלה שטר המכר השני, ויטרוף בו לקוחות אחרים
 - 75 שלא כדין. אם כן מי שאבד לו שטר המכר, ועדי קימין
 - 76 - כיצד יעשה? יכתבו לו שטר שני, ויאמרו בו: 'שטר זה
- 6 א. שטרי חוב המקדמין [תאריכם מוקדם מההלואה] -
 - 7 פסולין, שהרי טורף בהן לקוחות שלא כדין; ולפיכך,
 - 8 קנסו אותו חכמים, ולא יגבה בשטר מקדם אלא מבני
 - 9 חורין - גזירה, שמא יטרוף בו מזמן ראשון שהקדימו.
 - 10 ב. שטרי חוב המאחרין [תאריכם מאוחר מההלואה] -
 - 11 פשוטין, שהרי הורע כחו של בעל השטר, שאינו טורף
 - 12 אלא מזמן השטר; ואף על פי שלא כתבו בו שהוא
 - 13 מאחר, הרי זה פשוט.
 - 14 ג. שטר שכתבוהו ביום ונתתם בלילה הסמוך לו [אחריו]
 - 15 - פסול, מפני שהוא מקדם; ואם היו צוקים בענין
 - 16 [ההלואה] עד שנגסם בלילה, ונתתוהו - אף על פי שקנו
 - 17 ממנו בלילה, פשוט.
 - 18 ד. שטר שזמנו פתוב בשבת, או בעשרה בתשרי יום
 - 19 הכיפורים] - שטר מאחר הוא, וכשר. ואין חוששין שמא
 - 20 מקדם הוא, ובאחד בשבת או באחד עשר בתשרי נכתב,
 - 21 אלא מצמידין את השטר על חזקתו [כשרותו]; שהדבר
 - 22 ידוע הוא, שאין כותבין בשבת, ולפיכך אחרוהו.
 - 23 ה. כותבין שטר ללוה, אף על פי שאין המלוה עמו; ואין
 - 24 כותבין למלוה, עד שיהיה הלנה עמו. במה דברים
 - 25 אמורים? בשטר שיש [כתוב] בו קנין; שהרי משעה שקנו
 - 26 מידו, נשתעבדו נכסיו. אבל שטר שאין בו קנין - אין
 - 27 כותבין אפלו ללוה, עד שיהיה המלוה עמו, ויתן השטר
 - 28 ביד המלוה בפנינו; שמא יכתב עתה ללוה ממנו בניסן,
 - 29 ולא ללוה ממנו עד תשרי, ונמצא המלוה טורף בשטר זה
 - 30 מניסן שלא כדין, שהרי לא הגיע לידו עד תשרי.
 - 31 ו. עדים שקנו [נעשו קנין] מיד הלנה או המוכר וכיוצא
 - 32 בהן, ונתאחרה כתיבת השטר זמן מרבה - אם ידעו יום
 - 33 שקנו ממנו בו - כותבין בשטר זמן הקנין, ואף על פי
 - 34 שאינו זמן חתימתו, ואין צריכין לומר: 'ונתאחרה כתיבת
 - 35 ידעו עד יום פלוני'. ואם לא ידעו יום שקנו בו - כותבין
 - 36 זמנו של שטר משעת הכתיבה. וכן מי שנמסרה להן

יום שני כ"ט מנחם-אב ה'תשע"ד

פרק כד

א. כָּכָר בִּאֲרָנוּ, שֶׁשֹּׁטֶר חוֹב שִׁישׁ בּוֹ קִנְיָן - כּוֹתֵבִין אוֹתוֹ לַלֵּוֹה, אִף עַל פִּי שְׁאִין הַמִּלְוֶה עִמּוֹ; וְכֵן כּוֹתֵבִין שֹׁטֶר לַמּוֹכֵר, אִף עַל פִּי שְׁאִין הַלּוֹקֵחַ עִמּוֹ. וְכֵן כּוֹתֵבִין שׁוֹכֵר לַמִּלְוֶה, אִף עַל פִּי שְׁאִין הַלֵּוֹה עִמּוֹ, וְשׁוֹכֵר לֹאשָׁה, אִף עַל פִּי שְׁאִין בְּעֵלָה עִמָּה, וְגַט לֹאִישׁ, אִף עַל פִּי שְׁאִין אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ. אָבֵל אֵין כּוֹתֵבִין שֹׁטֶר אֲרוּסִין וְנִשְׁוֹאִין, וְשֹׁטֶר אֲרוּסוֹת וְקַבְלָנוֹת, וְשֹׁטֶר בְּרִית הַדִּינִין נִזָּה בּוֹרֵר לוֹ אֶחָד חֹבֵל"א אוֹ שֹׁטֶר טַעֲנוֹת בְּעֵלֵי דִינֵין, וְכָל מַעֲשֵׂה בֵּית דִּין, אֵלָּא מִדַּעַת שְׁנִיָּהֶן. וְכָל הַשְּׁטָרוֹת הָאֵלֶּה, צָרִיכִין לְהַזְהִיר בְּתַקְנֵן כְּשֶׁאֵר הַשְּׁטָרוֹת.

ב. וּמִי נֹתֵן שֹׁכֵר הַסּוֹפֵר? בְּשֹׁטֶר הַלּוֹאֶה, הַלֵּוֹה נֹתֵן שֹׁכֵר; וּבְשֹׁטֶר מִקָּח וּמִמְכָּר, הַלּוֹקֵחַ נֹתֵן שֹׁכֵר. וְהָאִשָּׁה נֹתֶנֶת שֹׁכֵר הַגָּט, וְהַחֲתָן נֹתֵן שֹׁכֵר שֹׁטֶר הָאֲרוּסִין אוֹ הַנִּשְׁוֹאִין. וְהַמִּקְבֵּל וְכֵן הָאָרִיס אוֹ הַשׁוֹכֵר נֹתֵן שֹׁכֵר הַשֹּׁטֶר. אָבֵל שֹׁטֶר בְּרִית הַדִּינִין, אוֹ טַעֲנוֹת בְּעֵלֵי דִינֵין - שְׁנִיָּהֶן נֹתֵנִין שֹׁכֵר.

ג. אֶחָד הַשְּׁטָרוֹת הַנִּכְתָּבִין לְאֶחָד שֶׁלֹּא בְּפָנֵי חֲבֵרוֹ, וְאֶחָד הַשְּׁטָרוֹת שְׁאִין כּוֹתֵבִין אוֹתָן אֵלָּא מִדַּעַת שְׁנִיָּהֶן וְשְׁנִיָּהֶם עוֹמְדִין, כְּגוֹן שֹׁטֶר כּוֹתֵבִין לַמִּלְוֶה אוֹ לַלּוֹקֵחַ - בְּלֵן צָרִיכִין הָעֵדִים שִׁיְהִיו מְכִירִין הַשְּׁמוֹת שֶׁבְּשֹׁטֶר, שְׁנֵיהֶם הוּא פְּלוֹנִי בֶּן פְּלוֹנִי, וְזֶה הוּא פְּלוֹנִי בֶּן פְּלוֹנִי; שְׁמָא יְבוֹאוּ שְׁנַיִם וַיַּעֲשׂוּ קְנוּנָא, וַיִּשְׁנוּ שְׁמוֹתֵיהֶן כְּשְׁמוֹת אֲחֵרִים וַיּוֹדוּ זֶה לָזֶה.

ד. כָּל מִי שֶׁהִחֲזֹק שְׁמוֹ בְּעִיר שְׁלֹשִׁים יוֹם - אֵין חוֹשֵׁשִׁין לוֹ שְׁמָא שֵׁם אֲחֵר יֵשׁ לוֹ, וְהוּא שֹׁנֵהוּ בְּדֵי לְרִמּוֹת וְלַעֲשׂוֹת קְנוּנָא; שְׁאֵם אִתָּהּ אוֹמֵר בֶּן, אֵין לְדַבֵּר סוֹף. לְפִיכָּךְ, מִי שֶׁלֹּא הִחֲזֹק שְׁמוֹ בְּעִיר שְׁלֹשִׁים יוֹם, וְכָא וְאָמַר: 'כְּתִבּוּ עָלַי שֹׁטֶר שְׁאִנִּי חֵיב לַפְּלוֹנִי אוֹ לָזֶה כֶּף וְכָף דִּינִי' - אֵין כּוֹתֵבִין לוֹ, עַד שֶׁיָּבִיא רְאִיָּה שְׁנֵיהֶם שְׁמוֹ, אוֹ יִחְזַק.

ה. כָּל שֹׁטֶר שֶׁיֵּצֵא לַפְּנִינִי וַיִּטְעֵן הַלֵּוֹה וַיֹּאמֶר: 'אֲנִי אֵינִי חֵיב כְּלוּם, שְׁמָא אֶחָד רִמָּא הָעֵלָה שְׁמוֹ כְּשִׁמִּי וְהוֹדָה לָזֶה, אוֹ שְׁאָמַר: 'לֹא לָזֶה אֲנִי חֵיב אֵלָּא לְאֲחֵר, וְזֶה רִמָּא הוּא וְהָעֵלָה שְׁמוֹ כְּשֵׁם בְּעַל חוֹב' - מֵאַחֵר שֶׁלֹּא הִחֲזֹק שֵׁם שְׁנַיִם שֶׁשְׁמוֹתֵיהֶן שׁוּין, אֵין חוֹשֵׁשִׁין לְדַבְּרֵי; שִׁחֲזָקָה הִיא, שְׁאִין הָעֵדִים חוֹתְמִין עַל הַשֹּׁטֶר, אֵלָּא אִם בֶּן הֵן מְכִירִין אֵלֶּה הַנּוֹכָרִים בּוֹ. וְכֵן חֲזָקָה, שְׁאִין הָעֵדִים חוֹתְמִין עַל הַשֹּׁטֶר, אֵלָּא אִם נֹדַע לָהֶם בְּנִדְאִי שְׁאֵלֹו שֶׁהֵעִידוּ עַל עֲצָמָן גְּדוּלִים וּבְגִי דַעַת. וְאֵין הָעֵדִים חוֹתְמִין עַל הַשֹּׁטֶר, אֵלָּא אִם בֶּן יוֹדְעִין לְקִירוֹת וּלְחֻתָּם.

ו. עֵדִים שְׁאֵינָן יוֹדְעִין לְחֻתָּם, וְקָרְעוּ [סִירְטוּט] לָהֶם גֵּר וְחֻתְמוּ עַל הָרָשָׁם [הַסִּירְטוּט] - מִכֵּין אוֹתָם מִכַּת מִקְדּוֹת, וְהַשֹּׁטֶר פָּסוּל.

ז. רֹאשׁ בֵּית דִּין שֶׁהִיא יוֹדֵעַ עֲנָן הַשֹּׁטֶר, וְקָרָא הַשֹּׁטֶר

אֵין גּוֹבִין בּוֹ לֹא מִנְכָּסִים מִשְׁעָבְדִים וְלֹא מִנְכָּסִים בְּגִי חוֹרִין, וְלֹא כְּתִבְנוּהוּ אֵלָּא לְהַעֲמִיד שְׁדָּה זֹו בְּיַד פְּלוֹנִי הַלּוֹקֵחַ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יוֹצִיָּאָה מִיָּדוֹ הַמּוֹכֵר וְלֹא יוֹרְשִׁי.

יא. בְּשֹׁטֶר הַחוֹבוֹת אֵינּוּ בֶּן: אִף עַל פִּי שְׁעָדִיו קִימִין, וְקִנּוּ מִיָּדוֹ, וְחִזּוּר בְּשַׁעֲתוֹ וְאָמַר: 'שֹׁטֶר שִׁכְתַּבְתָּם לִי עֲתָה אָבֵד אוֹ נִשְׁרַף' - אֵין כּוֹתֵבִין לוֹ שֹׁטֶר שְׁנִי, שְׁמָא פָּרְעוּ אוֹ מָחְלוּ; וְאִפְּלוּ הָיָה הַחוֹב לִזְמַן [נִקּוּב זִמָּן פִּרְעוּן]. וְאֵינּוּ גּוֹבִה בְּעֵדִים אֵלֶּה כְּלוּם, אֵלָּא אִם אָמַר הַלֵּוֹה 'לֹא הָיָה דְּכָרִים מַעוּלָם', שְׁנֵיהֶם יִחְזַק בְּפָנֵן בְּעִדּוֹתָם, כְּמוֹ שִׁיְתַבָּא.

יב. מִי שֶׁבֵּלָה שֹׁטֶר חוֹבוֹ, וְהָרִי הוּא הוֹלֵךְ לְהַמְחִק - מַעֲמִיד עָלָיו עֵדִים [שִׁיְקִרְאוּהוּ], וְכָא לְפָנֵי בֵּית דִּין, וְהֵן עוֹשִׂין לוֹ קִיּוּם [אִישׁוּר]. אָבֵל עֲדֵי הַשֹּׁטֶר עֲצָמָן - אֵין כּוֹתֵבִין לוֹ שֹׁטֶר אֲחֵר, אִף עַל פִּי שְׁנִיָּהֶם בְּפָנֵיהֶם; אָבֵל בְּאֵין לְבֵית דִּין, וּבֵית דִּין עוֹשִׂין לוֹ קִיּוּם.

יג. בִּיצֵד מִקִּימִין שֹׁטֶר זֶה? כּוֹתֵבִין שֹׁטֶר אֲחֵר, וְאֹמְרִים: 'אֲנִי בֵּית דִּין פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי וּפְלוֹנִי, הוֹצִיא פְּלוֹנִי בֶּן פְּלוֹנִי שֹׁטֶר מִחוֹק לַפְּנִינִי, וְזִמְנוּ בְּיוֹם פְּלוֹנִי, וּפְלוֹנִי וּפְלוֹנִי עָדִיו. וְאִם כְּתִבּוּ: 'וְהִחֲזַקְנוּ לְעִדּוֹתָם שֶׁל עֵדִים, וְנִמְצְאוּ מְכֻנָּה' [אִמִּיתִית] - גּוֹבִה בְּשֹׁטֶר זֶה שֶׁכְּתִבּוּ לוֹ, וְאֵינּוּ צָרִיךְ קִיּוּם אֲחֵר; וְאִם לֹא כְּתִבּוּ בֶּן - צָרִיךְ לְהִבִּיא רְאִיָּה עַל הָעֵדִים הָרִאשׁוֹנִים, עַד שֶׁתִּתְקַיֵּם עֲדוּתָן.

יד. שֹׁטֶר חוֹב שֶׁנִּתְקַרַע, כְּשֶׁר; נִמְחַק אוֹ נִשְׁטָשׁ - אִם רְשׁוּמוֹ נִכָּר, כְּשֶׁר. נִקְרַע קֶרַע בֵּית דִּין, הָרִי זֶה פָּסוּל. אִיזָּה הוּא קֶרַע בֵּית דִּין? שְׁתֵּי וְעָרַב.

טו. מִי שֶׁפָּרַע מִקְצַת חוֹבוֹ, אִם רָצָה - מִחֲלִיף, וְכּוֹתֵבִין לוֹ בֵּית דִּין שֹׁטֶר אֲחֵר בְּשֹׁטֶר הַחוֹב מִזְמַן רִאשׁוֹן; אָבֵל לֹא עֲדֵי הַשֹּׁטֶר. וְאִם רָצָה, יִכְתֹּב שׁוֹכֵר [שֹׁטֶר פִּרְעוּן].

טז. הִבָּא לְפָרַע כָּל חוֹבוֹ, וְאָמַר הַמִּלְוֶה: 'אָבֵד לִי הַשֹּׁטֶר' - הָרִי זֶה יִכְתֹּב לוֹ שׁוֹכֵר, וַיִּפְרַע כָּל חוֹבוֹ; וַיֵּשׁ לַלֵּוֹה לְהַחֲרִים סֶתֶם [חֲדָם סִתְמִין] עַל מִי שֶׁכּוֹבֵשׁ הַשֹּׁטֶר, וְטוֹעֵן שֶׁאָבֵד. וְאִם טַעַן הַלֵּוֹה טַעֲנוֹת וְדָאִי וְאָמַר: 'הַשֹּׁטֶר אֲצִלּוֹ, וְעֲתָה הִנֵּיחוּ בְּכִיסִּי' - הוֹרִי רְבוּתִי שֶׁיִּשְׁבַּע הַמִּלְוֶה הַסֵּת שֶׁאָבֵד הַשֹּׁטֶר, וְאֲחֵר כֶּף יִפְרַע חוֹבוֹ וְיִכְתֹּב שׁוֹכֵר.

יז. מִי שֶׁהוֹצִיא שֹׁטֶר חוֹב בְּמִנְהָ, וְאָמַר: 'עָשׂוּ לִי מִמֶּנּוּ שְׁנַיִם בְּחֻמְשִׁים חֻמְשִׁים' - אֵין עוֹשִׂין לוֹ; שְׁזִכּוֹת לַלֵּוֹה לְהִיּוֹת הַכָּל בְּשֹׁטֶר אֶחָד, שְׁאֵם יִפְרַעְנוּ מִקְצַת, נִמְצָא שֹׁטֶר פְּגוּם [שִׁחֲלָקוּ פִּרְעוּן]. וְכֵן אִם הוֹצִיא שְׁנֵי שְׁטָרוֹת בְּחֻמְשִׁים חֻמְשִׁים, וְאָמַר: 'עָשׂוּ לִי אוֹתָם אֶחָד בְּמִנְהָ' - אֵין עוֹשִׂין לוֹ, אֵלָּא עוֹשִׂין לוֹ קִיּוּם לְכָל אֶחָד וְאֶחָד; שְׁזִכּוֹת הִיא לַלֵּוֹה לְהִיּוֹתָן שְׁנַיִם, שֶׁלֹּא יִכָּף אוֹתוֹ בְּדִין בְּפַעַם אַחַת לְגִבּוֹת הַכָּל.

יח. הוֹצִיא שֹׁטֶר חוֹב בְּמִנְהָ, וְאָמַר: 'קֶרַעְנוּהוּ, וְכְתִבּוּ לִי שֹׁטֶר אֲחֵר בְּחֻמְשִׁים' - אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ; שְׁמָא פָּרְעוּ הַכָּל, וְכְתִבּוּ לוֹ שׁוֹכֵר עַל שֹׁטֶר שֶׁל מִנְהָ, וְכִשְׁיִחְזוּר וַיּוֹצִיא קִיּוּם זֶה שֶׁל שֹׁטֶר חֻמְשִׁים, וַיּוֹצִיא הַלֵּוֹה הַשׁוֹכֵר, יֹאמַר לוֹ: 'זֶה שֹׁטֶר אֲחֵר הוּא'.

46 'הנח, ואני ערב' - אין הערב חייב כלום; ואפלו אמר 'אני
47 ערב' בפני בית דין. אבל אם קנו מידו [עשו קנין] שהוא
48 ערב ממון זה, בכל אלו הפנים - בין בפני בית דין, בין
49 בינו לבין המלוה - נשבעד.

50 ב. אמר לו בשעת מתן מעות: 'הללוהו, ואני ערב' -
51 נשבעד הערב, ואינו צריך קנין. וכן אם בית דין עשו
52 אותו ערב - נשבעד, אף על פי שלא קנו מידו; כגון
53 שהיו בית דין רוצין לגבות מן הללוה, ואמר להם:
54 'הניחוהו, ואני ערב לכם' - הואיל ויש לו הנאה
55 שהאמינוהו בית דין, באותה הנזה שעבד עצמו.

56 ג. המלוה את חברו על ידי ערב - אף על פי שהערב
57 משעבד למלוה - לא יתבע את הערב תחלה, אלא תובע
58 את הללוה תחלה. אם לא נתן לו - חוזר אצל הערב, ונפרע
59 ממנו. במה דברים אמורים? בשאין נכסים ללוה; אבל
60 אם יש נכסים ללוה - לא יפרע מן הערב כלל, אלא מן
61 הללוה. הנה הללוה אצלם, ואין בית דין יכולין להוציא מידו,
62 או שלא בא לדין - הרי זה נפרע מן הערב תחלה, ואחר
63 כך יעשה הערב דין עם הללוה. אם יכול להוציא מידו,
64 יוציא; או ישמנו [ינדין] אותו בית דין, עד שיסתן לו.

65 ד. התנה המלוה על הערב ואמר לו: 'על מנת שאפרע
66 ממי שארצה' - אם יש נכסים ללוה, לא יפרע מן הערב.
67 אמר: 'על מנת שאפרע ממי שארצה תחלה', או שהיה
68 קביל [כדלהלן] - הרי זה יתבע את הערב הנה או את
69 הקביל תחלה, ויפרע מהן אף על פי שיש נכסים ללוה.
70 ה. איזה הוא ערב, ואיזה הוא קביל? אמר לו: 'תן לו,
71 ואני נותן לך' - זה הוא קביל שיש למלוה להפרע ממנו
72 תחלה, אף על פי שלא פרש ולא אמר 'על מנת שאפרע
73 ממי שארצה'. אבל אם אמר לו: 'הללוהו, ואני ערב',
74 'הללוהו, ואני פורע', 'הללוהו, ואני נותן', 'הללוהו, ואני
75 חייב', 'הללוהו, ואני קביל', 'תן לו, ואני קביל', 'תן לו,
76 ואני פורע', 'תן לו, ואני חייב', 'תן לו, ואני ערב' - כלן
77 לשון ערבנות הן, ואינו תובעו תחלה; ולא נפרע ממנו
78 במקום שיש נכסים ללוה, עד שיפרש ויאמר: 'ממי
79 שארצה אפרע'.

80 ו. ערב של כתבה - אף על פי שקנו מידו, פטור מלשלם;
81 שהרי מצוה עשה, ולא חסרה [נחסר בשעת נישואין]
82 ממון. ואם היה האב ערב לכתבת בנו, וקנו מידו - חייב.
83 וקבילן של כתבה, חייב.

84 ז. ראובן שמכר לשמעון שדה, ובא לוי וקבל אתריותה
85 עליו [כלפי שמעון] - לא נשבעד לוי, שזו אסמכתא היא
86 [לא גמר בליבו האחריות]. ואם קנו מידו שהוא ערב
87 לשלם דמי מכר זה בכל עת שיתבענו שמעון - הרי זה
88 חייב. וכנה הורו רבותי.

89 ח. וכן הערב או הקביל שחיבו עצמן על תנאי - אף על
90 פי שקנו מידו - לא נשבעד, מפני שהיא אסמכתא
91 [מאמין שלא יתקיים התנאי]; כיצד? כגון שאמר לו: 'תן
92 לו ואני אתן, אם יהיה כך וכך, או אם לא יהיה'; שכל

1 לפניו הסופר שלו - הואיל והוא מאמין אותו, ואימתו
2 עליו - הרי זה חותם על השטר, אף על פי שלא קראהו
3 הוא בעצמו. ואין שאר העם ראין לעשות כן, עד שיקרא
4 העד השטר מלה מלה.

5 ח. שנים שהיו בעיר, שם כל אחד מהם יוסף בן שמעון
6 - אינן יכולין להוציא שטר חוב זה על זה, ולא אחר יכול
7 להוציא עליהן שטר חוב, אלא אם כן באו עדי השטר
8 בעצמן, ואמרו: 'זה הוא שהענינו עליו, וזה הוא שהענינו
9 לו בהלוואה זו'. וכן אין מגרשין נשותיהן, אלא זה בפני
10 זה. וכן אם נמצא לאחד בין שטרותיו שובר ששטרו של
11 יוסף בן שמעון פרוע, שטרות שניהם שעליו פרועין.
12 וכיצד יעשו אלו ששמותיהן שוין, ושמות אבותיהן שוין?
13 ישלשו [יוסיפו הסבא]. היו שמות אבות אבותיהן שוין,
14 יכתבו סימניהן. היו דומין זה לזה בצורתן, יכתבו יחוסן
15 [כהן, לוי]. היו שניהם כהנים או לויים, יכתבו [שושלת]
16 דורות.

17 ט. הוציא עליו שטר שכתוב בו: 'אני פלוני בן פלוני
18 לויתי ממך מנה' - אף על פי שאין בו שם המלוה - כל
19 מי שיצא [נמצא] שטר זה מתחת ידו, גובה בו; ואינו יכול
20 לדחותו ולומר, 'של אחר הוא, ונפל'. וכן שני יוסף בן
21 שמעון הדרין בעיר אחת, שהוציא אחד מהן שטר חוב
22 על אחד מבני העיר - אינו יכול לדחותו ולומר לו,
23 'לפלוני ששמו כשמו אני חייב, וממנו נפל השטר'; אלא
24 הרי זה שיצא מתחת ידו גובהו, ואין חוששין לנפילה.
25 י. שנים שהוציא כל אחד משניהן שטר חוב על חברו -
26 אין האחרון יכול לומר לראשון, 'אלו הייתי חייב לך,
27 היאך אתה לזה ממני'; אלא זה גובה חובו, וזה גובה
28 חובו. הנה זה במאה וזה במאה, ויש לזה עדית ולזה
29 עדית, או לזה בינונית ולזה בינונית, לזה זבורית ולזה
30 זבורית - אין נזקקין להם, אלא כל אחד עומד בשלו. הנה
31 לזה עדית ובינונית ולזה זבורית - זה גובה מן הבינונית,
32 וזה גובה מן הזבורית.

33 יא. המוציא שטר חוב על חברו, והלה מוציא שטר
34 שמכר לו את השדה - אם היו במקום שנותן הלוקח
35 המעות, ואחר כך כותב לו המוכר את השטר - הרי שטר
36 חובו של זה בטל, שהרי אומר לו: 'אלו הייתי חייב לך,
37 היה לך לפרע חובך' [בכסף שנתתי]. אבל במקום
38 שכותבין, ואחר כך נותנין - הרי שטר החוב קיים, שהרי
39 זה אומר לו: 'מכרתי לך את השדה, כדי שיהיה לך נכסים
40 ידועים, שאגבה מהן החוב שלי'.

יום שלישי ל' מנחם-אב ה'תשע"ד

פרק כה

41 א. המלוה את חברו, ואחר שהללוהו אמר לו אחד: 'אני
42 ערב', או שתבע את הללוה בדין, ואמר לו אחד: 'הניחוהו,
43 ואני ערב', או שהיה חוגק אותו בשוק לתן לו, ואמר לו:

מתוך מהדורת חזק

46 אלא תובע כל מי שירצה תחלה. ואם נשא הקבלן המעות
47 מיד המלוה, ונתנן ביד הלוה - אין למלוה על הלוה כלום.
48 ג. מלוה שתבע את הלוה, ולא מצא לו נכסים - אינו
49 יכול להפרע מן הערב, עד אחר שלשים יום מיום שנתחייב
50 הערב לשלם; לא יהיה כח זה, פחות מן הלוה עצמו. כזה
51 הזור המורים. ואם התנה עמו, הכל לפי התנאי. היה הלוה
52 במדינה אחרת, שאינו יכול להודיעו ולא לילך לו, או
53 שמת הלוה, והניח קטנים שאין בית דין נזקקין לנכסיהן
54 - הרי זה תובע את הערב תחלה, שהרי אין הלוה מצוי.
55 ד. מלוה שתבע את הלוה, ומצאו שהעני - אינו יכול
56 להפרע מן הערב, עד שישבע הלוה בתקנת אחרונים שאין
57 לו כלום; שמא יעשו קנוניא [רמאות] על נכסיו של ערב.
58 ה. מי שהיה ערב לחברו במלוה על פה, וכא המלוה
59 לתבע את הערב, והרי הלוה במדינת הים - אומר לו
60 הערב: 'הבא ראיה שלא פרעך הלוה, ואני אשלם לך'.
61 ו. ערב שקדם ונתן לבעל חוב את חובו - הרי זה חוזר
62 וגובה מן הלוה כל מה שפרע על ידו, אף על פי שהיה
63 מלוה על פה או בלא עדים כלל. במה דברים אמורים?
64 בשאמר לו הלוה בעת שנעשה לו ערב: 'ערבני ושלם'.
65 אבל אם עמד זה ברשות עצמו, ונעשה לו ערב או קבלן,
66 או שאמר לו הלוה: 'ערבני', ולא הרשהו [לא אמר] שיתן,
67 ופרע החוב - אין הלוה חייב לשלם לו כלום. וכן הפורע
68 שטר חובו של חברו שלא מדעתו - אפלו היה החוב על
69 המשכון, אין הלוה חייב כלום; ונוטל משכוננו בחנם, והרי
70 אבד זה הנותן את מעותיו; שמא היה הלוה מפסיד את
71 המלוה, ומוחל לו. מת הלוה, וקדם הערב ופרע החוב
72 קדם שיודיע את הירששים - אם נודע לנו שלא פרע הלוה
73 שטר חובו קדם שימות, כגון שהודה בו, או שנדוהו [על
74 אי פרעו] ומת בנדויו, או שלא הגיע זמן המלוה להגבות
75 - הרי זה חוזר וגובה מן הירששין כל מה שפרע. היה
76 המלוה גוי - אין הירששין חייבין לשלם; שמא אביהן נתן
77 לזה הערב כל החוב שהיה עליו, מפני שהגוי תובע את
78 הערב תחלה [לפני הלווה], ולפיכך פרע זה מדעתו קדם
79 שיודיע את היתומים. אבל אם הודיען שהגוי תובע אותו,
80 והרי הוא נותן - חייבין לשלם.
81 ז. כל ערב שבא לטל מה שפרע - בין שבא להפרע
82 מירששי לזה, בין מן הלוה עצמו - הרי זה צריך להביא
83 ראיה שפרע; ואין מציאת [הימצאות] שטר החוב שעליו
84 ביד הערב, ראיה - שמא נפל השטר מיד המלוה, ולא
85 פרע זה כלום.
86 ח. האומר לחברו: 'ערבתי לך', והוא אומר: 'לא ערבתי';
87 או שאמר הערב לזה: 'אתה הרשיתני לערב אותך ולתן',
88 והוא אומר לו: 'לא, מדעתך ערבתי', או 'לא ערבתי כלל';
89 או שאמר הערב: 'פרעתי למלוה בפניך', והלוה אומר:
90 'לא פרעתי', או שאמר לו: 'כן, פרעתי, ונתתי לך מה
91 שפרעתי', או שאמר המלוה: 'ערבתי לי מאתים', והוא
92 אומר: 'לא ערבתי אלא מנה' - בכל אלו הטענות וכיוצא

1 התולה שעבוד שאינו חייב בו באם יהיה ואם לא יהיה -
2 לא גמר, ולא הקנה קנן שלם; ולפיכך לא נשתעבד.
3 ט. שנים שלוו בשטר אחד, או שלקחו מקח אחד, וכן
4 השתפין שלוה אחד מהן, או לקח לשתפות - הרי הן
5 ערבאין זה לזה, אף על פי שלא פרש.
6 י. שנים שערכו אחד - כשיבוא המלוה להפרע מן הערב,
7 יפרע מאיזה מהן שירצה; ואם לא היה לאחד כדי החוב,
8 חוזר ותובע השני בשאר החוב.
9 יא. ואחד שערב שנים - כשיפרע למלוה - יודיעו
10 [המלווה] חוב איזה משניהם הוא פורע, כדי שיחזרו עליו.
11 יב. האומר לחברו: 'ערב זה לפלוני, ואני ערב לך' - הרי
12 זה כמי שאמר לו: 'הלוהו, ואני ערב'; וכשם שנשתעבד
13 הערב למלוה, כך נשתעבד ערב שני לערב ראשון. ודין
14 הערב עם המלוה, כדין ערב ראשון עם השני - דין אחד
15 הוא.
16 יג. מי שלא פרש קצב הדבר [סכום] שערב, כגון שאמר
17 לו: 'כל מה שתתן לו, תן לו ואני ערב', או 'מכר לו, ואני
18 ערב', או 'הלוהו, ואני ערב' - יש מן הגאונים שהורה,
19 שאפלו מכר לו בעשרת אלפים או הלוהו מאה אלף,
20 נשתעבד הערב בכל. ויראה לי, שאין זה הערב חייב כלום;
21 שפירן שאינו יודע הדבר ששעבד עצמו בו - לא סמכה
22 דעתו, ולא שעבד עצמו; ודברים של טעם הן אלו, למכין.
23 יד. מי שאמר לחברו: 'הלוהו, ואני ערב לגופו של לזה
24 הנה; לא ערב לעצמו של ממון, אלא כל זמן שתמצא
25 אביאנו לך', וכן אמר לו אחר שהלוהו ותרבעו: 'הניחהו,
26 וכל זמן שתתבע אותו, אביאנו לך', וקנו מידו על זה -
27 אם לא הביא זה הלוה, יש מן הגאונים שהורה שהוא חייב
28 לשלם. ויש מי שהורה, שאפלו התנה עליו, ואמר: 'אם
29 לא אביאנו, או שמת, או שברח, אהי חייב לשלם' - הרי
30 זו אסמכתא, ולא נשתעבד; ולזה דעתי נוטה.

יום רביעי א' אלול ה'תשע"ד

פרק כו

31
32
33 א. המלוה את חברו בשטר, ואחר שהעידו העדים בשטר,
34 בא ערב וערב את הלוה - אף על פי שקנו מידו, ונשתעבד
35 לשלם כמו שבארנו - כשיבוא המלוה להפרע מנכסי
36 הערב הנה, אינו טורף מנכסים משעבדים [שמחר הערב].
37 היה הערב בגופו של שטר קדם חתימת העדים - אם
38 כתבו 'פלוני ערב', שהרי אינו מערב [משולב בשטר] עם
39 הלוה במלוה - הרי זה אינו גובה ממנו מן המשעבדין.
40 אבל אם כתוב בשטר 'פלוני לזה מפלוני כך וכך, ופלוני
41 ערב', שהרי ערכו לזה עם הערב בשטר, וקנו מידו של
42 ערב, ואחר כך חתמו העדים בשטר - הרי זה נפרע מנכסי
43 ערב המשעבדין.
44 ב. מלוה שבא לתבע את הלוה - אינו יכול לדחותו
45 ולומר, 'לך אצל הקבלן, שהרי יש לך לתבע אותו תחלה';

45 אין טורפין בו, מפני שאין לו קול [פרסום], שהרי לא
46 ידעו הלקוחות במה שצנעשה בגויים.
47 ב. שטר שעדין גויים שמסרו הלוה ליד המלוה, או
48 המוכר ליד הלוקח, בפני שני עדים מישאל - אף על פי
49 שאינו עשוי בערפאות שלהן, ואין בו כל הדברים שמנינו
50 - הרי זה גובה מבני חורין; והוא שיהיו העדים שמסרו
51 בפניהם יודעין לקרותו, וקראוהו בשמסרו, ויהיה כתקון
52 שטרי ישראל, שאינו יכול להזדיף [להחמק] ולא להוסיף
53 בו ולא לגרע. ולמה לא יגבה בו מן המשעבדין? מפני
54 שאין לו קול.
55 ג. תקון שטרי ישראל כך הוא: כל השטרות בלן, צריך
56 שיחזיר [פעם שניה] מענינו של שטר בשיטה אחרונה -
57 לפי שאין למדין משיטה אחרונה, שמא היו העדים
58 מרחקין מגופו של שטר בכדי שיטה, ובא זה המזנף, וכתב
59 באותו הרוח שיטה זו.
60 ד. עדים שהיו מרחקין מן הכתב שתי שיטין, פסול; פחות
61 מכאן, כשר. 'שתי שיטין' שאמרו - בכתב ידי עדים, ולא
62 בכתב ידי סופר; שכל המזנף, אינו הולך אחר הסופר,
63 אלא אחר העדים. ושתי שיטין אלו - הן ושני אורין [שבין
64 השורות], כגון [כגודל] למד על גב כך [סופית]. היו
65 העדים מרחקין מן הכתב יתר על שתי השיטין, והיה כל
66 הרוח שבין הכתב והעדים מלא בעדים פסולין או קרובים
67 - כשר, שהרי אינו יכול להזדיף. ואם מלאהו בשריטות
68 [קווים] של דיו - פסול, שמא העדים על השריטות חתמו,
69 לא על גופו של שטר. היה השטר פלו עם עדיו בשיטה
70 אחת, הרי זה כשר.
71 ה. היה השטר בשיטה אחת, והעדים בשיטה שניה -
72 פסול; שמא אלו העדים היו מרחקין מן השטר הכשר
73 שיטה אחת, וחתף כל השטר, וכתב זה השטר באותה
74 השיטה, ונמצאו אלו העדים חותמין עליה. וכן אם היה
75 השטר ושני עדים בשיטה אחת, ושני עדים אחרים בשיטה
76 שניה, ואמר: 'אני נהפנתי לרבות העדים' [להביא נוספים]
77 - אין מקימין שטר זה מעדים של מטה בשיטה שניה, אלא
78 מעדים של מעלה; שמא בשיטה שהיתה בין העדים של
79 מטה ובין השטר שחתף, כתב שטר זה ושני עדיו.
80 ו. קיים [אישור השטר ע"י] בית דין - צריך שהיה סמוך
81 לכתב ידי עדים, או סמוך לצד השטר, או מאחוריו כנגד
82 הכתב. ואם היה בין הקיים והשטר רוח שיטה אחת -
83 פסול; שמא יחתף השטר שנתקם, ויזנף באותה השיטה
84 שטר ושני עדיו, ונמצא הקיים על שטר מזנף.
85 ז. הרחיק את הקיים מן השטר יתר על שתי שיטין, ומלא
86 כל הרוח שריטות דיו - כשר, שהרי אינו יכול לזנף; ואין
87 חוששין לבית דין שיקימו קיים על השריטות, אלא על
88 גופו של שטר.
89 ח. כל המחקין בלן - צריך שיקתב קיימיהן בסוף השטר,
90 ויאמר: 'אות פלונית', או 'מלה פלונית', או 'שיטה

1 בהן - המוציא מחברו עליו הראיה, או ישבע הנתבע
2 שבועת הסת, או שבועת התורה אם הודה במקצת, כשאר
3 טענות הממון.
4 ט. עבד או אשת איש שליו או שערכו את אחרים,
5 ונתחייבו לשלם - כשישתחרר העבד ותתגרש האשה או
6 תתאלמן, ישלמו.
7 י. קטן שלוה, חייב לשלם כשיגדיל. ואין כותבין עליו
8 שטר, אלא הרי היא מלוה על פה, אף על פי שקנו מידו;
9 שאין קנן מיד הקטן כלום.
10 יא. קטן שערב את אחרים - הורו גאונים שאינו חייב
11 לשלם כלום, אף כשיגדיל. וזה שנתן את מעותיו על פי
12 הקטן, אבד את מעותיו; שאין לקטן דעת כדי לשעבד
13 עצמו בדבר שאינו חייב בו, לא בערכנות ולא בכל פיצא
14 בזה. ודין אמת הוא זה, וכן ראוי לדון.
15 יב. האשה שלוחה בשטר, או שערכה [היתה ערב]
16 בשטר, ונשאת - חייבת לשלם אחר שנשאת. ואם היתה
17 מלוה על פה - אינה משלמת עד שתתגרש או שתתאלמן;
18 שרשות בעל פרשות לוקח הוא [ואין גובין במלוה על פה
19 מלקוחות], כמו שבארנו בכמה מקומות. ואם היו אותן
20 מעות ההלוואה עצמן קימין, יחזירו אותן למלוה.

יום חמישי ב' אלול ה'תשע"ד

פרק כז

23 א. שטר שכתוב בכל לשון ובכל כתב - אם היה עשוי
24 כתקון שטרי ישראל, שאינו יכולין להזדיף [להחמק] ולא
25 להוסיף ולא לגרע, והיו עדיו ישראלים, ויודעין לקרותו
26 - הרי זה כשר, וגובין בו מן המשעבדין [נכסים של לוה
27 שנמכרו]. אבל כל השטרות שחתמיהם גויים - הרי אלו
28 פסולין, חוץ משטרי מקח וממכר ושטרי חוב; והוא שיתן
29 המעות בפניהם, ויכתבו בשטר: 'בפנינו מנה פלוני
30 לפלוני', 'כך וכך דמי המכר' או 'מעות החוב'. והוא
31 שיהיו עשויין בערפאות שלהם; אבל במקום קבוץ
32 פליליהן [התכנסות שופטיהם] בלא קיום השופט שלהם,
33 לא יועילו כלום. וכן צריכין עדי ישראל שיעידו על אלו
34 הגויים שהן עדי שטר, ועל זה השופט שלהן שקיים
35 עדותן, שאינן יודעין בקבול שחר. ואם חסרו שטרי
36 הגויים דבר מכל אלו, הרי הן פתורש. וכן שטרי הודאות
37 ומתנות ופשרות ומחילות, שהם בעדים שלהם - אף על
38 פי שיש בהם כל הדברים שמנינו, הרי הם פתורש. והורו
39 רבובתי, שאפלו שטרי חוב שלהם שנתנו המעות בפניהם
40 - פסולין, ולא הכשירו אלא שטרי מקח וממכר שנתנו
41 המעות בפניהם; ואין אני מודה בזה. אם לא ידעו דיגי
42 ישראל לקרות שטר זה שצנעשה בערפאות של גויים -
43 נותנו לשני גויים זה שלא בפני זה, וקורין לו, שנמצא כל
44 אחד מהם כמסית לפי תמו, וגובה בו מבני חורין. אבל

מתוך מהדורת חזק

[חצי קב] - הכל הולך אחר התחתון; שהקפל, פחות מן
הספל. כתוב בו מלמעלה קפל, ומלמטה ספל - חוששין
שלא זביב הסיר רגל הקוף, ונעשת סמך; ואינו גובה אלא
במדת קפל הקטנה. וכן כל פיוצא בזה, שיד בעל השטר
על התחתונה. מעשה בשטר שהיה כתוב בו 'שש מאות
וזו אחד', והרי הדבר ספק, אם שש מאות זו וזו אחד,
או שש מאות אסתירא [חצאי זוחים] וזו; אמרו חכמים:
יטל שש מאות אסתירא וזו, שיד בעל השטר על
התחתונה. אם כן, למה לא נאמר שש מאות פרוטה וזו?
לפי שהפרוטות - כולל אותן הסופר וזין וולא מונה
הפרוטות, ואחר כך כותבין. וכן כל פיוצא בזה, בכל זמן
ובכל מקום לפי דרכם הדיוע, על פיו עושין.

טז. שטר שכתוב בו 'אסתירא מאה מעי', או שכתוב בו
'מאה מעי אסתירא' - הלך אחר פחות שבשונות, ואינו
נוטל אלא מאה אסתירות; שיד בעל השטר לעולם על
התחתונה, מפני שהוא המוציא מחברו, ואינו מוציא אלא
בדבר שאין בו ספק. לפיכך, כל שטר שיש בו משמע שתי
לשונות, שמה כך או שמה כך - אינו נוטל אלא הפחות
שבשתיהן; ואם תפש בעליונה - אין מוציאין מידו, אלא
בראיה ברורה.

יז. כתוב בו 'מטבע זהב', אין פחות מדינר זהב. 'זהב
דינרין' או 'דינרין זהב', אין פחות משני דינרין של זהב.
'זהב בדינרין', אין פחות משנה שני דינרין של כסף מן
הזהב. וכן כל פיוצא בזה.

ברוך רחמנא דסייען

יום שישי ג' אלול ה'תשע"ד

הלכות טוען ונטען

מצות עשה אחת היא, והיא - דין טוען ומודה או כופר.
ובאור מצוה זו - בפדקים אלו.

פרק א

א. הטוען את חברו במשולטלין, והודה לו במקצתו - הרי
זה משלם מה שהודה, ונשבע על השאר מן התורה;
שנאמר: "אשר יאמר כי הוא זה". וכן אם כפר בכל,
ואמר: 'לא היו דברים מעולם', ועד אחד מעיד שהיו -
הרי זה נשבע מן התורה. ומפי השמועה [מסורת ממושה
רבינו] למדו, שכל מקום ששנים מחזיקין אותו ממון, אחד
מחזיקו שבועה; וכן למדו מפי השמועה, שעד אחד "לכל
עון ולכל חטאת" אינו קם, אבל קם הוא לשבועה.

ב. אין לך מחזיק שבועה מן התורה, חוץ משלשה: מי
שהודה במקצת המשולטלין, ומי שחזבו עד אחד, והשומר
- שהרי נאמר: "שבועת ה' תהיה בין שניהם". וכבר
בארנו שבועת השומרין בהלכות שכירות. וכל אחד
משלשתן נשבע, ונפטר מלשלם. אבל כל הנשבעין

פלוגית, 'על מחק' או 'תלויה', והכל קיים. ואם היה
המחק במקום 'שריר וקנים', וכשעור 'שריר וקנים' - אף על
פי שחזר וקיימו, פסול; שמה מחקו וכתבו דבר שיוגף, וחזר
וקיימו ברוח שבין הכתב והעדים.

ט. שטר הבא הוא ועדיו על מחק, כשר. ואם תאמר:
מוחק, וחוזר ומוחק - אינו דומה מי שנמחק פעם אחת,
לנמחק שתי פעמים. ואם תאמר: שמה מחק מקום העדים
שתי פעמים, ואחר שכתב השטר חוזר ומוחקו, וכותב כל
מה שירצה, שהרי הוא ועדיו פלו שנה, מפני שנמחק הכל
שתי פעמים - כבר תקנו חכמים, שלא יהיו העדים חותמין
על שטר מחוק, אלא אם כן נמחק בפניהם.

י. שטר הבא הוא ועדיו על מחק, והקיום מלמטה על
הנר - אין מקימין אותו מעדי הקיום, אלא מעדים
שלמעלה; שמה הקיום היה רחוק מן השטר הרבה, והיה
הרוח מלא שריטות של דיו; וחתך גוף השטר ומחק
השריטות, וכתב השטר ועדיו על מחק.

יא. שטר הבא על הנר, ועדיו על המחק - פסול; שמה
ימחק השטר, ויוגף, ונמצא הוא ועדיו על המחק. ואם
כתבו העדים: 'אנחנו העדים חתמנו על המחק, והשטר על
הנר' - כשר; וכותבין כן בין עד לעד, כדי שלא יוגף.

יב. שטר הבא על המחק, ועדיו על הנר - פסול, ואפלו
כתבו העדים: 'אנחנו עדים חתמנו על הנר, והשטר על
המחק'; מפני שהוא מוחק כל השטר פעם שניה, וכותב
כל מה שירצה; וכיון שכלו נמחק שתי פעמים, אינו נכר,
שאלו היה בו מקום הנמחק פעם אחת ומקום הנמחק שתי
פעמים, היה נכר. ומתקון השטרות, להתבונן בשטר בוין
ווינין שלו, שלא יהיו דחוקין בין התבות, שמה זיף
והוסף וו. ולא יהיו מרחקין, שמה מחק אות אחת, כגון
הא או חית, והניח רגלה האחת מקום וו. וכל פיוצא בזה,
מדקדקין בו בכל לשון ובכל כתב.

יג. משלש ועד עשר - אין כותבין בסוף שיטה; שמה
זיף, ויחזיר השלש שלשים, והעשר עשרים. ואם נודמן
לו בסוף שיטה - מחזיר הדבור [כותב שוב הקטע האחרון]
בגופו של שטר פעמים רבות, עד שיבוא באמצע השיטה.

יד. שטר שכתוב בו מלמעלה מנה ומלמטה מאתיים,
מלמעלה מאתיים ומלמטה מנה - הכל הולך אחר התחתון.
ולמה אין הולכין אחר הפחות שבשניהם? לפי שאין
האחד תלוי בחברו - שאם היה כתוב בו מנה שהן מאתיים
או מאתיים שהן מנה, היה נוטל מנה; אבל שני דברים
שאין האחרון תלוי בראשון, הלך אחר התחתון. היה בו
מלמעלה שם, ומלמטה שם קרוב לו - הכל הולך אחר
התחתון. אם כן, למה כותבין את העליון? שאם תמחק
אות אחת מן התחתון, ילמד מן העליון; כגון, שהיה
בעליון חנני או ענני ובתחתון חנן או ענן - בידוע שהוא
השם העליון. אבל לא ילמד תחתון מן העליון שתי
אותיות.

טו. כתוב בו מלמעלה ספל [חצי טאה], ומלמטה קפל

1 לי בפני עדים שיש לי אצלך מנה, דבר פלוני נגנב
2 מביתי, ולא היה שם אלא אתה, קרוב בעיני שאמרת
3 גנבתו, חשבתי מעותי ומצאתי חסר, שמא אתה הטעיתני
4 בחשבון, והנחבט אומר: 'אין לך בנדי כלום' - הרי זה
5 פטור אף משבועת הסת. וכן כל פיוצא בזה.
6 ח. 'מנה יש לי בנדי בודאי, והנחבט אומר: 'איני יודע,
7 שמא יש לך שמא אין לך' - הרי הנחבט נשבע שבועת
8 הסת שאינו יודע, ונפטר; לפי שלא חזב עצמו בודאי. וכן
9 כל פיוצא בזה. 'כור חטים יש לי בנדי בודאי, והנחבט
10 אומר: 'איני יודע אם חטים הוא אם שעורים' - הרי זה
11 נשבע הסת שאינו יודע, ומשלם שעורין. וכן כל פיוצא
12 בזה.
13 ט. 'מנה יש לי בנדי בודאי, והנחבט אומר: 'כן, היה לך
14 בנדי, אבל איני יודע אם התורתי לך אם צדין לא התורתי
15 לך' - חזב לשלם. ולא ישבע התובע כלל, אפלו שבועת
16 הסת; מפני שהוא [התובע] יודע בודאי שהוא חזב; והרי
17 זה טוען אותו טענת ודאי, ונסתפק לו אם נפטר אם לא
18 נפטר. וכן כל פיוצא בזה. אבל אם אין לו תובע, אלא
19 הודה מעצמו ואמר: 'גזלתיך, או הליתי מנה, אביך
20 הפקיד אצלי מנה, ואיני יודע אם התורתי או לא
21 התורתי' - אינו חזב לשלם; ואם בא לצאת ידי שמים,
22 חזב לשלם.
23 י. 'מנה לי בנדי', 'אין לך בנדי כלום', 'השבע הסת ואלך',
24 'השבע אתה הסת וטל', ואמר התובע: 'איני רוצה
25 להשבע' - הרי הנחבט אומר לו: 'השבע וטל, או תלך
26 בלא כלום'; ואין שם הפוך אחר. ויש לו להתרים [להטיל
27 חרם] סתם על מי שהוא חזב לי, ולא יתן לי.
28 יא. הורו רבותי, שכל מי שנתחבב שבועה - בין של
29 תורה, בין של דבריהם, אפלו הסת - יש לו [יכול]
30 להתרים סתם קדם שישבע, על כל מי שיטען עליו דבר
31 שאינו חזב בו, כדי שישביע אותו בחנם; ויצננה המשביע
32 'אמן', ואחר כך ישבע זה. ותקנה טובה היא לבעלי דינים,
33 כדי שימנעו מטענות השקר, ולא יגרמו להוציא שם שמים
34 לבטלה, ולא ישאו שמע שגא [יטענו שקר].
35 יב. כל מי שנתחבב שבועה - בין של תורה, בין של
36 דבריהם - מגלגל עליו המשביעו [שיכלול בשבועתו] כל
37 מה שירצה מדברים שאם יודה בקו יתחבב ממוץ. ועד
38 היכן כח הגלגול? עד שיאמר לו: 'יבטלל שבועה זו, שלא
39 נמכרת לי כעבד עברי, ועדין עבדי אתה'. וכבר בארנו,
40 שאין מגלגלין על השכיר.
41 יג. מי שנתחבב שבועה, אפלו הסת [מדבריו], והתחיל
42 התובע לגלגל עליו דברים אחרים שלא טען אותם תחלה
43 - ראה זה הנחבט כך, ואמר: 'איני רוצה להשבע, אלא
44 הרני משלם הטענה הראשונה שנתחבבתי על כפירתה
45 שבועה' - אין שומעין לו; אלא אומרים לנחבט: 'או תן
46 לו כל מה שגלגל עליך מטענות הדידות [הודאות], או
47 השבע והפטר'.

1 ונוטלין, כגון שכיר [הטוען לאי תשלום] ונחבל [ניזק]
2 מחבירו וטוען לאי תשלום] ונגזל ופוגם שטרף [מודה]
3 שחלקו פרוע] וכיוצא בו, וכן כל הנשבעין בטענת ספק,
4 כגון השתפין והאריסין [שלא נטלו יותר מהמגיעם] - כלן
5 נשבעין בתקנת חכמים. וכל אלו השבועות - אף על פי
6 שהן מדברי סופרים - הרי הן כעין של תורה, בנקיטת
7 חכמן [קדוש].
8 ג. הטוען מטלטלין על חברו, וכפר בכל ואמר: 'לא היו
9 דברים מעולם', או שהודה במקצת ונתנו מיד, ואמר: 'אין
10 לך בנדי אלא זה, והא לך', או שאמר: 'אמת שהיה לך
11 אצלי, אבל מחלת לי, או נתת לי, או מכרת לי, או
12 החרתי לך', או שטענו חטים, והודה לו בשעורים - בכל
13 אלו, פטור משבועת התורה. אבל חכמי תלמוד תקנו,
14 שישבע הנחבט בכל אלו שבועת הסת [שחכמים 'הסיתו'
15 לכר], ונפטר; ואינה כעין של תורה, לפי שאין בה נקיטת
16 חכמן. וכבר בארנו דרך השבועה של תורה ודרך שבועת
17 הסת בהלכות שבועות.
18 ד. כל מי שנתחבב שבועה מן התורה, הרי זה נשבע
19 ונפטר. ואם לא רצה להשבע - יורדין לנכסיו, וגובין מהן
20 כל מה שטען חברו עליו; שהרי התובע אומר לו: 'איני
21 זו מדין תורה - או השבע, או תן לי'. ויש לו [לנחבט]
22 זכות [להחרים] [להטיל חרם סתם] על מי שטוען עליו דבר
23 שאינו כן, ונתן. אבל מי שנתחבב שבועה מדבריהם - אם
24 היה מן הנשבעין ונוטלין, אינו יכול להפך השבועה [על
25 הנתבע ויפטר]; שהרי הנחבט אומר לו: 'השבע וטל, כמו
26 שתקנו לך חכמים'. ואם לא רצה להשבע, ילך לו. והורו
27 רבותי, שאם אמר התובע: 'איני רוצה בתקנה זו שתקנו
28 לי חכמים, אלא הרני כשאר התובעים' - הרי זה משביע
29 את הנחבט הסת. ואם רצה [הנחבט] להפכה על התובע -
30 מחיבין את התובע להשבע הסת וטל, או ילך לו.
31 ה. היה המחזיב שבועה מדבריהם מן הנשבעין ונפטריין,
32 כגון הנשבעין על טענת ספק, או מן הנשבעין הסת, ולא
33 רצה להשבע - משמתין [מנדיים] אותו שלשים יום. אם
34 לא בא, ולא תבע [להתיר] נדויו - מלקין אותו מפת
35 מרדות, ככל מי שחלה עליו שמתא שלשים יום, שמכין
36 אותו, ואחר כך מתירין לו נדויו. ואין יורדין לנכסיו, לפי
37 שאינו מחזיב שבועה מן התורה.
38 ו. כל המחזיב שבועת הסת - אם רצה להפך השבועה על
39 התובע, הרי התובע נשבע הסת ונוטל; ואין לך מי
40 שנשבע הסת ונוטל מחברו, אלא זה שנהפכה עליו
41 שבועת הסת. ואין לך שבועה שתהפך, אלא שבועת הסת
42 בלבד; אבל שבועה של תורה, או של דבריהם שהיא כעין
43 של תורה - אין הופכין שבועתן.
44 ז. אין משביעין שבועת הסת, אלא על טענת ודאי; אבל
45 על טענת הספק, פטור. כיצד? 'כמדמה לי שיש לי אצלך
46 מנה, או שאמר: 'מנה שהליתיה, כמדמה לי שלא
47 פרעתי', אומר לי אבא שיש לי אצלך מנה, או שצוה

באמת; ואם שקר אתה טוען - הודה לבעל דינך. אכל
הנחשד בעדים - אין אנו מאמינים אותו שישבע.
ד. תקנת חכמים היא, שכל המחביב שבועה מן התורה על
טענת ודאי - אם היה חשוד, הרי התובע נשבע מדבריהם
ונוטל מה שטען. הרי שגיהם חשודין - חזרה שבועה
למחביב לה [המקור], שהוא הנתבע; ומתוך שאינו יכול
להשבע, משלם. היה החשוד שומר, וטען שאבד הפקדון
או נגנב - אין שפנגדו יכול להשבע ולטל, שהרי אינו
טוענו ודאי שאכלו [שגזלו]. לפיכך, אם טען בעל הפקדון
ואמר: 'בפני שלח יד [השתמש] בפקדוני', או 'פשע בו'
- הרי התובע נשבע בתקנת חכמים, ונוטל.
ה. נתחייב החשוד שבועה מדבריהם - אם היה מן
הנשבעין ונוטלין, אינו יכול להשבע ולטל; אלא הנתבע
שפנגדו ישבע הסת, ויפטר. וכן פוגם שטרן [מודה שחלקו
פרוע] וכל פיוצא בו שהיה חשוד, וטען הלוה שפרעו,
ואמר 'ישבע לי' - הרי הנתבע נשבע הסת, ויפטר אף מן
השטר.
ו. היה אותו חשוד מן הנשבעין בטענת ספק [כגון שותף
שנשבע שלא לקח יותר מחלקו] - אינו נשבע, לפי שהוא
חשוד; ואין שפנגדו נשבע, לפי שלא נתחייב זה שבועה
מן התורה, ולפי שאין התובע טוענו טענת ודאי, כדי
שישבע על טענתו.
ז. נתחייב החשוד שבועת הסת, אין שפנגדו נשבע ונוטל;
ששבועת הסת עצמה - תקנה היא, ולא עשו לה תקנה
אחרת שישבע התובע, אלא הרי הנתבע נפטר בלא
שבועה.
ח. מי שנתחייב שבועת הסת, והיה התובע חשוד - אין
הנתבע יכול להפוך עליו [על התובע] השבועה, שהרי אין
זה יכול להשבע; אלא ישלם, או ישבע הסת. אין שומעין
לזה לתלות בדבר שאי אפשר; והרי זה כמי שהפך
שבועתו על הקטן, שאין שומעין לו, אלא או ישבע הסת,
או ישלם.
ט. מי שנתחייב שבועה, בין מן התורה בין מדבריהם,
ונשבע ונטל או נשבע ונפטר, ואחר כך באו עדים
שהוא חשוד - אין שבועתו ששבע [נחשבת] כלום; ויש
לבעל דינו להוציא מידו מה שנטל, או ישבע זה שפנגדו
ויטל ממנו.
י. לעולם כזה [כאמור] דנין לחשוד, עד שילקה בבית דין
- אם היו עליו עדים שילקה על ידם - ויעשה תשובה,
ויחזור לכשרותו בין לעדות בין לשבועה.
יא. מי שטען [טענה] על חברו וכפר בו ונשבע, בין
שבועת התורה בין שבועת הסת, ואחר כך באו עדים
והעידו עליו שעל שקר נשבע - הרי זה משלם, והחזק
חשוד על השבועה. וכבר בארנו בשבועות, שכל הנשבע
על ממונו חברו ועשה תשובה - חייב להוסיף חמש.
יב. טענו שיש לו אצלו חוב בעדים וקננו, ואמר: 'כן

יד. הטוען את חברו טענות הרבה - אין משיביעין אותו
על כל טענה וטענה, אלא שבועה אחת על הכל. נתחייב
שתי שבועות על שתי טענות, קלה וחמורה [כגון מדרבנו
ומדאורייתא] - משיביעין אותו התמורה [דאורייתא],
ומגלגלין בה שאר הדברים.
טו. כל הטוען את חברו טענה, שאם הודה בה, אינו חייב
לשלם ממון - אף על פי שפטר - אין מחביבין אותו לא
שבועת הסת, ולא [מטיל עליו] חרם סתם. כיצד? אמרת
שתתן לי מנה, 'לא היו דברים מעולם' - אין משיביעין
אותו הסת, ולא חרם סתם; שאלי הודה בדבר זה, לא היה
חייב כלום. 'אתה קללת אותי', 'אתה הוצאת עלי שם רע',
'לא היו דברים מעולם' - אין מחרימין על זה. וכן כל
פיוצא בדברים אלו.
טז. 'אתה חבלת בי', 'לא היו דברים מעולם' - הרי זה
נשבע הסת; שאף על פי שאינו משלם קנס על פי עצמו,
משלם שבת [דמי בטלה] ורפוי ובשת. 'אתה בישתני', 'לא
היו דברים מעולם' - אם היו במקום שגובין בו קנסות,
הרי זה נשבע הסת; שאלי הודה, היה משלם הבשת.
יז. במה דברים אמורים, שהמודה בקנס פטור? בשוהיה
בדבר שחייב עליו קנס, כגון שאמר: 'חבלתי בזה'. אכל
אם הודה 'שחבלתי בזה, והביא עלי [הניזק] עדים בבית
דין, ויחייבוני לתן כך וכך בנזק' - הרי זה חייב לשלם;
לפיכך, אם טען הטוען: 'שבית דין חיבו אותך לשלם לי
מאה דינרין משום שחבלת בי', והוא אומר: 'לא היו
דברים מעולם' - הרי זה נשבע הסת. וכן כל פיוצא בזה.

יום שבת קודש ד' אלול ה'תשע"ד

פרק ב

א. כל חשוד על השבועה [שישבע לשקר] - אין משיביעין
אותו לא שבועת התורה, ולא שבועה שמדבריהן, ולא
שבועת הסת. ואפלו רצה התובע, אין שומעין לו.
ב. אחד הנשבע לשקר שבועת בטוי [כגון: עשיתי ולא
עשיתי], או שבועת העדות [שלא ראה עדות וראה], או
שבועת הפקדון [שאינו בידו, והוא בידו], או שבועת שווא
[כגון: על יום שהוא לילה] - הרי הוא חשוד על השבועה.
וכן כל הפסול לעדות משום עברה - בין פסלנות של
תורה, כגון בעלי רבית ואוכלי נבלות וגזלנין, בין פסלנות
של דבריהם, כגון משחק בקריאה ומפריחי יונים - הרי
הוא חשוד על השבועה, ואין משיביעין אותו.
ג. אין אדם נעשה חשוד, עד שיבואו עליו עדים שהוא
עובר עברה שנפסל בה. אכל המודה מפי עצמו שהוא
חשוד, ונשבע עברה שנפסל בה - אף על פי שחוששין
לו, ואין ראוי לעשותו עד לכתחלה - אם נתחייב שבועה,
משיביעין אותו; שהרי אנו אומרים לו: 'אם אמת אתה
אומר - השבע, ולא מפני שעברת עברה אסור לך להשבע

- 1 הִיָּה, וּפְרַעְתִּיד', אוֹ שְׁאָמַר: 'אֵינִי חַיֵּב לָךְ כְּלוּם', וְנִשְׁבַּע
- 2 הַסֵּת, וְאַחֵר כֵּךְ בָּאוּ עַדִּי הַקֶּנֶן, אוֹ הוֹצִיא הַשֹּׁטֶר וְנִתְקַנֵּם
- 3 [אוֹשֵׁר בְּבִי"ד] - הָרִי זֶה מְשַׁלֵּם, וְאִינוּ חֲשׂוֹד; שֶׁהָרִי לֹא

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – כ"ח מנחם-אב'ד' אלול ה'תשע"ד

- 6 יום ראשון כ"ח מנחם-אב ה'תשע"ד
- 7 מצות עשה צח.
- 8 המצוה הצ"ח — הצווי שנוצטוינו לדון בטמאת אכלין
- 9 ומשקין פדינים האמורים בהם, ומצוה זו כוללת כל-תורת
- 10 טמאת אכלין ומשקין כלם.
- 11 יום שני כ"ט מנחם-אב ה'תשע"ד
- 12 המצוה הצ"ח נדפסה ביום הקודם.
- 13 יום שלישי ל' מנחם-אב ה'תשע"ד
- 14 המצוה הצ"ח נדפסה ביום ראשון.
- 15 יום רביעי א' אלול ה'תשע"ד
- 16 מצות עשה קז.
- 17 המצוה הק"ז — הצווי שנוצטוינו להיות המת מטמא,
- 18 ומצוה זו כוללת כל-דיני טמאת מת.
- 19 יום חמישי ב' אלול ה'תשע"ד
- 20 מצות עשה קח.
- 21 המצוה הק"ח — שצונו בדיני מי נדה (מי הזאה,
- 22 שמעריבים בהן את אפר הפרה האדומה ומוים על טמא מת —
- 23 אדם או כלי — לטהרו), המטהרים באפן מסים ומטמאים
- 24 באפן אחר, כמו שיתבאר בהלכות מצוה זו (הלכות פרה
- 25 אדומה). דע, ששלישה עשר מיני הטמאות האלה שקדם
- 26 מנינם, והם: טמאת נבלה וטמאת שרצים וטמאת אכלים
- 27 וטמאת נדה וטמאת יולדת וטמאת צרעת אדם וטמאת
- 28 צרעת הבגד וטמאת צרעת הפית וטמאת הזב וטמאת
- 29 הזבה וטמאת שכבת זרע וטמאת מת וטמאת מי נדה
- 30 וטהרתם — כל-אחד מהם מפרש בתורה, ובכל-מצוה
- 31 מאלה יש מקראות הרבה ודינים ותנאים, כמו שכתוב
- 32 בפ'רשת "ויהי ביום השמיני" ובפ'רשת "אשה כי תזריע"
- 33 ובפ'רשת "זאת תהיה" ובפ'רשת "ויקחו אליך פרה
- 34 אדמה"; וארבע פרשיות אלו כוללות כל-המקראות
- 35 שבאו בטמאות אלו. אבל דיני כל-המינים האלה והלכות
- 36 כל-מין מהם — הרי סדר טהרות כולל כל-זה. מהם
- 37 מינים שנתחדדו להם מסכתות — מהן מסכת טהרות
- 38 ומסכת מכשירין ומסכת עקצים, ששלוש מסכתות אלו
- 39 כוללות טמאת אכלין בלבד, ובשבילה נתחדדו; אף אם
- 40 נודמן בהם דין מדיני שאר הטמאות, הרי לא באו שם
- 41 אלא במקרה. בדומה לכך כוללת מסכת נדה כל-דיני
- 42 מצות טמאת נדה וזבה וטמאת יולדת, ובמסכת כרתות
- 43 יש גם-כן חלק מדיני טמאת יולדת. מסכת נגעים כוללת
- 44 כל-דיני נגעי אדם ובגד ובית; ומסכת זבים כוללת
- 45 כל-דיני זב וזבה ושכבת זרע; ומסכת אהלות כוללת
- 46 כל-דיני טמאת מת; ומסכת פרה כוללת דיני מי נדה
- 47 לטמא ולטהר. אבל טמאת נבלה וטמאת שרץ לא יחדו
- 48 להן מסכתות, אלא דיניהן מפורדים בכמה מקומות בסדר
- 49 זה, רבים במסכת פלים וטהרות. וכן דברו על שאלות
- 50 רבות מסוג זה במסכת עדיות. וכבר פרשנו אנו סדר זה
- 51 פלו, כלומר: סדר טהרות, פרוש שאין צריך לעיין בספר
- 52 אחר עמו בשום דבר מעניני הטמאה והטהרה.
- 53 יום שישי ג' אלול ה'תשע"ד
- 54 מצות עשה קא.
- 55 המצוה הק"א — הצווי שנוצטוינו להיות אדם מצרע
- 56 (שנראתה לבנונית בעורו) טמא [מטמא]. ומצוה זו כוללת
- 57 כל-דיני צרעת אדם: מה ממנה טמא ומה ממנה טהור,
- 58 מה ממנה צריך הקסר (שבעת ימים), ומה שאינו צריך,
- 59 ומה שצריך עם ההקסר — גלוח, כלומר: תגלחת
- 60 (מסביב) הנחק (שמו של נגע כשהוא במקום שער) — וזולת
- 61 זה מפרטי דיניה ואיכות טמאתה.
- 62 יום שבת קודש ד' אלול ה'תשע"ד
- 63 מצות עשה צט.
- 64 המצוה הצ"ט — הצווי שנוצטוינו להיות הנדה טמאה
- 65 (מטמאה). ומצוה זו כוללת טמאת נדה וכל-דיניה.

מלכים ב יח יג-כא

יג ובארבע עשרה שנה למלך חזקיה עלה סנחריב מלך-אשור על כל-ערי יהודה הבצורות ויתפשם: יד וישלח חזקיה מלך-יהודה אל-מלך-אשור לבישה | לאמר | חטאתי שוב מעלי את אשר-תתן עלי אשם וישם מלך-אשור על-חזקיה מלך-יהודה שלש מאות כפר-פסם ושלשים כפר זהב: טו ויתן חזקיה את-כל-הפסם הנמצא בית-יהוה ובאוצרות בית המלך: טז בעת ההיא קצין חזקיה את-דלתות היכל יהוה ואת-האמנות אשר צפה חזקיה מלך יהודה ויתנם למלך אשור: פ ז וישלח מלך-אשור את-תרתן ואת-רב-סרים | ואת-רבשקה מן-לכיש אל-המלך חזקיהו בחיל כבד ירושלים ויעלו ויבאו ירושלים ויעלו ויבאו ויעמדו בתעלת הברכה העליונה אשר במסלת שדה כובס: יח ויקראו אל-המלך ויצא אליהם בן-חלקיהו אשר על-הבית ושננה הפפר ויואח בן-אסף המזכיר: יט ויאמר אליהם רבשקה אמרו-נא אל-חזקיהו כה-אמר המלך הגדול מלך אשור מה הבטחון הזה אשר בטחת: כ אמרת אד-דבר-שפתים עצה וגבורה למלחמה עתה על-מי בטחת כי מרדת פי: כא עתה הנה בטחת לך על-משענת הקנה הרצון הזה על-מצרים אשר יסמך איש עליו ובא בכפו ונקבה בן פרעה מלך-מצרים לכל-הבטחים עליו:

רש"י

וכן תרגם יונתן: חקל משטח קצריא: (יח) המזכיר. איזה משפט בא לפני המלך ראשון, שיפסקנו ראשון: (כ) אמרת אך דבר שפתים וגו'. אמרת עד הנה אעבוד למלך אשור, אך דבר שפתים היה, כל זמן שלא יצא ממקומו לבוא עליך, לא הוצרכת לעצה וגבורה, אבל עכשיו שיצא ובא, עצה וגבורה אתה צריך למלחמה הזאת, עתה אמור על מי בטחת: (כא) ובא בכפו. כשאדם נסמך על משענת קנה רצון שנשבר בידו, באין ראשי הקרומיות ונוקבין את כפו:

(טז) קצין. את הדלתות שהיה של זהב: ואת האומנות. תרגם יונתן: וית סקופיא, איסקופות: (יז) את תרתן ואת רב סרים. למדנו בסדר עולם, שלא באו שלשתם יחד, אלא רבשקה לבדו, כמו שכתב בספר ישעיהו (לו ב), ותרתן ורב סרים באו בשליחות שנייה, כשבאה לו שמועה על תרהקה מלך כוש, וישמע וישלח מלאכים אל חזקיהו וגו' (שם לו ט): בתעלת. פוסקיר"ה בלע"ז, בריכה שעושין לביברי דגים: שדה כובס. שדה שהכובסין שוטחין בו בגדים,

מצודת ציון

(לו) נטויה. המשיל לגבור הנוטה זרועו במלחמה: (יג) הבצורות. מלשון מבצר: ויתפשם. לכדם: (טו) בית ה'. בבית ה': (טז) קצין. כרת וקלף: האומנות. מפתני הבית, וכן תרגם יונתן: סקופיא: (יז) כבד. ענין רבוי: בתעלת הברכה. הברכה היא מקום בנוי באבנים ובסיד, ושם מתכנסים המים, והתעלה היא החפירה הסמוך לה, ובעת הצורך ממשיכים לה אמת המים מן הבריכה, וכן (א ט ז): אל קצה תעלת הבריכה: במסלת. בדרך הכבושה: (כא) משענת. ענין סמיכה: הקנה. המטה: הרצון. השבור ומרוסס, כמו (עמס ד א): הרוצצות אביונים: ונקבה. מלשון נקב וחור:

מצודת דוד

(יד) הטאתי. כמה שמרדתי בך: את אשר תתן וגו'. רצה לומר: העונש אשר תשים עלי, אשא ואסבול: וישם. שם עליו עונש שלש מאות וגו': (טז) קצין. קלף ציפוי הזהב מן הדלתות ומן מפתני הבית: אשר צפה חזקיה. כי כבר היה נפסד הצפוי שעשה שלמה: (יז) וישלח מלך אשור. ובמרמה שם עליו העונש, כי עם כל זאת עלה עליו: בתעלת. בתעלה הנמשכת מהבריכה העליונה, אשר היא במסילה ההולך אל השדה, שמכבסים שם את הבגדים, ושוטחים שמה מול השמש לנגבם: (יח) אל המלך. קראו אל המלך לצאת אליהם: על הבית. ממונה על בית המלך: המזכיר. הממונה על ספר הזכרונות: (יט) מה הבטחון וכו'. אמור, מה בטחוןך אשר בעבורה מרדת בך, לבל השמע לי לצאת מארצך אל ארץ אחרת, וכאשר אמר בסוף דבריו: (כ) אמרת. אתה חושב שאך בדבר שפתים, בעצת יועצים נעשה המלחמה, לא כן הוא, כי צריכים אליה עצה עם גבורה: עתה. הואיל והצורך הוא גם אל הגבורה ואיננה בך, אם כן על מי בטחת שיתן בך גבורה: (כא) עתה הנה בטחת. הואיל ואין בך גבורה מעצמך הנה מהו בטחונך על מצרים, הלא הוא כמו משענת קנה רצון בראשו אשר אם יסמוך איש עליו, באים עוד הקסמין והקרומיות בכפו ונוקבין אותה, כן עזרת פרעה נהפך עוד לרעה:

אשר בעבורה מרדת בך, לבל השמע לי לצאת מארצך אל ארץ אחרת, וכאשר אמר בסוף דבריו: (כ) אמרת. אתה חושב שאך בדבר שפתים, בעצת יועצים נעשה המלחמה, לא כן הוא, כי צריכים אליה עצה עם גבורה: עתה. הואיל והצורך הוא גם אל הגבורה ואיננה בך, אם כן על מי בטחת שיתן בך גבורה: (כא) עתה הנה בטחת. הואיל ואין בך גבורה מעצמך הנה מהו בטחונך על מצרים, הלא הוא כמו משענת קנה רצון בראשו אשר אם יסמוך איש עליו, באים עוד הקסמין והקרומיות בכפו ונוקבין אותה, כן עזרת פרעה נהפך עוד לרעה:

קלה. א"ז

א הללויה | הללו את־שם יהוה הללו עבדי יהוה: ב שְׁעָמְדִים בְּבֵית יְהוָה פָּחַצְרוֹת בֵּית אֱלֹהֵינוּ:
 ג הללויה בִּיטוֹב יְהוָה זָמְרוּ לְשִׁמּוֹ כִּי נָעִים: ד בִּי־יַעֲקֹב בָּחַר לוֹ יְהוָה יִשְׂרָאֵל לְסִגְלָתוֹ: ה כִּי אֲנִי יָדַעְתִּי
 בִּיגְדוֹל יְהוָה וְאֶדְוֵנוּ מִכָּל־אֱלֹהִים: ו כָּל אֲשֶׁר־חָפֵץ יְהוָה עָשָׂה בַשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ בְּיָמַי וְכָל־הַחַיּוֹת:
 ז מַעֲלָה נִשְׁאִים מִקְצֵה הָאָרֶץ בְּרָקִים לְמֹטֵר עָשָׂה מוֹצֵא־רוּחַ מְאוֹצְרוֹתָיו: ח שְׁהִפָּה בְכוֹרֵי מִצְרַיִם
 מִמָּאֲדָם עַד־בְּהֶמָּה: ט שְׁלַח | אוֹתָת וּמִפְתִּים בְּתוֹכְכִי מִצְרַיִם בְּפִרְעֹה וּבְכָל־עַבְדָּיו: י שְׁהִפָּה גוֹיִם רַבִּים
 וְהָרַג מַלְכִּים עֲצוּמִים: יא לְסִיחֹן | מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי וְלַעֲוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן וְלִכְלָל מַמְלָכוֹת כְּנָעַן: יב וְנָתַן אֶרֶצָם
 נַחֲלָה נַחֲלָה לְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ: ג יְהוָה שִׁמְךָ לְעוֹלָם יְהוָה וְכִרְךָ לְדֹר־דֹּר: יד בִּי־יָדִין יְהוָה עַמּוֹ וְעַל־עַבְדָּיו
 יִתְנַחֲם: טו עֲצִיב הַגּוֹיִם כְּסָף וְזָהָב מַעֲשֵׂה יָדֵי אָדָם: טז פֶּה־לָּהֶם וְלֹא יִדְבְּרוּ עֵינֵי לָהֶם וְלֹא יֵרְאוּ:
 יז אֲזַנִּים לָהֶם וְלֹא יִאֲזִינוּ אָף אֵין־יִשְׁרֹחַ בִּפְיָהֶם:

רש"י

(כ) יראי ה'. אלו הגרים (מצאתי): (ד) לעשה נפלאות גדולות לבדו. בראשונה לא נברא מלאך כשעשאן לנפלאות הללו השמים והארץ השמש והירח: (י) למכה מצרים בכבוריהם. בכוריהם לא נאמר אלא בכבוריהם עמדו בכורים וקפחו שוקן של אביהם המעכבי' בישראל כששמעו נגע עשירי מפי משה: (יג) לגורים. י"ב קרעים לי"ב שבטים: (יז) מלכים גדולים. כאן רמז ל"א מלכים והשוה להם פרעה וחילו ומכת מצרים למלכים אדירים קשים מהם שקול סיחון כנגד כלם כל אחד לעצמו וכן פירש למעלה לסיחון מלך האמרי ולעוג מלך הבשן ולכל ממלכות כנען, כן באגדה:

מצודת ציון

(ד) לסגולתו. ענין אוצר נחמד כמו וסגולת מלכים (קהלת ב): (ו) תהומות. עומק המים: נשיאים. עננים ע"ש שמשאים עצמן למעלה וכן נשיאים ורוח וגשם אין (משלי כח): (ט) בתוככי. הי"ד יתירה והוא כמו בתוך וכאילו ידבר למצרים לנוכח: (יא) לסיחון. את סחון כמו הרגו לאבנר (ש"א א): (טו) עצבי. כן תקרא הצורות גלולים כי מעצבת לב עובדיה קורא אליה ואינו נענה: (יז) יאזינו. ענין שמיעה והוא מלשון און:

מצודת דוד

(א) הללויה הללו וגו'. סרס המקרא כאילו אמר הללויה ומי יהלל ואמר הללו עבדי ה' אתם הללו את שם ה' אבל להרשע אמר אלהים מה לך לספר חוקי: (ב) שעומדים וגו'. להתפלל בה לה': (ד) בחר לו יה. ה' בחר לעצמו את יעקב: לסגולתו. להיות לו כאוצר נחמד: (ה) כי אני ידעתי וגו'. לכן אני מעורר לבות בני אדם להללו: ואדונינו. מוסב על מלת גדול לומר ואדונינו גדול מכל אלהים מלאכי מעלה: (ז) מקצה הארץ. ר"ל כאשר המה נראים למראה העין שהם בשפולי הרקיע בקצה הארץ אז מעלה אותם ברום הרקיע אל המקום אשר ירצה להמטיר שמה: ברקים. לעת בוא המטר מכבה אותם: מוצא. הוא מוציא את הרוח ממקום אוצרו: (ח) שהכה. הוא האל אשר הכה בכורי מצרים והבחין בין טפה של בכור וגומר: (ט) בתוככי מצרים. ולא חלו המכות על ישראל שהיו בארצם: (י) גוים רבים. הם שבעת העמים עובדי גלולים ככנען: (יא) לסיחון. הרג לסיחון וגו' והזכירם בפרט לרוב חזקם ואח"כ כלל כל מלכי כנען יחד: (יב) ארצם. של המלכים ההם נתן נחלה וחזר ופירש שנתן נחלה לישראל עמו: (יג) ה' שמך לעולם. ר"ל כאשר כחו מאז כן כחו עד העולם: זכרך. היא היא כי בשמו יזכר וכפל הדבר לחזוק: (יד) כי ידין. כי עוד יבוא זמן אשר ידין ה' דין עמו: יתנחם. יחשוב מחשבה אחרת להיטיב להם: (טו) עצבי הגוים. אבל הגלולים אשר העובדי גלולים עובדים להם הלא המה מכסף ומוזהב והמה מעשה ידי אדם ואין ממש בהם: (טז) פה להם. ר"ל אם אמנם עשו להם פה מה בכך הלא לא ידברו בו: (יז) אף אין יש רוח. אפילו רוח החיוני כבהמה אין בפיהם:

יהל אור

בזח"א וישלח קע"ד אשר ב' שמות יעקב וישראל הם כמו שם אלקים ושם הוי' כו' ובפ' אחרי דע"ג א' תלת דרגין אינון מתקשרין דא בדא קודב"ה אורייתא וישראל כו':

זח"א פ' נח ס"ה א'. וכ"כ ס"פ פקודי דרס"ט ע"א. ויצא קס"א ב'. ח"ב בשלח מ"ט א'. תרומה קכ"ו סע"א. זח"ג במדבר קי"ט ב'. והמכוון משם נ' שיעקב וישראל הם בבחי' לי ראש כו' שעיקר התלבשות החיות הוא בהראש כו'. וע'

ו כל הקדשים שנשחטו חוץ לזמנן, וחוץ למקומן — הרי אלו ישרפו. אשם תלוי — ישרף; רבי יהודה אומר: יקבר. חטאת העוף הבאה על ספק — תשרף. רבי יהודה אומר: יטילנה לאמה. כל הנשרפין לא יקברו, וכל הנקברים לא ישרפו. רבי יהודה אומר: אם רצה להחמיר על עצמו, לשרוף את הנקברים — רשאי; אמרו לו: אינו מתר לשנות.

סליק מסכת תמורה

מסכת כריתות

פרק ראשון

א שלשים וָשש פְּרָתוֹת בַּתּוֹרָה: הַבָּא עַל הָאֵם, וְעַל אִשֶּׁת הָאָב, וְעַל הַפֶּלֶה; הַבָּא עַל הַזֵּכֶר, וְעַל הַבְּהֵמָה, וְאִשָּׁה הַמְבִיאָה אֶת הַבְּהֵמָה עָלֶיהָ; הַבָּא עַל אִשָּׁה וּבִתָּהּ, וְעַל אִשֶּׁת אִישׁ; הַבָּא עַל אֲחֻזּתוֹ, וְעַל אֲחֻזַּת אָבִיו, וְעַל אֲחֻזַּת

פירוש ברטנורה

ו חוץ לזמנן. על מנת לאכלן חוץ לזמנן או חוץ למקומן: ישרפו. מדכתיב בחטאת באש תשרף, לימד על כל פסולים שבקודש שהן בשריפה: אשם תלוי. אם שחטו וזיקת דמו נודע לו שלא חטא, דהשתא הו חולין בעורה: חטאת העוף הבאה על הספק. כגון אשה שהפילה ספק וולד ספק רוח, כיון דחטאת יולדת מן העוף הוא כדכתיב (ויקרא י"ב) ובן יונה או תור לחטאת, מביאתה על הספק, דהואיל ואינה נקטרת לא איכפת לן אי זרק דם על הספק, ואינה נאכלת, דשמא לאו ולד הוה וחולין היא זו ונבילה, דאין חולין נאכלים במליקה, ותשרף דהויא כשאר קדשים פסולים: יטילנה לאמה. אמת המים היתה עוברת בעורה ויוצאת לנהל קדרון. ואידי דעוף רך הוא מתמקמק ויוצא בקלות המים: כל הנשרפין לא יקברו. דלמא חפר אינש ומשכח להו ואכיל להו: וכל הנקברין לא ישרפו. משום דכל הנקברים אפרן אסור. וכל הנשרפין כגון חמין ותרומה וכלאים, אפרן מותר לכיבוס בגדים. וכן כל הנשרפין דהקדש, נמי אפרן מותר, חוץ מתרומת הדשן דכתב ביה רחמנא (שם ו) ושמו אצל המזבח. ותניא, ושמו, בנחת. ושמו, כולו. ושמו, שלא יפור: רבי יהודה אומר כו'. ואין הלכה כרבי יהודה בכל הנך תלתא כבי דמתניתין:

מסכת כריתות

א א שלשים וָשש כריתות. לעובר במזיד בלא התראה: הבא על אשה ובתה. ובת בתה ובת בנה בכלל. וכן בתו ובת בתו ובת בנו, חמות ואם חמותו

משניות מבוארות — קהתי

באור משנה ו

כל הקדשים — הקרבנות, שנשחטו חוץ לזמנן — כלומר על מנת לאכול מבשרם או להקטיר מאימוריהם לאחר זמנם הקבוע לאכילה ולהקטרה, שנפסלו הקרבנות משום פגול (כמו ששינונו במסכת זבחים ב, ג-ב), וחוץ למקומן — או שנשחטו על מנת לאכול מבשרם או להקטיר מאימוריהם חוץ למקומם הראוי, שנעשו הקרבנות פסולים (כמו ששינונו שם), הרי אלו ישרפו — שנאמר (ויקרא ו, כג): "וזכר חטאת אשר יובא מדמה לא אוהל בְּקוֹדֶשׁ לְכַפֵּר בְּקוֹדֶשׁ לֹא תֹאכַל, בְּאֵשׁ תִּשְׂרֹף", ודורשים: וכל בְּקוֹדֶשׁ בְּאֵשׁ תִּשְׂרֹף — לימד הכתוב על כל הפסולים שבקודש, שהם בשריפה; והוא הדין לנותר וטמא, שמפורש בהם שריפה, שנאמר (ויקרא ז, יז): "והנותר מבשר הזבח, ביום השלישי באש ישרף, וכן (שם שם, יט): "היבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל באש ישרף". ברום, מסקנת הגמרא (פסחים פג, ב), שהלכה זו שכל פסולי המוקדשים בשריפה, קבלה היא בידי החכמים ("גמרא גמירי לה"). אשם תלוי — הבא על ספק חטא, שאם נודע לבעליו קדם זריקת דמו שלא חטא, ישרף — הקרבן, שדינו כזבח פסול (עין ברטנורה ו'תוספות יום טוב'); רבי יהודה אומר: יקבר — כמו שנבאר טעמו להלן. חטאת העוף הבאה על ספק — כגון אשה שהפילה ספק וולד ספק אינו ולד, שמביאה היא חטאת העוף על ספק לידה, ואין החטאת נאכלת, שמא לא היה ולד, והרי זה עוף חולין שנמלק, שדינו כנבילה, ואסור באכילה, תשרף — כדין שאר קדשים פסולים. רבי יהודה אומר: יטילנה לאמה — לתעלת המים שהיתה בעורה, שהואיל והעוף רך, הריהו מתמקמק ויוצא בקלות המים. טעמו של רבי יהודה מובא בתורת כהנים, שנאמר (שמות כט, לד): "וישרפת את הנותר באש... כי קודש הוא", ודורש מכאן רבי יהודה: הוא (הנותר) בשריפה ולא חטאת עוף ואשם תלוי בשריפה (ותוספות פסחים כח, א). כל הנשרפין לא יקברו — שמא יבוא אדם וימצאם ויאכלם (דש'); ברטנורה: עין 'תוספות יום טוב' ותוספות רבי עקיבא איגו; וכל הנקברים לא ישרפו — בגמרא מבואר הטעם, לפי שכל הנקברים אפרם אסור בהנאה, ואילו כל הנשרפים

אפרם מותר. רבי יהודה אומר: אם רצה להחמיר על עצמו, לשרוף את הנקברים, רשאי — לעשות כן. אמרו לו — חכמים לרבי יהודה — אינו מתר לשנות — שאף על פי שמחמיר לשרפם, הרי יקל באפרם, שכן אפר הנשרפים מותר בהנאה, ואפר הנקברים אסור, כמו שבארנו לעיל (דמבי' הל' פסולי המוקדשים יט, יד). והלכה במשנתנו כולה כחכמים.

מסכת כריתות

באור משנה א

שלשים וָשש פְּרָתוֹת נאמרו בתורה — לעובר העבירות המנויות להלן, שהעובר על אחת מהן במזיד בלא התראה חייב כרת: הבא על האם — שעובר על הלאו "ערות אמך לא תגלה" (ויקרא יח, ז), ועל אשת האב — שעובר על הלאו "ערות אשת אביך לא תגלה" (שם שם, ח), ועל הפלה — אשת בנו, שכתוב בה (שם שם, טו): "ערות כלתך לא תגלה, אשת בןך היא"; הבא על הזכור — שעובר על הלאו "זאת זכר לא תשכב משכבי אשה" (שם שם, כב), ועל הבהמה — שעובר על הלאו "ובכל בהמה לא תתן שכבתך" (שם שם, כג); ואִשָּׁה הַמְבִיאָה אֶת הַבְּהֵמָה עָלֶיהָ — שעוברת על הלאו "ואשה לא תעמוד לפני בהמה לרבעה" (שם); כל אלו שנימנו עד כה, אם עברו במזיד ובהתראה, חייבים סקילה (כמו ששינונו במסכת סנהדרין ז, ט); ואם עברו במזיד בלא התראה, חייבים כרת, כמו שנאמר (שם שם, כט): "כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו הנפשות הנושאות מקרב עמם", הבא על אשה ובתה — כלומר שאחת מהן נשואה לו, והא בא על השנייה, דהיינו שבא על אם אשתו (חזקוני). או שבא על בת אשתו, והריהו עובר על הלאו "ערות אשה ובתה לא תגלה" (שם שם, יז), שדינו, כשעבר במזיד ובהתראה, בשריפה (כמו ששינונו במסכת סנהדרין ט, א), ואם עבר במזיד בלא התראה חייב כרת, כמו שהבארנו לעיל את הכתוב בסוף פרשת העריות (שם שם, כט); ועל אִשֶּׁת אִישׁ — והבא על אשת איש, שעובר על הלאו "זאל אשת עמיתך לא תתן שכבתך" (שם שם, כ), ודינו כשעבר במזיד ובהתראה

אִמּוֹ, וְעַל אֲחֻת אִשְׁתּוֹ, וְעַל אִשֶּׁת אֲחִיו, וְעַל אִשֶּׁת אָבִיו, וְעַל הַנֶּזֶה; הַמְגֵדָה, וְהַעֲוִיר עֲבוּרָה זָרָה, וְהַנִּזְתָּן מִזֶּרְעוֹ לְמִלָּךְ, וּבַעַל אוֹב; הַמַּחֲלֵל אֶת הַשֶּׁבֶת; וְטָמֵא שְׂאֵכָל אֶת הַקֹּדֶשׁ, וְהָבֵא לְמִקְדָּשׁ טָמֵא; הָאוֹכֵל חֶלֶב, וְדָם, נֹתֵר, וּפְגוּל; הַשּׁוֹחֵט וְהַמַּעֲלָה בַחוּץ; הָאוֹכֵל חֶמֶץ בַּפֶּסַח, וְהָאוֹכֵל וְהַעֲוִשָׁה מְלֹאכָה בְיוֹם הַכַּפּוּרִים; הַמַּפְטֵם אֶת

פירוש ברטנורה

ואם חמיו, כולם בכלל זה: המגדף, מברך את השם; והעויר עבודה זרה, כדרך עבודתה. או המזבח והמקטר והמנסך והמשתחוה אפילו שאין דרך עבודתה בכך: בעל אוֹב, וידעוני בכלל. ששניהם בלאו אחד נאמרו, ותנא נקט אוֹב שהוא ראשון במקרא: והמחלל את השבת, באחת מאבות מלאכות ארבעים חסר אחת ותולדותיהן: נותר, קדשים לאחר שעבר זמנו: פגול, קדשים שחשב לאכלן חוץ לזמנן או חוץ למקומן: השוחט, קדשים בחוץ חייב, אע"פ שלא העלין, דכתיב (ויקרא י"ז) ואל פתח אוהל מועד לא הביאו דם יחשב לאיש היה דם שפך ונכרת: ומעלה, נמי בכרת, דכתיב (שם) אשר יעלה עולה או זבח ואל פתח אוהל מועד לא יביאנו. ואם שחט והעלה בשוגג, חייב שתי המאות: והמפטם את שמן המשחה, במשקל סממנים ובמדת השמן כמו שעשאו משה במדבר, והוא שיעשנו לסוך בו, אבל המפטמו להתלמד או למסרו לצבור אינו חייב: והמפטם את הקטורת, אחד עשר סממני הקטורת אם לקח מכל אחד מהם כפי משקלו הקצוב כדברי חכמים ועירבם כדרך שהיו מערבים הקטורת שמקטרים בבית המקדש, חייב כרת. והוא שיעשנו להריח בה, אבל

משניות מבוארות – קהתי

ובהתראה, חייבים סקילה (כמו ששנינו בטהורין ז, ד); וטָמֵא שְׂאֵכָל אֶת הַקֹּדֶשׁ — שנאמר (ויקרא ז, כ): "והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים... וטומאתו עליו, ונכרתה הנפש האיש מעמיה", ואזהרתו ממה שנאמר ביולדת (ויקרא יב, ד): "בכל קודש לא תגע"; וְהָבֵא לְמִקְדָּשׁ טָמֵא — שנאמר (במדבר יט, ג): "את משכן ה' טמא ונכרתה הנפש ההיא מִיִּשְׂרָאֵל", ואזהרתו ממה שנאמר ביולדת (ויקרא יב, ד): "ואל המקדש לא תבוא", או ממה שנאמר (במדבר ה, ג): "אל מחוץ למחנה תשלחם (כל צדוע וכל זב וכל טמא לנפש)", ולא יטמאו את מחניהם אשר אנכי שוכן בתוכם"; הָאוֹכֵל חֶלֶב — שנאמר (ויקרא ז, כח): "כי כל אוכל חלב מן הבהמה אשר יקריב ממנה אשה לה' — ונכרתה הנפש האוכלת מעמיה", ואזהרתו ממה שנאמר (שם, כג): "כל חלב שור וכשב ועז לא תאכלו"; וְדָם — האוכל דם, שנאמר (שם, כז): "כל נפש אשר תאכל כל דם ונכרתה הנפש ההיא מעמיה", ואזהרתו ממה שנאמר (שם, כז): "וכל דם לא תאכלו בכל מושבותיכם לעוף ולבהמה"; נֹתֵר — האוכל בשר קרבן שנותר לאחר הזמן שמותר לאכלו, שנאמר (ויקרא יט, ו-ח): "ביום וזבחכם יֵאָכֵל וממחרת, והנותר עד יום השלישי באש ישרף. ואם האכל יאכל ביום השלישי, פגול הוא לא ירצה. ואוכליו עוונו ישא... ונכרתה הנפש ההיא מעמיה"; ואזהרתו ממה שנאמר (שמות כט, לד): "ושרפת את הנותר באש לא יאכל כי קודש הוא", וּפְגוּל — האוכל בשר של קרבן, שאחת מארבע העבודות שבו — שחיטה, קבלת הדם, הולכת הדם, זריקת הדם — נעשתה במחשבה לאכול ממנו לאחר הזמן הראוי, שנאמר (ויקרא ז, יח): "ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו ביום השלישי לא ירצה המקריב אותו לא יחשב לו פגול יהיה, והנפש האוכלת ממנו עוונה תשא" — פסוק זה מדבר באוכל פיגול, ולמדים בגזירה שווה "עוון, עוון" מנותר, שעונשו כרת. ואזהרתו מאותו פסוק שהבאנו לעיל בנותר; הַשּׁוֹחֵט וְהַמַּעֲלָה בַחוּץ — השוחט קרבן והמקריבו חוץ לבית המקדש, שנאמר (ויקרא יז, ד): "...ואל פתח אוהל מועד לא הביאו... דם יחשב לאיש ההוא דם שפך ונכרת האיש ההוא מקרב עמו", וכן נאמר (שם, ח-ט): "...אשר יעלה עולה או זבח. ואל פתח אוהל מועד לא יביאנו... ונכרת האיש ההוא מעמיו"; ואזהרתו ממה שנאמר (דברים יב, ג): "השמר לך פן תעלה עולותיך בכל מקום", וכל מקום שנאמר "פן" אינו אלא לא תעשה; ואזהרת השוחט בחוץ יש למדים ממה שנאמר (ויקרא יז, ז): "ולא יזבחו עוד את זבחייהם לשעירים"; ויש למדים בגזירה שווה "הבאה, הבאה" ממעלה בחוץ (רש"י): הָאוֹכֵל חֶמֶץ בַּפֶּסַח — שנאמר (שמות יב, טו): "כי כל אוכל חמץ ונכרתה הנפש ההיא מִיִּשְׂרָאֵל"; ואזהרתו ממה שנאמר (שם, יג, ג): "ולא יאכל חמץ"; וְהָאוֹכֵל וְהַעֲוִשָׁה מְלֹאכָה בְיוֹם הַכַּפּוּרִים — שנאמר (ויקרא כג, כח-ל): "וכל מלאכה לא תעשו בעצם היום הזה, כי יום כיפורים הוא... כל הנפש אשר לא תעונה בעצם היום הזה ונכרתה מעמיה וכל הנפש אשר תעשה כל מלאכה בעצם היום הזה, והאבדתי את הנפש ההיא מקרב עמיה" (בענין אזהרתו של

במיתת חנק (כמו ששנינו במסכת סנהדרין יא, א), ואם עבר במזיד בלא התראה, חייב כרת, כפי הפסוק שהבאנו לעיל; הָבֵא עַל אֲחֻתוֹ — שנאמר בה (שם, טו, טז): "ערות אחותך בת אביך או בת אמך מולדת בית או מולדת חוץ, לא תגלה ערותך", וְעַל אֲחֻת אָבִיו — שנאמר בה (שם, טז, יז): "ערות אחות אביך לא תגלה", וְעַל אֲחֻת אִמּוֹ — שנאמר בה (שם, טז, יח): "ערות אחות אמך לא תגלה", וְעַל אֲחֻת אִשְׁתּוֹ — שנאמר בה (שם, טז, יט): "ואשה אל אחותה לא תקח, לצרור לגלות ערותה עליה בחייה", וְעַל אִשֶּׁת אָחִיו — שנאמר בה (שם, טז, כ): "ערות אשת אחיך לא תגלה", וְעַל אִשֶּׁת אָחִי אָבִיו — שנאמר בה (שם, טז, כד): "ערות אחי אביך לא תגלה, אל אשתו לא תקרב דודתך היא", וְעַל הַנֶּזֶה — שנאמר בה (שם, יט): "ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב לגלות ערותה"; כל אלו, אם עברו במזיד ובהתראה, חייבים מלקות (כמו ששנינו במסכת מכות ג, א): ואם עברו במזיד בלא התראה, חייבים כרת, כדן שאר עריות, כמו שהבאנו לעיל את הכתוב (שם, טז, כט): הַמְגֵדָה — המחרף שם ה' (עין סנהדרין ז, ה), שעובר על הלאו "אלהים לא תקלל" (רש"י: עין גמרא סנהדרין טו, א); ואם היה מזיד, עונשו כרת, שנאמר (במדבר טו, ל): "והנפש אשר תעשה ביד רמה... את ה' הוא מגדף, ונכרתה הנפש ההיא מקרב עמיה"; וְהַעֲוִיר עֲבוּרָה זָרָה — כדרך עבודתה, או הזוּבָה, והמקטר, והמנסך, והמשתחוה לעבודה זרה, אפילו אין דרך עבודתה בכך (עין סנהדרין ז, ו), שעובר על הלאו "לא תשתחוה לאל אחר" (שמות לד, יד); ואם היה מזיד בלא התראה עונשו כרת, שנאמר (במדבר טו, לא): "כי דבר ה' בזה ואת מצותו הפר, הכרת תכרת הנפש ההיא", ושנו בברייתא: "כי דבר ה' בזה" — זה העויר עבודה זרה. מאי משמע? דתנא דבי רבי ישימעאל: "כי דבר ה' בזה" — זה המזבח דבר שנאמר לו למשה בסיני: "אנכי ה' אל־היך... לא יהיה לך אלהים אחרים על פני" (סנהדרין צט, א); וְהַנִּזְתָּן מִזֶּרְעוֹ לְמִלָּךְ — כמבואר במסכת סנהדרין ז, ז), שעובר על הלאו "ומזרעך לא תתן להעביר למולך" (ויקרא כ, ב-ג): "איש איש מבני ישראל התראה, חייב כרת, שנאמר (ויקרא כ, ב-ג): "איש איש מבני ישראל ומן הגר הגר בישראל אשר יתן מזרעו למולך... והכרתי אותו מקרב עמו"; וּבַעַל אוֹב — שלוקח גולגולת של מת ושם אותה תחת בית שחי ומדובב אותה משם דברי עתידות (כמבואר בסנהדרין טט, ואף ידעוני (המניח עצם של ידוע — שהוא חיה או עוף — בפיו, והוא מדבר מאליהו דברי עתידות) בכלל, ששניהם בלאו אחד נאמרו (ויקרא יט, לא): "אל תפנו אל האובות ואל הידעונים", ונאמר (שם, כ, ו): "והנפש אשר תפנה אל האובות ואל הידעונים... ונתתי את פני בנפש ההיא והכרתי אותו מקרב עמו"; הַמַּחֲלֵל אֶת הַשֶּׁבֶת — שעשה אחת מאבות המלאכות או מתולדותיהן, ועבר על הלאו "לא תעשה כל מלאכה" (שמות יב, י), שאם היה מזיד בלא התראה, חייב כרת, שנאמר (שם, לא, יד): "ושמרתם את השבת... כי כל העושה בה מלאכה ונכרתה הנפש ההיא מקרב עמיה"; וכל אלו (המגדף וכיו) אם עברו במזיד

הַשֶּׁמֶן, וְהַמִּפְטָם אֶת הַקְטָרֶת, וְהִפָּךְ בְּשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה; הַפֶּסֶח וְהַמִּילָה בְּמִצּוֹת עֲשֵׂה. בְּעַל אֵלֹו חֵיבִים עַל יְדוֹנָם כֶּרֶת, וְעַל שְׁגָגָתָם חֲטָאת, וְעַל לֹא הוֹדַע שְׁלֵהֶן אֲשֶׁם תְּלוּי, חוּץ מִן הַמִּטְמָא מִקְדָּשׁ וְקִדְשֵׁי, מִפְּנֵי שֶׁהוּא בְּעוֹלָה וְיֹוֹרֵד; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: אֵף הַמְגֵדָּה, שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר טו, כט): "תֹּרֶה אֶחָת יִהְיֶה לָכֶם לַעֲשֹׂה בְשִׁנְהָה" – יֵצֵא מְגֵדָּה, שְׁאִינוֹ עוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה.

פירוש ברטנורא

עשה להחליל או למסרה לצבור, פטור: והפך בשמן המשחה שעשה משה, שלא לצורך כהונה ומלכות, חייב. שלא היו נותנים מאותו שמן אלא על ראש הכן גדול, ואפילו היה כן כהן גדול מושהים אותו באותו שמן שעשה משה במדבר. וממנו מושהים מלכי בית דוד. ואין מושהים מלך בן מלך אם לא היה שם מחלוקת, כמו שמשחו שלמה מפני מחלוקתו של אדוניו, ויואש מפני מחלוקתו של עתליו, ויהואחז מפני יהויקים אחיו שהיה גדול ממנו. ומשיחת הכהנים היא שיוציגם מן השמן על ראשו ומושהים בין גבות עיניו כמין כ"י יונית. ומשיחת המלכים כמין נור: הפסח והמילה במוצות עשה. ויש בהן כרת, ואין קרבן על שגגתן, אבל כולו הנך לא תעשה ניהו, וחייבים על שגגתן קרבן, דאין קרבן אלא על לאו. דגבי קרבן כתיב (ויקרא ד) ועשה אחת מכל מצות ה' אשר לא תעשינה:

ב ועל שגגתן חטאת. שגגה שחייבים עליה חטאת היא, כגון הבא על אחת מן העריות כסבור שהיא אשתו, והעובר עבודה זרה שמתחתה לה כסבור זיבוח וקטור וניסוך אסרה תורה ולא השתחוויה, והמחלל את השבת כסבור חול הוא, וכן כל כיוצא בזה שיועד בעיקר האיסור אלא שנעלם ממנו זה המעשה שעשה. אבל האומר מותר לגמרי, דעוקר כל הגוף, כגון האומר אין שבת בתורה, אין עבודה זרה אסורה בתורה, לא שונג הוא זה אלא אנוס גמור הוא ופטור: לא הודע. כגון שני זיתים אחד של חלב ואחד של שומן, אבל אחד מהם ואינו יודע איזה מהן אכל. אשתו ואחותו עמו במטה, בא על אחת מהן ואינו יודע על איזה מהן בא: **אשם תלוי**. לפי שבא על הספק קרוי אשם תלוי, שתולא ומנן עליו מן היסורים, ואינו מכפר, שאם נודע אליו **אח"כ** בבירור שחטא, מביא חטאת קבועה: המטמא מקדש וקדשיו. שנכנס למקדש כשהוא טמא, או אכל קדשים בטומאה: מפני שהוא בעולה ויורד. ואין אשם תלוי בא אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת קבועה, והאי הואיל ושגגתו בעולה ויורד, אין בלא הודע שלו אשם תלוי: אף המגדף. אין מביאין על שגגתו חטאת, ועל לא הודע שלו נמי אין חייבים אשם תלוי. דרחמנא אמר גבי חטאת, לעושה בשגגה, פרט למגדף שאין בו מעשה. והלכה כחכמים:

משניות מבוארות – קהתי

על יְדוֹנָם כֶּרֶת — כמו שבארנו לעיל בכל לאו ולא, וְעַל שְׁגָגָתָם חֲטָאת — שנאמר בענין עבודה זרה (במדבר טו, כז): "ואם נפש אחת תחטא בשגגה, והקריבה עז בת שנתה לחטאת", ולמדים מכאן: מה עבודה זרה חייבים על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת, אף כל שחייבים על זדונה כרת, חייבים על שגגתה חטאת, כגון הבא על אחת מן העריות כסבור שהיא אשתו, או המחלל את השבת כסבור שיום חול הוא, זוהי שגגה שחייב עליה קרבן חטאת; ברם, אם לא ידע כלל בעיקרו של האיסור, אלא חשב שמותר לעשות דבר זה, כגון האומר אין איסור בתורה, אין שבת בתורה, וכיוצא בזה, אין זה נקרא שונג אלא אנוס, ופטור מן הקרבן (דש"י; ברטנורא). ויש מפרשים, שאפילו לא ידע מעולם שזה חטא, כגון תינוק שנשבה לבין הגויים, הרי זה נקרא שונג וחייב חטאת ("תפארות ישראלי"; ועיין גמרא שבת סח, ב; רמב"ם הל' שגגות ז, ב). וְעַל לֹא הוֹדַע שְׁלֵהֶן — כשלא נודע לו אם חטא, דהיינו שספק חטא ספק לא חטא, כגון שהיו לפניו חתיכת חלב וחתיכת שומן, ואכל מאחת מהן, ואינו יודע מאיזו מהן אכל, **אשם תלוי** — חייב להביא קרבן אשם תלוי; ונקרא הקרבן בשם אשם תלוי, מפני שהוא מכפר על הספק, ותולה לו (שמגן עליו מיטורדים של עונשי שמים) עד שיוודע לו בודאי שחטא ויביא חטאתו, חוץ מן הַמִּטְמָא מִקְדָּשׁ וְקִדְשֵׁי — מי שספק לו אם נכנס למקדש בשונג כשהוא טמא, או שספק לו אם אכל קדשים בטומאתו, שאינו מביא אשם תלוי, מִפְּנֵי שֶׁהוּא בְּעוֹלָה וְיֹוֹרֵד — שאם חטא ודאי, אינו מביא קרבן חטאת קבוע אלא קרבן עולה ויורד (הנעשיר מביא קרבנו מן הצאן. העני מביא שתי תורים או שני בני יונה, ומי שאין ידו משגת לשתי תורים או שני בני יונה מביא עשרית האיפה סולת לחטאת; עיין ויקרא ה, ב-א). ואין מביאים אשם תלוי על ספק חטא אלא אם כן חייבים על שגגתו ודאי חטאת קבועה (עיין הוריות ב, ד): דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: אֵף הַמְגֵדָּה — אינו מביא לא על שגגתו חטאת ולא על ספק חטאו אשם תלוי, שֶׁנֶּאֱמַר — בחיוב קרבן חטאת: "תֹּרֶה אֶחָת יִהְיֶה לָכֶם לַעֲשֹׂה בְשִׁנְהָה" — ומכאן שדווקא העושה מעשה חייב חטאת, יֵצֵא מְגֵדָּה, שְׁאִינוֹ עוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה — וכיון שאין המגדף מביא על חטאו ודאי קרבן חטאת, אינו חייב להביא על ספק חטאו אשם תלוי. והלכה כחכמים.

האוכל ביום הכיפורים עיין גמרא יומא פא, א): **הַמִּפְטָם אֶת הַשֶּׁמֶן** — העושה שמן דוגמת שמן המשחה במקדש, כדי לסוך בו, שנאמר בשמן משחת קודש (שמות ל, לב-ג): "ובמתכותו לא תעשו כמוהו... איש אשר ידקח כמוהו... ונכרת מעמיו"; וְהַמִּפְטָם אֶת הַקְטָרֶת — העושה קטורת דוגמת הקטורת של המקדש, כדי להריח בה, דהיינו שלוקח אחד עשר סממני הקטורת, כל אחד מהם לפי משקלו הקצוב בדברי חכמים, עד שיהא כשיעור הראוי להקטרה, ומערבם כדרך שהיו מערבם הקטורת בבית המקדש שנאמר (שמות ל, לז-לח): "והקטורת... במתכותנה לא תעשו לכם... איש אשר יעשה כמוהו... ונכרת מעמיו"; וְהִפָּךְ בְּשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה — שעשה משה במדבר, שנאמר (שם סח, לב-ג): "על בשר אדם לא ייסך... ואשר יתן ממנו על זר ונכרת מעמיו"; וכל אלו (טמא שאכל את הקודש וכו'), אם עשו במזיד ובהתראה, חייבים מלקות (כמו ששינו במסכת מכות ג, ב); הַפֶּסֶח וְהַמִּילָה בְּמִצּוֹת עֲשֵׂה — שחייבים לעשות את קרבן הפסח, כמו שכתוב (דברים טו, ב): "וזבחתי פסח לה' אלהיך", וכן חייבים לקיים מצוות מילה, כמו שנאמר (ויקרא יב, ג): "וביום השמיני ימול בשר ערלתו", ואם אין מקיימים מצוות אלו במזיד, חייבים כרת, שנאמר בפסח (במדבר ט, יג): "והאיש אשר הוא טהור ובדרך לא היה וחדל לעשות הפסח ונכרתה הנפש ההיא מעמיה"; ונאמר במילה (בראשית יז, יד): "וערל זכר אשר לא ימול את בשר ערלתו ונכרתה הנפש ההיא מעמיה". ברם, יש הבדל בין פסח ומילה לבין כל השאר שנימנו במשנתנו, שכל השאר, שהן מצוות "לא תעשה", כמו שהבאנו אזהרתן בכל אחת מהן, חייבים על שגגתן קרבן חטאת, כמפורש להלן, אבל פסח ומילה, שהן מצוות "עשה", אין מביאים קרבן חטאת על שגגתם, שאין חייבים חטאת אלא על מצוות לא תעשה, שנאמר בחטאת (ויקרא ד, כז): "בעשונה אחת ממצוות ה' אשר לא תעשינה" (דש"י; ברטנורא; ועיין שיטה מקובצת; "מלאכת שלמה").

באור משנה ב

משנתנו היא המשך המשנה הקודמת, והיא באה ללמד, שכל אותן העבירות, שחייבים על זדונן כרת, חוץ מפסח ומילה (כמו שבארנו שם), חייבים על שגגתן חטאת, ועל ספק עבירה בהן — אשם תלוי, כפי שיבואר.

על אלו — מצוות "לא תעשה", שנימנו במשנה הקודמת, **חייבים**

ג י"ש מביאות קרבן ונאכל, ויש מביאות ואינו נאכל, ויש שאינן מביאות. אלו מביאות קרבן ונאכל: המפלת במין בהמה, חיה, ועוף; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: עד שיהא בו מצורת האדם. המפלת סנדל, או שליא, ושפיר מרקם, והיוצא מחתך. וכן שפחה שהפילה — מביאה קרבן ונאכל.

ד אלו מביאות ואינו נאכל: המפלת, ואין ידוע מה הפילה; וכן שתי נשים שהפילו, אחת ממין פטור ואחת ממין חובה. אמר רבי יוסי: אימתי? בזמן שהלכו זו למזרח וזו למערב. אבל אם היו שתיהן עומדות כאחת — מביאות קרבן ונאכל.

ה אלו שאינן מביאות: המפלת שפיר מלא מים, מלא דם, מלא גנינים; המפלת במין דגים, וחגבים, שקצים,

פירוש ברטנורה

ג במין בהמה חיה ועוף. הואיל ונאמרה בהן יצירה כאדם. ואין הלכה כר' מאיר: סנדל. ולד הוא, אלא שנפחתה צורתו. ולשון סנדל, שנאו ודל. כך מצאתי. ורבותי פירשו שהיא חתיכת בשר עשויה כצורת סנדל והנילה לבוא עם ולד: שליא. שאין שליא בלא ולד: שפיר מרוקם. עור שהולד מרוקם בו שיש בתוכו צורת אברים קטנים. ולפי שעשוי כשפופרת של ביצה קרוי שפיר: וכן שפחה שהפילה. דסלקא דעתך אמינא כי קאמרינן כל מצות שהאשה חייבת בה עבד חייב בה, הני מילי מצוות השוות באיש ובאשה, אבל יולדת דבנשים איתא ובאנשים ליתא אימר לא תחייב שפחה, להכי תני וכן שפחה שהפילה:

ד ואין ידוע מה הפילה. אם צורת אדם וחייבת, אם דגים וחגבים ופטורה. מביאה קרבן שתי תורים אחד לעולה ואחד לחטאת. על של עולה מתנה ואומרת, אם מין חובה לידתי, תהא לחובתי, ואם לאו, תהא עולת נדבה. אבל חטאת, לא מציא לאתנוי, דאין חטאת נדבה, ומייתא בספק. ואינו נאכל, דשמא לאו בת קרבן היא, ומליקתה כנבילה בעלמא. ומשום חולין בעורה, לא אכפת לן, דכיון דאין למזבח אלא דמה לא חשיב אכילה: וכן שתי נשים שהפילו. במחבוא: אחת מין פטור. במין דגים וחגבים: ואחת מין חובה. סנדל או שליא. ואין ידוע איזו הפילה מין חובה. מביאים כל אחת שתי תורים ואינו נאכל: אימתי. אינו נאכל: בזמן שהלכו. שהביאו קניהן לכהן והלכו לדרך ואין יכולים להתנות. אבל אם שתיהן עומדות כאחת, מביאות חטאת אחת ומתנות ביניהן, אם אני החייבת, הרי הוא שלי [וחלקך מחול לך]. ואם את החייבת, הרי הוא שלך [וחלקי מחול לך], ואותו חטאת קרב ונאכל. דדוקא חטאת שבא על חטא אין תנאי מועיל בו, דכתיב (ויקרא ד) או הודע אליו חטאתו, אבל הכא דכי קא מייתין נשים קרבן לאשתרוי באכילת קדשים הוא, מיתין ומתניין. ואין הלכה כר' יוסי:

ה גנינים. גוונים. ואני שמעתי במין תולעים: המפלת יום ארבעים. דער שיעברו ארבעים יום להריונה היו מלא בעלמא: ור' שמעון מחייב ביוצא דופן.

משניות מבוארות — קהתי

ב א ו ר מ ש נ ה ג

לאחר שנינו העבירות שהייתם על זדונם כרת ועל שגגת חטאת ועל לא הודע שלחן אשם תלוי, עוברת מסכתנו לפרש דיניהם של כל חייבי חטאות, והיא מתחילה בדיני חטאת שאינה באה על חטא, והיא חטאת העוף של היולדת, שנאמר בה (ויקרא יב, 1): "ובמלאת ימי טהרה לבן או לבת חביא כבש בן שנתו לעולה, וכן יונה או תור לחטאת".

לש מביאות קרבן — יולדות המביאות קרבן, ונאכל — וקרבן החטאת נאכל, ויש מביאות — קרבן, ואינו נאכל — ואין קרבן החטאת נאכל, אלא נשרף, ויש שאינן מביאות — קרבן כלל. אלו מביאות קרבן ונאכל: המפלת במין בהמה, חיה, ועוף — ולד שצורתו כצורת בהמה או חיה או עוף; דברי רבי מאיר — הסובר, שאף על פי שהפילה כמין בהמה חיה ועוף, מכל מקום הואיל ונאמרה בהן לשון יצירה כבאדם, הרי זו לידה, והיא חייבת להביא קרבן, וקרבן החטאת נאכל. ונחכמים אומרים: עד שיהא בו מצורת האדם — אין הנפל נחשב ולד אלא אם כן יש לו צורת אדם, דהיינו שפניו כצורת פני אדם. המפלת סנדל — חתיכת בשר של ולד שנתמעך במעי אמו, ודומה לצורת סנדל (עיי' בבודות ה, א), או שליא — המפלת שליא, כמין כיס שהעובר מונח בתוכו במעי אמו, ואין שליא בלא ולד אלא שנימוח בתוכו, ושפיר מרקם — או המפלת כמין שפופרת של עור שמרוקמת בה צורת העובר, והיוצא מחתך — שלא יכלו להוציא את העובר שלם ותחכוהו והוציאוהו איברים איברים; וכן שפחה — כנענית — שהפילה — והרי היא חייבת במצוות כאשה, מביאה קרבן ונאכל — וקרבן החטאת נאכל. בגמרא מבואר, שמשנתנו נקטה "וכן שפחה", כדי להשמיענו, שאפילו במצוות שאין האיש והאשה שווים בהן, מכל מקום כל מצוה שהאשה חייבת בה, העבד והשפחה הכנעניים חייבים בה.

ב א ו ר מ ש נ ה ד

אלו מביאות — קרבן, ואינו נאכל — ואין קרבן החטאת נאכל: המפלת — האשה שהפילה, ואין ידוע מה הפילה — אם הוא נפל שהיא חייבת עליו קרבן, כגון אלו ששינו במשנה הקודמת, או

דבר שאינה חייבת עליו קרבן, כגון אלו הנמנים במשנה הבאה, הרי היא מביאה קרבן על הספק, וכבר שינו (תמורה ז, 1): "חטאת העוף הבאה על פסח, תישורף. רבי יהודה אומר: יטילנה לאמה: וכן שתי נשים שהפילו, אחת ממין פטור — כגון שאחת הפילה כמין דגים, שהוא מין פטור, דהיינו שפטורה היא להביא עליו קרבן, כמבואר להלן במשנה הבאה, ואחת ממין חובה — ואחת הפילה נפל כמין סנדל, שהוא מין חובה, דהיינו שחייבת להביא עליו קרבן, כמו ששינו במשנה הקודמת, ואין ידוע איזה מהן הפילה ממין חובה, כל אחת משתיהן מביאה קרבן מספק, ואין חטאת אחת משתיהן נאכלת, מהטעם שבארנו לעיל, שהרי זו חטאת העוף הבאה על הספק. אמר רבי יוסי: אימתי — שתי הנשים מביאות קרבן ואינו נאכל? בזמן שהלכו זו למזרח וזו למערב — שספרו את קרבנותיהן לכהן, והלכו לדרך בכיוונים שונים, ואינן רואות זו את זו, אבל אם היו שתיהן עומדות כאחת — כלומר שעומדות שתיהן לפנינו ויכולות להתנות ביניהן, מביאות קרבן — אחד, ונאכל — קרבן החטאת, שכן מתנות הן ביניהן, שהקרבן יהא בשביל זו שהפילה ממין חובה. ואמנם בחטאת הבאה על חטא, הדין הוא שאין תנאי מועיל בה (כלהן ה, ח), אבל כאן שלא באה חטאת אלא כדי להתיר באכילת קדשים, יכולות שתיהן להביא חטאת אחת ולהתנות עליה, כמו שבארנו לעיל.

ב א ו ר מ ש נ ה ה

אלו שאינן מביאות — קרבן כלל: המפלת שפיר — קרום כמין שפופרת — מלא מים, או מלא דם, או מלא גנינים — גוונים הרבה (דש"י); ויש מפרשים: מלא גנינים — חתיכות דקות כעין תולעים קטנים (ברטנורה: "תפארת ישראל"), שבכגון זה אין השפיר סימן לולד; המפלת במין דגים, וחגבים — או כמין חגבים, שקצים — או כמין שקצים, ורמשים — או כמין רמשים, שכל אלו אינם בכלל ולד, שלא נאמרה בהם יצירה כמו באדם (עיי' בראשית פרק א); המפלת יום ארבעים — ביום הארבעים להריונה, ואין זה נקרא ולד שאין צורת הולד נגמרת אלא לאחר שעברו עליו ארבעים

וּרְמָשִׁים; הַמִּפְלֵת יוֹם אַרְבָּעִים, וְיוֹצֵא דָפֶן. רַבִּי שְׁמַעוֹן מְחַיֵּב בְּיוֹצֵא דָפֶן.
וְהַמִּפְלֵת אוֹר לְשִׁמּוֹנִים וְאַחַד — בֵּית שְׁמַאי פּוֹטְרִין מִן הַקֶּרֶן; בֵּית הֵלֵל מְחַיִּבִּים. אָמְרוּ בֵּית הֵלֵל לְבֵית שְׁמַאי:
מָה שָׁנָה אוֹר לְשִׁמּוֹנִים וְאַחַד מִיּוֹם שְׁמוֹנִים וְאַחַד? אִם שָׁנָה לֹא לְטַמְאָה, לֹא יִשְׁוֶה לוֹ לְקֶרֶן? אָמְרוּ לָהֶם בֵּית
שְׁמַאי: לֹא, אִם אִמְרָתָם בְּמִפְלֵת יוֹם שְׁמוֹנִים וְאַחַד, שֶׁפֶן יֵצֵא בַּשָּׁעָה שֶׁהִיא רְאוּיָה לְהֵבִיא בָּהּ קֶרֶן; תֹּאמְרוּ
בְּמִפְלֵת אוֹר לְשִׁמּוֹנִים וְאַחַד, שֶׁלֹּא יֵצֵא בַּשָּׁעָה שֶׁהִיא רְאוּיָה לְהֵבִיא בָּהּ קֶרֶן? אָמְרוּ לָהֶן בֵּית הֵלֵל: וְהִרִי הַמִּפְלֵת
יוֹם שְׁמוֹנִים וְאַחַד שָׁחַל לְהִיּוֹת בַּשָּׁבֶת תּוֹכִית, שֶׁלֹּא יֵצֵא בַּשָּׁעָה שֶׁהִיא רְאוּיָה לְהֵבִיא בָּהּ קֶרֶן, וְחִיבֵת בְּקֶרֶן.
אָמְרוּ לָהֶם בֵּית שְׁמַאי: לֹא, אִם אִמְרָתָם בְּמִפְלֵת יוֹם שְׁמוֹנִים וְאַחַד שָׁחַל לְהִיּוֹת בַּשָּׁבֶת, שָׂאֵף עַל פִּי שְׂאִינוֹ רְאוּיָה
לְקֶרֶן יָחִיד, רְאוּיָה לְקֶרֶן צָבּוּר; תֹּאמְרוּ בְּמִפְלֵת אוֹר לְשִׁמּוֹנִים וְאַחַד, שְׂאִין הַלֵּילָה רְאוּיָה לֹא לְקֶרֶן יָחִיד וְלֹא לְקֶרֶן
צָבּוּר? הַדְּמִים אֵינָן מוֹכִיחִין, שֶׁהַמִּפְלֵת בְּתוֹךְ מְלֵאת — דְּמִיָּה טַמְאִין, וּפְטוּרָה מִן הַקֶּרֶן.

פירוש ברטנורה

דכתיב (שם י"ב) ואם נקבה תלד, והוה ליה למכתב ואם נקבה היא, אלא ריבה לה לידה אחרת, ומאי היא, יוצא דופן, ותנא קמא סבר, אמר קרא (שם)
אשה כי תזרע וילדה, עד שתלד ממקום שמזרעת:

וְהַמִּפְלֵת לְאוֹר שְׁמוֹנִים וְאַחַד. שִׁילֶדָה נִקְבָּה, וְלִיל שְׁמוֹנִים וְאַחַד שְׁהִיָּתָה רְאוּיָה לְמוֹחַר לְהֵבִיא כְּפִרְתָּהּ הַפִּילָה: בֵּית שְׁמַאי פּוֹטְרִים מִן הַקֶּרֶן. מְלִידָה
שְׁנִיָּה. אַע"פ דְּלֹאֲחֵר מְלֵאת הוּא, הוּאֵל וְלִילָה הִיא וְלֹא יֵצֵאתָ שָׁעָה רְאוּיָה לְקֶרֶן, דְּלִילָה מְחוּסָר זְמַן קֶרֶן הִיא, דְּכִתְבִּי (וּקְרָא ו') בְּיוֹם צוּחֹתוֹ, הִלְכָךְ לַעֲנִין קֶרֶן
כְּתוּךְ מְלֵאת דְּמִי: מֵאִי שָׁנָה אוֹר לְשִׁמּוֹנִים וְאַחַד מִיּוֹם שְׁמוֹנִים וְאַחַד. דּוּרְאִי חִיבֵת קֶרֶן עַל הַנֶּפֶל שֶׁהִפִּילָה לְדַבְרֵי הַכֹּל הוּאֵל וְאַחֲרֵי מְלֵאת הַפִּילָה: אִם
שָׁחַל לֹא לְטוֹמְאָה. שְׁהִיָּתָה אֲתָם מוֹדִים שֶׁבִּשְׁקִיעַת הַחֲמָה שֶׁל יוֹם שְׁמוֹנִים כָּלוּ יְמֵי מוֹחֵר שֶׁלָּהּ וְאִם רֵאתָה בְּלֵיל שְׁמוֹנִים וְאַחַד טַמְאָה: הַדְּמִים אֵינָם מוֹכִיחִים.
וְהֵרֵם שֶׁאֵתָם אוֹמְרִים אִם שוֹה לֹא לְטוֹמְאָה, אֵינּוּ רְאוּיָה, שְׁהִיָּתָה הַמִּפְלֵת תּוֹךְ מְלֵאת דְּמָה טַמְאָה מִפְּנֵי הַלֵּידָה, וְאֵינָה חִיבֵת קֶרֶן שֶׁנִּי לְפִי שֶׁכָּל שָׂבָא בְּתוֹךְ
מְלֵאת נִחָשׁ כְּאִילוּ בֹא עִם הוֹלֵד הָרֵאשׁוֹן וּבִהַא מוֹדוֹ בֵּית הֵלֵל:

משניות מבוארות – קהתי

הואיל והפילה לאחר מלאת ימי הטהרה. והרי דין הלילה כדין היום
שלאחריו? ועוד, אִם שָׁנָה לֹא לְטַמְאָה — כִּיּוֹן שְׁמוֹדִים אֲתָם,
שִׁלֵּל שְׁמוֹנִים וְאַחַד שוֹוֶה לְיוֹמוֹ לַעֲנִין טוֹמְאָה, שֶׁאִם רֵאתָה בּוֹ דָם
הִרִי הִיא טַמְאָה, לְפִי שֶׁבִּשְׁקִיעַת הַחֲמָה שֶׁל יוֹם הַשְּׁמוֹנִים כָּלוּ יְמֵי
טְהוּרָה, לֹא יִשְׁוֶה לוֹ לְקֶרֶן — לְמָה לֹא יִשׁוּוֶה הַלֵּילָה לְיוֹמוֹ
שֶׁלֹּאֲחֵרִי אִף לַעֲנִין קֶרֶן? אָמְרוּ לָהֶם בֵּית שְׁמַאי: לֹא — אֵין
לְהַשׁוּוֹת אֶת הַלֵּילָה לְיוֹמוֹ לַעֲנִין קֶרֶן, אִם אִמְרָתָם בְּמִפְלֵת יוֹם
שְׁמוֹנִים וְאַחַד — שֶׁהִיא חִיבֵת קֶרֶן עַל לִידַת הַנֶּפֶל, שֶׁפֶן יֵצֵאָה
— הָאִשָּׁה מִיַּד הַלֵּידָה הָרֵאשׁוֹנָה, וְהַפִּילָה בַּשָּׁעָה שֶׁהִיא רְאוּיָה
לְהֵבִיא בָּהּ קֶרֶן — עַל הַלֵּידָה הָרֵאשׁוֹנָה, תֹּאמְרוּ בְּמִפְלֵת אוֹר
לְשִׁמּוֹנִים וְאַחַד, שֶׁלֹּא יֵצֵאָה — מִיַּד הַלֵּידָה הָרֵאשׁוֹנָה כִּשְׁהַפִּילָה,
בַּשָּׁעָה שֶׁהִיא רְאוּיָה לְהֵבִיא בָּהּ קֶרֶן — שְׁהִיָּתָה בְּלִילָה אֵינָה
רְאוּיָה לְהֵבִיא קֶרֶן עַל הַלֵּידָה הָרֵאשׁוֹנָה, לְפִי שֶׁלִּילָה לֹא זְמַן קֶרֶן
הוּא, וְכִיּוֹן שֶׁלַּעֲנִין קֶרֶן נִחָשׁ הַלֵּילָה כְּאִילוּ הוּא "בְּתוֹךְ מְלֵאת",
כִּיצַד תֹּאמְרוּ לְחִיבֵת קֶרֶן עַל לִידַת הַנֶּפֶל בְּאוֹתָהּ שָׁעָה? אָמְרוּ לָהֶן
בֵּית הֵלֵל — לְבֵית שְׁמַאי: וְהִרִי הַמִּפְלֵת יוֹם שְׁמוֹנִים וְאַחַד
שָׁחַל לְהִיּוֹת בַּשָּׁבֶת תּוֹכִית, שֶׁלֹּא יֵצֵאָה בַּשָּׁעָה שֶׁהִיא רְאוּיָה
לְהֵבִיא בָּהּ קֶרֶן, וְחִיבֵת בְּקֶרֶן — עַל הַנֶּפֶל. אָמְרוּ לָהֶם
בֵּית שְׁמַאי — לְבֵית הֵלֵל: לֹא — אֵין זֶה הוֹכָחָה, אִם אִמְרָתָם
בְּמִפְלֵת יוֹם שְׁמוֹנִים וְאַחַד שָׁחַל לְהִיּוֹת בַּשָּׁבֶת — שְׁחִיבֵת
קֶרֶן עַל הַנֶּפֶל, הִרִי הַטַּעַם הוּא, שָׂאֵף עַל פִּי שְׂאִינוֹ רְאוּיָה לְקֶרֶן
יָחִיד — שְׂאִין קֶרֶן יָחִיד קֶרֶן בַּשָּׁבֶת, מְכַל מְקוֹם רְאוּיָה לְקֶרֶן
צָבּוּר — שְׁקֶרֶבִים בּוֹ קֶרֶבֶת הַיּוֹם וְנִמְצָאתָ הַשָּׁעָה רְאוּיָה לְקֶרֶן,
תֹּאמְרוּ בְּמִפְלֵת אוֹר לְשִׁמּוֹנִים וְאַחַד, שְׂאִין הַלֵּילָה רְאוּיָה לֹא
לְקֶרֶן יָחִיד וְלֹא לְקֶרֶן צָבּוּר — שִׁלֵּילָה אֵינּוּ זְמַן הַקֶּרֶת קֶרֶן
כָּלֵל, וְלֹכֵן אֵין לֹמַר שֶׁתִּהְיֶה הַמִּפְלֵת אוֹר לְשִׁמּוֹנִים וְאַחַד חִיבֵת בְּקֶרֶן
עַל הַנֶּפֶל; וְזֶה שֶׁאִמְרָתָם: "אִם שוֹוֶה לֹא לְטוֹמְאָה לֹא יִשׁוּוֶה לוֹ לְקֶרֶן? אִף
זֶה אֵינָה קוֹשִׁיָּה, שֶׁכֵּן הַדְּמִים אֵינָן מוֹכִיחִין — אֵין הוֹכָחָה מִטּוֹמְאָה
הַדָּם בְּלִיל שְׁמוֹנִים וְאַחַד עַל חִיּוּב הַקֶּרֶן, שֶׁהַמִּפְלֵת בְּתוֹךְ מְלֵאת
— בְּתוֹךְ הַשְּׁמוֹנִים לְנִקְבָּה, דְּמִיָּה טַמְאִין — מִשּׁוֹם הַלֵּידָה, וְאֵינִם
דְּמִי טְהוּרָה, וּפְטוּרָה מִן הַקֶּרֶן — כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ בְּהַקְדָּמָה לְמִשְׁנֵתָנוּ;
וְהוּא הַדִּין בְּמִפְלֵת אוֹר לְשִׁמּוֹנִים וְאַחַד, שֶׁפְטוּרָה מִן הַקֶּרֶן, אִף עַל
פִּי שֶׁאִם רֵאתָה בּוֹ דָם הִרִי הִיא טַמְאָה, שְׂאִין חִיּוּב קֶרֶן תְּלוּיָה בְּטוֹמְאָה
הַדָּם.

יום שלמים, אבל קודם לכן אין הנפל אלא מים בלבד, וְיוֹצֵא דָפֶן —
— שֶׁהוּלֵד לֹא יֵצֵא דֶרֶךְ הַרְחֵם אֲלָא דֶרֶךְ דּוֹפֶן הָאֵם שֶׁנִּחְתְּכָה; כֹּל
אֲלוּ פְטוּרוֹת מִקֶּרֶן לִידָה. רַבִּי שְׁמַעוֹן מְחַיֵּב בְּיוֹצֵא דָפֶן —
קֶרֶן לִידָה, וְטַעַם מְבוֹאֵר בְּגִמְרָא, שֶׁנֹּאמַר (וּקְרָא יב, ח): "וְאִם נִקְבָּה
תִּלְד", וְהִרִי אִפְשָׁר הִיא לְכַתּוּב: "וְאִם נִקְבָּה הִיא", וְדַרְשׁ מִכָּאֵן רַבִּי
שְׁמַעוֹן, שֶׁבֹא הַכְּתוּב לְרַבּוֹת לִידָה אַחֲרֵת שֶׁמְחַיֵּבֵת קֶרֶן, וְהוּא יוֹצֵא
דּוֹפֶן. אֲבָל תֵּנָּה קָמָא לּוֹמַד מִמָּה שֶׁכְּתוּב (שם שם, ב): "אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ
וְיִלְדָה" — עַד שֶׁתִּלְד מִמְּקוֹם שֶׁמִּזְרַעֶתָ.

באור משנה ו

בפרשת היולדת נאמר (ויקרא יב, ח-ו): "וְאִם נִקְבָּה תִלְד וְטַמְאָה שְׁבוּעִים כְּנִדְתָּהּ,
וְשִׁשִּׁים יוֹם וְשִׁשִּׁתַּיִם יָמִים תֵּשֵׁב עַל דְּמֵי טְהוּרָה. וְכִמְלֵאת יְמֵי טְהוּרָה לְבֵן אוֹ לְבַת
תֵּבִיא כֶּכֶשׁ בֶּן שְׁנָתוֹ לְעוֹלָה וְכֵן יִנְהַל אוֹ תוֹר לְחִטָּאת" וְכו'. פְּסוּק זֶה בֹּא לְלַמְּדוֹ,
שֶׁהַיּוֹלֵדֶת נִקְבָּה טַמְאָה שְׁבוּעִים, וְאַחֲרֵי שְׁבוּעִים הִיא טוֹבֵלֶת וּמוֹחֵרֶת לְבִיעֵלָה,
אֲבָל עֲדִין אֲסוּר לָהּ לֶאֱכוֹל בְּקוֹדֶשׁ וּלְהִיכָנֵס לְמִקְדָּשׁ עַד שְׁגוּמַרְתָּ לְסִפּוֹר עוֹד שִׁשִּׁים
וְשִׁשִּׁתַּיִם יָמִים שֶׁל טְהוּרָה, וְהִיא מְבִיאָה קֶרְבָּנָה בְּיוֹם הַשְּׁמוֹנִים וְאַחַד מְלִידָתָה, שֶׁהוּא
יוֹם "וְלֵאֵת יְמֵי טְהוּרָה לְבַת". כְּלוֹמַר לְאַחֲרֵי שֶׁנִּשְׁלַמּוּ שְׁמוֹנִים יוֹם מְלָאִים מִיּוֹם שִׁילֶדָה.
דִּין זֶה נוֹהַג בֵּין בּוֹלֵד קִיּוֹם בֵּין בְּנֶפֶל. וְהִלְכָה הִיא, שֶׁאִם חוֹרָה וְנִתְעַבְּרָה בְּתוֹךְ יְמֵי
טְהוּרָתָה וְהִפִּילָה בְּתוֹךְ "מְלָאת" לֹלֵד הָרֵאשׁוֹן, אֵינָה טַעוּנָה אֲלָא קֶרֶן אַחַד, וְהִיא
מוֹנֶה מִחֲדָשׁ מִיּוֹם שֶׁהִפִּילָה, וְאַחֲרֵי "מְלָאת" הַמִּנִּין הַשְּׁנִי, מְבִיאָה קֶרֶן אַחַד לְשִׁתִּי
הַלִּידוֹת. אֲבָל אִם הִפִּילָה לְאַחֲרֵי "מְלָאת" שְׁמוֹנִים, כְּגוֹן בְּיוֹם הַשְּׁמוֹנִים וְאַחַד, אִף
עַל פִּי שֶׁלֹּא הִבִּיאָה עֲדִין קֶרֶן רֵאשׁוֹן, הִרִיָּה טַעוּנָה שְׁנֵי קֶרְבָּנוֹת. — מִשְׁנֵתָנוּ
דִּנָּה בְּאִשָּׁה שֶׁהִפִּילָה בְּלִיל שְׁמוֹנִים וְאַחַד לְאַחֲרֵי שִׁילֶדָה נִקְבָּה, וְנִחְלָקוּ בּוֹה בֵּית
שְׁמַאי וּבֵית הֵלֵל.

הַמִּפְלֵת אוֹר לְשִׁמּוֹנִים וְאַחַד — בְּלִילָה שֶׁלִּפְנֵי יוֹם הַשְּׁמוֹנִים
וְאַחֲרֵי שִׁילֶדָה נִקְבָּה, בֵּית שְׁמַאי פּוֹטְרִין מִן הַקֶּרֶן — עַל
לִידַת הַנֶּפֶל, כְּמִבּוֹאֵר הַטַּעַם לְהֵלֵן, שֶׁסּוֹבְרִים בֵּית שְׁמַאי: הוּאֵל וְלִילָה
אֵינּוּ זְמַן קֶרֶן, הִרִי זֶה כְּאִילוּ הַפִּילָה בְּתוֹךְ "מְלָאת יְמֵי טְהוּרָה", וְאֵינָה
צָרִיכָה קֶרֶן מִיּוֹחַד עַל לִידַת הַנֶּפֶל; בֵּית הֵלֵל מְחַיֵּבִים — לְהֵבִיא
קֶרֶן מִיּוֹחַד עַל לִידַת הַנֶּפֶל, שֶׁהוּאֵל וְכִבְרָה נִשְׁלַמוּ יְמֵי טְהוּרָה, אִף עַל
פִּי שֶׁאֵינָה יִכּוֹלָה לְהַקְרִיב קֶרְבָּנָה הָרֵאשׁוֹן עַד לְמַחֲרֵי, דִּינָה כְּמִפְלֵת
לְאַחֲרֵי "מְלָאת יְמֵי טְהוּרָה", וְלֹכֵן חִיבֵת הִיא קֶרֶן שְׁנֵי עַל לִידַת הַנֶּפֶל,
כְּמוֹ שֶׁהִמְשַׁנָּה מִפְרֶשֶׁת וְהוֹלֵכֶת. אָמְרוּ בֵּית הֵלֵל לְבֵית שְׁמַאי:
מָה שָׁנָה אוֹר לְשִׁמּוֹנִים וְאַחַד מִיּוֹם שְׁמוֹנִים וְאַחַד — לְמָה
שׁוֹנָה דִּינָה שֶׁל הַמִּפְלֵת אוֹר לְשִׁמּוֹנִים וְאַחַד מִדִּינָה שֶׁל הַמִּפְלֵת בְּיוֹם
שְׁמוֹנִים וְאַחַד, שֶׁלְּדַבְרֵי הַכֹּל הַמִּפִּילָה בּוֹ חִיבֵת קֶרֶן גַּם עַל הַנֶּפֶל,

ז האשה שיש עליה ספק חמש זיבות וספק חמש לדות – מביאה קרבן אחד, ואוכלת בזבחים, ואין השאָר עליה חובה. חמש לדות ודאות, חמש זיבות ודאות – מביאה קרבן אחד, ואוכלת בזבחים, והשאָר עליה חובה. מעשה שעמדו קנים פירושלים בדינרי זהב. אמר רבן שמעון בן גמליאל: המעון הזה! לא אֵלֶּין הַלֵּילָה, עד שיהו בדינרין. נכנס לבית דין, ולמד: האשה שיש עליה חמש לדות ודאות, חמש זיבות ודאות – מביאה קרבן אחד, ואוכלת בזבחים, ואין השאָר עליה חובה. ועמדו קנים בו ביום ברכעתיים.

פירוש ברטנורא

ז חמשה ספקי זיבות. ספק זיבה היו כגון טועה שראתה שלשה ימים ואינה יודעת אם בימי נדתה אם בימי זיבתה, מביאה קרבן ואינו נאכל. וספק לידה היו כגון הפילה ואינה יודעת מה הפילה. ואם יש עליה חמשה ספקות של זיבה או חמשה ספקות של לידה: מביאה קרבן אחד. חמשה העוף הבא על הספק: ואוכלת בזבחים. שהרי הקרבן הזה לטהרה בא, הרי הוא כטבילה, שאם נטמאת האשה כמה טומאות טבילה אחת עולה לכולם, אף קרבן זה כן: ואין השאָר עליה חובה. לא הצריכה חכמים להביא, שאף האחת בקושי התירו להקריב ספק מליקת חולין למזבח, אלא שאם לא כן אין לה תקנה לטהר בקדשים: חמש לידות ודאות, או חמש זיבות ודאות, מביאה קרבן אחד ואוכלת בזבחים. כדפרישנא: והשאָר עליה חובה. דתניא, יכול תביא על הלידה שלפני מלאת ועל הלידה שלאחר מלאת קרבן אחד לשניהם, תלמוד לומר (ויקרא י"ב) זאת תורת היולדת: קנינן. שתי קנין. דהיינו ארבעה עורין: בדיני זהב, בשני [דינרין] זהובים, דינר זהב לכל קן: המעון הזה. שבעה הוא: נכנס לבית דין ולימד בו. אע"פ שהיקל בשל תורה. ולמד דבר שאינו כהלכה, משום עת לעשות לה' עשה כן. שאלמלא כן לא ימצאו, וימנעו העניות מלהביא אפילו אחד ויאכלו קדשים בטומאת הגוף: ברכעתיים. שני קנין בשני רבעי דינר כסף. ודינר זהב הוא עשרים וחמש דינרי כסף:

משניות מבוארות – קהתי

ב א ו ר מ ש נ ה ז

כבר בארנו (ערכי ב, א), שאשה הרואה דם בתחילה, הרי היא נידה שבעה ימים, בין שראתה דם יום אחד בלבד ובין שראתה כל שבעה הימים. ואם ביום השביעי לפנות ערב פסקה מלראות, הרי מן התורה טובלת היא לביל שמיני, והיא טהורה. — ראתה דם מיום השמיני ואילך, היינו בתוך אחד עשר יום שלאחר שבעת ימי הנידה, הרי זה דם זיבה. מכאן נקראים הימים הללו: "אחד עשר ימי הזיבה", בין שראתה בהם דם בין שלא ראתה, אלא שאם ראתה בהם דם, דינה כדלקמן: ראתה דם יום אחד בלבד, צריכה היא לשמור יום אחד בטהרה כנגד יום הטומאה ("שומרת יום נגד יום"). כלומר שהיא טובלת למחרת היום הטמא, ואם אינה רואה בו דם, הרי שהיא טהורה לערב. וכן אם ראתה דם שני ימים רצופים, הרי היא שומרת את היום השלישי בטהרה. אבל אם ראתה דם שלשה ימים רצופים, הרי היא נעשית זבה גמורה, וצריכה היא לספור שבעה ימים נקיים מדם, וטובלת ביום השביעי, ומביאה קרבן ביום השמיני, "שתי תורים או שני בני יונה", האחד להטאת והאחד לעולה (עין ויקרא טו, כה-כט). — לאחר אחד עשר ימי הזיבה, כשהיא רואה דם, הרי היא שוב נידה שבעה ימים, ואחריהם מתחילים שוב אחד עשר ימי הזיבה, וכן לעולם. — ויש שאשה טועה בחשבון הימים, ואינה יודעת אם היא עומדת בשבעת ימי הנידה או באחד עשר ימי הזיבה, ובכגון זה כל שהיא רואה דם שלשה ימים רצופים, הרי היא ספק זבה, וצריכה היא לספור שבעה ימים נקיים ולטבול, ולהביא מספק קרבן ביום השמיני.

האשה שיש עליה ספק חמש זיבות — כגון הטועה שראתה חמישה חודשים שלשה ימים רצופים בכל חודש, ואינה יודעת אם ראתה בימי נידתה או באחד עשר ימי הזיבה, כמו שבארנו לעיל, וספק חמש לדות — או שיש עליה ספק חמש לידות, שהפילה חמש פעמים, ואינה יודעת אם ממין חובה הפילה או ממין פטור, כמבואר לעיל (משניות ג-ה), מביאה קרבן אחד — עולה וחטאת, שחטאת העוף באה על הספק, ואוכלת בזבחים — והיא מותרת, לאחר הקרבת הקרבן, לאכול בקדשים; שכן היולדת והזבה מחוסרי כפרה הן, דהיינו, שאף לאחר שטהרו מטומאתן וטבלו והעריב שמשן, עדיין לא נגמרה טהרתן כדי לאכול בקדשים עד שיביאו קרבן, וקודם שיביאו כפרתן אסורות הן לאכול בקדשים, ובאה המשנה ללמד, שאף על פי שיש כאן ספק כמה זיבות או ספק כמה לידות, מכל מקום מועיל קרבן אחד לכולן, כדי להתירה לאכול בקדשים, שקרבן זה הוא כטבילה, וכשם שאם נטמאה כמה פעמים, טבילה אחת עולה לכולן, אף קרבן זה עולה לכל הלידות או הזיבות, ואין השאָר עליה חובה — לא הצריכה חכמים להביא שאר הקרבנות על ארבעה ספקי זיבות או לידות, שהרי זה ספק מליקת חולין למזבח, ורק קרבן אחד התירו חכמים בקושי להביא, כדי להתירה לאכול בקדשים. חמש לדות ודאות — אבל אשה שיש עליה חמש לידות ודאות, שילדה כל פעם אחר מלאת ימי טהרה של הלידה הקודמת

(תפארת ישראל), חמש זיבות ודאות — או שיש עליה חמש זיבות ודאות, מביאה קרבן אחד, ואוכלת בזבחים — שקרבן אחד מטהר אותה לאכול בקדשים, כמו שבארנו לעיל, והשאָר עליה חובה — וחייבת להביא גם את שאר ארבעת הקרבנות, שהואיל והלידות היו כל אחת "אחר מלאת" של הלידה הקודמת, אינה נפטרת מחיובה אלא אם כן הביאה קרבן על כל לידה ולידה, שנאמר (ויקרא יב, ז): "זאת תורת היולדת", ודרשו: "זאת" — לחייב על הלידה שלפני מלאת ימי טהרה ועל הלידה שלאחר מלאת ימי טהרה, היינו קרבן על כל לידה ולידה; וכן בזיבות אינה נפטרת מחיובה עד שתביא קרבן על כל זיבה וזיבה. מעשה שעמדו קנים פירושלים בדינרי זהב — שתי תורים או שני בני יונה הם קן, ומחיר כל קן היה דינר זהב, שהוא עשרים וחמישה דינרי כסף, שהתייקרו הקינים, מפני שהיו צריכים להם הרבה לשם קרבנות. אמר רבן שמעון בן גמליאל — הזקן, שהיה בסוף ימי הבית: המעון הזה — המקדש הזה; וכינוי הוא לשבועה, כאילו אמר: נשבע אני בקדושת בית המקדש! לא אֵלֶּין הַלֵּילָה, עד שיהו בדינרין — שיזול מחיר הקינים, ויהיה כל קן בדינר כסף. נכנס לבית דין, ולמד: האשה שיש עליה חמש לדות ודאות, או חמש זיבות ודאות, מביאה קרבן אחד, ואוכלת בזבחים — כמו שבארנו לעיל, ואין השאָר עליה חובה — ואינה חייבת להביא שאר הקרבנות; ואף על פי שמן התורה חייבת להביא השאר, כמו ששינונו לעיל, מכל מקום הקל רבן שמעון בן גמליאל ולימד דבר שאינו כהלכה, כדי להביא להוולת הקינים, משום "עת לעשות לה' הפרו תורתך", שאלמלא כן היו העניות נמנעות מלהביא אפילו קרבן אחד, ואוכלות קדשים בטומאה (עין ברטנורא ותפארת ישראל): ועמדו קנים בו ביום ברכעתיים — ירד מחירם של הקינים עד שנמכר כל קן ברבע דינר של כסף. ויש מפרשים "ברבעותים" — שכל קן (או כל שני קינים) נמכר בשני רבעי הדינר (והיינו בחצי דינר). — עין ברטנורא; "מלאכת שלמה".

יש מפרשים (בדברי רבן שמעון בן גמליאל): "ואין השאָר עליה חובה" — שאינה חייבת להביא את השאר כדי שתהא מותרת לאכול בקדשים, שכן הנשים טעו וחשבו, שצריכות להביא כל הקרבנות שנתייבבו כדי להתכפר לאכול בקדשים, ולכן נכשלו ולא הביאו אפילו קן אחד, ובא רבן שמעון בן גמליאל, ופרסם את ההלכה, שלאחר שהביאו קן אחד מותרות לאכול בקדשים, ואילו השאר חובה עליהן לכשיולדו ("מלאכת שלמה"). ויש מוחקים את התיבה "ואין" וגורסים בדברי רבן שמעון בן גמליאל: "והשאָר עליה חובה" (תוספות בבא בתרא קטו, א). ואף לפי אותה גירסה הפירוש הוא כדעת המפרשים שהבאנו לעיל (עין "תפארת ישראל").

פרק שני

א ארבעה מחסרי כפורים, וארבעה מביאין על הודון בשנגנה. אלו הן מחסרי כפורים: הזב, והזבה, והילולת, והמצרע. רבי אליעזר בן יעקב אומר: גר מחסר כפרה, עד שיזרק עליו הדם; ונוזר — ליינו ותגלחתו וטמאתו. **ב** אלו מביאין על הודון בשנגנה: הפא על השפחה, ונוזר שנממא, ועל שבועת העדות, ועל שבועת הפקדון.

פירוש ברטנורה

ב א ארבעה מחסרי כפרה. שמביאין כפרה ולא על חטא אלא לאכול בקדשים: וחמצורע. והא דלא חשיב נמי וחמצורע כי היכי דחשיב זב וזבה, לפי שזב וזבה עיקר טומאתן חלוקה, שזב מממא בראיות ואפילו ראה שלש ראיות ביום אחד, טמא ומביא קרבן, וזבה אינה מביאה קרבן עד שתראה בשלשה ימים זה אחר זה, הלכך חשבינהו לחרתי, אבל מצורע ומצורעת אין עיקר טומאתן חלוקה, דשניהם שיעור טומאתן בכנרים: גר מחסר כפרה. ותנא קמא סבר, גר כיון ששל וטבל מותר לאכול בקדשים, ואין קרבן מעכבו אלא מלבוא בקהל, הלכך לא חשיב ליה בכלל מחסרי כפרה: עד שיזרק עליו הדם. אם הביא קרבן בהמה. ואם עולת העוף הביא, עד שיתמצה דמו על קיר המזבח: ונוזר ליינו ותגלחתו. קרבן נזיר מתיר לו לשתות יין ולתגלחת ולהטמא למתים, שאע"פ ששלמו ימי נזרו אינו מותר בין ובתגלחת ולהטמא למתים עד שיביא קרבן. ות"ק לא חשיב נזיר, דלא תני אלא הנך דלאשתרוי בקדשים, ונוזר דמייח קרבן, לאשתרוי בין בחולין הוא:

ב הפא על שפחה חרופה. דאמר קרא (ויקרא י"ט) וכפר עליו הכהן באיל האשם וגו' על חטאתו, והדר כתיב (שם) ונסלח לו מחטאתו אשר חטא, לרבות מויד בשונג: ונוזר שנממא. דכתיב (במדבר ו') וכי ימות מת עליו בפתע פתאום, פתע, זה שונג וכן הוא אומר (שם ל"ה) ואם בפתע בלא איבה. פתאום, זה מויד, וכן הוא אומר (משלי כ"ז) פתאים עברו ונענשו, והיינו מויד, דאין עונש אלא על המויד: ועל שבועת העדות. קרבן עולה ויורד האמור בשבועת העדות,

משניות מבוארות – קהתי

באור משנה א

מחסר כפרה ואסור לאכול בקדשים, עד שיזרק עליו הדם — של קרבן עולתו, אם הביא בהמה לקרבנו; ואם הביא קן לעולתו, עד שיתמצה דמו על קיר המזבח (עיי' בגמרא. שדורשים שם מן המקראות שקרבנו של הגר עולת בהמה, או שני בני יונה או שתי תורים, ושניהם עולות). ונוזר — שכבר שלמו ימי נזרו, עדיין מחסר כפרה, ליינו ותגלחתו וטמאתו — שאסור לו לשתות יין ולהתגלח ולטמא למתים עד שיביא קרבן. בגמרא מבואר טעמו של תנא קמא, שלא חשב לא גר ולא נזיר בכלל מחסרי כפרה, לפי שלא נקרא מחסר כפרה אלא מי שקרבנו מעכבו מלאכול בקדשים, ואילו גר — אין קרבנו מעכבו אלא מלבוא בקהל, ונוזר — אין קרבנו בא אלא להתירו ביי, שחולין הוא.

יש מפרשים (לפי הגמרא שהבאנו לעיל), שתנא קמא חולק על רבי אליעזר בן יעקב וסובר, שגר שמל וטבל מותר לאכול בקדשים, ואין קרבנו מעכבו אלא מלבוא בקהל (ברטנורה: עיי' "תפארת ישראל"). וכן כותב הרמב"ם בפירושו למשנתו. אבל ב"משנה תורה" (הל' מחסרי כפרה א, ב) כותב הרמב"ם: "גר שמל וטבל ועדיין לא הביא קרבנו, אף על פי שהוא אסור לאכול בקדשים עד שיביא קרבנו. אינו ממחסרי כפרה, שקרבנו עכבו מלהיות גר גמור... ומפני זה אינו אוכל בקדשים, שעדיין לא נעשה ככשרי ישראל". ולפי זה אף חכמים מודים, שגר אסור באכילת קדשים קודם שביא קרבנו, אלא שמכל מקום אינו ראוי לדעתם לחשבו בכלל מחסרי כפרה, כמבואר הטעם ברמב"ם (עיי' תוספות רבי עקיבא איגר: "תפארת ישראל").

באור משנה ב

אלו מביאין — קרבן, על הודון בשנגנה — בין שחטאו בשונג ובין שחטאו במזיד: **הפא על השפחה** — על שפחה חרופה (כמבואר להלן משנה ה), שנאמר (ויקרא יט, כבב): "ואיש כי ישכב את אשה שכבת זרע והיא שפחה נחרפת לאיש... והביא את אשמו לה'... איל אשם. וכפר עליו הכהן באיל האשם לפני ה' על חטאתו אשר חטא, ונסלח לו מחטאתו אשר חטא", והרי הלשון "מחטאתו אשר חטא" מיותר הוא, שהרי כבר כתוב למעלה: "על חטאתו אשר חטא", אלא בא הכתוב לרבות את המזיד בשונג, כלומר שהלשון המיותר "מחטאתו אשר חטא" בא לרמז, שבכל אופן שחטא חייב קרבן, ואפילו במזיד (גמרא: ונוזר שנממא — במת, שנאמר (במדבר ו, טיב): "וכי ימות מת עליו בפתע פתאום וטמא ראש נזיר וגלח ראשו ביום טהרתו, ביום השביעי יגלחנו. וביום השמיני יביא שתי תורים או שני בני יונה... אחד לחטאת ואחד לעולה... והזיר לה' את ימי נזרו והביא כבש בן שנתו לאשם" (עיי' נזיר ו, ו), ודרשו בכרייתא: בפתע — זה שונג, וכן הוא אומר (במדבר לה, כב): "ואם בפתע בלא

ארבעה — המנויים להלן במשנתנו, נקראים: **מחסרי כפורים** — ויש גורסים: מחסרי כפרה. שכל אחד מהם, אף על פי שטהר מטומאתו וטבל והעריב שמשו, עדיין לא נגמרה טהרתו כדי לאכול בקדשים עד שיביא קרבנו למחרת טבילתו, וקודם שיביא קרבנו (כפרתו) אסור באכילת קדשים, **וארבעה** — המנויים במשנה הבאה, **מביאין על הודון בשנגנה** — שאפילו חטאו במזיד מביאים קרבן. **אלו הן מחסרי כפורים: הזב** — שנאמר בו (ויקרא טו, יג-טז): "וכי יטהר הזב מזובו וספר לו שבעת ימים לטהרתו וכבס בגדיו, ורחץ בשרו במים חיים וטהר. וביום השמיני יקח לו שתי תורים או שני בני יונה... ונתנם אל הכהן. ועשה אותם הכהן אחד חטאת והאחד עולה, וכפר עליו הכהן לפני ה' מזובו"; **והזבה** — שנאמר בה (שם שם, כח-ל): "ואם טהרה מזובה, וספרה לה שבעת ימים ואחר טהרה. וביום השמיני תקח לה שתי תורים או שני בני יונה, והביאה אותם אל הכהן... ועשה הכהן את האחד חטאת ואת האחד עולה, וכפר עליה הכהן לפני ה' מזוב טומאתה"; **והילולת** — שנאמר בה (שם יב, ו-ח): "ובמלאת ימי טהרה לבן (וארבעים יום) או לבת (שמונים יום) תביא כבש בן שנתו לעולה ובן יונה או תור לחטאת... אל הכהן. והקריבו לפני ה' וכפר עליה וטהרה ממקור דמיה... ואם לא תמצא ידה די שה ולקחה שתי תורים או שני בני יונה אחד לעולה ואחד לחטאת, וכפר עליה הכהן וטהרה"; **והמצרע** — שנאמר בו ביום השמיני לטהרתו (ויקרא יד, י ואילת): "וביום השמיני יקח שני כבשים ומימים וכבשה אחת בת שנתה תמימה (לחטאת)... ולקח הכהן את הכבש האחד והקריב אותו לאשם... ועשה הכהן את החטאת וכפר על המטהר מטומאתו. ואחר ישחט את העולה... והעלה הכהן את העולה... וכפר עליו הכהן וטהר. ואם דל הוא ואין ידו משגת ולקח כבש אחד אשם... ושתי תורים או שני בני יונה... והיה אחד חטאת והאחד עולה. והביא אותם ביום השמיני לטהרתו אל הכהן... וכפר הכהן על המטהר לפני ה'". בגמרא מבואר, שמשנתנו מונה זב וזבה ואינה מונה מצורע ומצורעת, לפי שזב וזבה דין טומאתם שונה, שטומאת הזב תלויה בראיות, שאם ראה שלוש ראיות של זיבה אפילו ביום אחד, הריהו זב גמור, וחייב להביא קרבן ביום השמיני, ואילו טומאת הזבה אינה תלויה בראיות בלבד אלא בימים, ואפילו ראתה הרבה פעמים ביום אחד נחשב הכל כראייה אחת ואינה נעשית זבה גמורה להתחייב בקרבן אלא אם כן ראתה דם זיבה שלושה ימים רצופים; אבל מצורע ומצורעת שוים בעיקר טומאתם, שכן שניהם טומאתם בנגע כגריס. **רבי אליעזר בן יעקב אומר: גר מחסר כפרה** — גר שכבר נימל וטבל, עדיין

ג. חֲמִשָּׁה מִבְּיֹאֵין קֶרֶבֶן אֶחָד עַל עֲבֻרוֹת הָרֶבֶה, וְחֲמִשָּׁה מִבְּיֹאֵין קֶרֶבֶן עוֹלָה וְיֹזֶדֶד. אֵלּוּ מִבְּיֹאֵין קֶרֶבֶן אֶחָד עַל עֲבֻרוֹת הָרֶבֶה: הֵבֵא עַל הַשְּׁפָחָה בִּיאוֹת הָרֶבֶה, וְנִזְיֹר שְׁנַתְנַגַּע מִמָּאוֹת הָרֶבֶה, וְהִמָּקְנָא לְאִשְׁתּוֹ עַל יְדֵי אֲנָשִׁים הָרֶבֶה, וּמִצֻּרֵעַ שְׁנַתְנַגַּע נְגָעִים הָרֶבֶה. הֵבִיא צִפּוּרִים וְנִתְנַגַּע – לֹא עָלָיו לֹא, עַד שְׂיָבִיא אֶת חֲטָאָתוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עַד שְׂיָבִיא אֶת אִשְׁמוֹ.

פירוש ברטנורה

חייב הכתוב על מיד כשוגג, דבכולן נאמר ונעלם וכאן לא נאמר ונעלם: ועל שבועת הפקדון. אשם האמור בשבועת הפקדון חייב בו מויד כשוגג, דיליף תחמא תחמא לגזירה שוה משבועת העדות:

ג. **הבא על שפחה חרופה ביאות הרבה.** דכתיב (ויקרא י"ט) וכפר עליו הכהן באיל האשם וגו' על חטאתו אשר חטא, והוא מצי למכתב על חטאתו ולשתוק, מאי אשר חטא, לרבות חטאים הרבה. והני מילי כשבא ביאות הרבה על שפחה אחת, אבל בא על שפחות הרבה ואפילו בהעלם אחד, חייב על כל שפחה ושפחה, דכתיב והיא שפחה, לחייב על כל שפחה ושפחה: ונזיור שנטמא טומאות הרבה. כשנטמא בתוך שבועת ימי טומאתו לא צריכא למימר דאינו מביא אלא קרבן אחד, דטומאה אריכתא היא, כי צריכא לנטמא ביום השביעי שהוא יום תגלחתו. וסבר האי תנא דקרא דכתיב (במדבר ו') וקדש את ראשו ביום ההוא, ביום שביעי שהוא יום תגלחתו קאמר, שניירות טהרה חלה עליו באתו יום, והשתא סלקא דעתך אמינא כי נטמא תרי יומי בשביעי הווי ליה טומאות הרבה, דהא התחילה נזירות דטהרה, וליחייב שתי קרבנות, קמשמע לן דלענין קרבן לא מחייב אלא חד, דלא אתא זה לשעה הראויה לקרבן, דאע"ג דניירות טהרה אתחלה לה מיום השביעי, שעה הראויה לקרבן אינה אלא מיום השמיני: המקנא לאשתו ע"י אנשים הרבה. דכתיב (שם ה') זאת תורת הקנאות תורה אחת לקנאות הרבה: ומצורע שנתנגע נגעים הרבה. כגון שנתנגע ונתרפא נתנגע ונתרפא פעמים הרבה, אינו מביא אלא קרבן אחד על כולם, דכתיב (ויקרא י"ד) זאת תהיה תורת המצורע, תורה אחת למצורע פעמים הרבה: הביא צפורים ונתנגע. בגמרא מפרש דהכי קתני, לא עלו צפורים לחקבע בעניות ובעשירות. שאם היה עני בשעת [הבאת] צפורים והעשיר קודם שיביא חטאתו, צריך להביא קרבן עשיר. ואם היה עשיר והעני מביא

משניות מבוארות – קה"י

על שפחות הרבה אפילו בהעלם אחד, חייב אשם על כל שפחה ושפחה" (הל' שגגות ט, ח), ולמדים זה בגמרא ממה שנאמר (שם שם, כ): "והיא שפחה" – לחייב על כל שפחה ושפחה; וְנִזְיֹר שְׁנַתְנַגַּע מִמָּאוֹת הָרֶבֶה – בגמרא מבואר, שאם נטמא בתוך שבועת ימי טומאתו, אין צורך לומר שאינו מביא אלא קרבן אחד על טומאות הרבה, לפי שהן כטומאה ארוכה אחת, אלא שמשנתנו באה להשמיע, שאפילו נטמא ביום השביעי לטהרתו, שהוא יום תגלחתו, ומשנתנו כרבי יוסי בר יהודה הסובר, שבאותו יום כבר חלה עליו מחדש נזירות טהרה, שנאמר (במדבר ו', יא): "וקדש את ראשו ביום ההוא", ומפרש רבי יוסי בר יהודה: ביום ההוא – היינו ביום תגלחתו (בניגוד לדעת רבי יהודה הנשיא, שדפוס: ביום ההוא – ביום הבאת קרבנותיו), מכל מקום אינו חייב על כל הטומאות אלא קרבן אחד, והואיל ובשעה שנטמא לא היתה זו עדיין שעה הראויה לקרבן. ברם, אם נטמא טומאות הרבה ביום השמיני, שהוא ראוי להביא קרבנותיו, חייב קרבן על כל טומאה וטומאה, כל זמן שלא הביא קרבנותיו. אבל הרמב"ם פוסק (כדעת חכמים במסכת נזיר יח, ב), שאפילו נטמא טומאות הרבה ביום השמיני, קודם שהביא קרבנותיו, אינו מביא אלא קרבן אחד, ורק אם הביא כבר חטאתו ונטמא פעם שניה לאחר שהביא חטאתו, חייב קרבנות אחרות על טומאתו השניה (הל' נזירות ו, טו). וְהִמָּקְנָא לְאִשְׁתּוֹ עַל יְדֵי אֲנָשִׁים הָרֶבֶה – בשביל אנשים הרבה, שמתרה בה שלא תתיחד עם פלוני ופלוני, ואם נסתרה עם כל אחד ואחד מהם מביא מנחת שעורים אחת לכולם, כשהוא משקה אותה את המים המאריים, שנאמר בפרשת סוטה (במדבר ה, כט): "זאת תורת הקנאות" – תורה אחת לקניינין הרבה; וּמִצֻּרֵעַ שְׁנַתְנַגַּע נְגָעִים הָרֶבֶה – כגון שנתנגע ונתרפא, נתנגע ונתרפא, פעמים הרבה, אינו מביא אלא קרבן מצורע אחד על כולם, שנאמר (ויקרא יד, ב): "זאת תהיה תורת המצורע" – תורה אחת למצורע פעמים הרבה (גמרא). הֵבִיא צִפּוּרִים וְנִתְנַגַּע – שכן במצורע שנרפא מצרעתו נאמר (ויקרא יד, ט-ז): "וצוה הכהן ולקח למטהר שתי צפרים חיות טהורות... ושחט את הצפור האחת אל כלי חרש על מים חיים... והזה על המטהר מן הצרעת שבע פעמים וטהרו, ושלח את הצפור החיה על פני השדה", ובאה המשנה ללמד, שאם הביא את שתי הצפרים וחזר ונתנגע, לא עלו לו – הצפרים לנגע הראשון, להיות לו לגמר טהרה, כלומר שאין אומרים, הואיל ונתנגע לאחר שהביא את הצפרים, הרי זה נגע אחר, וצריך להביא קרבן אחר, אלא שני הנגעים נחשבים כצרעת אחת, ואינו מביא אלא קרבן אחד על שניהם ("תפארת ישראל"), עַד שְׂיָבִיא אֶת חֲטָאָתוֹ

איבה הרפו"; פתאום – זה מזיד, וכן הוא אומר (משלי כב, א): "ופתאים עברו ונענשו", והיינו מזיד, שאין עונש מבית דין של מטה אלא על המזיד; מלמד שניזיר שנטמא בין בשוגג בין במזיד, מביא קרבן; וְעַל שְׁבֻעַת הַפְּקָדוֹן – עדים שידעו עדות ממון, שאחד חייב לחברו כסף, וכשדרש מהם התובע שיבואו ויעידו לו בבית דין, נשבעו לו שאינם יודעים לו עדות, הרי שבועה זו נקראת בלשון המשנה "שבועת העדות". וחייבים עליה קרבן עולה ויזיר, כמפורש בתורה (ויקרא ה), בין שהיו שוגגים (שלא ידעו שחייבים קרבן על שבועה זו), בין שהיו מזידים (עיין משנה שבועות ד, א-ב). בגמרא מובאת ברייתא: בכולן (בכל הדברים האמורים באותה פרשה, שחייבים עליהם קרבן עולה ויזיר, כגון שבועת ביטוי וטומאת מקדש) נאמר בהן "ונעלם", וכאן (בשבועת העדות) לא נאמר בה "ונעלם" – לחייב על המזיד כשוגג: וְעַל שְׁבֻעַת הַפְּקָדוֹן – שאם אדם כפר בממון שיש לחברו בידו, כגון פיקדון או הלואה או גזילה וכדומה, ונשבע לשקר שאין לו אצלו כלום, הרי שבועה זו נקראת "שבועת הפיקדון". וחייב עליה קרבן אשם, כמפורש בתורה (ויקרא ה, כא-כב), בין שהיה שוגג בין שהיה מזיד (עיין משנה שבועות ה, א). בגמרא מבואר הטעם, שלמדים בגזירה שווה "תחטא, תחטא" משבועת העדות (עיין "תוספות יום טוב" שמביא בשם המפרשים במסכת שבועות, לפי שלא נאמר בשבועת הפיקדון "ונעלם").

באור משנה ג

חֲמִשָּׁה מִבְּיֹאֵין קֶרֶבֶן אֶחָד עַל עֲבֻרוֹת הָרֶבֶה – שאם עשו אותה עבירה הרבה פעמים, אינם חייבים אלא קרבן אחד, וְחֲמִשָּׁה מִבְּיֹאֵין קֶרֶבֶן עוֹלָה וְיֹזֶדֶד – שהעשיר מביא קרבנו מן הצאן, והעני מביא שתי תורים או שני בני יונה, ומי שאין ידו משגת לתורים או לבני יונה מביא עשירית האיפה סולת לחטאת. אֵלּוּ מִבְּיֹאֵין קֶרֶבֶן אֶחָד עַל עֲבֻרוֹת הָרֶבֶה: הֵבֵא עַל הַשְּׁפָחָה – על שפחה חרופה, בִּיאוֹת הָרֶבֶה – שנאמר בו (ויקרא יט, כב): "וכפר עליו הכהן באיל האשם לפני ה' על חטאתו אשר חטא", והרי "אשר חטא" מיותר, ודרשו: לרבות חטאים הרבה; וכותב הרמב"ם: "הבא על השפחה ביאות הרבה בודין, או שבא עליה בשגגה ונודע לו וחזר ובא עליה בשגגה ונודע לו, אפילו מאה פעמים במאה העלמות (שאם לא נודע לו, הרי גם בשאר איסורים אינו חייב אלא חטאת אחת – תוספות יום טוב) – מקריב אשם אחד, ומתכפר לו על הכל, על הזדונות ועל השגגות. במה דברים אמורים? בשפחה אחת; אבל הבא

ד האשה שילדה ולדות הרבה: הפילה בתוך שמונים נקבה, וחזרה והפילה בתוך שמונים נקבה, והמפלת תאומים. רבי יהודה אומר: מביאה על הראשון, ואינה מביאה על השני, מביאה על השלישי, ואינה מביאה על הרביעי. אלו מביאין קרבן עולה ויורד: על שמיעת הקול, ועל פטוי שפתים, ועל טמאת מקדש וקדשיו, והיולדת,

פירוש ברטנורא

קרבן דלות עד שיביא חטאתו. דבית חטאת אוליין בין בעניות בין בעשירות, דכתיב (שם) אשר לא תשיג ידו בטהרתו, כשלא תשיג ידו בשעת טהרתו יביא בדרלות ואע"פ שהעשיר אחר כן, והאי טהרתו היינו חטאת שהוא כפרתו: עד שיביא אשמו. בדמיהתו, אשמו משמע, שנותן מזמו על בהונותיו ומכשירו לאכול בקדשים. ואין הלכה כרבי יהודה:

ד האשה שילדה ולדות הרבה. וקאילו ומפרש כיצד, כגון הפילה בתוך שמונים של נקבה, שטבלה לאחר שבועיים דטומאה ושמישה ונתעברה, והפילה נקבה לאחר ארבעים של יצירה, דהיינו חמישים וארבע לידה הראשונה, וחזרה והפילה לסוף חמישים וארבע של זו. ולהכי נקט נקבה, דבוכרים ליכא למימר הכי, דאי הפילה בתוך ארבעים דוכר, האי שני מיא בעלמא הוא, דאין הולד נוצר עד ארבעים יום: והמפלת תאומים. אפילו זכרים. כגון נתעברה שלשה, והפילה אחד לאחר ארבעים, והשני נשתהה ויצא בתוך ימי טוהר הראשון, ושלישי בתוך ימי טוהר דשני. כל אלו אין מביאות אלא קרבן אחד, דכתיב (ויקרא י"ב) זאת תורת היולדת, מלמד שמביאה קרבן אחד על ולדות הרבה. יכול על הלידה שלפני מלאת ושל אחר מלאת נמי אינה מביאה אלא קרבן אחד, תלמוד לומר זאת: רבי יהודה אומר מביאה על הראשון ואינה מביאה על השני. ר' יהודה פליג בין אולדות בין אתאומים, ואומר מביאה על הולד הראשון, ולא על השני שנולד בתוך מלאת של ראשון, ומביאה על השלישי, משום דהוא לא נולד תוך מלאת, דלא חשבין מלאת לשני, דכמאן דליתיה דמי הואיל ונולד תוך מלאת של ראשון, ושלישי הוי תחילת לידה. ואינה מביאה על הרביעי, הואיל ונולד תוך מלאת דשלישי, אבל שלישי לא נולד תוך מלאת דראשון דהא עברו ימי טומאתו דראשון. וגבי תאומים נמי פליג ר' יהודה. ואע"ג דעיבורן כאחת, לא אמרינן דהא לידה אריכתא היא ואית לה מלאת נמי לשני, ושלישי לאו בר קרבן הוא, אלא אם נולד שלישי לאחר מלאת דראשון סבר רבי יהודה דמביאה קרבן על השלישי, ועל מלאת דשני לא אכפת לן דכמאן דליתיה דמי. וכי קאמר ר' יהודה ולד שני כמאן דליתיה דמי, לענין קרבן הואיל ובתוך זמנו של קרבן ראשון נולד, אבל לענין טומאה מודה דימי טומאה אית לה [וכל זמן שהיא מפלת זכר וישבת עליו שבעת ימי טומאה ושלישי ושלש דרם טוהר], וכל זמן שהיא מפלת נקבה וישבת עליה שבעת דטומאה וששים ושש דרם טוהר. ואין הלכה כרבי יהודה: עולה ויורד. עולה לעשיר, ויורד לעני. שאם הוא עשיר מביא כשבה או שעירה, ואם עני תורים ובני יונה, וברלי דלות עשירות האפה סולת: שמיעת הקול. ושמיעת קול אלה, וטומאת מקדש וקדשיו בשוגג, ושבעות ביטוי, שלשתן כתובים בהדיא בפרשה ויקרא שמביאין בדרלות וברלי דלות: והיולדת. בעשירות, כבש לעולה ובן יונה או תור לחטאת. בדרלות, שתי תורים דהיינו פרידה דעוף תחת כבש. ורלי

משניות מבוארות – קהתי

זכר אסורה לבעלה שבעה ימים, ואם נתעברה לאחר שבעת ימים, והפילה תוך "מלאת", היינו תוך ארבעים יום של הלידה, אין זה נפל כי אם מים בלבד, ואין זה בכלל חיוב קרבן; **והמפלת תאומים** — אינה מביאה אלא קרבן אחד. במפרשים מבואר, כגון אם נתעברה בשלושה, אפילו זכרים, והפילה אחד לאחר ארבעים יום משנתעברה, והשני נשתהה ויצא בתוך ימי טוהר של הראשון, ושלישי בתוך ימי טוהר של השני, אינה מביאה אלא קרבן אחד (דש"י; ברטנורא). **רבי יהודה אומר: מביאה על הראשון** — מביאה קרבן יולדת על הולד הראשון, ואינה מביאה על השני — על הנפל שיצא בתוך מלאת של הראשון, מביאה על השלישי — שיצא אחר מלאת לראשון; והשני אינו נחשב, הואיל והוא תוך מלאת של הראשון, ואינה מביאה על הרביעי — שהוא בתוך מלאת של השלישי, שהביאה עליו קרבן. ואין הלכה כרבי יהודה. **אלו מביאין קרבן עולה ויורד** — כמו שבארנו לעיל (משנה ג): על שמיעת הקול — היינו שבעות העדות, כמו שבארנו לעיל (משנה ב), ונקראת במשנתנו "שמיעת הקול" על פי לשון הכתוב (ויקרא ה, א): "ונפש כי תחטא ושמעה קול אלה והוא עד", **ועל פטוי שפתים** — שביעות הביטוי (עיי' משנה שבעות ז, א), כמו שכתוב (שם טו, ד): "או נפש כי תשבע לבטא בשפתים להרע או להיטיב לכל אשר יבטא האדם בשבועה", **ועל טמאת מקדש וקדשיו** — כמו שכתוב (שם טו, ג): "או נפש אשר תגע בכל דבר טמא... ונעלם ממנו והוא טמא ואשם..." כלומר טמא שנעלמה ממנו טומאתו ונכנס בטומאתו למקדש או אכל בשר קודש; בשלושה אלו נאמר (שם טו, יא): "וזה כי יאשם לאחת מאלה, והתודה אשר חטא עליה. והביא את אשמו לה' על חטאתו אשר חטא נקבה מן הצאן כשבה או שעירת עזים לחטאת... ואם לא תגיע ידו די שה והביא את אשמו אשר חטא שתי תורים או שני בני יונה לה' אחד לחטאת ואחד לעולה... ואם לא תשיג ידו לשתי תורים או לשני בני יונה והביא את קרבנו אשר חטא עשירית האפה סולת לחטאת"; **והיולדת** — שנאמר בה (שם יב, ו-ז): "ובמלאת ימי טהרה לבן או לבת תביא כבש בן שנתו לעולה ובן יונה או תור לחטאת... ואם לא תמצא ידה די שה ולקחה שתי תורים או שני בני יונה אחד לעולה ואחד לחטאת"; **והמפלת** — שנאמר בו (ויקרא

— שאם נתנגע לאחר שהביא קרבן חטאתו, מביא קרבן אחר על הנגע השני. ברם, בגמרא מבואר, שכונת המשנה היא, שלא עלו לו הצפרים לקבוע בעניות ובעשירות; שכן המצורע — קרבנו שני כבשים: אחד עולה ואחד אשם, וכבשה לחטאת. ואם דל הוא ואין ידו משגת להביא שלושה כבשים, מביא שתי תורים או שני בני יונה: אחד לעולה ואחד לחטאת, וכבש לאשם (ויקרא יד, י-כב), ובאה המשנה להשמיענו, שאם היה עני בשעת הבאת הצפרים, והעשיר קודם שהביא חטאתו, צריך להביא קרבן עשיר, ואם היה עשיר בשעת הבאת הצפרים והעני, מביא קרבן עני, עד שיביא חטאתו — שהכל הולך אחר מעמדו בשעת הבאת חטאתו, שנאמר (ויקרא יד, לב): "זאת תורת אשר בו נגע צרעת אשר לא תשיג ידו בטהרתו" — כשלא תשיג ידו בשעת טהרתו יביא קרבן עני, ו"טהרתו" היינו חטאתו שהיא כפרתו. **רבי יהודה אומר: עד שביא את אשמו** — ומבואר טעמו לפי הגמרא, שלדעת רבי יהודה טהרתו היינו אשמו, שנותן מדמו על בהונותיו ומכשירו לאכול בקדשים.

באור משנה ד

משנתנו היא המשך המשנה הקודמת בענין המביאים קרבן אחד על עברות הרבה והמביאים קרבן עולה ויורד.

האשה שילדה ולדות הרבה — כמו שהמשנה מפרשת והולכת: כגון, אם הפילה בתוך שמונים נקבה, וחזרה והפילה בתוך שמונים נקבה — שהפילה נקבה בתוך שמונים ללידת נקבה, וחזרה והפילה נקבה בתוך שמונים יום להפלה זו, שכן ביולדת נקבה נאמר (ויקרא יב, ה): "וטמאה שבעים כנדתה וששים יום וששת ימים תשב על דמי טהרה. ובמלאת ימי טהרה... תביא כבש בן שנתו לעולה ובן יונה או תור לחטאת", וזו הואיל והפילה בתוך "מלאת" (בתוך שמונים יום ללידה או להפלה), אינה מביאה אלא קרבן אחד. ונקטה המשנה תוך שמונים לנקבה ולא תוך ארבעים לזכר, לפי שתוך שמונים לנקבה יש אפשרות של הפלה המחייבת קרבן, כגון שטבלה לאחר שבועיים ללידתה, וחזרה ונתעברה, והפילה לאחר ארבעים יום משנתעברה, דהיינו חמישים וארבעה ימים ללידה הראשונה, אבל תוך ארבעים לזכר אין אפשרות של הפלה המחייבת קרבן, שהרי יולדת

וְהַמְצָרֵעַ. וְמִה בֵּין הַשְּׁפָחָה לְבֵין כָּל הָעֲרִיּוֹת? שֶׁלֹּא שְׁוֹתָהּ לָהֶן לֹא בָעֲנֹשׁ וְלֹא בִקְרָבָן: שֶׁכָּל הָעֲרִיּוֹת בְּחֻטָּאת, וְהַשְּׁפָחָה בְּאִשָּׁם; כָּל הָעֲרִיּוֹת בְּנִקְבָּה, וְשִׁפְחָה בְּזִכָּר; כָּל הָעֲרִיּוֹת אֶחָד הָאִישׁ וְאֶחָד הָאִשָּׁה שְׁוִין בְּמִפּוֹת וּבִקְרָבָן, וּבִשְׁפָחָה לֹא הִשּׁוּהָ אֶת הָאִישׁ לְאִשָּׁה בְּמִפּוֹת, וְלֹא אֶת הָאִשָּׁה לְאִישׁ בִּקְרָבָן. כָּל הָעֲרִיּוֹת עֲשֵׂה בָהֶן אֶת הַמַּעֲרָה בְּגוֹמֵר, וְחֵיב עַל כָּל בִּיאָה וּבִיאָה. זֶה חֶמֶר הַחֲמִיר בִּשְׁפָחָה, שֶׁעֲשֵׂה בָהּ אֶת הַמְּזִיד בְּשׁוּגָה.

ה' אִיזוֹ הִיא שְׁפָחָה? כָּל שִׁחְצִיָּה שִׁפְחָה וְחֻצִּיָּה בֶּת חוֹרִין, שְׁנֶאֱמַר (ויקרא יט, כ): "וְהִפְדָּה לֹא נִפְדָּתָה", דְּבָרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. רַבִּי יִשְׁמַעֲלֵאל אָמַר: זֶה הִיא שְׁפָחָה וְדֹאֵית. רַבִּי אֱלֵעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אָמַר: כָּל הָעֲרִיּוֹת מִפְּרָשׁוֹת, וְמִה שְׁיֹור? אֵין לָנוּ, אֱלָא שִׁחְצִיָּה שִׁפְחָה וְחֻצִּיָּה בֶּת חוֹרִין.

פירוש ברטנורה

דלות לא נאמר ביולדת. וכן מצורע, בעשירות שני כבשים, בדלות שתי תורים תחת שני כבשים, ודלי דלות אין בו: שוין במכות ובקרבן. אם מוידן שניהם לוקין, כדקיימא לן איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם (במדבר ח'), השוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה. ואם שווגין שניהם מביאים קרבן, דבתריווייהו כתיב כרת במזיד, דכתיב (ויקרא י"ח) ונכרתו הנפשות העושות, וכל שזדונו כרת שנגתו חמאת: ובשפחה לא השוה: שהאשה לוקה כדכתיב (שם י"ט) בקורת תהיה, היא במלקות והוא בקרבן איל אשם. ולשון בקורת, בקריאה, לפי שקורין על הלוקה אם לא תשמור לעשות והפלה ה' וגו'. אי נמי, בקורת לשון בקור, שביט דין מנקרים ואומרים את הלוקה כמה מכות יכול לקבל: עשה בהן המערה. המכנים עטרה בלבד: בגומר ביאתו. וחייב על שלא כדרכה כמו כדרכה, דמשכבי אשה כתיב. ובשפחה אינו חייב אלא על גמר ביאה כדרכה, דשכבת זרע כתיב בה, שראויה להוריע: וכל העריות חייב על כל ביאה וביאה. ובשפחה אמרן לעיל בפירקין (דף ט') שמביא קרבן אחד על ביאות הרבה: שעשה בה את המזיד בשוגג. אם שניהם מוידן או הוא שוגג והיא מוידה, היא במלקות והוא בקרבן. אבל אם היא שוגגת, בין שהוא שוגג בין שהוא מויד, שניהם פטורים, דכתיב בקורת תהיה, והדר והביא את אשמו. בזמן שהאשה לוקה איש מביא קרבן, אין האשה לוקה, אין האיש מביא קרבן:

ה' חציה שפחה וחציה בת חורין. המאורסת לעבד עברי, שהוא מותר בשפחה ומותר בבית חורין. אבל לא לעבד כנעני, שהרי הוא אסור בה מפני צד חירות שבה. ואילו לא היתה חציה שפחה היו הקידושין תופסין בה, ושניהן נהרגין, אבל עכשיו קידושין תופסין בה קצת מפני צד חירות שבה, ואין תופסין בה לגמרי מפני צד עבדות שבה, והיינו דכתיב (ויקרא י"ט) לא יומתו כי לא חופשה, הא חופשה חייבים: והפדה לא נפדתה. משמע פדויה קצת ואינה פדויה לגמרי: זו היא שפחה ודאית. כלומר שפחה גמורה. והאי דכתיב והפדה לא נפדתה, דברה תורה כלשון בני אדם: כל העריות מפורשות. שהן בנות חורין ושיור אין לנו, וזו דאי משונה היא חציה שפחה וחציה בת חורין. ור' אלעזר בן עזריה היינו ר' עקיבא, אלא דאמר ליה לרבי ישמעאל אנא בעלמא כוותך

משניות מבוארות – קהתי

שניהם פטורים, שנאמר: "בקורת תהיה", ואחר כך "והביא את אשמו", ודרשו מכאן: בזמן שהיא לוקה הוא מביא קרבן; אין היא לוקה, אין הוא מביא קרבן (עיי' "תוספות יום טוב").

באור משנה ה

בענין שפחה חרופה, שדיניה נפטרו לעיל בפרקנו, נאמר בתורה (ויקרא יט, כ): "ואיש כי ישכב את אשה שכבת זרע והיא שפחה נחופת לאיש והפדה לא נפדתה או חופשה לא נתן לה, בקורת תהיה לא יומתו כי לא חופשה", ונתלקו תנאים במשנתנו במשמעות הכתוב "והיא שפחה נחופת לאיש והפדה לא נפדתה", ברם, לדברי הכל כוונת הכתוב לשפחה כנענית (שלא כדעת אבן עזרא, שמפרש פסוקנו באמה עבריה).

אִיזוֹ הִיא שְׁפָחָה — חרופה? כָּל שִׁחְצִיָּה שִׁפְחָה וְחֻצִּיָּה בֶּת חוֹרִין — כגון שהיתה שפחה של שני שותפים, ואחד מהם שחררה, ונשארה משועבדת לשני כפי חלקו; ובכרייתא בגמרא מוסיפים: והיא מאורסת לעבד עברי. שהוא מותר בשפחה ובבת חורין, והרי קידושיו תופסים בה קצת מפני צד החירות שבה, אבל אינם קידושים גמורים, מפני צד עבדות שבה; שְׁנֶאֱמַר: "וְהִפְדָּה לֹא נִפְדָּתָה" — ומשמע: "והפדה". שכבר פדויה קצת, אבל "לא נפדתה" לגמרי, שעדיין היא חצי שפחה; דְּבָרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. רַבִּי יִשְׁמַעֲלֵאל אָמַר: זֶה הִיא שְׁפָחָה וְדֹאֵית — כלומר שפחה חרופה היינו שפחה גמורה המאורסת לעבד עברי. ומה שכתוב "והפדה לא נפדתה" דברה תורה כלשון בני אדם, היינו שכוונת הכתוב, שלא נפדתה ועדיין היא שפחה. רַבִּי אֱלֵעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אָמַר: כָּל הָעֲרִיּוֹת מִפְּרָשׁוֹת — הן בתורה, ומה ששִׁיור — ומה בא ללמדנו אותו שיור הלשון "והפדה לא נפדתה" האמור בשפחה חרופה? אֵין לָנוּ, אֱלָא שִׁחְצִיָּה שִׁפְחָה וְחֻצִּיָּה בֶּת חוֹרִין — בגמרא מבואר, שרבי אלעזר בן עזריה סובר אמנם כרבי עקיבא, אלא שבא להשיב לרבי ישמעאל: אף על פי שבכל מקום אני סובר כמותך, שדברה תורה כלשון בני אדם, מכל מקום כאן שונה הדבר, שהואיל וכתוב "כי לא חופשה", למה צריך הכתוב לומר "והפדה לא נפדתה"? אלא מכאן, שהכתוב מדבר בפדויה קצת, היינו בחציה שפחה וחציה בת חורין. ברם, רבי עקיבא סובר בכל מקום, שאין אומרים "דברה תורה כלשון בני אדם".

יד, י: כא-כב): "וביום השמיני יקח שני כבשים תמימים (לעולה ולאשם) וכבשה אחת בת שנתה תמימה (לחטאת)... ואם דל הוא ואין ידו משגת ולקח כבש אחד אשם... ושתי תורים או שני בני יונה אשר תשיג ידו והיה אחד חטאת והאחד עולה". ברם, דלי דלים לא נאמרו לא ביולדת ולא במצורע. ומה בֵּין הַשְּׁפָחָה הַחֲרוּפָה לְבֵין כָּל הָעֲרִיּוֹת? שֶׁלֹּא שְׁוֹתָהּ לָהֶן לֹא בָעֲנֹשׁ וְלֹא בִקְרָבָן — כמו שהמשנה מפרשת והולכת: שֶׁכָּל הָעֲרִיּוֹת בְּחֻטָּאת — הבא עליהן בשוגג חייב חטאת, וְהַשְּׁפָחָה בְּאִשָּׁם — הבא עליה חייב להביא קרבן אשם; כָּל הָעֲרִיּוֹת בְּנִקְבָּה — בקרבן נקבה, שהחטאת באה נקבה, וְשִׁפְחָה בְּזִכָּר — בקרבן זכר, שהאשם בא זכר. ויש נוסחאות שאין גורסים פיסקה זו, שהרי הבדל זה כלול בפיסקה הקודמת. כָּל הָעֲרִיּוֹת אֶחָד הָאִישׁ וְאֶחָד הָאִשָּׁה שְׁוִין בְּמִפּוֹת וּבִקְרָבָן — שכן בעריות שיש בהן חיוב מלקות, אם שניהם מזידים, כל אחד לוקה; ואם שניהם שוגגים, כל אחד חייב להביא חטאת, שנאמר בעריות (ויקרא יח, כט): "ונכרתו הנפשות העושות", וכל שזדונו כרת, שגגתו חטאת, וּבִשְׁפָחָה לֹא הִשּׁוּהָ — הכתוב, אֶת הָאִישׁ לְאִשָּׁה בְּמִפּוֹת — שהאשה לוקה, והאיש חייב להביא קרבן אשם, שנאמר בשפחה חרופה (ויקרא יט, כ): "בקורת תהיה", ופירושו: השפחה לוקה ולא הוא. "בקורת" לשון מלקות, לפי שקורים על הלוקה (בקורת — בקריאה), או לפי שביט דין אומרים את הלוקה כמה הוא יכול לקבל (בקורת — לשון ביקור, כמו "לא יבקר בין טוב לרע"), וְלֹא אֶת הָאִשָּׁה לְאִישׁ בִּקְרָבָן — שרק האיש מתחייב בקרבן, כמו שכתוב (שם שם, כא): "והביא את אשמו"; כָּל הָעֲרִיּוֹת עֲשֵׂה בָהֶן אֶת הַמַּעֲרָה בְּגוֹמֵר — שאף כשלא גמר את ביאתו דינו כמי שגמר את ביאתו, אבל בשפחה חרופה אינו חייב אלא על גמר ביאה, שנאמר בה (שם שם, כ): "ואיש כי ישכב את אשה שכבת זרע", ודרשו: הראויה להזריע; וְחֵיב עַל כָּל בִּיאָה וּבִיאָה — אם בעל בעילות הרבה, חייב על כל אחת ואחת, מה שאין כן בשפחה, שמביא קרבן אחד על ביאות הרבה, כמו ששינונו לעיל (משנה ג). זֶה חֶמֶר הַחֲמִיר בִּשְׁפָחָה — בדבר זה החמיר הכתוב בשפחה חרופה, שֶׁעֲשֵׂה בָהּ אֶת הַמְּזִיד בְּשׁוּגָה — בין שהוא מזיד בין שוגג, אם רק היא מזידה, הריהו מביא קרבן אשם. ברם, אם היא שוגגת, בין שהוא שוגג בין מזיד,

ו כל העריות: אחד גדול ואחד קטן — הקטן פטור; אחד ער ואחד ישן — הישן פטור. אחד שוגג ואחד מזיד — השוגג בחטאת והמזיד בהכפרת.

פירוש ברטנורא

סבירא לי דדברה תורה כלשון בני אדם, מיהו הכא שאני, מדכתיב כי לא חופשה, והפרה לא נפרתה למה לי. שמע מינה לחציה שפחה וחציה בת חורין. והלכה כר' עקיבא:

ו כל העריות. אם האחד גדול, האיש או האשה, והאחר קטן, הקטן פטור וגדול חייב. ובשפחה אינו כן, דאם האחד קטן, גדול נמי פטור, דהא אתקוש להרדי, בקורת תהיה והביא את אשמו, בזמן שהיא לוקה הוא מביא קרבן, אין האשה לוקה אין האיש מביא קרבן: אחד ער ואחד ישן ישן פטור. וער חייב. ובשפחה חרופה ער נמי פטור, דהא איתקוש להרדי כדאמרן: שוגג בחטאת ומזיד בהכפרת. ושפחה חרופה, אם הוא מזיד והיא שוגגת, שניהן פטורין, דהואיל ואין האשה לוקה אין האיש מביא אשם. ואם הוא שוגג והיא מזידה, היא לוקה והוא כאשם:

משניות מבוארות — קהתי

ואחד ישן, הישן פטור — והער חייב; אחד שוגג ואחד מזיד — אם היה אחד שוגג ואחד מזיד, השוגג בחטאת — השוגג חייב להביא קרבן חטאת, והמזיד בהכפרת — חייב כרת; מה שאין כן בשפחה חרופה, שאם היתה קטנה או שהיתה ישנה או שוגגת, שניהם פטורים, שנאמר בה (ויקרא יט, כ): "בקורת תהיה... והביא את אשמו", ודרשו: בזמן שהאשה לוקה, היינו כשהיתה גדולה ומזידה, האיש מביא קרבן; בזמן שאין האשה לוקה, כגון שהיתה קטנה או שהיתה ישנה או שוגגת, אין האיש מביא קרבן (ברם אם הוא היה קטן או ישן. יש בזה חילוקי דעות — עיין ומב"ם הל' איסורי ביאה ג, יז; ועיין שם השגת הראב"ד; "מגיד משנה").

באור משנה ו

במשנה ד שנינו מה בין השפחה לבין כל העריות; ובאה משנתנו להוסיף עוד הבדלים שבינה לבין כל העריות (עיין "מלאכת שלמה", שמביא קושיית תוספות הרא"ש, למה לא סודרה משנתנו למעלה במשנה ד).

כל העריות — הבא על אחת מכל העריות, אחד גדול ואחד קטן — אם היה אחד גדול ואחד קטן, בין האיש ובין האשה, הקטן פטור — והגדול חייב; כגון גדול הבא על ערווה בהיותה בת שלוש שנים ויום אחד, הוא חייב והיא פטורה; וכן אשה גדולה שבא עליה קטן, שהיה בן תשע שנים ויום אחד, היא חייבת והוא פטור (ומב"ם הל' איסורי ביאה א, יג); אחד ער ואחד ישן — אם היה אחד ער

אגרות קודש

ב"ה, כ"ב אלול, ה'תשח"י

ברוקלין, נ.י.

לתלמידי ישיבת עכו

ה' עליהם יחי

שלום וברכה!

בעתו נתקבל המכתב, כתוב בשליחותם בבקשה להזכירם לטובה ולברכה.

ובודאי ידוע לכם וחוקק בזכרונכם פתגם חכמינו ז"ל - יגעת ולא מצאת אל תאמין, זאת אומרת שאין הדבר תלוי אלא ברצונכם, שאם רק תרצו תצליחו לעשות חיל בלימוד התורה, תורת חיים, והעיקר שהלימוד יהי באופן המתאים להוראת התורה, היינו תלמוד המביא לידי מעשה, קיום המצוות בהידור, ובהוספה בזה מזמן לזמן, שהרי נצטוונו ג"כ מעלין בקדש.

תקותי שהתחילו זמן הלימודים החדש בכיוון זה, וינעם לי לשמוע בשורות טובות מהצלחתם בלימודם ובהנהגתם.

ולקראת השנה החדשה הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה, הנני שולח ברכתי לכל אחד ואחד מכם, ברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות.

בברכה לתלמוד תורה ביראת שמים.

רש"י

דף סח עמוד א. מה להלן וכו'. כדמפרש ואזיל: וקרבן ופרשו והוציא. בת"כ ה"ג לה ואת עור הפר ואת כל בשרו על ראשו ועל כרעיו וקרבן ופרשו והוציא מלמד שמוציאו שלם: ונאמר להלן ראש וברעים ה"ג. ומעולה גמר שנאמר בה ראש וברעים בהקטרתה שנאמר וערכו את הנתחים את הראש ואת הפדר ונאמר והקרב והכרעים: כשם שפרשו בקרבן וכו'. שנאמר ואת עור הפר ואת כל בשרו הקיש הוצאת עור ובשר להוצאת קרבן ופרשו מה פרשו בקרבן אף בשרו בעורו וכתוב והוציא ושרף מה הוצאתו בשרו ועורו אף שריפתו כן:

ביאור עם "שפה ברורה – עוז והדר"

דף סח עמוד א. ולומדים בגזרה שוה, מה להלן בפר כהן משיח שריפתו על ידי ניתוח האיברים ולא על ידי הפשט העור, אף כאן בפר ושעיר יום הכיפורים שריפתם על ידי ניתוח ולא על ידי הפשט. מבררת הגמרא: והתם - בפר כהן משיח עצמו, מנא לן - מנין לנו שצריך השורף לנתח את איבריו, ומנין לנו שאסור לו להפשיט את העור. משיבה הגמרא: דתניא בברייתא, נאמר לגבי פר כהן משיח (ויקרא ד יא"ב) 'ואת עור הפר ואת כל בשרו על ראשו ועל כרעיו וקרבן ופרשו', והוציא את כל הפר' וגו', מלמד שמוציאו - את הפר' שלם עם כל איבריו. שואלת הברייתא: אם כן יכול אני לומר שישרפנו שלם ולא ינתחו כלל. משיבה הברייתא: נאמר כאן בפר כהן משיח 'ראשו וברעיו' בפסוק (שם) 'על ראשו ועל כרעיו', ונאמר להלן לגבי הקטרת עולה על המזבח 'ראשו וברעיו' בפסוק (ויקרא א ח) 'וערכו בני אהרן וגו' את הראש' ובפסוק (שם יג) 'והקרב והקרעים ידחץ במום', ולומדים בגזירה שוה, מה להלן בעולה, מקטירה על ידי ניתוח, שהרי נאמר בה (ויקרא א ו) 'ונתח אתה לנתחה', אף כאן בפר כהן משיח מקטירו על ידי ניתוח. שואלת הברייתא, אי - אם כן נלמד גם מה להלן בעולה, מקטיר איבריה על ידי הפשט העור, שהרי נאמר בה (שם) 'והפשיט את העולה', אף כאן בפר כהן משיח יקטיר איבריו על ידי הפשט העור. משיבה הברייתא, תלמוד לומר בפר כהן משיח (שם ד יא) 'וקרבן ופרשו', ללמד שאין מפשיטים את העור של פר כהן משיח בשריפתו.

מבררת הגמרא: מאי תלמודא - כיצד לומדים מוקרבן ופרשו' שאין להפשיט את העור. אמר רב פפא, נאמר (שם) 'ואת עור הפר ואת כל בשרו וגו' וקרבן ופרשו', ולומדים כשם שפרשו - הרעי שלו מכוסה בקרבן - בכריסו, שאין דרך ארץ להוציא את הפרש כשהוא מגולה, כך גם בשרו יהיה מכוסה בעורו ולא יפשיטנו. ומיד אחר כך הוסיפה התורה להקיש הוצאת הפר לשריפתו, שנאמר (שם יב) 'והוציא את כל הפר וגו' ושרף אותו', ללמדנו שגם בשריפה לא יפשיט את העור.

שנינו במשנה: מאימתי מטמאין בגדים, משיצאו חוץ לחומת העזרה. רבי שמעון אומר, משיצית האור ברובן. הגמרא מביאה ברייתא המבארת את טעמו של תנא קמא: תנו רבנן, נאמר בתורה לגבי פר ושעיר של יום הכיפורים (ויקרא טז כז) 'והוציא אל מחוץ למחנה ושרפו', ומשמע שמקום שריפתם הוא מיד כשיצאו מחוץ למחנה אחד, ומקשה הברייתא, להלן לגבי פר העדה ופר כהן משיח, אתה נותן להם - אתה מצריך לשרפם מחוץ לשלש מחנות, ואילו כאן בפר ושעיר של יום הכיפורים אתה נותן להם - מצריך לשרפם מחוץ למחנה אחת בלבד, וכי אפשר לומר כך, והרי פר ושעיר של יום הכיפורים גם הם מחטאות הפנימיות כמו פר כהן משיח ופר העדה, והתורה הקישה אותם ללמוד זה מזה. מתרצת הברייתא, אכן שריפת הפר והשעיר היא מחוץ לשלוש מחנות, אלא אם כן למה נאמר בפר ושעיר של יום הכיפורים 'מחוץ למחנה' שמשמעו מחנה אחד, לומר לה' שביין שיצא הבשר מחוץ למחנה אחת מיד מטמאים בגדים, ומחוץ למחנה' נאמר לענין הפסוק שלאחר מכן 'והשרוף אותם יכבס בגדיו'.

הגמרא מבררת את מקור הדין שמקום שריפת פר כהן משיח הוא מחוץ לשלוש מחנות. שואלת הגמרא: והתם - שם, בפר כהן משיח מנא לן - מנין לנו ששריפתו מחוץ לשלוש מחנות. משיבה הגמרא: דתניא בברייתא, נאמר לגבי פר כהן משיח (ויקרא ד יב) 'והוציא את כל הפר אל מחוץ למחנה', וכוונת התורה שיוציאו מחוץ לשלש מחנות. שואלת הברייתא: אתה אומר שיוציאו מחוץ לשלש מחנות, או אינו - שמא אין הכוונה אלא שיוציאו מחוץ למחנה אחת בלבד, כמשמעות הפסוק. משיבה הברייתא: כשהוא אומר בפר העדה (שם כא) 'והוציא את הפר אל מחוץ למחנה', שאין תלמוד לומר - שאין צריך לומר כן בפר העדה, שהרי כבר נאמר בו 'ושרף אותו כאשר שרף את הפר הראשון', היינו שישורף את פר העדה כשריפת פר כהן משיח שפרשתו נאמרה קודם לכן, ומה תלמוד לומר הריבוי 'אל מחוץ למחנה', אם אינו ענין ללמדך הוצאת מחנה אחת, תנחו ענין ליתן לו - להצריך שיוציא את פר העדה מחוץ למחנה שניה, ומההיקש לומדים שגם פר כהן משיח מוציאו מחוץ למחנה שניה, וכשהוא אומר (שם ו ד) 'מחוץ למחנה' בהוצאת הדשן, שאין תלמוד לומר - שאין צריך לכתוב כן שהרי כבר נאמר בפר כהן משיח ששרפנו 'אל שפה חדש', וכיון שנאמר שם שמוציאו מחוץ למחנה, הרי למדנו שמקום שריפתו מחוץ למחנה הוא במקום הוצאת הדשן, אלא תן לו - תן ריבוי זה ללמוד ממנו לפר כהן משיח, שיוציא לשרפו מחוץ למחנה שלישית.

קכב מועד קטן דף יג עמוד א תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום ראשון)

הוכחה חדשה לפשוט הספק: אִתִּיכִיָּה אֲבִי ממשנה (לקמן יח), אִין
בוֹתִינן שְׁטָרִי חוֹב של הלואה במועד, וְאִם אִינוּ מְאִמְנוּהָ המלוה
ללוה בלא שטר, או שְׁאִין לוֹ ללוה מִה יֵאָבֵל במועד וצריך למעות,
הָרִי זֶה יִכְתוּב. ודברי המשנה שְׁאִין לוֹ מִה יֵאָבֵל לְאִתּוּי מֵאִי, הרי
נאמר כבר שאם אינו מאמינו מותר, ובודאי זה לצורך אכילת
הלוח, ואין צריך לפרש שאין לו מה יאכל, האם לֹא לְאִתּוּי דִּין
שֶׁכֶּר פְּעוּלָה, שאם אין לסופר מה לאכול מותר לשוכרו במועד
שיהיה לו מעות לאכילתו. מסיקה הגמרא: שְׁמַע מִיָּנָה – אכן
פושטים מן המשנה דין זה להיתר.

מביאה הגמרא קושיא על כך: מוֹתִיב רַב שֵׁשֶׁת, שֵׁנִינוּ במשנה
(פסחים נה) לענין איסור מלאכה בערב פסח, וְהַכְּמִים אוֹמְרִים שֶׁלֹּשׁ
– שלשה בעלי אוֹמְנִיּוֹת עוֹשִׂין מְלָאכָה בְּעֶרְבֵי פֶסַחִים עַד הַצּוֹת
לכתחילה בכל מקום, הַחֲיִיטִין וְהַבּוֹקְסִין, וטעם ההיתר,
הַחֲיִיטִין מוֹתְרִים, שֶׁכֵּן הָדִים תוֹפֵר בְּדִרְבּוֹ בְּחוּלּוֹ שֶׁל מוֹעֵד, ובין
שבחול המועד החמור מותר להדיות לתפור, בערב פסח הקל
התירו לכל אחד לתפור ואף לחייט. וכן הַפְּסָרִין וְהַבּוֹקְסִין מוֹתְרִים
בערב פסח, שֶׁכֵּן הֵבִיא מְסֻדֵּינָה הֵם וְהֵיוּצֵא מִבֵּית הָאֶסְרוּרִין מוֹתְרִין
לְסִפְרָא וְלִכְבֵּס בְּחוּלּוֹ שֶׁל מוֹעֵד, ובערב פסח הקל מחול המועד
התירו זאת לכולם. וְאִי כִלְקָא דַּעְתָּךְ שֶׁשֶׁכֶּר פְּעוּלָה כְּשֶׁאִין לוֹ לַפּוֹעֵל
מִה יֵאָבֵל שְׁרִי במועד, אם כן כָּל מְלָאכֹת נִמִּי לִישְׁתְּרוֹ בערב פסח,
דְּהָא אִיכָא אופן שמותר לעשותם במועד בשֶׁכֶּר פְּעוּלָה כְּשֶׁאִין לוֹ
מִה יֵאָבֵל, אלא ודאי מוכח שאין להתיר בשֶׁכֶּר פְּעוּלָה במועד.

הגמרא מביאה דחיה להוכחת רב ששת בשתי קושיות. קושיא
אחת: מִתְקַף לָהּ רַב פָּפָא, אֵלֵא מַעְתָּה שְׁטַעַם הַהִיתֵר בְּכָל אופני
מלאכה בערב פסח הוא משום שהותרה באופן מסוים במועד, אף
בְּנִין לִישְׁתְּרִי לבנותו בערב פסח, שֶׁכֵּן מצינו אופן שהותר במועד,
ששנינו בבביתא, בּוֹתֵל הַתּוֹתָהּ (–נוטה) לְרִשּׁוֹת תְּרִיבִים, בּוֹתֵר וְבוֹנֵה
אוֹתוֹ בְּדִרְבּוֹ בלא שינוי מִפְּנֵי מַעְתָּה אם ישאירו כך, ומדוע אסור
לבנות בערב פסח. קושיא נוספת: מִתְקַף לָהּ רַבִּינָא, אֵלֵא מַעְתָּה
לְבָלֵל (–סופר) לִישְׁתְּרִי לכתוב כל דבר בערב פסח, שֶׁכֵּן מצינו אופן
שהותר במועד, ששנינו במשנה (לקמן יח), בּוֹתִינן קִיּוּשֵׁי נָשִׁים,
גִּיטִין וְשׁוֹבְרִין במועד, ומדוע אסור לכתוב בערב פסח. ומוכח
מדינים אלו שאין ההיתר בערב פסח משום ההיתר במועד.

הגמרא מביאה תירוץ לקושיית רב ששת: אֵלֵא אֲמַר רַב אֲשֵׁי, מוֹעֵד
אֲבִירָעָה עֶשְׂרִי קָא רְמִית – וכי מהיתר מלאכה במועד על היתר
מלאכה בערב פסח מקשה אתה, הרי יש לחלק ביניהם, שמוֹעֵד
איסור המלאכה בו מְשׁוּם מִיִּרְחָא הוּא, שבכך ממעט שמחת
המועד, וּבְמִקּוֹם פְּסִידָא או צורך המועד שְׁרִי רַבִּנָּא, שלא ידאג
מאיבוד ממנו וימנע משמחת המועד, אך בְּאֲבִירָעָה עֶשְׂרִי בניסן
איסור המלאכה מְשׁוּם צוּרָה יוֹם שׁוֹב הוּא, שיהיה פנוי לכך ולא
טרוד במלאכה, ולכן מִיִּדִּי (–דבר) דְּצוּרָה יוֹם שׁוֹב הוּא כחייטים
וספרים וכובסים, שְׁרִי רַבִּנָּא בערב פסח, אך מִיִּדִּי דְּלֹא צוּרָה יוֹם שׁוֹב
הוּא, אפילו אם יש היתר לעשותו במועד לֹא שְׁרִי רַבִּנָּא לעשותו
בערב הפסח כיון שאינו לצורך היום טוב.

משנה

דברים האסורים במועד משום טירחה: אִין מְפַנִּין כֻּלִּים ותבואה
מִבֵּית לְבֵית רְחוֹק במועד מפני הטורח, אֲבָל מִפְּנֵי הוּא מִבֵּית
לְחֻצְרוֹ, וכן אִין מְבִיאִין פְּלִים במועד מִבֵּית הָאוּמָן שלא לצורך
המועד מפני הטורח. וְאִם חִישׁ לָהֶם שְׂמָא יגבנו, מְפַנִּין לְחֻצְרָא אַחֲרָת
הסמוכה לבית האומן.

גמרא

שנינו במשנה: אבל מפנה הוא לחצרו. משמע שאף מבית לחצר
אחרת מותר לפנות. מקשה הגמרא: וְהָאֲמַרְתָּ בְּרִישָׁא של המשנה
קודם דין זה, אִין מְפַנִּין מִבֵּית לְבֵית פְּלִל, ואף חצר אחרת בכלל
איסור זה.
מתרצת הגמרא: אֲמַר אֲבִי, הִסִּיפָא שמתירה לפנות מבית לחצר,

שבהן שְׁצָרִם – חתך מעט מאִין בְּבוֹר בהמה באיסור, שקנסוהו
חכמים שלא יהנה ממנה, ונסתפקו (בכורות לה) בעשה כך ומת, אם
קנסו גם בנו או לא, שהדין שֶׁקָּנְסוּ בְּנֵי אֲחֵרִין, אין ללמוד משם
לכאן, מְשׁוּם דְּאִיפְסָא דְּאִדְרִיתָא לעשות מום בבכור, ולכן החמירו
בו, אך כאן שאיסור עשיית מלאכה הוא מדרבנן, יתכן שקנסו
חכמים רק את המכויך מלאכתו במועד, ויתכן שלא החמירו אף
בבנו. וכן אִם תִּצְטַי לזמר, שאם מְכַר עֲבָדוֹ לְעוֹבֵד בּוֹכְבִים באיסור,
שקנסוהו שהעבד יוצא לחירות ואינו יכול לכופו לעבוד לו אף
אחר שברח מאדונו הנכרי, וְכַתּ הַמוֹכֵר, ונסתפקו (גיטין מד) אם
קנסו אף את בנו, שהדין שֶׁקָּנְסוּ בְּנֵי אֲחֵרִין(א), עדיין אין לפשוט
משם לכאן, מְשׁוּם דְּשֵׁם כָּל יוֹמָא שנמצא אצל הנכרי מְפַקַּע ליה
המוכר מְמַצוֹת שחייב בהן כאשר, שאצל הנכרי אינו מקיימן, ולכן
החמירו חכמים גם בבנו, אולם הֵכָא יש להסתפק מֵאִי – מה הדין,
האם גְּבָרָא שכיון לעשות המלאכה במועד קָנִים רַבָּנָן, וְהָא לִיתִּיה
שהרי מת, ובנו שלא עשאה לא קנסו, או דְּלִמָּא, מְמוֹנָא –
המלאכה שכיון לעשות במועד קָנִים רַבָּנָן שלא יהנו ממנה, וְהָא
אִיתִיה – והוא הרי נמצא אצל בנו אף לאחר מיתתו, ואסור
בהנאה.

הגמרא פושטת הספק: אֲמַר לִיה רַבִּי זִירָא רַבִּי יִרְמִיָּה, תְּנִיתוּהָ
כַּעֲיָן דִּין זֶה במשנה לגבי שביעית (שביעית פ"ד מ"ב), שְׁדָה שְׁנִיתָא וְצִיָּה
– שנטלו קוציה בִּשְׁבִיעִית שאסור מדרבנן, תִּנְרַע לְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית,
ולא קנסוהו שלא יהנה מן האיסור שעשה, ואם נִמְיָיְכָה – נדבלה
מזבל שבעגלות, או נִמְיָיְכָה – נדבלה מבהמות, לֹא תִנְרַע לְמוֹצָאֵי
שְׁבִיעִית, שקנסוהו חכמים אף שאסור רק מדרבנן, משום שזון
עבודת קרקע. וְאֲמַר רַבִּי יוֹסִי בְּרַי הִנֵּינָא, נְקִמִין מִסּוֹרֶת מאבותינו,
שאם הִמְיָיְכָה – זיבל הקרקע בשביעית וְכַתּ, בְּנֵי זוֹרְעָה, אֵלֵמָא –
ומוכח מזה שבאיסור דרבנן דווקא לִידִידָה – למי שעבר על
האיסור קָנְסוּ רַבָּנָן, אך לְבִרְיָה לֹא קָנְסוּ רַבָּנָן, וְהֵכָא נִמִּי יש לומר,
שדווקא לִידִידָה קָנְסוּ רַבָּנָן, לְבִרְיָה לֹא קָנְסוּ רַבָּנָן.

אופן נוסף שבו אין קונסים את בן החוטא: אֲמַר אֲבִי, נְקִמִין, שאם
מִיָּמָא מְהִירָתוֹי של חבריו וְכַתּ, אף אם באופנים הקודמים קנסו את
בנו, בזה לֹא קָנְסוּ בְּנֵי אֲחֵרִין לשלם הנזק, מֵאִי מַעְמָא, שהרי מעיקר
הדין אף האב שטימא אינו חייב, שהרי הִינֵךְ שְׁאִינוּ נִיכָר לֹא שְׁמִיה
הִינֵךְ, ואף מטמא טהרות אין הִיזקו ניכר, שהרי הפירות קיימים כפי
שהיו, ורק קנסוהו חכמים לשלם כדי שלא יהא כל אחד מטמא
טהורות חבריו (גיטין נג), ולכן רק לִידִידָה קָנְסוּ רַבָּנָן, אך לְבִרְיָה לֹא
קָנְסוּ רַבָּנָן.

משנה

דין קניית דברים במועד: אִין לֹאֲתִין במועד בְּתִים עֲבָדִים וְכֻהֲנָה,
אֵלֵא כשהם לְצוּרָה מוֹעֵד עבור הקונה, או כשהם לְצוּרָה מוֹכֵר
שצריך למעות שמקבל תמורתם מפני שְׁאִין לוֹ מִה יֵאָבֵל במועד.

גמרא

המשנה התירה למכור במועד רק לצורך המועד או אכילת
המוכר. הגמרא מביאה ספק לצורך הפועל: בְּעָא מִיָּנָה רַבָּא מְכַר
נִחְמָן, שֶׁכֶּר פְּעוּלָה – שכירת פועל במועד כְּשֶׁאִין לוֹ מִה יֵאָבֵל
במועד, מִהוּ – מה הדין בזה.
פשיטת הספק: אֲמַר לִיה רַב נחמן, תְּנִינָא לדין זה במשנתנו, או
לְצוּרָה מוֹכֵר שְׁאִין לוֹ מִה יֵאָבֵל, ומיותר, שהרי שנינו כבר שמותר
לצורך המועד, ואף זה צורך המועד, וְלֹאֲתוּי מֵאִי – מה מרבים
בוה, האם לֹא לְאִתּוּי דִּין שֶׁכֶּר פְּעוּלָה כשֶׁאִין לַפּוֹעֵל מה יאכל,
שמותר לשוכרו למלאכה במועד(ב).

דוחה הגמרא: אֲמַר לִיה רבא, לֹא, אין לרבות מכאן דין שכירת
פועל שאין לו מה לאכול, אלא פְּרִישֵׁי קָא מְפָרֵשׁ התנא בזה מהו
צורך המועד שאמר, שהוא כגון שאין למוכר מה לאכול במועד,
וממילא לא ניתן לפשוט דין שכירת פועל שאין לו מה לאכול
במועד.

מועד קטן. מי שהפך – פרק שני דף יג עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" קכג

רש"י
תוספות

1 **נטייה** או נדיירה — פירש בקונטרס: היינו מלאכה שבקרקע מדרבנן. אבל נטלו קוצים
2 — אין זו עבודת קרקע. ובגיתין (מדב) פירש בקונטרס: דבוקה מלאכה דרבנן
3 וצריך לומר דאיידי בקוצים תלושים, דמחברים כל דהו — הוה דאורייתא, דאמרין בשבת
4 (ק.א.) התולש עולשין והמורד ורדין, אם ליפות את הקרקע — כל שהוא. ואף על פי שאין
5 מכין ליפות, דקאמר חתם דפטור גבי שבת, כגון
6 בארעא דחבריה — אבל גבי שביעית לא בעינן
7 מלאכת מחשבת.
8 **נטייה** פירש בקונטרס: זבל בדמות.
9 ובפירוש רבינו חננאל: חורש בה
10 חרישה יתירה. ובירושלמי מפרש כן. ומכל מקום
11 אין נראה שתהא מן התורה — וקשה: היכי מוכח
12 מיניה בבכורות (לדב) בעיא דצורס און בבכור
13 דהו דאורייתא? ומוכר עבדו נמי, בפרק "השולח"
14 (גיתין מדב) הא גבי עבד דכולי' עלמא דפקע
15 ממצות חמיר טפי ואומר רבינו חם: דבשביעית
16 נחמיר, כדאמר בקדושין פרק קמא (כ.א): כמה
17 קשה אבקה של שביעית, משום הכי יש לפשוט
18 כל הני. אי נמי: ראוי להחמיר טפי במשום מקום
19 — משום דהו מולולין בה. כדאמר (בסוף) הניזקין
20 (נד,א) שהיו חשודין על השביעית, לכך מיימי
21 שפיר מינה.
22 **אין** לוקחין בתים עבדים כו' אלא לצורך
23 המועד — פירש הרב רבינו יוסף הוא הדין
24 בשאר דברים צריך לצורך המועד, דהא אסור
25 למכור פירות אלא לצורך המועד, אלא רבותא
26 קא משמע לן, דאפי' הני דהויין בפרהסיא — שרי
27 לצורך המועד. וצריך עיון אי צריך צינעא כמו
28 בההיא דפירות כסות וכלים (לקמן עמוד ב),
29 ודהיא דלעיל (יבב) מבנים פירות — מצינן
30 בגמרא צינעא, אף על פי שאינו במשנה.
31 **אין** מפנין מבית לבית — בירושלמי מתיר מבית
32 אחר לביתו, שצריך לאדם לדור בשלו.
בשביל

1 **צירס און בכור** — חתך מאזנו מעט, כדי שיהא בעל מום ויהא מותר לו. ואסור לעשות כן
2 משום "מום לא ידחה בו" (ויקרא כב) כלומר, לא תטיל בו מום, ואם הטיל בו מום —
3 קנסוהו רבנן דלא ידחה ממנו, ואם מת — אין בניו נהנין ממנו. משום דאיסורא דאורייתא
4 הוא — אבל האי דכון מלאכתו במועד, דלאו איסורא דאורייתא הוא, דהא בלא מתכונן
5 מותר לגמרי. **מכר עבדו לגוי** — קנסוהו רבנן,
6 ויצא לחירות, דאי ברח מן הגוי — אין ישראל
7 יכול לכופו לעבודתו, ואם מת — אין בניו יכולין
8 לכופו. **דכל יומא מפקע ליה במצות** — דכל זמן
9 שהוא ברשות הגוי אינו עוסק במצות. **נכרא** —
10 דנתכונן לעשות מלאכה, קנסו רבנן שלא
11 ליהנות ממנה. **ממונא קנסוהו רבנן** — ואפילו בניו
12 אין יכולין ליהנות ממנה. **שנתקווצה** — ניטלו
13 ממנה קוצים שבה. **נטייה** — נזבלה, שהולך
14 חובל בעגלות ומשאות. **נידייה** — על ידי דיר
15 בהמה. **לזבלה** עבודת קרקע היא (גודבלה). כל
16 הני מדרבנן נינהו, ואף על פי כן קנסו, דלא תורע
17 למוציא שביעית. **טימא טהרותיו** — של חבירו,
18 קנסו דחייב לפרעו. **חיוק שאינו ניכר הוא** — דהא
19 בעיניה הוא. **שכר פעולה שאין לו מה יאכל** —
20 שאין לו לפעול מה יאכל. מהו — שיתן לו
21 מלאכה, ולשוכרו כדי שיהא לו מה לאכול.
22 **לאותו מאי** — אי למוכר — הא תני ליה לצורך
23 המועד. **אלא לאותו שכר פעולה**, שאין לו מה
24 יאכל, דמותר. **פרושי קא מפרש** — לצורך
25 המועד כיצד? כגון שאין לו למוכר מה יאכל.
26 ולעולם לא תיפשוט מינה לשכר פעולה. **ואם**
27 **אינו מאמינו** — מלוא ללוא. **שאין לו מה יאכל**
28 **לאותו מאי** — אם משום לזה — הא קאמר אם
29 אינו מאמינו מותר. **ודכא** לא מצי לתרדצי
30 פרושי קא מפרש, דהכי מיתרמי מילתא דאם
31 אינו מאמינו שאין לו מה יאכל — לאו מילתא
32 היא, דהא מותר בלא הכי. **לאו לאותו שכר**
33 **פעולה** — שאין לו לסופר מה יאכל — שרי בחולו
34 של מועד. **כל מלאכה נמי תשתרי** — בערב
35 הפסח, דהא אישתרי שכר פעולה בחולו של
36 מועד. **אלא תיפשוט מינה דשכר פעולה שאין**
37 **לו מה יאכל** — אסור בחולו של מועד. **מתקין**
38 **לה רב פסא** — אדרב ששת פריך. **מדפריך** מהאי
39 דתנן שלש אומניות עושין מלאכה בערבי
40 פסחים כו' — אלמא סבר: כל מלאכה שרשאי
41 אתה לעשות בחולו של מועד עושין אותה
42 בערב הפסח. **אם כן בנין לשתרי** — בערב
43 הפסח, דהא בותל הגזירה לרשות הרבים מותר
44 לבנותו בחולו של מועד. **מתקין לה רבינא** —
45 סבר נמי כרב פפא. **הכי גרסינן: אלא אמר רב**
46 **אשי**. משום צורך יום טוב — שרי, כגון שלש
47 אומניות ותו לא. **ודוא הדין אם אין לו מה יאכל**,
48 דאין צורך יום טוב גדול מזה. **משנה אבל**
49 **מפנה הוא לחצרו** — והא משמע ליה עכשיו
50 משביא מבית שבחצר אחרת לחצרו. **אם חושש**
51 **— שמא יגנוב. גמרא** והא אמרת רישא אין
52 **מפנין** — מבית לבית. **טימא אתאן** לבית שבחצר
53 **— והכי קתני: מפנה הוא מבית שבחצרו לחצרו.**
54 **בדיק לן** — אי ידעינן לתרדצי. **בארבעה עשר** —
55 מולוכין ומביאין כלים. **בחולו של מועד** — אין מביאין. **כאן במאמינו** — לאומן — אין מביאין. **דשלא לצורך הוא**. **אין מאמינו** — מביאין.

בשביל כבוד יום טוב האחרון — אבל מרישא דחנות פתוחה לרשות הרבים פותח אחת ונועל אחת. ורב הונא מתיר באורחיהו בשוקא — לא פריך. דיש לאוקמיה ביום טוב, ולא בחול המועד. ולהכי פריך מסיסא. דמיידי בחול המועד. דהא ערב יום טוב האחרון חול המועד.

בתבלין

פירש בקונטרס: כרוב וכרשנין. וחקשה בתוספות רבי פריך: דכרוב וקפלוט אינן חשובין תבלין, דהא אמרין (חולין ו.א.) דתבלין לטעמא עבדי, ואפילו באלף לא בטיל. ולפת וקפלוט — אינו צריך לשער כי אם בששים, כדאיתא פרק "גיד הנשה" (שם צ.ג.). ותבלין כן נידוכין כדרכן, בפרק קמא דביצה (יד.א.) אם כן אינו כרוב. וכערור פירש: מיני בשמים.

הדרן עלך מי שהפך

ואלו מגלחין במועד — משום דתנא באידך פירקין דברים שעושין לצורך המועד, כמו מוכרי פירות ונעשים כדן — קתני נמי ואלו נעשים שלא כדן, לצורך המועד. **והיוצא** מבית האסורין — שאינו יכול לגלח קודם המועד, שאין מניחין לו לגלח. ואפילו מניחין לו — אינו ערב לאדם לגלח בבית האסורין.

ומנודה

אסמוכי, מעבין — עושה אותו כמין פרי. **תניא נמי הכי:** מעבין — עושה אותו כמין פרי, **דברי רבי יהודה.** "מוכרי פירות כסות וכלים מוכרין בצנעה" וכו'. **אופיעיא להו:** הן החמירו על עצמן — דלא הוו עבדי כלל, או דילמא: דהוו עבדי בצנעה? **תא שמע:** מוכרי פירות כסות וכלים מוכרין בצנעה לצורך המועד, רבי יוסי אומר: תגרי טבריא הן החמירו על עצמן שלא יהו מוכרין כל עיקר. **צדי חיות ועופות ודגים צדין בצנעה לצורך המועד.** רבי יוסי אומר: **צדי עכו** הן החמירו על עצמן שלא יהו צדין כל עיקר. **דשוי חילקא טרגים וטיפין דוששין בצנעה לצורך המועד.** רבי יוסי אומר: **דשוי ציפורי** הן החמירו על עצמן שלא יהו דוששין כל עיקר. **אמר אביי:** חילקא — חדא לתרתי, טרגים — חדא לתלת, טיפין — חדא לארבעה. **בי אתא רב דימי אמר:** פונתא. מיתבי: חילקא טרגים וטיפין — טמאין בכל מקום. **בשלמא למאן דאמר חדא לתרתי לתלת ולארבעה** — משום הכי טמאין בכל מקום, דאתפשור, **אלא למאן דאמר פונתא** — אמאי טמאין בכל מקום? **הא לא איתפשור!** כגון דמיסקלף, דאי לאו דשרא להו כמאן — לא הוה מיסקלף. ואמאי קרי ליה חילקא — דשקל חלקיהו. מיתבי: הנודר מן הדגן אסור אף בפול המצרי יבש, ומותר בלח, ומותר באור, בחילקא וטרגים וטיפין. **בשלמא למאן דאמר חדא לתרתי חדא לתלת וחדא לארבעה** — שפיר, דנפקו להו מתורת דגן. **אלא למאן דאמר פונתא** — דגן מעליא הוא! **קשיא:** רב הונא שרא להו להנהו פרופייתא למיחל לזבוגי פי אורחיהו בשוקא. **איתיביה רב פהנא:** חנות פתוחה לסטיו — פותח ונועל כדרכו, פתוחה לרשות הרבים — פותח אחת ונועל אחת, וערב יום טוב האחרון של חג — מוציא, ומעטיר את שוקי העיר בפירות בשביל כבוד יום טוב האחרון. מפני כבוד יום טוב האחרון — אין, שלא מפני כבוד יום טוב — לא! — לא קשיא: **הא — בפרי הא — בתבלין.**

והתניא: סיעא: כד וכוס לצורך המועד הן, אבל צמר וכלים — אין צורך המועד. **ואם אין לו** — לאונן מה יאכל — נותן לו שכרו. **מפני לחצר אחרת ואם אינו מאמני** — בחצר אחרת. **טבאין לתוך ביתו** — אלמא: בשאינו מאמניו מבאין, מוליכין קשיא — דקתני מתניתין דפעמים מוליכין, ומתני' דהכא קתני אין מביאין, כל שכן דאין מוליכין. וליכא לתריך באין מאמניו — דמוליכין מאי מאמניו

שיחין כדשנין מעיקרא — כאן בארבעה עשר, כאן בחולו של מועד. **משנה** מחפין — מבסין. **הדרשות** — שדשין ובושתין חיטין לדייסא. **והגרסות** — שטוחין פולין לגריסין. **בצנעה** — שמוא יאמר: זה לוקח שלא לצורך המועד. **גמרא** אקלוש — שמכסחו בענפים מרוחקין זה מזה, דלא הוי כסוי גמור. **אסמוכי** — הענפים סומך זה לזה, דהוי כסוי גמור. **במין כרי** — ממכסין אותן ביחד, כדי שיהיו נוחין לכסות. **החמירו על עצמם דלא עבדי כלל** — ולחומרא. **או דלמא** — החמירו על עצמן לעשות בצנעה מדעתן, ואם רוצין לעשות בפרהסיא — עושין, ולקולא. **דשוי** — דשי תבואה. איכא דאמרי: **דשוי** — המשברין תבואה חזא לשנים ושורין במים כו'. **כונתא** — כוסמת שלותתין אותן, היינו חילקא. **טמאין בכל מקום** — מקבלין טומאה בין בכפרים בין ברכים. דקיימא לן (פסחים מ.א.): **סולת של בני ברכים מקבלת טומאה**, שהוכשרה במים. ובני כפרים אין מקפדין אסולת נקיה ללחות במים, וסולת שלהן טהור, שלא הוכשר מעולם. אבל חילקא — טמאין בכל מקום, אפילו בכפרים. דאי אפשר להם בלא לחיתה. משום הכי טמאין, דהא מיתכשר, דשרי להו במיא לעולם הוי כונתא ומיקלפן דשרי להו במיא דשרי קליפה. דשקיל חלקיהו — כלומר, בשגטל הקליפה והוי חלק. **ברופייתא** — מוכרי בשמים. חנות פתוח לסטיו פותח ונועל כדרכו — הואיל ואינו פתוח לרשות הרבים כשאר חנויות. **פוחת דלת אחד ונועל דלת אחד** — אבל כדרכו — לא, אינו מוכר כדרכו. **הא בפרי** — שיש לחשוד שקונה לצורך ימות השנה. **בתבלין** — מוכר כדרכו, כגון כרוב וכרשנין — הכל יודעין דלצורך המועד הן, וליכא חשדא, שאין ראויין להתקיים. הלכך — אפילו בפרהסיא מותר.

הדרן עלך מי שהפך

ואלו מגלחין במועד הבא ממדינת הים כו' — במועד, לפי שהיה אנוס, שלא היה יכול לגלח קודם. **ומי שנשאל לחכם** — שנדר שלא לגלח, ושאל לחכם במועד. **מטומאתו לטהרתו.** נזיר טמא כשעלה מטומאתו, ושבו אינו משמר נזיר, ומגלח. וכן מצורע שעלה מטומאתו — מגלח ברגל, לפי שלא היה להם פנאי לגלח קודם הרגל.

גמרא הכי

הדרן עלך מי שהפך

ואלו מגלחין במועד: הבא ממדינת הים, ומבית השביה, והיוצא מבית האסורין, והמנודה שהתירו לו חכמים, וכן מי שנשאל לחכם והותר, והנזיר והמצורע מטומאתו לטהרתו. **ואלו מכבסין במועד:** הבא ממדינת הים ומבית השביה, והיוצא מבית האסורין,

ומנודה

מועד קטן דף יג עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום ראשון) קכה

חילקא פירושו שמחלק גרגיר חיטה תרא לתרתי – אחד לשניי, 57
טרניס פירושו שמחלק הגרגיר תרא לתלת ו-לשלשה, וטיפני 58
פירושו שמחלקו תרא לארבעה. כי אתא רב דימי מארץ ישראל 59
אמר, חילקא פירושו פונתא – כוסמת ששורים במים. 60
מקשה הגמרא: מיתבי, שנינו במשנה (מכשירין פ"ז מ"ב), חילקא, 61
טרניס וטיפני טמאין – מקבלים טומאה בכל מקום, ואף בכפרים 62
שאינם מקפידים לשרות התבואה שתהא סולתם נקיה (פסחים מ), 63
מכל מקום דברים אלו לא ניתן לעשותם בלא שריה במים, ובכך 64
הוכשרו לקבל טומאה. וקשה, בשלמא למאן דאמר שפירושם 65
שמחלק גרגיר חיטה תרא לתרתי לתלת ולארבעה, שמשום הכי 66
טמאין בכל מקום, דאתבשר לקבל טומאה בשריה במים, שלא 67
ניתן לחלקם בלא שריה, אלא למאן דאמר שחילקא היינו פונתא, 68
אמאי טמאין בכל מקום, הא לא מחלקים אותם ואין צורך לשרותם 69
במים ולא אתבשר לקבל טומאה. 70
מתרצת הגמרא: מדובר שם בגין דמיקלף, ו-מקולפים, דאי לאו 71
דשרא להו קודם בגמא לא הוה מיקלף – לא היתה הכוסמת 72
מתקלפת, והוכשרה לקבל טומאה. שואלת הגמרא: ואמאי קרי 73
ליה חילקא, הרי אינו מחלקה אלא מקלפה. משיבה הגמרא: דשקל 74
חלקיהו – שבנטילת הקליפה נעשית הכוסמת חלקה. 75
קושיא נוספת על פירוש זה: מיתבי, שנינו בברייתא, הנודר מן תרין 76
אסור אף במין קטנית הנקרא פול המצרי היבש, שהדרך לעשות 77
ממנו ערימות, וכל דבר הנערים כדגן בגורן נקרא דגן, ואסר על 78
עצמו דגן, ומותר בפול המצרי לח, שאין עורמים אותו ואינו נקרא 79
דגן, ומותר באורז שאינו מין דגן, ומותר בחילקא וטרניס וטיפני 80
שאינם נקראים דגן. וקשה, בשלמא למאן דאמר שפירושם שמחלק 81
גרגיר חיטה תרא לתרתי ותרא לתלת ותרא לארבעה, שפיר – מובן 82
מה שמותר בהם, כיון דנפקו להו – שכשנחלקו יצאו שפיר דגן, 83
שהרי השתנו, אלא למאן דאמר שחילקא היינו פונתא, הרי דגן 84
מעליא הוא שלא השתנה, ומדוע מותר בו. מסיקה הגמרא: אכן 85
קשיא, ואין לכך תירוצי. 86
מביאה הגמרא מעשה: רב הונא שרא להו להנהו ברופייתא 87
ו-מוכרי תבלין למיזל לזבני בי אוהתייהו בשוקא – ללכת למכור 88
במועד בשוק בפרהסיא, כדרכם בחול. 89
קושיא על כך: איתביה רב בהנא, שנינו בברייתא, הרוצה למכור 90
במועד, אם החנות פתוחה לקטני – מקום צנעו מוקף אצטבאות 91
סביבו, פותח ונועל אותה בדרבו, שאינה פתוחה לרשות הרבים 92
ואינו מוכר בפרהסיא. אך אם פתוחה לרשות הרבים, משנה ופותח 93
דלת אחת של החנות ונועל אחת, שיהא ניכר לרואים שאסור 94
למכור כדרכו. וערב יום טוב האחרון של חג, מוכר אף בפרהסיא 95
ומציא ומעטר את שוקי העיר בפירות, בשביל כבוד יום טוב 96
האחרון. ומדיק שדווקא מפני כבוד יום טוב האחרון אין, אך שלא 97
מפני כבוד יום טוב לא, וקשה לרב הונא שהתיר מכירת תבלין 98
בפרהסיא בכל המועד. 99
מתרצת הגמרא: לא קשיא, הא – הברייתא אסרה למכור 100
בפרהסיא במועד בפירי, שראויים להתקיים לאחר המועד, 101
ויחדדהו שקונה להשאיר לאחריו. והא – רב הונא התיר בתבלין 102
כגון כרוב וכרשנים שנרכו, שאינם ראויים להתקיים לאחר 103
המועד ודאי לצורכו נקנו. 104

הדרן עלך מי שהפך

פרק שלישי – ואלו מגלחין

פרק זה עוסק בדיני גילוח וכיבוס ומלאכות נוספות במועד, ובדיני 106
אבל, מנודה ומצורע וטומאות נוספות במועד ובשאר ימות השנה. 107
108

משנה

המותרים לגלח במועד משום שלא היו יכולים לגלח לפניו: ואלו 109
מגלחין שערם במועד, הבא לביתו במועד מפרזית הים – ממדינה 110
111

הגמרא מביאה ראיה: והתניא – וכך שנינו בברייתא, מביאין כלים 1
במועד מבית האומן לצורך המועד, בגין כד מבית הכר – אומן 2
העושה כדים, וכלום מבית הוגג – אומן העושה כלי זכוכית. אבל 3
לא צמר מבית הצבע, ולא כלים אחרים מבית האומן, שאינם לצורך 4
המועד. ואם אין לו לאומן מה יאכל, נותן לו שכרו שיהא לו 5
לאכול, ומניחו לכלי אצלו עד לאחר המועד. ואם אינו מאמינו 6
לאומן, וחושש שימכור הכלי לאחר, נוטלו ממנו ומניחו בבית 7
הסמוך לו – לאומן. ואם חושש להם – לכלים שפא יגביו משם 8
המפני להצר אחרת המשתמרת, ואם אינו מאמינו לאומן שלא 9
יקדם משם וימכרם לאחר, מביאין בצנעה בתוך ביתו. ומוכח שיש 10
חילוק בין מאמינו לאינו מאמינו בהבאת כלים מבית האומן 11
במועד. 12
מקשה הגמרא: תרצת חילוק זה לגבי מביאין כלים מן האומן, אך 13
לגבי מוליכין כלים לאומן קשיא, דהרי קתני במשנתנו שאין 14
מביאין, וכל שפא שאין מוליכין שזו טירחה שלא לצורך המועד, 15
ובפסחים שנינו שמוליכים[א]. 16
לכן דוחה הגמרא תירוץ זה: אלא מחזורתא – ברור שיש לתרץ 17
בדשנין מעיקרא – כפי שתירצנו בתחילה, שבמועד אסור ובערב 18
פסח מותר. 19

משנה

דבר המותר במועד משום דבר האבד: מחפין – מכסים במועד את 21
הקציעות – תאנים ששטחם בשדה ליבוש בקש מפני הגשמים 22
שלא יאבדו. רבי יהודה אומר אף מעפין. 23
דברים המותרים במועד משום צורך המועד: מוכרי פירות, כסות 24
ובלים, מוכרים בצנעה לצורך המועד, שלא יאמרו שאינו לצורך 25
המועד. וכן הצידין והדששושות – הדשים חטים לדייסה והקרוסות 26
– הטוחנים פולים לגריסים, עושין מלאכתם בצנעה לצורך המועד 27
מן הטעם האמור. רבי יוסי אומר, הם – אומנים אלו החמירו על 28
עצמן. 29

נמרא

שנינו במשנה: מחפין את הקציעות בקש, רבי יהודה אומר אף 31
מעפין. פליגי בה רבי הויא בר אבא ורבי אסי, ותרתייהו אמרו 32
פירושם משמיה דהוקיה ורבי יוחנן. חד אמר, מחפין היינו אקלושי 33
– הנחת ענפים מרוחקים זה מזה, שאינו כיסוי גמור, ומעפין היינו 34
אסמוכי – הנחת ענפים סמוכים זה לזה, והוא כיסוי גמור. וחד 35
אמר, מחפין היינו בין אקלושי בין אסמוכי, ומעפין היינו שעושה 36
אותו – את הקציעות במין כר, שאוספן יחד לערימה שיהיו נוחים 37
לכסותם. ראיה לשיטה זו: תניא גמי הכי בברייתא, מעפין היינו 38
עושה אותו במין כר, דכרי רבי יהודה. 39
שנינו במשנה: מוכרי פירות כסות וכלים מוכרין בצנעה וכו', רבי 40
יוסי אומר הם החמירו על עצמן. 41
מסתפקת הגמרא בדברי רבי יוסי: אפעיא להו, האם הן החמירו על 42
עצמן, דלא הוו עבדי כלל במועד אפילו בצנעה, ומחמיר על תנא 43
קמא, או דלמא כוונתו להקל שאין איסור בפרהסיא, ורק האומנים 44
החמירו על עצמם דהוו עבדי בצנעה, ואם רוצים לעשות בפרהסיא 45
מוותרים. 46

ראיה לפשוט הספק: תא שפא, ששנינו בברייתא, מוכרי פירות 47
כסות וכלים מוכרין בצנעה לצורך המועד. רבי יוסי אומר, תנאי 48
ו-סוחרין מביאין הן החמירו על עצמן שלא יהו מוכרין דברים אלו 49
כל עיקר. וכן צרי חיות ועופות ורגלים צרין בצנעה לצורך המועד. 50
רבי יוסי אומר, צרי עבו הן החמירו על עצמן שלא יהו צדין כל עיקר. 51
וכן דשוי – דשי תבואה, והעושים חילקא טרניס וטיפני, דוששין 52
במועד בצנעה לצורך המועד. רבי יוסי אומר, דושש ציפורי הן 53
החמירו על עצמן שלא יהו דוששין כל עיקר. ומוכח שרבי יוסי 54
החמיר על תנא קמא ואסר אף בצנעה. 55
מחלוקת מה הם 'חילקא טרניס וטיפני' שבברייתא: אמר אביי, 56

הוא וכולם באים אליו מוכהא מילתא שאנוס הוא ומותר, או
 דלמא, בין דלא מוכהא מילתא כי הנה – שאין הדבר ידוע
 ומפורסם כאנוסים שבמשנה לא. מסיקה הגמרא: תיקו.
 שנינו במשנה: ואלו מגלחין במועד, הבא מקדינת הים.
 הגמרא מביאה שיטה אחרת בזה: מתניתין שהתירה לבא ממדינת
 הים במועד לגלח דלא כרבי יהודה. דתניא בברייתא, רבי יהודה
 אומר, הבא במועד מקדינת הים לא יגלה, מפני שניצא שלא ברשות,
 כלומר שלא נאנס לצאת מחמת אחרים, אלא יצא ברצון עצמו,
 והיה יכול לגלח קודם המועד אם לא היה יוצא. ואינו אנוס בדבר.
 רבא מבאר את המחלוקת: אמר רבא, אם יצא לחוץ לארץ לשוט
 – לטייל בעולם ולראותו, לדברי הכל אסור לגלח במועד, שמה
 שלא גילח קודם אינו מחמת אנוס. ואם יצא למזונות, שאין לו
 מזונות בארץ ישראל ויצא לחוץ לארץ לחזור אחריהם וחזר
 במועד, לדברי הכל מותר, שהרי הוא אנוס בדבר. ולא נחלקו אלא
 כשיצא להרויחא – להרוויח יותר על נכסיו המרובים, שם – רבי
 יהודה מרמי ליה בלשון שאינו אנוס ביציאתו, וזר – חכמים מרמי
 ליה בלמוזנות, שכן דרך רוב העולם לצאת להתעשר, ומשעם זה
 נחשב כאנוס.
 מקשה הגמרא: מיתיבי, שנינו בברייתא, אמר רבי, נראין דברי רבי
 יהודה שאסר לבא ממדינת הים לגלח, כשיצא שלא ברשות, ודברי
 חכמים שהתירו, כשיצא ברשות, ויש לברר מאי שלא ברשות,
 אילימא שיצא לשוט שאינו מוכרח בכך, והאמרת שבאופן זה
 לדברי הכל אסור, ואין שייך לומר שנראים דברי רבי יהודה בזה.
 ואלא נאמר שהכוונה שיצא למזונות, והאמרת שבאופן זה לדברי
 הכל מותר, וגם בזה אין שייך לומר נראים דברי רבי יהודה, שהרי
 בזה מודה שמותר. אלא פשיטא שכוונתו שיצא להרויחא, שבאופן
 זה נחלקו רבי יהודה וחכמים, ואמר רבי שנראים דברי רבי יהודה,
 כדברי רבא. אם כן אימא סיפא של דברי רבי נראין דברי חכמים
 כשיצא ברשות, ויש לברר מאי ברשות, אילימא שיצא למזונות, הא
 אמרת שבאופן זה לדברי הכל מותר, ואין שייך לומר שנראים דברי
 חכמים, ואלא נאמר שהכוונה שיצא להרויחא, והא אמרת במסקנת
 הדברים לגבי הרישא שנראין דברי רבי יהודה כהא – באופן זה,
 ואם כן נמצאו דברי רבי סותרים, אם להרווחה נראים לו דברי רבי
 יהודה או חכמים, אלא ודאי לא נחלקו רבי יהודה וחכמים דווקא
 ביצא להרווחה, אלא אף ביצא לשוט או למזונות, ושלא כרבא.
 מתרצת הגמרא: לעולם נחלקו רבי יהודה וחכמים רק ביצא
 להרווחה, ורבי לא בא להכריע במחלוקת אלא לפרשה, והכי
 קאמר, נראין דברי רבי יהודה לרבנן ומודים לו כשיצא למדינת הים
 שלא ברשות, ומאי ניהו – ומה הכוונה שלא ברשות, שיצא לשוט,
 שבאופן זה אף לרבנן אינו אנוס ואסור לגלח במועד, שאפילו לא
 חכמים לא נחלקו עליו אלא כשיצא להרויחא וסברו שנחשב כאנוס.
 אבל לשוט מודו ליה כמבואר. ונראין דברי רבנן לרבי יהודה ומודה
 להם כשיצא ברשות, ומאי ניהו, שיצא למזונות, שבאופן זה אף
 לרבי יהודה אנוס הוא ומותר לגלח במועד, שאפילו רבי יהודה לא
 נחלק עליהם אלא כשיצא להרויחא וסבר שאינו אנוס, אבל למזונות
 מודה להו כמבואר. והיינו כדברי רבא שנחלקו רק ביצא להרווחה.
 אמר שמואל, קמן הניול במועד עם שער רב המצער, מותר לגלח
 שערו במועד, שאין לה בית האסורין גדול מה – ממעי אמו שעתה
 יצא משם, והיוצא מבית האסורים במועד מותר לגלח.
 מדייקת הגמרא: דווקא אם נולד במועד אין – אכן מותר לגלחו,
 אך אם נולד מעיקרא קודם המועד לא, שהיו יכולים לגלחו קודם
 המועד. מביאה הגמרא קושיא על כך: מתיב רב פנחס, שנינו
 בברייתא, כל אלו שאמרו במשנתנו שמותר לגלח במועד, מותר
 לגלח אף בימי אבלו. ומדויק הא – אולם מי שאסור לגלח במועד,
 אסור לגלח אף בימי אבלו, ומשמע שדן זה אמור בכל מי שאסור
 לגלח במועד אם היה יכול לגלח קודם.

וכן מנודה שאסור בכיבוס, שהתירו לו חכמים נידויו במועד, וכן מי
 שנשאל לחכם במועד להתיר נדרו שלא לכבס והותר, שלא היו
 יכולים לכבס קודם המועד. וכן מנפשות לניגוב הידים בשעת
 אכילה, ומנפחות הפסרים שמניחים על המסתפרים שהותרו
 בתגלחת מפני השיער הנושר עליהם, ומנפחות הפסג שמנגבים
 גופם כשיוצאים מן המרחץ, ובגדי הדין והנדות והנילות שמתלככים.
 וכל העולין במועד מנומא להקה שטעונים כיבוס
 בגדים בזמן טהרתם, כגון מצורע וטמא מת, הרי אלו מותרין לכבס
 במועד כיון שלא היו יכולים לכבס לפניו, ושאר כל אדם אסורין.

גמרא

מבואר במשנה ששאר אנשים אסורים לספר ולכבס במועד.
 מבררת הגמרא: ושאר כל אדם מאי מעמא אסורין, הרי זה לצורך
 המועד. משיבה הגמרא: הטעם הוא בדיקון במשנה (תענית טו) לענין
 העובדים במקדש, אנשי משמר – כהנים שהגיע זמנם לעבוד
 במקדש, ואנשי מעמד – אנשים שהגיע זמנם לעמוד בשעת עבודת
 הקרבנות ומתפללים שיתקבלו לרצון, אסורין לספר ולכבס באותו
 שבוע, וזיום חמישי מותרין לספר ולכבס מפני כבוד השבת. ואמר
 רבה בר בר חנה אמר רבי אלעזר, מאי מעמא שאסורים לספר
 ולכבס, הרי ראוי שיעשו כך ולא יהיו מנוולים בעבודתם, היינו כרי
 שלא יתעצלו מלספר ולכבס קודם משמרתם ויפגשו למשמרתן
 כשהן מנוולין בשערות ובבגדים מלוכלכים, ואין כבוד המקדש
 בכך. והבא נמי במשנתנו הטעם הוא, כרי שלא יתעצלו מלספר
 ולכבס קודם הרגל ויפגשו לרגל כשהן מנוולין, ואין כבוד הרגל
 בכך, ולכן אסרו לספר ולכבס במועד, כדי לזרזם לספר ולכבס
 קודם לו.
 הגמרא דנה באופן נוסף שלא היה פנאי להסתפר קודם הרגל: פני
 רבי וירא, אבידה לו אבידה בערב הרגל, ומתוך טרדתו לא הספיק
 להסתפר, האם בין דאנים היה קודם המועד כבאופני המשנה
 מותר, או דלמא יש לחלק שבין דלא מוכהא מילתא – שאין
 האבידה ידועה לכל, לא, שיאמרו שהמתין עד המועד משום
 שנתעצל ולא מחמת אנוס ויבואו להתיר תספורת במועד.
 אביי מכריע הדין בזה: אמר אביי, ודאי לא התירו כשאין הדבר
 ידוע לכולם, וכפי שאמרו לגבי מצות מצויות (פסחים לו), שאין
 להתיר לצייר מצות בדפוס, אף שבכך אין הבצק שווה זמן רב
 קודם אפיתו ואין חשש חימוץ, משום שאמר, וכי כל חסרין
 – מצות מצויות) אסורין ופריקי בייטוס מותרין, ולא ידעו שנעשו
 בדפוס, ויבואו להתיר גם בלא דפוס. ואף כאן כיון שאין האנוס
 ידוע לכל אין להתיר תספורת במועד, שמה יאמרו וכי לכולם
 אסור ולזה מותר, ויתירה לגמרי.
 מקשה הגמרא: ולמעמיך שיש חשש זה, קשה הא דאמר רבי אסי
 אמר רבי יוחנן, כל מי שאין לו אלא חלוק אחד, שאף אם כבסו
 קודם המועד צריך לכבסו שוב כיון שמתלכלך במועד, מותר
 לכבסו בחולו של מועד כמי שאין לו פנאי לכבס, הרי גם בזה אין
 הדבר ידוע, והתם נמי יאמרו כעין טענת כל חסרין אסורין פריקי
 בייטוס מותרין, ויבואו להתיר לכבס בכל אופן.
 מתרצת הגמרא: הא אתמר עלה – כבר נאמר על כך טעם ההיתר,
 אמר רב בר רב אשי, שאיוורו – (חגורו) שחוגר בו הבגד העליון
 שלובש שלא יפתח כשמכבס את חלוקו, מוכיח עליו שמכבס כיון
 שאין לו חלוק אחר, שלכך הוצרך לחגור הבגד העליון שלא
 יפתח, כיון שאין לו חלוק אחר תחתיו. ושונה ממצות מצויות
 בצורת דפוס ומאבדה לו אבידה בערב הרגל, ששם אין הוכחה
 שהוא שונה מאחרים, ויש לחשוש שיבואו להתיר לגמרי.
 אופן אחר בשאלת רבי זירא: רב אשי מתיי שאלה זו באופן זה, פני
 רבי וירא, אופן שכל אנשי העיר באים אליו בערב המועד, כגון
 ספר, שאבידה לו אבידה ערב הרגל, ומטרדתו לא הספיק להסתפר
 קודם המועד, מהו, האם מותר להסתפר במועד. האם בין דאיומן

מועד קטן. ואלו מגלחין – פרק שלישי דף יד עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" קכז רש"י

1 **גמרא** הכי גרסינן: ושאר כל אדם מאי מעמא אסורין כרתנן אנשי משמר כו' ואמר
2 רבה בר בר חנה כו' עד כשהן מנוולים – ומאן דמתרשל ולא גילח מקמי רגל,
3 ומטי זמן עליהו לגלח ברגל – החמירו רבנן, הואיל ולא מזרזי נפשיהו לספר מקמי רגל,
4 דלא להוי ברגל מנוולין – אם היו מגלחין במועד לא היו מגלחים לפני המועד, ונבסין
5 לרגל כשהן מנוולין. אבדה לו אבידה – שלא
6 היה לו פנאי לגלח קודם הרגל. דלא מוכחא
7 מילתא – דלא ידיעי כולי עלמא דאנוס היה,
8 אלא יאמרו: הוא מכון לחשחות עד המועד.
9 יאמרו כל הסריקין אסורין וכו' – כלומר:
10 דבייתוס היה יכול לטרוק חלתיו בלי שהות,
11 לפי שהיה לו דפוס. ואף על פי כן אסרו, משום
12 דאמרי: כל הסריקים כו'. הכא נמי, כיון דלא
13 מיגליא לכולי עלמא אנוסה – יאמרו: כולי
14 עלמא אסורין לגלח, וזה מותר. מי שאין לו אלא
15 חלוק אחד – נמי לאו מוכחא מילתא לכולי
16 עלמא. איזוור מוכיח עליו – דמי שאין לו אלא
17 חלוק אחד פורשטו ומתעטף במקטרינו וחוזר
18 באיזוור ועומד ומכסה החלוק ומודיע לכל שאין
19 לו אלא חלוק אחד. אומן – כגון ספר, שהכל
20 באים אצלו ערב הרגל ורואים שאבדה לו
21 אבידה, ואנוס הוא, ואינו יכול לספר עצמו. כי
22 הנך – דמתניתין דקתני מגלחין, דמידע לכל.
23 מפני שיצא שלא כרשות – כלומר: הואיל ולא
24 יצא ברשות אחרים, אלא ברצון עצמו – לאו
25 אנוס הוא. לשוט – אם יצא שלא לצורך, ולא
26 יצא אלא כדי לשוט בעולם ולראותו, וחזר
27 במועד. דברי הכל אסור – לגלח במועד.
28 למזונות – שיצא לחזור אחר מזונות, שאין לו
29 מזונות וחוזר במועד אחריון – דברי הכל מותר
30 לגלח במועד, לפי שיצא באנוס. להרויחא –
31 שיש לו נכסים הרבה, ויוצא כדי להרויח יותר.
32 נראין לי דברי רבי יהודה – דאסר בגילוח לבא
33 ממדינת הים, כשיצא שלא ברשות. ודברי
34 חכמים – המתירין – כשיצא ברשות. אילימא
35 לשוט – דקאמר רבי נראין דברי רבי יהודה ביצא
36 לשוט, דהיינו שלא ברשות – הא אמרת וכו',
37 ומאי נראין דברי רבי יהודה? הלא שניהם מותרים
38 בה, אלא פשיטא – להרויחא, ואשמעינן דנראין
39 לו דברי רבי יהודה שאסור בגילוח. והא נראין
40 דברי רבי יהודה בהא – וקשיא דרבי אדרבה:
41 דברישא נראה לו דברי רבי יהודה דאסר
42 בהרויחא, ובסיפא נראה לו דברי חכמים
43 דמתירין הרויחא. אלא ודאי איכא למשמע
44 מהבא דלאו הכי הוא דקאמר, דבלשט
45 ובמזונות פליגי. הכי קאמר – לאו היתר ידידיה
46 אשמעינן, ולא רואה אני קאמר, אלא פלוגתיהו
47 קא משמע לן, במאי פליגי, נראין דברי רבי
48 יהודה האסור לחכמים וכו'. קמן הניול במועד
49 – ולו שערות גדולים, מותר לגלח במועד שער
50 ראשו המצער. שאין לו בית האסורין גדול מוח
51 – ממעי אמו שהיה שם, ואנוס הוא. מעיקרא לא
52 – דאם נולד קודם הרגל – אינו מגלח ברגל,
53 הואיל והיה יכול לגלח קודם הרגל.
ואי

1 **ומגוריה** וכו' ושנאל – בירושלמי מקשה: הני למה התייר? והלא פשע, שלא בא לפני
2 המועד לפני חכמים להתיר לו ומשני: שכלו לו שלשים יום של נדוי במועד.
3 דאין נדוי פחות משלשים יום. וכן מי שנשאל לחכם מוקי לה כשבא בחול המועד. אי נמי:
4 לפני המועד לא מצאו בו פתח. וגילוח הראש נמי אסור במועד, דהא אמר בגמרא: שלא
5 יבסו לרגל מנוולין, ואין לך ניול גדול מזה.
6 ושמואל לא קאי טעמא בגמרא אלא אשאר, אבל
7 גילוח של ראשו – אסור משום מלאכה אפילו
8 במקום אנוס. ושאר גילוח דבעי בגמרא מאי
9 טעמא אסורין – חדיני גילוח של פי, דהוה לך
10 למישרי לצורך המועד, אף על פי שהיא מלאכה.
11 אבל גילוח כל הראש – אסור משום מלאכה.
12 חדיני כגון נדוי ומצורע הוא דשרי, משום מצוה.
13 ולפי זה אסור לגלח ראשו במועד. ועוד יש לפרש:
14 שגראה שמותר לגלח ראשו במועד, ואם תאמר:
15 מאי קא משמע לן נדוי ומצורע? יש לומר: דסלקא
16 דעתך דאסור – שלא ישור קרבנותיהן – קא
17 משמע לן דשרי. ואי מיירי הכא בשלא היה להן
18 פנאי דוקא, והוא דרבעי למימר בגמרא – יש
19 לומר דהכי קאמר: דנדוי ומצורע העולין מטומאה
20 לטהרה – דקא שערין עתה, אבל עולין
21 מטומאה לטהרה מקודם רגל – אסורין.
22 **ושאר** כל אדם מאי טעמא אסורין – אף על
23 פי שהיה מלאכה – חדיני גילוח של פה, דהיה לנו להתיר
24 לצורך המועד. אי נמי אף שיש מלאכות אסורות
25 במועד שאין בהן טורח, כגון פרקמטיא, מכל
26 מקום זה שהוא ליפור ראוי להתיר לכבוד מועד.
27 ויש מפרשים: דקאי על גילוח הראש, דאסורין
28 משום טירחא. מכל מקום מקשה: דהיה לו להתיר
29 לצורך המועד. ואין זה נוטה לפי מה שפירשתי
30 המשנה דגילוח כל הראש מלאכה גמורה, ואסור!
31 **שאין** לו אלא חלוק אחד מותר לכבסו במועד
32 – ואם תאמר: היאך יכבסו במועד? אם כן ישאר
33 במועד בלא חלוק בשעת כיבוס. כמו כן היה יכול
34 לכבס קודם המועד, ויהיה בלא חלוק בשעת
35 כיבוסו וכי תימא: כשכבסו קודם מועד, ומשום הכי
36 מותר לכבסו במועד – אם כן, תרתי נמי אם
37 יתלכלכו – למה נאסור לו והלא לא פשעו יש
38 לומר: דדי לו בשתי חלוקין, אחד ליום טוב ראשון
39 ואחד ליום טוב אחרון. בירושלמי אמרו: בגדי
40 קטנים – מותר לכבסן במועד, דניכרים שהם
41 קטנים ומלוכלכין, כמי שאין לו אלא חלוק אחד.
42 **אומן** שאבדה לו אבידה ערב הרגל – פירש
43 בקונטרס: דבאומן מבעיא ליה. אבל בני העיר, אף
44 על פי שאין להם אומן אחר – לא מביעיא ליה,
45 דפשיטא דאסורין. יש להסתפק אם חלה ונתרפא,
46 אם מותר לגלח, אם מוכחא מילתא כי חני.
47 **מתניתין** דלא כרבי יהודה – תימא: לוקמא
48 אפילו כרבי יהודה, ולמזונות
49 אפילו רבי יהודה מודה! ושמואל, כיון דקתני רבי
50 יהודה אומר הבא וכו' – משמע שבא לחלוק על
51 דמשהו.
52 **אלא** להרויחא והא אמרת נראין דברי רבי
53 יהודה בהא – נראה דלא גרסינן ועוד,
54 מכלל דפליגי רבנן אפילו למזונות. ובהדיא פירק
55 קמא דשחיטת חולין (יב.א): נראין דברי רבי יהודה
56 שמצאה באשפה, לא גרסינן "ועוד".
עשה

עשה ידיחך — משמע דאבילות איכא עשה דאורייתא, מדלא קאמר ודחי עשה דרבנן. והאי דקאמר לעיל (יאב) לא מבעיא ימי אבלו דרבנן — היינו עשיית מלאכה, דנפקא לן (לקמן טו,ב) באסמכתא מ'הפכתי חגיגם לאבל', אבל גוף האבילות — דאורייתא. מיהו, נראה לי דשמחת הרגל נמי דרבנן, "ושמחת" — היינו בשלמי שמחה, כדאיתא בחגיגה (חא).

מהו שינהוג נידויו ברגל — והקשה הרב: הא ליכא אלא עשה, ואין עשה דוחה עשה! ואפילו עשה ליכא, אלא עזרא גור, כדלקמן (טו,א)! והא לאו עשה דאורייתא? וימי נידוי דחי לאו דמקלל חברו, דאיכא לאו. ושמן מסטה ילפינן. ועוד: כיון שעבר על דברי הדיין — הרי יש כאן עשה דרבנים. וא"ל עיית דינא משמתינן ליה — תימה: לימא דאי לא צית דינא — נחתין לנכסיה! מיהו, פריך שפיר.

ממנעי משמחת יום טוב — הקשה בתוספות הרב רבי אליעזר: הכי קשה ליה, דהא ממנעי משמחת יום טוב מאבילה ושתיה, וגוף ההרגה דהוא מלאכה לא חיששין! ונראה לי מדאסר רמנא הבערת בת כהן בשבת — מכלל דבמועד שרי. אי נמי: כיון שהיה מצוה — לצורך יום טוב קרינא בה. **נמצאת** אתה מענה את דינו — קשיא לן: דבפרק "אחד דיני ממונות" (סנהדרין להא) בשמעתין ולפיכך אין דנין (בשבת) מוכח דעיני הדין לא שייך עד שילגודו אחר שיגמור הדין. וכי תימא דלעיני דהכא היינו גמר דין, ולא יתרגמוהו עדיין עד אחר הרגל — אם כן אמאי פריך? לימא לעיני בעלמא: בלא גמר דין, ולא יעשוהו גמר דין עד אחר המועד! ויש לומר: מדשבתה, אף על גב דאיכא סופרי דיין הכותבים דברי כל אחד — מכל מקום הסברא אשר בלב משתבח, ומחאי טעמא אמרינן (שם) דאין דנין בערב שבת, דליכא דאינשי אינשי. **אמר** אביי תא שמע מנודה שהתירו בו — אביי לטעמיה דדחי דלמא לעיני, ואין חושב ראייה לחוכחה דלעיל. ואף על גב דדחי דאי לא תימא דקאמר, לא חש באותו דיחוי ואפילו נראה דיחוי הכי נמי מסתברא — מכל מקום נובל לומר לעיני בלאו הכי נמי מסתברא. **והא** כהן גדול דכל השנה כולה כרגל בו — משמע דאם אין מנודה נהוג נידוי ברגל — הוא הדין כהן גדול אינו נהוג נידוי כלל. וקשה: דהא כהן גדול דין ודנין אותו, ואי לא ציית דינא — (לא) משמתינן ליה, ולמאי דפרישית לעיל דנוכל לומר למיזת לנכסיה — נחא.

שהתירו לו חכמים קתני, דאזל ופייסיה לבעל דיניה, ואתי קמי דרבנן, ושרוי ליה. מצורע מהו שינהוג צרעתו ברגל? **אמר** אביי, תא שמע: והנזיר והמצורע מטומאתו לטהרתו. הא בימי טומאתו — נהיג. לא מיפשיא קאמר; לא מיפשיא בימי טומאתו דלא נהיג, אכל לטהרתו — ניגזור שפא ישהה קרבנותיו, קא משמע לן. **אמר** רבא, תא שמע: "והצורע" — לרבות כהן גדול. והא כהן גדול, דכל השנה כרגל לכולי עלמא דמי, דתנן: כהן גדול מקריב אוזן ואינו אוכל. שפא מינה: נהוג צרעתו ברגל, שפא מינה. אכל אסור בתספורת, מדיקאמר להו רחמנא לבני אהרן "ראשיכם אל תפריעו" — מפלל דכולי עלמא אסור.

מנודין

ואי אפרת בקפן אית ליה פלוגתא — חילוק, דגולד קודם הרגל — אינו מגלח ברגל. ואית לן למימר: דהאילו ואסור לגלח ברגל — אסור לגלח נמי בימי אבלו. אם כן נמצאת אתה אומר אבילות אפילו בקפן. מקרעין לקפן — את בגדיו. מפני ענמת נפש — שיכבו הרואין, וירבו בכבוד המת, ולא מפני שהוא אבל. מי קתני הא אסורין — דמשמע: האסורין לגלח במועד אסורין לגלח באבל. יש מהן אסורין —

בשאר כל אדם שאסורין לגלח במועד — אסורין לגלח בימי אבלו. ויש מהן מותרין — כגון קטן זה, שנולד קודם הרגל שאסור לגלח ברגל — מותר לגלח לעיניו. הא דתני דרבנן — לא אמרין, ודחי עשה ידיחך — אבל, דכתיב (ירמיה ו'): "אבל יחיד עשי לך". דהשתא — שאירעו במועד. דנין דיני נפשות — במועד, אבל לא ביום טוב, שאסור משום שבות. ודייקינן מינה: מדינן במועד — מכלל דאי לא ציית — נמי משמתינן ליה במועד. אתי רגל ודחי ליה — שאינו נהוג נידוי ברגל. דלמא לעיניו — הא דתני דרבנן — לא אמרין דלימא: "איש פלוני חייב איש פלוני זכאי". ואיכא למידק מינה, דאי לא ציית — משמתינן ליה. אלא מעיניו בדין, ולא אמרו ליה כלום. מענה את דינו — דבי לא אמרו ליה דינו לאלתר, דעיניי ביה — הוה ליה עינוי הדין. אלא — לעולם דנין דינו וגומרין ממש במועד. ואיכא למידק מינה: אי לא ציית — משמתינן ליה. ואיכא למשמע מינה דנהוג נמי ברגל, דאמרת אם כן מימנע משמחת יום טוב — הכא במאי עסקינן דאתו מצפרא בו, תא שמע מנודה שהתירו לו חכמים — קא סלקא דעתך: התירו לכל מנודה נידויו ברגל, דאין נידוי נהוג ברגל. דאזיל ופייסיה לבעל דיניה — ברגל, והתירו לו חכמים, בית דין שבאותו דור. שינהוג צרעתו — שלא יכא אל תוך המחנה, ולא יגלה. הא בימי טומאתו נהוג — צרעתו ברגל. ניגזור — שלא ידא מגלח במועד, דכיון דגילה צריך להביא קרבן, ושמן משהה קרבנותיו עד ליום טוב האחרון ומקריבן, ואסור להקריב קרבנות יחיד ביום טוב. לרבות כהן גדול — שנהוג בו צרעת. הא כהן גדול כל השנה לדידיה כרגל לכולי עלמא דמי — דתנן: חשנה לדידיה כרגל לכולי עלמא דמי — דתנן: כהן גדול מקריב אוזן. מדאמר לו אהרן למשה: "ואבילתי חטאת הדום" (ויקרא י) ולא אמר למשה "והקרבתי" — מכלל דהקרבא באנינות. ולמדנו דכהן גדול מקריב אוזן, אבל כולי עלמא בשאר ימות השנה — אוזן אינו משלח קרבנותיו, כדאמרין לקמן (טו,ב): שלמים — בזמן שהוא שלם ולא בזמן שהוא אוזן. וברגל משלח. וכוון גדול אוזן מקריב כל השנה, אלמא: כל השנה לדידיה כרגל דמי, וקתני דנהוג בו צרעת. תיפשוט דכל מצורע נהוג צרעתו ברגל. אל תפריעו — גידול שער. והאי קרא גבי מיתת נרב ואביהוא כתיב, ומדאצטריך קרא למשיך להו — מכלל דאחריו אסורין. פצורעין — אף על גב דכתיב: "וראשו יזהה פרוע" — הא דריש ליה לקמן להאי פרוע למילתא אחריית.

מנודין

מועד קטן דף יד עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עזו והדר" (ליום שני) קכט

55 דתניא בברייתא, רבי עקיבא אומר מניין למה נקראין (שקראו בחדר)
 56 שהרינו את הנפש שאין מועמין כל אותו היום, תלמוד לומר (ויקרא ט)
 57 (ב) 'לא תאכלו על הדר', ודורשים שדיינים שהרגו את הנפש והדם
 58 הוא הנפש לא יאכלו. אלא ודאי צריך לומר שמה שדיינים דינו
 59 נפשות היינו רק לעיוני בדיניה, הקא נמי לגבי דיני ממונות הכוונה
 60 רק לעיוני בדיניה.
 61 רב יוסף מתוך הוכחתו: אמר ליה רב יוסף, אם כוונת הברייתא
 62 שרק מעיינים בדינו, אם כן נמצאת קענה את דינו, שכשרואה
 63 שעיינו בדינו ולא פסקו, מצטער ומתענה בכך. אלא ודאי כוונתה
 64 שאף גומרים דינו, ואף בדיני נפשות וגומרים דינו למיתה והורגים
 65 אותו, ואפשר שלא ימנעו הדיינים בכך משמחת יום טוב, שלא
 66 יפסקו את הדין מיד בתחילת היום, אלא אתו מצפרא ומעייני
 67 בדיניה ואינם גומרים אותו, ועיילי לבתייהם, ואכלי ושתו כולי יומא
 68 עד סמוך לערב, ויקיימו מצות השמחה, והדר אתו בשקיעת החמה
 69 כלומר בסמוך לה, ונמרינן בדיניה וקטלי ליה. וכיון שגומרים הדין,
 70 ודאי אם לא יציית החייב בדיני ממונות ינדהו, ומוכח שנידוי נהג
 71 במועד.
 72 אביי מביא הוכחה אחרת: אמר אביי, תא שמע, ששינו במשנתינו,
 73 ונקננה שהתירו לו חכמים, והבין אביי שהכוונה שלכל מנודה
 74 התירו חכמים נידוי ברגל, שאינו נהג אז.
 75 דוחה רבא: אמר רבא, מי קתני שהתירו חכמים, שאז אכן היה
 76 משמע שכל מנודה הותר ברגל, הרי שהתירו לו חכמים קתני,
 77 שהתירו רק לו את נידויו, והיינו באופן דאול ופיסיה לבצל דיניה,
 78 ואתי קמי דרבנן ושרי ליה נידויו משום כך.
 79 דין מצורע ברגל. מסתפקת הגמרא: מצורע מהו שיהיה צרעתו
 80 ברגל, ולא יבוא למחנה ולא יגלה. משיבה הגמרא: אמר אביי, תא
 81 שמע, ששינו במשנתינו, והתירו והמצורע [העולה] ממומאיתו
 82 לטהרתו, ומשמע שדווקא הנטהר מגלה, תא בימי מומאיתו נהיג
 83 דיני מצורע ואינו מגלה.
 84 דוחה הגמרא: לעולם יתכן שאין מצורע נהג דיני מצורע ומגלה,
 85 ומשנתנו בדרך לא מביעא קאמר, שלא מביעא לומר בימי
 86 מומאיתו דלא נהיג דיני מצורע ברגל, אבל העולה ממומאיתו
 87 לטהרתו, היה מקום לומר שניגוד שלא יגלה, שמו יטהר קרבנותיו
 88 שצריך להקריב אחר הגילוח עד ליום טוב האחרון ויקריבם,
 89 ואסור ליחיד להקריב קרבנותיו ביום טוב (ביצה ב), קא משמע לן
 90 המשנה שאין גוזרים כן אלא אף מצורע הנטהר מותר לגלה.
 91 הוכחה אחרת: אמר רבא, תא שמע, ששינו בברייתא, נאמר
 92 במצורע (ויקרא יג מה) 'והצורע אשר בו הנגע וגו' וראשו יהיה פרוצ,
 93 ותיבת 'והצורע' מיותרת שהרי בפסוק הקודם נאמר 'איש צרוע
 94 הוא', אלא בא לרבות כהן גדול לדיני הצרעת. והא כהן גדול, דכל
 95 השנה כרגל לכולי עלמא דמי – שדינו בכל השנה כדין כל העולם
 96 ברגל, שאינו נהג דיני אבילות, דתנן במשנה (תרוזי יב), כהן גדול
 97 מקריב כשהוא אונן, ואינו אוכל מן הקרבן, ואילו שאר העם בכל
 98 ימות השנה אינם מביאים קרבנותיהם כשהם אוננים (לשמן טז), ורק
 99 ברגל יכולים להקריב כיון שאין אבילות נהגת בה כמבואר לעיל,
 100 נמצא שדין כהן גדול בכל השנה הוא כדין רגל אצל שאר העם,
 101 ואם כהן גדול נהג דיני מצורע בכל השנה, שמע מינה ששאר
 102 העם נהג צרעתו אף ברגל. מסיקה הגמרא: שמע מינה – אכן מכאן
 103 ראינו שמצורע נהג צרעתו ברגל.
 104 דיני אבל ומנודה ומצורע בתפורת. דין אבל: אבל אסור
 105 בתפורת. ולמדים זאת מדקאמר להו רבא – ממה שהוצרך ה'
 106 לומר לבני אהרן כשהיו אכלים על מיתת אחיהם נדב ואביהוא
 107 (ויקרא יו) 'ואשיכם אל תפרעו', כלומר אל תגדלו שער, מכלל –
 108 מוכח מזה דכולי עלמא אסור להם לגלח בימי אבלם.

1 ואי אמת כשמואל שקטן אית ביה פלוגתא – יש בו חילוק זה ואם
 2 נולד קודם המועד אינו מגלח בו, הרי נמצא שבאופן זה אסור גם
 3 בימי אבלו, ונמצאת אבילות נהגת בקטן, והתניא בברייתא,
 4 מקרעין לקטן שמת לו מת מפני עגמת נפש, כלומר שיכבו הרואים
 5 וירבו בכבוד המת, ולא מחמת דין אבילות. ומבואר שאין אבילות
 6 נהגת בו, ומדוע אסור לגלח בימי אבלו.
 7 מתרצת הגמרא: אמר רב אשי, מי קתני בברייתא דיוק זה, תא
 8 אסורין לגלח במועד אסורים בימי אבלם, הרי נאמר רק
 9 שהמותרים במועד מותרים בימי אבלם, ודלמא – שמא האסורים
 10 במועד יש מהן שאסור ויש מהן שמוותר, וקטן שנולד קודם המועד
 11 אף שאסור במועד מותר בימי אבלו.
 12 גירסא אחרת בדברי שמואל: אמימר ואי תיקא רב שישא בריה דרב
 13 אידי מתני דברי שמואל הכי, אמר שמואל, קטן מותר לגלחו
 14 במועד, לא שנת נולד במועד שמותר כיוצא מבית האסורים
 15 כמבואר, ולא שנת נולד מעיקרא קודם המועד, אף שהיה אפשר
 16 לגלחו קודם.
 17 ראינו לדברי שמואל לגירסא זו: אמר רב פנחס, אף אגן נמי תנינא
 18 בברייתא, כל אלו שאסור מותר לגלח במועד, מותר לגלח בימי
 19 אבלו, ומדויק תא אסורין לגלח במועד אסורין לגלח בימי אבלו, ואי
 20 אמת שקטן שנולד קודם המועד אסור לגלחו בו, הרי נמצא
 21 שבאופן זה אסור גם בימי אבלו, ונמצאת אבילות נהגת בקטן,
 22 ובברייתא תניא, מקרעין לקטן מפני עגמת נפש ולא מפני אבילות,
 23 ומדוע אסור לגלח, אלא ודאי שמותר לגלחו במועד.
 24 דוחה הגמרא: אמר רב אשי, מי קתני תא אסורין לגלח במועד
 25 אסורים בימי אבלם, ודלמא יש מהן שאסור לגלח ויש מהן שמוותר,
 26 ובאמת קטן אסור לגלח במועד ושלא בדברי שמואל, אך בימי
 27 אבל מותר.
 28 מעתה הגמרא מבארת דיני אבל ומנודה ומצורע ברגל, והביאתם
 29 כיון שניתן להוכיח חלקם ממשנתנו. דין אבל ברגל: אבל אינו נהג
 30 אבילותו ברגל, שנאמר 'ושמחת בחגך', כלומר שמחות עשה
 31 לשמוח ברגל, דוחה את מצות האבילות להימנע משמחה.
 32 והטעם שמצוה זו דוחה את האבילות, דאי אבילות דמעיקרא –
 33 שחלה קודם הרגל הוא, הרי אתי מצות עשה דרבים שהיא השמחה
 34 ברגל שכל ישראל עושים יחד, ודחי עשה דיחיד שהיא האבילות
 35 שהיחיד שמת לו מת מצווה בה, וכיון שצריך להתעצב אינו יכול
 36 לקיים מצות שמחה ברגל שהיא מצות רבים. ואי אבילות דהשתא
 37 – שחלה בתוך הרגל הוא, הרי לא אתי עשה דיחיד שהוא מצות
 38 האבילות, ודחי עשה דרבים שהוא מצות השמחה ברגל, ולכן אינו
 39 נהג אבילות.
 40 דין מנודה ברגל. מסתפקת הגמרא: מנודה מהו שיהיה נידוי
 41 ברגל? פושטת הגמרא: אמר רב יוסף, תא שמע, ששינו
 42 בברייתא, דנין דיני נפשות ודיני מכות ודיני ממונות במועד. והרי
 43 אי לא ציית החייב לדינא, משמתינן ליה כמבואר לקמן (טז). ואי
 44 פלגא דעתך שמנודה אינו נהג נידויו ברגל, הרי קל וחומר הוא,
 45 שאם משמית ואמי מעיקרא – מנודה קודם הרגל אתי רגל ודחי
 46 ליה, השתא שאינו מנודה, וכי משמתינן ליה אגן ברגל, אלא ודאי
 47 מנודה נהג נידויו אף ברגל.
 48 דוחה אביי: אמר ליה אביי, ודלמא אין כוונת הברייתא שדינים
 49 במועד אף לנדות מי שאינו מצייט, אלא רק לעיוני בדיניה מה הוא,
 50 אך לא יפסקו את הדין, וממילא לא חל חיוב נידוי על מי שאינו
 51 מצייט לו, ואין לדייק מן הברייתא לענין נידוי במועד. וראינו לכך,
 52 דאי לא תיקא הכי אלא שגומרים הדין לגמרי, וכי בדיני נפשות
 53 דקתני בברייתא הכי נמי דקטלינן ליה – שגומרים דינו והורגים אותו
 54 במועד, והא אם יעשו כן קא מימנע בית דין משמחת יום טוב,

1 דין מנודה ומצורע בתספקת הגמרא: מְנוּדִין וּמִצְרָעִין
2 מֵה הֵן בְּתַסְפִּיקָתָא [א]. פושטת הגמרא: תָּא שְׁמַע, ששנינו בברייתא,
3 מְנוּדִין וּמִצְרָעִין אֲסוּרִין לְסַפֵּר וּלְכַבֵּשׁ. המשך הברייתא: מְנוּדָה
4 שְׁמָת וְלֹא בִיקֵשׁ מַחִילָה מִן הַחֲכָמִים שִׁתִּירוּ לוֹ הַנִּידוּי, בֵּית דִּין
5 סוֹקְלִין אֶת אֲרוֹנוֹ לְבוֹזוֹתָ. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, לֹא – אֵין הַכוּוֹנָה
6 שְׁנִימִירוֹ עָלָיו גַּל אֲכָנִים כְּגִלּוֹ שֶׁל עֶזְרָה שֶׁהֶעֱמִידוּ עָלָיו לֵאחֹר סְקִילָתוֹ
7 עַל שֶׁמַּעַל בַּחֲרָם שֶׁל יְהוֹשֻׁעַ (יהושע ז כו), אֱלָא בֵּית דִּין שׁוֹלְחִין
8 וּמִנְחִין אֲכָן גְּדוּלָה עַל אֲרוֹנוֹ, לְלַמְּדָךְ שֶׁכָּל הַמִּתְנַהֵּג וְמַת גְּנִידוֹ בֵּית
9 דִּין סוֹקְלִין אֶת אֲרוֹנוֹ.
10 דִּין אַבֵּל וּמְנוּדָה וּמִצְרָעִין בְּעִטִּית הָרָאשׁ. דִּין אַבֵּל: אַבֵּל חַיִּיב
11 בְּעִטִּית הָרָאשׁ, וִישׁ לְלַמּוֹד כֵּן מִדְּקָאֵמֶר לִיה רַחֲמָנָא לִיחֻקָאֵל עַל
12 מַה שֶּׁתִּיד לִיקַח מִמֶּנּוּ אֶת אִשְׁתּוֹ בְּמִגִּיפָה (יחזקאל כד יז) וְלֹא תִעָשֶׂה
13 עַל שְׁפָם, וְהֵינּוּ שְׁלֹא יַעֲטוּף רָאשׁוֹ עַד שִׁפְתָיו כְּדֶרֶךְ הָאֲבָלִים,
14 מְכַלֵּל דְּכוּלֵי עֲלָמָא מִיחֻיבֵי בֹה.
15 דִּין מְנוּדָה. מִסְתַּפֶּקֶת הַגְּמָרָא: מְנוּדָה מֵה – הָאֵם חַיִּיב בְּעִטִּית
16 הָרָאשׁ. פוּשְׁטָת הַגְּמָרָא: אָמֵר רַב יוֹסֵף, תָּא שְׁמַע, ששנינו בברייתא,
17 לֵאחֹר שֶׁהֶעֱנֵנו הַצִּיבוֹר י"ג תַּעֲנִיּוֹת עַל שֶׁלֹּא יִרְדּוּ גִשְׁמִיִּם, אִם לֹא
18 נַעֲנוּ נוֹהֲגִים בְּנִידוּי וְהֵן מִתְעַשִּׂין וְיוֹשְׁבִין בְּמִנְדוּין וְכַאֲבָלִים, עַד
19 שְׁרָחֲמוּ עֲלֵיהֶם מִן הַשָּׁמַיִם. וּמְבֹאֵר שֶׁהַמְּנוּדָה מִתְעַטֵּף בְּרָאשׁוֹ.
20 דוּחָה הַגְּמָרָא: אָמֵר לִיה אֲבִי, דְּלָמָּא מְנוּדָה לְשָׁמַיִם כְּפִי שְׁהִי
21 הַצִּיבוֹר שְׁלֹא נַעֲנוּ בְּתַעֲנִיּוּתֵיהֶם שְׂאֵנִי, דְּחִמִּיר וּמִצְרִיךְ עִטִּית
22 הָרָאשׁ, אִךְ מְנוּדָה לְבֵית דִּין יִתְכּוּן שִׁפְטוֹר.
23 דִּין מִצְרָעִין. מִסְתַּפֶּקֶת הַגְּמָרָא: מִצְרָעִין מֵה בְּעִטִּית הָרָאשׁ. פוּשְׁטָת
24 הַגְּמָרָא: תָּא שְׁמַע, שְׁנֵאמַר בּו (ויקרא יג מה) וְעַל שְׁפָם יִעָשֶׂה, מְכַלֵּל
25 שְׁחִיב בְּעִטִּית הָרָאשׁ [ב]. מִסִּיקָה הַגְּמָרָא: שְׁמַע מִינָהּ.
26 דִּין אַבֵּל וּמְנוּדָה וּמִצְרָעִין בְּהַנַּחַת תְּפִילִין. דִּין אַבֵּל: אַבֵּל אֲסוּר לְהַנִּיחַ
27 תְּפִילִין, וִישׁ לְלַמּוֹד כֵּן מִדְּקָאֵמֶר לִיה רַחֲמָנָא לִיחֻקָאֵל 'פֶּאֶרְךָ תְּבַזֵּשׁ
28 עָלֶיךָ, וְהַתְּפִילִין נִקְרְאִים 'פֶּאֶר, וְאִף שֶׁהִיא אַבֵּל, מְכַלֵּל דְּכוּלֵי עֲלָמָא
29 בִּזְמַן אֲבִילוּתָם (אסור) [אֲסוּרִין] בְּהַנַּחַת תְּפִילִין.
30 דִּין מְנוּדָה. מִסְתַּפֶּקֶת הַגְּמָרָא: מְנוּדָה מֵה בְּתִפְּלִין. מִסִּיקָה הַגְּמָרָא:
31 תִּיקוּ.
32 דִּין מִצְרָעִין. מִסְתַּפֶּקֶת הַגְּמָרָא: מִצְרָעִין מֵה בְּתִפְּלִין. פוּשְׁטָת
33 הַגְּמָרָא: תָּא שְׁמַע, ששנינו בברייתא, מַה שְׁנֵאמַר בְּמִצְרָעִין (ויקרא יג מה)
34 'וְהִצְרִיעַ', בֹּא לְרִבּוֹת כְּהֵן גְּדוֹל לְדִינֵי מִצְרָעִין, וְהֵנָּה מִצְרָעִין (שם) 'כְּגִידוּ
35 יְהוֹי פְּרָמִים', מִלְּמַד שֶׁיְהוֹי בְּגִידוֹ מִקְּרָעִים, וְהֵנָּה מִצְרָעִין (שם) 'וְרָאשׁוֹ וְהָיָה
36 פְּרִיעַ', מִלְּמַד שֶׁאֵין פְּרִיעָה אֱלָא גִידוֹל שֶׁצֶר וְצִרִיךְ לְגַדֵּל שַׁעֲרוֹ וְלֹא
37 לְגַלְחָם, דְּכִרִי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. רַבִּי עֲקִיבָא אָמַר, וְנִאֲמַרְהָ הָיְיָה בְּרָאשׁ
38 הַמִּצְרָעִין דִּהֵינּוּ וְרָאשׁוֹ יְהִיה פְּרִיעַ, וְנִאֲמַרְהָ הָיְיָה בְּכָנֵי הַמִּצְרָעִין
39 דִּהֵינּוּ 'כְּגִידוּ יְהוֹי פְּרָמִים', וְלִמְדִים, מֵה – כֶּשֶׁם שֶׁהָיְיָה הָאֲמִירָה
40 בְּכָנֵי נִאֲמַרְהָ בְּכָנֵי שְׁחִין מְגוּפִי שְׁהוּא הַבְּגָד, אִף הָיְיָה הָאֲמִירָה
41 בְּרָאשׁ נִאֲמַרְהָ בְּכָנֵי שְׁחִין מְגוּפִי, וְלֹא בְּגִידוֹל שַׁעֲרוֹ. וּמַה דְּהִבֵּר
42 שְׁחִין מְגוּפִי, מָאִי לֹא – הָאֵם אֵין הַכוּוֹנָה אֲתִפְּלִין, כְּלוּמַר שֶׁרָאשׁוֹ
43 יְהִיה פְּרִיעַ וְ–מְגוּלָהוֹ מִתְּפִילִין, שֶׁמִּצְרָעִין אֲסוּר בְּתִפְּלִין.
44 דוּחָה הַגְּמָרָא: אָמֵר רַב פֶּפְאֵה, לֹא, כּוּוֹנֵת רַבִּי עֲקִיבָא אֵינָה לְתִפְּלִין
45 אֲלֵא אֲבִיקָתָא וְסוּדָרָא – לְכוּבֵעַ וְסוּדָר, שֶׁמֶהם יְהִיה רָאשׁוֹ מְגוּלָה,
46 וְיִתְכּוּן שְׁחִיב בְּתִפְּלִין.
47 דִּין שְׂאִילַת שְׁלוֹם בְּאֲבֵל וּמְנוּדָה וּמִצְרָעִין. דִּין אַבֵּל: אַבֵּל אֲסוּר
48 בְּשְׂאִילַת שְׁלוֹם, שֶׁמִּצְוָה דְּקָאֵמֶר לִיה רַחֲמָנָא לִיחֻקָאֵל (יחזקאל כד יז)
49 'וְאֵנָּק דִּם', כְּלוּמַר שֶׁב דוּמָם וְאֵל תִּשְׁאַל בְּשְׁלוֹם אַחֲרִים, שְׁבִדְבֵר
50 זֶה לְבִדְבֵר יִנְהֹג כְּמִנְהַג הָאֲבָלִים. וְאִם יִחְזַקֵּל שֶׁנִּצְטוּוּהָ שְׁלֹא לְנַהֹג
51 אֲבִלוֹת נֹאסֵר בְּשְׂאִילַת שְׁלוֹם, כֹּל שֶׁכֵּן שְׁאֵר אֲבָלִים.
52 דִּין מְנוּדָה. מִסְתַּפֶּקֶת הַגְּמָרָא: מְנוּדָה מֵה – הָאֵם מוֹתֵר בְּשְׂאִילַת
53 שְׁלוֹם לְאֲחֵרִים. פוּשְׁטָת הַגְּמָרָא: אָמֵר רַב יוֹסֵף, תָּא שְׁמַע, ששנינו
54 בְּמִשְׁנָה, שֶׁלֹּאֲחֵר י"ג תַּעֲנִיּוֹת שֶׁהֶעֱנֵנו הַצִּיבוֹר עַל שֶׁלֹּא יִרְדּוּ
55 גִשְׁמִיִּם וְלֹא נַעֲנוּ, מִמַּעֲטִים בְּמִשְׁא וּמִתָּן וְכו' וְכַאֲבָלִים שְׁלֹם שְׁכִין
56 אָדָם לְחִבְרוֹ, כְּכֵן אִדָּם תְּהוּיפִין – מְנוּדִים לְמִקּוֹם. וּמְבֹאֵר שֶׁמְנוּדָה
57 אֲסוּר בְּשְׂאִילַת שְׁלוֹם. דוּחָה הַגְּמָרָא: אָמֵר לִיה אֲבִי, דְּלָמָּא מְנוּדָה
58 לְשָׁמַיִם שְׁבוּ דִּבְרָה הַמִּשְׁנָה שְׂאֵנִי, דְּחִמִּיר וְהוּא אֲכָן אֲסוּר, וְשֶׁאֵר
59 מְנוּדִים יִתְכּוּן שְׁמוֹתֵיהֶם.

60 דִּין מִצְרָעִין. מִסְתַּפֶּקֶת הַגְּמָרָא: מִצְרָעִין מֵה בְּשְׂאִילַת שְׁלוֹם. פוּשְׁטָת
61 הַגְּמָרָא: תָּא שְׁמַע, ששנינו בברייתא, נִאֲמַר בְּמִצְרָעִין (ויקרא יג מה)
62 'וְעַל שְׁפָם יִעָשֶׂה', וְדוּרְשִׁים מִשְׁפָּם' שֶׁמִּשְׁמַע שְׁצִירָךְ שִׁיְהוּ שְׁפָתָיו
63 מְדוּבְקוֹת זֶה בְּזֶה, דִּהֵינּוּ שִׁיְהוּ בְּמִנְדוּהָ וְכַאֲבָל, וְאֲסוּר בְּשְׂאִילַת
64 שְׁלוֹם. מִסִּיקָה הַגְּמָרָא: שְׁמַע מִינָהּ שֶׁאֲסוּר.
65 שְׁוֹאֵלַת הַגְּמָרָא: וְנִיפְשׁוּט מִינָהּ אֶת הַסִּפָּק גַּם לְמְנוּדָה שֶׁאֲסוּר, שֶׁהִי
66 נִאֲמַר בָּהּ 'כְּמִנְדוּהָ'. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: אָמֵר רַב אֱהָא בְּר פִּנְחָס
67 מְשִׁיבָה דְּרַב יוֹסֵף, מִי קָתַנִּי בְּרִייתָא 'שִׁיְהוּ כְּמִנְדוּהָ וְכַאֲבָל שְׁאֲסוּר
68 בְּשְׂאִילַת שְׁלוֹם', שֶׁאֵין אֲכָן הַכוּוֹנָה שְׁדוּמָה לְהַם דְּבִדְבֵר זֶה, וּמוֹכַח
69 שֶׁאֲסוּרִים בָּהּ הִרִי שִׁיְהוּ בְּמִנְדוּהָ וְכַאֲבָל [קָתַנִּי], וְנִיתָן לְפִרְשׁ
70 שְׁדוּמָה לְהַם בְּמִילֵי אֲחִרָיָתָא – בְּדִבְרִים אַחֲרִים, כְּלוּמַר שֶׁאֵין
71 לְהַרְבוֹת בְּשִׁיחָה עִם אֲנָשִׁים, וְבוּזָה דוּמָה לְמְנוּדָה וְלֵאבֵל, וְאֲסוּר
72 הַמִּצְרָעִין נִמִּי בְּשְׂאִילַת שְׁלוֹם, אִךְ אֵינוֹ דוּמָה בּוֹזָה לְמְנוּדָה.
73 דִּין אַבֵּל וּמְנוּדָה וּמִצְרָעִין בְּדִבְרֵי תוֹרָה. דִּין אַבֵּל: אַבֵּל אֲסוּר בְּדִבְרֵי
74 תוֹרָה, וִישׁ לְלַמּוֹד כֵּן מִדְּקָאֵמֶר רַחֲמָנָא לִיחֻקָאֵל (יחזקאל כד יז) 'וְאֵנָּק
75 דִּם', וְדוּרְשִׁים שִׁידוּם מְדַבְרֵי תוֹרָה.
76 דִּין מְנוּדָה. מִסְתַּפֶּקֶת הַגְּמָרָא: מְנוּדָה מֵה בְּדִבְרֵי תוֹרָה. פוּשְׁטָת
77 הַגְּמָרָא: אָמֵר רַב יוֹסֵף, תָּא שְׁמַע, ששנינו בברייתא, מְנוּדָה שׁוֹנֶה
78 לְאֲחֵרִים, וְאֲחֵרִים שׁוֹנִין לוֹ, וְנִשְׁכָּר לְמִלְאכַת אַחֲרִים, וְנִשְׁכָּרִין לוֹ
79 אַחֲרִים לְמִלְאכְתּוֹ. וּמוֹחָקֵם שֶׁנִּידוּהוּ שְׁתֵּי פַעֲמִים וְלֹא שֶׁב
80 שְׁמַחֲרִימִים אוֹתוֹ, דִּינוֹ חֲמוֹר יוֹתֵר וְלֹא שׁוֹנֶה לְאֲחֵרִים וְלֹא שׁוֹנִין לוֹ,
81 לֹא נִשְׁכָּר וְלֹא נִשְׁכָּרִין לוֹ, אַבֵּל שׁוֹנֶה הוּא לְעֲצָמוֹ כְּדִי שְׁלֹא יִפְסִיק
82 אֶת לְמִידּוֹ, וְעוֹשֶׂה לוֹ חֲנוּת קִטְנָה בְּשִׁבְלֵי פְּרָנִיּוֹתָא. וְאָמֵר רַב חֲנוּת
83 קִטְנָה הִיא כְּגוֹן וְכוּ' מֵאֵי – מִכִּירַת מֵיִם בְּפִקְתָּא דְּעֲרֻכּוֹת – שׁוֹק שֶׁל
84 מְקוֹם שֶׁשְׁמוֹ עֲרֻכּוֹת, שֶׁאֵין מִצְוִיִּים שֶׁם מֵיִם. וּמְבֹאֵר שֶׁמְנוּדָה מוֹתֵר
85 בְּדִבְרֵי תוֹרָה. מִסִּיקָה הַגְּמָרָא: שְׁמַע מִינָהּ.
86 דִּין מִצְרָעִין. מִסְתַּפֶּקֶת הַגְּמָרָא: מִצְרָעִין מֵה בְּדִבְרֵי תוֹרָה. פוּשְׁטָת
87 הַגְּמָרָא: תָּא שְׁמַע, ששנינו בברייתא, נִאֲמַר בְּדִבְרֵי תוֹרָה (דברים ד
88 ט-ו) 'וְהוֹדַעְתֶּם לְבְנֵיךָ וּלְבְנֵי בְנֵיךָ, יוֹם אֲשֶׁר עָמַדְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ
89 בְּחֹרֶב, וְדוּרְשִׁים, מֵה לְהֵלֵךְ בְּיוֹם אֲשֶׁר עָמַדְתָּ לִפְנֵי ה' לְקַבֵּל הַתּוֹרָה,
90 הִיָּה בְּאִימָה וּבִירָאָה וּבִירְתָּהּ וּבִיֻּעָה, שְׁנֵאמַר (שמות כ יד) 'וְיָרָא הָעָם
91 וְיִנְעוּ, אִף בֶּאֱן בְּלִימּוֹד הַתּוֹרָה צִרִיךְ שִׁיְהִיה כֵּךְ, מְכָאן אָמֵר, הִיָּה
92 וְהַמִּצְרָעִין וְכוּ' נִידוּת בְּשׁוּגָה, שֶׁלֹּא נִטְמָאוּ מִתּוֹךְ קְלוֹת רָאשׁ,
93 מוֹתֵרִין לְקְרוֹת בְּתוֹרָה וּבְנִיבָאִים וּבְנִיבָאִים וּלְשִׁנּוֹת בְּמִדְרָשׁ וּבְשִׁם
94 בְּהַלְבוֹת וּבְאֲגוּדוֹת, וְכוּ' קָרִינִ שֶׁנִּטְמָאוּ מִתּוֹךְ קְלוֹת רָאשׁ וְאֵינָם
95 בְּאִימָה, אֲסוּרִין בְּדִבְרֵי תוֹרָה. וּמְבֹאֵר שֶׁמִּצְרָעִין מוֹתֵר בְּדִבְרֵי תוֹרָה.
96 מִסִּיקָה הַגְּמָרָא: שְׁמַע מִינָהּ.
97 דִּין אַבֵּל וּמְנוּדָה וּמִצְרָעִין בְּכִיבוֹס בְּגָדִים: אַבֵּל אֲסוּר בְּתַכְבּוּסָתָא
98 בְּגָדִי, דְּכִתְבִּי (שְׁמֹאֵל ב יד ז) 'וְיִשְׁלַח יוֹאֵב תְּקוּעָה וַיִּקַּח מִשֶּׁם אִשָּׁה
99 חֲכָמָה וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ הֲתֵאֱבָלִי נָא וְלִבִּי נָא כְּגִידוֹ אַבֵּל וְאֵל תְּסוּכִי שְׁמִין
100 וְהִיָּת פֹּאשָׁה זֶה יָמִים רַבִּים מִתְאַפְּלֵת עַל מַת, וְכִגְדִי אַבֵּל, הֵינּוּ
101 בְּגָדִים כְּעוֹרִים וּמְנוּלִים, וּמְבֹאֵר שֶׁאֲבֵל אֲסוּר לְכַבֵּס בְּגָדִיו.
102 דִּין מְנוּדָה וּמִצְרָעִין. מִסְתַּפֶּקֶת הַגְּמָרָא: מְנוּדִין וּמִצְרָעִין מֵה הֵן
103 בְּתַכְבּוּסָתָא. פוּשְׁטָת הַגְּמָרָא: תָּא שְׁמַע, ששנינו בברייתא, מְנוּדִין
104 וּמִצְרָעִין אֲסוּרִין לְסַפֵּר וּלְכַבֵּשׁ. מִסִּיקָה הַגְּמָרָא: שְׁמַע מִינָהּ.
105 דִּין אַבֵּל וּמְנוּדָה וּמִצְרָעִין בְּחִיּוֹב קְרִיעַת בְּגָדִים. דִּין אַבֵּל: אַבֵּל חַיִּיב
106 בְּקִרְעָה שֶׁל בְּגָדִיו, וִישׁ לְלַמּוֹד כֵּן מִדְּקָאֵמֶר לִיה רַחֲמָנָא לְבִנֵי אֲחֵרִין
107 לֵאחֹר מוֹת אַחֲרֵיהֶם נִדְּב וְאֲבִיהוּא (ויקרא י ו) 'וּבְגִדֵיכֶם לֹא תִפְרְמוּ',
108 מְכַלֵּל דְּכוּלֵי עֲלָמָא מִיחֻיבֵי בְּקִרְעָה כְּשֶׁהֵם אֲבָלִים.
109 דִּין מְנוּדָה. מִסְתַּפֶּקֶת הַגְּמָרָא: מְנוּדָה מֵה בְּקִרְעָה. מִסִּיקָה הַגְּמָרָא:
110 תִּיקוּ.
111 דִּין מִצְרָעִין. מִסְתַּפֶּקֶת הַגְּמָרָא: מִצְרָעִין מֵה בְּקִרְעָה. פוּשְׁטָת
112 הַגְּמָרָא: תָּא שְׁמַע, ששנינו בברייתא, נִאֲמַר בְּמִצְרָעִין (ויקרא יג מה)
113 'כְּגִידוּ יְהוֹי פְּרָמִים', וְהַכוּוֹנָה שִׁיְהוּ מְקוּרָעִין. מִסִּיקָה הַגְּמָרָא: שְׁמַע
114 מִינָהּ שְׁחִיב בְּקִרְעָה.
115 דִּין אַבֵּל וּמְנוּדָה וּמִצְרָעִין בְּכַפִּית הַמַּטָּה: אַבֵּל חַיִּיב בְּכַפִּית
116 וְ–הַפִּיכִיתָ הַמַּטָּה, וְאֲסוּר בְּשִׁכִּיבָה בְּמַטָּה גְבוּהָה, דְּתִנֵּי בְּרַחֲמָא
117 בְּרִייתָא,

מועד קטן. ואלו מגלחין – פרק שלישי דף טו עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזלץ) קלא

רש"י תוספות

1 **מגורין ומצורעין** מהו – להכי קאמר להו בהדרי – משום דפשיט להו בהדרי. מנדה שפת
2 וכו' – סיפא דברייתא דהא. בגלו של עכו – דכתיב (יהושע ז): "ויקמו עליו גל אבנים
3 גדול". והן מתעטפין – מפורש במסכת תענית, לאחר שהתענו שלש עשרה תענית צבור.
4 **מנודה לשמים** – כי הני שאני, דחמירי, ולהכי צריכי עטיפת הראש. אבל אחרים – אינן
5 צריכין עטיפת הראש. יעשה – משמע עטיפת

6 הראש. פאך – זה תפילין. דבר שהוא חוץ
7 מגופו אף הוייה – האמורה בראש "ראשו יהיה
8 פרוע" משמע מגולה. כענין דכתיב: "ופרע את
9 ראש האשה" (במדבר ה) – דבר שהוא חוץ
10 מגופו. ולא אמרינן משער, שהוא מגופו. מאי
11 לאו – שיהא ראשו מגולה מתפילין. אכסותא
12 וסודרא – כלומר שיהא ראשו מגולה מכומתא
13 וסודרא, אבל תפילין מניח. דהא אמר ליה
14 רחמנא ליחזקאל האנק דום – כלומר, בדבר זה
15 נתנו אבילות: שתדום ולא תשאל לשלום. תא
16 שפם – דתני גבי תענית: הן יושבין כמנדות
17 ואבלים כו'. שפם – משמע: שפתותיו מדובקות.
18 מי קתני כמנודה – שאסור בשאילת שלום.
19 מוחרם – שמתורמין בחרם לאחר שלשים יום
20 לאחר הנדויא – בפקתא דערבות – בשוק של
21 אותו מקום. בעלי קריין אסורין – לפי שבא להם
22 מחמת שמחה וקלות ראש, וליכא אימה.
23 דמות

16 - **מפיל דפול עקמא אסור.** מנודה מהו בתפילין? תיקו. מצורע מהו בתפילין? תא שפם:
17 "והצורע" – לרבות בהן גדול, "בגדיו יהיו פרומים" – שיהו מקורעים, "וראשו יהיה פרוע" –
18 אין פריעה אלא גידול שער, דברי רבי אליעזר. רבי עקיבא אומר: נאמרה הוייה בראש ונאמרה
19 הוייה בפגה, מה הוייה האמורה בפגה – דבר שחין מגופו, אף הוייה בראש – דבר שחין
20 מגופו. מאי לאו – אתפילין? אמר רב פפא: לא, אכסותא וסודרא. אבל אסור בשאילת שלום,
21 דקאמר ליה רחמנא ליחזקאל: "האנק דום", מנודה מהו בשאילת שלום? אמר רב יוסף: תא
22 שפם: ובשאילת שלום שפין אדם לחברו, כבני אדם הנזופין למקום. אמר ליה אפי': דלמא
23 מנודה לשמים שאני, דחמיר. מצורע מהו בשאילת שלום? תא שפם: "ועל שפם יעשה" –
24 שיהו שפתותיו מדובקות זו בזו, שיהא כמנודה וכאבל, ואסור בשאילת שלום, שפם מינה.
25 וניפשוט מינה למנודה? אמר רב אחא בר פנחס משמיה דרב יוסף: מי קתני שאסור? שיהא
26 כמנודה וכאבל [קתני] – כמיילי אחרנייתא, ואסור נמי בשאילת שלום. אבל אסור בדברי
27 תורה, מדקאמר רחמנא ליחזקאל "דום", מנודה מהו בדברי תורה? אמר רב יוסף, תא שפם:
28 מנודה – שונה ושונין לו, נשפר ונשפרין לו. מוחרם – לא שונה ולא שונין לו, לא נשפר ולא
29 נשפרין לו, אבל שונה הוא לעצמו שלא יפסיק את למודו. ועושה לו חנות קמנה בשביל
30 פרוסתו. ואמר רב: זבוגי מיא בפקתא דערבות. שפם מינה. מצורע מהו בדברי תורה? תא
31 שפם: "והודעתם לבנדי ולבני בנדי יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחורב", מה לחלן באימה
32 וביורה וברתת ובויעה – מכאן אמרו: הובין ומהצורעין ובעלי נדות מותרין לקרות בתורה
33 ובנביאים ובכתובים, ולשנות במדרש ובתלמוד, בהלכות ובאגדות, ובעלי קריין אסורין, שפם
34 מינה. אבל אסור בתכפוסת, דכתיב: "וישלח יואב תקועה ויחק משם אשה חכמה ויאמר
35 אליה התאבלי נא ולבשי נא בגדי אבל ואל תסוכי שמן והיית באשה זה ימים רבים מתאבלת
36 על מת". מנודין ומצורעין מהו בתכפוסת? תא שפם: מנודין ומצורעין אסורין לספר ולכבס.
37 שפם מינה. אבל חייב בקריעה דקאמר להו רחמנא לבני אהרן: "לא תפרומו" – מפיל דפול
38 עקמא מיתייבי. מנודה מהו בקריעה? תיקו. מצורע מהו בקריעה? תא שפם: "בגדיו יהיו
39 פרומים" – שיהו מקורעין, שפם מינה. אבל חייב בכפיית הפטה, דתני בר קפרא:

דמות

הכי גרסינן: **מנודין** ומצורעין מהו בתכפוסת? תא שפם: מנודין ומצורעין אסורין לספר ולכבס. ובספר הרב לא היה כתוב כל זה. והיה קשה לרב: בעל פה ליה ותיירי. דבר אייתי
לעיל דף ברייתא דגבי תוספות. ואחא הקשה לקמן גבי עשיית מלאכה קביעי, ומביא ברייתא דמתניא לעיל ונשכרין ותיירי. דאגב דמצורע קאי בתיקו, קא בעי
מנודה, ומייתי לברייתא דלעיל.

ורחיצה

ורחיצה

1 בכלל סיכה – תימנה: אדבעי מהו ברחיצה, אמאי לא בעי מהו בסיכה?
2 לא אשאר – דמיידי הוה סוף פרק קמא דתענית (יג,א) בנעילת הסנדל
3 ועשיית מלאכה, ואעשיית מלאכה לא קאי, דהא מנודה שרי במלאכה, אלא אנעילת סנדל.
4 סוף פרק קמא דתענית מסיק, הלכא: אבל אסור בין בחמץ בין בצונן, אבל לרחוץ פניו דיו

5 ורגליו בחמץ – אסור, בצונן – מותר. ולסוף –

6 אפילו כל שהוא אסור. ובתוספות הרב פירש:

7 קשיא ליה מאי שנא בתשעה באב ויום הכפורים

8 אסור לרחוץ אפילו אצבעות, כדמשמע בפרק

9 בתרא דיומא (טז,א): ומביאין לו מטפחת כו'. והא

10 תריידו מסיכה נפק, אבילות מיראל חסובי שמן,

11 יום הכפורים מ'וסוף לא סכת' (דניאל י) ובשם

12 רבנו שמואל בן מאיר: דלפי הוסקא דמסיק

13 בפרק קמא דתענית דאבל מותר לרחוץ פניו דיו

14 ורגליו בצונן – הוא הדין תשעה באב ויום

15 הכפורים. ותימנה: אמאי לא מייחיי בסוגין דתענית

16 ההיא דמטפחת כו? ובשם רבינו חם שמעתי

17 שהיה אסור לרחוץ כלל בתשעה באב ויום

18 הכפורים חוץ מידיו שחרית, חדשיש להו כמו

19 מלובכות בטיו צואה. והואיל ואינו יכול ליגע

20 בפיו ועיניו משום בת מלך. לא אשאר –

21 פירש: לא קאי אנעילת סנדל אלא ארחיצה. וזיל

22 הבא קמדיה ליה, וזיל הבא קמדיה ליה. דאעשיית

23 מלאכה לא קאי, כדפרישית לעיל. ואם תאמר:

24 ואמאי לא פשיט מ'רא דסוף פרק "הרחב" (בבא

25 מציעא נטב), קרע את בגדיו וחלץ מנעליו ויש

26 לומר: דשמא היה מחמיר על עצמו. אי נמי:

27 מספיקא ליה, כי היכי דמספיקא לן.

28 **ושמשו** מטותיהן – בכל הגי דלעיל לא

29 מייחיי מבני המדרב, דלא ידעי היאך

30 היו נוהגין. אלא הא פשיטא לן שהיו משמשים

31 מטותיהן – שהיו הם היו פרים ורבים. וכן גבי

32 שלחו קרבנות דבסמוך – שמא יש לחיוב הכי מן

33 הפסוקים.

34 **וישב** מחוץ לאהל – פירוש: בימי ספרו.

35 ובימי חלוטו פליגי בה לעיל (ו,ב). כי

36 האי גזנא אמרינן אבל אסור להניח תפילין. ולא

37 בכל ימי אבלו קאמרינן, אלא יום ראשון בלבד

38 ושני, קדמלמן (כא,א).

39 **ואחרי** טהרתו – פירש בקונטרס: דבטומאת

40 מת איירי. שבעת ימים ימי הזאת,

41 "יספרו לו" – איירי בימי ספרו. וכמו מילתא

42 אחרית קא משמע לן. וביום באו לעבודה יבא

43 כהן הדיוט עשירית האיפה, "חטאתו" – כמו

44 חטו, וקודשטו לעבודה – מלי מילי קאמר.

45 וקשה: אמאי לא מפרש ליה בבין גדול? ויש

46 לומר: משום דבבין הדיוט איירי, דכתיב: "כי אם

47 לאב ולאם", ואילו כהן גדול לא יטמא לאביו

48 ולאמו. ולא ניתא ליה למימר כדאמרינן בקדושין

49 (ע"ב), רישא בבין גדול וסיפא בבין הדיוט.

50 ועוד: דלא הוה קא משמע לן מדי. אבל כהן הדיוט ביום חינוכו –

51 וקשה: דבפרק "חמיר נשחט" (פסחים סב,א), דקאמרינן: כל הובחים ערל וטמא משלחין קרבנותיהן ועוד: דהבא נמי לא משמע דאיירי אלא במצורע, דהא דרבי מצורע מהו שישלח קרבנותיו

52 מייחיי ליה: ונראה לי, דרבי שמעון לאפוקי מצורע אתו, דרבי יהודה דריש "ביום באו" – ביום שמתחנן לעבודה, ורבי שמעון מוקי ל"ביום באו" – דקאי אדלעיל, דאיירי במצורע, ולא איירי

53 מדי בעשירית האיפה. אלא בא לומר דבמצורע דאיירי בקרא, כשיתור ויכנס לעורה, דהיינו לאחר ימי ספרו – אז יקריב חטאתו או שאר קרבנותיו. ובתוספות פירש: דערל וטמא משלחין

54 קרבנותיהן בטומאת שרץ, ולא בטומאת מגופו. והקשה על זה מהא דאמרינן במגילה פרק קמא (א,ח): מזוב ולא מנגעו. משמע, דאם יטור מזוב – יביא קרבן, אף על פי שהוא מצורע וכמו

55 כן קשה למאי דפרישיתו ותיקין: דלא איירי הוה לענין קרבן אלא שיהא טהור מדין משכב ומגושב. דחמירא הוה טפי מממצורע. וצריך עיון: בפרק "כל הובחים שנתערבו" (ובחים ע"ב), ובפרק

56 "כל הגט" (גיטין כ"ב), מפורש קצת דיני מסיכה שצריך בעלים, ואם כן אין טמא מביא קרבנותיו!

1 **דמות דיוקני נתיביו** וכן, ובפנותיהם הפכתיה –

2 **כפו מפותיהן עליה**. מנודה ומצורע מה הן בכפית

3 **המפות? תיקו**. האבל אסור בעשיית מלאכה, דכתיב:

4 **"והפכתי חגיתם לאבל"** מה חג אסור במלאכה

5 **- אף אבל אסור במלאכה**. מנודה מהו בעשיית

6 **מלאכה? אמר רב יוסף, תא שמע: כשאמרו אסור**

7 **בעשיית מלאכה** – לא אמרו אלא ביום, אבל בלילה

8 **מותר**. וכן אתה מוצא במנודה ובאבל. מאי לאו

9 **אפוליה? לא, אשארא**. תא שמע: מנודה שונה

10 **ושונין לו, נשבר ונשברין לו**. שמע מינה. מצורע מהו

11 **בעשיית מלאכה? תיקו**. אבל אסור ברחיצה, דכתיב:

12 **"ואל חסובי שמן"**, ורחיצה בכלל סיכה. מנודה מהו

13 **ברחיצה? אמר רב יוסף, תא שמע: כשאמרו אסור**

14 **ברחיצה** – לא אמרו אלא כל גופו, אבל פניו דיו

15 ורגליו – מותר. וכן אתה מוצא במנודה ובאבל. מאי לאו אפוליה? לא, אשארא. מצורע מהו

16 ברחיצה? תיקו. אבל אסור בנעילת הסנדל, מדקאמר ליה רחמנא לחזקאל: "ונעליך תשים

17 ברגליך" – מפלל דכולי עלמא אסור. מנודה מהו בנעילת הסנדל? אמר רב יוסף, תא שמע:

18 **כשאמרו אסור בנעילת הסנדל** – לא אמרו אלא בעיר, אבל בדרך – מותר. הא פיצד?

19 **יצא לדרך** – נועל, נכנס לעיר – חולץ, וכן אתה מוצא במנודה ובאבל. מאי לאו אפוליה?

20 **לא, אשארא**. מצורע מהו בנעילת הסנדל? תיקו. אבל אסור בתשמיש המטה, דכתיב:

21 **"וינחם דוד את בת שבע אשתו ויבא אליה"** – מפלל דמטיקרא אסור. מנודה מהו בתשמיש

22 **המטה? אמר רב יוסף, תא שמע: כל אותן שנים שהיו ישראל במדבר מנודין היו, ושימשו**

23 **ספוקי מספא ליה, זיל הכא** – קמרחי ליה, וזיל הכא – קמרחי ליה. מצורע מהו בתשמיש

24 **המטה? תא שמע, דתניא: "וישב מחוץ לאהל"** – שיהא במנודה ובאבל, ואסור בתשמיש

25 **המטה. ואין אהל אלא אשתו, שצאמר: "לך אמור להם שובו לכם לאהליכם"** – שמע

26 **מינה. ונפשוט נמי למנודה! אמר רב הונא בריה דרב פנחס משמיה דרב יוסף: מי קתני**

27 **"שאסור"? שיהא במנודה ובאבל** – במילי אחרנייתא, ואסור נמי בתשמיש המטה. אבל אינו

28 **משלח קרבנותיו, דתניא, רבי שמעון אומר: "שלמים"** – בזמן שהוא שלם, ולא בזמן שהוא

29 **אונן. מנודה מהו שישלח קרבנותיו? אמר רב יוסף, תא שמע: כל אותן שנים שהיו ישראל**

30 **במדבר מנודין היו, ושלחו קרבנותיהן**. אמר ליה אביי: ודלמא מנודה לשמים שאני, דקיל?

31 **קיל?! והאמרת חמיר! ספוקי מספא ליה, ומרחי ליה**. מצורע מהו שישלח קרבנותיו? תא

32 **שמע, דתניא: "ואחרי טהרתו"** – אחר פרישתו מן המת, "שבעת ימים יספרו לו" – אלו

33 **שבעת ימי ספרו, ויביום באו אל הקודש אל החצר הפנימית לשרת בקודש יקריב חטאתו"**

34

1 דמות דיוקני – "בצלם אלהים עשה את האדם" (בראשית ט), כשאמרו – חכמים גבי
2 "עברו אלו ולא נענו" (תענית יג,א) אסור במלאכה וכו' וכן אתה מוצא במנודה. מאי לאו
3 אבולו – קאמר, דמנודה אסור. לא אשאר – דקתני אעטיפת הראש, דאמרינן הוהם
4 (יד,ב): בתענית צבור מתעטפין ודושבין כמנודין. ורחיצה בכלל סיכה – דכתיב: "ותבא
5 כמים בקרבו וכשמן בעצמותיו" (תהלים קט),
6 כשאמרו אסור ברחיצה – בתענית צבור. אבולו –
7 – ארחיצה נמי, דמנודה אסור. לא אשאר –
8 קאמר, דמנודה אית ליה דין דהני דתעניות
9 צבור. כשאמרו אסור בנעילת הסנדל – בתענית
10 צבור. ויבא אליה – לאחר אבילות. מנודין היו –
11 למקום. ספיקא הוא – אי קיל אי חמיר. זיל הבא
12 ופרידו – דלקולא אולי בהדיהו. לפיכך נקראים
13 שלמים בזמן שהוא שלם – בדעתו, שדעתו
14 מיושבת עליו. יספרו לו – לעיל מיניה כתיב:
15 "ואל מת אדם לא יבא לטמא" ובבבן משמע,
16 ואחרי טהרתו – דהיינו מפרישתו מן המת,
17 משפירשו מן המת מונין שבעת ימי הזאת,
18 שבעת ימים אחרים יספרו לו. מדאפקיה רחמנא
19 בלשון ספירה ולא נקט הזאת – שמעין: שבעת
20 ימי ספירו אם נצטרע. ויביום באו ביום מחרתו –
21 כתיב בבבן גדול.

מועד קטן דף טו עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שלישי) קלג

בימי האבל, אסור בתשמיש המטה.
 דין מנודה. מסתפקת הגמרא: מנודה מהו בתשמיש המטה? [ב].
 פושטת הגמרא: אמר רב יוסף, תא שמע, ששינוי בברייתא, כל
 אותן שנים שהיו ישראל במדבר, מנודין היו לשמים ממעשה העגל,
 ואף על פי כן שימשו מפותיהן, שהרי נולדו להם בנים ובנות,
 ומוכח שמנודה מותר בתשמיש המטה. דוחה אביי, אמר ליה אביי
 לרב יוסף, ודלמא מנודה לשמים שאני, דקיל – קל ממנודה לבני
 אדם, ואין להביא ממנו ראיה להקל, ויתכן שמנודה לבני אדם
 אסור. מקשה הגמרא: וכי מנודה לשמים קיל, והא אמרת (לעיל ע"א)
 שאין ללמוד עטיפת הראש ואיסור שאילת שלום ממנודה לשמים,
 כיון שהוא חמיר ממנודה לבני אדם, ומדוע כאן מבואר שהוא קל
 ממנו. מתרצת הגמרא: ספוקי מספקא ליה – אביי הסתפק האם
 המנודה לשמים חמור יותר או קל יותר, ולכך זיל הקא קמדיח ליה
 וזיל הקא קמדיח ליה – דוחה ההוכחות ממנו לכאן ולכאן, שיתכן
 שמנודה לבני אדם קל יותר ואינו יכול ללמוד ממנודה לשמים
 להחמיר, ויתכן שמנודה לשמים קל יותר ואין ללמוד ממנו להקל.
 דין מצורע. מסתפקת הגמרא: מצורע מהו בתשמיש המטה. פושטת
 הגמרא: תא שמע, דתניא בברייתא, נאמר במצורע (ויקרא יד ח) 'וישב
 מחוץ לאהל', והכוונה שיהא במנודה וכאבל, ואסור בתשמיש
 המטה, שהרי נאמר 'מחוץ לאהל', ואין 'אהל' אלא אשתו, שנאמר
 לאחר מתן תורה (דברים כז) 'לך אסור להם שובו לכם לאהלכם',
 והיינו לנשותיכם. מסיקה הגמרא: אכן שמע מינה שמצורע אסור
 בתשמיש המטה.
 שואלת הגמרא: וניפשוט נמי מברייתא זו למנודה שאסור
 בתשמיש המטה, שהרי אמרה 'שהיא כמנודה וכאבל ואסור
 בתשמיש המטה'. משיבה הגמרא: אמר רב הונא כריה דרב פהם
 משפיה דרב יוסף, מי קתני שמנודה וכאבל שסאסור בתשמיש
 המטה, שמשמע שגם מנודה אסור, הרי שנינו 'שהיא כמנודה
 וכאבל', והיינו במילי אחרנייתא – בדברים אחרים, ומוסיפה
 הברייתא 'ואסור המצורע נמי בתשמיש המטה', שהוא דין בפני
 עצמו ואינו דומה בזה למנודה.
 דין אבל ומנודה ומצורע לענין שילוח קרבנות להקרבה. דין אבל:
 אבל ביום הראשון אינו משלח קרבנותיו להקרבה במקדש, דתניא
 בברייתא, רבי שמעון אומר, קרבן שלמים נקרא כן כיון שניתן
 להקריבו רק בזמן שהוא – המביאו שלם בדעתו, שדעתו מיושבת
 עליו, ולא בזמן שהוא אינו שאין דעתו מיושבת עליו.
 דין מנודה. מסתפקת הגמרא: מנודה מהו שישלח קרבנותיו אף
 שאינו יכול לבא לעזרה להקריבן. פושטת הגמרא: אמר רב יוסף,
 תא שמע, כל אותן שנים שהיו ישראל במדבר, מנודין היו לשמים.
 ואף על פי כן שלחו קרבנותיהן. ומבואר שמנודה משלח קרבנותיו.
 דוחה אביי, אמר ליה אביי, ודלמא מנודה לשמים שאני, דקיל – קל
 ממנודה לבני אדם, ואין ללמוד ממנו להקל גם במנודה לבני אדם
 לשלח קרבנותיו. מקשה הגמרא: וכי ניתן לומר שמנודה לשמים
 קיל, והאמרת (לעיל ע"א) שהוא חמיר. מתרצת הגמרא: ספוקי
 מספקא ליה לאביי אם הוא חמור יותר או קל יותר, ולכן מדחי ליה
 להוכיח ממנו למנודה לבני אדם, שהרי יתכן שהוא קל יותר.
 דין מצורע. מסתפקת הגמרא: מצורע מהו שישלח קרבנותיו.
 פושטת הגמרא: תא שמע, דתניא בברייתא, נאמר בהלכות טומאה
 לכהנים שהורה יחזקאל (יחזקאל מד כז) 'ואחרי טהרתו שבעת ימים
 יספרו לו', ודורשת הברייתא, 'ואחרי טהרתו' היינו לא אחר טהרתו
 ממש אלא מיד אחר אחרת, וישבעת ימים יספרו לו' דורשים שאילו
 שבעה ימים נקיים לטהרתו, וישבעת ימים יספרו לו' דורשים שאילו
 שבעת ימי ספירו של מצורע, ובהמשך (שם מד כז) נאמר 'וכיום באו
 אל הקדש אל החצר הפנימית לשרת בקדש יקריב תמאתו',

השכינה מקוננת על בני אדם שמתים ואומרת, דמות דיוקני
 [–צורתו] נתתי בהן, שנאמר (בראשית טו) 'בצלם אלהים עשה את
 האדם', ובעונותיהם הפכתיה כלומר המתי אותה, ואתם
 המתאבלים בפו מפותיהן עליה.
 דין מנודה ומצורע. מסתפקת הגמרא: מנודה ומצורע מה הן
 בכפיות המטה מחמת חטאם, שהרי נתרחקו מבני אדם ואין סדרם
 כסדרי בני אדם. מסיקה הגמרא: תיקו.
 דין עשיית מלאכה באבל ומנודה ומצורע. דין אבל: אבל אסור
 בעשיית מלאכה, ולמדים זאת מדכתיב (עמוס ח י) 'והפכתיו חניכם
 לאבל', נסמכו החגים לאבל ללמד שיש דבר שדינם שיהו בו, מה
 חג אסור במלאכה אף אבל אסור במלאכה.
 דין מנודה. מסתפקת הגמרא: מנודה מהו בעשיית מלאכה. פושטת
 הגמרא: אמר רב יוסף, תא שמע, ששינוי בברייתא, כשאמרו
 חכמים שיום תענית ציבור אסור בעשיית מלאכה, לא אמרו אלא
 ביום, אבל בלילה מותר, ומונה הברייתא דינים נוספים, ומסיימת
 וכן אתה מוצא במנודה ובאבל. מאי לאו – האם אין הריבוי למנודה
 ואבל נאמר אפוליהו – על כל המוזכר שם, ואף על דין זה שאסור
 בעשיית מלאכה ביום, ומוכח שאף מנודה אסור. דוחה הגמרא:
 לא, רבוי זה נאמר אשארא – על שאר הדינים המוזכרים שם [א],
 ולא על איסור מלאכה.
 הוכחה אחרת: תא שמע, ששינוי בברייתא, מנודה שונה לאחרים
 ואחרים שונים לו, ונשפך למלאכת אחרים ואחרים נשפךין לו
 למלאכתו. מסיקה הגמרא: אכן שמע מינה שמותר בעשיית
 מלאכה.
 דין מצורע. מסתפקת הגמרא: מצורע מהו בעשיית מלאכה. מסיקה
 הגמרא: תיקו.
 דין אבל ומנודה ומצורע ברחיצה: אבל אסור ברחיצה, ויש ללמוד
 כן מדכתיב (שמואל ב יד ב) לגבי אבל 'ואל תסוכי שמן', ומבואר
 שאסור בסיכה, ורחיצה בכלל סיכה.
 דין מנודה. מסתפקת הגמרא: מנודה מהו ברחיצה. פושטת הגמרא:
 אמר רב יוסף, תא שמע, ששינוי בברייתא, כשאמרו שיום תענית
 ציבור אסור ברחיצה, לא אמרו אלא כל גופו, אבל פניו ורגליו
 מותר, וכן אתה מוצא במנודה ובאבל. מאי לאו – האם אין ריבוי
 זה אפוליהו ואף על רחיצת גופו, ומבואר שמנודה אסור. דוחה
 הגמרא: לא, רבוי זה נאמר רק אשארא, ואין לפשוט לענין רחיצה.
 דין מצורע. מסתפקת הגמרא: מצורע מהו ברחיצה. מסיקה הגמרא:
 תיקו.
 דין אבל ומנודה ומצורע בנעילת הסנדל. דין אבל: אבל אסור
 בנעילת הסנדל, ויש ללמוד כן מדקאמר ליה רחמנא ליחזקאל (יחזקאל
 כד יז) 'ונעליך תשים ברגליך', ולא תחלצם בדרך האבלים, מבבל
 דבולי עלקא (אסור) [אסורין] בזמן אבילותם בנעילת הסנדל.
 דין מנודה. מסתפקת הגמרא: מנודה מהו בנעילת הסנדל. פושטת
 הגמרא: אמר רב יוסף, תא שמע, ששינוי בברייתא, כשאמרו שיום
 תענית ציבור אסור בנעילת הסנדל, לא אמרו אלא בעיר, אבל בדרך
 מותר, הא ביצד, וצא לדרך חוץ לעיר נועל את הסנדל, נכנס לעיר
 חולץ אותה, וכן אתה מוצא במנודה ובאבל. מאי לאו – האם אין
 הכוונה בזה אפוליהו, ומוכח שמנודה אסור בנעילת הסנדל. דוחה
 הגמרא: לא, כוונת הברייתא אשארא, ואין לפשוט לענין נעילת
 הסנדל.
 דין מצורע. מסתפקת הגמרא: מצורע מהו בנעילת הסנדל. מסיקה
 הגמרא: תיקו.
 דין אבל ומנודה ומצורע בתשמיש המטה. דין אבל: אבל אסור
 בתשמיש המטה, ומוכח כן מדכתיב (שמואל ב יב כד) 'וינחם דוד את
 בת שבע אשתו ויבא אליה', מבבל דמעיקרא – קודם גמר הניחום

קלד מועד קטן דף טז עמוד א תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום רביעי)

ואבא מהם אנשים ואמרם ואשיעם. ומגלן דכפתין – שכופתים
ידיו ורגליו, ואקרין – קושרים אותו לעמוד להלקותו, ועבדין לו
הדדא – רדיפה, דכתיב (עזרא ז' כב) 'כל די לא להוא עבד דתא וגו'
להוא מתעבד מנה הן למות הן לשרשי הן לענש נכסין ולאסורין,
ואסורין היינו כפיתה וקשירה. מבררת הגמרא: מאי 'לשרשי'.
משיבה הגמרא: אמר אדא מרי אמר נחמיה בר ברקא, אמר רב חייא
בר אבין אמר רב יהודה, היינו הדדא. מבררת הגמרא: מאי הדדא.
משיבה הגמרא: אמר רב יהודה בריה דרב שמאל בר שילת משמיה
דרב, שמגין אותו לאתרי בלא המתנה, ועומד בנידויו שלשים יום,
ושזין בנידויו לאתרי שלשים אם לא שב, ומחרמין אותו לאתרי
ששים אם לא שב עד אז. שיטה אחרת: אמר רב יהודה בר חנינא
לרב יהודה, הכי אמר רב חסדא, אין מנדים מיד, אלא מתרין ביה
ביום שני וחמישי שלאחריו ושני שלאחריהם, ואם לא שב אחר
התראות אלו מנדים אותו. והני מילי אמורים לענין מסרב לבית דין
בעניני חיוב קמונא, אבל לאפקידותא – מבזה תלמידי חכמים
מנדים לאתרי.
מעשה בענין זה: הווא טבחא דאיחפא – שביזה ברכ מוכי בר
מתנא, אימנו עליה אבי רבא ושמתוהו ו- נידוהו. לכוף אול הטבח
ופיסיה לבעל דיניה רב טובי בר מתנא. אמר אבי, היכי לעיבד –
כיצד נדונו, לישרי ליה – להתיר נידויו, הרי לא חל שמתא עליה
תלתין יומין, ואין שמתא פחותה מכך, ואם לא לישרי ליה, הרי קא
בעו רבן למיעל – להכנס לביתו מתוך צעריים לו. אמר רב יהודה
לרב אידי בר אבין, מיד שמיע לך ביה – האם שמעת דבר הלכה
בדין זה. אמר ליה, הכי אמר רב תחליפא בר אבמי אמר שמואל,
טוט אסר וטוט שרי – אותו שופר שאסר מתיר, וניתן להתיר נידויו
מיד. דחה אבין: אמר ליה, הני מילי בנידויו לקמונא, אבל אם
נידוהו לאפקידותא, אין מתירים נידויו עד דתתילא שמתא עליה
תלתין יומין.
הגמרא מוכיחה מדברי אבין דין אחר בנידו: אלמא קסבר אבין,
הני בי תלתא דשמיטו – שלשה דינים שנידו אדם, לא אתו תלתא
אחריו ושרו ליה – אין שלשה אחרים מתירים נידויו. ובה הכריע
מה דאיבעיא להו, הני בי תלתא דשמיטו, מהו למיט תלתא אחריו
ושרו ליה. ופושטת הגמרא כאבי מברייאתא, תא שמע, מנודה על
שהחציף לרב, מנודה אף לתלמידי, אך מנודה שהחציף לתלמידי,
אינו מנודה לרב. ומנודה לעיר שולול בכבודם. מנודה אף
לעירי. עיר אחת, אך המנודה לעיר אחת אינו מנודה לעירו.
ומנודה שהחציף לעירי, מנודה לכל ישראל, אך המנודה לכל
ישראל אינו מנודה לעירי. רבן שמעון בן גמליאל אומר, אחד מן
התלמידים שנידא אדם יחד עם עוד תלמידים וקא התלמיד, ושאר
התלמידים התירו הנדיו, חלקן של המת אינו מופר שהרי מת בלא
להפירו. לומדת הגמרא מכך שלשה דינים, והאחרון פושט הספק:
שמע מינה תלת, שמע מינה ממה שתלמיד מנדה ואינו נידול לרב,
שתלמיד שנידא לבבדו, נידויו נידיו. ושמע מינה ממה שתלמיד
שנידא ומת שרק חלקו אינו מופר, שאם נידו כמה ביחד כל אחד
ואחד מופר חלקו בפני עצמו, ואינם צריכים להפר יחד. ושמע מינה
מכך שאין אחרים יכולים להתיר חלק התלמיד שמת, הני בי תלתא
דשמיטו, לא אתו תלתא אחריו ושרו ליה, ונפשט הספק בזה.
דעה חולקת: אמר אמימר הלכתא, הני בי תלתא דשמיטו אדם, אתו
בי תלתא אחריו ושרו ליה נידויו. מקשה הגמרא: אמר ליה רב אשי
לאמימר, והא תנא בברייאתא, רבן שמעון בן גמליאל אומר אחד מן
התלמידים שנידא ומת, חלקו אינו מופר. מאי לאו – אמר רב
הכוונה שאינו מופר כלל כיון שמת, ולא כדבריהן שאחרים יכולים
להתירו. מתרצת הגמרא: לא, אין הכוונה שאינו מופר לעולם,
אלא רק עד דאתו בי תלתא אחריו ושרו ליה.
זמן אורח נידו: תנו רבנן בברייאתא, אין נידו פחות משלשים יום,
ואין נופא – גערהו של חכם שניכר ממנה שמרחיקו פחות משבעה
ימים, ואף על פי שאין ראיה לדבר – לנזיפהו יש זכר לדבר, שנאמר
במרים כאשר ננזפה על ידי ה' (במדבר יב יד) 'ואביה ריק ריק כפניה'
הלא תכלם שבעת ימים'.

המשך בעמוד עה

זו עשרית האפה שלו – של כהן הדיוט צריך להביאו בתחילת
כניסתו לעבודה, דברי רבי יהודה, רבי שמעון אומר, כוונת הפסוק
(עבא) [וביום באו] [קרי], שרק בזמן שראוי לביאה למקדש ראוי
להקריבה, אך בזמן שאינו ראוי לביאה, אינו ראוי להקריבה ואף לא
לשלוח קרבנותיו. והיינו בטמא מת, והוא הדין למצורע, שכיון
שאינו ראוי לביאה, אף אינו יכול לשלוח קרבנותיו.
אגב שעסקה הגמרא בדינים שונים של מנוחה, מפרשת את כל
דיני הנדיו. ותחילה מבררת דיני הזמנת הנתבע לבית דין: אמר
רבא, מגלן דמשדרין שליחא דבי דינא וממנין ליה לדינא – מנין
ששולחים שליח בית דין להזמין הנתבע לבוא לדין, דכתיב (במדבר
טו יב) 'ושלח משה לקרא לדן ולעבדים בני אליאב, ומגלן דמשמנין
לדינא – שיש להזמין לבוא לדין, דכתיב (שם טו טז) 'ויאמר משה אל
קרח אתה וכל עדתך היו לפני ה'.' ומנין שמומנים אותו לבוא לקמי
גברא רבא – לפני הגדול שבבית דין, דכתיב (שם) 'היו לפני ה'.' ומנין
שאומרים לו את ופלגיא – אתה ופלוני בעל דיןך מוזמנים לדין,
דכתיב (שם) 'אתה והם ואחריו', שאהרן התובע ואתה והם הנתבעים.
ומנין דקבעין וימנא – שקובעים זמן לדין, דכתיב (שם) 'מחר, ומנין
שאם לא בא הנתבע קובעים וימנא אחר בתי וימנא – לאחר הזמן
הראשון, דכתיב (ירמיה מז יז) 'קראו שם פריעה מלך מצרים שאון
העביר המועד, כלומר נידו את רעה לאחר שהעביר המועד
הידוע שנקבע למלחמה עם נבוכדנצר לאחר המועד הראשון,
ומבואר שנידוהו רק לאחר שעבר מועד נוסף על המועד הראשון.
ומגלן דאי מתפסק בשליחא דבי דינא – שאם חירף הנתבע שליח
בית דין שבא להזמין, ואתי השליח ואמר זאת לדיינים, לא מיתחיו
כלישנא בישא – אינו נראה כעובר על איסור לשון הרע, דכתיב
בתשובת דתן ואבירים למשה (במדבר טו יד) 'העני האנשים ההם
תנפר', ומנין ידע זאת משה אם לא שהשליח סיפר לו.
הגמרא מבררת דיני הנדיו: ומגלן דמשמתינן – שמנדים מי שלא
נענה להזמנת בית הדין, דכתיב בשרית דבורה (שופטים ה כב) 'אורי
מרו וגו' בי לא באו לעזרת ה' בגבורים, ואורו היינו שנתנו עליו
קללת מיתה, והוא נידו, כמבואר לקמן (יז) 'ששמתא פירושו שם
מיתה', על שלא נענה מרו להזמנה לעזור במלחמה. ומכאן גם
למדים צריך לומר לו בנידו דכתיב קברא דגברא רבא – שכר דעת
פלוני החשוב לנדוהו, דכתיב (שם) 'אמר מלאך ה', כלומר ברכ
שהוא שליח ה' אמר לשמתו. ומגלן דמחרמין – שאם עומד
בסירובו לבוא לדין לאחר שני פעמים שנידוהו, מחרימים אותו
בלשון ארור, דכתיב (שם) 'ארו ארו'. ומנין שמנדים דאביל ויתי
בקהי – את האוכל ושותה עמו וקא בארבע אמות – ידויה
והעומד בארבע אמותיו, דכתיב (שם) 'ארו ארו ישיבה', וקומו
של אדם הוא ארבע אמותיו, והיינו שנידו גם את היושבים בארבע
אמותיו של מרו. ומגלן דפרטינן הטאיה בציוקא – שמפרטים
חטאו בציוקא להודיע על מה הוחרם, דכתיב (שם) 'כי לא באו
לעזרת ה'.'
בדרך אגב מביאה הגמרא את מעשה הנדיו של מרו: ואמר עולא,
בארבע מאה שיפרי – תקיעות שופר שמתיה [נידה] ברגל למרו.
ובענין מרו מצינו מחלוקת: איבא דאמרי נבא רבא הוה – אדם
חשוב היה, ונידוהו על שלא רצה לעזור להם במלחמה, ואיבא
דאמרי בובבא – מזלו של סיסרא הוה, שנאמר (שם ה כ) 'מן שמים
גלחמו הפוכים ממסילותם גלחמו עם סיסרא', והיינו שנלחמו
הכוכבים עם הכוכב ששימש כמזלו של סיסרא, ואמרו בו לשון
קללה.
הגמרא חוזרת לברר דיני נידו: ומגלן דמפקרין נכסיה – שרשאים
בית דין להפקיר נכסי מי שלא נענה להזמנתם, דכתיב (עזרא י ח)
'וכל אשר לא יבא לשלשתי המים בעצת השרים והזקנים יחרם כל
רכושו והוא יבדל מקהל הגולה', ומגלן דנצינן – שמריבים עמו,
ולחמינן ומחין – ומקללים ומכים אותו, ותלשינן לו שיער לבוהו,
ומשפעינן לו שלא יעבור על איסור זה, דכתיב שאמר נחמיה על
אלו שעברו ונשאו נשים נכריות (נחמיה יג כה) 'ואריב עמם ואקללם

מועד קטן. ואלו מגלחין – פרק שלישי דף טז עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" – (שטיינזלץ) קלה רש"י

1 וז עשירית האפה שלו – שמביא כהן הדיוט כשמתחנך אותו לעבוד תחילה, כדכתיב (ויקרא ו): "זה קרבן אהרן ובניו אשר יקריבו לה' ביום המושח אותו עשירית האפה", ואמרין
2 (מנחות נא.ב): לרבות עשירית האפה של כהן הדיוט לחנוך. ולא אקראי דלעיל קא, אלא מצות כהנים בעלמא הוא דקאמר יחזקאל. אלמא: שלא היה יכול להקריב קרבנו עשירית
3 האפה עד שנטהר מטומאת מות, והוא הדין מצרעתו. אמר רבא וכו' – אידי דאירי במגודה מפרש להו. ופוטנין ליה לדינא – לבעל דין. זימנא בטר זימנא – דאי לא אתי ההוא
4 זימנא – קבעין ליה זימנא אחריתי. קראו שם – שמתא. כלומר: שמתא לפרעה שהעביר המועד. כלומר שהעביר אותו מועד ששמו אחר מועד ראשון. דאי מתפסק בשליחא דרבנן
5 – כלומר, שחורף שליח בית דין, ושליח אמר:
6 "חירפני". העני האנשים ההם תנך – אי לאו
7 דשליח דאמר ליה למשה – משה לא דהו ידע.
8 הכי סברא דנברא פלניא – דעת פלוני, שבא
9 לנדות את פלוני, דצריך לנדותו משמו של אותו
10 חכם. אמר מלאך ה' – ברק אמר לשמתו, שהוא
11 שלוחו של מקום. ומחרימין – באורו. ופרטינן
12 חטאיה – דאמר ל' לאנשי עיר: משום הכי וכו'
13 משמתנין ליה. כוכבא חוה – מנזלה דסיסרא.
14 דמפקרין לנכסיה – דמאן דלא ציית להו לרבנן.
15 יתום הוא וכל רבושו – דהפקר בית דין הפקר –
16 זימנא בטר זימנא – דכתיב: "הפקר בית דין הפקר –
17 ואקללם" – לאותם שהדשיבו נשים גירות.
18 דכפתין – ידיו ורגליו. ואמרין ליה – שקושרין
19 אותו על העמוד להלקותו. הדיפה – קא מפרש
20 רב יהודה בריה דרב שמואל לרודפו מיד, דכין
21 דלא ציית דינא – מנדין אותו. ושונין – ומנדין
22 אותו פעם אחרת. לפוטנא – שחייב ממון
23 לזבירו, ולא רצה לשלם על פי בית דין.
24 לאפקירותא – מבזה תלמידי חכמים. לא חל
25 עליה שמתא שלשים יום – ואין שמתא פחותה
26 משלשים יום. קא בעו רבנן למיעל – שצריכין
27 לו, מוט אמר שופ שרי – כלומר: מצי למישרי
28 ליה, אף על גב דלא חל עליה שלשים יום.
29 דארתו שופר שגורוהו יכול להחיר לו, ומישר
30 ליה בתוך שלשים יום. לא אתו אחריני ושרו ליה
31 – מדמהדר אידו נפשיה למישרי. שנידה לכבודו
32 – ולא לשם שמים, אלא שהתירו נגדו דאי, כיון
33 דהני אין מנוחה לרב – ודאי לא נידה אלא
34 בשביל כבודו, דאי במילא דאיסורא – הוי כמי
35 שמנוחה לרב "דאין חכמה ואין עצה וגו'" (משלי
36 בא). וקתני: אין מנוחה לרב, אבל לכולי עלמא
37 – מנוחה, כל אחד מיפך חלקו – מדקתני: חלקו
38 אינו מופר. לא אתו אחריני ושרו – מדקתני
39 חלקו אינו מופר לעולם, אפילו שרו ליה אחריני.
40 נזיפה – נערה, כדלקמן. נידו שלנו – בני בבל.
41 כנויפה שלחן – ארץ ישראל. צריך רבי – רבי,
42 אבהו דרבי שמעון הוה, מה רבי אומר בדבר זה
43 – אין רבי בעולם היוודע דבר זה. אמר ליה
44 לאבות – לפי תומם, ולא משום לישנא בישא.
45 לאיתחווין ליה – לבקר את רבי, שהיה חולה,
46 שקבל עליו יסורין. אמר ליה בר קפרא איני
47 מבכיר – רמז לו שאינו רוצה לראותו. חפוקי
48 יריבך – כמו "חמק עבר" (שיר ה).

מתרין בו שני וחמישי ושני – פירש בקונטרס:
שני מתרין בו תחילה, ומנדין אותו, וכן
בחמישי, ובשני אחר מחרימין. ואין צריך שלשים
יום. ויש מפרשים קודם שינדותו כלל יתרו בו, וכן
משמע בפרק "הגזול בתרא" (בבא קמא קיא.א).
וטרקיה

זו עשירית האפה שלו, דברי רבי יהודה. רבי שמעון
אומר: "בבא יקריב" – בזמן שראוי לביאה ראוי
להקריבה, בזמן שאינו ראוי לביאה – אינו ראוי
להקריבה. אמר רבא: מנלן דמשדרינן שליחא דבי
דינא, ומזמנינן ליה לדינא – דכתיב: "וישלח משה
לקרא לדתן ולאבירם בני אליאב". ומנלן דמזמנינן
לדינא – דכתיב: "ויאמר משה אל קרח אתה וכל עדתך". לקמי גברא רבה – דכתיב:
"לפני ה'", את ופלגניא – דכתיב: "אתה והם ואהרן", דקבעין זימנא – דכתיב: "מחר".
זימנא בטר זימנא – דכתיב: "קראו שם פְּרַעֲה מֶלֶךְ מִצְרַיִם שְׁאוֹן הַעֲבִיר הַמוֹעֵד". ומנלן
דאי מתפסק בשליחא דבי דינא, ואחי ואמר, לא מתחזיו פלישנא בישא – דכתיב: "העני
האנשים ההם תנקה". ומנלן דמשמתנין – דכתיב: "אורו מרוז", דהכי סברא דנברא רבה,
דכתיב: "אמר מלאך ה'". ומנלן דמחרמינן – דכתיב: "אורו ארור", דאכל וקטיל וקטיל וקטיל
בארבע אמות ידיה – דכתיב: "וישביח". ומנלן דפרטינן חטאיה בציבורא – דכתיב: "כי
לא באו לעזרת ה'". ואמר עולא: בארבע מאה שיפורי שמתיה פרק למרוז. איכא דאמרין:
גברא רבה הוה, ואיכא דאמרין: פוכבא הוה, שצאמור: "מן שמים נלחמו הכוכבים". ומנלן
דמפקרין נכסיה – דכתיב: "וכל אשר לא יבא לשלישת הימים בעצת השרים והזקנים יתרום
כל רבושו והוא יבדל מקהל הגולה". ומנלן דנצינן וליטינן ומחנינן ותלשינן שיער ומשבעין
דכתיב: "ואריב עמם ואקללם ואפה מהם אנשים ואמרתם ואשבעים". ומנלן דכפתין
ואסרינן ועבדינן הרדפה – דכתיב: "הן למות הן לשרושי הן לענש נכסין ולאסורין". מאי
לשרושי? אמר אדא מרי אמר נחמיה בר ברוך אמר רב חיאי בר אבין אמר רב יהודה:
הרדפה. מאי הרדפה? אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שלית משמיה דרב: מגדין
לאלתר, ושונין לאחר שלשים, ומחרימין לאחר שלשים. אמר ליה רב הונא בר חנינא, הכי
אמר רב חסדא: מתרין ביה שני וחמישי ושני. הני מילי – לממונא. אבל לאפקירותא –
לאלתר. והוא מפקח דאיתפסק פרב טובי בר מתנה, אימנו עליה אפי' ורבא ושמתוהו. לפוף
אול פייסיה לבעל דיניה. אמר אביי: היכי לעבדיד? לישרי ליה – לא חל שמתא עליה תלתין
יומין, לא לישרי ליה – קא בעו רבנן למיעל! אמר ליה לרב אידי בר אבין: מדי שמיע לך
בהא? אמר ליה: הכי אמר רב תחליפא בר אבמי אמר שמואל: טוט אסר, וטוט שרי. אמר
ליה: הני מילי – לממונא, אבל לאפקירותא – עד דחילא שמתא עליה תלתין יומין. אלמא
קסבר אביי: הני בי תלתא דשמותו – לא אתו תלתא אחריני ושרו ליה. דאיבעיא להו: הני
בי תלתא דשמותו, מהו למיתי תלתא אחריני ושרו ליה? תא שמע: מנוחה לרב – מנוחה
לתלמיד, מנוחה לתלמיד – אינו מנוחה לרב. מנוחה לעירו – מנוחה לעיר אחרת מנוחה לעיר
אחרת – אינו מנוחה לעירו. מנוחה לנשיא – מנוחה לכל ישראל, מנוחה לכל ישראל – אינו
מנוחה לנשיא. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אחד מן התלמידים שנידה וזאת – חלקו אינו
מופר. שמע מונה תלת: שמע מונה: תלמיד שנידה לכבודו – נידויו נידו, ושמע מונה: כל
אחד ואחד מיפר חלקו, ושמע מונה: הני בי תלתא דשמותו – לא אתו תלתא אחריני ושרו
ליה. אמר אמימר: הלכתא, הני בי תלתא דשמותו – אתו בי תלתא אחריני ושרו ליה. אמר

ליה רב אשי לאמימר: והא תנאי רבן שמעון בן גמליאל אומר: אחד מן התלמידים שנידה וזאת – חלקו אינו מופר. מאי לאו – אינו
מופר כלל? לא, עד דאתו בי תלתא אחריני ושרו ליה. תנו רבנן: אין נידוי פחות משלשים יום, ואין נזיפה פחות משבעה ימים.
ואף על פי שאין ראיה לדבר – זכר לדבר: שצאמור: "ואביה ירק ורק בפניה הלא תפלה שבעת ימים". אמר רב חסדא: נידוי שלנו
בנזיפה שלחן, ונזיפה דידהו שבעה, ותו לא? והא רבי שמעון בר רבי זכר קפרא הוה יתבי וקא גרסי, קשיא להו שמעתא. אמר
ליה רבי שמעון לבר קפרא: דבר זה צריך רבי. אמר ליה בר קפרא לרבי שמעון: ומה רבי אומר בדבר זה? אול אמר ליה לאביו.
איכא. אתא בר קפרא לאיתחווין ליה, אמר ליה: בר קפרא, איני מבכיר מעולם. ידע דנקט מילתא בדעתיה, נהג נזיפותא בנפשיה
תלתין יומין. שוב, פעם אחד גזר רבי שלא ישנו לתלמידים בשוק. מאי דרש – "חפוקי יריבך כמו תלמים", מה ירד בסתר –
אף

19 רשותא למיחדר. ידע - מר עוקבא. דנקט - שמואל בדעתיה, משום דאילו בתריה. מי
20 שפעת שמתא מפסותי - אי שמית לך. פסיק סידרא - לימד פרשיות. מכלל דאיכא
21 ראשונים - והלא לא מצינו שאמר דוד 'דברי' אלא במקרא זה, 'דברי' לשון נבואה.
22 אתה שאל - שגולדת במזל. והוא דוד - שגולד במזל שלך. אברתי כמה דוד - שהוא
23 צדיק ממך. שניון - שגנה היתה לו. משונה
24 במעשיו - צדיק גמור. שחקים עולה של תשובה
25 - שהוא שבת תחלה, ונתן דרך לשבים. כדאמרין
26 בפרק קמא דעבודה זרה (ד.ב.) לא דוד ראו
27 לאותו מעשה, אלא שאם חטא יחיד - אומרים
28 לו: כלך אצל דוד, שמחל לו הקדוש ברוך הוא
29 אותו עון, אף אתה - חוזר בתשובה. צור ישראל
30 - מושל באדם אני, מי מושל בי? צדיק מושל
31 בי, ומבטלה. עירא היאירי - הוה מתני לרוד
32 אנב כרים וכסתות, ודוד הוה מתני לרבנן על
33 גבי קרקע. ראש לשלשה אבות - שהוא הולך
34 לפנינו לעולם הבא. מערין עצמו - כופף עצמו
35 ידיו ורגליו בידו ויושב לארץ. בדבר אוריה
36 החתי - נטלו לו מאתים.
תלמיד

1 אף דברי תורה בסתר - דכתיב בסיפיה דקרא: "מעשה ידי אומן" - התורה מעשה
2 אומנתו של הקדוש ברוך הוא. רב בר אחוה דרבי חיאי דהוא בר אחתיה, ורבה בר בר
3 חנה בר אחוה דרבי חיאי ודלאו בר אחתיה, כדאמרין בסנהדרין - עייא - כך כנה שמו
4 של רבי חיאי, לשון גנאי. ראה מי קורא לך - כלומר: צא מכאן, תא - בוא אלי והדר
5 שלח ליה: לא תיתן. וזה - שליח שני, לא
6 ראיתי. ברצות ה' דרבי איש גם אויביו ישלים
7 אתו - כי הוא על כרחו בא. מאי טעמא עבדת
8 הכי - דשנית בשוק. כיופא דכלה - דרשה
9 שדכל מחשב שם. מוקים ליה בצדקה - דמביעי
10 למיעבר בסתר. מר עוקבא - בתלמיד לשמואל,
11 דשמואל גדול בתורה יותר ממר עוקבא. כי
12 יתבן בדינא כו' - משום דמר עוקבא היה נשיא.
13 חייק ליה דוכתיה - מנמיכין לו מקום כשיושב
14 בדין. כי חיבי דמשתמע ליה מיליה - דשמואל
15 רביה בתורה. איפריד - מר עוקבא בדינא,
16 שדחה מחשב בדין, ולא אידיב ליה למיול בתר
17 שמואל. לא ננה לך - כלומר: לא סגי לך
18 דאזילנא בתרך? לישרי לי מר בתיגריה - הב לי

13 מאי טעמא עבד מר הכי? אמר ליה: דכתיב: "חכמות בחוץ תרונה". אמר ליה: אם קרית - לא שנית, ואם שנית - לא שילשת, ואם
14 שילשת, לא פירשו לך. "חכמות בחוץ תרונה" - בדרבא. דאמר רבא: כל העוסק בתורה מבפנים - תורתו מכפרת עליו מבחוץ. והא
15 כתיב: "לא מראש בסתר דברתי"! ההוא ביומי דכלה. ורבי חיאי, האי "חפוני ירכיך" מאי עביד לה? מוכן לה בצדקה ובגמילות
16 חסדים. אלמא, נויפה דידהו תלתין יומין! נויפה נשיא שאני. ונויפה דידן כמה הוי? חד יומא. כי הא דשמואל ומר עוקבא, כי הו
17 יתבי גרסי שמעמא - הוה יתבי מר עוקבא קמיה דשמואל ברחוק ארבע אמות, וכי הוה יתבי בדינא - הוה יתבי שמואל קמיה דמר
18 עוקבא ברחוק ארבע אמות. והוה חייקי ליה דוכתא למר עוקבא בצופתא ותיב עילוייה, כי חיבי דלישתמען מיליה. כל יומא הוה
19 מלוי ליה מר עוקבא לשמואל עד אושפזיה, וימא חד אימריד בדיניה. הוה אזיל שמואל בתריה, כי מטא לביתיה אמר ליה: לא
20 ננה לך? לישרי לי מר בתיגריה! ידע דנקט מילתא בדרעמיה, נהג נויפותא בגנפשיה חד יומא. והיא איתתא דרות ויתבה בשבילא,
21 הוות פשטה ברעה וקא מניפה חושלאי, והוה חליף ואזיל צורבא מרבנן, ולא איכנעה מקמיה. אמר: כמה חציפא הוה איתתא!
22 אתאי לקמיה דרב נחמן, אמר לה: מי שמעת שמתא מפומיה? אמרה ליה: לא. אמר לה: וילי, נהונו נויפותא חד יומא בגנפשיה.
23 זוטרא בר טוביה הוה קפסיק סידרא קמיה דרב יהודה, כי מטא להאי פסוקא: "ואלה דברי דוד האחרונים: אמר ליה: אחרונים
24 - מפלל דאיבא ראשונים, ראשונים מאי נניהו? שתין ולא אמר ליה ולא מיד. הדר אמר ליה: אחרונים מפלל דאיבא ראשונים,
25 ראשונים מאי היא? אמר ליה: מאי דעתך, דלא ידע פירושא דהאי קרא - לאו גברא רבא הוא? ידע דנקט מילתא בדרעמיה, נהג
26 נויפותא בגנפשיה חד יומא. ודאתן עלה, מיהא אחרונים - מפלל דאיבא ראשונים, ראשונים מאי היא? "וידבר דוד לה' את דברי
27 השירה הזאת ביום הציל ה' אותו מפף כל אויביו ומפף שאלו". אמר לו הקדוש ברוך הוא לרוד: דוד, שירה אתה אומר על מפלתו
28 של שאלו? אלמלי אתה שאלו והוה דוד - איברתי כמה דוד מפניו. היינו דכתיב: "שניון לרוד אשר שר לה' על דברי כוש בן
29 ימיני". וכי כוש שמו? והלא שאלו שמו! אלא: מה פושי משונה בעורו - אף שאלו משונה במעשיו. פיוצא בדרב אתה אומר: "על
30 אודות האשה הכושית אשר לקח", וכי כושית שמה? והלא ציפורה שמה! אלא: מה פושי משונה בעורו - אף ציפורה משונה
31 במעשיה. פיוצא בדרב אתה אומר: "וישמע עבד מלך הכושי", וכי פושי שמו? והלא צדקיה שמו! אלא: מה פושי משונה בעורו
32 - אף צדקיה משונה במעשיו. פיוצא בדרב אתה אומר: "הלא כבני כושיים אתם לי בית ישראל", וכי כושיים שקון? והלא ישראל
33 שקון! אלא: מה פושי משונה בעורו - אף ישראל משונין במעשיהן מפל האומות. אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: מאי
34 דכתיב: "נאם דוד בן ישי ונאם הנגר הוקם על" - נאם דוד בן ישי, שחקים עולה של תשובה. "אמר אלהי ישראל לי דבר צור
35 ישראל מושל באדם, מי מושל באדם, מאי קאמר? אמר רבי אבהו, הכי קאמר, אמר אלהי ישראל: לי דבר צור ישראל,
36 אני מושל באדם, מי מושל בי - צדיק. שאני גוזר גזרה ומכבילה. "אלה שמות הגבורים אשר לרוד יושב בשבת" וגו' מאי קאמר?
37 אמר רבי אבהו, הכי קאמר, ואלה שמות גבורותיו של דוד: "יושב בשבת" - בשעה שהיה יושב בשיבה לא היה יושב על גבי
38 כרים וכסתות, אלא על גבי קרקע. דכל כמה דהוה רביה עירא האיאי קיים - הוה מתני להו לרבנן על גבי כרים וכסתות, כי נח
39 נפשיה - הוה מתני דוד לרבנן, והוה יתבי על גבי קרקע. אמרו ליה: ליתבי מר אפרים וכסתות! לא קביל עליה. "תחפמוני" - אמר
40 רב: אמר לו הקדוש ברוך הוא, הואיל והשפלת עצמך - תהא כמוני, שאני גוזר גזרה - ואתה מכבילה. "ראש השלישים" - תהא
41 ראש לשלשת אבות. "הוא עדינו העצני" - בשעה יושב ועוסק בתורה - היה מעדן עצמו בתולעת, ובשעה שיצא למלחמה - היה
42 מקשה עצמו בעין. "על שמונה מאות חלל בפעם אחת" - שהיה זורק חץ ויפיל שמונה מאות חלל בפעם אחת, והוה מתאנח על
43 מאתים. דכתיב: "איכה ירדף אחד אלה". יצתה בת קול ואמרה: "רק בדרב אוריה החתי". אמר רבי תנחום בריה דרבי חיאי איש
44 כפר עכו אמר רבי יעקב בר אחא אמר רבי שמלאי, ואמרי לה אמר רבי תנחום אמר רב הונא, ואמרי לה אמר רב הונא לחודיה:

מועד קטן דף טז עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה" (עוז והדר) קלז

– כשהגיע מר עוקבא לביתיה, אָמַר ליה שמואל, לֹא נָהַל לך – ובי
לא החשיך לך די, כלומר וכי לא די לך במה שהלכתי אחריו,
לִישְׁרֵי לִי מִדְּבַתְיָהּ – יפסור אותי הרב מללוותו ואלך לביתי. יָדַע
דְּנֶקֶט מִלִּלְתָּא בְּדַעְתִּיהּ – הבין מר עוקבא ששמואל נתן דעתו
למעשהו ומקפיד עליו, ולכן נָהַג גִּיּוּפּוּתָא בְּנַפְשִׁיהּ חַד יוֹמָא.
ומבואר שנויפת בני בבל היא יום אחד.
מעשה נוסף בענין זה: תְּהֵיא אִיתָא דְּהוּת וְהָבָה בְּשִׁבְלָא – שישבה
בשביל שהיה מקום מעבר לאנשים, וְהוּת פְּשֻׁטָּה בְּרַעָה וְקָא מְנִיפָה
חֻשְׁלָא – ופשטה רגליה והניפה באויר שעוריה קלופים לחסור
שארית הקליפות, וְהוּת חִלְיָא וְאִילּוּ צוּרְבָא מְרַבְּנָן – תלמיד חכם
צעיר וחריק, וְלֹא אִיפְגָּה מִקְפִּיָּה לְמִשְׁוֹךְ רַגְלִיהּ שִׁיבֹל לַעֲבוּר,
אָמַר אוֹתוֹ תִּלְמִיד, בְּמָה חֲצִיפָא תְּהֵיא אִיתָא, וגילה בכך שיש
בליבו תרעומת על מעשיו. אֲתָאִי אוֹתָהּ אִשָּׁה לְקַמְּיָה דְּרַב נַחֲמָן,
ואמרה לו שחוששת שהיא בנידוי מקפידת אותו תלמיד, אָמַר לָהּ
רַב נַחֲמָן, מִי שְׂמִיעָתָ שְׂמִיעָתָ מִפּוֹמִיָּה – וכי שמעת שם נידוי מפיו,
אֲמָרָה לִיה לֹא, אָמַר לָהּ אִם כֵּן יוֹלֵד נַחֲמָן גִּיּוּפּוּתָא חַד יוֹמָא בְּנַפְשִׁיהּ
– לִכִּי וְנָהַג בְּעֶצְמָךְ נִזְיפָה יוֹם אֶחָד.
מעשה נוסף בענין זה: זוּמְרָא בִּר מוֹכֵיז הוּא קַפְסִיק סִידְרָא – היה
מלמד פרשיות קפיה דְּרַב יְהוּדָה, בִּי מָטָא לְהָא פְּסוּקָא – כשהגיע
לפסוק (שמואל ב' כג א) 'וְאֵלֶּה דְּבָרֵי דְּדוֹד הָאֲחֵרִים', אָמַר לִיה לִרַב
יהודה, מִמָּה שְׁנֵאמַר 'אֲחֵרִים' מְכַלֵּל – [משמע] דְּאִיכָא דְּבָרִים
רְאִשׁוֹנִים שְׁאֵמַר קודֵם, וְקִשָּׁה רְאִשׁוֹנִים מֵאִי נִינְהוּ, הִי לֹא מִצָּאנוּ
פעם אחרת שְׁאֵמַר דוֹד 'דְּבָרֵי' בִּלְשׁוֹן נְבוּאָה כְּמוֹ כֵּאן. שְׂתִיק רַב
יהודה וְלֹא אָמַר לִיה וְלֹא מִדִּי. סִבַּר זוּמְרָא שֶׁלֹּא הִבִּין קוּשִׁיתוֹ,
וְלִכֵּן דָּרַךְ אָמַר לִיה, אֲחֵרִים מְכַלֵּל דְּאִיכָא רְאִשׁוֹנִים, רְאִשׁוֹנִים מֵאִי
הִיא. אוֹלַם רַב יְהוּדָה חָשַׁב שְׂרׁוּצָה לְהַקְשִׁינוּ וּלְקַטְרוֹ, וְלִכֵּן אָמַר
לִיה בְּדִרְךָ כַּעֲס, מֵאִי דַעְתָּךְ, וְכִי מִי דִלָּא יָדַע פִּירוּשָׁא דְּהָאִי קְרָא לֹא
נִכְרָא רַבָּה הוּא. יָדַע זוּמְרָא דְּנֶקֶט מִלִּלְתָּא בְּדַעְתִּיהּ – שֶׁרַב יְהוּדָה
לָקַח דְּבָרָיו לִלְבּוֹ וְכַעֲס עָלָיו, וְלִכֵּן נָהַג גִּיּוּפּוּתָא בְּנַפְשִׁיהּ חַד יוֹמָא.
מִבְּרִית הַגְּמָרָא: וְדָאִתָּי עָלָה מִיָּהָ – מאַחֵר שְׁבָאָה הִשְׁאֵלָה לִידֵינוּ
נִבְרַר אֲבָן אֵת הַדִּיקוּק אֲחֵרִים מְכַלֵּל דְּאִיכָא רְאִשׁוֹנִים, רְאִשׁוֹנִים מֵאִי
הִיא. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: הַדְּבָרִים הָרִאשׁוֹנִים הֵם מִזֶּה שְׁנֵאמַר בְּתִחִילַת
הַפֶּרֶק הַקּוֹדֵם (שם כב א) 'וְיִדְבַר דוֹד לָהּ' אֵת דְּבָרֵי הַשִּׁירָה הַזֹּאת בְּיוֹם
הַצִּיל ה' אֶתוֹ מִכַּף כָּל אִיבָיו וּמִכַּף שְׂאוֹל'.
כִּיּוֹן שֶׁהוּבָא פֶּסוּק זֶה, הַגְּמָרָא מְבַאֵיָּה דְּבָרֵי ה' לְדוֹד עַל שִׁירָתוֹ זֶה:
אָמַר לוֹ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְדוֹד, דוֹד, שִׁירָה אֲתָה אוֹמֵר עַל מְכַלְתּוֹ
שֶׁל שְׂאוֹל, הִרִי אֶלְמָלִי – אִילוֹ הִיִּית אֲתָה נוֹלֵד בְּמוֹלוֹ שֶׁל שְׂאוֹל,
וְהוּא בְּמוֹלוֹ שֶׁל דוֹד, אִיבָרְתִּי בְּמָה דוֹד מְסִינִי, כְּלוֹמַר הִיִּיתִי כְּבֵר
מֵאֲבָד אוֹתָךְ מִפְּנֵיו, כִּיּוֹן שֶׁהוּא צָדִיק מִמֶּנִּי. וְהִיִּינוּ דְּבָרֵי (תהלים א ז)
'שִׁינִי לְדוֹד אֲשֶׁר שָׂר לָהּ' עַל דְּבָרֵי כּוֹשׁ בֶּן יִמִּינִי, כְּלוֹמַר שֶׁגַּהּ הִיִּיתָה
לְדוֹד אוֹדוֹת כּוֹשׁ בֶּן יִמִּינִי, הוּא שְׂאוֹל הַמֶּלֶךְ, וְיֵשׁ לְבָאָר, וְכִי כּוֹשׁ
שָׂמוֹ, וְהָלֹא שְׂאוֹל שָׂמוֹ, אֱלָא נִקְרָא כּוֹשׁ לְרַמּוֹ שֶׁמָּה בּוֹשִׁי מִשְׁוֹנָה
בְּעוֹרֹי אֵף שְׂאוֹל הִיָּה מִשְׁוֹנָה בְּמַעֲשָׂיו, שֶׁהִיָּה צָדִיק גְּמוּר. בְּיוֹצֵא
בְּדָבָר אֲתָה אוֹמֵר עַל הַפֶּסוּק (במדבר יב א) 'וְתִדְבַר מִרְיָם וְאַהֲרֹן בְּמִשְׁחָה
עַל אֹדוֹת הָאִשָּׁה הַכֹּשִׁית אֲשֶׁר לָקַח, וְכִי בּוֹשִׁית שְׂמָה, וְהָלֹא צִיפּוֹרָה
שְׂמָה, אֱלָא נִקְרָאת כּוֹשִׁית לְרַמּוֹ שֶׁמָּה בּוֹשִׁית מִשְׁוֹנָה בְּעוֹדָה אֵף
צִיפּוֹרָה הִיִּיתָה מִשְׁוֹנָה בְּמַעֲשָׂיהָ הַטּוֹבוֹת. בְּיוֹצֵא בְּדָבָר אֲתָה אוֹמֵר
לְבָאָר הַפֶּסוּק בְּעַבְדּוֹ שֶׁל צִדְקִיָּה הַמֶּלֶךְ (ירמיה לח א) 'וַיִּשְׁמַע עֶבֶד מֶלֶךְ
הַבּוֹשִׁי, וְכִי בּוֹשִׁי שָׂמוֹ וְהָלֹא צִדְקָה שָׂמוֹ, אֱלָא נִקְרָא כּוֹשִׁי לְרַמּוֹ
שֶׁמָּה בּוֹשִׁי מִשְׁוֹנָה בְּעוֹרֹי אֵף צִדְקָה הִיָּה מִשְׁוֹנָה בְּמַעֲשָׂיו, שֶׁהִיָּה
צָדִיק גְּמוּר. בְּיוֹצֵא בְּדָבָר אֲתָה אוֹמֵר לְבָאָר הַפֶּסוּק (עמוס ו א) 'וְהָלֹא
כְּבִי כְּשִׁים אֲתָם לִי (כִּית) [כְּנִי] יִשְׂרָאֵל, וְכִי בּוֹשִׁים שָׂמוֹ, וְהָלֹא
יִשְׂרָאֵל שָׂמוֹ, אֱלָא נִקְרָא כֵּן לְרַמּוֹ שֶׁמָּה בּוֹשִׁי מִשְׁוֹנָה בְּעוֹרֹי, אֵף
יִשְׂרָאֵל מִשְׁוֹנִין בְּמַעֲשֵׂיהֶן הַטּוֹבוֹת מִכָּל הָאוֹמוֹת.
הַגְּמָרָא מְבַאֵרֵת אֵת הַמִּשְׁךְ הַפֶּסוּק שֶׁהוּבָא לַעֲלִי: אָמַר רַבִּי שְׂמוּאֵל
בְּרַב נַחֲמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן, מֵאִי דְּבָרֵי (שמואל ב' כג א) 'נָאִם דוֹד בֶּן יִשִׁי
וְנָאִם הַנֶּכֶד הָקָם עָלַי, פִּירוּשׁוֹ, נָאִם דוֹד בֶּן יִשִׁי שֶׁהָקָם עוֹלָה שֶׁל
תְּשׁוּבָה, כְּלוֹמַר שֶׁשֶׁב תְּחִילָה וְנָתַן דֶּרֶךְ לְשׁוֹבִים.
בִּיאור הַפֶּסוּקִים שֶׁאֲחֵרֵיו: נֵאמַר (שם כג א) 'אָמַר אֲלֵהִי יִשְׂרָאֵל לִי דָבָר

אֵף דְּבָרֵי תוֹרָה צָרִיךְ לְלוּמַדֵּם בְּפִתְרֵי. וּלְפִיכָךְ גִּזַּר שֶׁלֹּא יִלְמְדוּ
בְּשׁוּק.
הַמִּשְׁךְ הַמַּעֲשֶׂה: עַל אֵף גִּזִּירַת רַבִּי יֵצַח רַבִּי חֵיָּא וְשִׁנְהָ לִשְׁנֵי בְּנֵי
אֲחִיו בְּשׁוּק, וְהִיִּינוּ לְרַב וְלְרַבָּה בְּרַב כְּהֵנָה. שְׂמַע זֹאת רַבִּי וְאִיקְפֵּד
עַל רַבִּי חֵיָּא, וְכֹאשֶׁר אֲתָא רַבִּי חֵיָּא לְאִיתְחַזְוִי לִיה – לְבַקֵּרוֹ בִּימֵי
חֻלּוֹ, אָמַר לִיה רַבִּי, עֵינָי וְכִינֵי גִּנְאִי, צֹא וְרֹאֵה מִי קוֹרָא לָךְ בְּחוּץ,
כְּלוֹמַר צֹא לְחוּץ. יָדַע דְּנֶקֶט מִלִּלְתָּא בְּדַעְתִּיהּ – הִבִּין רַבִּי חֵיָּא שֶׁרַבִּי
יודע מַמַּעֲשִׂיו וְכּוֹעֵס עָלָיו, וְלִכֵּן נָהַג גִּיּוּפּוּתָא בְּנַפְשִׁיהּ תְּלָתִין יוֹמִין.
בְּיוֹם תְּלָתִין שָׁלַח לִיה רַבִּי לְרַבִּי חֵיָּא לֵאמֹר, תָּא – בֹּא לִפְנֵי, וְהָדָר
שָׁלַח לִיה דִּלָּא לִיתִי – אֲחִיר כִּךְ שֶׁלַח לומֵר לוֹ שֶׁלֹּא יָבוֹא לִפְנָיו.
מִבְּרִית הַגְּמָרָא: מְעִיקָרָא כְּשֶׁשִּׁלַּח לוֹ שִׁיבּוֹא מֵאִי כְּבֵר, וְלִכְפּוֹסָה
כְּשֶׁשִּׁלַּח לוֹ שֶׁלֹּא יָבוֹא מֵאִי כְּבֵר. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: מְעִיקָרָא כְּבֵר
שֶׁמְקַצֵּת הַיּוֹם כְּבִילוֹ, וְכִשְׁעֵבֶר מַעֲט מִיּוֹם שְׁלֹשִׁים תַּמּוּ יְמֵי הַנּוֹיפָה,
וְלִכְפּוֹסָה כְּבֵר שֶׁלֹּא אֲמָרִין שֶׁמְקַצֵּת הַיּוֹם כְּבִילוֹ, וְלִכֵּן עֵדִיין לֹא תַמּוּ
שְׁלֹשִׁים יְמֵי הַנּוֹיפָה וְאִסּוּר לְבוֹא לִפְנָיו עַד סוֹף הַיּוֹם. הַמִּשְׁךְ
הַמַּעֲשֶׂה: לִסּוֹף אֲתָא רַבִּי חֵיָּא לִפְנָיו בֹּאמַצֵּעַ אוֹתוֹ יוֹם, אָמַר לִיה
רַבִּי אֲמָאי אֲתִית – מַדּוּעַ בָּאת, אָמַר לִיה רַבִּי חֵיָּא, אָמַר לִי מִי
דִּלְתִּי, שֶׁאֵלּוּ רַבִּי וְהָא שָׁלַח לָךְ דִּלָּא תִּיתִי, אָמַר לִיה רַבִּי חֵיָּא
שְׁלִיחַ זֶה שְׁאֵמַר לִי לְבוֹא רְאִיתִי וְזֶה שְׁאֵמַר לִי לֹא לְבוֹא לֹא רְאִיתִי.
קָרַי רַבִּי עֲלִיָּה הַפֶּסוּק (משלי טו ז) 'בְּרַצוֹת ה' דְּרַבִּי אִישׁ גַּם אוֹיְבֵיו
יִשְׁלִים אֹתוֹ', שֶׁאֵף שֶׁרַבִּי עֵדִיין לֹא רָצָה לְרֹאאוֹתוֹ, הִבִּיאוּ מִן הַשָּׁמַיִם
לִידֵי כִךְ שִׁיבּוֹא בַּעַל כְּרָחוֹ. וְאַחֵר כִּךְ שֶׁאֵל אֵת רַבִּי חֵיָּא. מֵאִי
מְעָמָא עֶבֶד מִרְּבִי וְשִׁנְהָ תִּלְמִידֵיו בְּשׁוּק. אָמַר לִיה רַבִּי חֵיָּא,
מִשׁוּם דְּבָתִּיב (שם א) 'הַקְּמֹת בְּחוּץ תְּרוֹנָה', כְּלוֹמַר מְכַרְזִים חֲכֻמַּת
הַתּוֹרָה בְּפִרְהִסְאִי. אָמַר לִיה רַבִּי, אֵף אִם קָרִית פֶּסוּק זֶה, לֹא שְׁנִית
אוֹתוֹ פַּעַם שְׁנִיָּה לְהַתְּבוּנָן בּוֹ, וְנָאִם אִם שְׁנִית לֹא שִׁלְשֶׁת, וְנָאִם
שִׁלְשֶׁת לֹא פִּירוּשׁוֹ לָךְ פִּירוּשׁוֹ הַנִּבְכּוֹן, שִׁלְשֶׁת בְּחוּץ תְּרוֹנָה הוּא
בְּדִקְרָא, דְּאָמַר רַבָּא, כָּל הָעוֹסֵף בְּתוֹרָה מְכַפְּסִים – בַּצְנַעְתָּ תוֹרָתוֹ
מִכְּבוֹד עָלָיו מְכַחוּץ, וּפִירוּשׁ הַפֶּסוּק שֶׁחֲכֻמַּת הַתּוֹרָה שַׁעֲסָךְ בַּהּ
בַּצְנַעְתָּ מְכַרְזִיהָ עַל כִּךְ בְּרִבִּים בַּעַל כְּרָחוֹ. מַקְשָׁה הַגְּמָרָא: וְהָא
בְּתִיב (שעריא מח טו) 'לֹא מִרְאֵשׁ בְּפִתְרֵי דְּבָרֵי', כְּלוֹמַר שֶׁלֹּא נִתְּנִי
הַתּוֹרָה בְּסֵתֵר אֲלֵא בְּגִלּוּי בְּמַדְבַּר, וּמִמִּילָא אֵף תִּלְמִיד חֲכָם צָרִיךְ
לְלַמֵּד תּוֹרָתוֹ בְּגִלּוּי לְכָל. מִתְּרַצַּת הַגְּמָרָא: הֵהוּא נֵאמַר בְּיוֹמֵי דְּכִלָּה
– יוֹם הַדְּרִישָׁה שְׁדוּרִשִׁים לְרִבִּים, שֶׁשֶּׁם מִלְּמִידִים בְּפִרְהִסְאִי, אֵךְ
לְתִלְמִידִים יֵשׁ לְלַמֵּד בַּצְנַעְתָּ.
מִבְּרִית הַגְּמָרָא: וְרַבִּי חֵיָּא שֶׁסִּבַּר שִׁישׁ לְלַמֵּד בְּגִלּוּי הָאִי 'חֲמוּקֵי
וְיִכְנִיף מֵאִי עֶבֶד לָהּ – כִּיצַד יִפְרֹשׁוּ, הִרִי מְבוֹאָר בּוֹ שְׁדִימָה הַכְּתוּב
אֵת הַתּוֹרָה לִירְכִיבִים שֶׁהֵם בְּסֵתֵר. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: רַבִּי חֵיָּא מוֹכִי
לָהּ בְּצִדְקָה וּבְגִמְלוּת חֲסִידִים שְׁאוֹתָם יֵשׁ לַעֲשׂוֹת בְּסֵתֵר.
הַגְּמָרָא מְסִימַת הוֹכַחְתָּהּ מִמַּעֲשִׂים אֵלֶּה: אֱלָמָא גִּיּוּפָה דִּידְהוּ – שֶׁל
בְּנֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הִיא תְּלָתִין יוֹמִין, וְקִשָּׁה לְרַב חֲסִידָא שְׁאֵמַר שֶׁהִיא
בִּשְׁבַּע יָמִים.
מִתְּרַצַּת הַגְּמָרָא: אֵין לְהוֹכִיחַ מִנּוּפֵי רַבִּי, כִּיּוֹן שְׁנוּיַת נְשִׂיא שְׂאִנִּי,
שֶׁהִיא חֲמוּרָה וְנוֹהֶגֶת שְׁלֹשִׁים יוֹם, אֵךְ נִזְיַפַּת שְׂאֵר חֲכָמִים נוֹהֶגֶת
שְׁבַעִה יָמִים בְּלִבָּד.
מִבְּרִית הַגְּמָרָא: גִּיּוּפָה דִּידֵן – שֶׁל בְּנֵי בָבֶל בְּמָה זְמַן הָיוּ. מְשִׁיבָה
הַגְּמָרָא: חַד יוֹמָא, בִּי הָא – כְּפִי הַמַּעֲשֶׂה דְּשְׂמוּאֵל וְכִר עוֹקְבָא, בִּי
הָיוּ יְתִיבֵי יִרְבִּי שְׂמַעְתָּא – שֶׁכְּשֶׁהָיוּ לומִידִים הָיוּ יְתִיב – הִיָּה יוֹשֵׁב
מִר עוֹקְבָא קְפִיָּה דְּשְׂמוּאֵל בְּרַחוּק אֲרַבַּע אַמּוֹת כְּתִלְמִיד הַיוֹשֵׁב לִפְנֵי
רְבוֹ, שֶׁשְׂמוּאֵל הִיָּה גְדוֹל מִמֶּנּוּ בְּתוֹרָה, וְכִי הָיוּ יְתִיב בְּרִינָא –
שֶׁכְּשֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִים בְּדִין הָיוּ יְתִיב – שֶׁמֶר עוֹקְבָא הִיָּה הַנְּשִׂא. וְהָיוּ חִיָּקִין
עוֹקְבָא בְּרַחוּק אֲרַבַּע אַמּוֹת, שֶׁמֶר עוֹקְבָא הִיָּה הַנְּשִׂא. וְהָיוּ חִיָּקִין
לִי דּוּכְרָא – וְהָיוּ מְנַמְכִּים מִקּוֹם לְמִר עוֹקְבָא בְּצִיפְתָּא – מִבְּחֻצְלוֹת
בֵּית הַמִּדְרָשׁ, וְיְתִיב עֲלִיָּוִה נִמּוֹךְ מִשְׂמוּאֵל, בִּי חִיבִי דְּלִישְׁתַּמְעֵן
מִלִּיָּה – כְּדִי שִׁישְׁמַעֵי דְּבָרֵי שְׂמוּאֵל שֶׁהִיָּה רְבוֹ בְּתוֹרָה. כָּל יוֹמָא
הָיוּ מְלִי – מִלְּהוֹדָה לִיה מִר עוֹקְבָא לְשְׂמוּאֵל עַד אוֹשְׁפִישׁוּי – וְבֵית
אֲבִסְנִיתוֹ. יוֹמָא חַד אִימְרִיד בְּרִינָה – הִיָּה מֶר עוֹקְבָא טְרוּד בְּדִין
קִשָּׁה וְלֹא זָכַר לְלוֹת אֵת שְׂמוּאֵל, וְהָיוּ אוֹיֵל שְׂמוּאֵל בְּתִרְיָה – אַחֲרֵי
מֶר עוֹקְבָא, וְכִי עוֹקְבָא לֹא שֶׁם לִיבּוֹ לִכְךָ מִתּוֹךְ טִירְדוֹת. בִּי מָטָא

1 תלמיד שנייה אדם לכבודו – שולול בכבודו, נדויו נידוי, ומוכח
2 מדרגתו בברייתא, מנוחה לרב ו-מפי הרב, מנוחה אף לתלמיד, אך
3 המנוחה לתלמיד ו-מפי תלמיד, אינו מנוחה לרב. ויש לדייק, שלרב
4 הוא דאינו מנוחה, הא לכולי עלמא הוא מנוחה. ויש לברר למאי –
5 מדוע נידהו, אי פמילי דשמיא – אם מחמת דברי שמים דהיינו
6 שעבר על איסור, הרי נאמר (משלי כא ז) 'אין חכם ואין תבונה ואין
7 עצה לנגיד ה', כלומר שאין חשבות כנגד ה', וכיון שעבר על
8 דבריו עליו להיות מנוחה אף לרב, אלא לא מדובר שנידהו רק
9 לכבוד עצמו, ורק לרב אינו מנוחה משום שנידה לכבוד עצמו, אך
10 לשאר אנשים הוא מנוחה.
11 דין תלמיד חכם שאדם חייב לו ממון: אמר רב יוסף, צורבא מרבנן
12 – תלמיד חכם צעיר וחרף עבד דניא לנפשיה – עושה דין לעצמו
13 לחייב חבירו בממון, אולם רק במילתא דפסיקא ליה – בדבר
14 שברור לו שהדין כמותו.
15 הגמרא חוזרת לענין נידוי, ומביאה מעשה בענין נידוי תלמיד חכם
16 שסרה: ההוא צורבא מרבנן דהוה פנו שומעניה – שהיו יוצאים עליו
17 שמועות רעות. אמר רב יהודה, היכי לעביד – כיצד נדון אותו,
18 לשמתייה – אם נגדה אותו, הרי צריכי ליה רבנן תלמידיו ללמוד
19 תורה ממנו, ובנידויו יתרחקו ממנו, לא לשמתייה – ואם לא נגדה
20 אותו קא מיתחיל שמיא דשמיא – יתחיל שם שמים, שיראו שכן
21 נוהגים תלמידיו חכמים ויבואו ללמוד מהם. אמר ליה רב יהודה
22 לרבא בר בר חנה, מידי שמיע לך בהא – האם שמעת דבר הלכה
23 בזה. אמר ליה רבה בר בר חנה, הכי אמר רבי יוחנן, מאי דתיב
24 (מלאכי ב ז) 'כי שפתי כהן ישרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך
25 ה' צבאות הוא', כינה הכתוב את הכהן המלמד תורה 'מלאך ה',
26 לדרוש שאם דומה הרב למלאך ה' למלאך ה' בטוהרה ובמעשים טובים,
27 ומקיים מה שמורה תלמידים, יבקשו תורה מפיו, ואם לאו אל
28 יבקשו תורה מפיו, שמה ילמדו ממעשיו הרעים, וממילא יש
29 לנדותו אף שלא ילמדו ממנו, שהרי אכן אין ללמוד ממנו.
30 ובששמע זאת שמתייה – נידהו רב יהודה.
31 המשך המעשה: לטוב איחלש ו-חלה רב יהודה, אתו רבנן לשיילי
32 ביה ו-לבקרו, ואתא איהו נמי בתריה – ובא עמם גם החכם
33 המנוחה, בד חזיה – כשראהו רב יהודה לאותו חכם חיד ו-צחק.
34 אמר ליה החכם, לא מסתייף דשמיא – וכי לא דיך שנידית לההוא
35 גברא אותו, אלא אחובי נמי חיד בי – עוד הנך צוחק עלי. אמר
36 ליה רב יהודה, לאו בדיק מתיבנא – לא עליך אני צחק, אלא
37 משום דכי אולינא לההוא עלמא בדיקא דעתאי – שכשאלך לעולם
38 הבא אהיה שמה, כיון דאפילו לגברא בותיק לא חגיפי ליה – אף
39 לאדם חשוב כמותך לא התנתי במקום חילול השם.
40 ממשיכה הגמרא לספר: לאחר מכן נח נפשיה דרב יהודה – רב
41 יהודה נפטר, ואז אתא – בא החכם המנוחה לבי מדרשא, ואמר להו
42 לחכמים שרו לי – התירו לי הנידוי, אמרו ליה רבנן, גברא דחשיב
43 כרב יהודה ליבא הקא דלישרי לך – אין כאן אדם חשוב כרב יהודה
44 להתיר לך את הנידוי, אלא זיל לגביה דרבי יהודה נשיאה דלישרי
45 לך. אול לקמיה – בא לפניו וביקש שיתיר נידויו. אמר ליה רבי
46 יהודה לרבי אמי, פוק ו-צא ועיין בדיניה, ואי מיבעי למישרא ליה
47 שרי ליה – ואם אכן יש להתיר נידויו התר לו. עיין רבי אמי בדיניה
48 וסבר למישרא ליה, אך אז עמד רבי שמואל בר נחמני על רגליו
49 ואמר, ומה שפחה של בית רבי שנידתה אדם על דבר עבירה
50 כמבואר להלן, לא נהנו חכמים קלות ראש בדיניה ולא התירוהו
51 שלש שנים, בנידוי של יהודה חביריני על אחת כמה וכמה שלא נקל
52 ראש ונתירו. אמר רבי ירמיה, מאי ירמיה – מה משמעות הדבר
53 שלפנינו דאתא האידנא האי קבא בבי מדרשא – שבא היום זקן זה
54 ורבי שמואל בר נחמני לבית המדרש, דהא כמה שני לא אתא –
55 הרי כבר כמה שנים שאינו בא, ומכך שדוקא היום הגיע ואמר כך
56 שמע מינה שיש לנהוג בדבריו ולא מיבעי למישרא ליה – אין להתיר
57 הנידוי, ואכן לא שרא ליה רבי אמי.
58 סיום המעשה: נפק בי קא בבי ואיל – יצא החכם המנוחה בבכי

59 על שלא התירו נידויו והלך, ובדרכו אתא זיבורא ופרקיה אמתיה
60 – באה צרעה ונשכתו באמתו ושכיב ו-נפטר. עיילוהו למערתא
61 דחסידי – הכניסוהו לקברו במערה של חסידים ולא קיבלוהו
62 אליהם, שהיה נחש כרוך בפתח המערה ומנעם להכנס, עיילוהו
63 למערתא דדייני – ראשי בית דין וקיבלוהו. מבארת הגמרא: מאי
64 טעמא קיבלוהו במערת הדיינים, משום דעבד קרבי אילעאי, דתניא
65 בברייתא, רבי אילעאי אומר, אם רואה אדם שיצאו מתנער עליהו
66 ולך למקום שאין מכירין אותו, וילבש שחורים ויתעטף שחורים שלא
67 יכירוהו, ואז יעשה מה שלבש פסין שהיא העבירה, ואל חילל שם
68 שמים בפירסא לחטוא במקום שמכירים אותו, שכיון שאין
69 מכירים אותו אין חילול השם. ואף אותו חכם עשה מעשיו
70 בצינעא ולא חילל את השם.
71 הגמרא חוזרת לנידוי של שפחת בית רבי. מבארת הגמרא: שפחה
72 של בית רבי מאי היא – מה היה המעשה, דאמתא דבי רבי חיותיה
73 לההוא גברא דהוה מתי – ראתה אדם שהכה לבנו גדול, אמרה,
74 ליהוי ההוא גברא בשממא, כיון דקעבר משום 'ולפני עור לא תתן
75 מכשול' (ויקרא יט יד) שהוא איסור להכשיל אדם מ ישראל בחטא,
76 שבחבאת בן גדול עלול הבן לבוא לבעוט באביו, ונמצא שהאב
77 מכשילו בחטא, דתניא בברייתא, נאמר 'ולפני עור לא תתן מכשול',
78 במכה לבנו גדול הפתוב מדרב.
79 מעשה בענין נידוי שלא כדון: ריש לקיש הוה מנפך פרידיא – היה
80 שומר על פרסו, ואתא ההוא גברא וקאביל תאני – בא אדם ואכל
81 תאנים מן הפרס, קמא ביה קלא – הרים עליו ריש לקיש את קולו
82 וגער בו שלא יאכל, ולא אשנח ביה אותו אדם והמשיך באכילתו.
83 אמר ריש לקיש, ליהוי ההוא גברא בשממא – יהיה אותו אדם
84 בנידוי. אמר ליה אותו אדם, אדרבה, ליהוי ההוא גברא – ריש לקיש
85 בשממא, שהרי אף אם ממן נתחייבתי לך על התאנים, מכל מקום
86 נידוי מי נתחייבתי לך. אתא ריש לקיש לבי מדרשא לשאול מה דינו,
87 אמרו ליה החכמים, הנידוי שלו נחשב נידוי, והנידוי שלך אינו נידוי,
88 שהיה שלא כדון. שאל ריש לקיש, ומאי תפניתיה ו-תקנתיה. אמרו
89 לו, זיל לגביה דלישרי לך – לך אליו שיתיר הנידוי. אמר ריש לקיש,
90 לא ידענא ליה – איני מכירו. אמרו ליה, זיל לגבי נשיאה דלישרי לך
91 – לך אצל הנשיא שיתיר לך, דתניא בברייתא, נידוהו ואינו יודע
92 מי נידהו, ולך אצל נשיא ויתיר לו נידויו.
93 דין נוסף בנידוי על מעשי עבירה: אמר רב הונא, באישא תתיקני,
94 אב בית דין שפחה ועבר עבירה אין מנדין אותו בפרהסיא, אלא
95 אומר לו בלשון כבוד, הפך ב-התכבד ושב בביתך, שלא יהיו
96 צריכים לנדותך ויפגע כבודך. ואם חור ופרת, מנדין אותו
97 בפרהסיא מפני חילול השם.
98 דעה שונה בענין זה: ופליגא – ומאמר זה חולק על דבריו דריש
99 לקיש, דאמר ריש לקיש, תלמיד חכם שפחה אין מנדין אותו
100 בפריהסיא כלל, שנאמר (דברים י) 'ובשלת היום וכשל גם נביא עמך
101 לילה', ויש לדרוש, שאם נביא או חכם נכשל בחטא בפניהו – כסה
102 בויונו פלילה, כלומר אל תבזהו בפרהסיא.
103 הנהגה בענין זה: מר זוטרא חסידא, כי מתיב צורבא מרבנן שמתא,
104 ברישא משמית נפשיה – בתחילה היה מנדה עצמו, והדר משמית
105 לדידיה – ורק אחר כך היה מנדה התלמיד חכם, וזאת מפני כבוד
106 התלמיד חכם. וכי הוה ציל באושפזיה – וכשהיה נכנס לביתו, שרי
107 ליה לנפשיה – היה קודם מתיר הנידוי לעצמו, והדר שרי ליה
108 לדידיה – אחר כך היה מתיר לתלמיד חכם, שיבוא מי שכבר הותר
109 לו הנידוי ויתיר למנוחה.
110 עוד בענין נידוי תלמיד חכם: אמר רב נדל אמר רב, תלמיד חכם
111 מנדה לעצמו ו-את עצמו ומיפר לעצמו נידויו.
112 עוד בענין זה: אמר רב שפא, מתי לי – ישולם שכרי דלא שמיתי
113 צורבא מרבנן מעולם, שואלת הגמרא: אלא כי קא מתייב – כשהיה
114 מתחייב צורבא מרבנן שמתא, היכי עבד רב פפא. משיבה הגמרא:
115 כי הא דמערבא – כמו בארץ ישראל מימנו אנגידא דצורבא מרבנן
116 – שהיו נמנים יחד להלקות תלמיד חכם שעשה איסור, ולא מימנו

מועד קטן. ואלו מגלחין – פרק שלישי דף יז עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזלץ) קלט רש"י

1 **וטריקה** נשכו אמתו – ויש מפרשים: מדה כנגד מדה, משום דנחשד בזנות.
2 **ולא** קיבלוהו – דהדרא ליה עבנא.
3 **דעבר** אדרבי אילעא – ולכן לא קיבלוהו, אף על פי שהיה תלמיד חכם, ויש גורסים:
4 דעבר כרבי אילעאי, ומשום הכי קיבלוהו דיני.
5 **אם** רואה אדם שיצרו מתגבר עליו – וכתב
6 רבנו חננאל: חס ושלום, לא הותר לו
7 לעשות עבירה, אלא על ידי כך יכנע לבו. בפרק
8 קמא דקדושין (מא), פירשתי.
9 **נידוי** מי נחתוהו לך – אף על פי שמשמתין
10 בעבור ממונן, כדאמרין לעיל (טז, א). הני
11 מילי לממונא – יש לומר: שהיה לו לקרותו לבית
12 דין תחילה, שמא יפרע. ועוד: דבבית דין נמי צריך
13 שני דחמישי ושני, כדפירשתי לעיל, וכדמשמע
14 בפרק "הגזול תבא" (בבא קמא קיז, א). ולא דמי
15 לאיסורא (דמכין) לאלתר, כדאמר בהווא גברא
16 דקאכל תמרי בשעור בשבת, וכן (ירוש) פרק
17 "הדר" (עירובין טז, א). ובשם רבינו תם שמעתי
18 שהיו רגילין באותו מקום שאוכלין באילנות ונותן
19 דמים, והשתא לא היו עוברים על הגזל.
20 **משמית** נפשיה – משום צער, שצריך לנדות
21 תלמיד חכם, אי נמי: כדי שהא זכור
22 להתייר. והא דלא התייר לחבירו מתחילה –
23 כדאמרין בשבועות פרק קמא (יד, א). וכאי
24 ויכפר על החיוב, לכך טוב כשיתיר לחבירו –
25 שהיה הוא מותר קודם.

שלא

1 תלמיד חכם שנידה לכבודו – כבר פירשתי למעלה, עביר איניש דינא לנפשיה – דאמר
2 ליה: את מחייבת לי הכי והכי. דפסיקא ליה – שודאי הוא לו, ולא ספק. מני שומעניה –
3 שיוצאין עליו שמועות רעות, צריכי ליה רבנן – דאתריה, דהוה רבדון. ואם לאו אל
4 יבקשו תורה – הואיל וסנו שומעניה, הא דצריכי ליה רבנן לאו כלום הוא, דמוטב דלא
5 ילפי מניה. **אחא** איהו – האי מנודה נמי
6 בהדיהו. **מאי** דקמן – כלומר, היכי מתרמי דעל
7 האי סבא, רבי שמואל בר נחמני, האינדא לבית
8 המדרש. שפע מינה – דלחכי איתרמי דאדא
9 האינדא לבי מדרשא, ואמר לן רבי משום רב האי
10 ליה, וטרקיה **אאמתיה** – נשכו למנודה באמתו.
11 ולא קבלוהו – דהדרא עבנא למערתא, ולא
12 פתחה פיה. דיני – ראשי בית דין, וחסידים
13 עדיפי מנייהו. **מאי טעמא** – קבלוהו. דעבר כרבי
14 **אילעאי** וכו' – בהני שמועות רעות, מה שלכו
15 חפץ – עבירה, והואיל ואין מכירין אותו שם
16 ליבא חלול השם, ואמר לן רבי משום רב האי
17 גאון: יעשה מה שלכו חפץ – רוצה לומר: דודאי
18 כיון שלבשו שחורים וכו' – אני ערב בדבר
19 שאינו חפץ מבאן ואילך בעבירה. דקא עבר
20 משום ולפני עור לא תתן מכשול – דכיון וגדול
21 הוא, שמא מבעט באביו, הוה ליה איהו
22 מכשילו. שלך אינו נידוי – דלאו בדנא שמתיה
23 הכבד – בלשון הזה אומרים לו: עשה עצמך
24 כאדם שכבד עליו ראשו, ושב בביתך. בלשון
25 כבוד אומר לו, ליטא אחרינא: הכבד = התכבד,
26 כבודך שתשב בביתך. כסו – אל תבזה אותו
27 בפרהסיא. כלילה – שחשיכה, ואין אדם רואה.
28 **משמית נפשיה** – משום יוקרא דההוא צורבא
29 מדרבנן, מיטנו אנגרא – מלקות, ומלקות יפה
30 להם יותר משמתא, הוה מלקות להו, ומהניא כי
31 טיחיא בתנורא – כשומן שטוחין את התנור
32 ונבלע בתוכו, שאין יוצא לעולם. כלומר: מכה
33 לכל מאן דמשמתין ליה, דלא נפקא מיניה
34 לעולם, ופליגא דרבי שמעון בן לקיש – דאמר:
35 יוצאה, נגובתיה – זנב, דיהא עברא – ומלקי ליה.
36 מסתפינא מיניה – דגברא אלמא הוא. שקיל
37 פתיחא עלויה – כתוב עליו שמתא, שקליה –
38 לכתב שמתא.

ואחתיה

1 **אילעאי** אומר: אם רואה אדם שיצרו מתגבר עליו –
2 חפץ, ואל יחלל שם שמים בפרהסיא. שפחה של בית רבי מאי היא? דאמרת דבי רבי חזיתיה לההוא גברא דהוה מוחי לבנו גדול,
3 אמרה: ליהויה הוא גברא בשמתא, דקעבר משום: "ולפני עור לא תתן מכשול". דתניא: "ולפני עור לא תתן מכשול" – כמפה לבנו
4 גדול הפתוח מדבר. ריש לקיש הוה מנזר פרידסא, אתא ההוא גברא וקאכיל תאיני. רמא ביה קלא, ולא אשגח ביה. אמר: ליהויה הוא
5 גברא בשמתא. אמר ליה: אדרבה, ליהויה הוא גברא בשמתא! אם ממונן נתחייבתי לך נידוי מי נתחייבתי לך? אתא לבי מדרשא. אמר
6 ליה: שלח נידוי, שלח אינו נידוי. ומאי תפנתיה? זיל לגביה דלישורי לך. לא ידענא ליה. אמרו ליה: זיל לגבי נשיאה דלישורי לך, דתניא:
7 נידוהו ואינו יודע מי נידוהו – לך אצל נשיא, ויתיר לו נדיו. אמר רב הונא, באושא התקינו: אב בית דין שפסח – אין מנדין אותו, אלא
8 אומר לו: "הקבד ושב בביתך". חור וסרח – מנדין אותו, מפני חילול השם. ופליגא דריש לקיש. דאמר ריש לקיש: תלמיד חכם שפסח
9 – אין מנדין אותו בפרהסיא, שנאמר: "וכשלת היום וכשל גם נביא עמך לילה" – פסחו כלילה. מר זוטרא חסידא, כי מיתייב צורבא
10 מרבנן שמתא – ברשא משמית נפשיה, ותרד משמית לדריה. כי הוה עיל באושפזיה – שרי ליה לנפשיה ותרד שרי ליה לדריה. אמר
11 רב גידל אמר רב: תלמיד חכם מנדה לעצמו, ומיפר לעצמו. אמר רב פפא: תיתי לי דלא שמיית צורבא מרבנן מעולם. אלא, כי קא
12 מיתייב צורבא מרבנן שמתא היכי עבדי? כי הא, דבמערכתא מימנו אנגרא דצורבא מרבנן ולא מימנו אשמתא. מאי שמתא? אמר רב:
13 שם מיתה, ושמואל אמר: שמתא יהיה, ומהניא ביה כי טיחיא בתנורא. ופליגא דריש לקיש. דאמר ריש לקיש: כשם שנכנסת במאתים
14 וארבעים ושמונה איברים כך פשהיא יוצאה – יוצאה מאתים וארבעים ושמונה איברים. כשהיא נכנסת – דכתיב: "והיתה העיר
15 חרם", "חרם" בגימטריא מאתים וארבעים ושמונה הוה. כשהיא יוצאה – דכתיב: "ברוך רחם תופור" "רחם" בגימטריא הכי הוה. אמר:
16 רב יוסף: שדי שמתא אנגובתא דכלבא – ואיהי דידה עברה. דההוא פלגא דהוה אכיל מסאני דרבנן, ולא הוה קא ידעי מנו. ושמתו
17 ליה, איתלי ביה נזרא בגובתיה, ואכלתיה. ההוא אלמא דהוה קא מצער ליה לההוא צורבא מרבנן, אתא לקמיה דרב יוסף. אמר ליה:
18 זיל שמתיה. אמר ליה: מסתפינא מיניה. אמר ליה: שקולי פתיחא עליה. כל שבין דמסתפינא מיניה. אמר ליה: שקליה אחתיה בכדא,
19 ואחתיה

שלא

ישוה קרבנותיהן – אף על גב דתגלחת דנזיר לא מעכבא – מכל מקום רגיל הוא לגלח, דמצוה הוא לגלח ולשלוח שערו תחת הדוד. **בשחל** שמיני בשבת – כגון שמע שמועה בשבת, דקבורתו לא היה בשבת, ובירושלמי מוקי לה כשגרתו היה ונתיאשו לבקש, דמונין לו משעה שנתיאשו.

ותנא

ידן סבר לה כרבנן – ואין להקשות:

מכל מקום יגלח ערב שבת, כמו חל שבעה שלו בערב שבת ערב הרגל, דשרו רבנן לגלח, ואף על גב דלית להו מקצת דיוס ככולו באבילות? דהתם נשלם האבילות קודם יום טוב, אף על גב דמגלח קודם שנשלם, דהא לית להו מקצת דיוס ככולו באבילות, והכא מידא אית להו, משום כבוד יום טוב, דאשכחן (יומא ג.) בוב חובה דהויא מקצת דיוס ככולו, אבל כשיש עדיין ימי אבילות – לא. אבל תימה: דהיכי אסרינן מהאי דלא תני מתניתין האבל והכחן מותרים לגלח משום דלית ליה פנאי והא מיעביד לעיל (יד, א) באבדה לו אבידה, ולא פשיט מדלא תני לה, דאיכא למימר תנא ושייר כמו כן הני – תני ושייר? ויש לומר: כיון דאשכחנא פלוגתא דאבא שאול ורבנן באבל – אית לן למימר דתנא דמתניתין וברייאא בחבי פליגי, וכיון דבאבל פליגי – בבחן נמי פליגי.

זאת

אומרת אבל אסור בתכבוסת – ואם תאמר: פשיטא, דהא אפי' שאר מלאכות אסורי? ויש לומר: משום דקתני לקמן (כא, א) אלו דברים שאבל אסור בהן ולא קתני תכבוסת. אי נמי: תכבוסת דייב קאמר.

דכי גרסינן:

ושמואל אמר הלכה כרבי יוסי בזה וכו', דאמר שמואל הלכה כדברי המיקל באבל – ואם תאמר:

בעירובין (מוא, ושלם), דאמר שמואל: הלכה כדברי המיקל בעירובין, ואמר נמי: הלכה כרבי יוחנן בן גורי. ומקשה התם: תרתי למה לי בוי' ויש לומר: איצטרך הכא לאפוקי מדעולא. ואם תאמר: וכיון דאית ליה לשמואל רבי יהודה ורבי יוסי הלכה כרבי יוסי, כדאמרין פרק "מי שהוציא אורו" (שם, ב) למה ליה למימר הכא הלכה כרבי יוסי? ויש לומר: לאפוקי מדעולא. ואעולא לא קשיא מידי מדרתם, דהיכא דאתמר – אתמר, כדאמר התם.

ואיסתייעא

דלא שלים משמרתו ברנל דמי. ותנא ברא סבר: אף על גב דשייך בהנך משמרות – משמרתיה מיהא שלימא ליה. תנו רבנן: כל אלו שאמרו מותרין לגלח פמועד – מותרין לגלח בימי אבלן. והתניא אסורים! אמר רב חסדא אמר רב שילא: פי תניא הכא מותרין – בשתכפוהו אבליו, אי בשתכפוהו אבליו מאי איריא כל אלו שאמרו? אפילו כולי עלמא נמי! דתניא: תכפוהו אבליו זה אחר זה, הכביד שערו – מיקל בתער, ומכבס פסותו במים. הא אתמר עלה, אמר רב חסדא: בתער ולא במספרים. במים ולא בנתור ולא באהל. אמר רב חסדא: זאת אומרת: אבל אסור בתכבוסת. תנו רבנן: כשם שאמרו אסור לגלח פמועד – כך אסור ליטול צפורנים פמועד, דברי רבי יהודה. ורבי יוסי מתיר. וכשם שאמרו: אבל אסור לגלח בימי אבלו – כך אסור ליטול צפורנים בימי אבלו, דברי רבי יהודה. ורבי יוסי מתיר. אמר עולא: הלכה כרבי יהודה באבל, והלכה כרבי יוסי פמועד, שמואל אמר:

הלכה

בתער ולא במספרים, וקאתי ברייתא דכל הני שמותרין לגלח פמועד – מותרין לגלח בימי אבלו, כשתכפוהו אבליו, ומגלח במספרים. – מכלל דשאר אבל אסור בתכבוסת.

הלכה

ואחתיה כבדא – תקע בתוך הכד ולא ישמעו. בי קברי – דלא שכיח תמן אינשי. וקרי ביה – כלומר: תקע ביה אלפין שיפורי. מאי תביר – למה תוקעין תקיעה ושברים? תביר בתי רמי – כלומר: שמתא משבר בתים גבוהים. כשלא היה להן פנאי – דדוקא נקט שעלו מטומאתם ברגל – לפיכך מגלחין, שלא היה להן פנאי לגלח, דעדיין לא עלו מטומאתן. או דלמא אף על פי שהיה להם פנאי – ולא גילחו קודם המועד, ומותרים לגלח במועד. שלא ישוה קרבנותיהן – בתגלחתן עד לאחר הרגל, דנזיר ומצוה אין מבאין קרבנותיהן עד לאחר גילוח, כדכתיב בהו קראי. הלכך לא קנסינן להו בדלא עבדי מקמי רגל, דזיימנן דלא עבדי קמי רגל. ומיאסרי להו במועד – נמצא שמשוהין הקרבנות ואינן קריבין ביום השמיני בומנן, לפיכך אמרו מגלח במועד, דמוטב לקרב זמן הקרבה ולא לאחר. איבעי ליה לגלוחי ערב הרגל – דתנן מתניתין (לקמן יט, א) הקורבן מתו שמונה ימים קודם הרגל – בטלו ממנו גזרת שלשים יום, ומותר בגילוח. והואיל וכבר התחיל יום אחד מן השלשים. וזה, דהואיל ולא גילח ערב הרגל – לא יגלח ברגל. בשבת ערב הרגל – דהוי אנוס, דלא מצי לגלח בשמיני ערב הרגל – להכי מגלח ברגל. איבעי ליה לגלוחי ערב שבת – שהוא שביעי. הלכה כאבא שאול – דאפילו לא קבר אלא שבעה ימים קודם הרגל – בטלה ממנו גזרת שלשים. ומודים חכמים לאבא שאול – אף על גב דבעי שמונה. בשחל שמיני להיות בשבת ערב הרגל – דהוי אנוס. שמותר לגלח בערב שבת – שהוא שביעי. האי תנא דברייאא – דתנן: אבל מגלח במועד. סבר כאבא שאול – דיום שביעי עולה לבאן ולכאן, לשבעה ולשלשים. וכיון דכבר התחילו שלשים – איבעי ליה לגלוחי קודם הרגל. אלא דשבת הוי, ואנוס הוא, להכי מגלח במועד. ותנא דידן – דתני: אלו מגלחין ברגל, ולא אבל. סבר כרבנן דאמרין לא אסרינן מקצת דיוס ככולו – אלא שבעה שלימין בעינן, ואכתי לא שלים אבילות דשבעה קודם הרגל, ולא הוי אנוס. דאפילו לא הוי שבת – לא מצי לגלח, להכי אינו מגלח במועד. דשלים משמרתו ערב הרגל – בשבת, דלעולם לא שלמה משמרה אלא בשבת. איבעי ליה לגלוחי ערב הרגל – כלומר, בערב שבת שהוא ערב הרגל. דהא אמרינן (לעיל יד, א) אנשי משמר אסורין בגילוח, ובחמישי מותרין מפני כבוד השבת. דשלים משמרה ברגל – כגון דהוי יום חמישי יום ראשון של רגל – דלא מצי לגלח דהוי יום טוב. ושלים משמרתו בשבת, שהוא יום שלישי לרגל. תנא דידן – דאמר: אינו מגלח במועד. סבר כיון דתנן בשלשה פריקים – בשלשה רגלים כל המשמרות שוים, אכתי, כמאן דלא שלים משמרתו דמי, ועדיין יש לו חלק באימורי רגלים, ולא שלים משמרתו בכל הרגל, להכי אינו מגלח ברגל. כדתנן: אנשי משמר אסורין לגלח. ותנא ברא – דאמר: מותרין לגלח. אף על גב דשייך בהנך משמרות – שלים עיקר משמרתו דידה, להכי מותר בגילוח. הא אתמר עלה – הא דתני תכפוהו אבליו מיקל

57

מועד קטן דף יז עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום חמישי) קמא

– של משנתינו, כבר לה ברבנן דאמרי לא אמרין מקצת היום ככולו
אלא כל היום השביעי ממנין שבעה, ואבתי לא שלים אבילות
בשבעה – עדיין לא השלים שבעת ימי אבילות עד הרגל, וכיון
שלא החלה אבילות שלשים קודם הרגל אינו מבטלם, ומה שלא
גילח קודם המועד אינו משום שבת אלא משום איסור אבילות,
ולכן אסור לגלח במועד שאינו נחשב כאנוס.
הגמרא דנה בהמשך הברייתא לגבי כהן. מקשה הגמרא: האי כהן
שהותר לגלח במועד היכי דמי, אלימא דשלים משמרתו לשרת
במקדש בשבת שבוער הרגל, אם כן איכע ליה לגלותי בערב הרגל
קודם השבת, שבוה אף אנשי משמר מותרים (לעיל ד,). וכיון שלא
גילח אין להתיר לו במועד.
מתרצת הגמרא: לא צריכא להתיר לכהן לגלח במועד, אלא
דשלים משמרתו ברגל, כגון שחל היום טוב בחמישי, ונאסר לגלח
בו, וקודם לו נאסר לגלח מחמת משמרתו, ולכן מותר לגלח
במועד.
התנא של משנתינו לא שנה שכן מותר לגלח במועד. הגמרא
מבארת מחלוקתם: תנא רידן כבר, כיון דתנן במשנה (סוכה נה)
בשלושה פריקים בשנה, דהיינו בשלושת הרגלים, היו כל המשמרות
של הכהנים שוות באימורי הרגלים – בעורות עולות ובזוחה ושוק
של שלמי חגיגה שמקריבים ברגל, ובחילוק להם הפנים בין
המשמרות בשבת, ונמצא שברגל הוא זמן משמר כל הכהנים,
ולכן אף כהן שנשלמה משמרתו ברגל כמאן דלא שלים משמרתו
ברגל דמי, ונמשכת משמרתו כל הרגל ואסור לגלח. ותנא כרא
כבר, שאף על גב דכהן זה שייך ברגל בהנהגת משמרתו – במשמרות
אלו, מכל מקום משמרתו מיהא שלימא ליה – עיקר ימי משמרתו
כבר נשלמו, ולכן מותר לגלח משום שקודם היה אנוס ואסור
לגלח.
ברייתא בענין גילוח בימי אבל למותרים במועד: תנו רבנן, כל אלו
שאמרו במשנתינו שמוותרין לגלח במועד מפני שהיו אנוסים קודם,
מוותרין לגלח אף בימי אבל. מקשה הגמרא: והתניא בברייתא שאף
אלו אסורים לגלח בימי אבלם. מתרצת הגמרא: אמר רב חסדא
אמר רב שילא, כי תניא הך שמוותרין, בשתכפוהו אבליו – שבאו
עליו אבילות בזה אחר זה, שבתוך אבילות על קרוב אחד מת
קרוב נוסף, שנמצא שערו גדל זמן רב, אך בלא זה אסור.
מקשה הגמרא: אי מותר רק בשתכפוהו אבליו, מאי איריא – מדוע
הותר דווקא כל אלו שאמרו שמוותרים במועד, הרי באופן זה
אפילו לבולי עלמא נמי מותר לגלח, דתניא בברייתא, תכפוהו
אבליו זה אחר זה, אם הכביד שערו מיקל – מגלח מעט ממנו בתער,
ויכבס בסותו כמים. מתרצת הגמרא: הך אהמרי עלה – על ברייתא
זו, אמר רב חסדא, התירו להקל שערו דווקא בתער ולא במספרים,
ומכבס כסותו דווקא כמים ולא בתער – אדמה לבנה המנקה את
הלכלוך ולא פאהל – מין כיבוס המעביר הלכלוך, אמנם לאלו
המותרים בגילוח במועד הרישה הברייתא לעיל שבתכפו אבליהם
מותרים בגילוח גמור בלא שינוי.
הגמרא מביאה לימוד מן הברייתא האחרונה: אמר רב חסדא, זאת
אומרת, שאכל בשבעת ימי אבילותו אסור בתכפופות.
הגמרא דנה בענין נטילת צפורנים במועד ובאבל, ומביאה
ברייתא: תנו רבנן, כשם שאמרו חכמים (לעיל ד) שאסור לגלח
במועד כדי שיגלח בערב הרגל ולא יכנס לו כשהוא מנוול, כך
אסור אף ליטול צפורנים במועד שלא יכנס לרגל כשהוא מנוול
בצפורנים ארוכות, דבר רבי יהודה. ורבי יוסי מתיר ליטול
הצפורנים, כיון שהוא ניול גדול ואין חשש שלא יטול בערב
הרגל. הברייתא מביאה מחלוקת נוספת: וכן שם שאמרו (לעיל ד)
שאכל אסור לגלח בימי אבלו משום שזה סימן לאבילות, כך מטעם
זה אסור לו ליטול צפורנים בימי אבלו, דבר רבי יהודה. ורבי יוסי
מתיר, כיון שצפורנים אינן סימן לאבילות.
הגמרא מביאה מחלוקת מה ההלכה בענין זה: אמר עולא, הלכה
כרבי יהודה פאהל שאסור לו ליטול צפורניו בשבעת ימי אבילותו,
והלכה כרבי יוסי שמוותר ליטול צפורנים במועד, שיותר ראוי
להקל במועד מבאבל. וישמאל אמר,

ואתתיה בי קברי – ותניחו בבית הקברות שאין אנשים מצויים שם,
וקרי ביה – תקע שם בתוך הכד שלא ישמעו אלפא שפורי – אלף
תקיעות שופר בכל יום, כמשך ארבעין יומין. אויל עבד קבי – הלך
התלמיד ועשה כן, ולאחר מכן פקע ברא וסית אלפא – נשבר הכד,
ומת האלים.
מבררת הגמרא: מאי שפורי – מדוע תוקעים בשופרות בנידוי.
משיבה הגמרא: תיבת 'שופר' מרמזת שגפצעין פמנו – מן האדם
המנודה. מבררת הגמרא: ופאי תכרא – מדוע תוקעים שברים אחר
התקיעה. משיבה הגמרא: אמר רב יצחק בריה דרב יהודה, לרמו
שהשמותא תכרי רמי – משברת בתים גבוהים, כלומר משפילה
אנשים רמים, וכפי דתניא בברייתא, אמר רבן שמעון בן גמליאל,
כל מקום שנתנו בו חכמים עיניהם לרעה, נאמר בו או סיתה או
עוין, ואין נתינת עין גדולה מנידוי.
שינוי במשנה: ואלו מגלחין וכו' והנזיר והמצורע מוטמאתו
לטהרתו.
הגמרא מביאה ספק באיזה אופן נאמר היתר זה: בעא מיניה רבי
ירמיה מרבי יוצא, האם הותר דווקא בשלא היה להם פנאי לגלח
קודם המועד, שהיו בטומאתם עד תחילתו ונותרו במועד, אך אם
עלו מטומאתם קודם המועד והיה להם פנאי אסורים ככל אדם,
או דלמא הותר להם אף בששהיה להם פנאי לגלח קודם ולא גילחו.
פושטת הגמרא: אמר רבי זירא לרבי ירמיה, תניא בברייתא,
כל אלו שאמרו חכמים במשנה שמוותרין לגלח במועד, דווקא בשלא
היה להם פנאי לגלח לפני המועד, אבל היה להם פנאי אסורים, וזה
בשאר האמורים במשנה, אך נזיר ומצורע, אף על פי שהיה להם
פנאי מותרים, כדי שלא ישהו קרבנותיהם עד לאחר הרגל, שהרי
אינם יכולים להביא קרבנותיהם עד לאחר תגלחתם, ואם נאמר
שלא יגלחו ברגל נמצאו משהים קרבנותיהם עד לאחר המועד
ולא יקריבו בזמנם ביום השמיני.
אופנים נוספים שבהם התירו חכמים לגלח במועד: תנא בברייתא,
הכהן שהשלים משמרתו והפאהל שהשלים ימי אבילותו מותרין
בגילוח במועד, שלא היו יכולים לגלח קודם.
הגמרא דנה בדברי הברייתא. מקשה הגמרא: האי אבל שהותר
גילוח במועד היכי דמי, אלימא שחל יום שמיני שלו – של ימי
אבילותו בערב הרגל, והרגל מבטל ממנו אבילות שלשים שאסור
לגלח בה כיון שנהג ממנה יום אחד (לקמן ט). אם כן איכע ליה
לגלותי – היה צריך לגלח בערב הרגל משום כבוד הרגל, וכיון שלא
גילח אז אסור לגלח במועד. ואלא תאמר שהותר באופן שחל יום
שמיני שלו להיות בשבת ערב הרגל, שזה יתכן כששמע שמת לו מת
בשבת הקודמת, ולא היה יכול לגלח בערב הרגל, ולכן התירו לו
לגלח במועד. הרי אף על זה קשה דאיכע ליה לגלותי בערב שבת
אף שהוא יום שביעי לאבילותו, דאמר רב חסדא אמר רבניא בר
שילא, הלכה פאהל שאול הסובר שאף אם חל הרגל ביום שביעי
לאבילות מבטל ממנו אבילות שלשים, כיון שמקצת היום נחשב
ככולו, ומקצתו עולה לשבעה ומקצתו לשלשים, וכיון שהחל
לנהוג אבילות שלשים, הרגל מבטלה, וחולק על חכמים הסוברים
שאין אומרים שמקצתו ככולו ורק אם הגיע יום שמיני קודם הרגל
מבטל ממנו שלשים. ומודים חכמים לפאהל שאול, בשחל יום שמיני
שלו להיות בשבת ערב הרגל, שמוותר לו לגלח בערב שבת אף שהוא
יום שביעי, שהשמיני יחול קודם הרגל ויתבטלו השלשים, ורק
מחמת השבת אינו יכול לגלח אז, ולכן אומרים מקצת שביעי
ככולו ומותר לגלח בערב שבת. וכיון שלא גילח בו אסור במועד,
ובמה התירה הברייתא.
מתרצת הגמרא: לא צריכא להתיר לאבל לגלח במועד, אלא
בשחל שביעי שלו להיות בשבת ערב הרגל ולא היה יכול לגלח בו
ולא בערב שבת לדברי הכל, ובאופן זה הותר לגלח במועד.
התנא של משנתינו לא שנה שאכל הותר לגלח במועד. הגמרא
מבארת מחלוקתם: תנא כרא – של הברייתא כבר לה פאהל שאול
דאמר מקצת היום ככולו, ויום שביעי עולה לו לבאן ולכאן – מקצתו
לדין שבעה ומקצתו לדין שלשים, וכיון שהחל לנהוג שלשים
הרגל מבטלו, ובין דיום שביעי בשבת שבערב הרגל הוי כפי
שנתבאר אנוס הוא מלגלח בו, ולכן מותר לגלח במועד. ותנא רידן

1 הִלְכָּה בְּרַבִּי יוֹסִי שְׁמַתִּיר לִיטוֹל צִפּוֹרִנִּים בֵּין בְּמוֹעֵד וּבֵין בְּאֶבֶל,
 2 וּשְׁמוּאֵל לִשְׁיִטָּתוֹ דְּאִמְרַי שְׁמוּאֵל הִלְכָּה בְּדַבְרֵי הַמִּיקָל בְּאֶבֶל.
 3 מַעֲשֵׂה בִשְׁמוּאֵל בַּעֲנֵן נְטִילַת צִפּוֹרִנִּים בִּאֲבָל: פְּנֵחָם אַחֻזָּה וְ-אֲחִיו
 4 דְּמַר שְׁמוּאֵל אֵתְרַע בֵּיהּ מִלְתָּא – אִירַע לוֹ דְּבַר אֲבָל, שְׁמַת בְּנוֹ, עַל
 5 וְ-נִכְנַס) שְׁמוּאֵל לְמִישְׁאֵל טַעְמָא מִינֵיהּ – לְדַבֵּר עַל לְבוֹ שֶׁל אֲחִיו
 6 דְּבָרֵי תַנְחוּמִין, וְהִזְנוּהוּ לְטוֹפְרֵי דְהוּוּ נְפִישָׁן – רָאָה שֶׁצִּפּוֹרְנִי אֲחִיו
 7 פִּנְחָס גְּדוּלוֹת מִשּׁוּם שֶׁלֹּא גִזּוּם מִחֻמַּת הָאֲבִילוֹת. אִמְרַי לִיָּה שְׁמוּאֵל,
 8 אִמְרַי לֹא שְׁקָלֶתָ לָהּ – מַדּוּעַ אֵינָךְ נוֹטֵלִם, הֲרִי הִלְכָּה כְּדַבְרֵי הַמִּיקָל
 9 בְּכֶךְ. אִמְרַי לִיָּה פִּנְחָס, אִי בְּרִידִיָּה הָיָה מִי מְזַלְלָתָ בֵּיהּ בּוֹלִי הָאִי –
 10 וְכִי אִם אֲצִלְךָ הִיָּה מִקְרָה אֲבָל כּוֹחַ, הָאֵם הִיָּת מוֹלִזֵּל בּוֹ כֹּל כֶּךְ
 11 וְגִזּוּ צִפּוֹרִנֶיךָ, הָוֵאִי – הִיוּ דְּבָרֵי פִּנְחָס אֵלּוּ 'בְּשִׁנְיָה שְׁוֹצָא מִלְּפָנֵי
 12 הַשְּׁלִיט' (קֹהֶלֶת י ה), כְּלוּמַר כְּגִזְרָה הִירָצַת בִּשְׁגָגָה מִפִּי הַשְּׁלִיט עַל
 13 אָדָם לְהַעֲנִישׁוֹ, שֶׁלֹּא יַדְעוּ עֲבָדָיו שֶׁשָּׂגָּה וְעָשׂוּ כְּדַבְרֵיו, שֶׁאִךְ כֵּאֵן
 14 יֵצֵא מִפִּי פִּנְחָס כְּדַבֵּר הַזֶּה עַל אֲחִיו שְׁמוּאֵל שֶׁלֹּא בְּכוּנָה, וְעָשׂוּ
 15 בִשְׁמִים כְּדַבְרֵיו, וְאֵתְרַע בֵּיהּ מִלְתָּא בְּשְׁמוּאֵל – וְאִירַע דְּבַר אֲבָל
 16 אֲצֵל שְׁמוּאֵל. עַל וְ-נִכְנַס) פְּנֵחָם אַחֻזָּה לְמִישְׁאֵל טַעְמָא מִינֵיהּ –
 17 לְדַבֵּר עַל לְבוֹ דְּבָרֵי תַנְחוּמִין, וְאִזְ שְׁקָלִינְהוּ לְטוֹפְרֵיהּ – נָטַל שְׁמוּאֵל
 18 אֶת צִפּוֹרְנֵיו כְּשִׁיטָּתוֹ, וְהִכְמִינְהוּ לְאַפְּיָה – זֶרֶקֶם בִּפְנֵי פִּנְחָס אֲחִיו
 19 מְרֻב כַּעַס, וְאִמְרַי לִיָּה, לִית לָךְ – וְכִי אֵינָךְ סוֹבֵר שֶׁנִּחְשַׁב כֵּאֵילוֹ
 20 בְּרִית בְּרוּתָה לְשִׁפְתִּים שֶׁלִּפְעֻמִּים מִתְקִימִים הַדְּבָרִים שֶׁאָדָם מוֹצִיא
 21 בָּהֶם. דְּאִמְרַי רַבִּי יוֹחָנָן מִנֵּן שְׁבָרִית בְּרוּתָה לְשִׁפְתִּים, שְׁנֵאִמְרַי בִּפְרֻשְׁתָּ
 22 הַעֲקִידָה (בְּרַשִׁית כב ה) 'וְאִמְרַי אֲבָרְהָם אֵל נִעְרָיו שָׂבוּ לָכֶם פֶּה עַם
 23 הַחֲמוּר וְנִינְעָר נִלְכָּה עַד כֹּה וְנִשְׁתַּחֲוִה וְנִשְׁכַּח אֲלֵיכֶם', וְאִךְ
 24 שֶׁלֹּא הִיָּה בְּרַעְיוֹ שִׁיחֻזְרוּ שְׁנֵיהֶם, אֲלֵא כִּי יֵצֵא מִפִּיו, וְאִשְׁתִּינְעָא
 25 מִלְתָּא דְּהָדוֹר תְּרִינְוֵיהּ – וְלִכְּן נִסְתִּיעַ הַדְּבַר שֶׁאֵכָן כֶּךְ אִירַע שִׁחֻזְרוּ
 26 שְׁנֵיהֶם [א].
 27 הַגְמָרָא דְנָה בִּפְסוּקֵי שֶׁל שְׁמוּאֵל: כְּסוֹר מִינֵיהּ – סָבְרוּ הַחֲכָמִים שֶׁמָּה
 28 שֶׁהִתִּיר שְׁמוּאֵל לִיטוֹל צִפּוֹרִנִּים בִּימֵי הָאֲבָל, דּוּקָא בְּצִפּוֹרִנִּים דִּידִּי
 29 אֵין – אֲכַן מוֹתֵר לְנוֹטֵלִם מִשּׁוּם שְׁמַאסוּת הֵן כְּשֶׁהֵן גְּדוּלוֹת, אוֹלָם
 30 דְּרַגְלָא לֹא הִתִּיר. אִמְרַי רַב עֲזָן בְּרַי תַּחְלִיפָא, לְרִידִי מִפְּרָשָׁא לִי מִינֵיהּ
 31 דְּשְׁמוּאֵל – שְׁמוּאֵל פִּירֵשׁ לִי דְּבָרֵיו, לֹא שְׁנֵא צִפּוֹרִנִּים דִּידִּי וְלֹא שְׁנֵא
 32 צִפּוֹרִנִּים דְּרַגְלָא, מוֹתֵר לִיטוֹל בִּימֵי אֲבָל.
 33 הַגְבֻּלָּה לְהִיתֵר שֶׁל רַבִּי יוֹסִי לִיטוֹל צִפּוֹרִנִּים בְּמוֹעֵד וּבִאֲבָל: אִמְרַי
 34 רַב חֲזִיא בְּרַי אִשִּׁי אִמְרַי רַב, רַבִּי יוֹסִי הִתִּיר לִיטוֹל צִפּוֹרִנִּים רַק בְּדֶרֶךְ
 35 שִׁנְיָ כִּגּוֹן בְּשִׁנְיָ, וְכִנְסוּסָא וְ-מִסְפְּרִים) אִסּוּר.
 36 מַעֲשֵׂה בַעֲנֵן זֶה שֶׁלְּמַדִּים מִמֶּנּוּ הִלְכוֹת נוֹסְפוֹת: אִמְרַי רַב שְׁמֵן בְּרַי
 37 אֲבָא, הָיָה קְאִימָנָא קְמִית דְּרַבִּי יוֹחָנָן בְּכִי מְדַרְשָׁא בְּחוּלֵי שֶׁל מוֹעֵד,
 38 וְשְׁקָלִינְהוּ לְטוֹפְרֵיהּ בְּשִׁנְיָ וְהִקְרִינְהוּ – וְרֵאִיתִי שֶׁנָּטַל רַבִּי יוֹחָנָן
 39 צִפּוֹרְנֵיו בְּשִׁנְיָ וְזֶרֶקֶם. מִבְּאֵרֶת הַגְמָרָא: שְׁמַע מִינֵיהּ מִדְּהִנְגַת רַבִּי
 40 יוֹחָנָן תֵּלֶת – שֶׁלֹּשׁ הִלְכוֹת, שְׁמַע מִינֵיהּ מִכֶּךְ שֶׁנָּטַל צִפּוֹרְנֵיו בְּמוֹעֵד
 41 שְׁמוֹתֵר לִיטוֹל צִפּוֹרִנִּים בְּחוּלֵי שֶׁל מוֹעֵד כְּרַבִּי יוֹסִי, וְשְׁמַע מִינֵיהּ מִכֶּךְ
 42 שֶׁנָּטַל בְּשִׁנְיָ שֶׁאֵין בָּהֶן מִשּׁוּם מִיָּאוּם, וְשְׁמַע מִינֵיהּ מִכֶּךְ שֶׁזֶרֶקֶן
 43 שְׁמוֹתֵר לְזוֹרְקֵן וְאֵין צָרִיךְ לְשׁוּרְפָם אוֹ לְקוֹבְרָם.
 44 מִקְשָׁה הַגְמָרָא: אֵינִי – וְכִי מוֹתֵר לְזוֹרֵק הַצִּפּוֹרִנִּים, וְהִתְנִיָּא
 45 בְּבִרְיָתָא, שְׁלִשָּׁה דְּבָרִים נִאֲמָרוּ בְּצִפּוֹרִנִּים, הַקּוֹבֵרֵן צָדִיק שְׁנוּהָג
 46 כְּשׁוֹרֶת הָרִין, הַשׁוֹרְקֵן חֲסִיד שְׁנוּהָג לִפְנֵים מִשׁוֹרֶת הָרִין, וְהַזּוֹרְקֵן
 47 רָשָׁע מִטַּעַם שִׁיתְבָּאָר בְּסוּמוֹךְ, וְכִיצַד זֶרֶקֶן רַבִּי יוֹחָנָן. מִתְרַצַּת
 48 הַגְמָרָא: הֲרִי טַעְמָא מֵאִי הַזּוֹרֵק רָשָׁע, שִׁישׁ לַחֲשׁוֹשׁ שְׁמָא תַעֲבֹר

49 עֲלֵיהֶן אִשָּׁה עוֹפְרָה וְתַפִּיל וְלִדְהָ מִתּוֹךְ מִיָּאוּס, וְאִשָּׁה בִּי מְדַרְשָׁא לֹא
 50 שְׂכִיחָא – וְאֵין אִשָּׁה מְצוּיָה בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ, וְלִכְּן לֹא חָשַׁשׁ רַבִּי יוֹחָנָן
 51 לְזוֹרֵקֵן שֶׁם. וְכִי טַעְמָא יוֹמִין דְּמִיבְנִישִׁי לָהּ וְשִׁדִּי לָהּ אֲבָרָא – וְאִם
 52 תֵּאֵמַר שֶׁעֲדִידִין יֵשׁ לַחֲשׁוֹשׁ שְׁפַעֲמִים אוֹסְפִים וְזוֹרְקִים הַצִּפּוֹרִנִּים
 53 מִחוּץ לְבֵית הַמִּדְרָשׁ וְתַעֲבֹר עֲלֵיהֶן אִשָּׁה עוֹבֶרָה וְתַפִּיל, אֵין חָשַׁשׁ
 54 בְּכֶךְ, שֶׁכֵּיִן דְּאִשְׁתֵּי מְקוֹם נְפִילַת הַצִּפּוֹרִנִּים אִשְׁתֵּי הַצִּפּוֹרִנִּים
 55 עֲצֻמָּן, וְאֵינִן מְזִיקוֹת יוֹתֵר.
 56 מַעֲשֵׂה בַעֲנֵן נְטִילַת צִפּוֹרִנִּים בִּימֵי אֲבָל: אִמְרַי רַב יְהוּדָה אִמְרַי רַב,
 57 וְזֵן אֲנִשִּׁים בָּא מִמְּקוֹם שֶׁשְׁמוֹ חֲמֵתֵן לְפָנֵי רַבִּי, וְיִמְרַי וְיִמְרַא מְתִנֵּי כֶךְ
 58 כְּבֶר בְּבִרְיָתָא שׁוּג בָּא מִחֲמֵתֵן לְפָנֵי רַבִּי, וְכִקְשׁוּ וְ-שְׁאִלוּ) מִמֶּנּוּ
 59 הָאֵם מוֹתֵר לֵאבָל לִיטוֹל צִפּוֹרִנִּים, וְהִתִּיר לָהֶם כְּרַבִּי יוֹסִי, וְרֵאִיתִי
 60 דַּעְתּוֹ שֶׁאֵם בְּקָשׁוֹ – הִיוּ שׁוֹאֲלִים מִמֶּנּוּ מַה הָרִין בְּגִילּוֹת שְׁעֵרוֹת
 61 הַשְּׁפָה וְ-שִׁפְתָּה (הַפֶּה) בִּימֵי אֲבָל, הִתִּיר – הִיָּה מוֹתֵר לָהֶם אִךְ זֹאת.
 62 וְשְׁמוּאֵל אִמְרַי, אֲכַן אִךְ בְּקָשׁוֹ מִמֶּנּוּ שְׁפָה, וְהִתִּיר לָהֶם.
 63 עוֹד בַּעֲנֵן גִּילּוֹת הַשְּׁפָה בִּימֵי אֲבָל: אִמְרַי אֲבִיטוֹל סְפָרָא מְשִׁמִּיָּה
 64 דְּרַב (סְפָרָא), מוֹתֵר לְגַלֵּחַ שְׁעֵרוֹת הַשְּׁפָה מְזִוִּית לוֹוִית – מִקְצֵה הַפֶּה
 65 לְקַצְחוֹ הָאֲחֵר בִּימֵי אֲבָל, כִּיֹּן שֶׁמַּעֲכָבוֹת אֲכִילָה וְשִׁתִּיה וּמִאֲוָה
 66 הוּא שֶׁנִּכְנְסוֹת אוֹ לִפְיוֹ. אִמְרַי רַבִּי אֲמִי, וְהִינּוּ דּוּקָא בְּשִׁפְתָּה
 67 הַמְּעַכְבָּת – שְׁעֵרוֹת שֶׁבִּשְׁפָה הַמִּפְרִיעוֹת לֵאבִילָה. אִמְרַי רַבִּי נַחֲמָן
 68 בְּרַי יַצְחָק, לְרִידִי – לִי, שֶׁאֵין אִיסְטִנִּס, כֹּל שְׁעֵרוֹת הַשְּׁפָה בְּשִׁפְתָּה
 69 הַמְּעַכְבָּת דְּמִי לִי.
 70 הַגְמָרָא מְבִיאָה מֵאֲמָרִים נוֹסְפִים שֶׁל אֲבִיטוֹל סְפָרָא: וְאִמְרַי אֲבִיטוֹל
 71 סְפָרָא מְשִׁמִּיָּה דְּרַב (סְפָרָא), פְּרַעָה שְׁהִיָּה בִּימֵי מִשָּׁה וְלֹא רִצָּה
 72 לְהוֹצִיא אֶת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, הוּא – גּוֹבְהָ אֲמָת, וְזִקְנָה בְּאוֹרֵךְ
 73 אֲמָת, וְפִרְמִשְׁתָּקוּ וְ-אֲמָתוֹ) בְּאוֹרֵךְ אֲמָת וְזֶרֶת, כְּלוּמַר שֶׁהִיָּה מְשׁוּנָה
 74 מְאֹד, וְזֹאת לְקִיָּים מַה שְׁנֵאִמְרַי (דִּנְאֵל דִּיד) 'וְשִׁפְלֵי אֲנָשִׁים יָקִים עֲלֵיהֶן',
 75 כְּלוּמַר שֶׁהִיָּה יַעֲמִיד לְמַלּוּכָה אֲדָם שֶׁפֶל מִשְׁאָר הָאֲנָשִׁים.
 76 מֵאֲמַר נוֹסֵף: וְאִמְרַי אֲבִיטוֹל סְפָרָא מְשִׁמִּיָּה דְּרַב (סְפָרָא), פְּרַעָה שְׁהִיָּה
 77 בִּימֵי מִשָּׁה, אֲמָנוּשִׁי וְ-מִכְשָׁף הָיָה, שְׁנֵאִמְרַי בְּמֵאֲמַר ד' לְמַשָּׁה (שְׁמוֹת
 78 טו ז) 'לֶךְ אֵל פְּרַעָה בְּכֶכֶךְ חֲנָה יֵצֵא מִמֶּנָּה' וְגו', שֶׁהִיָּה יֹצֵא לִיאֹר
 79 כְּדִי לְכַשֵּׁף שֶׁם אֶת כְּשָׁפּוֹ.
 80 שְׁנִינוּ בְּמִשְׁנָה: וְאֵלּוּ מְכַבְּסִין בְּמוֹעֵד חָמָא מְפִדִּינָת חֵם.
 81 הַגְמָרָא מְבִיאָה אוֹפֵן נוֹסֵף שֶׁהִתִּירוּ לְכַבֵּס בְּמוֹעֵד: אִמְרַי רַב אֲפִי אִמְרַי
 82 רַבִּי יוֹחָנָן, מִי שְׁאֵין לוֹ אֵלָא חֲלוּק אֲחֵר, מוֹתֵר לְכַבְּסוֹ בְּחוּלֵי שֶׁל
 83 מוֹעֵד.
 84 מִקְשָׁה הַגְמָרָא: מְתִיב רַבִּי יְרֵמְיָה, שְׁנִינוּ בְּמִשְׁנֵינוּ, אֵלּוּ מְכַבְּסִין
 85 בְּמוֹעֵד חָמָא מְפִדִּינָת חֵם בּוֹ, וּמִשְׁמַע שְׁדוּקָא חֲנִי – אֵלּוּ שֶׁשְׁנִינוּ
 86 בְּמִשְׁנָה אֵין – אֲכַן מוֹתֵרִים לְכַבֵּס בְּמוֹעֵד, אִךְ מִי שְׁאֵין לוֹ אֵלָא חֲלוּק
 87 אֲחֵר לֹא. מִתְרַצַּת הַגְמָרָא: אִמְרַי לִיָּה רַבִּי יַעֲקֹב לְרַבִּי יְרֵמְיָה, אֲסַבְּרָה
 88 לָךְ הַחֲלוּק בֵּין מִשְׁנֵינוּ לְדִין זֶה, מְתִנִּיתִין אִךְ עַל נָב דְּאִית לִיָּה תִרִי
 89 וּמִפְּנֵי – מִשְׁנֵינוּ הִתִּירָה אִךְ אִם יֵשׁ לוֹ שְׁנֵי חֲלוּקִים וְנִתְלַכְּלוּ,
 90 שֶׁאִז רַק אֵלּוּ הַשְּׁנוּיִם בְּמִשְׁנָה מוֹתֵרִים לְכַבֵּס שְׁנֵיהֶם, אֲבָל מִי שִׁישׁ
 91 לוֹ רַק חֲלוּק אֶחָד מוֹתֵר תַּמִּיד לְכַבֵּס בְּמוֹעֵד.
 92 בְּגִידִים שְׁמוֹתֵר לְכַבֵּס בְּמוֹעֵד: שְׁלָח רַב יַצְחָק בְּרַי יַעֲקֹב בְּרַי גִּיּוֹר
 93 מְשִׁמִּיָּה דְּרַבִּי יוֹחָנָן, כְּלִי וְ-בְגִידִין פְּשָׁתֵן שֶׁנִּתְלַכְּלוּ מוֹתֵר לְכַבְּסֵן
 94 בְּחוּלֵי שֶׁל מוֹעֵד, מִפְּנֵי שֶׁאֵין הִרְבָּה טִירְחָה בְּכִיבּוּס.
 95 מִקְשָׁה הַגְמָרָא: מְתִיב רַבָּא, שְׁנִינוּ בְּמִשְׁנֵינוּ, מְטַפְּחוֹת חֲדָיִם –
 96 שְׁמַנְגִבִּים בָּהֶם חֲדָיִם, וּמְטַפְּחוֹת

מועד קטן. ואלו מגלחין – פרק שלישי דף יח עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזלץ) קמג רש"י

הלכה כרבי יוסי במועד – דמתיר. איתרע ביה מילתא – בפנחס אחוה, דפנחס הוה אבל.
 עייל שמואל לישאל ביה טעמא – לדבר על לבו דפנחס. אילו בדידיה הוה – כלומר: אילו
 היית אבל. מי מולולת ביה כולי האי – באבילות, דשקלת לטופרך. ואיתרע ביה מילתא
 – אבילות. שקלינהו לטופריה חבטינהו לאפיה – זרקיהו מרוב כעס. והדר מכנס להו,
 דזורקן רשע. בריה כרותה לשפתים – דכתיב:
 "ונשתחוה ונשובה אליכם" וכן הוה, דחורו
 תרייהו. סבור מיניה דיד – מותר בימי אבלו
 משום דמאס, דרגל – לא. גיטוסטרי – מספרים.
 אין בהם משום מאוס – מדשקל ליה בשנייה.
 ושדי ליה לאבראי – ועברה עליהו איתתא
 אבראי. כיון דאישתני – מההוא דוכתא דהו
 מעיקרא – אישתני, ולא מזקי. ופר זוטריא מתי
 – בברייתא. דבקשו ממנו צפרנים בימי אבלו,
 ולא משמיה דרב יהודה. ואם בקשו ממנו שפה
 חיה מתייר להם – כלומר: אנא חוינא לדעתיה אי
 שאלו לגלח השפה – היה מתייר להם, דאין בהם
 משום: "כל תשודית פאת זקך" (ויקרא ט).
 מוית לוית – מסוף הפה לסוף האחר מותר
 לגלח, שהרי מעכבת אבילה ושתייה, ומאס.
 ולדירי – דאנינא דעתי – כל השפה כשפה
 המעכבת דמי, דאנינא לי דעתי. פרמשתקי –
 אמתו. אפגושי הוה דכתיב הנה יוצא המימה –
 מחלוקת במסכת שבת (ע"ה, א), חד אמר: חרשי,
 להכי יוצא לאור בשביל מכשפות. ואידך אמר:
 גידופי, להכי יוצא, שאומר: לי יאורי ואני
 עשינה. מטפחות ידים – שמנגבין בן ידים,
 משום דמאס. מטפחות הספס – שמנגבין בן
 עצמן כשיוצאין מבית המרחץ. ושעלו מטפוחתן
 – במועד. מתנינן – דקתני "אלו מכבסין" – אף
 על גב דאית ליה תרי ומטנפי. אבל מי שאין לו
 אלא חלוק אחד – דכולי עלמא שרי.
 כלי

הלכה כרבי יוסי במועד ובאבל. דאמר שמואל: הלכה
 כדברי המיקל באבל. פנחס אחוה דמר שמואל,
 איתרע ביה מילתא, על שמואל למישאל טעמא
 מיניה. חונתו לטופרי דהו נפישן, אמר ליה: אפאי
 לא שקלת להו? אמר ליה: אי בדידיה הוה, מי
 מולולת ביה כולי האי? הואי "כשנגה שיצא מלפני
 השליט", ואיתרע ביה מילתא בשמואל. על פנחס
 אחוה למישאל טעמא מיניה, שקלינהו לטופריה
 חבטינהו לאפיה, אמר ליה: לית לך בריה פרותה
 לשפתים? דאמר רבי יוחנן: מנין שפירת פרותה
 לשפתים – שצאמר: "ויאמר אברהם אל נערי שבו
 לכם פה עם החמור ואני והנער גלכה עד כה
 ונשתחוה ונשובה אליכם" ואיסתייעא מילתא דהרור
 תרייהו. סבור מיניה: דיר – אין, דרגל – לא. אמר רב
 ענן בר תחליפא: לדירי מפרשא לי מיניה דשמואל:
 לא שגא דיר, ולא שגא דרגל. אמר רב חייא בר אשי
 אמר רב: ובגטוסטרא אסור. אמר רב שמן בר אבא:
 הוה קאימנא קמיה דרבי יוחנן בי מדרשא בחולו
 של מועד, ושקלינהו לטופריה בשנייה וזרקיהו. שמע
 מינה תלת; שמע מינה: מותר לטול צפרנים בחולו
 של מועד, ושמע מינה: אין בהן משום מואס, ושמע
 מינה: מותר לזורקן. איני? והתניא: שלשה דברים
 נאמרו בצפרנים: הקורבן – צדיק, שורפן – חסיד, וזרקן – רשע. טעמא מאי, שמא תעבור
 עליתן אשה עוברת ותפיל – אשה בי מדרשא לא שכיחא. וכי תימא: וימנין דמיכנשי להו
 ושדי להו אבראי, כיון דאשתני – אשתני. אמר רב יהודה אמר רב: זוג בא מחמתן לפני
 רבי, ומר זוטרא מתיני: זוג בא מחמתן לפני רבי, ובקשו ממנו צפרנים – והתיר להם, ואם
 בקשו ממנו שפה – התיר להם. ושמואל אמר: אף בקשו ממנו שפה והתיר להם אמר
 אביטול ספרא משמיה דרב פפא: שפה מוית לוית. אמר רבי אמי: ובשפה המעכבת.
 אמר רבי נחמן בר יצחק: לדירי בשפה המעכבת דמי לי. ואמר אביטול ספרא משמיה דרב
 פפא: פרעה שהיה בימי משה הוא אמה וזקנו אמה, ופרמשתקו אמה וזרת, לקיים מה
 שנאמר: "ושפל אנשים יקים עליה". ואמר אביטול ספרא משמיה דרב פפא: פרעה שהיה
 בימי משה אפגושי היה, שנאמר: "הנה יוצא המימה וגו'". ואילו מכבסין במועד הבא
 ממדינת הים. אמר רב אסי אמר רבי יוחנן: מי שאין לו אלא חלוק אחד – מותר לכבסו
 בחולו של מועד. מתיב רבי ירמיה: אלו מכבסין במועד, הבא ממדינת הים כו'. הני – אין,
 מי שאין לו אלא חלוק אחד – לא! אמר ליה רבי יעקב דרבי ירמיה: אספריה לך, מתניתין
 – אף על גב דאית ליה תרי ומפנפי. שלח רב יצחק בר יעקב בר גיורי משמיה דרבי
 יוחנן: כלי פשתן מותר לכבסן בחולו של מועד. מתיב רבא: מטפחות תידיים, מטפחות
 הספרים

ואיסתייעא מילתא דהרור – תימה: דלמא מדה טובה מרובה: הוה ליה לאתויי הא
 דאמר עולא בעלמא (ברכות י"א). לעולם אל יפתח אדם פיו לשטן,
 שנאמר "שמעו דבר ה' קצני סדום" (ישעיה א). ובגטוסטרי אסור – פירוש בערוך:
 שהוא כלי המתוקן לטול צפרנים וכך שמו. ומלשון דגטוסטרא אסור – משמע שהיה מתיר
 בין בתער בין במספרים, ולא דוקא בשניים. מיהו,
 קאמר בגמרא רבי יוחנן דשקלינהו בשנינו –
 משמע דוקא בשנינו שרי. ותימה: דלעיל אמרין
 הלכה כר' יוסי במועד לדברי הכל! ושמא רבי
 יוחנן סבר הלכה כר' יהודה, ומפרש טעמא
 דמחמירין במועד טפי מבאבל, ולא כרב שישא
 בריה דרב אידי דאמר: דברים המותרין בחולו של
 מועד – אסורין בימי אבלו. ורבינו חם פירש:
 דכשם שמותר בשנינו – כך מותר לטול צפרניו
 [ובין מחביתיה, דכל זה חשוב שינוי לענין שבת
 בפרק "המצניע" (שבת צ"ד, ב).] ושמעתי בשם רבי
 שמשון בר אברהם שבחול המועד מותר לטול
 צפרנים לנשים, דקתני בירושלמי גבי ועושה אשה
 תכשיטה במועד, וחשיב נוטלת שיערה וצפרניה,
 וצריך עיון: בהלכות גדולות נמי אמרין: והאשה
 מותרת בגטלת שער לאחר שבעה ונראה
 דבאשה נשואה דוקא קאמר, ומיירי במעברת סרק
 על פניה וטופלה בסי, שהוא משום תכשיט שלא
 תנולו כל בעלה, אבל בתספורת ממש – אסורה.
 וגם בשם רבינו חיים שמעתי שהיה מתיר גטלת
 צפרנים במועד. ובהלכות גדולות פוסק: שבעה –
 אסור בגטוסטרי, בשנינו – מותר, לאחר שבעה –
 מותר אף בגטוסטרי. ולא ידענא מנא ליה דברייחא
 איירי תוך שבעה? אי משום דקתני בימי אבלו –
 הכי נמי קתני ימי אבלו גבי גילוח, והיינו כל
 שלשים. וקאמר: כשם שאסור לגלח בימי אבלו
 כך אסור לטול צפרניו בימי אבלו – משמע: כל
 שלשים. ואי סברי כרבי יוסי – יתירו לגמרי! ויש
 לומר: דסברי כרבי יוסי, ומסתבר להו דאפילו רבי
 יוסי היה אסור בגטוסטרי תוך שבעה, דומיא
 דמועד או שמא מעשה דשמואל משמע קצת
 דשקלינהו לטופריה חבטינהו באפה – דמיירי
 תוך שבעה דוקא, דתוך שבעה היה, ובשנינו היה
 – מדקא אמרין בתר הכי ובגטוסטרי אסור.
 משמע דשמואל לא היה בגטוסטרי, ולא אשכחנא
 דאסר רק תוך שבעה כשהלך רב פנחס לנחמו.
בקשו – ממנו שפה – יש לפרש: על ידי שניו,
 דומיא דצפרנים. ונראה דהבא פירוש
 דוקא לאחר שבעה. אף על גב דאית ליה תרי
 ומטנפי – מדלא משני הבא במאי עסקינן בשלא
 כיבסו לפני הרגל, דלא שרינן מי שאין לו אלא
 חלוק אחד אלא היבא דכבסו לפני הרגל, אבל לא
 כבסו דפשע – לא שרי. משמע דמי שאין לו אלא
 חלוק אחד – שרי לכבסו במועד אפילו פשע ולא
 כבסו לפני המועד, כך נראה לי. ובתוספות מסופק
 בזה. ונראה לי דהכי משמע, מדלא מפליג. ונראה
 דגבי אבל לא שרינן כשאין לו אלא חלוק אחד,
 דהא אפילו אם היו לו מכובסין אסור ללבוש, מה
 שאין כן ברגל. צריך עיון בבחן ששלמה משמרתו
 ברגל אם מותר לכבס לתנא דלעיל (י"ב, דתנא: כהן ואבל. אפילו לתנא דידך, אם חל שלשי להיות בערב יום טוב, שאסור ברחיצה עד הערב. ופירש בקונטרס: עד הלילה בצונן, או עד חול
 המועד בחמין, ואינו מותר לרחוץ מבערב יום טוב. מיהו, כשחל שבעי שלו בערב הרגל דאסור לכבס ולרחוץ כל היום – מותר לכבס ברגל. וצריך עיון: אם אמת הוא שמותר – מאי טעמא
 לא תני?

1 (שייך לעיל יד,א במשנה) **הספרים** פירוש להסתפר, ובמסתפר לכל אותם שהתירו
2 חכמים. ויש גורסים: הספרים, ומטפחת הספגנין,
3 ובירושלמי קאמר עלה: מטפחת הספרים [אין] מכבסין אותן במי רגלים מפני הכבוד. ואין
4 נראה לי להביא ראיה דאירי בבתי הקדש, דאפילו דאירי באומן המספר - שייך כבוד
5 המסתפרים, שנתנין אותן בפניהם, וכמסתפרין

אין כבוד להם במטופנין.

העולים

1 מטומאה לטהרה - במצורע איירי,
2 דהא מצורע אסור לכבס, כדאמר
3 לעיל (טו,א). ומסופק אם נאמר כן בעולה
4 מטומאת מת ונבילה שצריך לכבס בגדיו, או
5 אמרינן דוקא מצורע, הואיל ואסור לכבס כל
6 בגדיו שלו. מיהו, מה שפירש דבמצורע איירי -
7 קשיא לן: אי אמרינן דמצורע אינו נוהג צרעתו
8 ברגל - אם כן מאי אירא עולם מטומאה
9 לטהרה? אפילו בימי צרעתו נמי מותר לכבס
10 ברגלו דלא מצי למימר לא מביעיא קאמר,
11 כדלעיל (יד,ב) - דאם כן לא שייך שמא ישור
12 קרבוותיו. ובשלמא גילוח הוא בשעת קרבן,
13 אבל כיבוס לא שייך לקרבן ויש לומר: דכיבוס נמי
14 שייך לקרבן.

15 **מתקין** לה אבי מאן לימא לן - ואף על גב
16 דאביי נשני שני לעיל מתניתין
17 אליבא דרבי יוחנן - אינו סובר כן.
18 **ואלו** כותבין במועד - נראה דכל הני הוו
19 דבר האבד, פן ימות הנותן או העדים או בית דין,
20 או ילכו למדינת הים.

21 **ואיגרות** רשות - בירושלמי מפרש: פריסת
22 שלום. ויש מפרשים: ציווי השלטון,
23 כמו: אל תתועד לרשות (אבות פרק א משנה י').
24 **הן** הן הדברים הנקנין באמירה - בפרק "הנושא"
25 (כתובות קב,ב) מפרש. **ומי** אמר שמואל שמואל
26 יקדמונו אחר - תימה לי אמאי לא משני: הא -
27 בוג שני, הא בוג ראשון, כדמשני פרק שני
28 דסנהדרין (כב,א) ובפרק קמא דסוטה (ב,א ושם).
29 **אין** כותבין שטרי חוב - פירשו בתוספות: הוא
30 הדין שטר מכירה. דהא בהדי אלו כותבין
31 במועד לא חשיב שטר מכירה. ולי נראה: דהא
32 דלא קתני - משום דאין כותבין שטר מכירה
33 אלא על הקרקע, ואמרינן לעיל (ג,א) אין מוכרין
34 בתים אלא ליצור המועד. ולצורך המועד פשיטא
35 דשרי. והוא הדין אם מכר קודם המועד ועתה
36 רוצה לכתוב - דשרי במועד, דהא נמי דבר
37 האבד. רק אם היה לו אוטו ולא יכול לכתוב קודם
38 המועד.

וטובה

1 כלי פשתן - דלא נפיש טירחא. מטפחות הספרים - של פשתן. הני אין - אבל שאר כלי
2 פשתן לא. **אפילו** דשאר מיני - כלומר, מטפחות דשאר מינין, כגון דצמר, אף על גב
3 דנפיש טירחא - שרי לכבס, אבל שאר כלי דשאר מינין - לא. אבל כלי פשתן שרי
4 לכבס. משיבלי - ספלים. **משנה** קדושי נשים - שכתב בשטר: הרי את מקודשת לי.
5 דאשה נקנית בשטר: רייתיקין - שטר צוואה.
6 פרוזבולין - שכותב מלוה בשטר שאינו משמט,
7 ולא ממשמט ליה שמיטה. איגרות שום - בכך
8 שמו בית דין שדה זו, ונתנו לאחים כך וכך נגדו.
9 איגרות מוזן - פלוני קבל לזון בת אשתו. שפרי
10 ביהורים - בירור בית דין חלק זה לזה וחלק זה
11 לזה. נזירות בית דין - פסקי דינין. ואיגרות של
12 רשות - צווי וקיום של שלטון. **גמרא** כרב
13 גידל - שכותב תנאי זה בשטר. ניקנין באמירה -
14 בלא קנין. דקא עבדי מצוה - דעוסק בפריה
15 ורביה. כפירת בה' - באמנה, דקאמר דלא מסייע
16 צלותא כלום, הואיל ולא מזמנה ליה. כלומר,
17 השתא צלינא עלה ולא אסתייעא מלתא. אמר
18 - אי לא מנסבא - או אידי תמות מקמאי, דלא
19 איחיו כד מנסבא לאחר ואצער בה, או איחו -
20 עצמו ימות מקמי דתינסבא אידי לאידך. ולהכי
21 מארס במועד, נשני יקדמונו אחר ברחמים
22 שתמותה היא. נשני כבד - עבירה: להכניס
23 עבד - וידעי דלא היה. בקלא דפסיק - לא היה
24 ביה. קלא דלא פסיק - היה ביה. דומי - חשד.
25 כמו: לא ישא בת דומה (סוטה כו,א). אבל חדר
26 נבט - דבתר דפסיק התחיל קלא. נבט = נשמע.
27 דמיון כמו במסכת תענית (ד,א) האי צורבא
28 מרבנן דמי לפריצאי דהותי קלא, ביוק דבט
29 נבט. ופירוש זה וזה - לשון צמות. **משנה** ואם
30 אינו מאמינו - המלוה ללוה. או שאין לו מה
31 יאכל - לסופר. **אפילו** בספר עזרא - ספר תורה
32 של עזרא. ואני שמעתי עזרה בה, ופירשו: ספר
33 מונה היה בעזרה, שממנו היו מגיחים כל ספרי
34 גולה. לעצמו - לקיים זה המצוה. אבל לצבור,
35 למכור, דרך שכירות הוה - חשיב מלאכה,
36 כדאמרינן לעיל (יב,א) אונסרא, דכיון דלא
37 אגרא שקשיל - שרשויו בעלמא הוא, ושרי.

וטובה

1 **גברא** דבעי רחמי ואמר: תודמן לי פלניתא. אמר ליה: לא תיבעי רחמי הכי. אי חזיא לך
2 - לא אזלא מינה, ואי לא - בפירת בה'. בתר הכי שמעיה דקאמר: או איחו לימות מקמיה
3 או אידי תמות מקמיה. אמר ליה: לאו אמנא לך לא תיבעי עלה דמילתא? הכי אמר רב
4 משום רבי ראובן בן אצטרובלי: מן התורה ומן הנביאים ומן הפתובים מה' אשה לאיש. מן
5 התורה - דכתיב: "ועשן לבן ובתואל ויאמרו מה' יצא הדבר", מן הנביאים - דכתיב: "ואביו
6 ואמו לא ידעו פי מה' היא". מן הפתובים - דכתיב: "בית והזן נחלת אבות ומה' אשה משפלת". ואמר רב ראובן בן
7 אצטרובלי, ואמרי לה במתניתא תנא, אמר רבי ראובן בן אצטרובלי: אין אדם נחשד בדבר אלא אם כן עשאו, ואם לא עשה
8 פולו - עשה מקצתו, ואם לא עשה מקצתו - הרהר בלבו לעשותו, ואם לא הרהר בלבו לעשותו - ראה אחרים שעשו, ושמה
9 מתיב רבי יעקב: "ויחפאו בני ישראל דברים אשר לא כן על ה' אלהיהם" - התם להכעיס הוא דעבד. תא שמע: "ויקנאו למשה
10 במהנה לאהרן קדוש ה'", רב שמואל בר יצחק אמר: מלמד שכל אחד קנא לאשתו ממה'! התם משום שנאה הוא דעבד. תא
11 שמע, אמר רבי יוסי: יהא חלקי עם מי שחושדין אותו בדבר ואין בו. ואמר רב פפא: לדידי חשדון ולא הוה ביי' לא קשיא: הא -
12 בקלא דפסיק, הא - בקלא דלא פסיק. וקלא דלא פסיק עד פמה? אמר אביי: אמרה לי אם: דומי דמתא יומא ופלגא. והני מילי -
13 דלא פסק ביני ביני, אכל פסק ביני ביני - לית לן בה. וכי פסק ביני ביני - לא אמרן אלא דלא פסק מחמת יראה, אכל פסק מחמת
14 יראה - לא. ולא אמרן אלא דלא הדר נבט, אכל הדר נבט - לא. ולא אמרן אלא דלית ליה אויבים, אכל אית ליה אויבים - אויבים
15 הוא דאפקהו לקלא. **משנה** אין כותבין שטרי חוב במועד. ואם אינו מאמינו, או שאין לו מה יאכל - הרי זה יכתוב. אין כותבין
16 ספרים תפילין ומזוזות במועד, ואין מגידין אות אחת אפילו בספר עזרא. רבי יהודה אומר: כותב אדם תפילין ומזוזות לעצמו,

וטובה

מועד קטן דף יח עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שישי) קמה

מפני ששמחה היא לו ואין לערבה בשמחת המועד. מסיקה הגמרא: 58
אכן שמע מינה. 59
הגמרא מקשה סתירה בדברי שמואל: ומי אמר שמואל שחוששים 60
שלא יקדשו אחר, והאמר רב יהודה אמר שמואל, בכל יום ויום בת 61
קול יוצאת (מכריזה) בישיבה של מעלה ואומרת, בת פלוני 62
לפלוני, שדה פלוני לפלוני, ובת קול אינה מתבטלת, וכיצד שייך 63
שאר יקדמו לישא את המיועדת לו. מתרצת הגמרא: אלא, 64
כוננת שמואל שלא יקדמו אחר, היינו עבקים רחמים שישא אשה 65
זו, שבאופן זה יתכן שיוכל להקדמו בה על אף הבת קול. כי אם 66
– כפי המעשה, דרבא שמעיה להווי נכרא דבעי רחמי, ואמר תודמן 67
לי אשה פלניתא לישאנה. אמר ליה רבא, לא תבעי רחמי הכי, שכן 68
אי הוויא (–ראויה) לך אשה זו לא אולא מינה – לא תלך ממך אלא 69
תנשא לך, ואיך צריך להתפלל על כך, ואי לא, לא יועילו 70
תפילותיך, ובין שלא תצליח להנשא לה בפניך בה' – תבוא 71
לכפור בה' ולומר שאין התפילה עוזרת. בתר הכי שמעיה רבא 72
דקאמר, אם לא אנשא לה, או איהו לימות מקמה – או הוא (עצמו) 73
ימות לפניה קודם שתנשא לאחר, שלא יראה בכך יצטער, או 74
איהו ימות מקמה – או היא תמות לפניה. אמר ליה רבא, לא 75
אמינא לך שלא תבעי עילה דמילתא הכי, והנה עתה נכשלת 76
בתפילתך שבקשת דבר שאינו הגון. ולכן מותר לקדש במועד, כדי 77
שלא יבקש אחר שתמות קודם שישאנה. 78
מאמר נוסף בענין זה: אמר רב משום רבי ראובן בן אצטרובילי, מן 79
התורה ומן הנביאים ומן הכתובים למדים שמה' אשה מזומנת 80
להנשא לאיש קודם שנולד. מן התורה, דכתיב בנישואי רבקה 81
(בראשית כד ב) 'ויען לבן ובתואל ויאמרו מה' יצא הדבר', כלומר שד' 82
זימנה להנשא ליצחק. מן הנביאים, דכתיב בשלשום שמעון אשה 83
מפלשתים (שופטים יד ד) 'ואביו ואמו לא ידעו כי מה' היא', כלומר 84
שאשה זו מזומנת לו מה'. מן הכתובים, דכתיב (משלי יט ד) 'בית והון 85
נחלת אבות ומה' אשה משפלת', כלומר, אף שבית והון יתכן 86
שבאים מנחלת אבות, אך אשה משכלת מזומנת לאדם רק מה'. 87
מאמר נוסף מרבי ראובן בן אצטרובילי ואמר רב משום רבי ראובן 88
בן אצטרובילי, ואמר ליה במתניתא תנא שאמר רבי ראובן בן 89
אצטרובילי, אין אדם נחשד בדבר עבירה אלא אם בן עשאו, ואף 90
אם לא עשה בולו מסתבר שעשה מקצתו, ואף אם לא עשה גם 91
מקצתו ודאי הדר בלבו (–חשב) לעשותו, ואף אם גם לא הרהר 92
בלבו לעשותו ודאי ראה אחרים שעשו זאת ושם ולא מחה בהם. 93
מקשה הגמרא: מתיב רבי יעקב, נאמר (מלכים ב' יט ט) 'ויחפא בני 94
ישראל דברים אשר לא בן על ה' אליהם', כלומר שבדו דברים 95
שלא היו על ה', ומבואר שיתכן שיחשדו בלא שתהא אמת בדבר. 96
מתרצת הגמרא: הָתָם ידעו שאין אמת בדבריהם ולא חשדו בה', 97
ורק לתקעים כלפי מעלה הוא דעבוד כאילו הם חושדים. 98
קושיא נוספת: תא שמע, נאמר לגבי מחלוקת קרח (תהלים קו טז) 99
'ויקנאו למשה בפתח לאהרן קדוש ה', ורב שמואל בר יצחק אמר, 100
הכתוב כלומר שכל אחד קינא לאשתו ממש, שהיו מתרים 101
בנשותיהם שלא יסתרו עמו, ומבואר שחשדוהו באיסור אשת איש 102
אף שודאי לא נחשד בכך. מתרצת הגמרא: הָתָם לא חשדוהו בכך 103
אלא משום שגנא ששנאוהו הוא דעבוד כאילו חושדים בו. 104
קושיא נוספת: תא שמע, אמר רבי יוסי, והא חלקי עם מי שחושדין 105
אותו בדבר עבירה ואין בו, שזכות גדולה היא. וכן אמר רב פפא, 106
לדידי חשדון בדבר עבירה ולא הוה בי. ומבואר שיתכן שיחשדו 107
אדם בדבר שאין בו. מתרצת הגמרא: לא קשיא, הא – מה שיתכן 108
שיחשדוהו ואין בו בקלא דפסיק – בקול שמעיה שפוסק בקול אחר 109
המכחישו, והא – מה שאמרו שאין חושדים בלא שיש בו בקלא 110
דלא פסיק – שאין קול אחר המכחישו. 111
מבררת הגמרא: וקלא דלא פסיק עד פמה, כלומר כמה זמן יצא 112
קול שיחשב שאינו פוסק. משיבה הגמרא: אמר אביי, אמר ליה אם 113
(–אומנתי), דומי דקתא – מתי בני אדם נקראים חשודי העיר, 114
כשיצא עליהם קול יומא ופלגא – יום וחצי בלי הפסק, ופחות מכך 115
אינו נחשב שיצא עליהם חשד ושיש לחוש לדבר, ואם כן מבואר 116

הפסחים של פשתן שמינחים על המתגלה מפני השיער הנופל 1
עליו, מותר לכבס במועד, מפני שנמאסים בתשמישים אלו. 2
ומשמע שדווקא הני אין, אך שאר כלי פשתן לא. 3
מתרצת הגמרא: אמר ליה אביי, מתניתין התירה באלו אפילו 4
דשאר מיני שאינם של פשתן, שבכביסום יש טורח מרובה, ולכן 5
דווקא הם הותרו, אך בגדי פשתן מותר לכבס במועד את כולם. 6
מביאה הגמרא ראיה: אמר רב הירש, לדידי הווי לי – אני ראיתי 7
בימה של מברית, דמפני לה משיכלי דמיני פיתנא – שהוציאו 8
ספלים מלאים בגדי פשתן לכבסם בחולא דמועדא, ומבואר כרבי 9
יוחנן שמותר לכבס בגדי פשתן במועד. דוחה הגמרא: מתקיף לה 10
אביי, וכי מאן לימא לן דברצון חכמים עבדי – מי יאמר לנו שעשו 11
זאת ברצון חכמים, דלמא שלא ברצון חכמים עבדי – שמה עשו 12
שלא ברצון חכמים, ואין להביא ראיה ממעשי ההמון לפסק 13
הלכה. 14

משנה

המשנה מבארת אימתי הכתיבה במועד מותרת משום דבר האבד: 15
ואלו הדברים שבויתין במועד, קדושי נשים בשטר, שכותב בו 16
לאשה הרי את מקודשת לי (קידושין ב), וגיטין שכותב הרי את 17
מגורשת ומגרשה בכך, ושובין שהם שטרות שכותב המלוה ללוה 18
לראיה שפרע לו חובו, ודייתין – שטר צוואה של מתנת שכב 19
מרע, ושטר מתנת, ופרונוולין – שטרות שכותבים המלוים בבית 20
דין בשמיטה שלא ישמטו חובותיהם, ואגרות שום – שומת בית דין 21
בירושה, כשאחד האחים רוצה שיה' מסוימת, כותבים סכום 22
השומא, ושאר האחים יקבלו בשוה כנגדו, ואגרות קוון שכותבים 23
בהם שפלוני קיבל על עצמו לזון בת אשתו, שמי ראה להלצה 24
שחלצה נעלו של הזקוק ליבמה ומותרת לכל אדם, ומיאונים – 25
שטרי ראיה למיאון יתומה קטנה שממאנת במי שקידשה ומבטלת 26
הקידושין, ושמי בירורין של בית דין שבררו בירושה חלק זה 27
לפלוני וחלק זה לאחר, גזרות בית דין – פסקי דין, ואגרות של 28
רשות – צווי שלטון. 29
30

נמרא

אמר שמואל, מותר לאדם (לקדש) אשה בחולו של מועד, ואף 31
שהוא ענין מקח וממכר האסור במועד, שאם ימתין חוששים שמיא 32
יקדמו אחר ויקדשה. 33
ראיה לשמואל: לימא מסייע ליה, ששינוי במשנתנו, ואלו בותבין 34
במועד קדושי נשים, ובמה מדובר, מא לאו – האם לא בשמי 35
קדושי ממש, ומבואר שמותר לקדש אשה במועד. דוחה הגמרא: 36
לא, מדובר בשמי פסיקתא – התנאים והממונות שפוסקים 37
הצדדים ביניהם קודם הקידושין, ומחויבים בהם אף שלא עשו 38
קנין, וכדרך גידל אמר רב, דאמר רב גידל אמר רב, שאל אבי הבת 39
לאבי הבן פמה אתה נותן לבנה לנישואין, והשיב לו כך וכך, ושאל 40
אבי הבן לאבי הבת פמה אתה נותן לבתך, והשיב לו כך וכך, ועמדו 41
נקדשו, קנין, ומחויבים לקיים התנאים אף בלא מעשה קנין על 42
ההתחייבות, שהן הן הדברים הנקנין בפאמיה, ותנאים אלו כותב 43
בשטר במועד. 44
ראיה אחרת לשמואל: לימא מסייע ליה, ששינוי במשנה (לעיל ח), 45
אין נושאין נשים במועד לא בתולות ולא אלקנות, ולא מיבטין 46
במועד, מפני ששמחה היא לו, ואין לערבה בשמחת המועד. 47
ומדויק שדווקא לישא אסור, הא לארס שרי כשמואל. דוחה 48
הגמרא: באמת יש לומר שאסור לארס במועד, ולא מיבעיא קאמר 49
– הגמרא דיברה בדרך אין צריך לומר, כלומר לא מיבעיא לומר 50
שלארס אסור במועד משום דלא קעביד מצוה בקידושין, אלא 51
אפילו לישא נמי דקא עביד מצוה של פריה ורביה בנישואין, אסור 52
שאין לערב שמחה בשמחה. 53
ראיה אחרת לדברי שמואל: תא שמע, דתנא בברייתא דבי – של 54
בית המדרש של שמואל, מארסין אשה במועד, אבל לא בונסין 55
אותה בנישואין, ואין עושין במועד סעודת אירוסין, ולא מיבטין, 56
57

1 וְמוֹנֶה עַל יְרִיבֵי חוּט שֶׁל תְּכֵלֶת לְצִיצִיתוֹ, אֲךָ לֹא יטוּהוּ כְּדַרְכוֹ בֵּין
2 אֲצַבְעוֹתָיו אוֹ בַּפֶּלֶךְ, שֶׁאֵף לְצוּרֶךְ מִצוּה הַתִּירוֹ רַק בְּשִׁנּוּי.

גמרא

3 מחלוקת בענין עשיית תפילין ומזוזות וציצית: הָנוּ רַבֵּנּוּ בְּבִרְיָתָא,
4 בּוֹתֵב אֶדָם בְּמוֹעֵד תְּפִלִּין וּמִזּוּזוֹת לְעֵצָמוֹ, וְמוֹנֶה עַל יְרִיבֵי תְּכֵלֶת
5 לְצִיצִיתוֹ. וְלֵאחֲרֵיהֶם מוֹתֵר לַעֲשׂוֹת כֵּן רַק בְּמוֹכֶה וְלֹא תְּמוּרַת שֹׁכֵר,
6 דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, הַרְצָה לַעֲשׂוֹתָם לֵאחֲרֵיהֶם מְעָרִים
7 וּמוֹכֵר אֶת הַמִּזּוּזוֹת וְהַתְּפִלִּין שָׁלוּ לֵאחֲרֵיהֶם, וְכִיּוֹן שֶׁנִּמְצָא שֶׁאֵין לוֹ
8 תְּפִלִּין וּמִזּוּזוֹת חֲזָרָה וְכוּתֵב לְעֵצָמוֹ, שֶׁלְּצוּרֶךְ מִצוּה הַתּוֹרָה
9 הָעֲרָמָה, אֲךָ לֹא יִתְּנוּב מִתְּחִילָה לֵאחֲרֵיהֶם אֶף בְּחִינָם. רַבִּי יוֹסִי
10 אוֹמֵר, בּוֹתֵב וּמוֹכֵר לֵאחֲרֵיהֶם בְּמוֹעֵד בְּדָרְבֵּי בֵּלָא הָעֲרָמָה בְּרִי
11 פְּרִנְסָתוֹ בְּהַרְוּחָהּ, וְאֵף כְּשִׁישׁ לוֹ מִזֶּה לֹא כּוֹל.
12 אוֹרִי – הוֹרָה! לִיה רַב לְרֵב חֲנַנְאֵל, וְאִמְרִי לָהּ שֶׁהוֹרָה דְּרָבָה בַּר בַּר
13 חֲנָה לְרֵב חֲנַנְאֵל, הִלְכָה כְּרַבִּי יוֹסִי שְׂבוּתָהּ וּמוֹכֵר בְּדָרְבֵּי בְּרִי
14 פְּרִנְסָתוֹ.

15 שְׁנִינִי בְּמִשְׁנָה: וְמוֹנֶה עַל יְרִיבֵי תְּכֵלֶת לְצִיצִיתוֹ. הַגְּמָרָא מְבִיאָה
16 מִחֲלוקֶת תְּנָאִים בְּדִין זֶה: הָנוּ רַבֵּנּוּ בְּבִרְיָתָא, מוֹנֶה אֶדָם עַל יְרִיבֵי
17 תְּכֵלֶת לְצִיצִיתוֹ בְּמוֹעֵד, אֲכָל לֹא טוּוּהוּ בְּאֶפְסָן שְׁקוּשִׁירִים בְּקֶצֶה
18 הַתְּחִתּוֹן שֶׁל הַחוּט וּמִשְׁמַשׁ כְּפֶלֶךְ, שֶׁמִּסְבָּבִים אוֹתוֹ וּמִתְגַּלְגַּל הַחוּט
19 הֵיטֵב וְנִטְוֶה פִּיהּ, דְּבָרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים טוּוּהוּ אֶף בְּאֶפְסָן.
20 כֵּךְ הִבִּיא תְּנָא קָמָא אֶת מִחֲלוקֶת רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְחֻכְמִים. רַבִּי יְהוּדָה
21 אוֹמֵר מְשֻׁם שֶׁל רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, טוּוּהוּ אֶף בְּאֶפְסָן, אֲכָל לֹא בְּפֶלֶךְ שֶׁהוּא
22 כְּדַרְכוֹ בַּחוּל. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים לְשִׁיתָ רַבִּי יְהוּדָה, טוּוּהוּ לְצוּרֶךְ
23 מִצוּה בֵּין בְּאֶפְסָן וְכִין בְּפֶלֶךְ.
24 אִמְרִי רַב יְהוּדָה אִמְרִי שְׁמוּאֵל, וְכֵן אִמְרִי רַבִּי תַּיָּיא בַּר אֲבָא אִמְרִי רַבִּי
25 יוֹחָנָן, הִלְכָה לַעֲנִין טוִיִּית צִיצִית בְּמוֹעֵד, כַּחכְמִים לְשִׁיתָ רַבִּי
26 יְהוּדָה שְׁטוּוּהוּ בֵּין בְּאֶפְסָן וְכִין בְּפֶלֶךְ. וְהִלְכָה לַעֲנִין כְּתִיבַת תְּפִלִּין
27 וּמִזּוּזוֹת בְּמוֹעֵד, כְּרַבִּי יוֹסִי בְּבִרְיָתָא לְעִיל שְׂבוּתָהּ בְּדָרְבֵּי בֵּלָא
28 הָעֲרָמָה וּמוֹכֵר בְּרִי פְּרִנְסָתוֹ.

משנה

30 הַמִּשְׁנָה מְבִאֵרַת דִּינֵי אֲבֵל שֶׁאִירְעָה אֲבִילוֹתָהּ בְּעֶרֶב הָרִגְלִי: הַקּוֹבֵר
31 אֶת מוֹתוֹ וְנִהַג בְּאֲבִילוֹת שְׁלֹשָׁה יָמִים קוֹדֵם לְרִגְלֵהּ, בְּטָלָה הִימָנוּ עַל
32 יְדֵי הָרִגְלִי גִּזְרָה שְׁבָעָה, וְאֵינוֹ צָרִיךְ לְנַהֵג בְּדִינֵי שְׁבַע יְמֵי אֲבִילוֹת
33 אֶף לֵאחֲרֵי הָרִגְלִי. וְאִם קָבַר מִתּוֹ שְׁמוֹנֶה יָמִים קוֹדֵם לְרִגְלֵהּ, הִיּוֹת
34 וְהַחֵל לְנַהֵג יוֹם אֶחָד בְּדִינֵי אֲבִילוֹת שְׁלֹשִׁים, בְּטָלוּ הִימָנוּ גִּזְרָה
35 שְׁלֹשִׁים, וְאֵינוֹ צָרִיךְ לְנַהֵג בְּדִינֵיהֶם יוֹתֵר אֶף לֵאחֲרֵי הָרִגְלִי. וְהִטְעַם
36 שֶׁלֹּא אִמְרוּ כֵּךְ בִּשְׁבַת אֵלָּא בְּרִגְלִים בְּלָבָד, מִפְּנֵי שֶׁאִמְרֵי חֻכְמִים,

המשך ביאור למסכת מועד קטן ליום שישי עמ' ב

1 שְׁקוּל שֶׁאֵינוֹ פּוֹסֵק הוּא כְּשֶׁהִקּוּל נִמְשָׁךְ יוֹם וְחֻצִּי.
2 מוֹסִיפָה הַגְּמָרָא: וְהָיָה מִיָּלִי שְׁבִימִם וְחֻצִּי נִחְשָׁב קוּל שֶׁאֵינוֹ פּוֹסֵק,
3 דּוּקָא בְּקוּל דְּלֵא פֶסֶק בִּינֵי בִינֵי – שֶׁלֹּא הוֹכַחַשׁ בְּקוּל אַחֵר בְּכָל
4 אוֹתוֹ זְמַן, אֲכָל אִם פֶּסֶק בִּינֵי בִינֵי, אֵף שֶׁנִּתְחַדַּשׁ מִיד לִית לָן בָּהּ –
5 אֵין לְחוּשׁ לְקוּל זֶה. אִמְנָם הַגְּמָרָא מְגַבִּילָהּ זֹאת: וְכִי פֶסֶק בִּינֵי בִינֵי
6 לֹא אִמְרֵן שֶׁאֵין חוֹשְׁשִׁים לְקוּל זֶה, אֲלָּא דְּלֵא פֶסֶק מִחֲמַת יְרֵאָה
7 מֵאוּתוֹ אֲדָם, אֵלָּא שֶׁפֶסֶק סֹתֵם, אֲכָל אִם פֶּסֶק מִחֲמַת יְרֵאָה, לֹא, וְיֵשׁ
8 לְחוּשׁ לְאוּתוֹ קוּל. הַגְּבִלָה נִוְסַפֶּת: וְכֵן לֹא אִמְרֵן שֶׁאֵין הוֹכַחַשׁ
9 בְּקוּל אַחֵר אֵין חוֹשְׁשִׁים לוֹ, אֲלָּא דְּלֵא הָדָר נִבְטָ – שֶׁלֹּא חוֹר וְצִמָּה,
10 כְּלוּמֵר נִתְעוּרֵר בְּכַח כְּתַחֲחִילָה, אֲכָל אִם הָדָר נִבְטָ, לֹא, אֵלָּא
11 חוֹשְׁשִׁים לוֹ.
12 הַגְּבִלָה עַל הַדִּין שֶׁחוֹשְׁדִים אֲדָם שִׁינָא עֲלֵיו קוּל: וְלֹא אִמְרֵן
13 שֶׁחוֹשְׁשִׁים אֲלָּא דְּלִית לִיה אוֹיְבִים, אֲכָל אִית לִיה אוֹיְבִים, וְדִאי
14 הָאוֹיְבִים הוּא דְּאִפְסָקָה לְקָלָא – הוֹצִיאָו עֲלֵיו הַקּוּל, וְאֵין חוֹשְׁשִׁים
15 לוֹ בְּכָל.

38 שְׁבַת שְׁבַתוֹךְ שְׁבַעַת אוֹ שְׁלֹשִׁים יְמֵי הָאֲבִילוֹת עוֹלָה לְמִנֵּין הַיָּמִים
39 וְאֵינָה מְפַסְקָת אֶת יְמֵי הָאֲבִילוֹת, שֶׁהִרִי נִוְהֵגִים בָּהּ אֲבִילוֹת בְּדַרְבִּים
40 שְׁבָעִינָעָא (לְקַמֵּן כְּדָ), וּמִמְשִׁיךְ לְנַהֵג בְּאֲבִילוֹת אַחֵר הַשְּׁבַת, וְאֵילוֹ
41 רְגִלִים שְׁבַתוֹךְ יְמֵי הָאֲבִילוֹת מְפַסְקִין וּמִבְטְלִים דִּינֵי שְׁבַעַת
42 וְשְׁלֹשִׁים, וְאֵינֵן עוֹלִין לְיָמֵי הַשְּׁבַעַת, שֶׁהִרִי אֵין נִוְהֵגִים בָּהֶם אֲבִילוֹת
43 כָּלָל, וְאִם נִקְבַּר הַמֵּת בְּתוֹךְ הַמּוֹעֵד, שֶׁאֵין אֵין הָרִגְלִי מְבַטֵּל אֶת
44 הַשְּׁבַעַת שֶׁעֲדִיין לֹא הַחֵל, מוֹנֶה אֶת הַשְּׁבַעַת לֵאחֲרֵי הַמּוֹעֵד.
45 מִחֲלוקֶת מִזֶּה הֵם הַמּוֹעֲדִים הַמְּפַסְקִים אֶת הָאֲבִילוֹת: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
46 אוֹמֵר, מִשְׁתַּרְבֵּי בֵּית הַמִּקְדָּשׁ עֲצָרָה – חֵג הַשְּׁבוּעוֹת) דִּינָה בְּשִׁבַּת
47 שְׁעוּלָה וְאֵינָה מְפַסְקָת, כִּיּוֹן שְׁבַטְלָה עֲבוּדַת הַקֶּרְבָּנוֹת, וְאֵין
48 תְּשׁוּמִים לַעֲצָרָה, וְנִוְהֵגִת רַק יוֹם אֶחָד. רַבֵּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, אֵף
49 רֵאשׁ הַשָּׁנָה יוֹם הַכְּפֻרִים שֶׁנִּוְהֵגִים יוֹם אֶחָד בְּלָבָד, דִּינָם בְּרִגְלִים
50 שֶׁמְפַסְקִים אֶת הָאֲבִילוֹת, וְאֵינֵם עוֹלִים לְמִנֵּין שְׁבַעַת, וְכָל שָׁכֵן
51 עֲצָרָה אֵף בּוֹמֵן הוּא. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים לֹא בְּדָרְבֵּי זֶה וְלֹא בְּדָרְבֵּי זֶה
52 – לֹא כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְלֹא כְּרַבֵּן גַּמְלִיאֵל, אֲלָּא עֲצָרָה שְׁבוּמֵן הַמִּקְדָּשׁ
53 הִיְתָה נִמְשַׁכַּת שְׁבַעַת יָמִים לְתִשְׁלוּמֵי קֶרְבָּנוֹת כְּשֶׁאֵר הָרִגְלִים, דִּינָה
54 בְּרִגְלִים שֶׁמְפַסְקִים אֶת הָאֲבִילוֹת, וְאֵילוֹ רֵאשׁ הַשָּׁנָה יוֹם הַכְּפֻרִים
55 שֶׁמְעִיקֵר הַדִּין נִוְהֵגִים רַק יוֹם אֶחָד, דִּינָם בְּשִׁבַּת שְׁעוּלָה וְאֵינָה
56 מְפַסְקָת.

גמרא

57 הַגְּבִלָה לְדִין הַמּוֹבָאֵר בְּמִשְׁנָה שֶׁהַקּוֹבֵר מִתּוֹ שְׁמוֹנֶה יָמִים קוֹדֵם
58 הָרִגְלִי בְּטָלָה מִמֶּנּוּ גִזְרַת שְׁלֹשִׁים: אִמְרִי רַב, אִמְנָם גִּזְרַת שְׁלֹשִׁים
59 בְּטָלוּ, כְּלוּמֵר שֶׁתִּקְנוּ חֻכְמִים שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ לְנַהֵג בְּפוּעֵל דִּינֵי
60 אֲבִילוֹת בְּשֶׁאֵר שְׁלֹשִׁים יוֹם שֶׁאֲחֵר הָרִגְלִי, אֲךָ שְׁלֹשִׁים יָמִים עֲצָמָם
61 לֹא בְּטָלוּ, כְּלוּמֵר שֶׁדִּין אֲבִילוֹת שְׁלֹשִׁים לֹא בְּטֵל בִּימִים שֶׁאֲחֵר
62 הָרִגְלִי, אֵלָּא הֵם תְּלוּיִם וְעוּמָדִים, וְאִדָּם שֶׁאֵינוֹ בְּכָלִל הַהִיתֵר
63 הָאִמּוּר כְּפִי שִׁיתְּבֹאֵר לְהֵלן בְּסוּמֶךְ, צָרִיךְ לְנַהֵג בָּהֶם דִּינֵי אֲבִילוֹת
64 לֵאחֲרֵי הָרִגְלִי. וְכֵן אִמְרִי רַב הוּנָא, גִּזְרַת שְׁלֹשִׁים יָמִים לֹא בְּטָלוּ. וְרַב
65 שִׁשֶּׁת אִמְרִי, אִפִּילוּ יָמִים נְמִי בְּטָלוּ, שֶׁאֵין בְּשֶׁאֵר הַיָּמִים דִּין אֲבִילוֹת
66 שְׁלֹשִׁים כָּלִל בְּכָל אֹפֶן שֶׁהוּא.
67 מְבִרַרַת הַגְּמָרָא: מֵאִי מְעָמָא – לֵאיוּזָה עֲנִין בְּדִינֵי אֲבִילוֹת אִמְרִי רַב
68 שְׁמִימִם לֹא בְּטָלוּ. מִשִּׁיבָה הַגְּמָרָא: שֶׁאֵין לֹא גִילָה בְּעֶרֶב הָרִגְלִי לְכַבּוֹד
69 הָרִגְלִי, אִסּוּר לוֹ לְגַלֵּחַ אַחֵר הָרִגְלִי בְּכָל שְׁלֹשִׁים יוֹם שִׁישׁ לוֹ
70 לְהַשְׁלִימָם אַחֲרָיו, שֶׁטַעַם הַתְּקָנָה לְבַטֵּל אֲבִילוֹת שְׁלֹשִׁים מִפְּנֵי
71 הָרִגְלִי, כְּדִי שֶׁלֹּא יִכְנַס לְרַגְלָהּ כְּשֶׁהוּא מְנוּוֹל, וְכִיּוֹן שֶׁלֹּא חֲשַׁשׁ לָכֵךְ
72 וְלֹא גִילָח קוֹדֵם הַמּוֹעֵד, וּבְמוֹעֵד עֲצָמוֹ הִרִי אִסּוּר בְּגִילוּחַ, לָכֵן לֹא
73 בְּטָלָה הָאֲבִילוֹת מִמֶּנּוּ וְצָרִיךְ לְהַשְׁלִימָהּ.

משנה

16 בִּיאוּר דִּין כְּתִיבַת שְׁטֵרִי חוֹב בְּמוֹעֵד: אֵין בּוֹתְרִין שְׁטֵרִי חוֹב לְלוּה
17 מִחֲבִירוֹ מַעוֹת בְּמוֹעֵד, שְׁנִיתוֹ לְכוּתְבָם לֵאחֲרֵי הַמּוֹעֵד, וְהִינּוּ אִם
18 הַמְלוּה מֵאִמִּין לְלוּה שִׁישִׁיב הַהִלּוּאָה. וְאִם אֵינוֹ מֵאִמִּינוּ לְהִלּוּתוֹ
19 בְּלֹא שְׁטֵר לִרְאִיָּה עַל כֵּךְ, וְהַלּוּה זְקוּק לְמַעוֹת, אוֹ שֶׁאֵין לוֹ לְסוּפֵר
20 הַכוּתֵב הַשְּׁטֵרוֹת מִזֶּה שִׁיאֲכָל בְּמוֹעֵד, וְזוּקוּ לְשַׁכֵּר עֲבוּדָתוֹ לָכֵךְ,
21 הִרִי זֶה יִכְתּוּב שְׁטֵר הַחוּב, שׁוּזָה צוּרֶךְ הַמּוֹעֵד.
22 הַדִּין בְּכִתִּיבַת סְפָרִי קוֹדֵשׁ: אֵין בּוֹתְרִין סְפָרִים – סְפָרִי תוֹרָה) וְתְּפִלִּין
23 וּמִזּוּזוֹת שֶׁאֵין צָרִיכִים לָהֶם בְּמוֹעֵד, וְאֵין מְגִינִין – מִתְּקַנִּים) סְפָרִי
24 תוֹרָה מְטַעֲוִיּוֹת, וְאֵף אוֹת אֶחָת, כְּשֶׁאֵין צָרִיכִים לְקִרְוַת בָּהֶם
25 בְּמוֹעֵד, וְאִפִּילוּ טַעוֹת שֶׁבִּסְפָּר תוֹרָה שֶׁל עוֹרָא הַסּוּפֵר, שֶׁצָּרִיךְ
26 לְהִיּוֹת מְדוּקָה בִּיּוֹתֵר, שֶׁעַל פִּיו מְגִינִים כָּל שֶׁאֵר סְפָרֵי הַתּוֹרָה. רַבִּי
27 יְהוּדָה אוֹמֵר, בּוֹתֵב אֶדָם תְּפִלִּין וּמִזּוּזוֹת בְּמוֹעֵד לְעֵצָמוֹ לְקִיּוֹם
28 הַמִּצְוָה, אֲךָ לֹא לֵאחֲרֵיהֶם שֶׁשְׁכַּחוּהוּ לָכֵךְ אוֹ לְמוֹכֵרָם לְצִיבוּר,
29 שֶׁנִּחְשָׁב כְּמַלְאכָה הָאִסּוּרָה בְּמוֹעֵד.

מועד קטן. ואלו מגלחין – פרק שלישי דף יט עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" – קמז רש"י

1 וטווח על ירכיבו – החוטין, אבל לא בידו בין אצבעותיו, ובפלך, כדרך חול.
2 **גמרא** – לאחריים בשוב – ולא בשכר, מערים ומוכר שלו – כן עושה כל ימות החג. כרי
3 פרנסתו – בהרווחה, ולא מיירי במי שאין לו מה יאכל. אבל לא כאבן – שתולה בחוט,
4 כדי שיוכל לשוחרו יפה. **משנה** הקובר מתו שלשה ימים קודם הרגל – הואיל ועיקר
5 אבילות אינו אלא שלשה ימים, בשלה פטני
6 נזרת שבעה – דלאחר הרגל אינו צריך למנות
7 יותר, שמונה ימים – קודם הרגל – בטלה ממנו
8 גזרת שלשים. דהואיל והתחיל יום אחד מן
9 השלשים – אינו צריך לשמור כלום לאחר הרגל
10 דין שלשים, אלא מותר לאלתר בתכבוסה,
11 בגיהוץ ותספורת. שבת עולה – אירע שבת בימי
12 אבול – עולה למנין שבעה. ואינה מפסקת –
13 דלאחר שבת צריך להשלים שבעה ימי אבול,
14 עם השבת. והרגלים מפסיקין – דכי קבר מתו
15 שלשה ימים קודם הרגל – מפסיק האבילות
16 לגמרי, ולאחר הרגל אין משלים כלום. ואין
17 עולין – דכי קבר מתו בתוך הרגל, דלא בטלה
18 ממנו גזרת שבעה – אין ימי הרגל עולין למנין
19 שבעה ימי אבילות, אלא לאחר הרגל צריך
20 לישוב שבעה ימי אבילות – זו היא סברתו. אבל
21 בהעתק מצאתי: ואין עולין – דכי קבר את מתו
22 שני ימים לפני הרגל דלא בטלה ממנו גזרת
23 שבעה – אין ימי הרגל עולין למנין שבעת ימי
24 אבול, אלא לאחר הרגל צריך לישוב חמשה ימי
25 אבול להשלים לשני ימים שנהג לפני הרגל.
26 ואני אומר כי טעות סופר הוא, דמה שנוכר
27 שלשה ימים לפני הרגל – לאו דוקא, ואפילו
28 שעה אחת לפני הרגל – בטלה ממנו גזרת
29 שבעה, דהרגל מפסיק, משהרב בית המקדש
30 שאין לעצרת תשלומין כל שבעה, ואינו אלא
31 יום אחד. כשבת – ודינו כשבת, דעולה ואינה
32 מפסקת. ראש השנה כשבת – הואיל ואינו אלא
33 יום אחד. **גמרא** נזרת – שלשים בטל, אבל
34 ימים לא בטל. שלששים לא בטל, דעדיין
35 תלוין ועומדים. מאי טעמא ימים לא בטל –
36 כלומר: באיזה ענין לא בטל ימים? שאם לא
37 גילה ערב הרגל – דכי בטל גזרת שלשים,
38 ואיבעי ליה לגלוחי ערב הרגל ולא גילה. אסור
39 לגלח אחר הרגל – כל שלשים יום.
והתניא:

1 **וטווח** על ירכיבו תכלת לציציתו. **גמרא** תנו רבנן:
2 פותב אדם תפילין ומוחוות לעצמו, וטווח על ירכיבו
3 תכלת לציציתו, ולאחרים במוכר, דכרי רבי מאיר.
4 רבי יהודה אומר מערים ומוכר את שלו, וחזיר
5 וכותב לעצמו. רבי יוסי אומר: פותב ומוכר פדרבו
6 כרי פרנסתו. אורי ליה רב לרב חננאל, ואמרי לה
7 רבה בר בר חנה לרב חננאל: הלכה, פותב ומוכר
8 פדרבו כרי פרנסתו. "וטווח על ירכיבו תכלת". תנו
9 רבנן: טווח אדם על ירכיבו תכלת לציציתו, אכל
10 לא פאבן, דכרי רבי אליעזר. והכמים אומרים: אף
11 פאבן. רבי יהודה אומר משמו: פאבן, אכל לא
12 בפלך. והכמים אומרים: בין פאבן בין בפלך. אמר
13 רב יהודה אמר שמואל, וכן אמר רבי חיאי בר אבא
14 אמר רבי יוחנן: הלכה, בין פאבן בין בפלך. והלכה:
15 פותב פדרבו ומוכר כרי פרנסתו. **משנה** הקובר את
16 מתו שלשה ימים קודם הרגל – בטלה הימנו גזרת
17 שבעה, שמונה – בטלו הימנו גזרת שלשים. מפני
18 שאמרו: שבת עולה ואינה מפסקת, רגלים – מפסיקין
19 ואין עולין, רבי אליעזר אומר: משחרב בית המקדש
20 עצרת פשוט. רבן גמליאל אומר: ראש השנה ויום
21 הכפורים פרגלים. והכמים אומרים: לא פדרבי זה
22 ולא פדרבי זה, אלא: עצרת – פרגלים, ראש השנה
23 ויום הכפורים – פשבת. **גמרא** אמר רב: גזרת
24 בטל, ימים – לא בטל. וכן אמר רבי הונא:
25 גזרת – בטל, ימים – לא בטל. ורב שישת אמר:
26 אפילו ימים גמי בטל. מאי טעמא ימים לא בטל?
27 שאם לא גילה ערב הרגל – אסור לגלח אחר הרגל.
והתניא:

תפילי בחולא דמועדא, אתא לקמיה דרב חננאל. פירוש: שיכתוב לו, לפי שהיה סופר, כדאיתא במגילה (יחב). שלחה לקמיה דרבה בר בר חנה, אמר ליה: זיל חב ליה תפילין, ואת כתב
לך. תנן: כותב אדם תפילין לעצמו. אתא לקמיה דרב, אמר ליה: כתוב ליה. פירוש: בלא הערמה. מתניתין פליגא על רב: כותב אדם תפילין ומוחה לעצמו, הא לאחר – לא. רב פתר לה
בכותב להניח. פירוש: רב מעמיד המשנה להנחיה אחר דמועד, אבל להניח במועד – שרי. ובהלכות גדולות פסק דאסור להניח תפילין בחולו של מועד. ולטעם שמעט שבתות וימים טובים
מ"מים ימימה" – מסתבר שפיר דממעט חולו של מועד. ולמאן דדריש (מנחות לוה) מלך לאות' יצאו שבתות וימים טובים שהן בעצמן אות – יש לומר לפי שאין עושין מלאכה כי אם
בדבר האבד. אבל קשיא למאי דפרישית לעיל (בא דבור המתחיל משקין) דמלאכה דחול המועד מדרבנן, היכי ממעט להו? יש לומר: הואיל ואוכל מצה ויושב בסוכה – אין צריך אות. ואם
הוא אמת דבחול המועד חייב בתפילין – יש לומר: הואיל ועושין מלאכה בן – אין אות, ר"ממים ימימה' נמי לא ממעט אלא יום טוב, דחולק משאר ימים. **הקובר** את מתו – להכי נקט
קובר, דאבילות מתחלת משעת תסימת הגולל, כדאמרין לקמן (כוא). **שלשה** ימים – כך הוא עיקר אבילות לכמה מילי. ואמרין לקמן (שםב). שלשה ימים לכבי. **מאי** טעמא לא
בטל – הכא הוה נחא טפי לגרס ימים לענין מאי לא בטל, ואין צריך להגיד, דהיא היא.
שאם לא גילה ערב הרגל כו' – ונראה לי דהוא הדין לא כיבס ולא רחץ ערב הרגל, אם מותר לרחוץ ולכבס מבערב יום טוב, ולא כיבס ולא רחץ – לא כיבס ברגל. והשתא נחא הא
דקתני: גזרת שבעה בטל, הא ימים לא בטל. ומיהו, קשיא לן: דקאמר בסמוך שכשם שמצות שלשה מבטלת גזרת שבעה, אפילו לתנא קמא – דמבטלת אפילו ימים, שמביא אבא
שאל רביה למצות שלשים שבטלו לגמרי, אפילו ימים. ורבינו יונה פירש: דדוקא לא גילה, אבל לא כיבס – לא. דמותר לכבס אפילו לא כיבס, שהוא צורך גדול יותר. ואין נראה לי טעמו,
דאם הוא צורך גדול – כל שכן שיש לנו לקנס בשלא עשה קודם הרגל ונכנס ברגל. ולפירוש הקונטרס, דמפרש לקמן שאם חל שלשי להיות ערב הרגל שאסור ברחיצה עד הערב – זהו
עד שחשבה. אם כן לא שייך לקנס במה שלא רחץ ולא כבס. ואם כן, ימים לענין מאי לא בטל גבי שבעה? מיהו, יש לומר: דאם לא רחץ ברגל – אסור לרחוץ אחר הרגל. ועוד יש לומר:
אגב דנקט סיפא גזרת נקט ברישא גזרת. ועוד נראה לי: דרישא הכי פירוש: שלשה ימים בטלה גזרת שבעה, הא שני ימים – לא בטלה גזרת. מכל מקום, פירוש אמת, מדקאמר בסמוך: שכשם
שגזרת שלשה מבטלת גזרת שבעה כו', משמע שזה פשוט אפילו לתנא קמא. והשתא תימה לי: דכי משני שאם לא גילה בו, תינח סיפא אבל ברישא, דקאמר בטלה הימנו גזרת שבעה –
אמאי נקט גזרת ולענין מאי קאמר ימים לא בטל? ויש לומר: דאגב דנקט סיפא גזרת – תנא נמי רישא גזרת. ועוד נראה לי, דרישא הכי פירוש: שלשה ימים בטלה גזרת שבעה, הא שני
ימים – בטל גזרת, הא ימים – לא בטל, לענין דגזרת דברים שבצינעא.

והתניא בניהותא הקבר את מתו כו – הקשה בתוספות הרב: אמאי לא קאמר כתנאי, ורב ששת כאבא שאול, ורב הונא כתנא קמאי? ושמו משום דברייתא מזכיר לשון בטלו, וקאמר לדידיה ימים לא בטלו – אם כן לא סבירא דברייתא כרב ששת, דרב ששת קאמר ימים נמי בטלו, משום דלשון בטלו משמע בכולו, כן נראה לי.

הלכה כאבא שאול – נראה דהלכה כמותו

בכל מאי דפליג אתנא קמא, בין במקצת היום ככולו, בין לענין אם לא גילה. מרלא מפליג בהלכה כאבא שאול במקצת היום ככולו ולא בגילה, הרב רבינו יונה. בירושלמי מקשה לרבנן דאבא שאול: מה בין יום שלשים ליום שמיני. דקאמר מקצת היום ככולו ומגלה ערב הרגל, ויום שלשים לא אמר מקצת היום ככולו שיהא מגלה בז' ומשני, משום כבוד הרגל התירו. תרע, שהרי חל שמיני שלו בערב הרגל, מגלה ערב הרגל ואילו חל שלשים בשבת – אינו מגלה בערב שבת. **אתנא** פרע פרע מנזיר – יש שאומרים שאסור לאכל להיות סורק ראשו לאחר שבעה. משום דאמרין (נזיר מבא, נזיר חופף ומפספס, אבל לא סורק, ואנן ילפינן מנזיר. ואין נראה כלל, דהא בנזיר אסור דאי, שאפילו תלש שערו אסור. אבל לענין אבילות, שהוא משום יפי – לא. ובשעת מעשה שאלתי ממורי רבי יצחק בן אשר והתיר לי. והרב רבינו יום טוב פירש: כיון דקימא לן מקצת יום שבעה ככולו ועולה לכאן ולכאן – מקצת היום ככולו, ויכול לגלח ביום עשרים ותשעה. ובתוספות הרב לא פירש כן, דלא אמרין שיהא יום שבעה לשני ימים לענין שלשים יום.

תלתין הו – ולרב פרא דאמר בנזיר בפרק קמא (הא) "נזיר לחזיר" עשרים ותשעה אסור, שלשים שרי. ונזירות הוא עשרים ותשעה יום לדידיה – אם כן סבר על כרחך בדפירש אבא שאול. מיהו, יש לומר: לכתחילה אינו מגלה בנזיר עד שלשים יום מדרבנן, כדמשמע הכא. ובירושלמי מקשה מן המשנה (שם טו,א) דאמר: גלח ביום שלשים – יצאו ומשני: תמן – לשעבר, הכא – מתחילה, והיינו כדפרישית.

שאסור ברחיצה עד הערב – פירוש בקונטרס: ולערב יכול לרחוץ גופו בצונן. אי נמי: פניו, ידיו ורגליו, אבל כל גופו בחמין – לא, דאסור לרחוץ ביום טוב. אי נמי יש לפרש: בחמי טבריא. אי נמי: לשטוף מותר, כדאיתא פרק "כירה" (שבת לטב, ושם). אי נמי: בחמין שהוחמו בקרקע. ואמר בפרק "כירה":

מחלוקת בחמין שהוחמו בכלי. ואם תאמר: מאי שנא דלא אמרין מקצת היום ככולו בשלישי ובשביעי לרבנן, ובשביעי לאבא שאול שריין על ידי מקצת היום ככולו? וכי תימא משום דאפשר לרחוץ ביום טוב, ולא היא נזיח – תינה רחיצה, אלא כיבוס מאי איכא למימר? ואין נראה לרבנן יצחק דכיבוס שרי בשלישי? ויש לומר: דבאבילות שבעה חמיר טפי. בהלכות גדולות מפרש: הוא הדין רביעי וחמישי אסור, עד הערב, עד כאן פירש בתוספות. ודבר יום טוב פירש: עד הערב – היינו מבערב יום טוב, ולאפוקי דלא שרי מן הבקר, ונראה דהוא הדין בכיבוס – מותר לערב מערב יום טוב. ולפירושו נראה דשבעה קודם הרגל אליבא דרבנן – מותר מבערב יום טוב. ומדקאמר הכל מודים – פירוש: אפילו אבא שאול דשרי בשביעי מן הבקר – הכא מודה לרבנן דלא שרי מן הבקר, אלא יש לו דין שביעי לרבנן. **קברו**

וקשיא לן: דהא בסמוך משמע דפשיטא בקברו שני ימים קודם הרגל, דקאמרין: מאי לאו אסיפא – לא, ארישא. משמע, דברישא נחיא ליהו ושמו היה הרב רוצה לומר דתרייתו מיבעי ליה, וכי פשיט – בעי למיפשט הכל. ומשני דלא תיפשט הכל. **דלא** נהגין מצות שבעה ברגל – ומיהו, דברים שבצינעא נהגין, כדמשמע פרק קמא דברכות (הא, דקאמרין: כל אותן הימים הוא ישר בין האנשים והיא ישינה בין הנשים, מסייע ליה לרבי יוחנן. וכן פירש הרב בשם רבו. ממונתין מצי למיפשט דאינו עולה למנין שבעה, דקתני: מפסיקין ואין עולין. ולכל הפחות איירי לענין שבעה. ומיהו, יש לומר: דתוך טעם מנין לו פשוט דמתניתין איירי שאינו עולה למנין שבעה, אימא לענין שלשים. **ומלאכתו** נעשית על ידי אחרים, ועבדו וישפחותיו עושים בצניעא בתוך ביתו, ואין רבים מתעסקין עמו, גב דאמר לעיל בפרק שני (יא,ב) היתה מלאכתו ביד אחרים, בתוך ביתו – אסור לעשות, בביתם – מותר! ויש לומר: דהכא מיייר בדבר האבד.

והתניא – סייעתא. שבשם שגורת שלשה מבפלת שבעה – דכי קבר מתו שלשה ימים לפני הרגל אינו יושב לאחר הרגל כלום. כך גזרת שבעה מבפלת גזרת שלשים – דכי קבר מתו שבעה ימים קודם הרגל – בטלה ממנו גזרת שלשים, דאפילו לא גלח ערב הרגל – מגלח אחר הרגל. ויום שבעה עולה לכאן ולכאן – דחשיב נמי שמיני. כיון שעמדו מנהגים מאצלו – היינו ביום שבעה. כמאן כאבא שאול

– דאמר: עולה לכאן ולכאן, דחשיב נמי שמיני דמבטל ממנו גזרת שלשים. ומודים הן לאבא שאול – ביום שלשים לקבורת מתו דמותר לגלח, דלא בעינן שלשים שלימין, דאמרין: מקצת היום ככולו. מנלן – דשלשים יום אסור בגילוח. ראשיהם אל תפריעו – הא שאר אבלים – חייבים משמע. הכל מודים – אפילו אבא שאול, דאמר: מקצת היום ככולו. שאסור ברחיצה עד הערב – דודאי שלש שלימין בעינן עד הערב, ולערב רוחץ בצונן, או ימותין עד חולו של מועד וירחץ בחמין. למנין שבעה לא קמבעיא לי – דודאי אינו עולה, דודאי לא נהגא מצות שבעה ברגל, דהא אינו אסור בנעילת הסנדל, ואינו נהגא בכפיית המטה. דהא נהגא מצות שלשים ברגל – דהא ברגל נמי אסור בגיחוץ ובתספורת כשלשים. ואין רבים מתעסקין עמו – כלומר: אין צריכין לנחמו אחר הרגל, שכבר נחמוהו שבעה ימים ברגל.

לאבא שאול ביום שלשים, דאמרין: מקצת היום ככולו. רבא אמר: הלכה כאבא שאול ביום שלשים, ואין הלכה כאבא שאול ביום שבעה. ונתרדעי אמרי: הלכה כאבא שאול בזו ובזו. דאמר שמואל: הלכה כדברי המיסקל באבל. שלשים יום מנלן? וליף "פרע" "פרע" מנזיר: פתיב הקא: "ראשיכם אל תפריעו" וכתוב התם: "גדל פרע שער ראשו", מה לחלן שלשים – אף כאן שלשים. והתם מנלן? אמר רב מתנה: סתם נזירות שלשים יום. מאי טעמא – אמר קרא: "קדוש יהיה". ויהי בגימטריא תלתין יהו. אמר רב הונא בריה דרב יהושע: הפל מודין פשחל שלישי שלו להיות ערב הרגל שאסור ברחיצה עד הערב. אמר רב נתניה בריה דרב יהושע: אשפחתינהו לרב פפי ולרב פפא דיתבי וקאמרי: הלכה כרב הונא בריה דרב יהושע. איבא דאמרי, אמר רב נתניה בריה דרב יהושע: אשפחתינהו לרב פפי ולרב פפא דיתבי וקאמרי: הפל מודים שאם חל שלישי שלו להיות ערב הרגל – שאסור ברחיצה עד הערב. כעא מיניה אפי' מרבא: קברו ברגל, רגל עולה לו למנין שלשים או אין רגל עולה לו למנין שלשים? למנין שבעה לא קמבעיא לי – דלא נהגא מצות שבעה ברגל. כי קא מיבעיא לי – למנין שלשים, דקא נהגא מצות שלשים ברגל. מאי? אמר ליה: אינו עולה. איתבייה: הקובר את מתו שני ימים קודם הרגל – מונה חמשה ימים אחר הרגל, ומלאכתו נעשית על ידי אחרים, ועבדו וישפחותיו עושים בצניעא בתוך ביתו, ואין רבים מתעסקין עמו, שכבר

מחלוקת בחמין שהוחמו בכלי. ואם תאמר: מאי שנא דלא אמרין מקצת היום ככולו? וכי תימא משום דאפשר לרחוץ ביום טוב, ולא היא נזיח – תינה רחיצה, אלא כיבוס מאי איכא למימר? ואין נראה לרבנן יצחק דכיבוס שרי בשלישי? ויש לומר: דבאבילות שבעה חמיר טפי. בהלכות גדולות מפרש: הוא הדין רביעי וחמישי אסור, עד הערב, עד כאן פירש בתוספות. ודבר יום טוב פירש: עד הערב – היינו מבערב יום טוב, ולאפוקי דלא שרי מן הבקר, ונראה דהוא הדין בכיבוס – מותר לערב מערב יום טוב. ולפירושו נראה דשבעה קודם הרגל אליבא דרבנן – מותר מבערב יום טוב. ומדקאמר הכל מודים – פירוש: אפילו אבא שאול דשרי בשביעי מן הבקר – הכא מודה לרבנן דלא שרי מן הבקר, אלא יש לו דין שביעי לרבנן. **קברו** וקשיא לן: דהא בסמוך משמע דפשיטא בקברו שני ימים קודם הרגל, דקאמרין: מאי לאו אסיפא – לא, ארישא. משמע, דברישא נחיא ליהו ושמו היה הרב רוצה לומר דתרייתו מיבעי ליה, וכי פשיט – בעי למיפשט הכל. ומשני דלא תיפשט הכל. **דלא** נהגין מצות שבעה ברגל – ומיהו, דברים שבצינעא נהגין, כדמשמע פרק קמא דברכות (הא, דקאמרין: כל אותן הימים הוא ישר בין האנשים והיא ישינה בין הנשים, מסייע ליה לרבי יוחנן. וכן פירש הרב בשם רבו. ממונתין מצי למיפשט דאינו עולה למנין שבעה, דקתני: מפסיקין ואין עולין. ולכל הפחות איירי לענין שבעה. ומיהו, יש לומר: דתוך טעם מנין לו פשוט דמתניתין איירי שאינו עולה למנין שבעה, אימא לענין שלשים. **ומלאכתו** נעשית על ידי אחרים – אפילו בבית. אף על גב דאמר לעיל בפרק שני (יא,ב) היתה מלאכתו ביד אחרים, בתוך ביתו – אסור לעשות, בביתם – מותר! ויש לומר: דהכא מיייר בדבר האבד.

מועד קטן דף יט עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שבת קודש) קמט

השמיחה בחנוכה המשכן, ומשמע ששאר אבילים אסורים בגילוח, וכתבם בתם בנוזר (במדבר ו' ד') עזר פער שער ראשו, ולמדים מה להלן נוזר אסור בגילוח שלשים יום כפי שיתבאר, אף כן באבל אסור בגילוח שלשים יום.

שואלת הגמרא: והתם בנוזר מנלן שאסור בגילוח שלשים יום. משיבה הגמרא: אמר רב תנח, סתם מקבל עליו נוזירות ולא פירש לכמה זמן, חייב לנהוג בנוזירות שלשים יום, ואסור בהם בגילוח שהוא אחד מאיסורי הנזיר. שואלת הגמרא: מאי טעמא שסתם נוזירות שלשים יום. משיבה הגמרא: אמר קרא בנוזר (שם) קדש יהיה, ויהיה בגימטריא הלתין ו-שלשים) הו, והיינו שהמקבל עליו נוזירות בסתם הרי הוא קדוש בנוזירותו שלשים יום, אלא אם פירש זמן בקבלת הנזירות.

הגמרא חזרת לדיני אבילות שבערב הרגל: אמר רב הונא בריה דרב יהושע, הכל מודין, ואף אבא שאול הסובר שאומרים מקצת היום ככולו, כשחל יום השלישי שלו – של אבילותו להיות בערב הרגל, שאסור ברחיצה עד הערב, שבוה אין אומרים מקצת היום ככולו, ואף שהרגל מבטל ממנו דיני שבעה, אסור ברחיצה עד בנייתו, שהאבילות של שלשה ימים ראשונים חמורה ויש לנהוג אותה שלשה ימים שלמים, וירחץ לכבוד הרגל בליל החג בצונן, או ימתין לחול המועד וירחץ בחמים.

פסק ההלכה בענין זה: אמר רב נחמיה בריה דרב יהושע, אשכחתינהו ו-מצאתי לרב פפי ולרב פפא דיהבי וקאמרי, הלכה כרב הונא בריה דרב יהושע שאין אומרים ביום השלישי של ימי האבילות שמקצתו ככולו.

לשון אחרת במאמר זה: איבא דאמרי, אמר רב נחמיה בריה דרב יוסה, אשכחתינהו לרב פפי ולרב פפא ולרב הונא בריה דרב יהושע דיהבי וקאמרי, הכל מודים שאם חל שלישי שלו להיות ערב הרגל, שאסור ברחיצה עד הערב. כלומר שרב פפי ורב פפא אמרו המאמר הנזכר ביחד עם רב הונא בריה דרב יהושע.

ספק בענין אבילות שלשים כשקבר ברגל: קאמרי מנייה אביי (מרבא) [מרבא], קבדו למתו ברגל, שלא מתבטלת ממנו אבילות כלל, כיון שלא התחיל לנהוג בה קודם הרגל, האם הרגל עולה לו למנין שלשים, וכגון אם קבר מתו בראשון של פסח ימנה לאחר הרגל רק עוד עשרים ושלשה ימים לאבילות זו, או אין הרגל עולה לו למנין שלשים, וימנה שלשים יום אחר הרגל. ומבאר אביי את ספיקו, שיעלו ימי הרגל למנין שבעה, לא קמיבעיא לי – איני מסתפק שאינם עולים, משום דלא נהגא מצינו שבעה ברגל, שהאבל מותר בו בנעילת הסנדל ואינו כופה המיטה, ואינו נוהג שאר דיני השבעה, כי קא מיבעיא לי – ונסתפקת רק למנין שלשים, משום דקא נהגא מצינו שלשים ברגל, שאסור בו בגילוח וגיהוץ, מאי – מה הדין בזה, האם מחמת כן עולים ימי הרגל למנין שלשים. אמר ליה רבה לאביי, הרגל אינו עולה למנין שלשים, וצריך למנות אחריו שלשים יום.

איתיביה – הקשה אביי לרבה, שנינו בברייתא, תקובר את מתו שני ימים קודם הרגל, מונה חמשה ימים אחר הרגל, שאין הרגל מבטל אבילות שבעה, שהרי לא נהג קודם הרגל את עיקר האבילות שהיא שלשה ימים, ומלאכתו של האבל נעשית בחמשה ימים שאחר הרגל על ידי אחרים, אך הוא ובני ביתו אסורים במלאכה כל השבעה, ועבדיו ונפשותיו, אף שנאסרו במלאכה כבני ביתו (שמוחזק פ"ה דא), עושים מלאכתו בצניעות בתוך ביתו. ואין הרבים מתעסקין עמו לנחמו בחמשה ימים שאחר הרגל,

ראיה לדברי רב: והתניא – וכן שנינו בברייתא, תקובר את מתו ונהג באבילות שלשה ימים קודם הרגל, כמלה הימנו גזרת שבעה, ואינו צריך לנהוג אחר הרגל בדיני אבילות שבעה, אך בדיני אבילות שלשים חייב. והקובר את מתו שמונה ימים קודם הרגל, שכבר החל לנהוג יום אחד בדיני אבילות שלשים, כמלה הימנו גזרת שלשים, ומנהל בערב הרגל. ואם לא גילה בערב הרגל, אסור לו לגלח אחר הרגל עד סוף שלשים. אמא שאול אמר, אף אם לא גילה בערב הרגל מותר לגלח אחר הרגל מיד, שששם שקיום מצות שלשה ימי האבל הראשונים קודם הרגל מבטלת גזרת שבעה, אף שלא רחץ קודם הרגל ואינו חייב לרחוץ ברגל עצמו, כך קיום מצות שבעה קודם הרגל מבטלת גזרת שלשים, ואף לדין גילוח, שיותר גם אם לא גילה קודם הרגל. ומבואר מדברי תנא קמא שיש חילוק לענין ביטול שלשים אם גילה ביום השמיני ערב הרגל או לא.

מקשה הגמרא לאבא שאול: וכי מצות שבעה שנהג האבל מבטלת שלשים, והאנן שמונה תנן – והרי אנחנו שנינו במשנתנו שרק אם נהג שמונה ימי אבילות הרגל מבטל ממנו גזרת שלשים, משום שנהג יום אחד דיני שלשים. מתרצת הגמרא: קסבר אמא שאול שמקצת היום ככולו, וכשנהג אבילות במקצת יום שביעי נחשב שנהג ככולו, ובאותו יום מתחיל למנות שלשים, ונמצא שיום שביעי עולה לו לכאן ולכאן – לסיום מנין שבעה ולתחילת מנין שלשים, והתחיל למנות שלשים קודם הרגל, והרגל בא ומבטלם. הגמרא מבארת ההלכה בזה: אמר רב תלמידא אמר רבינא בר שילא, הלכה כאמא שאול, בין בכך שהרגל מבטל אבילות שלשים לגמרי אף אם לא גילה בערב הרגל, ובין בכך שמקצת יום השביעי ככולו ועולה לשבעה ושלשים. ומודים חכמים לאמא שאול כשחל יום השמיני שלו – של ימי אבילותו, להיות בשבת שבעה ברגל, שאינו יכול לגלח בו, שמוותר לו לגלח בערב שבת שהוא יום השביעי, כיון שעתידיים ימי שלשים להתחיל בשבת קודם הרגל, והרגל יבטלם, ובאופן זה מודים חכמים שאומרים מקצת היום השביעי ככולו ומגלח בו מפני כבוד הרגל.

מבררת הגמרא: כמאן אולא הא – כשיטת איזה תנא נאמרה הוראה זו דאמר רב עמרם אמר רב, אבל, כיון שעמדו מנחמין מאצלו ופסוק מלחמו ביום השביעי, מותר ברחיצה, ואינו צריך להמתין לגמר היום. משיבה הגמרא: כמאן, כאמא שאול שסובר שמקצת היום ככולו, ולכן אף כשעבר מקצת מיום השביעי נחשב שעבר כולו ונסתיימה אבילות שבעה.

הגמרא מביאה מחלוקת כמי ההלכה: אמר אביי, הלכה כאמא שאול ביום שבעה [השביעי] שאומרים בו מקצת היום ככולו, וכשעבר מקצתו נסתיימו דיני שבעה, ומודים חכמים לאמא שאול ביום שלשים, דאמרינן בו מקצת היום ככולו, וכשעבר מקצתו נסתיימו דיני שלשים, ורבא אמר, הלכה כאמא שאול רק ביום שלשים, שבו אומרים מקצת היום ככולו, ואין הלכה כאמא שאול ביום שבעה, שבו אין אומרים מקצתו ככולו, ונהג בדיני שבעה עד סוף היום כחכמים. ונהדדע אמרי, הלכה כאמא שאול שמקצת היום ככולו בזה וכו' – בין ביום השביעי ובין ביום שלשים, דאמר שמואל, הלכה כרב רבי המיקל באכל, וכאן אבא שאול הוא המיקל. הגמרא מבררת מקור איסור גילוח לאבל. שואלת הגמרא: שלשים יום שנאסר בהם האבל לגלח שערו מנלן, משיבה הגמרא: יליף בגזירה שוה פער' פער' מנזיר, בתיב הקא לאחר מיתת נדב ואניהוא (וקרא י' ו') ואמר משה אל אהרן ולא לעזר וליתקור בניו ראשיכם אל תפגעו, כלומר שנאסרו לגדל שער שלא להשביח

אגרות קודש

ב"ה, כ"ב אלול, ה'תשח"י

ברוקלין, נ.י.

הו"ח אי"א נו"נ מלאכתו מלאכת שמים

עוסק בצ"צ בעל מרץ ורב פעלים מו"ה אלכסנדר זיסל

שי

שלום וברכה!

הנני מאשר קבלת מכתבו, ואתו הסליחה על עיכוב המענה מרוב הטרדות.

והנה כתבתי דעתי ברורה כמה פעמים, אשר אם בכל הזמנים והתקופות החנוך על טהרת הקדש הוא מהענינים החיוניים של עמנו בני ישראל, על אחת כו"כ בתקופתנו זו ובאה"ק ת"י. ומזה מובן וגם פשוט אשר אשרי חלקו של כל אחד ואחת המתעסק בזה, ובפרט במשך כמה שנים שזוהי הוכחה מוחלטת כי היא המצוה בה צריך להיות זהיר טפי, וכמבואר בכמה מקומות בדא"ח ומהם "באגה"ק לרבינו הזקן סי' ז', ובס' השיחות קיץ ש"ת ע' כב, וביחוד כשראה פרי טוב בעמלו, והרי זהו מעין השכר הכי נעלה דעולמך תראה בחיך.

כתוצאה מידיית מהאמור, הרי מובן שכל מחשבה המטלת ספק בתועלת העבודה הזאת, ואם רצוי להמשיך בה מקורה לא מצד ימין וכו', ועייג"כ היום יום, כ"ג סיון.

מובן שבכל הנ"ל אין הכוונה כלל וכלל להעלים או למעט הענינים השלייליים אודותם כותב. אבל הרי ברור הדבר שמה שהודיעתנו תורתנו תורת חיים אשר עולם הזה ומלואו נקרא עולם הקליפות וסטי"א ומעשיו קשים ורעים והרשעים גוברים בו (תניא סוף פ' ו) הוא לא בשביל לגרום ליאוש או להחליש המרץ, ואפילו לא בשביל להצדיק גרעון בפעולות באם לא עבד כמאן דבעי למעבד, שהרי שלילת כל זה מבוארת בכמה מקומות ומהם גם בתניא פ' ל' ד"ה והנה באמת גם מי וכו', וראה ג"כ שם פ' כ"ד.

אלא ההודעה האמורה אחת ממטרותי שלא יפול לב האדם עליו בהפגשו בהעלמות והסתרים, ולפעמים גם במלחמה עצומה ולא רק מצד אלו שתפקידם לנגד אלא גם מאלו שלכאורה צריכים היו לסייע ביותר. כי סוף סוף, הרי תכלית בריאת האדם היא לשמש את קונו ועליו לעשות המוטל עליו, וה' הטוב בעינינו יעשה, אלא שהובטחנו שסו"ס מנצחים במלחמה זו, שהרי לא ידח ממנו נדח, ויגעת ולא מצאת אל תאמין.

כן אין כוונתי בהנ"ל לומר אשר חלק הטוב הוא כפי הנראה לעינים מה שלא נקלע לאותה המסגרת ששאף אלי, וכפי שמפרש במכתבו סעיף ג', אבל המענה על זה במלואו ימצא בסיפור המפליא הנדפס בהקדמת כ"ק מו"ח אדמו"ר לס' פוקח עורים, על דבר ר' יוסף משפיע, ובל' אדמו"ר האמצעי, הועתק שם ע' ל"ד, דער טאטע האט צוליב א טובה פרטית געמאכט פון א למדן א בעל עגלה. והגע בעצמך, שהמדובר הוא בשביל טובה פרטית, ובאחד מחסידי אדמו"ר הזקן ומבעלי צורה שבהם, שנקלע לקצה השני להיות בעל עגלה כפשוטו, ויעוין שם הסיפור באריכות שהי' למשך כמה וכמה שנים. והרי אין זה בערך כלל למצבו הוא שמחנך בני ובנות ישראל, שעל כל אחד ואחת מהם אומר הבורא עולם אשר כולא קמי' כלא חשיב ממש, שזהו בנו יחידו, ונמסר להתחנך על ידו מתוך חיבה ובהקדמת נתינת היכולת והכח לטפל בחינוכם. ועוד שהמדובר הוא בנוער, זאת אומרת שכל הטבה במצבם הרי במשך הזמן מתגדלת פי כמה, וכידוע הדוגמא משיפור הכי קטן בגרעין שנוגע ביותר וביותר, כשגדל להיות אילן נושא פירות.

בהנוגע לכל אותן הבעיות אודותן כותב איך לתקן, מובן שאין לקבוע בזה מסמרות, והנקודה המחלטת בזה היא באיזה אופן יהי' המקסימום של התועלת. אבל בכללות רואים במוחש בעיניים

אגרות קודש

כמו אלו שכשמשמטים ממלחמה באופן גלוי, אבל מחדירים כל העניינים כאילו דרך אגב וכו', הרי סו"ס הצד שכנגד ווערט פארמאטערט ומסיח דעתו לעניינים אחרים. ומובן כשרואים צורך במלחמה גלוי אין להתרשם גם מזה כי הרי הולכים בשליחותו של אדון העולם, אבל כנ"ל זהו לאחר שנוצלו האופנים האחרים.

על פי מאמר העולם צרת רבים חצי נחמה (אע"פ וואס אדן און וויי צו אזא נחמה), מקבל אני מכתבים בתוכן דומה לשלו מכמה וכמה עסקנים, הן בשטח החנוך והן בשטח עסקנות ציבורית בכלל. והקורא ומעיין בספרי מוסר מדורות שעברו, אפילו מכו"כ דורות, הרי ברובם ככולם ימצא תלונות על מצבים דומים לאלו שמתאר במכתבו, אף על פי שידוע המאמר אם הראשונים כמלאכים כו' ומקרא מלא דבר הכתוב, אל תאמר מה הי' שהימים הראשונים היו טובים מאלה כי לא מחכמה שאלת על זה (קהלת ז, י).

מובן שעם כל הנ"ל יש מקשים קושיא, ולכאורה היא קושיא עצומה, על מה עשה ה' ככה וכו', אבל בכלל מה תועלת יש בקושיות, בה בשעה שדרך האדם היא כמו שנאמר תמים תהי' עם הוי' אלקיך, וקושיא האמורה הרי כבר עמד עלי' מורה הנבוכים הוא הרמב"ם בהקדמתו לפי' המשניות בפירוש מאמר רז"ל כל העולם לא נברא אלא לצוות לזה, סמוך לסופו.

המורס מהאמור - ירבה בפעולות מעין אותן שעשה עד עכשיו, ונכון יהי' לבו בטוח אשר זוהי המצוה בה צריך להיות זהיר טפי, וזהיר מלי' לייכטן, ויוסיף בהן בכמות ובאיכות ככל האפשרי, ועוד למעלה מזה, שהרי אפשריות האדם משתנים מתאים לרצונו, וכפסק תורתנו אדם מקדש עצמו מעט למטה מקדשין אותו הרבה מלמעלה, ויעשה זה מתוך שמחה וטוב לבב, והובטחנו ששמחה פורץ גדר אפילו הגדרים וההגבלות דקדושה, על אכו"כ גדרים והגבלות דלעומת זה.

ואחכה לבשורות טובות בכל האמור.

בברכת כתיבה וחיטימה טובה לשנה טובה ומתוקה בגו"ר.

אגרות קודש

ב"ה, י"ט אלול, תשי"ח
ברוקלין.

שלום וברכה!

...לפלא גדול שאינו מזכיר דבר ע"ד פעולתו בהפצת המעינות באה"ק ת"ו, כי תקותי שלדכוותי אין צורך ביאור ארוך במ"ש מה מצעדי גבר כוננו ודרכו יחפץ, שאחד הפירושים בזה שהדרך הוא כמ"ש ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט, ויחפץ דוקא, חפץ שהוא פנימיות הרצון, שמה מובן שתלוי הענין בפנימיות העניינים, סתים דנשמתא וסתים דאורייתא, ובפרט בימים אלו, דאחת שאלתי וגו' בקשו פני את פניך ה' אבקש, ויהי רצון שעכ"פ עתה יתעסק בזה במרץ הדרוש ובאופן למלאות מה שלא נעשה עד עתה, והרי אוריא דארץ ישראל והתעוררות ימים אלה, מסייע.

בברכה לבשו"ט ולכו"ט.

נ.ב. אולי להביא הענין דהפצה באופן פעילי יותר, כדאי שיתקשר עם צעירי אגו"ח ויציע להם שמוכן הוא לבקר במקומות המתאימים וכו'.

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

שולחן ערוך - הלכות שבת

- 1 ב. אם דלג השליח צבור אפילו תבה אחת מאי ואפילו אות אחת מבין בקריאת שבת שחרית מגיד צריך לחזור
- 2 ולקרוא אותו פסוק שדלג בו עם עוד ב' פסוקים הסמוכים לו ולברך עליהם תחלה וסוף מהדמו אם כבר
- 3 בריך העולה ברכה אחרונה ואף אם כבר סימו הפרשה והפטירו והתפללו מוסף צריך השליח צבור או
- 4 אחר לחזור ולקרוא הג' פסוקים שבהם הדלוג בצבור זה בברכה תחלה וסוף פמו שנתפאר בסימן קל"ז⁹²
- 5 עין שם כל פרטי דין זה:

סימן רפב הלכות שבת קריאת התורה והמפטיר סעיף כ

הלכתא רבנא

מא[תיבה אחת - אפילו לא משתנה משמעות העניין⁸².
 מב[אות אחת - משמע שחוזרין אפילו על דילוג אות אחת⁸³, ואף על שינוי הניקוד חוזרים אם משנה העניין⁸⁴, ומכל-מקום גם כשהעניין אינו משתנה, מקפידים ביותר על שינוי הניקוד הטעמים והמבטא⁸⁵.
 מג[שבת שחרית - אבל לא בקריאות אחרות אותם קוראים בכל אופן בקריאת פרשת השבוע בשבת⁸⁶.
 מד[שבת שחרית - והוא הדין אם קראו רק ב' פסוקים לעולה אחד⁸⁷, אמנם אם לא קראו המפטיר או דילגו בו אותיות - אין צריך לחזור ולקרא⁸⁸.

צינונים והוספות

- (82) כן הוא לכו"ע בסי' קמב.
 - (83) כדעת הסוברים שאפילו דילוג אות אחת נחשב כשינוי המשמעות, ובסי' סד ס"ב לענין ק"ש כתב רבינו 'דילג תיבה אחת או אות אחת או ששינה נקודה אחת על-דרך שיתבאר בסימן קמ"ב', משום שבשינוי הנקודות חוזרים על הפסוק רק כשנשתנה העניין ע"י כך.
 - (84) שדומה לדילג אות אחת (ראה לעיל מסי' סד ס"ב), ולכאורה הוא הדין בשינוי המבטא או הטעמים כשמשנתה המשמעות. שינוי הניקוד משנה המשמעות כגון יעשה במקום יעשה, שינוי הטעמים משנה המשמעות הוא כגון אתנחתא או סוף פסוק במקום טעם 'משרת' כמו מהפך או מרכא ולהיפך, או שינוי מלעיל ומלרע כמו 'באה' במלרע = באה עכשיו, במקום מלעיל = כבר באה בעבר.
 - אמנם שינוי הניקוד שאינו משנה המשמעות - לא משמע בשום מקום שחוזרים עליו, וראה להלן בעניין שינוי הטעמים והמבטא.
 - (85) כ"ק אבותינו רבותינו הקדושים היו מקפידים ביותר שבקריאת התורה ידייקו היטב בטעמי הנגינה, ולעיתים די קרובות היה קורה, שבעל-הקריאה שטעה באחד מטעמי המקרא היה עליו לחזור על תיבה זו - ולפעמים על חצי פסוק או פסוק שלם, אם לא היה בפסוק זה שם ה' - כמו אילו היה בעל הקריאה טועה במבטא המשנה את פירוש התורה (ליקוטי-דיבורים ליקוט יג, ח"ב עמ' 654, סה"ש תרצ"ו ס"ע 15, תרגום מתוקן ולא כמתורגם בלקו"ד בלה"ק ח"ב עמ' 223 שחוזרים רק בטעות המשנה את פירוש התורה (ראה 'התקשרות' גליון שם)).
 - (86) משמעות שוע"ר שבשבת יש לחזור ולקרא בברכה גם אם הטעות הייתה בקריאת 'ראשון' אף שכבר קראוהו בשני
- וחמישי, ודלא ככה"ח סי' קלז ס"ק טז. וראה להלן שמ"מ אין חוזרים על דילוג בקריאת המפטיר.
- (87) שהרי זה כאילו לא קראו פסוקים אלו (שו"ע סי' קלז ס"ד).
- (88) שקריאתו אינה אלא מפני הכבוד.
- (89) שהרי קריאת התורה חובת הציבור שיקראו כהלכתה, ואינה מוטלת על הפרט. ומ"מ חובה על כאו"א ליהזר שלא להחסיר אף לא תיבה אחת ואפילו מי שכבר יצא יזהר שלא לשוח ויש אוסרים אפילו לצאת באמצע הקריאה אם לא בין גברא לגברא (עיין סי' קמו), ויש המזהירים להשלים את אשר החסירו בקריאת התורה דשבת במנין אחר, ובאג"ק כרך יז אגרת ו'שנט: ובמ"ש אודות השיחה בעת קריאת התורה, לפלא שצריך לשאול בכגון זה מעבר לים, ומובן שפלא עוד יותר גדול מה שיש מזלזלים בזה ומביאים ראיות משונות, לאחר שידועים דברי כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע ונדפס ג"כ בקובץ מכתבים שלו, ובראשו יאיר נתיב לכ"ק מו"ח אדמו"ר, ומועתק שם דברי אביו כ"ק אדמו"ר וצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.
- וז"ל: ברור הדבר אשר השומע קריאת התורה כהלכתה, הנה מלבד זאת אשר מקיים מצות השם, הנה עצם ענין הכבוד שמכבד את התורה על ידי זה התורה מעוררת רחמים עליו ועל אנשי ביתו ברוחניות ובגשמיות עכ"ל. ופתח הדברים שם: יזהרו על נפשם שלא לדבר ולשוח בעת קריאת התורה וכו'.
- (90) שו"ת לב חיים ח"ב סי' קסז.
- (91) שו"ת יוסף אומץ סי' יב אות ה. וכן המשמעות בשוע"ר.
- (92) סימן זה בשוע"ר לא הגיע לידינו.

שולחן ערוך – הלכות שבת

38 שהנסחט ממנו משקה מותר מפני שהוא כמריק מים
39 מצלוחית ולפי זה אף אם יש כלי תחת הברזא לקבל משקה
40 הנסחט מותר.

41 ולפי שרבו החולקים על דבריו לכן יש להנהיגם שלא יהיה
42 כלי תחת הברזא כדי שהמשקה הנסחט ילך לאיבוד ויסמכו
43 על סברא האחרונה שנתבאר אף שאינה עיקר מפני שיש
44 מתירין לגמרי אפילו לסחוט במתכוין כל שהמשקה הולך
45 לאיבוד וגם הברזא תהא ארוכה חוץ לנעורת כדי לצרף ג"כ
46 קולא זו.

47 (ומשום איסור ליבון אין לחוש בנעורת ובחתיכת בגד
48 שסביב הברזא אף אם הוא יין לבן שהוא מלבן מפני שהן
49 עשויין לכך ואינו חושש לליבון כלל כמו שנתבאר בס"י
50 ש"ט לענין משמרת):

51 **כה** פוקקין את הביב בסודרין ובכל דבר המיטלטל כדי
52 שלא יצופו המים על האוכלין ועל הכלים לפי שאינו
53 חושש אם יצאו מים מועטים לפיכך אינו דוחק הרבה ולא
54 יבא לידי סחיטה בפסיק רישיה:

55 **כו** מותר ליתן כרכום בתבשיל ואין לחוש משום צובע
56 שאין צביעה באוכלים:

57 **כז** האוכל תותים או שאר פירות הצבועים צריך ליהזר
58 שלא יגע בידיו צבועות בבגדיו או במפה משום איסור
59 צביעה ואע"פ שמקלקל הוא וכל המקלקלין פטורים מכל
60 מקום אסור מדברי סופרים ויש מקילין משום שאינו אלא
61 דרך לכלוך ואין בו משום צובע כלל ויש להחמיר וכל שכן
62 בבגד אדום שאינו מתקלקל כלל.

63 אבל אם צובע פתו במשקה הפירות אין בכך כלום שאין
64 צביעה באוכלין וכן מה שצובע בהם פניו וידיו אין לחוש
65 כלל שאין צביעה אלא בדבר שדרכו לצבעו ולא אסור
66 לאשה להעביר סרק על פניה משום צובע כמו שנתבאר
67 בסימן ש"ג אלא מפני שהאשה דרכה בכך וכן לכחול את
68 העיניים שאסור בין לאיש בין לאשה משום צובע מפני
69 שדרכם בכך:

70 **כח** אין איסור מן התורה אלא הצובע בצבע המתקיים
71 אבל צבע שאינו מתקיים כלל כגון שהעביר ששר או
72 סרק על גבי ברזל ונחושת וצבעו פטור שהרי אתה מעבירו
73 לשעתו ואינו צובע כלום ומכל מקום אסור מדברי סופרים:

חלק ב' סימן שכ דיני סחיטה בשבת טע"פ"ב בב"כ

1 **כב** אסור להדוק מוכין בפי פך שיש בו משקין שמא יבא
2 לידי סחיטה שע"י ההידוק יסחטו המשקין הבלועין
3 במוכין לתוך הפך ואף שאינו מתכוין מכל מקום פסיק
4 רישיה ולא ימות הוא כשיהדק היטב ולכן אסור להדק כלל
5 שמא יהדק היטב:

6 **כג** ספוג אם יש לו בית אחיזה של עור שיאחזנו בו
7 מקנחין בו ואם לאו אין מקנחין בו שכשאוהזו בידו
8 הוא נסחט בין אצבעותיו ואף שאינו מתכוין לכך פסיק
9 רישיה ולא ימות הוא ויש מי שאומר שאף כשיש לו בית
10 אחיזה אי אפשר לקנח בספוג בלא סחיטה ואעפ"כ מותר
11 שכיון שהסחיטה באה ע"י בית אחיזה אינה נקראת סחיטה
12 אלא הרי הוא כמריק מים מצלוחית שאין בו משום מפרק
13 אבל כשאין לו בית אחיזה שהוא נסחט במקום אחיזה ידו
14 אסור:

15 **כד** ברזא שמכניסין בנקב שבדופן החבית שמוציאין בו
16 היין וכורכין סביב הברזא חתיכת בגד או נעורת של
17 פשתן ופוקקים בה הנקב שבחבית אסור לפקוק בה בשבת
18 אפילו היא חבית של יין אדום או שאר משקין שאין מלבנים
19 מפני שע"י הפקיקה נסחטין משקין הבלועין בנעורת ופסיק
20 רישיה ולא ימות הוא ואף שהמשקין הנסחטין הולכין
21 לאיבוד מכל מקום אסור מדברי סופרים כמ"ש למעלה.

22 ויש אומרים שכל שהמשקין הולכין לאיבוד אין איסור
23 אפילו מדברי סופרים אלא כשמתכוין לסחוט אבל כל שאינו
24 מתכוין לכך אע"פ שהוא פסיק רישיה מותר כיון שאין
25 הסחיטה נוחה לו כלל שהרי אין לו שום הנאה ממנה ולא
26 אסור להדק מוכין בפי הפך אע"פ שאינו מתכוין לסחוט
27 אלא מפני שהמשקין הנסחטין מהמוכין לתוך הפך שמגיע
28 לו הנאה מסחיטה זו אבל משקין הנסחטין מהנעורת שסביב
29 הברזא הן הולכין לאיבוד אם אין כלי תחתיהם ואין לו בהם
30 הנאה של כלום.

31 והעיקר כסברא הראשונה שהרי ספוג שאין לו בית אחיזה
32 אין מקנחין בו אע"פ שאינו מתכוין לסחוט והמשקה הנסחט
33 מהספוג הולך לאיבוד.

34 ומכל מקום העולם נהגו היתר בדבר לפקוק בנעורת בשבת
35 ויש שלמדו עליהם זכות דכיון שהברזא ארוכה חוץ לנעורת
36 ואין יד מגעת לנעורת אע"פ שנסחטין משקים מן הנעורת
37 מותר כמו ספוג שיש לו בית אחיזה לדברי האומר שאף

לקוטי תורה

3 והענין הוא, כי הנה כתיב והיו הדברים האלה
4 וגו', ודברת בם בשבתך בביתך וגו', דלכאורה

1 **תוכן הפרק:** רק עסק התורה יכול לרוות צמאון
2 הנפש ואהבתה להשי"ת

42 ולכאורה - הא כיצד? הרי בכל זאת נבראו
43 העולמות, וכמ"ש "בראשית ברא אלקים"?
44 אלא לפי שמצד הקב"ה בכבודו ובעצמו כל
45 העולמות אינם תופסים מקום כלל ואין להם שום
46 חשיבות, כך, שמצידו יתברך הרי זה כאילו אינם
47 במציאות.

48 רק ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד,
49 מלכותך מלכות כל עולמים, שמבחינת מלכותו
50 נתהווה בריאת העולמות מאין ליש.

51 וכי תימא - אם הקב"ה בכבודו ובעצמו מרומם
52 מכל ענין הבריאה, כיצד נברא העולם? הנה על זה
53 אומרים (אחרי "שמע גו' אחד") - "ברוך שם כבוד
54 מלכותו לעולם ועד", כלומר, שכל ענין העולם
55 ("לעולם") נתהווה רק ע"י מידת המלכות ("שם כבוד
56 מלכותו"), וכמ"ש "מלכותך מלכות כל עולמים",
57 דהפירוש הפנימי בכתוב זה הוא, שכל העולמות
58 כולם חיים וקיימים רק ממידת המלכות בלבד.

59 והטעם - לפי ש"אין מלך בלא עם", כלומר,
60 גדר המלכות לא שייך בלי מציאות של "עם"
61 שעליו הוא מולך, וכך למעלה כביכול, שכל
62 הנתינת-מקום לעולמות ונבראים היא רק ממדת
63 מלכותו יתברך שהיא ה"מכריחה" כביכול שתהי'
64 מציאות העולמות והנבראים שהקב"ה מלך עליהם.

65 וכמאמר יחיד חי העולמים מלך.

66 ובזה יובן נוסח התפלה "יחיד חי העולמים
67 מלך", פירוש: הקב"ה בכבודו ובעצמו הוא "יחיד",
68 היינו לא רק שיש בורא יחיד, אלא שהוא יחיד,
69 שאין שום מציאות מלבדו; וכי תימא מהיכן היא
70 חיות כל העולמות - על זה ממשיך "חי העולמים
71 מלך", דחיות העולמות היא רק ממידת המלכות.

72 דהא דכולא קמי' בלא חשיב היינו קמיה דוקא,
73 משא"כ בבחינת מלכותו הוא שכינת עוזו
74 השוכנת בתחתונים.

75 הא דאמרינן לעיל "דכולא קמי' בלא ממש
76 חשיב", הדיוק בזה הוא "קמי'" דוקא, דהיינו
77 הקב"ה בכבודו ובעצמו שלגבי' אין חשיבות כלל
78 לשום מציאות אחרת; משא"כ מצד מידת המלכות,
79 שהיא בחינת השכינה, שנקראת כן "על שם ששוכנת
80 ומתלבשת תוך כל עלמין", היינו שאין השכינה
81 תואר על הקב"ה כפי שהוא ית' מרומם מן העולמות

1 פירוש "הדברים האלה" היינו האמורים בקריאת
2 שמע דעלה קאי, ובאמת מצות ק"ש היא
3 בשחרית וערבית בלבד ולא כל היום, ואיך
4 נאמר ודברת בם בשבתך בביתך ובלכתך בוי',
5 דמשמע כל היום וכל הלילה תמיד לא יחשה
6 בין בשבתך בביתך בין בלכתך בדרך בוי'.

7 אלא ודברת בם בדברי תורה כתיב. וא"כ צריך
8 להבין מהו "הדברים האלה", דמשמע דקאי על
9 הדברים האמורים למעלה, אחד ואהבת בוי'.

10 כדי להבין את המעלה הרוחנית המיוחדת
11 שבתלמוד תורה, יש להקדים מה שאומרים בק"ש
12 "והיו הדברים האלה גו' ודברת בם בשבתך בביתך
13 גו'", דממ"ש "הדברים האלה" משמע דקאי על
14 האמור למעלה "שמע גו' אחד ואהבת גו'", ואילו
15 ממ"ש "ודברת גו' בשבתך גו' ובלכתך גו'" משמע
16 דבדברי תורה הכתוב מדבר שהוא חיוב תמידי
17 (משא"כ ק"ש דמצותה רק בשחרית וערבית), ועל
18 כרחק צריך לומר, שקיום "שמע גו' אחד ואהבת גו'"
19 תלוי בתלמוד תורה, כלומר, כדי ש"הדברים האלה"
20 - "שמע גו' ואהבת גו'" - יהיו קבועים "על לבבך",
21 הרי זה על ידי "ודברת בם גו'" (עסק התורה).

22 [להבנת הענין מקדים לבאר את הפירוש הפנימי
23 ב"ה' אחד":]

24 אך הנה נודע פירוש מלת אחד, שהוא לבדו הוא
25 בשמים וארץ וד' רוחות העולם כמו שהיה לבדו
26 קודם בריאת העולם, וכמ"ש אני ה' לא שנית.
27 לפי משנת החסידות, הפירוש ד"ה' אחד" אינו
28 רק שיש אלקה אחד ולא שנים ח"ו, אלא שאין
29 שום מציאות אמיתית מלבד הקב"ה, ונמצא שהוא
30 יתברך המציאות היחידה.

31 וזהו הפירוש במה שאומרים "אתה הוא עד
32 שלא נברא העולם אתה הוא משנברא כו'", "פירוש
33 הוא ממש בלי שום שינוי", דכמו קודם שנברא
34 העולם ה' הוא לבדו, הנה לפי האמת גם עתה
35 לאחר שנבראו השמים והארץ וכל צבאיהם עדיין
36 "הוא לבדו הוא". וזהו פירוש "אני ה' לא שנית",
37 שאין בריאת העולמות פועלת שום שינוי באחדותו
38 יתברך האמיתית, כי גם עתה "אין עוד (מציאות
39 אמיתית) בלעדו".

40 משום דכולא קמיה בלא ממש חשיב ואין
41 העולמות תופסים מקום כלל.

41 בא להגדיר את הקשר והשייכות בין הקב"ה
42 ונבראים, שהאור האלקי מתאחד עם האדם עד
43 שמרגיש שכל כוחו וחיותו אינם אלא אלקות.
44 ולפ"ז פירוש "הוי' אלקיך" הוא, שכל כוחו וחיותו
45 של האדם הוא שם הוי' דייקא, המורה על אור אין
46 סוף ב"ה (שמצינו יתברך אין שום מציאות בלעדו).

47 ואהבה ותשוקה זאת (להבטל אליו וכו') היא
48 רק כשהאדם מתבונן ב"ה אחד", שהיא ההכרה
49 באחדותו ית' האמיתית, שמצד הקב"ה בכבודו
50 ובעצמו אין שום מקום לאיזו מציאות בלעדו.

51 והיינו ע"י עסק התורה.
52 אמנם כיצד ניתן "להשביע" ו"לרוות" אהבה
53 ותשוקה זאת, ש"הוי' ממש (אכן) יהי' אלקיך"
54 בפועל - הנה על זה ממשיך בכתוב "והיו הדברים
55 האלה גו' בשבתך בביתך גו'", שבדברי תורה
56 הכתוב מדבר.

57 דכתיב עוטה אור כשלמה, שאור התורה עוטה
58 הקב"ה כשלמה, שאור אין סוף ב"ה ממש
59 מתלבש בהתורה.

60 וטעם הדבר, לפי שהתורה היא לבושו של
61 הקב"ה כביכול, היינו לבוש להקב"ה בכבודו
62 ובעצמו ("אור אין סוף ב"ה ממש"), וכמ"ש
63 "עוטה אור כשלמה", ו"אור" היא התורה כמ"ש
64 "ותורה אור".

65 ולפיכך, על ידי עסק התורה "נכללת" נפש
66 הלומד באור אין סוף ב"ה.

67 [להבנת הבא לקמן (וכן בפרק הבא) יש להקדים,
68 דזה שאמרנו שהתורה היא "לבושו" של הקב"ה, שהוא
69 יתברך בכבודו ובעצמו מתלבש בתורתו הקדושה,
70 הכוונה בזה לתורה כפי שהיא נלמדת ע"י בני ישראל
71 למטה בעולם הזה הגשמי.

72 פירוש: התורה הלא היא חכמתו של הקב"ה,
73 שקיימת עוד לפני בריאת העולם (כמפורש בחז"ל
74 שהתורה היא מהדברים שקדמו לעולם), אשר מזה
75 מובן שב"מקומה הראשון" של התורה היא מדברת רק
76 במושגים רוחניים (שהרי למעלה לא יצויר כל גדר
77 הגשמיות), אלא שאח"כ "התורה ירדה ממקום כבודה
78 .. ומשם נסעה וירדה .. ממדרגה למדרגה .. עד
79 שנתלבשה בדברים גשמיים וענייני עולם הזה, שהן
80 רוב מצוות התורה ככולם והלכותיהן, ובצורפי

1 אלא על האור והחיות שנמשך מאתו ית' להתלבש
2 בעולמות - הנה לגבי בחינת השכינה יש לעולמות
3 ונבראים חשיבות ותפיסת מקום.

4 והיינו ע"י רבוא רבבות צמצומים שיהא נגלה
5 כבוד מלכותו ית'.

6 ומובן, שגילוי מידת המלכות (שהיא מדריגה
7 כזו שלגבה יש חשיבות למציאות העולמות) מאתו
8 יתברך, דורש הרבה צמצומים והעלמות והסתרים
9 על מהותו ועצמותו יתברך (שהוא רם ונשא
10 ומובדל לגמרי מכל גדר הבריאה).

11 [ולפיכך, לגבי הקב"ה בכבודו ובעצמו, שהוא
12 מרומם ומנושא גם ממידת מלכותו, אין העולמות
13 והנבראים כולם פועלים שום שינוי].

14 ואי לזאת ואהבת את הוי' אלהיך ממש, דהיינו
15 להיות האהבה ורעותא דלבא [רצון הלב]
16 להבטל אליו ית' ממש, להיות נפשו נכללת
17 ובטלה במציאות באור אין סוף ב"ה ממש
18 דכולא קמיה כלא ממש חשיב.

19 כאשר האדם מתבונן כיצד לפי האמת מצד
20 הקב"ה בכבודו ובעצמו, כל העולמות והנבראים
21 אין להם שום חשיבות והוא יתברך "ה' אחד" -
22 יתעורר באהבה ורצון פנימי להתבטל ממציאותו
23 ולהכלל בו יתברך, שלא ירצה שום דבר בעולם
24 מלבד אלקות, כיון שהוא אמיתת המציאות.

25 וזהו אחד ואהבת, שמבחינת אחד נמשך להיות
26 האהבה ורעותא דלבא בנפש האדם, להיות הוי'
27 ממש אלהיך.

28 וזהו גם המשך הענינים, "שמע גו' ה' אחד
29 ואהבת גו'", דמשמעות הענין היא, דע"י שהאדם
30 מתבונן באחדות ה', יבא לידי אהבת ה'. דלכאורה,
31 מהי השייכות בין ההתבוננות באחדותו יתברך ("ה'
32 אחד") לענין האהבה.

33 אך הענין, שהדיוק כאן "ואהבת את הוי'
34 אלקיך" (ולא אמר "ואהבת את ה'" סתם),
35 שהפירוש הפנימי בזה הוא, שהאדם צריך
36 להשתוקק, ש"הוי'" - הוא מהותו ועצמותו יתברך
37 - יהי' "אלקיך", אלקה שלך, "כחך וחיותך".

38 כלומר: לפי פשוטו, פירוש "אלקיך" הוא
39 שהקב"ה מושל ושולט עלינו, אבל ע"פ עומק
40 הענין, התואר "אלקיך" (או "אלקינו" וכיוצא בזה)

למעלה לגמרי מגדר השגת הנבראים.
 ומוזה נמשך ג"כ בתורה גשמיות שלפנינו להיות
 גילוי בחינת חכמתו ורצונו ית'.
 המדריגה השני' שבתורה היא כפי ש"מים"
 תורה "נקרשו ונעשו שלג", כלומר, שהאלקות
 שבתורה מתכסה ומתעלם, וזהו כאשר התורה
 יורדת לעולם הזה ו"מתלבשת" בדברים גשמיים
 וענייני עולם הזה, שאז לא נרגשת הקדושה
 האלקית שבתורה.
 אולם, כשהאדם לומד תורה כדבעי, ביכולתו
 "להפשיר" את השלג ולהפכו שוב ל"מים" - היינו,
 לגלות ולהרגיש בדברי תורה שלומד שהיא חכמתו
 יתברך (חכמה עילאה), ובמילא מתאחד עי"ז עם
 אור אין סוף ב"ה המלוכב בתורה.
 וזהו חכמה בראש וחכמה בסוף.
 ובזה יובן מ"ש בס' הקבלה "חכמה בראש
 וחכמה בסוף" - דראשית כל המדריגות היא בחינת
 החכמה שהיא חד עם קוב"ה כנ"ל, ו"חכמה בסוף"
 היינו גילוי חכמתו יתברך בתורה הגשמית שלפנינו.
 [משל לענין "חכמה בראש וחכמה בסוף" -
 מענין החכמה כפי שהיא בבני אדם:
 רב המלמד תלמידים שכל עמוק, שהוא מלביש
 את הסברא באותיות כאלו המלבישות ומכסות את
 עומק השכל, כך שבאופן גלוי הסביר להם רק את
 פשוטו של השכל ואילו עומק השכל אינו מתגלה
 להם. אבל מכל מקום גם עומק השכל מוסתר
 ונעלם באותיות אלו, ולכן אמרו רז"ל דלא קאים
 אינש אדעת' דרבי' עד ארבעין שנין, שיש בזה שני
 ענינים הפוכים: מחד גיסא, קודם ארבעים שנה אי
 אפשר לו להתלמיד להבין את עומק חכמת רבו לפי
 שהוא מוסתר ונעלם; אבל לאידך, ע"י יגיעה
 עצומה במשך ארבעים שנה יוכל התלמיד להגיע
 סוף-סוף לעומק חכמת הרב - כי מאחר שעומק זה
 הי' מלוכב בתוך דברי הרב, לפיכך, לבסוף,
 ביגיעה כדבעי, העומק מתגלה מהעלמו (וזהו
 "חכמה בסוף").
 [לסיכום: על ידי התורה יכול האדם לרוות את
 צמאונו ותשוקתו להרגיש אחדותו יתברך, כי בתורה
 ישנו גילוי אור אין סוף ב"ה].

אותיות גשמיות", והיא נלמדת ומושגת ע"י בני אדם
 שוכני בתי חומר.
 ומכל מקום, גם כפי שהתורה "רדה ממקום
 כבודה" להתלבש בעולם הזה, אין זה מגרע כלל
 ממעלת התורה שהיא לבוש אשר בו מלוכב הקב"ה
 בכבודו ובעצמו, שלכן, גם כשאדם לומד תורה כפי
 שנתלבשה בדברים תחתונים גשמיים, "הרי זה כמחבק
 את המלך [הקב"ה]".
 וזהו שהולך ומבאר:
 ועל זה נאמר לבושי' בתלג חיזור.
 וזהו שראה דניאל בחזיונו "לבושיה כתלג
 חיזור" (לבושו של הקב"ה כשלג לבן), פירוש,
 לבושו של הקב"ה הוא התורה כנ"ל, ולבושו של
 הקב"ה נמשל בכתוב לשלג, כי ב"שלג" מודגש
 כיצד התורה נשארת במעלתה גם לאחר ירידתה
 למטה והתלבשותה בגשמיות.
 כי תחלת הויית השלג הוא מן המים, שנקרשו
 ונעשו שלג, ואח"כ כשנפשר ונמס חוזר למים.
 השלג נוצר בתחילה ממים, ואח"כ נקרש, אבל
 אח"כ שוב נמס ונעשה מים.
 כך הויית לבוש התורה הוא מבחינת המים שהיא
 בחינת חכמה עילאה, חכים ולא בחכמה ידיעא.
 כך הוא לענין זה שהתורה היא לבוש להקב"ה,
 שיש בה מעין שלש מדריגות הללו:
 מעלתה העצמית של התורה היא, שהתורה היא
 חכמתו יתברך (הנקראת "חכמה עילאה"), וזהו
 כענין "תחלת הויית השלג הוא מן המים", כי
 "מים" הוא כינוי למדריגת החכמה כידוע.
 אשר זוהי התורה כפי שהקב"ה "מלביש" את
 עצמו בה (וכנ"ל, שאור אין סוף ב"ה ממש מתלבש
 בתורה), כלומר, זוהי התורה כפי שהיא אצלו
 יתברך, בחינת חכמתו של הקב"ה שאינה בגדר
 השגה, וכדאיאת בתיקונים "אנת הוא חכים ולא
 בחכמה ידיעא" (הקב"ה הוא חכם, אבל לא
 בחכמה "ידועה"), פירוש, חכמתו יתברך בלתי
 ידועה כי היא למעלה מגדר החכמה כפי שהיא
 "ידועה" אצל נבראים.
 ונמצא, שהתורה בתחילת "הווייתה" היא

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער – אדמו"ר האמצעי

שערי אורה

דבר ה' ורוח פיו ממש כמו מאמר יהי אור הרי צרופי
 אותיות הללו דיהי אור מזה נתהווה מציאות היש דאור
 בבחי' יש גשמי שהרי נא' ויהי אור וכן ממאמר יהי
 רקיע נעשה הרקיע כו' כידוע וכ"ז ה"ה דוקא בבחי'
 ממלא כ"ע שזהו בחי' כח האלקי שיורד ונמשך בצרופי
 אותיות בדרך עו"ע מראש עד סוף כידוע וכמ"ש בס"י
 ה' אבנים בונות ק"ך בתים כו' שזהו האור המלוכש
 בתוך כל עלמין ממש להוותם מאין ליש דוקא וכמ"ש
 ואתה מחיה את כלם מא' ועד תי"ו וה' מוצאות כו'
 מחיה ממש מאין ליש וגם בחי' המדות העליונות דאצי'
 המאירים ומלוכשים בצרופי אותיות די' מאמרות הללו
 הרי גם הן באים בבחי' ממלא דוקא וכמו ביום הא' יהי
 אור שבמאמר זה מלוכש ומאיר מבחי' חסד דאצי' כמו
 עד"מ חסד שבלב האדם שמאיר בדבורו בבחי' אור
 וחיות ממש וכמו"כ ביום הב' במאמר יהי רקיע נתלבש
 ומאיר בחי' אור הגבורה דאצי' כו' ובתוך המדות הללו
 מאיר בחי' המחשבה והשכל ובתוך השכל מלוכש
 הרצון והתענוג כו' שכ"ז ה"ה בא בבחי' התלבשות
 בתוך כ"ע בבחי' ממלא דוקא (וגם מ"ש ישראל עלו
 במחשבה שלמעלה מבחי' הדבור די' מאמרות ג"ז הוא
 בבחי' ממלא רק שהוא בחי' פנימי ורוחנית הדבור די'
 מאמרות כמו באדם למטה שהמחשבה היא פנימי'
 הדבור כו' ואפשר שעלו במחשבה הקדומה שלפני
 הארת הקו והחוט שהוא בחי' עצמות אא"ס ממש
 שהוא למעלה מן המחשבה שבדבור ונקרא מחשבה א'
 פשוטה באח"פ כו' כמ"ש במ"א):

שנר הפורים

(עט) אך להבין כ"ז הנה תחלה יש להקדים ענין
 ההפרש בין בחי' פנימית לבחי' מקיפין
 בכללות ההשתלשלות דהנה ידוע בע"ח שמתחלה היה
 אא"ס ממלא כל החלל כו' ואח"כ צמצם א"ע ונעשה
 מק"פ וחלל כו' ונמשך בבחי' קו וחוט וכו' וא"כ גם
 בחי' קו זה שהוא מקור כל האורות פנימים כידוע גם
 הוא נמשך מבחי' אא"ס שלפני הצמצום שנק' מקיף
 וסובב הכללי כידוע ולפ"ז אין הפרש בין פנימיים
 למקיפין שכמו שהמקיפים שבקו זה נמשך מבחי' סובב
 הכללי כן ממש גם בחי' הפנימיים שבקו זה נמשך
 מבחי' סובב מאחר שכל בחי' אור הקו הזה נמשך
 מבחי' סובב רק שנמשך אחר הצמצום וזה א"א לומר
 שהמקיפים נמשכו מבחי' סובב שלא ע"י צמצום
 דמק"פ כו' שהרי ידוע שכל המקיפים מבחי' הקו הזה
 שהוא נעשה אחר הצמצום הראשון דוקא (ומ"ש בע"ח
 דקו זה מתעגל וחוזר ומתעגל כו' שזהו בחי' המקיפים
 ואשר נמשך בבחי' יושר הוא הנקרא בחי' פנימיים כו'
 זה גופא יש להבין למה יהיה מעלת המקיפים גבוהים
 מן הפנימיים מאחר שממקור ושרש א' יוצאים שהוא
 בחי' הקו ושרש א' להם במקור הראשון שלפני הקו)
 וגם עוד יש להבין בעיקר ענין המבואר למעלה בענין
 התהוות יש גשמי שהוא נמשך מבחי' סובב שהוא בחי'
 אין ממש כידוע והלא נאמר בדבר ה' שמים נעשו
 וברוח פיו כו' שהן י' מאמרות שבהן דוקא נבראו כל
 העולמות מאין ליש ממש שזהו בחי' צרופי אותיות
 דבור העליון שיש בהן בחי' הבל הקול והוא שנקרא

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל – אדמו"ר הצמח צדק

מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו – [הנחת כ"ק אדמו"ר מהר"ש]

ורגל, שחיות המלוכש בראש נעלה יותר הרבה,
 שבראש כל פנימיות החיות דהיינו כח המחשבה
 והשכל וכל החושים ראי' ושמיעה כו', וחיות שבגוף
 הוא למטה מבחי' זו דהיינו ששם משכן המדות שבלב
 שהם למטה מהשכל וגם כח המעשה שבידים הוא
 למטה במדריגה מן החושים שבפנים ראי' ושמיעה,
 וברגלים החיות יותר למטה רק כח ההילוך, ושינוי
 בחינותיהם הוא מצד שינוי גילוי החיות הנמשך להם

ויובן בהקדם לבאר כי הנה יש שני בחי' בחיות
 אלקות שמחי' העולמות בחי' ממכ"ע ובחי'
 סוכ"ע, בחי' ממלא הוא כח הפועל בנפעל שהאור
 מתלבש בהעולמות ומחיה אותם וכמשארו"ל מה
 הנשמה ממלאה את הגוף אף הקב"ה ממלא את
 העולם, וענין שהנשמה ממלאה הגוף הוא בבחי'
 התלבשות ונתפסת ממש בתוך הגוף להחיותו, ומתחלק
 החיות המתפשט ממנה בגוף לג' חלקים ראש וגוף

15 אלקי מלובש בעולמות והתלבשות החיות לפי ערך
16 העולמות, אבל בחי' סוכ"ע הוא אור א"ס ב"ה שהוא
17 בלי גבול ולכן אין יוכל לבוא להתלבש האור בכלי
18 ולבא לידי גילוי והלבשה שאין העולמות יכולים
19 להשיג כלל בחי' א"ס ממש ולכן נק' סוכ"ע שמקיף
20 לכל העולמות מעלה ומטה בהשואה א', וז"ש והקדוש
21 בשמים ובארץ שבחי' שהוא קדוש ומובדל הוא שוה
22 בשמים וארץ, וארץ ושמים נק' ג"ע העליון ותחתון
23 וכמו"כ ארץ ושמים גשמיים שאינו נתפס בעולמות
24 ומקיף אצי' ועשי' בהשואה אחת דקמ' כחשכה כאורה
25 וכולא קמ' כלא חשיב ממש, ואי אפשר להמשיך שום
26 התגלות בעולמות מבחי' אור הסוכ"ע כי אם ע"י מצות
27 נמשך אור מקיף דסוכ"ע ומאיר תוך ע"ס דאבי"ע
28 ומתייחד עם האור פנימי.

ערב שבועות תרט"ז

1 מהנפש כנ"ל, שמחמת שחיות הנפש מלובש בגוף
2 ומתחלק החיות לפי מהות הכלים של הגוף שלהיות
3 כלי המוחין הם נעלים יותר מכלי הגוף לכך הם
4 מקבלים בחי' עליונה מחיות הנפש שהוא כח המחשבה
5 והשכל כנ"ל, וכמ"כ עד"ז מה שהקב"ה ממלא העולם
6 יש בזה ג"כ כמה וכמה מדריגות, שבנשמות מאיר יותר
7 ואח"כ מלאכים וכן ג"ע העליון והתחתון והיכלות
8 ורקיעים אשר בכל א' יש התגלות יותר מבחבירו,
9 ובכלל למעלה יש ג"כ ג' עולמות ביי"ע, שבגה"ע שם
10 גילוי בחי' חב"ד עצמו דא"ס ב"ה והוא עד"מ הראש
11 ששם משכן השכל, וגעה"ת הוא כמשל הגוף ששם
12 משכן המדות בלב, וכך נודע דשית ספירין מקננין
13 ביצירה ששם גילוי מדותיו ית' והעוה"ז הוא בחי'
14 והארץ הדום רגלי, וכ"ז הוא בחי' ממכ"ע שהחיות

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל – תרל"ב

21 שם מאה שערי, וגם רוב זרעוני גינה אינם נאכלי'
22 כלל ומ"מ צומח מהם אילן עם פירות רבי', וגם בלתי
23 זריעה כלל תוציא הארץ ג"כ צמיחה גם אחר שקוצרי'
24 התבואה צומחי' ספיחי', ומכ"ש דשאי' ואילנות
25 שאינם נזרעי' כלל הנה הם צומחי' מאין ליש לגמרי
26 ע"י הכח הצומח אשר בארץ. משא"כ השמי' הנה מאז
27 נתהוו בששת ימי בראשית השמי' וכל צבאם לא
28 ניתוסף ונתחדש אפי' כוכב אחד, ולא נשתנה שום
29 דבר מאז הבראם, כ"א עומדי' משי"ב בלתי תוספת
30 ומגרעת כלל, ולכאור' הלא השמי' גבוהי' במדריגה
31 כנ"ל ולמה בארץ דוקא ימצא כח חידוש יש מאין
32 ולא בשמי'. אך הענין הוא כנ"ל שנעוץ תחילתן
33 בסופן וסופן בתחילתן דוקא, ולכן בארץ הלזו הגשמי'
34 להיותה סוף המדריגות ימצא בה הכח כמו בארץ
35 העליונה היא בחי' מל' דאצי' סופא דכל דרגין דאצי',
36 שנמצא בה כח התחילה יותר גם מבחי' ראש האצי'
37 והוא כח האין המהוה הראש דאצי', וכן נמצא כח זה
38 גם בסוף וסיום העשי' שהוא בחי' דומם הארץ ג"כ
39 כח החידוש מאין ליש להיות כי נעוץ תחילתן בסופן
40 וסופן בתחילתן.

בס"ד. (ש"פ ויקרא פ' זכור, ל"ב. על התנאים של בתו דבורה לאה).

המגיד מראשית אחרית

1 **ועפכ"ז** יובן הטעם למה שאנו רואי' שבארץ
2 הגשמי' נמצא כח ההתחדשות קרוב לענין
3 יש מאין יותר מבשמי', שהגם שהשמי' גבוהי' מן
4 הארץ, וכמ"ש כגבוה שמי' מעל הארץ, וכת' שמים
5 לרום, מ"מ לא ימצא בשמי' ענין ההתחדשות כלל
6 וכלל, אבל בארץ הנה אנו רואי' שהארץ תוציא צמחה
7 ותגדל מדי שנה בשנה בתוס' מרובה פירות ותבואות
8 רבים לאין שיעור, שיש מהם שהם כדוגמת יש מיש
9 והם כל דברי' הנזרעי' שזורעי' תחלה איזה תבואה
10 ואח"כ צומח מין זה עצמו, שלכאור' ה"ז יש מיש
11 שהרי לא יצמח מדגן עד"מ חיטי', אמנם מ"מ באמת
12 א"ז כ"א רק העלאת מ"ן לכח הצומח אשר בארץ,
13 שהרי מהגרעין כמו שהוא בשלימות לא יצמח ממנו
14 מאומה, כ"א לאחר שנרקב ונתבטל לגמרי לכח
15 הצומח אשר בארץ ואז תוציא צמחה, והן אמת שלפי
16 ערך העלאת מ"ן של הגרעין כן תצמח, היינו שאם
17 הגרעין הנרקב הוא דגן יצמח דגן, מ"מ זהו לאחר
18 שנרקב ונתבטל ישותו, ובלתי הארץ לא יצמח ממנו
19 תבואה, ומה גם התוס' וריבוי שברצות ה' שולח
20 ברכה שנצמח תוס' וריבוי, כמ"ש גבי יצחק וימצא

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער – אדמו"ר מוהרש"ב

שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב

דבר ולעשות בו איזה מלאכה, שזה מלאכה שיש בה
 "חכמה" ו"אומנות" יותר מברגל, דעצם הכח הוא
 למעלה מכח ההילוך, עם היות שזה – כח הכתיבה
 והציור – גם בן רק כח המעשה, מכל מקום הרי הוא
 למעלה מכח ההילוך שברגל וגם יש בו התלבשות אור
 השכל בו,
 והגם שכח ההילוך יש גם בן התלבשות השכל,
 מכל מקום אין זה כלל כמו אור השכל המתלבש בכח
 התנועה שביד בו' – למרות שיש שכל ואומנות גם בכח
 ההילוך שברגל [וכמו שכותב הרמב"ם בהלכות דעות¹¹⁴
 "גם במהלכו של אדם, ניכר אם חכם בעל דעה הוא, או
 שוטה וסכל; וכן אמר שלמה בחכמתו, וגם בדרך
 כשסכל הולך, ליבו חסר; ואמר לכול, סכל הוא, מודיע
 לכול על עצמו שהוא סכל"], למרות זאת הרי ודאי שיש
 יותר גילוי של כח השכל ביד מאשר ברגל, שהרי היד
 יכולה לבצע דברים יותר עדינים ומדויקים מאשר
 הרגל. וכמו שמבואר במקום אחר.
 ובראש מאיר אור הנפש בריבוי יותר בו', מאשר הגוף
 והרגליים. דהגם דבעצם היות הנפש הראש וחלב שוין,
 שלא שייך לומר שהלב פחות חי מאשר הראש, מכל
 מקום בהכחות אינם שוין שהרי בראש הוא גילוי המוחין
 וכל החושים הנעלים כמו ראייה ושמיעה בו', הרי עיקר
 גילוי אור הנפש הוא בראש והעיקר בתוך הראש גופא
 במוח שבראש בו'.
 [ולפי הסדר בעולמות, הראש – כנגד עולם הבריאה,
 ולכן שם מאירה ספירת הבינה. והגוף ששם הלב
 והמידות – כנגד עולם היצירה ששם מאירות המידות,
 והרגל – כנגד עולם העשיה ששם מאירות המידות
 התחתונות בלבד].
 ועל זה שואל הרבי נ"ע - וענין רעותא דליבא שהוא
 בלב דוקא, - לכאורה הדרגה הכי עמוקה בגילוי הנפש
 נקראת "רעותא דלבא" – הרצון שבלב, ואם כן, איך
 אומרים שהראש הוא האבר הכי נעלה ששם מאירה
 חיות הנפש הכי גדולה, הרי מכאן מוכח שהכח הנעלה
 ביותר נמצא בלב? [וכמו שישנם אנשים שטוענים
 שהמקום שהם הכי מרגישים את עוצמת נפשם הוא
 דוקא בלב ולא בשכל?]
 הנה על זה מבאר הרבי נ"ע, שלכל לראש יש לברר על
 איזו דרגה של "רעותא דליבא" מדברים, שיש בזה ב'

לה.
 מעלה ומטה גם בסדר העולמות והמשל לזה מאברי גוף
 האדם.
 והנה בשם שבעשר ספירות יש התחלקות מעלה ומטה,
 כפי שהוסבר באות הקודמת שזה תלוי בכלים, שכל
 שהכלים מרובים האור מועט יותר, כמו בן יש
 התחלקות מעלה ומטה גם בעולמות, וכידוע דכללות
 ההשתלשלות נבחן בג' מדרגות והן ג' עולמות בריאה
 יצירה עשיה בו'. – בניגוד לעולם האצילות שהוא עולם
 של אלוקות, ללא נבראים בעלי מודעות נפרדת, הרי
 עולמות בריאה יצירה עשיה הם כללות העולמות של
 הנבראים. ולכן "כללות ההשתלשלות" של הנבראים הם
 עולמות בריאה יצירה עשיה.
 ובמו על דרך משל האדם נחלק לג' חלקים כללים הן
 בכחות נפשו והן בגוף, והן – ג' החלקים בכוחות הנפש
 ובגוף - ראש – החלק העליון ביותר, גוף – החלק
 האמצעי ורגל – הכח התחתון.
 דברגל הוא כח ההילוך שהוא כח היותר אחרון שבנפש,
 - כח ההילוך אינו רק כח גופני, אלא גם כח נפשי, דהגם
 שכח ההילוך הוא גם בן לצורך הנפש ולא רק צורך
 גופני בלבד וגם יש יתרון בכח ההילוך על הכוחות
 שעליו שהוא נושא את הראש ומעמיד את הראש בו',
 - ובכוחות הנפש אלו הכוחות של נצח הוד יסוד מלכות,
 מכל מקום הרי הוא כח היותר אחרון שאור הנפש בו
 במיעוט הגילוי ביותר בו', - כמו שרואים מבחינה
 גופנית, שפגיעה ברגל היא פחות קשה ומשמעותית
 לכללות החיות של הגוף. וגם מבחינה נפשית, הכוחות
 של הנפש הנקראים "רגל" שהם "נצח הוד יסוד מלכות"
 יש בהם הכי פחות גילוי של הנפש. לדוגמא נצח והוד,
 שהם המבטאים את היכולת לבצע בפועל, הרי יש בזה
 פחות שכל ופחות הרגשה, ואז יש יותר כח "לנצח"
 ו"להתגבר". ולכן הם נקראים הכוחות ה"מוטבעים"
 שבנפש.
 ובגוף מאיר אור הנפש יותר שהרי בגוף הן האברים
 הפנימיים שחיות האדם תלוי בהם וכמו הלב והריאה בו',
 וגם בכוחות הנפש הרי המדות שבנפש משבנם בלב בו',
 ואפילו באברים החיצונים שבגוף – שבזה ניתן אולי
 לחשוב שאין הבדל ביניהם, יש בהם גילוי אור הנפש
 יותר מברגל, וכמו ביד שבו כח התנועה לכתוב ולצייר

17 של התגלות רגילה מהמוח אל הלב, אלא באופן
18 ש"נאחזת" בלב. כלומר הנקודה העצמית מפעילה את
19 הלב, אך לא מתגלה ממש בלב. ולכן בסדר התגלות של
20 הנפש, הרי ההתגלות הנעלית ביותר היא במוח, פחות
21 מזה בלב ופחות מזה ברגלים וכו'. אך כשמדברים על
22 השפעת העצם ממש, הרי זה מדלג על הסדר הרגיל
23 ונאחז דווקא בלב.
24 (על דרך זה מבואר בהרבה מקומות, שדוקא המעשה
25 הגשמי של האדם משפיע ומעורר את הכוחות המקיפים
26 של האדם, ולכאורה המעשה הוא החלק התחתון
27 ביותר? אלא שהגילוי על ידי המעשה אינו באופן של
28 התגלות ממש אלא השפעה של משהו מקיף מעבר
29 להתגלות הרגילה, אלא שזה גופא נאחז דווקא בדרגות
30 התחתונות ביותר, כפי שמבואר בחסידות שדווקא ברגל
31 שיש בו פחות גילוי הנפש, הרי בו מתבטאים הכוחות
32 העצמיים, כמו כח המסירות נפש וכו').

שבת פרשת פנחס תע"ב

1 אופנים, האחד מה שבא גם כן על ידי התבוננות שבמוח
2 רק שהתבוננות היא לא בדרגות הנתפסות בשכל, כמו
3 הדרגות של סדר ההשתלשלות אלא בהאור אין סוף
4 שלמעלה מהשתלשלות בו' וכמו שמבואר במקום אחר,
5 וממילא באופן כזה של רעותא דליבא, הרי ההתעוררות
6 שבלב היא גם בהשפעת המוח ונולדת ממנו.
7 ויש אופן נוסף של רעותא דליבא - והב' שיש בחינת
8 רעותא דליבא שאינה על ידי ההתבוננות כלל כי אם
9 מצד העצם בו', ולכאורה דרגה זו שלא באה על ידי
10 התבוננות במוח כלל, כיצד זה מתגלה בלב, בשעה
11 שהלב הוא למטה מהמוח?
12 מבאר הרבי נ"ע: הרי זו נקודה העצמית שבנפש
13 שלמעלה מגדר כחות שהיא רק נאחזת בלב והרי היא
14 למעלה מכחות וכמו שמבואר במקום אחר.
15 ביאור הדברים: כיון שרעותא דליבא היא הנקודה
16 העצמית שבנפש, הרי התבטאותה בנפש הוא לא באופן

1.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורנא יוסף יצחק - אדמו"ר מוהרי"צ

ספר המאמרים - ה'תש"ט

ולְהַבִּין זֶה יֵשׁ לְהַקְדִּים תַּחֲלָה מֵה שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעִיל**
עֲנִין הַנִּסְיָה בְּעִבּוּדָה, שְׁצָרִיף לְהִיּוֹת "גּוֹרְעִין
וּמוֹסִיפִין וְדוֹרְשִׁין", גּוֹרְעִין מִנֶּפֶשׁ הַבְּהִמִּית וּמוֹסִיפִין
בְּנֶפֶשׁ הָאֱלֹקִית בְּעִבּוּדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְדוֹרְשִׁין לִפְשָׁפֶשׁ
וּלְכַבֵּר גַּם דְּקוּת הָרַע, שְׁעַל יְדֵי זֶה נַעֲשֶׂה בֵּר לְכָב,
שֶׁהַלֵּב מְקַבֵּל הַהִשְׁגָּה מִהַמוֹחַ, וְלָבֵא פֶלֶג לְכָל שְׂיִיפִין.
(י) וְהִנֵּה עוֹד פָּרוּשׁ בַּלְשׁוֹן "וְדוֹרְשִׁין", עַל דֶּרֶךְ "כִּי
תִדְרָשׁוּ בְּכָל לְבָבְךָ". דִּהְיָה לִפְעָמִים כְּאֲשֶׁר
הָאָדָם עוֹמֵד רַחֲמָנָא-לְצֻלָּן בְּמַצָּב רִוְחָנִי שְׁפֵל בְּמָאָד,
שֶׁהוּא מְלַכְלָף בְּמִדּוֹתָיו וְעֲנִינָיו, אֲשֶׁר לָבֵא לְפִימָא לֹא
גָּלִיָּא, וְרַק הָאָדָם בְּעֶצְמוֹ יוֹדֵעַ זֹאת, וְכַמֵּאָמֵר "הַלֵּב הוּא
שֶׁמִּבְּיֵשׁ אֶת הָאָדָם", לְפִי שֶׁהוּא יוֹדֵעַ מֵה הוּא,
דְּלִעֲצָמוֹ הוּא יוֹדֵעַ מֵה הוּא, וְאֲשֶׁר מְעַמְדוֹ וּמַצְבּוֹ

"אֲנִי לְדוּדִי וְדוּדִי לִי" רִאשִׁי תְבוּת אֲלוּל¹. וְהַעֲנִין, כִּי
בְּאֲלוּל מִתְחִיל בְּחִינַת "אֲנִי לְדוּדִי", דִּהְיָנוּ בְּחִינַת
אֲתַעְרוּתָא דְלִתְמָא², עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְיוֹם הַכַּפּוּרִים שֶׁהֵם
בְּחִינַת הַמִּשְׁכַּת אֱלֹקוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ לְמִטָּה בְּבְחִינַת הַתְּגִלּוֹת,
וְזֶהוּ בְּחִינַת "וְדוּדִי לִי". וְהִנֵּה בְּחִינַת הָאֶרֶץ פְּנִימִיּוֹת
רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ יֵשׁ בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, אֲלֵא שֶׁהוּא
בְּבְחִינַת הַסֵּתֶר וְהָעֵלֶם בְּטָבְעוֹ וְצָרִיף לְגִלּוֹתוֹ, וְיֵשׁ מִי
שֶׁהוּא בְּבְחִינַת אֲבֻדָּה אֲצִלוֹ וּבְבְחִינַת גִּלּוֹת, אֵין צָרִיף
לִזְמֵר אִם פָּגַם בְּמִחְשְׁבָה דְּבוּר וּמַעֲשֶׂה, אֲלֵא אֲפִלוּ גַם
עֲנִינֵי הַתֵּר רַק שֶׁהֵם עֲנִינִים שְׂאִינֵם צְרִיכִין לְעִבּוּדַת הַיָּי,
וְדְּבָרִים בְּטָלִים. וְעַצָּה הִיעֻצָּה לָזֶה, הִנֵּה כְּתִיב
"וּבִקְשֶׁתָם מִשֵּׁם אֶת הַיָּי" אֱלֹקִיךָ וּמַצָּאתָ, כִּי תִדְרָשׁוּ
בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ".

(1) פרי עץ חיים שער ראש השנה פרק א.
(**) במאמר הקודם.

(*) נדפס בספר המאמרים תש"ט עמ' 225 ואילך, והוא המשך
למאמר שלפני זה - דיבור המתחיל "כי עמך הסליחה" (לעיל עמ'
7) ההערות ומראי מקומות הם מכ"ק אדמו"ר.

א. התעוררות (האדם) שלמטה. ב. והלב מחלק לכל האברים. ג. הלב אינו מגלה לפה (כלומר לא ניתן לבטא את ההרגש שבלב). ד. בינו לבין עצמו.

עליונות דרך נפילה להחיות העובדי כוכבים ומזלות, 33
 אף שהם עובדי רצונו, ואם לעובדי רצונו נמשך 34
 מבחינת רצון העליון שלא על ידי השתלשלות, שאם 35
 היה על ידי השתלשלות לא היה נשפע להם החיות, 36
 שהרי בסדר השתלשלות, ההשפעה הוא על פי דין 37
 וחשבון, ונמשך דוקא למי שהוא בטל בו, כפי-אם 38
 שמקבילים מבחינת "אריך אנפין" שלא על-ידי 39
 השתלשלות בו, אם כן לעושי רצונו על-אחת-כמה- 40
 וכמה שישפע בחינת הרצון העליון שהוא למעלה 41
 מעלה מגדר השתלשלות, (ומה שנקראים "עושי רצונו", 42
 יש לומר לפי שהוא איש ישאל בעצם, ובפרט 43
 כשמתעורר לשוב אליו יתברך בו, וגם הוא איש ישר, 44
 שמודה שמגיע ממנו ורוצה לשלם כפי השגת ידו, (איש 45
 ישר הפונה דנקדת הלב תמימה היא), והראיה שהתעורר 46
 בתשובה, אלא שהנפש הבחמית מורידו ומשפילו עוד 47
 יותר ויותר כנ"ל, בזה שאומר לו מי אתה כו'. וזהו "פי 48
 עמך הסליחה", אתה חייב לסלח, דאתה חפץ בתשובה, 49
 ועמך מדת הסליחה ראיה, פי מאחר שהעבד מכיר 50
 בחטאו ונכנע, אתה תרבה לסלח ועמך הסליחה, שאינו 51
 כמו במלך בשר ודם שתלוי בנימוסי המדינות כו', שזהו 52
 על פי סדר השתלשלות, אבל "עמך הסליחה" הינו) 53
 שלא על פי סדר השתלשלות, בבחינת חכמה ומדות כו', 54
 וכאשר יתבונן דמבחינת עצמות אור אין סוף הסובב כל 55
 עלמין נמשך בנפשו לסייע לו ולהאיר נפשו כו', תהיה 56
 התעוררות נפשו בבחינת פנימיות נקדת הלב, שהוא 57
 בחינת תשובה עלאה שנקדמה לעולם. וזהו "פי 58
 תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך", (דבכל לבבך שיהיה 59
 בר לבב, ובכל נפשך נפש רצון⁴, דכל רצונו יהיה רק 60
 בזה, והינו) שיתהפך לבו מן הקצה אל הקצה, 61
 ואתהפך חשוכא לנהורא⁵ על ידי בחינת רעותא דלבאי 62
 זו, למאס בחי' עולם הזה ותענגיני, ולמשך לבו ונפשו 63
 לדבקה בו יתברך כו'. 64

הרוחני הוא רע ומר במאד, והנפש הבחמית שבתחלה 1
 הוא המסית ומדיח כנ"ל, הנה אחר כך הוא מוריד את 2
 האדם ומשפילו בתכלית לומר לו "איך תרהיב עז 3
 לגשת אל הקדש, להתקרב אל העבודה", ומוריד את 4
 האדם ביותר, והאדם בעצמו יודע מזה, כי יודע הוא 5
 אשר האמת הוא כן, כי מצבו גרוע ושלל במאד מאד. 6
 והנה אחרי כל זה אל יפל לב האדם עליו לאמר נואש 7
 חס-ושלום, אלא יתן אל לבו לשוב אל הוי', והוי' יסלח 8
 לו. וזהו "ובקשתם משם את הוי' אלקיך ומצאתה, כי 9
 תדרשנו בכל לבבך" כו', וענין הדרשה הוא כמו 10
 דרישת השופט, שחוקר ודורש באיזה משפט על דרך 11
 משל, שהדרישה אין זה דשואל בלבד, כי אם ענין 12
 הדרישה, שחוקר בענינים אחרים ושואל דברים מן 13
 הצד, דברים כאלו אשר לכאורה אין להם שיכות לענין 14
 זה, ומכל הענינים האלו, הרי הוא בא אל הדבר הזה 15
 אשר הוא צריך לדעת. וזהו "ובקשתם משם", ד"שם" 16
 הפונה על הקליפות וסטרא אחרת², וגם משם יבקש 17
 וידרש כו' פי הוי' הוא אלקים, דהוי' ואלקים פלא חדי, 18
 "ומצאתה" פי כן הוא, רק "פי תדרשנו", בדישה 19
 וחקירה, "בכל לבבך" כו', דאלקות יכולים למצא בכל 20
 מקום ובכל דבר כו', והינו דבכל מקום שהוא (גם אם 21
 חס-ושלום עומד במצב גרוע ושלל במאד, אל יאמר 22
 נואש חס-ושלום, וכאשר ישים אל לבו), יכול למצא 23
 ענין אלקי לעורר נפשו בזה, והוא פאשר יתבונן על 24
 ההפך מדרך הוי', איך שהוא רחוק מה' בתכלית 25
 הרחוק, כמו עובדי רצונו, והרי גם לעובדי רצונו נמשך 26
 להם חיות, ומאין נמשך להם שפע חיות להיות להם 27
 חיות וקיום, הכל הוא מרצונו יתברך, שרצונו יתברך 28
 הוא המקיפה אותם, כמו שכתוב "ואתה מחיה את כלם" 29
 כו', והרי הוא הפך רצונו לגמרי, ואיך נמשך להם איזה 30
 חיות, אף על זה אמרו, "כמה ארך אפים לפניו"³, 31
 שמבחינת "אריך אפים" נמשך ונשתלשל ממדרגות 32

ולכאורה צריך עיון מפני מה אין מסתעין ממה שנאמר בתורה -
 בראשית כג, ח - אם יש את נפשכם. ויש לומר דשם מדבר
 בלעומת זה וסטרא אחרא, אשר בבואה דבבואה לית להו (ראה
 לקוטי תורה סוף [מאמר] דיבור המתחיל כי תצא - השני -
 וביאור), ולכן אין מזה ראייה גמורה לפירוש ובכל נפשך
 דקדושה. ועל פי חילוק זה מובן גם כן דאין ראייה ממה שנאמר
 - תהלים כז, יב - אל תתני בנפש צרי. - וגם בזה נראה עד כמה
 מדויקים בתורת הדא"ח אפילו פרטים שבאו בטפל וברוך אגב.

(2) כי לשון זה הוא דבר שיכול להראות עליו... ואי אפשר
 לומר כך רק על הקדוש ברוך הוא כמו שכתוב זה אלי ואנוהו,
 כי מלא כל הארץ כבודו, אבל מקום ומשכן הקליפות נקרא שם,
 כלומר עמוק מאוד למטה (לקוטי תורה חוקת סוף פרק ב. [מאמר]
 דיבור המתחיל אני לדודי - הא' - פרק ב, עיין שם).
 (3) ראה בכל זה בקונטרס ומעין מאמר ח, ואילך.
 (4) כמו שכתוב אין נפשי אל העם הזה (ירמיהו טו, א). - ראה
 זו הובאה בתורה אור מקץ [מאמר] דיבור המתחיל רני ושמי,
 ובכמה מקומות בדא"ח [=דברי אלקים חיים - תורת החסידות].

ה. הצד האחר (המנגד לקדושה). ו. שהוי' ואלקים הכל אחד. ז. המסובב (מקיף) את כל העולמות. ח. עליונה. ט. ומתהפך
 החושך לאור. י. רצון הלב.

4 אֶל הַקֶּצֶה. וְהוּא עַל יְדֵי הַהִתְבּוֹנְנוּת, אִם לְעוֹבְרֵי רְצוֹנוֹ
5 כֵּן, לְעוֹשֵׁי רְצוֹנוֹ עַל-אַחַת-כֶּמֶה-וְכֶמֶה שִׁמְשֹׁךְ
6 מִלְמַעְלָה מִהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת שֶׁשֶּׁם הַסְּלִיחָה.

ג' דסליחות, תש"ט

1 קְצוּר. "וּבְקִשְׁתֶּם מִשֵּׁם", קִלְפוֹת וְסִטְרָא אֲחָרָא,
2 שֶׁמֶצְבוֹ שֶׁפֶל בְּיוֹתֵר, וּבְכָל זֶה "וּמִצָּאתָ, כִּי
3 תִּדְרָשְׁנוּ בְּכָל לִבְכֶּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ", שֶׁיִּהְיֶהכֶם מִן הַקֶּצֶה

לקוטי דיבורים

38 הוֹבֵרָה וּכְחִידָה סְתוּמָה הִיא נִשְׁאָרָה וְאֵין אִישׁ יוֹדֵעַ
39 פְּתוּרָהּ לַפְתּוֹר, וְלֹא לֹא נִטְלָה חֶלֶק בְּרָאשׁ
40 הַמְּאֻרָּעָה הַזֹּאת, בַּהֲשָׁלוֹת וְהַשְׁמוֹת בַּעַת יִשְׁבוּ
41 תְּפֹס בְּבִיחָא"ס ל"ע כִּי אַז עֲבַרְתִּי עָלַי בִּשְׁתִּיקָה.
42 בְּלִיל שְׁמַע"צ תִּרְפ"ו, קוֹדֵם הַהֲקֻפוֹת בָּא אֶל בֵּית
43 רַבִּינוּ אִישׁ אֶחָד נִכְרִי, וּבִקֵּשׁ לַהֲצִיעַ לְרַבִּינוּ אִשְׁר
44 הַפְּרוֹפֶסוֹר "בֶּאֱרָצֶעֱנָקָא" מִמַּאֲסָקוּעַ מִבִּקֵּשׁ לִיכְנֹס
45 אֵלָיו בִּיחִידוֹת לְהִיכְלוֹ, וְכִי נִסְיַעְתּוֹ בִּיחּוּד אֵלָיו לְבַקְרוֹ
46 בַּהִיכְלוֹ. עַל תְּשׁוּבַת הַמַּדְבֵּר כִּי יוֹם טוֹב הַיּוֹם, וְאֵין
47 לְרַבִּינוּ שׁוּם עֶסְקִי חוּל בִּימֵי הָאֱלֹהִים, לֹא נִתְקַבְּלָה
48 אֲצִלוֹ הַתְּשׁוּבָה הַזֹּאת וְחֹשֶׁב כִּי דַחִי' בַּעֲלָמָא הִיא,
49 וְהַפְצִיר עַד בּוֹשׁ לַעֲשׂוֹת אֶת הַצַּעֲתוֹ דּוֹקָא לְפָנֵי רַבִּינוּ
50 שְׁלִיט"א, וּמִפְּנֵי כְבוֹדוֹ שֶׁל הַשֵּׁם הַפְּרוֹפֶסוֹר וְגַם מִפְּנֵי
51 יִרְאָה תִּתָּא מַעַט (כִּי עַל פָּנָיו הָלָא לֹא נִכְתַּב מִי הוּא)
52 וַיֵּלֶךְ אֶחָד מֵאֲתָנּוּ אֶל הַשּׁוֹלְחָן גְּבוּהָ, אִשְׁר שֵׁם יִשָּׁב
53 רַבִּינוּ עִם כָּל הַמְּסֻבִּים וַיִּסְפֹּר לוֹ מֵהָאֻרֹּחַ הַזֶּה, רַבִּינוּ
54 לֹא הִתְפַּעַל כָּלל וַיִּבְקֹשׁ אֶת מִזְכִּירוֹ לִיבֶעֱרָמָן לְצֹאת
55 אֶל הָאֻרֹּחַ לְבִקֵּשׁ מִחִילָתּוֹ, אִשְׁר לְרַגֵּל הַיּוֹם הַגָּדוֹל לֹא
56 יוֹכַל לְקַבְּלוֹ, וְכִי אִם בְּרָצוֹנוֹ... נָא לְבֹא בְּיוֹם אֲסֵרוּ חַג
57 וּבְכְבוֹד יִקְבְּלֵהוּ. אַחֲרֵי תְּשׁוּבַת לִיבֶעֱרָמָן, הַפְּרוֹפֶסוֹר
58 אָמַר צַר לִי מְאֹד אִשְׁר אֲבִדְתִּי זְמַן חֲנֹם, אֲךָ מִפְּנֵי
59 הַנְּחִיצוֹת אֲשֶׁר לַחֲכוֹת בִּל"ג עַד אַחֵר הַחַג. וְכֵן עָשָׂה.
60 וּבְיוֹם אֲסֵרוּ חַג בָּא עוֹד הַפֶּעַם וּבִמְהֵרָה נִתְקַבַּל
61 לְהִיכְלוֹ וַיִּשָּׁב בִּיחִידוֹת אֶתוֹ שְׁעָה אֲרוּכָה זְמַן רַב, לֹא
62 יָדְעוּ אֲנַחְנוּ הַמְּקוֹרְבִים אֶת מַגְמָתוֹ וּמִסְתָּרוֹ שֶׁל
63 הַפְּרוֹפֶסוֹר הַזֶּה וְמָה לוֹ עִם רַבִּינוּ? וְאַחֵר נִתְּוָדַע לָנוּ,
64 כִּי הוּא "בֶּאֱרָצֶעֱנָקָא" עוֹסֵק בַּחֲכָמָה הַמְּכוּסָה מִבְּנֵי
65 אָדָם, הַמְּיוֹסְדָה גַּם עַל חֲכָמַת הַחֲשָׁבוֹן, לְגַלוֹת נִסְתָּרוֹת
66 וְלִידַע עֲתִידוֹת, וַיֵּשׁ לִזֶּה גַם אִיזִיָּה וְיִחִס וְקִישׁוֹר לַחֲכָמַת
67 הַקְּבֵלָה וְלַהֲבִדִּיל בֵּין קוֹדֵשׁ לַחּוֹל וְכִי כִבֵּר יוֹסֵד חֲבֵרָה
68 בְּמַאֲסָקוּעַ הָעוֹסֶקֶת וּמִתְעַנֵּינָת בִּזְהָ הַלִּימוּד וַיֵּשׁ לָהֶם
69 רִשְׁיוֹן מִהַמְּשָׁלָה עַל זֶה, וְהִרְבָּה מַגְדוּלִי הַגְּדוֹלִים
70 נִכְנָסוּ בַּחֲבֵרָה הַזֹּאת בַּעֲיוֹן גָּדוֹל. וְהִנֵּה כֹאֲשֶׁר נִוָּדַע
71 לְבֶאֱרָצֶעֱנָקָא אִשְׁר בִּל"ג נִמְצָא הַגָּדוֹל בִּישְׂרָאֵל, וְחֹכֶם
72 בַּחֲכָמַת הַקְּבֵלָה, אִשְׁר כָּל רִז לֹא אָנֹס לִי, וְנִהְיִין לִי
73 שְׁבִילִין דְּרַקִּיעַ, וַיֵּלֶךְ אֵלָיו לְדְרוֹשׁ אֶת ד' וְלַהֲוֹדַע אֶת
74 הַנַּעֲלָם מֵאֲתָנּוּ, כִּי לִפִּי דְּבָרֵי בֶּאֱרָצֶעֱנָקָא, חֲכָמָתוֹ עֲמָדָה

1 ...מִוֵּבֵן וּבִרְוִר, אִשְׁר הַמַּכְתֵּב הַזֶּה בַּהֲתַפְשׁוּתוֹ גַּם
2 הַמוֹעֵטָה ע"י חֲבֵרָא חֲבֵרָא אֵית לִי, עָשָׂה רוּשֵׁם גָּדוֹל
3 בַּהֲמִקְוִמוֹת אִשְׁר הִגִּיעַ לָהֶם הָעֵתָקוֹ אוֹ רַק גַּם
4 שְׁמוּעָתוֹ וְסִיפּוֹרוֹ, וְנִתְבַּרְרָה חֵישׁ מֵהֵר הַתְּנַגְדּוֹת שֶׁל
5 רַבִּינוּ שְׁלִיט"א, וְדָאִי הִי' הַמַּכְתֵּב הַזֶּה לַחֲזֵק וּלְאִמָּץ
6 בְּתוֹקֶף גָּדוֹל אֶת כָּל הָאֱלֹהִים אִשְׁר אֶת הָאֱלֹקִים הוּא
7 יֵרָא, כִּי יֵצְאוּ בַּמִּלְחָמָה בְּגוֹלִי וְלֹא בִּסְתֵר וּבִמְחָאָה
8 בַּפְּהִרְסָא נֹגַד ה"כִּנְסִי' כָּלְלִית" וּלְפַעוֹל גַּם עַל אַחֲרִים
9 סִתֵּם יְהוּדִים אִשְׁר לֹא יִרְצוּ וְלֹא יִחְפְּצוּ בַּהֲכִנְסִי'
10 כָּל אֶחָד וְאֶחָד כְּפִי הִרְגָּשָׁתּוֹ. אֲךָ בְּאוֹתָהּ שְׁעָה עֲצָמָה
11 כְּדֶרֶךְ הַמַּתְאֲבָקִים וְהַנְּלַחֲמִים נִתְגַּבְּרָה וְנִתְחַזְּקָה בְּכָל
12 הַמִּקְוִמוֹת גַּם הַלְעוּמָת וּבִנְצָחוֹן גָּדוֹל יֵצְאוּ גַם הָעַם
13 לְעִזְרָה שֶׁל הַקְּהֵלָה הַלְעִנִּיגְרָאדִּית, וּמִהַקְּהֵלָה נִתְקַבְּלוּ
14 מִכְּתָבִים אִשְׁר לֹא יָאֲמִינוּ בְּדִבְרֵי הַחֲסִידִים
15 לִיּוֹבֵאוּיָצָא וַיִּשְׁעֲנוּ עַל הָרַב"ד הַרד"ט שִׁי' אִשְׁר הוּא
16 הַזֶּקֶן שְׁבִזְקָנִי הָרַה"ג-ן וְהוּא אַח אֲתָךְ בְּצֵרָה הִיא
17 וּבִדְעָה אַחַת, וְכִי רַק מַחְלוּקַת חֲסִידִים וּמִתְנַגְּדִים
18 הִישִׁנָּה הִיא הַמַּחְלוּקַת הַזֹּאת וְעַל יִסּוֹד זֶה בִּנְקַל הִי'
19 לָהֶם לְסַמָּא אֶת עֵין יַעֲקֹב וְלִיתֵן מַכְשׁוֹל לְפָנֵי הָעוֹרִים
20 וּבְצוּרָה הַזֹּאת נִתְפַּשְׁטָה הַמַּחְלוּקַת בְּכָל הַמְּדִינָה כּוֹלָה,
21 עַד אִשְׁר נִוָּדַע הַדְּבַר לִיחִידֵי סְגוּלָה דִּי בְּכָל אֲתֵר וְאֲתֵר
22 אִשְׁר הִיעוּסֶעֱקָצִיא עוֹמֶדֶת בִּימִינָה שֶׁל הַקְּהֵלָה
23 וּפּוֹשְׁטָת לָהּ יָדָה הִרְחֵבָה ע"י כּוֹחוֹתִי' הָעֲצוּמִים אִז רַק
24 אִז נִתְגַּלָּה קְלוּנָה לֹא בְּרַבִּים, רַק בְּצִנְעָה וּבַחֲשָׁאִי
25 לְהִרְאֵשׁ אֶלְפֵי יִשְׂרָאֵל וְלַהֲרַה"ג-ן הַגְּדוֹלִים, וְאֲסֵרוּ
26 עֲלֵיהֶם בְּאִיסוֹר חֲמוֹר מְאֹד לְפִרְסָם הַדְּבַר, וְכִפּוֹ אוֹתָם
27 לֵאמֹר רוּצָה אֲנִי, אֲךָ בּוֹאוּ וּנְגַמּוֹל טוֹבָה לְהִרְבִּינִים
28 הִירָאִים בְּמִדִּינָתָנוּ כִּי אֵין גַּם אֶחָד ת"ל מֵהָאֲנוּסִים
29 הָאֱלֹהִים ד' עֲלֵיהֶם יַחִי' אִשְׁר עֵרַב אֶת לְבוֹ לֵאמֹר אַחֵר
30 הַכְּפִי' הַחֲמוּרָה וְהַמְּסוּכָּנָה הַזֹּאת "רוּצָה אֲנִי" וְכָל
31 אֶחָד מִצָּא לְגוֹפוֹ טוֹב הַשְׁתִּיקָה וְלֹא לְהִתְעַרֵּב בִּזְהָ כָּלל
32 וְלֹא לְדַבֵּר עִם שׁוּם בֶּן אָדָם וּבִכּוּחַ הִירָאָה וְהַפְּחָד הַזֶּה
33 נִשְׁקָטָה הַמְּדִינָה בְּשִׁאלַת הַכִּנְסִי' וְכִמְעַט שֶׁנִּשְׁתַּכַּחַה
34 עַל זְמַן רַב עַד סוֹף חוֹרֶף תִּרְפ"ז, וּבִסוֹף חוֹרֶף תִּרְפ"ז
35 בַּפֶּתַע נִתְעוֹרְרָה עוֹד הַפֶּעַם כֹּאֲשֶׁר אֲסַפֵּר הַלָּאָה.
36 בִּינְתִיִּים אִירַע לְרַבִּינוּ עוֹד מְאֻרָּע בְּלִתִּי נַעִימָה
37 אִשְׁר בְּאֵמֶת עוֹד עַד הַיּוֹם הַזֶּה לֹא נִפְתָּרָה וְלֹא

47 לבקר בהיכלו של רבינו שליט"א עוד הפעם ואז
 48 הכירו רבינו עם ש"ב הרמ"מ שי' וכל השנה הי'
 49 ביניהם חליפת מכתבים גם התראות עם ש"ב הרמ"מ
 50 שי' בביתו של בארצענקא וישכחו רבינו, אותו ואת
 51 מפעלו, ולא השגיח על זה ולא שם גם את לבו יותר
 52 לחשוב ע"ד זה. והמעשה כולה נשכחה. בחורף תרפ"ז
 53 קרה מקרה נורא בבית רבינו שליט"א. בחודש אדר
 54 ראשון ביום ד' טו פשוורנץ טז בו בלילה נתפס ונאסר
 55 בבית האסורים היותר קשה "דפ"ז" דאס פרעמד
 56 וואריטעלנאזא זאקלויטעשניל ונקרא בלשון דיירי
 57 עיר לענינגראד בשם שפאלירקע ומפורסם הוא
 58 בחומריות, כאשר אבאר הלאה, ושם הושיבו את
 59 המזכיר הראשי של רבינו שליט"א הרב ר' אלחנן דוב
 60 שי' מאראזעוו. מאסרו, הטיל רעש גדול בביתו של
 61 רבינו שליט"א וכמו כן בין כל החסידים, בידעם כי
 62 אין שום חמס מעל ופשע, אין לו שום שייכות לאיזו
 63 פאלטיק וגם במסחר לא שלח את ידו מעולם, ויושיבו
 64 אותו בין הפושעים הגדולים הפאליטישנע, וכולנו
 65 חשבנו, בטח הוא נאסר על עסקי רבינו שליט"א,
 66 ורבינו לא היה אז בביתו, כי נסע על יומיים
 67 למאסקווע, ויודיעו אותו כי יתעכב עד אשר יבוא
 68 השילוח אליו, אחרי אשר נודע לרבינו ע"י השילוח
 69 ממאסרו מובן כי גם הוא נבהל ונפחד מהידיעה
 70 הנוראה, ולא חשב אף רגע אחד להשאר ולהחבא,
 71 וימהר אל ביתו, ויודע כי יושב הוא ראד"ב תחת
 72 משמר חזק מאד כפושע היותר כבד-עון, בחדר חושך
 73 יחיד, וכל אוכל מביתו לא הותר למסור לו כלכל
 74 האסורים שם, ועל שאלת ב"ב אפיציאלנא ובקשתם
 75 למסור לו לכה"פ הרפואות הנחוצות לו לבריאות גופו
 76 כי חלש הוא בכלל ובפרט לעת כזאת, לא נתנו להם
 77 שום תשובה ולא רצו גם לדבר אתם כלום ויגרשו
 78 אותם. גם הטו"ת לא הניחו שיקה אותו. כל
 79 ההשתדלויות הרבה והגדולה ע"י אנשים הקרובים
 80 אליהם וע"י ארגאניזאציע המיוחדת לעזר האסורים
 81 לא הועילה כלום רק לעשות לו להאסור הנחה מעט
 82 למסור לו מאכל כשר, או חלק להחליף על בשרו אך
 83 גם להודיע החטא והאשם אשר עבדו הוא נאשם
 84 ונאסר גם כן הי' מהנמנעות. המצב הנורא הזה פעל
 85 פעולה רעה על גופו הק' של רבינו שליט"א והפריעה
 86 אותו מעבודתו הקדושה בהימים הראשונים, כי כולם
 87 כאחד ענו ואמרו אשר מאסרו הוא באשמו של
 88 עבודת רבינו בהחדרים והישיבות אשר נפוצו בכל די
 89 אתר ואתר בכל המדינה, וכל האדרעסין הנרשמים
 90 בספר מיוחד אשר הי' טמון תמיד בצלחתו של הר'
 91 אד"ם ג"כ נלקח מאתו בעת החיפוש, ומדעתו החזקה
 92 והטהורה של ידידיו היקר הר' אד"ב שי' כי באותו

1 לו להשיג ע"י אחדות אלקותו ית', כמו שמאמינים
 2 אנחנו בני ישראל, מתשובתו של רבינו שליט"א נודע
 3 לנו רק זאת אשר אין ללימוד החסידות "דא"ח" שום
 4 שייכות וחיבור לעתידות כלל וכלל, ואסור לנו לדרוש
 5 במופלא ממנו ואת אשר נוגע לו לבארצענקא לעניניו
 6 מחכמת הקבלה ומספרי המקובלים, מוכן הוא רבינו
 7 לשרתו בזה אך לבלי לשלול ממנו את עתו היקרה לו
 8 עתה, וגם אין בידו לתרגם משפה לשפה, והנה כאשר
 9 בקרוב יבוא מיקאטערינאסלאוו ש"ב הרב רמ"מ שי'
 10 שניאורסאהן יבקש אותו למצוא את הדרוש לו
 11 לבארצענקא מספרי המקובלים ולתרגם לשפת
 12 רוסיא ולשלוח לו עפ"י אדרסתו אשר ישאיר, כי הוא
 13 הרמ"מ שי' יודע בטוב השפה הקבלית גם לתרגם
 14 לשפה אחרת, יודע, שבע רצון הי' בארצענקא
 15 מתשובת רבינו וברוב עונג ברך והודה את רבינו בעד
 16 קבלתו אותו בספ"י, ויסע בארצענקא לדרכו. גם
 17 נודענו את דעתו של רבינו שליט"א והשקפותיו על
 18 עצם מהותו של הפרופיסור הזה, אשר לא בא לסוף
 19 דעתו של זה וכי כבדו וחשדו יחד, וקיים בו כבדהו
 20 וחשדהו, כי במינוטן הראשונים אשר התחיל לדבר
 21 לפני רבינו ע"ד אחדותו ית' ע"פ חשבון, וידיעת
 22 העתידות, חשב אותו רבינו למשוגע ומטורף קצת, אך
 23 גם בארצענקא הרגיש בזה ויוציא מכיסו תעודות
 24 הרבה מגדולי הפראפעסארים דמאסקווע אשר הם
 25 יעידו עליו בחתימתם אשר דעת צלולה לו, ואין בו
 26 שום רמז וחשש של "אינארמאל" גם ירא בארצענקא
 27 שלא יחשדהו בשפיאנסטיא ואל יסתכל בו כמרגל,
 28 והראה תעודות רבות מהפאליט-אטדעל
 29 "ומסאוונארחאז" (סאוועט נאראדנאווא חאזאי
 30 סטווא) אשר שם מכהן הוא במשרה כבודה. ואחרי
 31 עבור זמן מה נתקבלה פתאום מבארצענקא לרבינו
 32 שליט"א סכום מעות איזה מאות רובלים זהב,
 33 במכתב מצורף לזה אשר הוא שולח את הסכום
 34 להוצאות דרכו של ש"ב הרמ"מ שי' מיאקטערינאסלאוו
 35 ללענינגראד וההוצאות אשר יהי' בלי תפונה, בהעסק
 36 הזה. רבינו שליט"א לא איחר אף יום אחד מלשלם
 37 לו חזרה את כל הסכום אשר קבל בלא נכיון, גם דמי
 38 משלוח. בארצענקא, בקבלו חזרה המעות לא מצא
 39 מנוח לנפשו העלובה, ויערוך מכתב ארוך מדרכו
 40 לרבינו, אשר בו דרש עלובתו ובשתו, ובכל עוז
 41 השתדל במכתבו להראותו לרבינו את צדקתו וישר
 42 לבבו עם תמימותו, וכי אין בו חלילה שום שמץ של
 43 דופי, ומהחזרה יבין אשר רבינו שליט"א חושד
 44 בכשרים הוא, ומוכרח יהי' עבור זה לבוא עוד הפעם
 45 לדבר פנים בפנים, בכדי להוציא מלבו של רבינו
 46 שליט"א שום חשד עליו חנם, וכן הי' כי בא בחורף

- 1 שעה עצמה אשר באו הפקידים מ"ג.פ.או." 8 ויודע פרק בהלכה זו איך להתנהג בענינים אלו
2 "גאסודארסטווינע פאליטישעסקע אפראווליעניע" 9 ויחבאם בתיקו ויצא החוצה, הפקידים לא שמו ליבם
3 וכמנהגם מסרו לידו ה"ארדער" על חיפוש ומאסר 10 לנער קטן זה ושומרי הפתח הניחו אותו לצאת, ברוך
4 באותם הרגעים ממש הספיק למסור אל כל 11 המקדש שמו גם בסתר, וע"י תינוק, ניצולו הרבה
5 הקאראספאדענציע של רבינו שליט"א השייכים 12 אלפים תינוקות של בית רבם, בימים האלו ובזמן
6 להחדרים והישיבות הרבים ולכל העבודה הקדושה, 13 הזה.
7 ליד בנו בן ארבעה שנים והקטן הזה כבר נתחנך

יומן, תרפ"ז

אגרות קודש

- 1 ב"ה ג' ז' אדר פ"ב 9 מעשים רק עפ"י רצונם וחפצם, מבלי חוק ומשפט.
2 ר"ד 10 התורה הקדושה בלולה בדמי עם קדשינו, יחיו, ולעד
3 כבוד ידידי הנכבד וי"ח אי"א מו"ה דוד 11 לא נפרד מאתה. כל החורשים עלינו רעה כהמס דונג ימוגו
4 שי 12 ירעשו יהמו ויבואו עד משבר, כי אין להם שום חוק
5 שלו וברכה, 13 מהממשלה על זר מעשיהם. התחזקו בה' ותורתו, ונתן
6 מאשר נודעתי במכתב ידידנו רב"צ שי' הנני בצער 14 התורה יהי בעזרכם בגו"ר.
7 גדול מצערה של תורה, ונכפל דאגתי מאשר התרשלו ידי 15 והי' ברכה ושלו' כאו"נ והדו"ש, ידידו מברכו בן מו"ר,
8 האלה, ומה זה ולמה יתנו די כח להחברה העושה[ה] 16 ייש"ס.

אג"ק מוהריי"צ כרץ יד

אגרות קודש

ב"ה, ד' תשרי, תשי"ט

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה למכתבו מכ"ד אלול, עם הפ"נ המוסגר בו, שיקרא בעת רצון על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

ונעם לי לקרות במכתבו מהשתתפותו בהתועדויות בשבועות שעברו, והרי ידוע פתגם רבנו הזקן, וואס א חסידות'ר פארבריינגען קען אויפטאן קען מלאך מיכאל ניט אויפטאן,

במ"ש אודות המיחוש, שנופלת תרדמה כו' - אחת העצות לזה הוא, הלימוד במקום שלבו חפץ, ושינוי בהלימוד מזמן לזמן, ז.א. שלא יהי' הלימוד שעות רצופות בענין אחד, או בסגנון אחד, מובן שהנ"ל הוא נוסף על חיזוק בריאות הגוף בכלל, ובפרט שזהו ענין נעלה גם בפ"ע וכלשון הרמב"ם, היות הגוף בריא ושלם מדרכי השם הוא...

בברכת חתימה וגמח"ט ולבשו"ט.

פרק א משנה ג

אֲנִיגְנוֹס אִישׁ סוֹכּוֹ קָבֵל מִשְׁמֵעוֹן הַצַּדִּיק. הוּא הָיָה אוֹמֵר: אֵל תִּהְיוּ פְּעֻכִּים הַמְשַׁמְשִׁין אֶת הָרֶב עַל מִנַּת לְקָבֵל פֶּרֶס, אֲלָא הֵיוּ פְּעֻכִּים הַמְשַׁמְשִׁין אֶת הָרֶב שְׁלֹא עַל מִנַּת לְקָבֵל פֶּרֶס, וְיֵהִי מוֹרָא שְׁמַיִם עֲלֵיכֶם.

נקודות משיחות קודש

על מנת לקבל פרס. משום זה מקדים התנא "אל תהיו כו", ורק אחר כך הוא אומר "אלא הו כו".

והנה מבואר בחסידות⁶ שאהבה ויראה הן שתיים שהן ארבע: יראה תתאה ויראה עילאה, אהבה זוטא ואהבה רבה. וענינם: יראה תתאה - שירא מהעונש (או על כל פנים מהפגם שנגרם לו על ידי החטא). יראה עילאה - יראת הרוממות וירא בושת, היינו שירא מהחטא עצמו, שהוא נגד רצון ה'. אהבה זוטא - האהבה מצד הטוב המגיע אל האדם על ידי עבודתו, הן טוב גשמי והן הטוב הרוחני ביותר. אהבה רבה - שלא על מנת לקבל פרס כלל⁷. וסדר העבודה הוא - יראה תתאה, אהבה זוטא, אהבה רבה ויראה עילאה.

וארבע הבחינות מרומזות במשנתנו: אל תהיו כעבדים - יראה תתאה, על מנת לקבל פרס - אהבה זוטא, שלא על מנת לקבל פרס - אהבה רבה, ויהי מורא שמים עליכם - יראה עילאה⁸. ומאחר שביראה עילאה גופא יש שתי דרגות: מה שהאדם ממשיך על עצמו ב"אתערותא דלתתא", והבאה מלמעלה ב"אתערותא דלעילא", שהיא "עיקר היראה"⁹ לכן אומר "ויהי מורא שמים עליכם" - לכלול גם בחינה זו שבאה מלמעלה, בבחינת מקיף על האדם¹⁰.

* * *

הרי ביאור הקשר לבעל המאמר - אנטיגנוס איש סוכו. לאנטיגנוס היו שני תלמידים ש"עמדו ופירשו מן התורה, ונפרצו מהם שתי פרצות - צדוקין וביתוסין"¹¹. תלמידים אלו שנו ופירשו בגלל העובדה שלמדו תורה ללא יראת שמים, וכתוצאה מכך באו לכלל טעות ואי-הבנה בדברי רבותיהם. ואנטיגנוס, בראותו בתלמידים שלו את התוצאות החמורות של תורה ללא יראת שמים, הדגיש את הנחיצות של יראת שמים - "ויהי מורא שמים עליכם"¹².

הרי ביאור הקשר בין מאמרו של אנטיגנוס למאמרו של שמעון הצדיק - "על שלשה דברים העולם עומד":

כוונת מאמר זה היא לזרז את האדם להוסיף ולהדרג בשלשה דברים אלו, להיותם שלשה עמודי העולם. ובהמשך לזה אומר התנא שעבודת ה' צריכה להיות בצורה נעלית יותר - שלא על מנת לקבל "פרס" זה של קיום ועמידת העולם. (ואילו שמעון הצדיק אינו מדבר על דרגה נעלית זו של עבודה (שלא על מנת לקבל פרס), כי עבודתו היתה בקו החסד, ולכן מדבר אודות עבודה כזו שהיא בהישג ידו של כל אחד, לרבות מי שלא הגיע עדיין לכלל עבודה לשמה)¹.

* * *

השאלות במשנתנו: א. הרי זה בניגוד למה שכתוב² "כבוד את אביך ואת אמך למען יאריכון ימיך" - על מנת לקבל פרס, ועוד כיוצא בזה. ב. למה לא התחיל התנא בצד החיובי ("הו כעבדים כו"). ג. "ויהי מורא שמים עליכם" - הלא יראת ה' היא אחת מרמ"ח מצוות עשה שבתורה, ולא הנהגה של מדת חסידות. ד. הדיוק "עליכם" (ולא "בכם"). והביאור:

משורת הדין רשאי אדם לעבוד את ה' על מנת לקבל פרס, כמאמר ז"ל³: "לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוות שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה". ועל זה נאמר "למען יאריכון ימיך". והתנא מחדש לנו כאן, במילי דחסידותא, שאף על פי כן "אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס"⁴.

והנה, מאמרו "אל תהיו כעבדים" מובן שמדובר באדם שהוא בדרגת "עבד", שבהפקירא נוחא ליה⁵. אי לזאת, צריכים להודיעו בתחלה שקיימת עבודה כזו (של על מנת לקבל פרס), אלא שמצד מדת חסידות עליו לעבוד את קונו שלא

(1) משיחת ש"פ נשא תשמ"ב - על פי רשימת השומעים בלבד. (2) יתרו כ, יב. ועד"ז (עקב יא, כא): למען ירבו ימיכם. (3) סוטה מז, א. (4) ראה ר"ן פסחים ח, א. תוד"ה בשביל - ר"ה ד, א ובעין יעקב שם. מפרשים כאן. (5) גיטין יג, א. (6) אוה"ת ר"פ תולדות. וראה לקו"ש ח"ג עמ' 781. (7) וכאשר מגיעים לדרגה זו, באים לידי הכרה שגם השכר המעולה ביותר הוא רק "פרס" - מלשון פרוסה - לגבי העבודה עצמה (ראה ספר הערכים חב"ד ערך אהבה זוטא, רבה). (8) וראה ברבינו יונה. - ולכן מדייק "מורא שמים", כי "מורא" הוא יראה עילאה, משא"כ "יראה" הוא יראה תתאה (לקו"ת צו יג, ב). (9) סדור עם דא"ח עמ' קנא, ג. ושם, שיראה זו עולה על יראה עילאה כ"מעלת ויתרון האור על החושך ממש". (10) משיחת ש"פ פנחס תשל"ז - על פי רשימת השומעים בלבד. (11) אבות דר"נ פ"ה, ב. (12) משיחת ש"פ נשא תשמ"ב - על פי רשימת השומעים בלבד.

פרשת שופטים

טז ^אשפטים ושטרים תתן לך בכל־שעריך אשר יהיה אלהיך נתן לך לשבטיך ושפטו את־העם משפט־צדק: ^בלא־תטה משפט לא תכיר פנים ולא־תקח שחד כי השחד יעור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים: ^גצדק צדק תרדף למען תחיה וירשת את־הארץ אשר יהיה אלהיך נתן לך: ^ד ^הלא־תפטע לך אשרה כל־עץ אצל מזבח יהיה אלהיך אשר תעשה לך: ^ו ולא־תקים לך מצבה אשר שגא יהיה אלהיך: ^ז ^חלא־תזבח ליהוה אלהיך שור ושה אשר יהיה בו מום כל דבר רע כי תועבת יהוה אלהיך הוא: ^ט ^יכִּי־ימצא בקרבך באחד שעריך אשר יהוה אלהיך נתן לך איש או־אשה אשר יעשה את־הרע בעיני יהוה־אלהיך לעבר בריתו: ^{יא} ^{יב}וילך ויעבול אלהים אחרים וישתחו להם ולשמש או לירח או לכל־צבא השמים אשר לא־צוית: ^{יג} והגד־לך ושמעת ודרשת היטב והנה אמת נכון הדבר געשתה התועבה הזאת בישראל: ^{יד} והוצאת את־האיש ההוא או את־האשה ההוא אשר עשו את־הדבר הרע הזה אל־שעריך את־האיש או את־האשה וסקלתם באבנים ומתו: ^{טו} ^{טז}על־פי שנים עדים או שלשה עדים יומת המת לא יומת על־פי עד אחד: ^{יז} ^{יח}יד העדים תהיה־בו בראשנה להמיתו ויד כל־העם באחרנה ובערת הרע מקרבך: ^{יט} ^ככי יפלא ממוך דבר למשפט ביוזם: ^{כא} ^{כב}לדם ביוזין לדין ובין נגע לנגע דברי ריבת בשעריך וקמת ועלית אל־המקום אשר יבחר יהוה אלהיך בו: ^{כג} ובאת אל־הכהנים הלויים ואל־השפט אשר יהיה בימים ההם ודרשת והגידו לך את דבר

המשפט: ^אועשית על־פי הדבר אשר יגידו לך מן־המקום ההוא אשר יבחר יהוה ושמרת לעשות ככל אשר יורוך: ^ב ^געל־פי התורה אשר יורוך ועל־המשפט אשר־יאמרו לך תעשה לא תסור מן־הדבר אשר־יגידו לך ימין ושמאל: ^ד ^הוהאיש אשר־יעשה בזדון לבלתי שמע אל־הבחן העמד לשרת שם את־יהוה אלהיך או אל־השפט ומת האיש ההוא ובערת הרע מישראל: ^ו ^זוכל־העם ישמעו ויראו ולא יזידון עוד: ^ח

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לט עמ' 289)

תמים תהיה עם ה' אלקיך

פרש רבנו הגדול (לקוטי תורה נצבים מה, ג): "כְּשִׁיחִיָּה הָרִי" נמשך להיות אלקיך, דהיינו על ידי המצוות, אִי תהיה תמים ושלם בכל אברי הנפש. מה־שאינ־כן אם חסר מצוה אחת, או פגם בה, הרי נעשה מחסר אבר, כי שלמות אברי הנפש תלוי בהמשכת 'אברין' דמלקא, שכן המצוות, שכן הן חיות אברי הנפש, ובלעדין אין להם קיום וחיות". והוא על פי נשמתא דאורייתא - זח"ג קסו, א.

שני ^אכִּי־תבא אל־הארץ אשר יהוה אלהיך נתן לך וירשתה וישבתה בה ואמרת אשימה עלי מלך ככל־הגוים אשר סביבתי: ^ב ^גשום תשים עליך מלך אשר יבחר יהוה אלהיך בו מקרב אחיך תשים עליך מלך לא תוכל לתת עליך איש נכרי אשר לא־אחיך הוא: ^ד ^הרק לא ירבה־לו סוסים ולא־ישיב את־העם מצרימה למען הרבות סוס ויהוה אמר לכם לא תספון לשוב בדרך הזה עוד: ^ו ^זולא ירבה־לו נשים ולא יסור לבבו וכסף וזהב לא ירבה־לו מאד: ^ח ^טוהיה כשבתו על כפא ממלכתו וכתב לו את־משנה התורה הזאת על־ספר מלפני הכהנים הלויים: ^י ^{יא}והיתה עמו וקרא בו כל־ימי חייו למען ילמד ליראה את־יהוה אלהיו לשמר את־כל־דברי התורה הזאת ואת־

יְהוָה: הַחֵלֶק בַּחֵלֶק יֹאכְלוּ לֶבֶד מִמִּצְרָיִם
עַל־הָאֲבוֹת: ם כִּי אֵתָה בָּא אֶל־הָאָרֶץ
אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ לֹא־תִלְמַד לַעֲשׂוֹת
בְּתוֹעֲבַת הַגּוֹיִם הָהֵם: י לֹא־יִמָּצָא בְּךָ מַעֲבִיר
בְּנוֹ־וְבִתּוֹ בָּאֵשׁ קִסֵּם קִסְמִים מַעֲוֹנִים וּמִנְחָשׁ
וּמִכְשָׁף: י״ וְחֹכֵר חֵבֶר וְשֹׂאֵל אוֹב וְיִדְעֹנִי וְדָרַשׁ
אֶל־הַמָּוֶתִים: י״ב פִּי־תוֹעֲבַת יְהוָה פֶּל־עֲשֵׂה אֱלֹה
וּבְגִלָּל תְּתוֹעֲבַת הָאֱלֹה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מוֹרִישׁ
אוֹתָם מִפְּנֵיךָ: י״ג תָּמִים תִּהְיֶה עִם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ:

~ נקודות משיחות קודש ~ (אגרות קודש יב עמ' קפד)

תָּמִים תִּהְיֶה עִם ה' אֱלֹהֶיךָ

כותב אשר ראה ספר סגלות ובו כותב על דבר חקמת היד
כו'. הנה כלך מדרך זו, ואם רצונך דוקא בספר סגלות, הרי
ישנה סגלה בדוקה ומנוסה, והיא תורתנו הקדושה, וישנה
גם בן חקמה בדוקה ומנוסה, והיא חקמתו ותבניתו, אשר
יכולים להתאחד עמה על ידי למוד התורה, ובניחוד נפלא.
וכבר נאמר תָּמִים תִּהְיֶה עִם ה' אֱלֹהֶיךָ, וְגַם אוֹמְרִים (רמב"ן)
שהוא מצות־עשה.

חמישי י' כִּי אֱלֹהִים הָאֱלֹהֵה אֲשֶׁר אֵתָה יוֹרֵשׁ אוֹתָם
אֶל־מַעֲנִינִים וְאֶל־קִסְמִים יִשְׁמְעוּ וְאֵתָה לֹא בִּן
נָתַן לָךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: י״ג נָבִיא מִקִּרְבְּךָ מֵאַחֶיךָ
כְּמוֹנֵי יָקִים לָךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֵלָיו תִּשְׁמָעוּן:
י״ד כָּל אֲשֶׁר־שָׁאֵלָתָ מֵעַם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּחֹבֶב
בְּיוֹם הַקֹּהֵל לֵאמֹר לֹא אֶסָּף לִשְׁמָעֵל אֶת־קוֹלִי
יְהוָה אֱלֹהֵי וְאֶת־הָאֵשׁ הַגְּדֹלָה תִּזְאֵת לֹא־
אֶרְאֶה עוֹד וְלֹא אֶמּוֹת: י״ה וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלֵי
הַיָּטִיב אֲשֶׁר דִּבַּרְוּ: י״ו נָבִיא אָקִים לָהֶם מִקִּרְבִּי
אֶחָיֶהם כְּמוֹךָ וְנִתְּתִי דְבָרִי בְּפִיו וְדִבַּר אֲלֵיהֶם
אֵת כָּל־אֲשֶׁר אֶצְוֶנּוּ: י״ז וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר
לֹא־יִשְׁמָעֵל אֶל־דְּבָרֵי אֲשֶׁר יְדַבֵּר בְּשִׁמִּי אֲנֹכִי
אֶדְרֹשׁ מֵעַמּוֹ: י״ח אֵת הַנָּבִיא אֲשֶׁר יִזְיֹד לְדַבֵּר
דְּבָר בְּשִׁמִּי אֵת אֲשֶׁר לֹא־צִוִּיתִיו לְדַבֵּר וְאֲשֶׁר
יְדַבֵּר בְּשֵׁם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וּמֵת הַנָּבִיא הַהוּא:
י״ט וְכִי תֹאמַר בְּלִבְּךָ אֵיכָה נִדְּעָ אֶת־הַדְּבָר

הַחֲקִים הָאֵלֶּה לַעֲשׂוֹתָם: כ לְבַלְתִּי רוּם־לִבְבוֹ
מֵאַחֵיו וּלְבַלְתִּי סוּר מִן־הַמִּצְוָה יָמִין וּשְׂמֹאל
לְמַעַן יֵאָרִיד יָמִים עַל־מַמְלַכְתּוֹ הוּא וּבָנָיו
בְּקֶרֶב יִשְׂרָאֵל: ם

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כד עמ' 447. ממכתב)

תָּמִים תִּהְיֶה עִם ה' אֱלֹהֶיךָ

מקרא מלא דבר הפתוב, תָּמִים תִּהְיֶה עִם ה' אֱלֹהֶיךָ. וְאֵל
יִתְעַנֵּן בְּעִנְיֵי חַיּוֹנוֹת. וּפְשִׁטָּא שְׁלֵא זָהוּ עִנְיָנוּ לְחֹשֶׁב
חֲשֹׁבוֹנוֹ שֶׁל הָשֵׁם, שְׁלֹדְעָתוֹ צְרִיכָה לְהִיט הַנְּהִיגָת ה' עִם
פְּלוֹנִי בְּאֶפֶן כָּךְ וְעִם פְּלוֹנִי בְּאֶפֶן כָּךְ, וְלְהִיט בְּתַמְהִיחָה:
הַיִּתְכֵּן שֶׁהַנְּהִיגָה הִיא שְׁלֵא כְּפִי שֶׁהַחֲלִיט בְּשִׁכְלוֹ הוּא!
וּבִפְרָט שֶׁכָּל רָגַע שְׁנוֹתָן עַל זֶה יְכוּל לְנַצֵּלוֹ בְּתִלְמוּד תוֹרָה,
שֶׁהִיא כְּנֶגֶד כָּלֶם.

שלישי יח א לֹא־יְהִיֶּה לְכַהֲנִים הַלְוִיִּם כָּל־שִׁבְט
לְוִי חֵלֶק וְנַחֲלָה עִם־יִשְׂרָאֵל אִשִּׁי יְהוָה וְנַחֲלָתוֹ
יֹאכְלוּן: כ וְנַחֲלָה לֹא־יְהִיֶּה־לּוֹ בְּקֶרֶב אָחָיו יְהוָה
הוּא נַחֲלָתוֹ כֹּאֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי: ם וְזֶה יִהְיֶה
מִשְׁפַּט הַכַּהֲנִים מֵאֵת הָעָם זִכְתִּי הַזֹּכֵחַ
אִם־שׂוֹר אִם־שֶׁה וְנָתַן לַכֹּהֵן הַזֶּרַע וְהַלְחִיִּים
וְהַקִּבְחָה: ד־רֵאשִׁית דִּגְנְךָ תִּירֶשֶׁךָ וַיִּצְהָרְךָ
וְרֵאשִׁית גֶּזֶז צֹאנְךָ תִּתֵּן־לּוֹ: ה כִּי כֹ כָּחַר יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ מִכָּל־שִׁבְטֶיךָ לַעֲמֹד לְשֵׁרֵת בְּשֵׁם־יְהוָה
הוּא וּבָנָיו כָּל־הַיָּמִים: ם

~ נקודות משיחות קודש ~ (אגרות קודש י עמ' רצ)

תָּמִים תִּהְיֶה עִם ה' אֱלֹהֶיךָ

הנה כותב על דבר החלום שחלמת. כלך מדרך זה.
תפסיק להיות מנח בחלומות. וכמבאר בספרים, שבאנשים
שכל פְּרִטִי חִיִּיָּהֶם הֵם עַל פִּי הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוָה, הֵנָּה גַם לְחֹלֹם
יֵשׁ מִשְׁמַעוֹת וְאֵינּוּ לְבִטְלָה, וְאֵלּוֹ בְּאִנְשֵׁי דוֹרְנוֹ, שִׁישׁ לָהֶם
הַרְבֵּה דְבוּרִים בְּטִלִּים וּמַחְשָׁבוֹת בְּטִלוֹת, הֲרִי זֶה רַק חֲלוֹם
בְּלִבֵּר וְתוֹ לֹא. הֲנִי חוֹזֵר עוֹד הַפַּעַם: אֵל תִּכְנִס אֶת עֲצֻמְךָ
לְחֹשֶׁב אוֹדוֹת חֲלוֹמוֹת.

רבי י' וְכִי־יָבֵא הַלְוִי מֵאֶחָד שְׁעָרֶיךָ מִכָּל־יִשְׂרָאֵל
אֲשֶׁר־הוּא גֵר שָׁם וּבָא בְּכָל־אוֹת נַפְשׁוֹ אֶל־
הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־יִבְחַר יְהוָה: וְשֵׁרֵת בְּשֵׁם יְהוָה
אֱלֹהָיו בְּכָל־אָחָיו הַלְוִיִּם הַעֲמִידִים שָׁם לִפְנֵי

תָּחוּם עֵינֶיךָ עָלָיו וּבַעֲרַת דָּם-הַנֶּקִי מִיִּשְׂרָאֵל
וּמִטּוֹב לָךְ: **ס**

~ נקודות משיחות קודש ~ (אגרות קודש ד' עמ' קיז)

תמים תהיה עם ה' אלקיך

חושב על דבר קמיעות, אנשים היודעים בצורת הפנים, בקני הידים ובצורת הפה, מגידי צתידות, נוהגי מלקות וכו'. לכל אחד נתן מספר ימים קצוב למלאות שליחותו של הקב"ה בעלמא דיין, וכל שעה ויום שמבלים בענינים שאינם שלו הרי זה גם כן חסרון במלוי שליחותו. ואם לקולי ישמע, יעזב את כל מגידי הצתידות המנחשים והקוסמים וכו' הפ"ל.

שישי י' לא תסוג גבול רעך אשר גבול ראשנים
בנחלתך אשר תנחל בארץ אשר יהוה אלהיך
נתן לך לרשתה: **ס** ו' לא יקום עד אחד באיש
לכל-עון ולכל-חטאת בכל-חמא אשר יחמא
על-פי' | שני עדים או על-פי שלשה-עדים יקום
דבר: **ז** כִּי־יקום עד-חמס באיש לענות בו סרה:
י' ועמדו שני-האנשים אשר-להם הריב לפני
יהוה לפני הכהנים והשפטים אשר יהיו בימים
ההם: י" ודרשו השפטים היטב והנה עד-שקר
העד שקר ענה באחיו: י" ועשיתם לו כאשר
זמם לעשות לאחיו ובערת הרע מקרבך:
כ' והנשואים ישמעו ויראו ולא-יספו לעשות
עוד כדבר הרע הזה בקרבך: כא' ולא תחום עינך
נפש בנפש עין בעין שון בשון יד ביד רגל
ברגל: **ס ב** « כִּי־תצא למלחמה על-איבך
וראית סוס ורכב עם רב ממך לא תירא מהם
כִּי־יהוה אלהיך עִמָּךְ המעלה מארץ מצרים:
כ' והיה בקרבכם אל-המלחמה ונגש הפה ודבר
אלהעם: כ' ואמר אלהם שמע ישראל אתם
קרבים היום למלחמה על-איביכם אל-יורד
לבבכם אל-תיראו ואל-תחפזו ואל-תערצו
מפניהם: ד' כי יהוה אלהיכם ההלך עמכם
להלחם לכם עם-איביכם להושיע אתכם:

אשר לא-דברו יהוה: כ' אשר ידבר הנביא
בשם יהוה ולא-יהיה הדבר ולא יבא הוא
הדבר אשר לא-דברו יהוה בודון דברו הנביא
לא תגור ממנו: **ס יט** « כִּי־יכרית יהוה
אלהיך את-הגוים אשר יהוה אלהיך נתן לך
את-ארצם וירשתם וישבת בעריהם ובבתיהם:
כ' שלוש ערים תבדיל לך בתוך ארצך אשר
יהוה אלהיך נתן לך לרשתה: ג' תכין לך הדרך
ושלשת את-גבול ארצך אשר ינחילך יהוה
אלהיך והיה לנו שמה בל-רצח: ד' וזה דבר
הרצח אשר-ינום שמה וחי אשר יפה את-
רעהו בבל-דעת והוא לא-שנא לו מתמול
שלשם: ה' ואשר יבא את-רעהו ביער לחטב
עצים ונדהה ידו בגרון לבנת העץ ונשל
הברזל מן-העץ ומצא את-רעהו ומת הוא ינום
אל-אחת הערים-האלה וחי: ו' פן-ירדף גאל
הדם אחרי הרצח כי יחם לבבו והשיגו
כִּי־ירפה הדרך והפכו נפש ולו אין משפט
מוֹת כִּי לא שנא הוא לו מתמול שלשום:
ז' על-כן אנכי מצוך לאמר שלש ערים תבדיל
לך: ח' ואם-ירחיב יהוה אלהיך את-גבולך
כאשר נשבע לאבתך ונתן לך את-כל-הארץ
אשר דבר לתת לאבתך: ט' כִּי־תשמו את-כל-
המצודה הזאת לעשתה אשר אנכי מצוך היום
לאהבה את-יהוה אלהיך וללכת בדרךיו כל-
הימים ויספת לך עוד שלש ערים על השלש
האלה: י' ולא ישפך דם נקי בקרב ארצך אשר
יהוה אלהיך נתן לך נחלה והיה עליך
דמים: פ' « וכִי־יהיה איש שנא לרעהו וארב
לו וקם עליו והפכו נפש ומת וגם אל-אחת
הערים האל: כ' ושלחו זקני עירו ולקחו אתו
משם ונתנו אתו ביד גאל הדם ומת: י" לא-

אלהיך: ^ה לִמְעַן אֲשֶׁר לֹא יִלְמְדוּ אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת כְּכָל תּוֹעֲבֹתֵיכֶם אֲשֶׁר עָשׂוּ לֵאלֹהֵיהֶם וַחֲטֹאתֵיכֶם לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם: ^ו כִּי־תִצּוֹר אֶל־עֵיר יָמִים רַבִּים לְהִלָּחֵם עָלֶיהָ לְתַפְשָׁהּ לֹא־תִשְׁחִית אֶת־עֵצָהּ לְגִדּוֹחַ עָלֶיהָ גִּרְזֹן בִּי מִמֶּנּוּ תֹאכַל וְאִתּוֹ לֹא תִכְרֹת בִּי הָאָדָם עֵץ הַשִּׁטָּה לְבָא מִפְּנֵיךְ בַּמִּצּוֹר: ^ז וְכֵן עֵץ אֲשֶׁר־תִּדְּעַ בִּי לֹא־עֵץ מֵאֲכָל הוּא אִתּוֹ תִּשְׁחִית וְכִרְתָּ וּבִנִיתָ מִצּוֹר עַל־הָעִיר אֲשֶׁר־הוּא עֹשֶׂה עִמָּךְ מִלְחָמָה עַד רִדְתָּה: ^ח **כא** ^ט כִּי־יִמְצָא חֲלָל בְּאֶדְמָה אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ לְרִשְׁתָּהּ נָפֶל בַּשָּׂדֶה לֹא נֹדֵעַ מִי הִכּוֹהוּ: ^י וַיִּצְאוּ זִקְנֶיךָ וּשְׁפָטֶיךָ וּמִדְּרוֹ אֲלֵהֶעָרִים אֲשֶׁר סְבִיבֹת הַחֲלָל: ^{יא} וְהָיָה הָעִיר הַקְּרֹבָה אֶל־הַחֲלָל וְלִקְחָהּ זִקְנֵי הָעִיר הַהוּא עֹגֶלֶת בָּקָר אֲשֶׁר לֹא־עֹבֵד בָּהּ אֲשֶׁר לֹא־מִשְׁכָּה בָּעֹל: ^{יב} וְהוֹדְרוּ זִקְנֵי הָעִיר הַהוּא אֶת־הָעֹגֶלָה אֶל־נֶחֱל אִיתָן אֲשֶׁר לֹא־יַעֲבֹד בּוֹ וְלֹא יִזְרַע וְעֶרְפוֹ־שֶׁם אֶת־הָעֹגֶלָה בְּנַחֲל:

^{יג} וּנְגִשּׁוּ הַכֹּהֲנִים בְּנֵי לֵוִי בִּי כֹם בָּחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשִׁרְתּוֹ וּלְבָרְךָ בְּשֵׁם יְהוָה וְעַל־פִּיהֶם יִהְיֶה כְּלִי־רִיב וְכִלְ־נֶגַע: ^{יד} וְכָל זִקְנֵי הָעִיר הַהוּא הַקְּרֹבִים אֶל־הַחֲלָל יִרְחֲצוּ אֶת־יְדֵיהֶם עַל־הָעֹגֶלָה הָעֲרוּפָה בְּנַחֲל: ^{טו} וְעָנּוּ וְאָמְרוּ יְדֵינוּ לֹא כָּתִיב שִׁפְכָה קְרִי שִׁפְכּוּ אֶת־הַדָּם הַזֶּה וְעֵינֵינוּ לֹא רָאוּ: ^{טז} כִּפְּרוּ לְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־פָּדִיתָ יְהוָה וְאֶל־תִּתֵּן דָּם נָקִי בְּקֶרֶב עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל וּנְכַפֵּר לָהֶם הַדָּם: ^{יז} וְאַתָּה תִּבְעֵר הַדָּם הַנָּקִי מִקֶּרְבְּךָ כִּי־תַעֲשֶׂה הַיֵּשֶׁר בְּעֵינֵי יְהוָה: ססס

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לט עמ' 303 ממכתב)

תמים תהיה עם ה' אלקיך

לשאלתו – הלשואל עתידות אצל פלוני. הרי נאמר תמים תהיה עם ה' אלקיך, והובא בשלחן־ערוך חלק יורה־דעה להלכה.

^ה וּדְבָרוֹ הַשְּׁמַרִים אֲלֵהֶם לֵאמֹר מִי־הָאִישׁ אֲשֶׁר בָּנָה בֵּית־חֹדֶשׁ וְלֹא חָנְכוֹ יִלְךְ וַיֵּשֶׁב לְבֵיתוֹ פְּנִימוֹת בְּמִלְחָמָה וְאִישׁ אֲחֵר יִחְנַכֶּנּוּ: ^ו וּמִי־הָאִישׁ אֲשֶׁר נָטַע כָּרֶם וְלֹא חָלְלֹו יִלְךְ וַיֵּשֶׁב לְבֵיתוֹ פְּנִימוֹת בְּמִלְחָמָה וְאִישׁ אֲחֵר יִחְלֹלֶנּוּ: ^ז וּמִי־הָאִישׁ אֲשֶׁר אָרַשׁ אִשָּׁה וְלֹא לָקָחָהּ יִלְךְ וַיֵּשֶׁב לְבֵיתוֹ פְּנִימוֹת בְּמִלְחָמָה וְאִישׁ אֲחֵר יִקְחֶנָּה: ^ח וְיוֹסֵפוּ הַשְּׁמַרִים לְדַבֵּר אֲלֵהֶם וְאָמְרוּ מִי־הָאִישׁ הַזֶּה וְרַךְ הַלֵּבָב יִלְךְ וַיֵּשֶׁב לְבֵיתוֹ וְלֹא יָמָם אֶת־לֵבָב אָחִיו כְּלָכְבוֹ: ^ט וְהָיָה כְּכֹלֹת הַשְּׁמַרִים לְדַבֵּר אֲלֵהֶם וּפְקָדוֹ שְׁרֵי צְבָאוֹת בְּרָאשׁ הָעָם: ס

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לד עמ' 285 ממכתב)

תמים תהיה עם ה' אלקיך

לשאלתה – פרוש לתאריכי מארעות. אמרה תורה (ג) מלשון הוראה: תמים תהיה עם ה' אלקיך. ובדאי השם עושה (בלשון הכתוב) הכל יפה בעתו. ולא כדאי לבזבז זמן חפוש פרוש על הנ"ל, כי אם רק להפצת הנהגות וקיום מצוותיה.

שביעי, כִּי־תִקְרַב אֶל־עִיר לְהִלָּחֵם עָלֶיהָ וְקִרְאתָ אֶל־הָאִישׁ לְשָׁלוֹם: ^א וְהָיָה אִם־שָׁלוֹם תַּעֲנֶנּוּ וּפִתַּחְתָּהּ לָךְ וְהָיָה כָּל־הָעָם הַנִּמְצָא־בָּהּ יִהְיוּ לָךְ לָמָס וְעַבְדוּךָ: ^ב וְאִם־לֹא תִשְׁלִים עִמָּךְ וְעָשִׂיתָ עִמָּךְ מִלְחָמָה וְצִרְתָּ עָלֶיהָ: ^ג וּנְתַנָּה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בִּידְךָ וְהָיִיתָ אֶת־כָּל־זְכוּרָהּ לְפִי־חֶרֶב: ^ד וְרַק הַנְּשִׁים וְהַטָּף וְהַבְּחֻמָּה וְכָל־אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּעִיר כָּל־שָׁלָלָה תָּבֹז לָךְ וְאָכַלְתָּ אֶת־שָׁלָל אִיְבֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לָךְ: ^ה כֵּן תַּעֲשֶׂה לְכָל־הָעָרִים הַרְחֹקֹת מִמָּךְ מֵאֹד אֲשֶׁר לֹא־מַעְרֵי הַגּוֹיִם־הָאֵלֶּה הֵנֵּה: ^ו וְכֵן מַעְרֵי הָעַמִּים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ נַחֲלָה לֹא תַחֲטִיף כָּל־נַשְׁמָה: ^ז כִּי־תִחַרְמָם תַּחְרִימוֹם חַחֲתִי וְהָאָמְרוּ הַכְּנַעֲנִי וְהַפְּרוֹזִי חַחֲוִי וְהַיְבוֹסִי כֹּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה

[סימן קעט: אין שוואלין בחזנים בכוכבים ולא בגזירות
... משום שנאמר תמים תהיה עם ה' אלקיך].

חצי קדיש

יִתְגַּדַּל וְיִתְקַדַּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא. אַמֵּן בְּעֶלְמָא דִּי בְּרָא
כְּרַעוּתָהּ וְיִמְלִיד מַלְכוּתָהּ, וְיַצְמַח פּוֹרְקָנָהּ וְיִקְרַב
מְשִׁיחָהּ. אַמֵּן בְּתִיבּוֹן וּבְיוֹמִיבּוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל,
בְּעֶגְלָא וּבְזֵמַן קָרִיב וְאַמְרוּ אָמֵן: אַמֵּן יְהֵא שְׂמָה רַבָּא מְבָרַךְ
לְעַלְמָא וּלְעַלְמֵי עַלְמֵי. יְתַבְּרַךְ: יְהֵא שְׂמָה רַבָּא מְבָרַךְ לְעַלְמָא
וּלְעַלְמֵי עַלְמֵי. יְתַבְּרַךְ, וְיִשְׁתַּבַּח, וְיִתְפָּאֵר, וְיִתְרוֹמָם,
וְיִתְנַשֵּׂא, וְיִתְהַדָּר, וְיִתְעַלֶּה, וְיִתְהַלָּל, שְׂמָה דְקֻדְשָׁא
בְּרִיד הוּא. אַמֵּן לְעֵלָּא מִן כָּל בְּרַבְתָּא וְשִׁירְתָּא,
תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא, דְּאַמְיִרֹן בְּעֶלְמָא, וְאַמְרוּ אָמֵן: אַמֵּן

מַפְטִיר: וְעֵנּוּ וְאַמְרוּ יְיָנוּ לֹא כְּתִיב שִׁפְכָה קְרִי שְׁפָכוּ
אֶת־הַדָּם הַזֶּה וְעֵינֵינוּ לֹא רָאוּ: הַפֶּפֶר לְעַמּוּד
יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־פָּדִיתָ יְהוָה וְאַל־תִּתֵּן דָּם נָקִי
בְּקֶרֶב עַמּוּךְ יִשְׂרָאֵל וְנִפְפֹּר לָהֶם הַדָּם: וְאַתָּה
תִּבְעֵר הַדָּם הַנָּקִי מִקֶּרְבֶּךָ בְּיַתְעֲשֶׂה הַיָּשָׁר
בְּעֵינֵי יְהוָה: ססס

~ נקודות משיחות קודש ~ (אגרות קודש יט עמ' קצז)

תמים תהיה עם ה' אלקיך

בְּתַמְהוֹן קָרָאתִי בְּמִקְתָּבוֹ הָאֲרִיכוֹת עַל דְּבַר עֲנִינִים
הַשְׁיִיכִים לְרוּפָא. וְכָל מִכָּל חֲקִירוֹת אֱלֹהִים וְזֵמַן זֶה יְקָדִישׁ
לְתַלְמוּד תּוֹרָה בְּיָרֵאת שְׁמֵי הַגִּלְגָּל וְהַחֲסִידוֹת, וּמִתּוֹךְ
הַנִּתְקֶה עַל פִּי מַה שֶּׁכְּתוּב תָּמִים תִּהְיֶה עִם ה' אֱלֹקֶיךָ.

צ"ז פסוקים, סל"א סימן.

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה
ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה
(= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו
לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר־שָׂם מֹשֶׁה לִפְנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

עֵץ־חַיִּים הִיא לְמַחְזִיקִים בָּהּ, וְתִמְכִּיָּהּ מֵאֲשֶׁר. דְּרִכֶּיהָ דְּרִכֵּי־נֶעַם, וְכָל־נִתְיבְתִּיהָ שְׁלוֹם. אַרְךְ יָמִים בְּיָמֶיהָ,
בְּשִׂמְלָלָהּ עֵשֶׂר וּכְבוֹד. יִי חֲפֵץ לְמַעַן צְדָקוֹ, וְיַגְדִּיל תּוֹרָה וְיֹאדִיר:

מדייקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוץ. * האבנט חוגרים
בתחילת שליש התחתון של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו,
שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפנייה

**בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנִבְיָאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדַבְרֵיהֶם
הַנֶּאֱמָרִים בְּאֵמַת בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ וּבְיִשְׂרָאֵל
עַמּוֹ וּבְנִבְיָאֵי הָאֵמַת וְצִדִּיק:**

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני
קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה
ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים ליוזר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הוקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

ביאור על ההפטרה מתוך החומשים ע"פ שי למורא

יב) אֲנֹכִי אֲנֹכִי הוּא מְנַחֲמֶכֶם, אָמַר הַקב"ה, אֲנֹכִי
הוא המנחם אתכם, ואם פן תרי הם תנחומים של ממש,
ולמה אתם יראים מִבֶּן אָדָם וכו'. (ואמר "מְנַחֲמֶכֶם" מנחם
אתכם, בלשון רבים, ואחר כך "מי את ותיירא" בלשון
יחיד נקבה, ואחר כך "ותשכח" ו"תפחד" בלשון יחיד זכר.
שכן מנהג המקרא, כשמדבר בלשון רבים הוא כנגד כל
פרט שבהם, וכשמדבר בלשון יחיד הוא כנגד הכלל,
וכשמדבר בלשון נקבה הוא כנגד נקבות ישראל, מקור
נשמות ישראל). **חֲצִיר יִבְתָּן, שְׂהוּא נְתָן בְּעוֹלָם בְּחִצִּיר**
שְׂהוּא מִיֵּן עֵשֶׂב, שְׂהוּם הוּא רֶטֶב וְקָהָר יִבֶּשׁ. **יג) חֲמַת**
הַמִּצִּיק, חֲמָה שֶׁל הָאוֹיֵב הַמִּצִּיק, פֶּאֶשֶׁר בּוֹנֵן
לְהַשְׁחִית, כְּשֶׁהָאוֹיֵב הַכֵּן מַחְשֻׁבוֹת לְהַשְׁחִית. וְאִיהָ
חֲמַת הַמִּצִּיק, מִקָּהָר בָּא וְאֵינֶנּוּ. יד) מִהֵרָ צַעֲהָ
לְהַפְתָּהּ, וְמִהֵרָ הַמַּטְלָל וְגוֹלָה לְהַפְתָּה וְלִצְאָתָּה מִגְּלוּתָהּ.
כִּלְמִר, לֹא תִיָּקֵד חֲמַת הַמִּצִּיק, כִּי תִמְהַר וְתִצָּא מִגְּלוּתָהּ.
וְלֹא יָמוּת לְשַׁחַת, וְלֹא יָמוּת בְּגָלוֹת שְׂהוּא לֹא כְמוֹ
קָהָר. וְלֹא יִחַסֵּר לְחַמּוֹ, וְגַם כְּעוֹדוֹ בְּגָלוֹת הַקב"ה
מִזְמִין לוֹ פִּרְקָתוֹ. טו) רִנֵּעַ הַיָּם וְיַהֲמוּ גְלִיו, מְרִינֵעַ
אֶת סִעֲרַת הַיָּם בְּעַת שִׁיחָמוֹ גְּלִיו, וְכִלְשָׁכֵן שְׂאֵנֵר בְּעַמּוּם
הַמַּחְזִיקִים אֹתָכֶם בְּגָלוֹת. טז) וְאֲשִׁים דְּבָרִי בְּפִי, דְּבָרִי
הַתּוֹרָה שְׁמַתִּי בְּפִי דְלִדְבָר בָּם. וְכִצֵּל יָדִי
בְּסִיתִיד, תְּמִיד תִּנְתִּי עֲלֶיךָ מִכֵּן הָאוֹיֵב, בְּזִכּוֹת לְמוֹד
הַתּוֹרָה בְּפִי. לְנִמְנֵעַ שְׂמִים וְלִיסֵד אֶרֶץ, שְׂהוּם עִם
יִשְׂרָאֵל נְמוּעִים עַל אֲדֻמָּתָם וְנִבְחֻו וְיִרְבוּ כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם
וְתִרְבוּ כְּנֶפֶר הָאָרֶץ. וְלֹאמֹר לְצִיוֹ, וְלֹאמֹר לְבִנֵי צִיוֹ.
יז) הַתְּעוֹרְרֵי הַתְּעוֹרְרֵי קוּמִי, הַתְּעוֹרְרֵי מִתְּרַמַּת
הַצֵּעַר וְהַגָּלוֹת וְקוּמִי. אֲשֶׁר שְׁתִּית וְגו', אֲשֶׁר עַד עַכְשֵׁי
שְׁתִּית בּוֹם הַחֲמָה. אֶת קִבְּעַת בּוֹם הַתְּרַעֲלָה וְגו',
אֶת הַשְּׂמִירִים הַקְּבוּעִים בְּחַתֻּמֵּי בּוֹם הַתְּרַעֲלָה כְּבַר שְׁתִּית
וּמִצִּית אֶת הַכֵּל. כִּלְמִר, כֵּל הַתּוֹכָחוֹת כְּבַר בָּאוּ עֲלֶיךָ וְלֹא
יִסְיִפוּ לְבֹא עוֹד. יח) אֵין מְנַחֵל לָהּ וְגו', כְּשֶׁחֲתִיתָ
בְּגָלוֹת לֹא הָיָה כֵּחַ בְּיָד בְּנֵי הַגּוֹלָה לְנַחֵל הָאֶמֶד אֶת הַכֵּרֶם
וּלְהַחְזִיק בְּיָדוֹ וּלְתַמְכוֹ מִתְּרַעֲהָ, כִּי בָלָם הָיוּ שְׂוִים בָּהּ.
יט) שְׁתִּים הִנֵּה קְרָאתִיךָ, הִרְעוֹת הַקּוֹרוֹת אוֹתְךָ הָיוּ
כְּפֹלוֹת שֶׁל שְׁתִּים, וְכִפִּי שְׂמִישׁוֹךְ בְּסוֹק. מִי יִנּוֹד לָךְ, מִי
יִנּוֹד בְּרֹאשׁ עֲלֶיךָ לְחַמּוֹ, כִּי בָלָם קָמוּ עֲלֶיךָ. הַשֹּׁד וְהַשֹּׁבֵר
וְהָרָעָב וְהַחֲרָב, הַכְּתוּב מְפָרֵשׁ מִתְּ הֵם הַשְׁתִּים, וְאִמֹר
שְׂהוּם הַשֹּׁד וְהַשֹּׁבֵר וְגו'. וְהָרָעָב וְהַחֲרָב, וְהוּ פְּרוּשׁ עַל

הפטרה לפרשת שופטים לקריאה בציבור ולשמו"ת

בישעיה פרק נ"ב

נא יִבְ אֲנֹכִי אֲנֹכִי הוּא מְנַחֲמֶכֶם מִי־אֶת וְתִירְאִי
מִיָּאֲנֹשׁ יָמוּת וּמִבֶּן־אָדָם חֲצִיר יִבְתָּן: יג וְתִשְׁכַּח
יְהוָה עֵשֶׂךְ נוֹטָה שְׂמִיִם וְיִסֵּד אֶרֶץ וְתִפְחֵד תְּמִיד
כָּל־הַיּוֹם מִפְּנֵי חֲמַת הַמִּצִּיק פֶּאֶשֶׁר בּוֹנֵן לְהַשְׁחִית
וְאִיהָ חֲמַת הַמִּצִּיק: יד מִהֵרָ צַעֲהָ לְהַפְתָּהּ וְלֹא־
יָמוּת לְשַׁחַת וְלֹא יִחַסֵּר לְחַמּוֹ: טו וְאֲנֹכִי יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ רִנֵּעַ הַיָּם וְיַהֲמוּ גְלִיו יְהוָה צִבְאוֹת שְׁמוֹ:
טז וְאֲשֵׁם דְּבָרִי בְּפִיךָ וּכְצֵל יָדִי בְּסִיתִיךָ לְנִמְנֵעַ
שְׂמִיִם וְלִיסֵד אֶרֶץ וְלֹאמֹר לְצִיוֹן עַמִּי־אַתָּה:
יז הַתְּעוֹרְרֵי הַתְּעוֹרְרֵי קוּמִי יִרְוּשָׁלַם אֲשֶׁר שְׁתִּית
מִיָּד יְהוָה אֶת־כּוֹס חֲמָתוֹ אֶת־קִבְּעַת כּוֹס
הַתְּרַעֲלָה שְׁתִּית מְצִית: יח אֵין־מְנַחֵל לָהּ מִכָּל־
בָּנִים יִלְדָה וְאֵין מַחְזִיק בְּיָדָהּ מִכָּל־בָּנִים גְּדֻלָּה:
יט שְׁתִּים הִנֵּה קְרָאתִיךָ מִי יִנּוֹד לָךְ הַשֹּׁד וְהַשֹּׁבֵר
וְהָרָעָב וְהַחֲרָב מִי אֲנַחְמוֹךְ: כ בְּנִיךָ עֲלָפוּ שְׂכָבוֹ
בְּרֹאשׁ כָּל־חֻצוֹת כְּתוּב מִכְּמַר הַמַּלְאִים חֲמַת־
יְהוָה גִּעַרְתָּ אֱלֹהֶיךָ: כא לָכֵן שְׂמַעִי־נָא זֹאת עֲנִיָּה
וּשְׁכַרְתָּ וְלֹא מִיָּין: כב כֹּה־אָמַר אֱדֻנֶיךָ יְהוָה
וְאֱלֹהֶיךָ יָרִיב עִמּוֹ הִנֵּה לְקַחְתִּי מִיָּדְךָ אֶת־כּוֹס
הַתְּרַעֲלָה אֶת־קִבְּעַת כּוֹס חֲמָתִי לֹא־תוֹסִיפִי
לְשִׁתוֹתֶיהָ עוֹד: כג וְשִׁמְתִּיךָ בִּיד־מוֹגֶיךָ אֲשֶׁר־אָמַרְוּ
לְנַפְשְׁךָ שְׁחִי וְנַעֲבְרָה וְתַשִּׁימִי כְּאֶרֶץ גֹּדֶךְ וּכְחוּץ

"השד והשבר", כי השבר הוא הרעב, והשד הוא שרידת גיסות הפאים בחרב. **מי אֲנַחְמוֹךְ, כְּמוֹ "כְּמִי אֲנַחְמוֹךְ", כִּלְמִר, אֶת מִי אֲבִיא לְהִנְמָא לִמֹר שֶׁנֶּם לֹא קָהָר**
פֶּן, שְׂהוּמָה לָךְ לְתַנְחוּמִים. כ) בְּנִיךָ עֲלָפוּ, מַחְסְרוֹן לֶחֶם וְיִינִים, הַתְּעֵלְפוּ בְּנִיךָ. וְהוּא עֲנִין עֲצִיפוֹת וְאִפִּיסַת כֹּחַ לְעַמֹּד. כְּתוּב מִכְּמַר, שְׂכָבוֹ בְּרוּחוֹת מִכָּל לֹוֹ,
כְּמוֹ חֲתִיָּה שְׂנֵקְרָאֵת "תָּאוּ" כְּשֶׁנִּלְכַּד בְּמִכְמָרָה, וְאֵינוּ יוֹכֵל לָוֹת. גִּעַרְתָּ, צַעֲקַת מִוִּפָּה. כא) לָכֵן, הוֹאִיל וְקִבְּלָתָּ כְּבַר גְּמוּלָה עֲנִיָּה, עֲנִיָּה, מִגְּעָה. וּשְׁכַרְתָּ וְלֹא
מִיָּין, מִכָּל־כֵּל כְּשֶׁכּוּר, וְלֹא מִשְׁתַּת יוֹן, אֵלֹא מִצָּרָה וְגוֹן. כב) יָרִיב עִמּוֹ, אֲשֶׁר יָרִיב רִיב עִמּוֹ לְקַחַת נִקְמָה מִיַּד הַמִּצִּיקִים לָהֶם. כג) מוֹגֶיךָ, הַעוֹשִׂים לָךְ
וְגוֹן, שְׁחִי וְנַעֲבְרָה, כְּפִי אֶת עֲצֻמְךָ עַד לֹאֲרִי, וְנַעֲבֵר עֲלֶיךָ. וְתַשִּׁימִי כְּאֶרֶץ גֹּדֶךְ וְגו', שְׂמַת גִּפְךָ כְּמוֹ אֶרֶץ וּכְחוֹצוֹת הָעִיר, לְהוֹיֵת מִדְּרֵךְ הַנֵּל לְעוֹבְרִים.

לְעִבְרִים: נב א עוֹרֵי עוֹרֵי לְבָשִׁי עֹדֶי צִיּוֹן לְבָשִׁי |
בְּגָדֵי תַפְאֲרֹתָי יְרוּשָׁלַם עִיר הַקֹּדֶשׁ כִּי לֹא יוֹסִיף
יְבֹאֲבֶךָ עוֹד עָרֵל וְטָמֵא: ב הַתְנַעֲרִי מֵעַפְרִי קוֹמִי
שְׁבִי יְרוּשָׁלַם הַתַּפְתָּחִי מוֹסְרִי צִוְאֲרֶךְ שְׁבִיָּה
בַּת־צִיּוֹן: ג כִּי־כֹה אָמַר יְהוָה חֲנָם נִמְכַּרְתֶּם וְלֹא
בְּכֶסֶף תִּגָּאֲלוּ: ד כִּי כֹה אָמַר אֲדֹנָי יְהוָה מִצָּרִים
יִרְדֵּעַמִּי בְּרֹאשֶׁנָּה לְגוֹר שָׁם וְאֲשׁוּר בְּאַפִּם עֲשָׂקוּ:
ה וְעַתָּה מִה־לִּי־פֹה נָאִם־יְהוָה כִּי־לָקַח עָמִי חֲנָם
מִשְׁלִי וַיְחִלִּילֻ נָאִם־יְהוָה וַתִּמְדִּי כָּל־הַיּוֹם שְׁמִי
מִנְּאֶץ: ו לָכֵן יִדַּע עָמִי שְׁמִי לָכֵן בַּיּוֹם הַזֶּה
כִּי־אֲנִי־הוּא הַמְדַּבֵּר הַנֶּנִּי: ז מִה־נָּאוּ עַל־הַהָרִים
רְגֵלִי מִבְּשָׁר מִשְׁמִיעַ שְׁלוֹם מִבְּשָׁר טוֹב מִשְׁמִיעַ
יְשׁוּעָה אָמַר לְצִיּוֹן מֶלֶךְ אֱלֹהֶיךָ: ח קוֹל צִפְיָךְ נִשְׁאָו
קוֹל יַחֲדוֹ יִרְנְנוּ כִּי עֵין בְּעֵין יִרְאוּ בָשׁוּב יְהוָה צִיּוֹן:
ט פֶּצְחוּ רִנְנוּ יַחֲדוֹ חֲרָבוֹת יְרוּשָׁלַם כִּי־נָחֵם יְהוָה
עַמּוֹ גָּאֵל יְרוּשָׁלַם: י חֲשַׁף יְהוָה אֶת־זְרוּעַ קֹדְשׁוֹ
לְעֵינֵי כָּל־הַגּוֹיִם וַרְאוּ כָּל־אַפְסֵי־אֶרֶץ אֵת יְשׁוּעַת
אֱלֹהֵינוּ: יא סוֹרוּ סוֹרוּ צִאוּ מִשָּׁם טָמֵא אֶל־תִּגָּעוּ
צִאוּ מִתּוֹכָהּ הִבְרּוּ נִשְׁאִי כָּלִי יְהוָה: יב כִּי לֹא
בַּחֲפוּזִן תֵּצְאוּ וּבִמְנוּסָה לֹא תֵלַכּוּן כִּי־הִלָּךְ לַפְּנִיכֶם
יְהוָה וּמֵאִסְפְּכֶם אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל:

הִבְרּוּ נִשְׁאִי כָּלִי ח', הַמְּהִירוּ מִכָּל טָמֵאָה, אַתֶּם הַתְּנִינִים וְהַלּוּיִם שֶׁהֵייתֶם נוֹשָׂאִים כְּלוּי שֶׁל הַקִּב"ה בַּמִּדְבָּר. "הִבְרּוּ", מִלְשׁוֹן בְּרוּר וְנָקִי. יב) כִּי לֹא בַּחֲפוּזִן תֵּצְאוּ וּגו', אִתִּי־עִלְפִי שְׁאִמְרֹתֵי שְׁתִּסּוּרוּ מִמֶּנּוּ בַּמְּהִירוֹת, מִכָּל־מָקוֹם לֹא תֵצְאוּ בְּהִלָּה בְּאֶדֶם הַמִּפְחָר, וְלֹא תֵלַכּוּ בְּמִנוּסָה פָּאָדֶם הַבוֹרֵחַ. כִּי הוֹלָךְ לַפְּנִיכֶם ח', כִּי ח' הוּא הַחוֹלָךְ לַפְּנִיכֶם, וְעַל כֵּן "לֹא בַּחֲפוּזִן תֵּצְאוּ". וּמֵאִסְפְּכֶם אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, וְהוּא הַפֶּעַם עַל "וּבִמְנוּסָה לֹא תֵלַכּוּן", כִּי הַקִּב"ה הוֹלָךְ גַּם מֵאַחֲרֵיכֶם לְשׁוֹר אַתֶּם מִכָּל רוּדֶף וְלִהְיוֹת כְּמוֹ "מֵאִסְפֶּה לְכָל הַמִּתְנַעֲוֹת" (בַּמִּדְבָּר יכח).

א) עָרֵל וְטָמֵא, "עָרֵל" זוּ מַלְכוּת אֲדוֹם שֶׁהִם עָרְלִים. וְ"טָמֵא" זוּ מַלְכוּת יִשְׁמַעְיֵאל, שֶׁהִם מְרָאִים עֵצֶם מְהוֹרִים בְּרַחֲצֵת גּוֹפֶם, וְהֵם טָמֵאִים בְּמַעֲשֵׂיהֶם הָרָעִים. וְשִׁמִּי הַמַּלְכוּתִּית הָאֵלֶּה הַחוּקִי בִירוּשָׁלַם מִיּוֹם הַחֲרָבָה, וְשִׁנְתָּם נִלְחָמִים עֲלֶיהָ, וְהַ בּוֹכְשָׁה מִנָּה וְהַ בּוֹכְשָׁה מִנָּה. וּמִיּוֹם הַנֶּאֱלָה וְאִלָּךְ לֹא יַעֲבִרוּ בָּהּ עוֹד כָּל יְמֵי עוֹלָם. ב) הַתְנַעֲרִי מֵעַפְרִי, וְהִמָּה אֵת יְרוּשָׁלַם בְּזִמּוֹן הַנְּלוֹת כְּאִלוֹ שׁוֹכְבַת וּמִתְפַּלְשֶׁת בְּעַפְרִי. וְאָמַר שֶׁתִּתְנַעֵר מֵעַפְרִי קוֹמִי שְׁבִי יְרוּשָׁלַם, אֵת יְרוּשָׁלַם, קוֹמִי מִהָאָרֶץ וְשְׁבִי עַל הַכֶּסֶף. הַתַּפְתָּחִי מוֹסְרִי צִוְאֲרֶךְ, הַשְׁתַּחֲרִירִי מִתְנַוֹת קִשּׁוּרֵי עַל הַנְּלוֹת שֶׁעַל צִוְאֲרֶךְ. שְׁבִיָּה בַת צִיּוֹן, אֵת בַּת צִיּוֹן הַשְּׁבִיָּה בְּגוֹלָה. ג) חֲנָם נִמְכַּרְתֶּם וּגו', כְּשֶׁנִּמְכַּרְתֶּם בְּיַד הַגּוֹיִם לֹא לְקַחְתִּי מִמֶּנּוּ מַחִיר, וְעַל כֵּן תִּגָּאֲלוּ בְּכֹל תַּשְׁלוּם כֶּסֶף. פֶּרֶשׁ אַחֵר, "חֲנָם נִמְכַּרְתֶּם", עַל עֲסָקִי חֲנָם נִמְכַּרְתֶּם, כְּלוּמֹר, בְּגִלָּל עֲוֹנוֹתֵיכֶם שֶׁלֹּא הִרְחַתְתֶּם כְּלוֹם מִמֶּנּוּ. וְלֹא בְּכֶסֶף תִּגָּאֲלוּ" אֵלֶּה בַּת־שׁוֹבָה. ד) לְגוֹר שָׁם, כְּלוּמֹר, וְעַל כֵּן הֵייתָ לָהֶם אִמְתָּלָה לְשַׁעֲבָדָם, כִּי בִימֵי הָרַעַב הַתְּפִנְסוּ שָׁם וְאֲשׁוּר בְּאַפִּם עֲשָׂקוּ, אֲבָל אֲשׁוּר בְּאַפִּם וּבְחֶנֶם עָשָׂה אֵת יִשְׂרָאֵל. ה) מִה לִּי פֹה, לָמָּה אֲנִי שׁוֹמֵה וְיִמְשָׁחָה אֵת בְּנֵי כָּאֵן בְּגוֹלוֹת. מִשְׁלִי וַיְחִלִּילֻ, הַמּוֹשְׁלִים עַל יִשְׂרָאֵל מִתְּפִאָרִים לֵאמֹר "יִדְעוּ רְמָה" (דְּבָרִים לבכז). שְׁמִי מִנְּאֶץ, שְׁמִי מִחֵלֶל וּמִבּוֹהָ בְּעֵינֵיהֶם. ו) לָכֵן יִדַּע עָמִי שְׁמִי, כְּשֶׁנֶּאֱלָלוּ וַיִּבְרוּ אֵת שְׁמִי, לְדַעַת שֶׁנֶּאֱחָה לִּי שְׁמִי הַמּוֹרָה שֶׁאֲנִי הָאֲדוֹן וְהַשְׁלִיט. בַּיּוֹם הַזֶּהוּא, בַּיּוֹם הַנֶּאֱלָה. ז) מִה נָּאוּ, מִה מָאָד נָאִים וְיִפִּים. ח) קוֹל צִפְיָךְ, קוֹל שֶׁל הַצּוֹפִים הַעוֹמְדִים עַל הַמִּגְדָּלִים לְרֹאוֹת וּלְבַשֵּׁר כִּי בָּא לְעִיר. פֶּרֶשׁ אַחֵר, "צִפְיָךְ", נְבִיאֲךָ. כִּי הַנְּבִיא וְקָרָא "צוּפָה", לִפִּי שֶׁהוּא צוּפָה הַעֲתִידוֹת. עֵין בְּעֵין, כְּלוּמֹר, רֹאית וְדֹאית וְנִאֲמָנָה. ט) פֶּצְחוּ, פִּתְחוּ פֶה לְהִרְיֵם קוֹל שִׁמְחָה. גָּאֵל יְרוּשָׁלַם, גָּאֵל אֵת יְרוּשָׁלַם מִיַּד הַגּוֹיִם. י) חֲשַׁף, גִּלָּה. לְהִרְאוֹת וּבְהִרְאוֹת. כָּל אַפְסֵי אֶרֶץ, כָּל הַיּוֹשְׁבִים בְּקִצּוֹת הָעוֹלָם. "אַפְסִי", קִצּוֹת, כִּי בְּקִצּוֹת הָעוֹלָם כְּאִלוֹ אֶפֶס וְקָלָה. יא) סוֹרוּ סוֹרוּ, הִפְסֵל לֵאמֹר בַּמְּהִירוֹת רַבָּה. צִאוּ מִשָּׁם, אַתֶּם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, צִאוּ מֵאֶרֶץ הָעַמִּים. טָמֵא אֶל הַתְּנַעֲרִי, אֲנִשִּׁי הָאֶרֶץ הַגּוֹיִם וְהוּא טָמֵאִים לָכֶם, אֶל תִּתְנַעֲרוּ בָהֶם. צִאוּ מִתּוֹכָהּ, צִאוּ מִתּוֹךְ הַנְּלוֹת.

בְּרוּךְ אַתָּה יי, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, צוֹר כָּל הָעוֹלָמִים, צֹדִיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת,
הָאֵל הַנָּאֵמָן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַבֵּר וּמַקְנִים, שָׁפֵל דְּבָרָיו אֱמֶת וְצֶדֶק:
נֶאֱמָן, אַתָּה הוּא יי אֱלֹהֵינוּ וְנֶאֱמָנִים דְּבָרֶיךָ, וְדָבַר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אַחֲזֹר לֹא
יָשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל מֶלֶךְ נֶאֱמָן וְרַחֲמָן אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הָאֵל הַנָּאֵמָן בְּכָל
דְּבָרָיו:

רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיֵּינוּ, וְלַעֲלוּבַת נַפְשׁ תּוֹשִׁיעַ וְתִשְׁמַח בְּמַהֲרָה
בְּיָמֵינוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, מְשַׁמֵּחַ צִיּוֹן בְּבִנְיָה:

שְׂמַחֲנוּ, יי אֱלֹהֵינוּ, בְּאַלְיָהוּ הַנְּבִיא עֲבָדֶךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֶךָ,
בְּמַהֲרָה יָבוֹא וַיַּגֵּל לִפְנֵינוּ, עַל כְּסֹא לֹא יֵשֵׁב זָר, וְלֹא יִנְחָלוּ עוֹד
אַחֵרִים אֶת כְּבוֹדוֹ. כִּי כֵשֶׁם קִדְשְׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ, שְׁלֹא יִכָּפֶה גֵרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:
בְּרוּךְ אַתָּה יי, מֶגֶן דָּוִד:

עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוֹדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, שְׁנַתָּת לָנוּ יי
אֱלֹהֵינוּ לְקִדְשָׁהּ וְלִמְנוּחָהּ, לְכָבוֹד וּלְתִפְאַרְתָּהּ. עַל הַכֹּל, יי אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ
מוֹדִים לָךְ, וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ, יְתִבְרַךְ שְׁמֶךָ בְּפִי כָל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ
אַתָּה יי, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

אגרות קודש

ב"ה, ה' אלול, תשי"ט

ברוקלין.

הווי"ח אי"א נוי"מ עוסק בצ"צ וכו' הרב יצחק שי

שלום וברכה!

בעתו נתקבל מכתבו, ות"ח.

בשים לב לאחריות המוטלת על כל אחד ואחד להיות לעזר לבני ובנות ישראל, הן בגשם והן
ברוח, כל אחד לפי מעמדו ומצבו, ואשרי משכיל אל דל לתת לו עזר על טהרת הקדש, הרי עובדא משמחת
היא שיש עסקנים פעילים הדואגים לצרכי ילדי ישראל שאינם מסתגלים במוסדות החנוך הרגילים.

בטחוני חזק שכת"ר ואתו עמו חבריו ושותפיו בעבודת הקדש, יעשו כל המאמצים המתאימים
למלא האחריות המוטלת עליהם לחנך את הילדים שתחת רשותם והשפעתם ברוח התורה והמצוה על
טהרת הקדש, והשי"ת יצליחם בעבודתם האחראית הזאת, אשר על ידי כך יזכו ג"כ לברכת השי"ת
בענייניהם הפרטיים מנפש ועד בשר.

בברכת כתיבה וחתומה טובה לשנה טובה ומתוקה.

לוח זמנים לשבוע פרשת שופטים בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש		
באר שבע (ק)	6:12	6:15	8:50	8:51	9:25	9:26	10:33	10:33	19:14	19:07	19:41	19:33	18:48	19:44
חיפה (ק)	6:09	6:13	8:47	8:49	9:24	9:25	10:31	10:31	19:15	19:08	19:42	19:35	18:39	19:45
ירושלים (ק)	6:09	6:13	8:48	8:49	9:23	9:24	10:31	10:31	19:18	19:11	19:40	19:32	18:32	19:43
תל אביב (ק)	6:11	6:15	8:49	8:51	9:25	9:26	10:32	10:32	19:15	19:08	19:42	19:35	18:49	19:45
אוסטריה, וינה (ק)	6:01	6:09	8:37	8:42	9:27	9:30	10:38	10:40	19:52	19:40	20:27	20:15	19:24	20:29
אוסטרליה, מלבורן (ח)	6:54	6:45	8:59	8:55	9:36	9:31	10:33	10:29	17:52	17:57	18:20	18:25	17:38	18:36
אוקראינה, אודסה (ק)	6:07	6:14	8:43	8:48	9:31	9:34	10:42	10:43	19:52	19:40	20:26	20:14	19:24	20:27
אוקראינה, דונייצק (ק)	5:35	5:44	8:12	8:16	9:01	9:04	10:12	10:14	19:26	19:14	20:01	19:49	18:58	20:03
אוקראינה, דנייפרופטרובסק (ק)	5:46	5:54	8:22	8:27	9:12	9:15	10:23	10:25	19:38	19:26	20:14	20:01	19:10	20:15
אוקראינה, ז'יטומיר (ק)	6:07	6:17	8:43	8:48	9:35	9:39	10:47	10:49	20:07	19:54	20:44	20:31	19:39	20:45
אוקראינה, קייב (ק)	6:00	6:09	8:35	8:40	9:28	9:31	10:40	10:42	20:00	19:47	20:37	20:24	19:32	20:39
איטליה, מילאנו (ק)	6:35	6:42	9:12	9:16	9:58	10:01	11:08	11:10	20:16	20:05	20:49	20:38	19:49	20:51
אקוואדור, קיטו (ח)	6:13	6:11	8:44	8:42	9:13	9:11	10:15	10:14	18:20	18:18	18:42	18:40	18:00	18:49
ארגנטינה, בואנוס איירס (ח)	7:23	7:15	9:32	9:28	10:08	10:03	11:05	11:01	18:30	18:34	18:57	19:01	18:15	19:11
ארגנטינה, ברילוצ'ה (ח)	8:22	8:13	10:24	10:19	11:03	10:58	11:59	11:55	19:13	19:19	19:43	19:49	19:00	20:00
ארה"ב, בולטימור (ק)	6:28	6:33	9:06	9:08	9:46	9:48	10:55	10:55	19:49	19:40	20:19	20:10	19:24	20:21
ארה"ב, ברוקלין (ק)	6:15	6:21	8:53	8:56	9:34	9:36	10:43	10:44	19:40	19:31	20:11	20:01	19:15	20:13
ארה"ב, גרסי סיטי (ק)	6:15	6:21	8:53	8:56	9:35	9:37	10:44	10:45	19:41	19:32	20:12	20:02	19:15	20:14
ארה"ב, דטרויט (ק)	6:49	6:55	9:27	9:30	10:10	10:12	11:19	11:20	20:19	20:10	20:51	20:40	19:53	20:53
ארה"ב, האוסטון (ק)	6:54	6:57	9:32	9:33	10:07	10:08	11:14	11:14	19:53	19:46	20:19	20:12	19:29	20:22
ארה"ב, לוס אנג'לס (ק)	6:20	6:24	8:58	9:00	9:35	9:36	10:43	10:43	19:28	19:20	19:55	19:47	19:03	19:58
ארה"ב, מיאמי (ק)	6:58	7:00	9:35	9:36	10:08	10:09	11:15	11:14	19:48	19:42	20:13	20:07	19:25	20:17
ארה"ב, ניו הייבן (ק)	6:10	6:16	8:48	8:51	9:30	9:32	10:39	10:40	19:37	19:28	20:08	19:58	19:11	20:10
ארה"ב, שיקגו (ק)	6:08	6:14	8:46	8:49	9:28	9:30	10:38	10:39	19:37	19:27	20:08	19:58	19:11	20:10
בוליביה, לה-פס (ח)	6:45	6:40	9:08	9:05	9:38	9:35	10:38	10:36	18:25	18:26	18:49	18:49	18:08	18:58
בלגיה, אנטוורפן (ק)	6:42	6:52	9:17	9:23	10:11	10:15	11:24	11:26	20:46	20:33	21:24	21:10	20:17	21:25
בלגיה, בריסל (ק)	6:44	6:53	9:18	9:24	10:12	10:16	11:24	11:26	20:45	20:33	21:23	21:09	20:17	21:24
ברזיל, סאן פאולו (ח)	6:25	6:19	8:43	8:40	9:15	9:11	10:14	10:11	17:53	17:55	18:18	18:20	17:37	18:29
ברזיל, ריו דה-ז'נירו (ח)	6:12	6:07	8:31	8:28	9:03	8:59	10:02	9:59	17:42	17:44	18:06	18:08	17:26	18:18
בריטניה, לונדון (ק)	6:00	6:10	8:34	8:40	9:29	9:33	10:41	10:44	20:05	19:51	20:43	20:29	19:39	20:44
בריטניה, מנצ'סטר (ק)	6:04	6:14	8:36	8:43	9:35	9:40	10:48	10:51	20:18	20:04	20:58	20:43	19:51	20:59
גרמניה, ברלין (ק)	6:04	6:14	8:37	8:44	9:34	9:38	10:47	10:49	20:13	20:00	20:52	20:38	19:44	20:54
גרמניה, פרנקפורט (ק)	6:28	6:37	9:03	9:09	9:56	9:59	11:07	11:09	20:27	20:14	21:04	20:50	19:58	21:05
דרום אפריקה, יוהנסבורג (ח)	6:28	6:22	8:45	8:41	9:17	9:13	10:16	10:13	17:51	17:54	18:16	18:19	17:36	18:28
הודו, מומבאי (ח)	6:22	6:23	8:58	8:58	9:29	9:29	10:34	10:34	19:00	18:55	19:24	19:19	18:38	19:28
הודו, פונה (ח)	6:18	6:20	8:55	8:55	9:26	9:25	10:31	10:30	18:55	18:51	19:19	19:14	18:34	19:24
הונגריה, בודפשט (ק)	5:51	5:59	8:28	8:32	9:16	9:20	10:28	10:29	19:40	19:28	20:15	20:03	19:12	20:16
טורקיה, איסטנבול (ק)	6:19	6:25	8:57	9:00	9:39	9:41	10:48	10:49	19:46	19:37	20:17	20:07	19:20	20:19
יוון, אתונה (ק)	6:48	6:53	9:26	9:29	10:06	10:07	11:14	11:15	20:07	19:58	20:36	20:27	19:41	20:38
מולדובה, קישינב (ק)	6:13	6:21	8:50	8:54	9:38	9:41	10:49	10:50	20:00	19:49	20:34	20:23	19:33	20:36

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ו									
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
מקסיקו, מקסיקו סיטי (ח)	6:19	6:20	8:55	8:55	9:26	9:26	10:32	10:31	18:57	18:52	19:21	19:16	18:35	19:25
ניו-זילנד, קרייסטצ'רץ' (ח)	7:14	7:03	9:09	9:03	9:51	9:45	10:46	10:41	17:51	17:58	18:23	18:30	17:39	18:42
נפאל, קטמנדו (ח)	5:38	5:41	8:16	8:17	8:50	8:51	9:57	9:57	18:33	18:27	18:59	18:52	18:10	19:03
סינגפור, סינגפור (ח)	7:03	7:01	9:34	9:32	10:03	10:01	11:06	11:04	19:11	19:09	19:34	19:32	18:52	19:40
פולין, ורשא (ק)	5:34	5:44	8:07	8:14	9:04	9:08	10:16	10:19	19:42	19:29	20:21	20:07	19:13	20:22
פרו, לימה (ח)	6:17	6:13	8:42	8:40	9:12	9:09	10:13	10:10	18:05	18:05	18:27	18:27	17:47	18:36
צרפת, ליאון (ק)	6:52	6:59	9:29	9:33	10:15	10:18	11:26	11:27	20:34	20:23	21:07	20:56	20:07	21:09
צרפת, פריז (ק)	6:56	7:04	9:32	9:37	10:22	10:26	11:34	11:35	20:49	20:37	21:25	21:13	20:21	21:27
קולומביה, בוגוטה (ח)	5:52	5:51	8:24	8:23	8:53	8:52	9:56	9:55	18:06	18:03	18:28	18:26	17:46	18:34
קנדה, טורונטו (ק)	6:32	6:39	9:10	9:13	9:54	9:56	11:04	11:05	20:07	19:56	20:39	20:28	19:40	20:41
קנדה, מונטריאול (ק)	6:06	6:13	8:43	8:47	9:29	9:32	10:39	10:41	19:46	19:36	20:20	20:08	19:20	20:22
קפריסין, לרנקה (ק)	6:12	6:17	8:50	8:52	9:28	9:29	10:36	10:36	19:23	19:15	19:51	19:43	18:59	19:54
רוסיה, ליובאוויטש (ק)	6:47	6:59	9:18	9:26	10:21	10:25	11:34	11:37	21:08	20:54	21:51	21:35	20:38	21:52
רוסיה, מוסקבה (ק)	6:18	6:30	8:48	8:56	9:53	9:58	11:07	11:10	20:44	20:29	21:28	21:11	20:14	21:29
רוסיה, רוסטוב על-הדון (ק)	6:29	6:37	9:06	9:10	9:54	9:57	11:05	11:07	20:17	20:06	20:52	20:40	19:50	20:53
שווייץ, ציריך (ק)	6:34	6:42	9:10	9:15	9:59	10:02	11:10	11:11	20:22	20:10	20:56	20:44	19:54	20:58
תאילנד, בנגקוק (ח)	6:06	6:07	8:41	8:41	9:11	9:11	10:16	10:15	18:35	18:31	18:58	18:54	18:14	19:03

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריו, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

ויש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזלה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

משיחת י"ג תשרי תשד"מ סכ"ח - התועודיות תשד"מ ח"א עמ' 162

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות - כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבהלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

**בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק
נֵר שֶׁל שַׁבָּת קֹדֶשׁ:**

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם: יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצדיקנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מכף כל-אויב ואורב ולסטים וחיזות רעות בדרך ומפל-פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל-מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל-רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כל-פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו אולגה שרה בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו אורלי

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו מוריאל

אילת, יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

ת.ד. 373 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 373 Kfar Chabad 60840

Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

להורדת קבצים:

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org * www.Chasidut.TV

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il - www.chazak.co.il

Dvar Malchus
Issue # 00440
24/08/2014

P.P.

שולם

1949

תל אביב

